MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP
LAST VAN DE DEPARTEMENTEN
VAN MARINE EN VAN OORLOG.

DEEL XX.

's-GRAVENHAGE. — MOUTON & Co.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

HERZIENING MILITAIR STRAFPROCESRECHT.

De Vereeniging van Advocaten geadmitteerd bij het Hoog Militair Gerechtshof heeft zich met onderstaand verzoekschrift tot den Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog gewend.

Aan
Hunne Excellenties den Ministers van
Justitie, van Marine en van Oorlog.

Geeft eerbiedig te kennen:

De Vereeniging van Advocaten, geadmitteerd bij het Hoog Militair Gerechtshof, gevestigd te Utrecht en ten deze aldaar domicilie kiezende ten kantore van haren secretaris aan de Drift no. 17;

dat de adressante heeft kennis genomen van het besluit om aan de bij gemeenschappelijke beschikking van 7/9/21 October 1912 ingestelde commissie op te dragen, ter voorbereiding van een herziening van het militair strafprocesrecht, de daartoe noodige ontwerpen van wet met de daarbij behoorende memoriën van toelichting samen te stellen;

dat het echter niet te verwachten is, dat dezelfde personen, die geacht moeten worden aangewezen te zijn voor het ontwerpen van een invoeringswet voor het materieele strafrecht, ook allen, met uitsluiting van anderen, degenen zijn, die krachtens studie of ervaring in de eerste plaats in aanmerking komen voor het ontwerpen van een nieuw procesrecht;

dat de adressante zich echter van kritiek in dit opzicht zal onthouden, maar slechts de aandacht wil vestigen op de merkwaardige omstandigheid, dat in deze commissie geen enkele advocaat zitting heeft;

dat de adressante het onmogelijk acht, dat zonder eene belichting van het standpunt van balie en justiciabelen ten opzichte van verschillende vraagstukken, die bij het samenstellen van de ontwerpen onder de oogen moeten worden gezien, een procesrecht zal tot stand komen, dat aan de eischen van de praktijk zal voldoen;

dat de leden van de commissie, hoezeer ook allen uitmunten in uitstekende hoedanigheden en bekwaamheden en voor een deel ook kenners zijn van het militaire recht, evenwel niet geacht kunnen worden de practische ervaring te bezitten om deze belichting te geven;

dat de grief van adressante tegen de samenstelling der commissie nog meer klemt, nu bij het Hoog Militair Gerechtshof het procesrecht, zooals dit wettelijk is geregeld, reeds lang niet meer wordt

toegepast, maar daarvoor in de plaats is getreden een procesrecht, door het Hof in overleg met en veelal op initiatief van de balie als gewoonterecht ingevoerd;

Reden waarom de adressante Uwe Excellenties verzoekt de samenstelling der bovengenoemde commissie nogmaals te overwegen en daarbij rekening te houden met de bovengemaakte opmerkingen.

De Vereeniging voornoemd:

(get.) GERLINGS,
voorzitter.

(get.) M. H. DE BOER.
secretaris.

Vereenvoudiging bij de militaire strafrechtspleging.

In het Weekblad de Amsterdammer van 21 Juni j.l. No. 2453 troffen wij onder bovenstaand hoofd een bijdrage van Prof. Mr. D. Simons *aan, die wij hieronder doen volgen:*

Wij leven in een tijdperk van gedwongen bezuiniging. De inrichting van de rechtspleging wordt niet meer in de allereerste plaats bepaald door de eischen, die mogen worden gesteld om de rechtspleging zoo voortreffelijk mogelijk te doen werken, doch door het streven om, als het slechts eenigszins kan, op de uitgaven te bezuinigen. Dat geschiedde en geschiedt bij de gewone burgerlijke rechtspraak, waar rechtbanken en kantongerechten worden opgeheven, al zouden de belangen der rechtzoekenden daardoor kunnen worden geschaad; dat geschiedt niet minder bij de militaire strafrechtspleging. De redactie verzocht mij een korte beschouwing naar aanleiding van de nog voor die rechtspleging aanhangige plannen. Aan dat verzoek voldoende, geef ik hier enkele kort samengestelde opmerkingen.

De lezers weten of worden ondersteld te weten, dat wij ons nog verheugen in eene bijzondere strafrechtspleging voor hen, die tot den militairen stand behooren, land en zeemacht. De regeling van die rechtspleging is meer dan een eeuw oud; zij werd in het jaar 1912 wat opgekalefaterd, doch zij is nog steeds verre ten achter bij de gewone strafrechtspleging, die op hare beurt meer dan verouderd is en staat vervangen te worden door het nieuwe wetboek van strafvordering. Onze militaire strafrechtspleging is eene antiquiteit. Zij berust bij de krijgsraden en bij het Hoog Militair Gerechtshof. De krijgsraden bestonden tot voor enkele jaren alleen uit militairen; thans is er een burgerrechtsgeleerde als president. In het Hoog Militair Gerechtshof hebben rechtsgeleerden en militairen te zamen zitting en oefenen gemeenschappelijk de rechtspraak uit. Het aantal der rechtsgeleerde leden was tot voor korten tijd drie tegenover vier militairen; bij de wet van 15 Januari 1923 werd dit aantal van drie tot twee teruggebracht, ook al om op die wijze eenige bezuiniging te verkrij-

gen. Bij diezelfde wet werd het aantal krijgsraden voor het krijgsvolk te land van drie tot een teruggebracht; er is thans alleen een krijgsraad te 's-Hertogenbosch. Die krijgsraad oordeelt in eersten aanleg; de veroordeelde kan hooger beroep aanteekenen bij het Hoog Militair Gerechtshof, terwijl ook de Advocaat-Fiscaal met machtiging van het Hof in beroep kan komen bij het Hof. Wanneer noch van de eene noch van de andere zijde beroep wordt ingesteld, zijn de vonnissen van de krijgsraden onderworpen aan de approbatie of confirmatie van het Hoog Militair Gerechtshof. Eerst wanneer die goedkeuring is verkregen, kan het vonnis van den krijgsraad worden ten uitvoer gelegd.

Reeds verscheidene jaren geleden was de vraag gerezen, of die voorafgaande goedkeuring wel behouden moest blijven. De aanleiding tot het doen stellen van die vraag was zeer eigenaardig. Tusschen het Hoog Militair Gerechtshof en enkele krijgsraden was eene ernstige moeilijkheid gerezen; het Hof meende, dat het, om zich goed van zijn taak te kunnen kwijten, overlegging behoefde van de notulen van de zitting van den krijgsraad, waarin over het te wijzen vonnis gehandeld werd; die krijgsraden hadden tegen die overlegging bezwaar en weigerden aan den daartoe strekkenden last gevolg te geven. Bij de wet van 15 Juli 1914 is toen uitdrukkelijk bepaald, dat onder de stukken, die moesten worden overgelegd, zouden behooren de notulen van hetgeen in de raadkamer was voorgevallen. Bij de indiening van het ontwerp voor dit bijzonder wetje verklaarde de Minister van Justitie, dat het gerezen conflict hem aanleiding had gegeven, reeds toen in uitvoering te gaan brengen het reeds eenigen tijd bij hem aanhangige plan om het instituut der approbatie te doen vervallen, een plan dat hij had opgevat in verband met de in 1912 in het militaire strafproces aangebrachte verbeteringen en met de veranderde samenstelling van de krijgsraden. Aan dat voornemen van den Minister werd uitvoering gegeven bij het bij Koninklijke Boodschap van 12 November 1914 ingediende ontwerp. Aan het voorstel tot afschaffing van approbatie van de vonnissen werd verbonden invoering van een recht van hooger beroep voor den auditeur-militair. Bij de beraadslaging over het straks vermelde noodwetje was gebleken, dat de afschaffing van de approbatie van verschillende zijden zeer wenschelijk werd geoordeeld en dat men een spoedige totstandkoming van dien maatregel wenschte. Het voorloopig verslag, waarbij men zich algemeen zeer ingenomen verklaarde met het ingediende ontwerp, verscheen den 24sten Maart 1915. Daarna bleef de aangelegenheid rusten. Eene memorie van antwoord volgde niet. De oorlogsjaren vroegen de aandacht voor dringender aangelegenheden; bovendien verkeerde de militaire strafrechtspleging in verband met de mobilisatie in zeer buitengewone omstandigheden. Het aantal militaire strafzaken onderging een reusachtige stijging; het was toen niet de tijd veranderingen te gaan aanbrengen. De aangelegenheid scheen vergeten en bleef vergeten, ook toen langzamerhand na 1918 weer normaler toestanden waren teruggekeerd.

Toen volgde, nu enkele maanden geleden, in Februari 1924 een ontwerp van wet, ten doel hebbende eene wijziging van de organisate van- en van de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof.

De regeering wil den zetel van het Hof verplaatsen van Utrecht naar den Haag, het presidium opdragen aan een lid van den Hoogen Raad of van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, en ook het andere rechtsgeleerde lid uit een van die twee colleges aanwijzen. De betrekking van rechtsgeleerd lid van het H.M.G. zou worden tot eene bijbetrekking, waaraan niet al te zware eischen mogen worden gesteld. Er was dus alle aanleiding om de afschaffing van de approbatie, die het werk van het Hof belangrijk verzwaart, opnieuw in overweging te nemen, en zoo volgde den 5den Maart 1924 de Memorie van Antwoord op het van Maart 1915 dateerende verslag. Het ontwerp had een rusttijd genoten van negen jaren.

Bij die memorie van antwoord was gevoegd een gewijzigd ontwerp van wet, waarbij in belangrijke mate werd afgeweken van het oorspronkelijke voorstel. Bij dit voorstel was behouden het appèl van den advocaat-fiscaal op last of autorisatie van het Hof; dit zoogenaamde geautoriseerd appèl zal naar het gewijzigd ontwerp vervallen; recht van hooger beroep wordt toegekend aan de auditeurs-militair en aan de beklaagden, aan de eersten gedurende een tijd van acht dagen, aan de tweeden gedurende den tijd van tien dagen, een verschil in termijn in overeenstemming met hetgeen is bepaald in art. 387 van het nieuwe wetboek van strafvordering.

Het gewijzigde ontwerp werd opnieuw in de afdeelingen onderzocht; den 31sten Mei verscheen het voorloopig verslag. Het is niet zonder belang dit verslag te vergelijken met dat van Maart 1915. Toen werd vrij algemeen instemming betuigd met den voorgestelden afschaffingsmaatregel; thans verklaarden tegenover vele leden, die zich met het wetsontwerp vereenigden, verscheidene leden tegen de voorgestelde afschaffing van het instituut der approbatie bezwaar te hebben. Men ontneemt daarmede naar hun oordeel aan het oude gebouw der militaire strafrechtspleging een deel zijner fundamenten.

Het is niet gemakkelijk voor den buitenstaander een beslissend oordeel te vellen over de al dan niet aannemelijkheid van den voorgestelden maatregel. Dat daarbij een waarborg wordt prijsgegeven is zeker; of dit zonder ernstig bezwaar kan geschieden, kan slechts door hen worden beoordeeld, die uit hun dagelijkschen arbeid de rechtspleging der krijgsraden zeer nauwkeurig kennen. De herziening van 1912 heeft eenigen waarborg gegeven tegen onjuiste rechtspraak; aan den anderen kant kan moeilijk worden ontkend, dat de geheele wijze, waarop het militaire strafgeding wordt gevoerd, de inrichting van het vooronderzoek en ook vooral die van het eindonderzoek, waarbij het beginsel der onmiddellijkheid nog slechts ten deele is erkend, waarbij recht kan worden gedaan op verklaringen van niet door den rechter zelf gehoorde getuigen, minder waarborgen bieden tegen rechterlijke dwaling dan de gewone burgerlijke strafrechtspleging. Daarbij bedenke men, dat voor die strafrechts-

pleging eene belangrijke herziening is tot stand gekomen, zij het dan ook nog niet ingevoerd; voor het militaire proces is eene hervorming nog slechts in het eerste stadium van voorbereiding; het zal nog wel geruimen tijd duren, eer zoodanige hervorming haar beslag zal hebben gekregen. Zou er niet veel voor te zeggen zijn niet weer partieel te gaan herzien, niet telkens een paar steentjes te gaan losmaken van een oud vermolmd gebouw? Het is zeer de vraag, of het gebouw dergelijke operatie kan verdragen.

Bij een goed ingerichte strafrechtspleging is ongetwijfeld eene instelling als die van de approbatie niet op hare plaats; doch onze militaire strafrechtspleging kan nu eenmaal niet als eene goede worden beschouwd. Zij is eene opgelapte, verouderde instelling; mag men aan eene zoodanige instelling tornen door er uit weg te nemen wat misbruiken *kan* voorkomen? Die vraag is van buitengemeen belang; zij raakt de vrijheid, de hoogste belangen van hen, die geroepen zijn zoo noodig voor de verdediging van het land hun leven prijs te geven en die dus, meer nog dan ieder ander, aanspraak hebben op de eerbiediging van hunne rechten. De bezuiniging is een groot, helaas een dringend belang; doch nog grooter, nog dringender is het belang der rechtspleging. Mogen zij, die over het ontwerp hunne stem uit moeten brengen, dit niet vergeten! Voordat zij die stem geven, moeten zij zekerheid hebben dat zij zonder hun geweten te bezwaren een „voor" mogen doen hooren. Naar onze meening mag in deze de beslissing niet vallen, zonder dat het Hoog Militair Gerechtshof zelf zijn advies heeft gegeven. Slechts de leden van dat Hof zijn in staat op grond van hunne ervaring te verklaren, of de door hen uitgeoefende approbatie kan worden gemist. Zeggen zij ja, dan mag die uitspraak worden aanvaard; luidt hun antwoord ontkennend, dan zou de verheffing tot wet van het nog aanhangige ontwerp een ernstige misslag zijn, een niet te vergeven aanslag op het hoogste belang der justitie. De veroordeeling van een onschuldige, van een mogelijk nietschuldige is „une calamité publique".

D. SIMONS.

In het Weekblad van het Recht no. 11206 komt de hooggeleerde schrijver op de kwestie terug en schrijft, in aansluiting aan bovenstaand artikel, het volgende:

AFSCHAFFING DER APPROBATIE.

De in W. 11203 opgenomen M. v. A. bevat eene krachtig gestelde verdediging van de afschaffing der approbatie. De Regeering betoogt, dat dit instituut op zich zelf eene anomalie is, niet meer gerechtvaardigd na de belangrijke hervorming van het militaire strafgeding. Bij eene enkele opmerking, die wij naar aanleiding van het aanhangige ontwerp maakten in het Weekblad de Amsterdammer van 21 Juni, drongen wij er op aan de beslissing over het al dan niet gerechtvaardigde van de voorgestelde afschaffing te laten afhangen

van het oordeel van het Hoog Militair Gerechtshof, wiens leden uitsluitend bevoegd geacht kunnen worden over de al dan niet noodzakelijkheid der approbatie te oordeelen. Sindsdien ontvingen wij afl. 6 van Deel XIX van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift. Daarin lezen wij op blz. 605 vlgg. eene toespraak van den waarnemenden president mr. Boekhoudt, bij gelegenheid van het afscheid van den heer van Rijn van Alkemade als lid van het Hof. Daarbij sprak mr. Boekhoudt over: „de onvolkomenheid van de militaire strafrechtspleging" en verklaarde: „dat de goede gang van de militaire justitie ernstig „werd bedreigd door een voorstel van wet tot afschaffing van de ap„probatie van de krijgsraadsvonnissen, waardoor een contrôlemiddel „zou verloren gaan, dat, zal de militaire delinquent in vergelijking „met den burger-beklaagde niet in al te slechten toestand geraken, „eerst dan zal kunnen worden gemist, wanneer de grondslagen van de „militaire rechtspleging zoodanig zullen zijn gewijzigd dat zij bij die „van de burgerlijke strafrechtspleging in deugdelijkheid niet meer be„hoeven achter te staan." Zoolang deze uitspraak niet zal zijn krachteloos gemaakt, verbiedt zij onvoorwaardelijk de aanneming van het aanhangige ontwerp. Voor de Regeering is handhaving er van eene onverantwoordelijke daad; de volksvertegenwoordiging mag er haar goedkeuring niet aan schenken. De redactie van het Tijdschrift teekent in eene noot op bl. 612 aan, dat h. i. de praktijk nog niet heeft bewezen dat de approbatie zonder nadeel voor de justiciabelen kan worden gemist.

De Regeering beroept zich op de hervorming van het militair strafproces eenige jaren geleden. Dit beroep is uiterst zwak, want dit strafproces staat nog steeds op een reuzenafstand van wat een goed strafproces behoort te zijn, naar de beginselen, die thans algemeen als de eenige juiste worden erkend. Ons militair strafgeding is eene opgelapte antiquiteit, niets meer. Daarover schijnt verschil uitgesloten.

Het is ons, om den steun die daarin aan ons oordeel wordt geboden, een bijzonder genoegen het gezaghebbend woord van Prof. Simons ook voor onze lezers te kunnen afdrukken. Eén opmerking meenen wij evenwel niet te mogen achterwege laten, n.l. deze, dat o. i. door de hooggeleerde schrijver te veel gewicht wordt gehecht aan de hervorming van de geschreven regelen van het proces en te weinig aan de herziening van de keuze van hen, die deze regels zullen hebben toe te passen. Zonder eenigszins het gewicht van een goede militaire rechtspleging te willen verkleinen, zouden wij vóór alles de noodzakelijkheid willen betoogen van een goede juridische opleiding van hen die als rechters over militairen zullen optreden. Als de personen voor hun taak berekend zijn, dan is ook met de verouderde Rechtspleging nog goed werk te verrichten; de rechtsbedeeling door het Hoog Militair Gerechtshof zelf is daar om deze stelling te bewijzen. In het verbeteren van die opleiding en in het nuttig aanwenden

van de eenmaal opgeleide krachten, moet, naar onze meening, méér nog dan in verbetering van de verouderde rechtspleging, het middel worden gezocht om t. z. t. de approbatie te kunnen ontberen.

Red. M. R. T.

De militair-rechterlijke macht.

In het Algemeen Handelsblad van 20 Juni 1924 (Avondblad, Vierde blad) troffen wij onder bovenstaanden titel de volgende beschouwing aan:

Het wetsontwerp tot wijziging van de Provisioneele Instructie van het Hoog Militair Gerechtshof en van de Rechtspleging bij de Landmacht en van die bij de Zeemacht zal binnenkort in de Tweede Kamer der Staten-Generaal in openbare behandeling komen.

De wijziging betreft de afschaffing der approbatie van de vonnissen door krijgsraden gewezen, en het toekennen van hooger beroep aan de openbare aanklagers dier colleges bij het H. M. G.

Volgens de thans geldende regeling kan de krijgsraad slechts dan tot tenuitvoerlegging van zijn vonnis overgaan, wanneer van het H. M. G. de goedkeuring van dat vonnis verkregen is. Indien het H. M. G. van meening is, die goedkeuring aan het vonnis te moeten onthouden, dan neemt dit college zelf de zaak ter hand, ten einde vonnis te wijzen.

In de toekomst zal blijkens de voorgestelde wetswijziging dit rechtstreeksche toezicht van het hoogste militaire rechtscollege op de handelingen der krijgsraden vervallen, en dientengevolge zullen laatstgenoemde colleges een zelfstandige plaats innemen in het militaire strafproces.

De vraag dient evenwel overwogen te worden of, in verband met de wijze van samenstellen der krijgsraden, die colleges dat geregeld toezicht kunnen missen.

Indien deze vraag gesteld wordt ten aanzien van den krijgsraad bij de landmacht, zoo wijst een onderzoek het navolgende uit:

Genoemde krijgsraad, die te 's-Hertogenbosch zetelt, is samengesteld uit vijf rechters, n.l. een burger-rechtsgeleerde als president en vier officieren als leden, benevens een officier als secretaris. De president wordt door de Kroon voor het leven benoemd en het vijftal officieren wordt aangewezen door den garnizoenscommandant van 's-Hertogenbosch uit de ongeveer twintig aldaar garnizoen houdende officieren.

Deze garnizoenscommandant is bij zijn keus niet gebonden aan eenigen eisch van juridische kennis der te benoemen rechters. Theoretisch schijnt deze eisch niet zoo van belang te zijn, omdat de taak der militaire leden gedacht wordt te bestaan in het waardeeren van het militair element in elke strafzaak, terwijl de president — de

eenige jurist in het college — zich in het bijzonder zal hebben bezig te houden met het juridisch deel (poging, overmacht, noodweer enz.) Een militaire strafzaak wordt dus in dezen gedachtengang in tweeën geknipt.

Bij de samenstelling van het vonnis evenwel beslissen de vier militaire leden met den president over het juridisch deel der zaak, en nu is het begrijpelijk, dat bij deze beraadslaging de president door zijn juridische kennis een groot overwicht zal hebben, te meer, daar in raadkamer een wetenschappelijke critiek op de meening van den president niet zal worden vernomen.

Bij eenvoudige strafzaken is dat overwicht van dien jurist geen bezwaar, doch bij zaken waarover in de rechtbanken drie juristen zitten, wordt zulks bedenkelijker.

Onder de thans geldende wet is het bezwaar ondervangen, door het toezicht van het H. M. G., dat door zijn deskundige samenstelling — de officieren van dit college staan niet vreemd tegenover juridische vraagstukken — een eenzijdige behandeling der zaak kan te niet doen.

De voorstellen van de wetswijziging laten dit toezicht vervallen en meenen door het toekennen van hooger beroep bij het H. M. G. aan den Auditeur-Militair, naast het reeds bestaande hooger beroep van beklaagde, in dat gemis te kunnen voorzien.

De regeering dient evenwel nog een stap verder te gaan en mede in een doelmatige wijze van samenstelling van den krijgsraad een correctief voor het vervallen van het toezicht te zoeken.

Op betrekkelijk eenvoudige wijze is een meer deskundige krijgsraad samen te stellen en wel door de leden van dat college te benoemen uit de officieren, die juridische studiën gemaakt hebben. In het leger zijn verscheiden officieren met den graad van meester in de rechten en zeven officieren, die na een detacheering door het legerbestuur aan de universiteit van Amsterdam, met goed gevolg het militair-rechtelijk examen hebben afgelegd. Op dit oogenblik zijn nog acht officieren voor het hiervoren bedoeld examen in opleiding.

Ten einde de meest geschikten uit deze juridisch geschoolde officieren te kunnen kiezen voor de functie van lid van den krijgsraad, zoo is het noodzakelijk uit de wet te schrappen de bepaling, die ten gevolge heeft, dat de samenstelling van den krijgsraad gebonden is aan het groepje officieren van een of ander garnizoen.

Welk zonderling gevolg een zoodanig verband thans reeds medebrengt, blijkt hieruit, dat geen der juridisch geschoolde officieren lid van den krijgsraad kan worden, omdat niemand van hen behoort tot het regiment wielrijders, dat garnizoen houdt te 's-Hertogenbosch.

Een benoeming tot lid van den krijgsraad bij Kon. Besl. — gelijk zulks voor het H. M. G. plaats vindt — schijnt wel de beste oplossing te zijn.

En door deze meer deskundige samenstelling èn door het geven van hooger beroep aan den openbaren aanklager, zal het opheffen

der approbatie van de vonnissen van den krijgsraad minder bezwaarlijk zijn.

Ten slotte is het niet ondienstig, op het volgende nog de aandacht te vestigen.

Ten einde de leden van den krijgsraad in de gelegenheid te stellen om voldoenden tijd te kunnen besteden aan een rustige bestudeering der dossiers en om hunne juridische kennis uit te breiden, is het noodig, dat de functie van lid van den krijgsraad voor den betrokken officier de voornaamste taak wordt — zooals voor de leden van het H. M. G. het geval is — en niet is de zooveelste nevenbetrekking, te vervullen zoo tusschen de militaire oefeningen door.

Het getal militaire leden van den krijgsraad kan, bij inachtneming van hier geformuleerde wenschen, zeer wel tot twee worden teruggebracht, met een lid als plaatsvervanger. Terwijl aan den eisch, dat de leden de voeling met den troep niet verliezen, voldaan wordt door hen slechts te benoemen voor den tijd van bijv. drie jaren. Bovendien wordt hierdoor het voordeel verkregen, dat bij uitbreiding van het aantal krijgsraden in geval van mobilisatie het legerbestuur voor het bezetten dier colleges de beschikking heeft over een aantal officieren, die in zake de justitie eenige ervaring hebben.

Er wordt in legerkringen wel beweerd, dat voor juridisch geschoolde officieren geen arbeidsveld te vinden is. Zij, die tot oordeelen bevoegd zijn, weten beter en zij wijzen als eerste terrein van werkzaamheden den krijgsraad aan, waarvoor die officieren als aangewezen zijn.

Dat wij het met den schrijver van het bovenstaande geheel eens zijn wat betreft de wenschelijkheid om, meer dan tot nu toe geschiedde, de officieren die juridische studiën maakten, voor het lidmaatschap van den krijgsraad in aanmerking te doen komen, spreekt wel van zelf. Wij zouden evenwel meenen dat, om van de kennis dier officieren in die functie partij te trekken niet op wetswijziging behoeft te worden gewacht. Er kunnen toch eenige officieren in het bezit van het getuigschrift voor meer uitgebreide rechtskennis te 's Hertogenbosch, als officier voor bijzondere diensten, in garnizoen worden gelegd, met de bedoeling dat deze door den Garnizoenscommandant tot lid van den krijgsraad zullen worden benoemd. Deze autoriteit zal die bedoeling dan wel realiseeren.

Red. M. R. T.

De Internationale beteekenis van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Reeds vóórdat de tegenwoordige Militaire Strafwetten werden ingevoerd, hoorde men van sommige zijden het verwijt dat die wetten al verouderd waren.

Juist om dat verwijt is het wel eens goed er op te wijzen hoe sommige van de in die Wetten voorkomende bepalingen nog zóó nieuw

zijn, dat daarop in een internationaal tijdschrift de aandacht wordt gevestigd.

Wij doelen hierbij op een in de Revue internationale de la Croix Rouge, Juni-nummer van 1923, op pag. 549 e. v., voorkomend opstel van den Luitenant-Generaal P. P. C. Collette, commissaris-generaal van het Nederlandsche Roode Kruis, waarin de artikelen uit ons Militair Strafwetboek, die straf stellen op misdrijven tegen het Volkenrecht nader worden beschouwd.

Na gewezen te hebben op den rechtvaardigingsgrond van art. 38 Mil. Swb. en op de omschrijving van spionnage in art. 78, komt de schrijver tot art. 91 van dat Wetboek en stelt in het licht, hoe hier de Nederlandsche wetgever is vooruitgeloopen op internationale wenschen. Eerst toch op de Xde Roode-Kruis-Conferentie in 1921 werd de wensch uitgesproken dat de onderscheiden nationale wetgevers niet alleen bepalingen zouden maken ter verzekering van de naleving van *enkele* voorschriften der Conventie van Genève (1906), t. w. artt. 27 en 28, maar dat die wetgevers ook alle andere, met de bepalingen dier Conventie strijdige, handelingen strafbaar zouden stellen. Art. 91 nu bestrijkt, door zijn algemeene redactie, niet alleen b.v. de overtredingen van de Conventie betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land (Haag 1907, Conventie no. IV annex. reglement) en die van de Conventie betreffende de, ingeval van een oorlog te land, bestaande rechten en verplichtingen van neutrale Staten en personen (Haag 1907, Conventie no. V) maar ook alle overtredingen van de bedoelde Conventie van Genève; terwijl dit artikel 91 reeds van 1903 af in ons Wetboek voorkomt.

Vervolgens wordt de aandacht gevestigd op de artikelen 93, 92, 149 en 154, waarvan de laatste twee tegemoetkomen aan den in bovengenoemd art. 28 der Conventie van Genève in 1906 gestelden eisch tot strafbaarstelling van plundering en geweldpleging jegens gewonden en zieken in de legers te velde; en ten slotte bespreekt de schrijver nog nader art. 65 van ons Militair Strafwetboek.

Het zou te veel van onze plaatsruimte vergen de beschouwingen in extenso over te nemen, bovendien wordt daarin — voor de beoefenaars van ons Nederlandsch Militair Strafrecht — niet veel nieuw licht ontstoken, hetgeen dan ook niet in schrijvers bedoeling lag, maar wij weten nu dat o. a. door dit artikel onze militaire strafwetgeving zich, in den laatsten tijd in internationale belangstelling verheugt en voor het wekken van die belangstelling mogen wij den schrijver dankbaar zijn.

Toen wij — om andere redenen — kort nadat wij van bedoeld opstel hadden kennis genomen, nog eens de beschouwingen van Mr. G. van Slooten Azn. over het proces Stenger—Crusius (M. R. T. Dl. XVII, bladz. 99) doorlazen en daarin als het oordeel van een Fransch rechtsgeleerde vonden vermeld, dat in dit proces de exceptie voor de hand had gelegen, dat de volkenrechtelijke regels niet door strafbedreiging waren gesanctionneerd, verheugden wij er ons in, dat naar ons hedendaagsch militair strafrecht die exceptie bij ons zeker niet met vrucht

zou kunnen worden opgeworpen en het feit, dat wij op dit punt veel andere landen vóór zijn, leek ons, vooral als pendant van de critiek waarop wij in den aanvang doelden, van genoegzaam gewicht om hierop eens den nadruk te leggen.

Militair Strafprocesrecht in Engeland.

Op bladzijde 107 van deel XVI van ons tijdschrift vermeldden wij o.a. dat in Engeland op grond van art. 44 van de „Army Act" aan een militair die zich te velde aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt bijzondere straffen kunnen worden opgelegd naar regelen door den Minister van Oorlog te stellen. Naar in „The Naval and Military Record" van 28 November j.l. wordt medegedeeld zijn in de laatste uitgave van de „Army Orders" de bestaande regelen verzacht. Zoo is thans bepaald dat de met „Field Punishment no. 1" gestraften — welke straf door commandeerende officieren mag worden opgelegd tot een maximum van 28 dagen en door een krijgsraad tot ten hoogste 3 maanden — wel mogen worden geboeid, hetzij met handboeien, hetzij met voetboeien, of met beide, om ontvluchting onmogelijk te maken, maar van vastbinden gedurende eenige uren per dag aan een vast voorwerp wordt niet meer gesproken. Gehandhaafd is voorts de bepaling dat het boeien ook mag geschieden met touwen of riemen, maar alleen wanneer de gewone ijzeren boeien niet voorradig zijn, terwijl de gestraften overigens, wat de te verrichten arbeid en de tegen hen te nemen dwangmaatregelen betreft, aan dezelfde bepalingen zijn onderworpen als waren zij veroordeeld tot dwangarbeid.

Een belangrijke en humane bepaling van de nieuwe voorschriften is, dat onder geen enkelen vorm „Field Punishment" eenige verwonding mag veroorzaken en dat, indien de verantwoordelijke officier van gezondheid van oordeel is dat verdere uitvoering van de straf, nadeelig is voor de gezondheid van den gestrafte, die uitvoering moet worden gestaakt.

De Army Act, zoo vervolgt de schrijver in „The Naval and Military Record", en de wijze waarop zij wordt toegepast, zijn in de laatste jaren aanmerkelijk verzacht.

Het eerst kwam dit gedurende den oorlog tot uiting in de „Suspension of Sentences Act", houdende een regeling voor het voorwaardelijk niet ten uitvoer leggen van door de krijgsraden opgelegde straffen, welke regeling thans door de „Army and Air Force (Annual) Act 1920", zooals wij reeds mededeelden (M. R. T. dl. XVI bladz. 101), definitief is geworden. Wat de vervolging van tijdens den oorlog begane strafbare feiten betreft, is in Engeland geen algemeene amnestie verleend, maar de praktijk is aldus, dat, behalve in bijzondere omstandigheden, degene die zich zelf aangeeft

wegens een in dien tijd gepleegde desertie of eene indiensttreding onder bedriegelijke voorwendsels, zonder meer wordt ontslagen.

Ook in de „Rules of Procedure" werden in de laatste jaren belangrijke verbeteringen ten gunste van den beklaagde aangebracht. In de eerste plaats moge worden gewezen op de door bovengenoemde „Army and Air Force (Annual) Act 1920" in de Army Act op dit punt gebrachte wijzigingen, maar inmiddels hebben ook andere van de door de Commissie tot herziening van het Engelsch militair strafprocesrecht (zie M. R. T. dl. XV bladz. 512 e.v.) noodzakelijk geachte verbeteringen, die geen wijziging van de Army Act vorderden, haar beslag gekregen. Zoo moet iedere beschuldigde thans op de verschillende hem toekomende rechten worden opmerkzaam gemaakt, moet hem worden gevraagd of hij wenscht dat een officier te zijner verdediging wordt aangewezen en ontvangt hij een afschrift van de „summary of evidence", welke benaming wij, bij de bespreking van het rapport van de bedoelde commissie, het best meenden te kunnen vertalen door „proces-verbaal van de instructie".

Strafbevoegdheid over twee meerderen verdeeld.

Naar wij vernemen heeft de Commandant van het 1ste Regiment Huzaren, naar aanleiding van de in het opschrift vermelde kwestie — waarvoor wij mogen verwijzen naar M. R. T. deel XIX, bladz. 539 — zich met een schrijven tot den Minister van Oorlog gewend en daarin tegen de gesplitste strafbevoegdheid ongeveer gelijkluidende bezwaren aangevoerd als in ons tijdschrift werden genoemd. De Minister van Oorlog deelde echter deze bezwaren niet en handhaafde de eenmaal genomen beslissing, neergelegd in het aangehaalde schrijven D. v. O. II Afd. no. 71, dato 21-12-'23.

Fiscaal-plaatsvervanger bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Bij Koninklijk Besluit van 4 Juni 1924 no. 54 is benoemd tot fiscaal-plaatsvervanger bij den Krijgsraad in de Directie der Marine te Willemsoord, ter standplaats van den Commandant der Marine in die Directie in de gemeente Helder, Mr. A. H. D. F. Essers, griffier bij het Kantongerecht te Helder.

Dienstweigeringswet.

Onder bovenstaand hoofd komt in het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer der Staten-Generaal over de begrooting van het Departement van Oorlog (1924) de volgende passus voor:

„Eenige leden zouden gaarne wenschen te weten, hoeveel dienst-„weigeraars er op het oogenblik zijn, en hoeveel er daarvan vallen „onder de beide categorieën bij de dienstweigeringswet bedoeld.

„Daarnevens zouden die leden wenschen te vernemen, of de bij de „wet bedoelde godsdienstige bezwaren niet worden geteld, wanneer „de dienstweigeraar geen lid is van een kerkgenootschap."

In de Memorie van Antwoord wordt daarop als volgt geantwoord:

„Bij den Krijgsraad waren op 26 Mei 1924 aanhangig 22 zaken „van principieele dienstweigering. De betrokken dienstweigeraars be-„hooren tot geen van de beide in de dienstweigeringswet bedoelde „categorieën. Aan alle dienstweigeraars toch, die zich bereid ver-„klaarden eventueel te werk gesteld te worden op één der wijzen als „in de dienstweigeringswet omschreven is, in afwachting van het „in werking treden dier wet, uitstel van werkelijken dienst verleend.

„Twee legden de bedoelde bereidverklaring eerst af, nadat zij „reeds naar den Krijgsraad verwezen waren. Hun is eveneens uitstel „verleend, terwijl de behandeling hunner zaken voor den Krijgsraad „is geschorst.

„De dienstweigeringswet spreekt niet van „godsdienstige" bezwa-„ren, maar van „gewetensbezwaren". Of de betrokken dienstwei-„geraar al of niet lid is van een kerkgenootschap, speelt bij de be-„oordeeling van zijne gewetensbezwaren geen rol."

Wij vragen ons af wat de bedoeling van de hierboven vermelde schorsing is? Dat het deze zoude zijn: de zaken te seponeeren nu de beide beklaagden alsnog hunne bereidverklaring tot het verrichten van burgerlijken dienst hebben afgelegd, kunnen wij niet aannemen. Als een zaak eenmaal naar den militairen rechter is verwezen, **moet** *deze uitspraak doen.*

Red. M. R. T.

Dienstweigering.

Bij Kon. besluit van 20 Mei j.l. no. 71 is bepaald:

1e. de wet van 13 Juli 1923 (Stbl. no. 357) betreffende dienstweigering treedt in werking op 1 Juni 1924;

2e. tot leden der commissie, bedoeld in artikel 1 van het Koninklijk besluit van 3 Mei 1924 (Stbl. no. 230), worden benoemd:

jhr. mr. P. A. J. van den Brandeler, Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage, voorzitter;

mr. R. H. A. M. Romme, lid van den Raad van State;
mr. J. Woltman, Secretaris-Generaal van het Departement van Oorlog,
en tot secretaris: mr. A. H. Kamerlingh Onnes, Referendaris bij het Departement van Oorlog.

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende het ontwerp-Dienstweigeringswet deelde de Regeering, naar aanleiding van een in het Voorloopig Verslag gedaan verzoek, om te worden ingelicht omtrent de wijze van samenstelling der commissie in art. 2 van het wetsontwerp bedoeld, o.m. mede „dat de ervaring heeft geleerd dat de com-„missie niet te groot moet zijn, dat het militaire element niet mag „ontbreken doch niet de meerderheid mag vormen" enz. Heeft de ervaring sinds die zinsnede werd neergeschreven toch anders geleerd? Hoe is anders de afwezigheid van een militair lid in de commissie te verklaren?

Red. M. R. T.

De sociale taak van den officier.

In de Mei-aflevering van het Haagsch Maandblad komt een opstel voor van Mr. Dr. *W. M. Westerman*, getiteld: „Parlement en „kiezer in den smeltkroes, een eerste stap." Daarin geeft de schrijver uiting aan zijne bezwaren tegen het geldend stelsel van parlementaire democratie en tracht den weg aan te geven voor verbetering.

Onder meer bespreekt de schrijver daarin de zijns inziens bestaande noodzakelijkheid van herziening van het kiesrecht en van opvoeding van de kiezers. De kiezer die zijn stem moet uitbrengen, moet weten wat hij daardoor doet, moet op de hoogte zijn van „het „ingewikkelde mechaniek van den modernen staat en zijn gesubor-„dineerde publiekrechtelijke gemeenschappen." Daartoe is niet ieder Nederlander bekwaam op grond van het feit dat hij een bepaalden leeftijd heeft bereikt. Om kiezer te zijn moet men volgens den schrijver in de eerste plaats belang hebben bij de instandhouding van de staatsgemeenschap en de continuiteit van staatsbeleid en kapitaalproductie. Wie kiezer wil wezen moet eerst in een of anderen vorm blijk hebben gegeven van „het ernstig streven om zich zelf en zijn „naasten aan de dreiging van armlastigheid in de toekomst te „onttrekken." Deze opvatting brengt ongetwijfeld bezwaren mede, doch de schrijver acht die niet onoverkomelijk.

Wel zou men kunnen aanvoeren dat door het staatsbestuur onder de supervisie van het intellect te plaatsen, het meerendeel der arbeiders van het kiesrecht zou worden uitgesloten. Daartegenover mag de Staat niet onverschillig staan. Men zou middelen moeten bera-

men, die tot verheffing van het intellectueel peil der burgers kunnen voeren, met name „door voor iederen burger, wiens capaciteiten „niet in de wettelijke rubriceering (van ambten, diploma's, bevoegd„heden, inleg op spaarbankboekjes e. d.) zijn onder te brengen, de „gelegenheid open te stellen zijn langs autodidactischen weg ver„kregen bekwaamheid ten overstaan van deskundigen te bewijzen, „terwijl tevens ware te overwegen of niet ook voor hen, die de be„kwaamheid nog missen, doch haar wenschen te verkrijgen, onder „toezicht en met steun van de overheid een cursorisch onderricht „ware te scheppen."

Wij zullen ons niet begeven in een beoordeeling van deze methode tot „ „saneering" van ons kiezerskorps en de vorming van eene élite, die zich „bij de samenstelling van het vertegenwoordigend „lichaam door iets anders dan door leege leuzen en ijdele beloften „laat leiden." Wij maken er hier slechts melding van omdat de gedachte aan eene geschiktmaking van staatsburgers op ruime schaal voor deelneming aan het staatkundig en maatschappelijk leven niet voor de eerste maal wordt uitgesproken.

Wie in de Fransche literatuur wel eens heeft rondgezien, kent ongetwijfeld het nog in den vorigen jaargang van ons Tijdschrift door Majoor *C. C. de Gelder* aangehaald opstel van den tegenwoordigen Maarschalk *Lyautey* getiteld „Du rôle social de l'officier", opgenomen in het nummer van 15 Maart 1891 van de Revue des deux Mondes. Deze welbekende Fransche troepenaanvoerder heeft in dat opstel het denkbeeld geopperd om aan de jongelieden, die immers nagenoeg allen in de weermacht moeten worden opgenomen, gedurende hun militairen diensttijd eene sociale opvoeding te laten geven door de officieren.

De officier is daarvoor zijns inziens aangewezen. Aan hem is als hun meerdere de leiding van deze jongelieden opgedragen, reeds daardoor kan hij zeker overwicht doen gelden, terwijl hij voorts tot taak heeft om geheel belangeloos hunne materieele en intellectueele belangen te verzorgen. Hij moet van zijne ondergeschikten studie maken, hunne genegenheid winnen voordat hij hen africht. Die taak is even schoon als elke andere in de weermacht. Ten onrechte ziet men neer op den troepenofficier en is er een zekere drang ontstaan naar militair-technische functies. Zonderling genoeg wordt aan het materieel vaak meer aandacht gewijd dan aan het personeel en vergeet men dat soldaten niet zijn automaten en dat de bekwaamste tacticus en strateeg niets bereiken kan, wanneer de geest in den troep niet deugt.

Hoeveel wordt niet bedorven door een uit gebrek aan kennis van het individu ten onrechte opgelegde straf, hoeveel niet gewonnen door een op het juiste oogenblik uitgesproken aanmoedigend woord of toegekende belooning. Het voorkomen van het eerste en het bereiken van het tweede vordert studie van den mensch in den soldaat en werkt samen tot zijne opvoeding als militair en als burger.

Maar ook de sociale opvoeding van den man worde in het leger

bevorderd. Zoo ergens, dan behoort er in de weermacht gelijkheid van allen te bestaan. Alle militairen worden voorbereid voor dezelfde, alleen door solidariteitsgevoel te volbrengen taak, de verdediging van het gemeenschappelijk Vaderland en de handhaving van de openbare orde, waarbij ieder even groot belang heeft. Hier is geen plaats voor klassenstrijd, hier moeten jongelui van allerlei standen elkander leeren kennen en waardeeren en bovendien het doel van hun samenwerking leeren begrijpen. In deze omgeving, waarin andere gevoelens en strijdlust misplaatst zijn, moet daartegen zonder in politiek te vervallen, de strijd worden aangebonden, opdat de jongelieden, naar hun haardsteden teruggekeerd, als beter onderlegde staatsburgers kunnen medewerken aan de bevordering van het algemeen-, dat is van het staatsbelang.

Hier ligt voor den officier een groote taak onontgonnen, een taak die, eenmaal aangevat, ook nawerkt, al is het dienstverband tusschen hem en zijn onderhoorigen verbroken. Alleen van de eensgezindheid van dergelijke staatsburgers hangt de moreele kracht van de weermacht in tijd van nood af; alleen zoodanige moreele kracht geeft kans op succes en op het ongerept voortbestaan van staat en volk.

Die taak voor den officier is verre van gemakkelijk. Zij eischt nieuwe orienteering, nieuwe studie en groote praktijk in tot dusverre vrijwel niet betreden richting, die echter ten minste even groot bestaansrecht bezit als andere militair-technische studiën. Zij werkt bovendien krachtig mede om den te grooten afstand tusschen officieren en minderen te overbruggen en de sympathie onder het volk voor de weermacht te versterken.

In die richting beweegt zich, naar wij meenen, ook de volksopvoeding, waaraan Mr. *Westerman* gedacht heeft voor den niet voldoende ontwikkelden kiezer en deze verwantschap van gedachten trof ons in bijzondere mate. Wij hebben dan ook niet willen nalaten hierop de aandacht te vestigen. Het behoeft geen betoog, dat de militaire zijde van dit probleem, na de hierboven zeer in het kort weergegeven opening ervan door Maarschalk *Lyautey*, in Frankrijk meermalen en grondiger bestudeerd is geworden en dat er sedert vrij wat literatuur over verschenen is. Zij die zich meer in het bijzonder van de onderdeelen van het vraagstuk op de hoogte willen stellen mogen wij daarheen verwijzen.

Slechts willen wij besluiten met de mededeeling dat Maarschalk *Lyautey* nu even drie jaar geleden, toen hij aanleiding had ons aan zijn destijds dertig jaar oude studie in de Revue des deux Mondes te herinneren, ons schreef: „Il faut du reste constater, et je le re„grette, que les idées que j'ai développées il y a 30 ans et auxquelles „je reste profondément fidèle, ne sont généralement pas partagées „par les militaires professionnels."

Zeker, ook hier geldt het onbekend maakt onbemind. Men heeft zich nog niet genoeg ingeleefd in de gedachte dat de weermacht niet meer is een macht in het volk, doch het volk in zijn macht. Niet de

weermacht wordt gemobiliseerd en ten strijde gevoerd, doch het geheele volk, de geheele volkskracht moet weerbaar gemaakt worden als de nood aan den man komt.

Evenmin als in Frankrijk zal ook hier die taak in afzienbaren tijd tot haar recht komen. De voorkeur voor militaire techniek eenerzijds en de meer dan primitieve orienteering der officieren op sociaal gebied anderzijds geven bitter weinig kans op verbetering.

Doch wanneer uit de niet-militaire wereld stemmen in dezelfde richting opgaan en van die zijde dientengevolge steun aan deze beginselen mocht toevallen, dan kan het niet anders of uit deze twee op zich zelf nog weinig krachtige stroomingen ontstaat een door de samenvloeiing versterkte stuwing in een richting, die aan onze weermacht ten goede komen moet.

Belemmering militaire marsch.

Bij Koninklijke Boodschap van 26 November 1904 is indertijd, gelijk als bekend mag worden verondersteld, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal een wetsontwerp ter overweging aangeboden tot vaststelling van verplichtingen en bevoegdheden van de militaire macht bij haar optreden tot hulp van het burgerlijk gezag en ten aanzien van de burgerij. Dit wetsontwerp heeft het nimmer tot eene openbare behandeling in de Tweede Kamer gebracht, maar is in 1912 ingetrokken. [1])

Dat sindsdien evenwel de wenschelijkheid om de bevoegdheden van het militair en burgerlijk gezag af te bakenen is blijven bestaan, moge ook het volgend voorval bewijzen.

Een militaire colonne marcheert door de stad X. Op een gegeven oogenblik wil een jongen op een fiets met boodschappenkist tusschen den militair, die de colonne sluit, en het vóór dezen marcheerende gelid militairen doordringen. Bedoelde militair belet zulks door met een karwats naar den jongen te slaan waardoor, volgens de eene lezing, de boodschappenkist, volgens de andere lezing, den arm van den jongen getroffen wordt. Een agent van politie ziet zulks en arresteert den militair, op grond van een vermoedelijk op heeterdaad betrapt strafbaar feit (mishandeling jo. art. 41 S. v.). Deze arrestatie geschiedt zelfs zonder den bevelhebber van den troep ervan in kennis te stellen.

De commandant van de colonne deed over het optreden van den politieagent zijn beklag bij zijn meerdere, hetgeen aanleiding gaf tot eene correspondentie tusschen deze militaire autoriteit eenerzijds en den Burgemeester van X. anderzijds, van welke correspondentie ons inzage werd verleend.

Uit inlichtingen door den Hoofdcommissaris van Politie aan den Burgemeester verstrekt bleek dat de lezing van de politie in zooverre

[1]) Zie M. R. T. dl. II, bladz. 8 en dl. VII, bladz. 227.

eenigszins afweek van het bovenstaande, dat de jongen de orde van den troep niet wilde verstoren, maar achter den troep reed en door in aanraking te komen met een vrachtauto in de richting van den gearresteerden militair kwam, terwijl de arrestatie vooral zou hebben plaats gehad in het belang van de algemeene veiligheid, daar het publiek zich gegriefd toonde en begon op te dringen. Het waarschuwen van den commandant die zich aan het hoofd van den troep bevond, zou voorts op dat oogenblik niet mogelijk zijn geweest.

Wij kunnen geen oordeel vellen over de vraag of de omstandigheden in casu werkelijk zóó waren dat de aanhouding van den militair veiligheidshalve geboden was, maar in het schrijven van den Hoofdcommissaris aan den Burgemeester, waarin bedoelde inlichtingen werden verstrekt, komen een paar uitlatingen voor waaraan wij ons gestooten hebben en die wij, om het belang der zaak, nog eenigszins nader wenschen te bezien. Zij luiden:
„Niet de handelwijze van den agent was strijdig met het begrip „discipline (zooals dit door de militaire autoriteit werd verstaan „Red.) maar die van den betrokken militair, die, in een colonne ge„commandeerd door een officier, zonder diens toestemming, een ver„moedelijk strafbaar feit, althans laakbare handeling, pleegde." en „De bevoegdheid om bij ontdekking van een strafbaar feit de ver„dachte te geleiden voor den naastbijzijnden officier of hulpofficier „van Justitie wordt, naar mijne meening, door de omstandigheid dat „de verdachte zich bevindt in de achterhoede van een colonne niet „verkort."

Deze twee uitspraken zijn dunkt ons niet alleen van een militair standpunt uit beschouwd niet wel te aanvaarden, maar ook juridisch beschouwd zijn er tegenwerpingen tegen te maken.

Wat de eerste uitlating betreft, merken wij het volgende op:

Is er geen kwestie van geweest dat de jongen de orde in den troep zou hebben verstoord, dan is de handeling van den militair inderdaad verkeerd, maar indien — gelijk van militaire zijde wordt beweerd — de jongen wel degelijk door het gelid wilde dringen, dan is het desnoods op hardhandige wijze beletten van eene dergelijke belemmering van de marschorde niet alleen te verschoonen, maar mag zulks, verre van een indisciplinaire gedraging te zijn, van den militair worden verlangd.

Was het bedoelde wetsontwerp wet geworden, artikel 9 zou de bevoegdheid van den commandant van een troep om de noodige middelen aan te wenden teneinde de belemmering of de verstoring van den marsch of de orde van een militaire troep uit den weg te ruimen en de orde te herstellen, buiten twijfel hebben gesteld. Een algemeene order aan militairen om wanneer zij als troep op marsch zijn, het doordringen tusschen de gelederen desnoods met gepast geweld te beletten, zou dan ongetwijfeld volkomen terecht gegeven zijn.

Intusschen het ontwerp van 1904 is geen wet geworden en wij moeten voor basis ons behelpen met art. 41 van de Inkwartierings-

wet, waarbij o.m. „het eigendunkelijk verhinderen of belemmeren van „het gebruik der openbare wegen aan het krijgsvolk of de militaire transporten" strafbaar wordt gesteld. Bij arrest van den Hoogen Raad van 29 November 1915 werd de bestuurder van een wagen die met zijn gespan van achteren in de laatste sectie van een marcheerend bataljon infanterie inreed, tengevolge waarvan de tot die sectie behoorende soldaten, om niet onder paard of voertuig te geraken, uit het gelid ter zijde moesten springen, op grond van dit artikel veroordeeld.

De Minister van Oorlog vestigde in de Legerorders van 1916, A, no. 10 op dit arrest de aandacht van de militaire autoriteiten en voegde er aan toe dat in dergelijke gevallen door den commandant procesverbaal behoorde te worden opgemaakt. Van een anderen dan dezen vredelievenden maatregel wordt niet gesproken, maar wij zouden meenen dat, waar de noodzakelijkheid van het onbelemmerd gebruik van den openbaren weg voor de krijgsmacht, volgens deze beslissing van den Hoogen Raad, door den wetgever is erkend, aan den commandant, maar ingevolge uitdrukkelijke of algemeene stilzwijgende order ook aan de militairen van den troep, wel degelijk de bevoegdheid toekomt om te voorkomen dat dit gebruik wordt belemmerd; de middelen daartoe zullen in verhouding moeten staan tot het te beschermen rechtsbelang, maar het geven van een duw, een stoot, een niet te harde klap zal in zoo'n geval op grond van art. 40 (c.q. 43) Sr. niet strafbaar zijn.

Thans het tweede punt: de onbelemmerde aanhoudingsbevoegdheid. Sv. 41 luidt onbeperkt, de bepaling zou vandaag kunnen worden gebruikt om een man uit de achterhoede van een colonne te doen verdwijnen, en morgen om den officier, commandant van den troep zijn commando te ontnemen (men achte dit laatste geval vooral niet onmogelijk, het op eenigszins hardhandige wijze uit den troep weren van de orde verstorende jongens, zal zeker meermalen voorkomen). Dat zulks niet aangaat is, meenen wij, overduidelijk. De colonne is een militaire eenheid, niemand mag over militairen tot dien troep behoorende beschikken, zonder dat de commandant daartoe toestemming gegeven heeft. Zóó eischt het het militair, dat is toch ook het algemeen belang en als dat niet wordt ingezien en art. 41 Sv. wordt gebruikt om, ook in andere dan zeer bijzondere uitzonderingsgevallen, waarin dadelijk ingrijpen noodzakelijk is, die eenheid aan te tasten, dan zal zeker uitgemaakt moeten worden of die onbelemmerde aanhoudingsbevoegdheid niet door art. 41 der Inkwartieringswet in dit opzicht wettelijk beperkt is. Men behoeft zich slechts voor oogen te stellen waartoe het niet-handhaven van die eenheid in eene colonne, in geval van ernstige omstandigheden, als onlusten enz., waarbij politieagenten waarschijnlijk vermoedens van zeer ernstige strafbare feiten, gepleegd door militairen die van hunne wapens hebben gebruik gemaakt, te over zullen hebben, om deze conclusie te onderschrijven.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1923—1924. — **292.**

Wijziging van de organisatie van en de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het afdeelingsonderzoek van het bovengenoemde wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de navolgende beschouwingen en opmerkingen.

Algemeene beschouwingen.

Dat de Regeering doet blijken van haar ernstigen wil om ook op de militaire rechtspraak te bezuinigen, vond algemeene instemming.

Intusschen werd door verscheidene leden betwijfeld, of het wetsontwerp naast de vereenvoudiging, welke het onmiskenbaar in de militaire appèlrechtspraak brengt, ook besparing van kosten zal opleveren. Wel zal de opheffing van het Hoog Militair Gerechtshof als afzonderlijk college en zijn vastkoppeling aan het gerechtshof te 's Gravenhage tot vermindering van kosten voor personeelsuitgaven en mogelijk ook voor huisvesting leiden, maar het is zeer de vraag, of die vermindering niet zal worden tenietgedaan door de veel hoogere uitgaven voor transportkosten van beklaagden en voor reiskosten van en vergoedingen aan getuigen. Immers de gemeente Utrecht is centraal gelegen en dus uit de verschillende deelen des lands vlug en gemakkelijk bereikbaar. Daarentegen zal het reizen van beklaagden en getuigen uit de verder afgelegen gemeenten naar den Haag belangrijke kosten medebrengen. Aan eenige raming van het bedrag der bezuiniging waagt de Regeering zich dan ook wijselijk niet.

Mocht te verwachten zijn, dat de vermeerdering van evenbedoelde onkosten er toe zal leiden, dat door den appèlrechter in mindere mate getuigen zullen worden gehoord, en meer recht zal worden gedaan uitsluitend op de stukken van het geding, dan zou dit op zich zelf reeds voor sommige leden een zeer ernstig bezwaar tegen dit wetsontwerp zijn.

Verscheidene leden meenden aan de boven weergegeven beschouwing te moeten toevoegen, dat ook de vermindering van personeelsuitgaven zeer problematisch is. Het Rijk toch zal gedurende ge-

ruimen tijd een belangrijk bedrag aan wachtgelden moeten betalen, wijl de hoogheid van het ambt, dat de betrokkenen hebben bekleed, en hun ontwend zijn aan de civiele rechtspraak een groote hinderpaal zullen vormen om hun een hun passende betrekking aan te wijzen, welke aanwijzing tot een vermindering van het wachtgeld zou kunnen leiden. Ook is het, naar dezelfde leden opmerkten, nog zeer de vraag, of te 's Gravenhage zonder vermeerdering van uitgaven de beschikking kan worden verkregen over voldoende localiteit.

Vele leden gaven als hun meening te kennen, dat de oplossing van het vraagstuk der bezuiniging op de militaire rechtspraak, welke in het wetsontwerp door de Regeering is gegeven, allerminst de juiste is te achten. Volgens dit ontwerp toch wordt de berechting van militairen in hooger beroep gelegd in handen van een nagenoeg geheel uit militairen samengesteld college, welks niet-militaire leden daarin nog slechts zitting hebben bij wijze van bijbetrekking. Dit is een belangrijke terugtred op den weg om die rechtspraak te brengen bij personen, die krachtens hun studie en opleiding tot rechtspraak geroepen zijn.

Een betere oplossing zou, naar het oordeel van de hier aan het woord zijnde leden, deze zijn, dat het Hoog Militair Gerechtshof geheel werd opgeheven en de appèl-rechtspraak bij de 5 Hoven werd ondergebracht. Huns inziens bestaat er geen enkele reden om een afzonderlijke militaire rechtspraak, althans in appèl, te handhaven. Onder deze leden bevonden er zich, die zelf iets verder in deze richting zouden wenschen te gaan en ook de militaire rechtspraak in eersten aanleg bij de arrondissements-rechtbank zouden wenschen te zien ondergebracht.

Wel achtte het meerendeel van de leden, hierboven aan het woord, het behoud van militaire rechters als deskundig leekenelement aanbevelenswaardig. Deze leden meenden dan ook, dat de beste en meest practische reorganisatie van de militaire appèl-rechtspraak de volgende zou zijn. Met de berechting in hooger beroep worden belast de 5 gerechtshoven, waarbij de zetel van den garnizoenscommandant, die de zaak naar den krijgsraad heeft verwezen, beslist over de relatieve competentie. De uit drie leden samengestelde strafkamer van het Hof zal bij berechting van militairen worden aangevuld met twee in actieven dienst zijnde officieren, daartoe door den garnizoenscommandant of op andere wijze aan te wijzen. Zoodanige aanwijzing kan voor een bepaalden tijd plaats hebben. Voor de vervulling van die taak zal men dezen militairen een vergoeding per zitting kunnen geven. De voordeelen van deze regeling zouden zijn: 1°. dat niet één gerechtshof en zijn personeel bezwaard wordt met den last van de geheele militaire rechtspraak, maar dat deze over 5 colleges wordt verdeeld, hetgeen voor geen der Hoven in beteekenende mate verhooging van kosten en persoonlijke lasten zal medebrengen; 2°. dat de kosten van vervoer van beklaagden en getuigen en van vergoeding aan deze laatsten aanmerkelijk geringer zullen zijn, en 3°. — hetgeen wel het meest van belang is — dat de rechtspraak komt te berusten

bij den ervaren beroepsrechter, geassisteerd door ten aanzien van de militaire voorschriften en verhoudingen meer deskundige officieren. Ook voor de zaken, waarin het Hoog Militair Gerechtshof thans in eersten aanleg oordeelt, zou een soortgelijke regeling kunnen worden getroffen.

Andere leden juichten dit denkbeeld toe, doch vroegen zich af, of door deze decentralisatie de eenheid in de militaire rechtspraak niet zou teloorgaan.

Eerstbedoelde leden merkten naar aanleiding daarvan op, dat ook de civiele strafrechtspraak op dezelfde wijze is gedecentraliseerd. Immers, de Hooge Raad geeft als centraal college alleen over rechtspunten en dan nog slechts in weinig gevallen een uitspraak. De vraag zou dus alleen kunnen rijzen, of bij doorvoering van de voorgestelde regeling ook in militaire zaken de cassatie-rechtspraak behoort te worden ingevoerd. Daaraan schijnt echter in dat geval geen behoefte te bestaan.

Sommige leden, die er op wezen, dat de Regeering blijkens de Memorie van Toelichting ook besparing van werkkracht verwacht door de afschaffing van het instituut der approbatie, deelden mede, dat zij aan hun bedenkingen tegen deze afschaffing reeds uiting hadden gegeven bij de behandeling in de afdeelingen van het ter zake bij de Kamer aanhangige wetsontwerp. In verband daarmede meenden zij thans te moeten volstaan met de opmerking, dat het hun onjuist voorkomt, dat ter wille van de reorganisatie van een rechterlijk college een instituut wordt opgeheven, dat in de wereld is geroepen als correctief op een gebrekkige en geheel en al verouderde rechtspleging, welke nog steeds bestaat.

Verscheidene leden wenschten er nog eens bijzonder den nadruk op te leggen, dat door de voorgestelde reorganisatie de belangen der militaire justitiabelen ernstig in het gedrang komen. Ten aanzien van burgers stelt onze wetgeving den eisch, dat hun strafzaken, als die van ernstigen aard zijn, zullen worden onderzocht door een onpartijdigen rechter-commissaris, die een rechtsgeleerde is, en dat de beklaagden zullen terechtstaan voor een rechtbank, uitsluitend uit rechtsgeleerden bestaande; voorts dat zij zullen kunnen appelleeren op een gerechtshof, ook samengesteld uit rechtsgeleerden; en ten slotte, dat zij, indien zij met de uitspraak van den appèlrechter nog niet tevreden zijn, nog beroep in cassatie hebben op den Hoogen Raad, die oordeelt met vijf raadsheeren, eveneens uitsluitend rechtsgeleerden. En nu zouden strafbare feiten, door militairen bedreven, — waaronder er kunnen zijn, waartegen levenslange gevangenisstraf is bedreigd — in de allerhoogste instantie moeten worden berecht door een college van zes personen, van wie vier geen rechtsgeleerden zijn en de twee andere rechtsgeleerden, voor wie het ambt van president en rechtsgeleerd lid van het Hoog Militair Gerechtshof slechts een nevenbetrekking is? De leden, hier aan het woord, achtten dit dermate onjuist, dat zij onmogelijk hun stem aan dit wetsontwerp zouden kunnen geven. Liever zouden deze leden nog met hen, die principieele

tegenstanders zijn van een afzonderlijke militaire rechtspraak, deze in vredestijd geheel zien afgeschaft, dan dat zij er aan zouden medewerken, dat zij, die gedwongen worden om den Staat als militair te dienen, overgeleverd worden aan het oordeel van een rechterlijk college, dat grootendeels uit niet-deskundigen bestaat en voor het overige uit rechtsgeleerde leden, die zich aan de berechting van militairen alleen kunnen wijden voor zoover hunne andere ambtsbezigheden dat gedoogen. Er is hierbij ook aan te denken, dat bij mobilisatie de door militairen gepleegde strafbare feiten sterk in aantal toenemen, en dat de geest van den tijd medebrengt, dat de militairen hoe langer hoe meer gebruik zullen gaan maken van de bevoegdheid, hun bij de op 1 Januari 1923 in werking getreden nieuwe militaire strafwetgeving geschonken, om zich tot het Hoog Militair Gerechtshof te wenden met klachten over krijgstuchtelijke straffen, klachten, waarvan het onderzoek, gelijk in de Memorie van Toelichting te recht wordt opgemerkt, veel tijd kost.

Door enkele leden werd bezwaar geopperd tegen de voorgestelde waarneming van het ambt van advocaat-fiscaal door de leden van het parket bij het gerechtshof te 's Gravenhage. Om ingevolge artikel 85 van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Geregtshof en de artikelen 281 der Rechtspleging bij de Landmacht en 247 der Rechtspleging bij de Zeemacht behoorlijk toezicht te kunnen houden op en leiding te kunnen geven aan de militaire justitie, behoort de advocaat-fiscaal niet alleen geheel en al op de hoogte te zijn van het militaire straf- en tuchtrecht en van de daarover bestaande jurisprudentie, doch ook van de onderscheidene dienstreglementen en de militaire toestanden en verhoudingen. De functionarissen, volgens het wetsontwerp met de waarneming van het ambt van advocaat-fiscaal belast, zijn dit uiteraard niet en zij hebben ook niet den tijd om zich deze kennis eigen te maken, zoodat de opperste leiding, die van den hoogste der leden van het Openbaar Ministerie behoort uit te gaan, bij de militaire justitie zou gaan ontbreken. In plaats van de dominus litis te zijn, zooals het Openbaar Ministerie genoemd werd in de Memorie van Toelichting op het nieuwe Wetboek van Strafvordering, zal de toekomstige advocaat-fiscaal niet veel meer zijn dan een zich voegende partij, een positie, welke reeds thans de meeste leden van het Openbaar Ministerie plegen in te nemen in de Rijksfiscale strafzaken, eveneens wijl te dien opzichte hun kennis veelal te kort schiet.

Het voorstel om den ouden stijl van procedeeren voor het Hoog Militair Gerechtshof door den nieuwen te vervangen, werd algemeen juist geacht.

Artikel 1.

Sub 2°: Dit voorschrift maakt den indruk, uitsluitend te zijn gebaseerd op het feit, dat op dit oogenblik twee oud-leden der militaire justitie, een lid van den Hoogen Raad en een lid van het gerechtshof te 's Gravenhage, beschikbaar zijn om tot burgerleden van het Hoog

Militair Gerechtshof te worden benoemd. Wat echter, indien zich te eeniger tijd het geval mocht voordoen, dat geen leden van die twee hooge colleges voor een benoeming in aanmerking komen of wenschen te komen of, eenmaal benoemd, de leden wegens toeneming hunner ambtelijke werkzaamheden zich verplicht zien te bedanken? Het voorschrift is voor het oogenblik blijkbaar wel te gebruiken, maar houdt geen rekening met een mogelijke verandering van omstandigheden. Zeer verkeerd werd het geacht de organisatie der militaire rechtspleging te wijzigen alleen met het oog op eenige thans beschikbaar zijnde rechtsgeleerden.

Sommige leden meenden te weten, dat de leden van den Hoogen Raad zeer bezet zijn door hun ambtelijken arbeid als zoodanig. Zij hadden daarom met groote verwondering kennis genomen van het voorstel der Regeering, in zooverre dit er van uit gaat, dat een lid van bedoeld college nog daarenboven het voorzitterschap zou kunnen bekleeden van zulk een gewichtig rechtsprekend lichaam als het Hoog Militair Gerechtshof. Hieromtrent zou men gaarne nader door de Regeering worden ingelicht.

Sub 8°. en 10°. In de voorgestelde lezing van de artikelen 96 en 113 had men tevergeefs gezocht naar het zelfstandig naamwoord, waarop het woord „hunner" terugslaat.

Artikel 3.

Door vele leden werd de aan de militaire leden toe te kennen jaarwedde veel te hoog geoordeeld. In een college als het onderhavige behooren de juristen het hoofdwerk te verrichten en behoort de taak van de militairen slechts te zijn die van bijzitter. Het verdient daarom aanbeveling aan de militaire leden slechts een presentiegeld toe te kennen. Zelfs al zou men de militaire leden gelijke werkzaamheden willen laten verrichten als de juristen, dan zou hunne bezigheid nog niet van dien aard zijn, dat een belooning van *f* 8000 daarvoor gerechtvaardigd is. Ook onder de gepensionneerde officieren zijn uitstekende krachten te vinden, die een functie als hierbedoeld gaarne voor b.v. één of twee duizend gulden willen waarnemen.

Werd op de salarissen der militaire leden bezuinigd, dan zou de beschikking kunnen worden verkregen over het geld, benoodigd voor de benoeming van een tweede rechtsgeleerd lid in het Hoog Militair Gerechtshof, welke functie — naar later is gebleken zeer ten onrechte — werd afgeschaft bij de wet van 13 Januari 1923 *(Staatsblad* n°. 6), houdende eenige maatregelen van bezuiniging betreffende de militair-rechterlijke macht.

De meening, dat de voorgestelde salarissen der militaire leden behooren te worden verminderd, werd van andere zijde krachtig weersproken.

Sommige leden gaven als hun meening te kennen, dat de jaarwedden van den president-rechtsgeleerd lid en van den fiscaal [1]) in

[1]) Lees: Advocaat-fiscaal. Red. M. R. T.

verhouding tot den door deze ambtenaren te verrichten arbeid te laag zijn gesteld.

Gevraagd werd, of ook niet aan den griffier van het gerechtshof te 's Gravenhage een vergoeding behoort te worden toegelegd voor de meerdere werkzaamheden, welke hij naar de voorgestelde regeling heeft te verrichten.

Aan het slot van de toelichting op dit artikel wordt er op gewezen, dat een reserve moest worden gemaakt voor het niet onwaarschijnlijke geval, dat een algemeene vermindering van de wedden en vergoedingen der rechterlijke macht vóór de inwerkingtreding dezer wet haar beslag mocht krijgen. Vele leden vonden in deze passage aanleiding, met nadruk te verklaren, dat zij zich met een algemeene vermindering dier wedden geenszins zouden kunnen vereenigen. Naar hun meening behoort aan de nivelleering der wedden, welke sinds eenige jaren haar funeste werking heeft doen gevoelen, zoo spoedig mogelijk een einde te worden gemaakt. Dit zou ten deele kunnen geschieden door bij de aanstaande salarisherziening de wedden der rechterlijke macht onaangetast te laten.

Aritkel 4.

De tegenwoordige fiscaal [1]) is in 1903, dus lang vóór de inwerkingtreding van de wet van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* n°. 292), voor het leven als zoodanig benoemd. Gevraagd werd of in verband daarmede aan dezen ambtenaar niet levenslang zijn tegenwoordig inkomen moet worden verzekerd, gelijk ook is geschied bij artikel 11 van voormelde wet ten behoeve van den toenmaligen president van het Hof.

Aldus vastgesteld den 31sten Mei 1924.

VAN SASSE VAN YSSELT.
BEUMER.
SURING.
VAN SCHAIK.
FRUYTIER.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 17 Juni 1924).

De ondergeteekenden veroorlooven zich op de beschouwingen en opmerkingen, die in het Voorloopig Verslag betreffende het vorengenoemde wetsontwerp zijn opgenomen, het navolgende te antwoorden.

---

[1]) Lees: Advocaat-fiscaal. Red. M. R. T.

Algemeene Beschouwingen.

De algemeene instemming, die de ernstige wil der Regeering tot bezuiniging ook op de militaire rechtspraak, mocht vinden, strekte den ondergeteekenden uiteraard tot voldoening, al zou die voldoening grooter zijn geweest, indien de beteekenis, die het onderhavige ontwerp als bezuinigingsmaatregel heeft, een meer juiste waardeering had gevonden.

De twijfel toch, waaraan verschillende leden uiting hebben gegeven, of het ontwerp ook besparing van kosten zal opleveren, is wel zeer ongemotiveerd. Want dat de „veel hoogere uitgaven voor transportkosten van beklaagden en voor reiskosten van en vergoedingen aan getuigen", voortvloeiende uit de ongunstige ligging van 's Gravenhage ten aanzien der garnizoenen, de uit anderen hoofde te verkrijgen besparing zouden te niet doen, is niet in ernst vol te houden.

Allereerst al is de vraag, of 's Gravenhage ten opzichte van de garnizoenen wel inderdaad minder gunstig ligt dan Utrecht. Voor vele garnizoensplaatsen is 's Gravenhage even goed als of beter dan Utrecht te bereiken.

Doch dat daargelaten, ook indien 's Gravenhage iets minder bereikbaar ware, zou dit voor de in het Voorloopig Verslag genoemde kosten slechts een verschil van enkele guldens kunnen zijn. Transportkosten van beklaagden immers zijn er — in verband met de bepaling van artikel 46 der Spoorwegwet — niet. Aan reis- en verblijfkosten van getuigen is over 1923 uitgegeven in totaal *f* 654,31. Daaronder is verreweg het grootste deel, nl. *f* 441,92, reiskosten, doch voor reiskosten van militairen speelt de afstand juist nagenoeg geen rol, omdat daarvoor een eenheidstarief geldt ongeacht den afstand.

Het zal uit een en ander duidelijk zijn, dat de in het Voorloopig Verslag als factor van verhooging der uitgaven genoemde omstandigheid gereedelijk kan worden verwaarloosd en de vrees, dat met het oog daarop meer recht op de stukken zal worden gedaan, iederen grond mist.

En wat staat nu als besparing tegenover die mogelijke verhooging van enkele guldens? Aan personeel buiten de militaire leden eischt het Hof in zijn tegenwoordige formatie — daaronder begrepen de in afwachting van de totstandkoming van dit ontwerp opengelaten griffiersplaats — rond *f* 42.000. Aan kosten van huishoudelijken aard is over 1923 uitgegeven rond *f* 3000. De reorganisatie zal voorts een groot gebouw, waarop reeds voor andere doeleinden het oog is geslagen, vrij maken. Tegenover dit alles staat slechts aan toelagen *f* 3000 en aan mogelijke versterking van het griffie- en parketpersoneel te 's Gravenhage met een of meer ambtenaren van het tegenwoordige Hof *f* 5000, terwijl, hoezeer de huisvesting geen moeilijkheden zal geven, toch uiteraard eenige verhooging van de huishoudelijke kosten van het Haagsche Hof niet geheel is uitgesloten. Een bezuiniging van minstens *f* 35000 is dus, afgescheiden van de

waarde der vrijkomende ruimten, van de voorgestelde reorganisatie stellig te verwachten.

Die bezuiniging is niet, zooals in het Voorloopig Verslag wordt opgeworpen, een problematische, want het is niet onzeker, of zij zal worden bereikt. Wel kan zij, met name voor wat aangaat de personeelsuitgaven, natuurlijk niet anders dan een geleidelijke zijn. Het tijdstip, waarop zij ten volle zal zijn geëffectueerd, is inderdaad niet met juistheid te bepalen. Dat heeft echter deze bezuiniging met elke andere gemeen en het mag stellig geen reden zijn haar achterwege te laten.

Is echter de voorgestelde reorganisatie, hoezeer dan uit bezuinigingsoogpunt van beteekenis, desniettemin niet te aanvaarden, en moet, zooals vele leden als hun meening hebben te kennen gegeven, de oplossing in andere richting worden gezocht? Al dadelijk berust, wat die leden als bezwaar tegen de voorgestelde oplossing aanvoeren, op een misverstand. Men schijnt te meenen, dat de samenstelling van het Hoog Militair Gerechtshof, wat betreft de verhouding van het militaire tot het niet-militaire element wijziging ondergaat, ja, spreekt in dit verband zelfs van een belangrijken terugtred. Er geschiedt echter niets van dien aard. Het Hoog Militair Gerechtshof is en blijft samengesteld uit twee rechtsgeleerden, waaronder de voorzitter, en vier militairen. Het eenige wat verandert, is dat de rechtsgeleerden niet uitsluitend in de militaire rechtspraak hun emplooi zullen vinden, doch behalve aan de militaire rechtspraak ook aan de burgerlijke rechtspraak zullen deelnemen. Zal dit een vermindering van den invloed van het rechtsgeleerde element beteekenen? De ondergeteekenden koesteren daarvoor — zij komen daarop nog nader terug — geenerlei vrees, integendeel de ruimere ervaring, die de rechtsgeleerden door hun deelneming aan de burgerlijke rechtspraak zullen verkrijgen, kan niet anders dan hun werkzaamheid in het Hoog Militair Gerechtshof ten goede komen. Voor het overige zouden de ondergeteekenden nog willen opmerken, dat men de beteekenis der militaire leden van het Hof miskent, indien men zou meenen, dat zij slechts als bijzitters een militaire deskundigheid ter beschikking kunnen stellen. Het militaire straf- en tuchtrecht heeft vanouds onder de militairen toegewijde beoefenaars gevonden en voor het Hof kon daarom voor en na beslag gelegd worden op militairen, die als volwaardige leden van het Hof konden dienst doen.

Aan het tegen het wetsontwerp ingebrachte bezwaar ontbreekt dus de feitelijke grond. En is de oplossing, die de aan het woord zijnde leden van hun kant geven, inderdaad aannemelijk? Men wenscht de appèl-rechtspraak over militairen ondergebracht te zien bij de 5 Hoven. Ter versterking van de strafkamers dier Hoven met een deskundig leekenelement zouden aan die kamers moeten worden toegevoegd twee in actieven dienst zijnde officieren, die tegen genot van presentiegeld voor bepaalden tijd zitting zouden moeten hebben.

Heeft men zich bij dezen opzet wel den omvang van de beroepsrechtspraak over militairen voor oogen gesteld? In 1923 zijn door het

Hoog Militair Gerechtshof in beroep behandeld 165 zaken, een aantal, hetwelk in de toekomst eer zal verminderen dan vermeerderen. Elk Hof zou dus gemiddeld 33 zaken per jaar ter afdoening verkrijgen. Nu eischt de behandeling dezer zaken een bijzondere kennis niet slechts van militaire verhoudingen, doch mede van de eigenaardigheden van het militaire strafrecht, in het bijzonder ook in zijne verhouding tot het militaire tuchtrecht. De inleving daarin gaat uit den aard der zaak gemakkelijker, indien de werkzaamheid op dit terrein niet al te beperkt is. Uit dien hoofde schijnt het hoogst ondoeltreffend en oneconomisch tevens vijfmaal vier rechtsgeleerden (de leden der strafkamer met het openbaar ministerie) tot een sporadische toepassing van het militaire strafrecht te roepen. Daarbij komt dan nog de vijfvoudige bemoeiing met een speciaal soort zaken, die van elk der vijf griffiën een geheel eigen administratie zal eischen. Inderdaad, het in het Voorloopig Verslag in de eerste plaats genoemde voordeel, economische verdeeling der lasten, kan ten gunste van het denkbeeld niet worden aangevoerd. Over de kosten van beklaagden en getuigen is hiervoren reeds het noodige gezegd, waaruit de zeer ondergeschikte beteekenis van dezen factor is gebleken. En wat het voordeel betreft, dat aldus de rechtspraak komt te berusten bij een ervaren beroepsrechter, het juridisch element in het Hof, zooals dat naar het ontwerp zal zijn samengesteld, is evenzeer ontleend aan de burgerlijke rechterlijke macht, zoodat uit dien hoofde een voorkeur niet kan bestaan. Als een verbetering van het militaire element zou het voorts stellig niet kunnen worden beschouwd, indien de militaire leden, die zich thans in volle onafhankelijkheid geheel aan hun functie kunnen wijden, werden vervangen door telkens afwisselende officieren in werkelijken dienst, die gedurende korten tijd tot medewerking aan de rechtspraak zouden worden geroepen.

Zoo kunnen dus de ondergeteekenden de voordeelen van het voorgedragen stelsel niet erkennen.

Doch bovendien, het stelsel mist niet alleen de voorgewende voordeelen, doch de verwezenlijking daarvan stuit, althans voor het tegenwoordige, op nog andere bezwaren. Het zou een zonderlinge organisatie zijn: een eerste instantie van voor land- en zeemacht elk één krijgsraad, en daarboven als beroeps-instantie vijf hoven. Hoe denkt men zich bijv. de hierarchie van het openbaar ministerie? Zouden de auditeur-militair en de fiskaal elk aan vijf chefs onderworpen zijn? Het bezwaar is blijkbaar gevoeld, want door sommige leden is reeds aanstonds de lijn doorgetrokken, in zooverre de gedachte is opgeworpen, dat de militaire rechtspraak in eersten aanleg bij de arrondissementsrechtbanken zou moeten worden ondergebracht. Doch het zal toch weinig betoog behoeven, dat men aldus komt op het terrein van een volledige omzetting zoowel van de militair-rechterlijke organisatie als van het militair procesrecht en daarmede het terrein van practischen bezuinigingsarbeid van onmiddellijke beteekenis geheel en al heeft verlaten. In die verdere gedachte zullen de ondergeteekenden dan ook niet treden, zoodat het bezwaar van de incongruentie van de

rechtspraak in eerste instantie en die in beroep onverzwakt blijft.

Hoe zou men voorts willen met de taak van het Hof als oppersten tuchtrechter? Verdeeling daarvan over vijf colleges zou wel zeer ongeeigend zijn, terwijl bovendien een samenstelling van het beslissende college als in het Voorloopig Verslag voorgestaan voor deze zaken in elk geval volstrekt onjuist zou zijn.

En dan het gemis aan eenheid. Dit bezwaar is reeds in het Voorloopig Verslag niet voorbijgezien. De beantwoording, welke het daar vond, is intusschen wel zeer simplistisch. Ook bij de burgerlijke strafrechtspraak zou centralisatie ontbreken. Voorzoover daarmede aangewezen wordt, dat meerdere appèl-rechters naast elkander bestaanbaar zijn, is de opmerking natuurlijk volmaakt juist. Doch de eenheid, die in iedere organisatie van rechtspraak als een der meest elementaire elementen wordt gevoeld en trouwens ook als een grondwettelijke eisch moet worden beschouwd, betreft de eenheid in de toepassing van het recht, die bij verscheidenheid van rechters in feitelijken aanleg één hoogste instantie ter verzekering van de eenvormige handhaving der wet eischt. Treedt dus voor den tegenwoordigen toestand, waarbij de eenheid in de rechtstoepassing reeds door de eenheid van de appèl-rechtspraak is gewaarborgd, in de plaats de toestand, dat de appèl-rechtspraak over meerdere Hoven wordt verdeeld, dan is een nieuwe instantie boven die vijf Hoven onontbeerlijk. Ook langs dezen weg blijkt dus, dat de in het Voorloopig Verslag opgeworpen gedachte op algeheelen ombouw van de militair-rechterlijke organisatie en het militair procesrecht neerkomt en dus, nog geheel daargelaten hare waarde in zich zelve, staat buiten de orde van denkbeelden, waarin men zich voor het met het onderhavige wetsontwerp beoogde doel moet bewegen. Te minder is voor dergelijke beschouwingen op dit oogenblik aanleiding, omdat het geheele vraagstuk van het militaire strafprocesrecht, inclusief de militair-rechterlijke organisatie, onlangs aan een commissie in onderzoek is gegeven en de thans voorgestelde voorziening, die binnen het kader van het bestaande een onmiddellijke bezuiniging wenscht te bereiken, in geenen deele op vedere wijzigingen praejudicieert.

Dat niet ter wille van de bezuiniging een instituut mag worden opgeheven, waarvan het voortbestaan op zichzelf noodig moet worden geacht, is ook het oordeel van de ondergeteekenden. De vraag is slechts, of de approbatie zulk een instituut is. Ook de ondergeteekenden zullen de bespreking van die vraag aan de Memorie van Antwoord op het desbetreffende wetsontwerp voorbehouden. Hier volstaan zij dus met de opmerking, dat het evenmin aangaat een instituut, hetwelk op zichzelf voldoenden bestaansgrond mist, in het leven te houden om voor eenig college een eenigszins voldoenden werkkring te handhaven.

Niet zonder verwondering hebben de ondergeteekenden vernomen, dat verscheidene leden er nog eens bijzonder den nadruk op hebben wenschen te leggen, dat door de voorgestelde reorganisatie de belangen der militaire justitiabelen ernstig in het gedrang komen. Want

daarvan is, als men zich maar rekenschap geeft van wat er eigenlijk verandert, geen sprake. Men schijnt vooral bezwaar te hebben tegen het feit, dat het rechterlijke college, hetwelk in allerhoogste instantie de strafbare feiten, door militairen bedreven, berecht, in meerderheid uit niet-rechtsgeleerden zal bestaan. Doch dat is de toestand, zooals die sinds 1814 steeds heeft bestaan. In dit opzicht verandert er — reeds eerder werd het opgemerkt — niets. Kan dan voor de krachtige uitspraken tegen het wetsontwerp, die in het Voorloopig Verslag worden gegeven, voldoende grond worden ontleend aan de omstandigheid, dat voor de rechtsgeleerden in het Hof hun functie slechts een nevenbetrekking wordt? De ondergeteekenden meenen het met de meeste stelligheid te mogen ontkennen. Ware het, dat die rechtsgeleerden overigens vreemd zouden zijn aan de rechtspraak, zoodat de uitoefening eener rechtsprekende functie hunnerzijds niet dan incidenteel zou geschieden, er ware voor de in het Voorloopig Verslag aan den dag tredende vrees, dat de beteekenis van het rechtsgeleerde element in het Hof zal verzwakken, wellicht eenige grond. Doch de rechtspraak is voor den President en het rechtsgeleerde lid levenswerk, de hun in het Hof opgedragen taak is daarom niet anders dan, zij het dan ook in zaken met een bepaalde nuance, uitoefening der functie, waarin hun werkzaamheid opgaat. En juist de omstandigheid, dat de militaire zaken bijzondere eigenaardigheden vertoonen, die aan hun algemeene werkzaamheid voor dit bepaalde terrein een eigen plooi geven, kan niet anders dan voor de betrokkenen aan dit deel van hun werk een bekoring geven, die een toegewijde behandeling hunnerzijds waarborgt. De ervaring, die de betrokkenen daarbij op het verwante terrein der burgerlijke rechtspraak bij voortduring blijven opdoen, kan niet anders dan hun gezag ten goede komen.

En wat de bemoeienis in tuchtzaken betreft, de gewijzigde vorm daarvan — sinds 1 Januari 1923 behoort het beklag, hetwelk eertijds, ook in eerste instantie, bij krijgsraad en Hoog Militair Gerechtshof kon worden ingebracht, in eersten aanleg bij de hoogere militaire autoriteit, van wier beslissing beroep op het Hoog Militair Gerechtshof openstaat — heeft er aanvankelijk toe geleid, dat de omvang dezer werkzaamheid is verminderd. In 1923 toch werden slechts 24 reclamezaken behandeld tegen 62 in 1922. Bovendien echter valt er op te wijzen, dat voor de behandeling dezer zaken meer in het bijzonder de militaire leden van nut kunnen zijn, zoodat, waar dezen zich onverdeeld aan hun functie in het Hof kunnen wijden, toeneming van het werk van het Hof in dit opzicht geen bezwaar zou behoeven te geven.

Wat door enkele leden omtrent de waarneming van het advocaatfiskaalschap door het parket te 's Gravenhage is aangevoerd, vindt zijn beantwoording reeds in hetgeen in het vorenstaande omtrent de rechtsgeleerden van het Hof werd opgemerkt. Natuurlijk zal de overgang voor dat parket medebrengen, dat men zich in de militaire verhoudingen en in het militaire straf- en tuchtrecht zal moeten inleven, doch ook in dit opzicht zien de ondergeteekenden de reorganisatie met vertrouwen tegemoet en zij hebben de zekerheid, dat het parket, na

zich met nauwgezetheid van den omvang der nieuwe taak op de hoogte te hebben gesteld, de aanvaarding daarvan niet als een bezwaar gevoelt, doch deze integendeel met ambitie opneemt. Een vergelijking met de Rijksfiscale zaken gaat overigens reeds daarom niet op, wijl in die zaken nevens het parket van de zijde der Regeering een bijzonder ambtenaar optreedt.

De algemeenheid waarmede de juistheid van het voorstel tot wijziging der procedure voor het Hof werd erkend, hebben de ondergeteekenden met voldoening mogen vernemen.

Artikel 1.

Sub 2°. Het mag ongetwijfeld als een bijzonder gelukkige omstandigheid worden aangemerkt, dat de ondergeteekenden in de gelegenheid zullen zijn als president en rechtsgeleerd lid van het Hoog Militair Gerechtshof twee leden der rechterlijke macht aan te wijzen, die in vroegere functies hun sporen op het gebied der militaire justitie hebben verdiend. Toch hebben de ondergeteekenden hun plan allerminst op die omstandigheid opgebouwd. Dat plan is trouwens niet nieuw, want reeds in 1914 is van de zijde van het Hoog Militair Gerechtshof zelf uitgesproken, dat bij afschaffing der approbatie een oplossing als thans voorgesteld in verband met den beperkten omvang van de taak van het Hof zich zou opdringen. In Nederlandsch-Indië is bovendien de organisatie van het hoogste rechtscollege in militaire zaken op overeenkomstige wijze opgezet.

De vrees, dat te eeniger tijd moeilijkheden met de bezetting van het rechtsgeleerde element zouden worden ondervonden, deelen de ondergeteekenden dan ook niet. Als men let op de beperkte taak van het Hof, zoomede op het feit, dat hier een werkzaamheid wordt verlangd, die in aard aan de hoofdfunctie der betrokkenen niet vreemd is, dan is, mede in verband met de in uitzicht gestelde remuneratie, een voldoende bezetting verzekerd. Een magistraat zal zich natuurlijk moeten inwerken in de eigenaardigheden der functie, maar datzelfde gold toch ook onder den tegenwoordigen toestand voor iederen jurist, die in de militaire justitie trad.

De Hooge Raad heeft inderdaad overvloedigen arbeid, maar dit levert nog geen beletsel op voor eenige leden van dit college om b.v. nuttigen commissorialen arbeid te verrichten op een gebied, waarmede zij bijzonder vertrouwd zijn, en zoo zal ook een enkel lid, bijzonder daartoe aangewezen, de functie van voorzitter of lid van het Hoog Militair Gerechtshof kunnen vervullen, zonder dat hij in zijne plichten als raadsheer in den Hoogen Raad te kort schiet.

Sub 8°. en 10°. De bedoelde redactie komt overeen met die van artikel 6 der wet op de Regterlijke Organisatie en schijnt niet onverdedigbaar. Zooals uit het zinsverband volgt beteekent „hunner" onderscheidenlijk „van de advocaten-generaal" en „van de substituut-griffiers".

Artikel 3.

Van een aan de militaire leden „toe te kennen" jaarwedde is geen sprake. Het desbetreffende gedeelte van artikel 3 is eenvoudig overgenomen uit de wet van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* n°. 292), zooals die voor het tegenwoordige luidt. De vraag staat derhalve aldus, of de door de militaire leden thans, behoudens de voorloopige korting, genoten bezoldiging te hoog moet worden geacht. Het is den ondergeteekenden voorgekomen, dat, waar een algemeene herziening der wedden in voorbereiding is, die vraag beter te dier gelegenheid dan thans incidenteel kon worden bezien.

Al zouden de ondergeteekenden aan deze gedragslijn, die hun de meest juiste schijnt, willen vasthouden en dus de besprekingen omtrent dit punt willen uitstellen tot de behandeling van de te verwachten voorstellen betreffende de bezoldiging der rechterlijke en militair-rechterlijke macht, toch wenschen zij reeds thans op te merken, dat men bij de beoordeeling van de bezoldiging der militaire leden niet uit het oog moet verliezen, dat daarin is begrepen het pensioen, hetwelk dezen, indien zij niet tengevolge van hun lidmaatschap van het Hoog Militair Gerechtshof in actieven dienst moesten worden gehandhaafd, zouden genieten en hetwelk als regel 4 à 5000 gulden zal bedragen. Hun bezoldiging lijdt daarbij een pensioenkorting van ruim *f* 400, waaraan gepensionneerden niet zijn onderworpen. Aldus beschouwd werkt de bezoldiging voor hen, die anders gepensionneerd zouden zijn, voor het tegenwoordige bedrag van *f* 8000, waarop in den loop van dit jaar een vermindering van 10 pct. wordt toegepast, als een toelage van nog geen 2 à 3000 gulden. Bij de beoordeeling daarvan moet verder niet worden vergeten, dat, voorzooveel de militairen als lid benoemd worden op een tijdstip, waarop zij nog niet in de termen van pensioen vallen, de aanvaarding van het lidmaatschap een oogenblikkelijke achteruitgang in inkomsten kan beteekenen, die wordt gedragen door het vooruitzicht op de remuneratie, welke men in lateren tijd, waarin men anders als militair gepensionneerd zou zijn, als lid van het Hof zal blijven genieten.

De ondergeteekenden meenen, dat zij in afwachting van de behandeling der in het najaar te verwachten voorstellen betreffende de bezoldiging der rechterlijke en militair-rechterlijke macht, thans met het vorenstaande zullen mogen volstaan. Alleen teekenen zij nog aan, dat, zooals zij reeds eerder hebben opgemerkt, een qualificatie van de taak der militaire leden van het Hof als die van bijzitter te kort doet aan de beteekenis, die de deelneming van deze leden aan de werkzaamheid van het Hof, met name ook in tuchtzaken, heeft.

De voorgestelde vergoeding voor den president, het rechtsgeleerde lid en den advocaat-fiscaal komt voldoende voor. De redenen, die te hunnen opzichte tot eene bijzondere vergoeding moesten leiden, schenen voor den griffier niet aanwezig.

De strekking van het laatste lid van artikel 3 is door de vele leden, die verklaarden zich met een algemeene vermindering van de wedden

en vergoedingen der rechterlijke macht als waarvan in deze alinea sprake is, niet te kunnen vereenigen, blijkbaar niet juist begrepen. De algemeene vermindering toch, waarop deze alinea doelt, *is* inmiddels reeds door de Tweede Kamer aanvaard en in de wet van 1 Mei 1924 (*Staatsblad* n°. 218) vastgelegd. Het kan toch niet de bedoeling zijn aan de werking van deze wet de in artikel 3 voorkomende bedragen te onttrekken. Of die vermindering definitief zal moeten zijn of zelfs, met name voor de militaire leden, nog verder zal worden voortgezet is een vraag, die door dit wetsontwerp niet wordt beslist, doch blijkens het vorenstaande door de ondergeteekenden aan een overweging in ruimer verband zou willen zijn voorbehouden.

Artikel 4.

Dat ook aan den advocaat-fiskaal het wachtgeld slechts tot op het 70e jaar wordt verzekerd, is niet een gevolg van de omstandigheid, dat naar de bestaande voorschriften de advocaat-fiskaal na het intreden van het 70e jaar wordt ontslagen. Immers die beperking van het genot van wachtgeld is reeds bij de opheffing van de rechtbanken van Zierikzee en Heerenveen ook gevolgd voor de rechterlijke ambtenaren, die voor het leven waren benoemd, en is eveneens weder opgenomen in de aanhangige ontwerpen betreffende de inkrimping van het aantal kantongerechten. Benoeming in eenig ambt voor het leven, zoo is de gedachtengang, sluit niet in een levenslang recht op de inkomsten uit dat ambt, zelfs al komt het ambt inmiddels te vervallen. De wachtgeldregeling is dus een quaestie van billijkheid, waaraan voor hen, die voor het leven zijn benoemd, alleszins wordt voldaan, indien tot op het 70ste jaar het volle ambtsinkomen wordt verzekerd om daarna door pensioen te worden vervangen.

Doch bovendien, de advocaat-fiskaal moge destijds voor het leven zijn benoemd, in 1913 is bij de in het Voorloopig Verslag bereids aangehaalde wet van 20 Juni (*Staatsblad* n°. 292) de bepaling, dat ontslag op het 70ste jaar zal volgen, ook op hem toepasselijk verklaard. En wel is daarbij in artikel 11 een overgangsbepaling opgenomen, welke niet, zooals het Voorloopig Verslag veronderstelt, uitsluitend ten aanzien van den toenmaligen president, doch evenzeer ten aanzien van den advocaat-fiskaal is gegeven, doch deze bevat niet de verzekering van het ambtsinkomen voor den duur van het leven, doch slechts een waarborging onder bepaalde omstandigheden vanaf het 70ste jaar van een pensioen, gelijk aan de vóór de in werkingtreding der wet van 20 Juni 1913 laatstelijk genoten ambtswedde. Waar nu deze ambtswedde *f* 4000 bedroeg, alzoo het bedrag, waarop de advocaat-fiskaal ook volgens de Pensioenwet te zijner tijd aanspraak zal kunnen maken, kon reeds uit dien hoofde de evenbedoelde overgangsbepaling in dit ontwerp terzijde blijven.

Een Nota van Wijziging, strekkende tot herstel van een drukfout en een misstelling, is bijgevoegd.

De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.

De Minister van Marine,
E. P. WESTERVELD.

De Minister van Oorlog,
VAN DIJK.

De Minister van Koloniën,
DE GRAAFF.

NOTA VAN WIJZIGING.

(Ingezonden bij brief van 17 Juni 1924).

In artikel 1 wordt in het onder 3°. voorgestelde nieuwe eerste lid van artikel 2*a* van de Provisioneele Instructie in plaats van „voordracht" gelezen: „voordragt".

Aan artikel 2, II, wordt aan het slot toegevoegd:

„4°. In artikel II van de slotbepalingen, toegevoegd bij de wet van 15 Mei 1914 (*Staatsblad* n°. 206), vervallen aan het slot de woorden: „ , de Praktizijns bij het Hof"."

Artikel 2, III, 4°. vervalt.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1923—1924. — **38.**

Afschaffing der approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden gewezen, en, in verband daarmede, toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals.

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE HERNIEUWDE OVERWEGING IN DE AFDEELINGEN.

De hernieuwde overweging in de afdeelingen van het bovengenoemde wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de navolgende beschouwingen en opmerkingen.

Vele leden verklaarden zich met dit wetsontwerp te kunnen vereenigen en daaraan dan ook hun steun te zullen geven.

Verscheidene andere leden hadden tegen de voorgestelde afschaf-

fing van het instituut der approbatie bezwaar. Dit instituut — aldus deze leden — is een bestanddeel van de oude militaire rechtspleging, gelijk die hier te lande nog steeds bestaat. Schaft men het af, dan ontneemt men daarmede aan dit oude gebouw een zijner fundamenten. Het is daarom niet juist de approbatie af te schaffen zonder tevens de militaire rechtspleging in haar geheel te herzien en geheel in overeenstemming te brengen met de moderne begrippen omtrent de behandeling van strafzaken. De militaire rechtspleging in eersten aanleg was aanvankelijk bestemd om te worden uitgeoefend door officieren, behoudens dat een niet-militair daarbij als auditeur-militair de functies van opsporingsambtenaar en griffier te vervullen had. De berechting van de militairen, die zich aan eenig strafbaar feit hadden schuldig gemaakt, was alzoo in eerste instantie geheel gelegd in handen van officieren, die ook de allerzwaarste straf konden opleggen. Ten einde nu te waken tegen een onjuiste toepassing van het strafrecht door de geheel uit officieren samengestelde krijgsraden, bepaalde de Souvereine Vorst in de artikelen 56 en 57 van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Geregtshof van 1814, dat dit Hof zou hebben te onderzoeken:

1o. of in eenige strafzaak behoorlijk is geprocedeerd geworden;

2o. of er een volledige crimineele confessie ten opzichte van de misdaad of misdaden, waarover de delinquent is gecondemneerd geworden, voorhanden zij;

3o. of het bestaan eener misdaad volkomen vaststa, en

4o. of de straf, waartoe de delinquent is veroordeeld geworden, overeenkomstig zij met de voorschriften der wet.

Door deze bepalingen meende de Souvereine Vorst te kunnen voorkomen, dat er in militaire strafzaken door de krijgsraden niet naar behooren recht zou worden gedaan, wijl het Hoog Militair Gerechtshof bestond uit drie burgerrechtsgeleerden, vier hoofdofficieren, een burger-openbaar-aanklager en een burgergriffier, een samenstelling, welke voor een goede contrôle op de krijgsraden alle waarborgen bood. In de practijk gaf dit oppertoezicht van het Hoog Militair Gerechtshof nooit aanleiding tot eenige moeilijkheid. En aan dit toezicht mag men het zeker wel voor een groot deel danken, dat in de Nederlandsche militaire strafrechtspleging geen maljugés zijn voorgekomen als in eenige andere Europeesche rijken, waarover elk weldenkend mensch zich verontwaardigd moet hebben gevoeld. Toch werd op den duur dit oppertoezicht van het Hoog Militair Gerechtshof nog niet voldoende geacht om tegen onjuiste berechtingen door de krijgsraden te waken. Vandaar dat in 1912 werd bepaald, dat de krijgsraden in het vervolg zouden worden gepresideerd door een burgerrechtsgeleerde, en dat de beklaagden zich voor de krijgsraden door een raadsman zouden kunnen doen bijstaan. Dit was een verbetering van onze oude militaire strafrechtspleging. Doch slechts een kleine verbetering. De gerechtelijke instructies toch moeten nog steeds worden gehouden door een officier-commissaris; de verwijzing van beklaagden naar de krijgsraden moet nog steeds geschieden door

den garnizoenscommandant, en de krijgsraden bestaan nog steeds in overgroote meerderheid uit officieren, van wie zelfs één den rang van tweede-luitenant kan hebben. Bovendien spreken de krijgsraden nog steeds in vele zaken recht op de verklaringen, door beklaagden en getuigen afgelegd voor een officier-commissaris. Groote misslagen in de gerechtelijke instructie en in de berechting in eersten aanleg zijn dus ten aanzien van militairen nog steeds mogelijk. De redenen, welke den Souvereinen Vorst in 1814 bewogen het instituut der approbatie in te stellen, gelden dus ook thans nog in vrijwel onverzwakte mate. Onder de heerschappij van de nog steeds in werking zijnde, geheel verouderde en onvolmaakte, militaire rechtspleging zou dan ook waarschijnlijk bij niemand de wensch zijn ontstaan om de approbatie af te schaffen, ware het niet, dat kort na 1912 de practijk van dit instituut eenige wrijving veroorzaakt had tusschen twee leden van de militair-rechterlijke macht, welke leidde tot het oefenen van aandrang van de zijde der Tweede Kamer om tot afschaffing van de approbatie over te gaan. Op 12 November 1914 diende de Regeering, aan dezen aandrang gevolg gevende, het wetsontwerp in, dat thans opnieuw in behandeling is. Hoewel dit wetsontwerp blijkens het Voorloopig Verslag door de Kamer zeer gunstig was ontvangen, liet de Regeering ,blijkbaar van oordeel veranderd, het ontwerp liggen. Het tegenwoordig Kabinet handelde in zijne verschillende bestaansvormen evenzoo, totdat het kort geleden van oordeel werd, dat het Hoog Militair Gerechtshof zoodanig behoort te worden gereorganiseerd, dat de vier militaire leden daarin gehandhaafd blijven, doch de burger-rechtsgeleerde leden zullen zijn leden der burger-rechterlijke macht, die het lidmaatschap van het Hoog Militair Gerechtshof slechts bij wijze van nevenbetrekking waarnemen. Deze leden kunnen niet met te veel werk worden belast, en daarom moet de approbatie worden afgeschaft.

Naar het den leden, hier aan het woord, voorkwam, mag de wenschelijkheid van reorganisatie van een rechterlijk college nimmer aanleiding zijn om over te gaan tot afschaffing van een instituut, gelijk het onderhavige, van welks voortbestaan de noodzakelijkheid, zoolang de tegenwoordige geheel verouderde militaire rechtspleging nog bestaat, niet twijfelachtig is; een instituut, dat in elk geval in de toekomst even noodzakelijk kan blijken als in de achter ons liggende oorlogsjaren, omdat een mobilisatie altijd tot de mogelijkheden blijft behooren. Ook zijn de redenen, die indertijd tot den aandrang tot afschaffing van de approbatie hebben geleid, thans verdwenen. De leden van de militair-rechterlijke macht hebben elkaar beter leeren begrijpen en elkaar leeren waardeeren, en van wrijving tusschen hen is nu geen sprake meer.

De leden, die deze beschouwingen hielden, verklaarden zich dan ook tegen het wetsontwerp, voor zoover dit de afschaffing der approbatie betreft, ten sterkste te moeten verzetten. Worden de waarborgen voor een goede militaire justitie weggenomen, dan zouden zij er de voorkeur aan geven, dat deze geheel zou worden afgeschaft en

dat de militairen in den vervolge in alle strafzaken voor den burgerlijken rechter zouden terechtstaan. Dan zou althans meer zekerheid bestaan, dat ook de militairen naar behooren worden berecht dan wanneer zonder herziening van de geheel verouderde militaire rechtspleging het instituut der approbatie werd afgeschaft.

Wel konden deze leden zich vereenigen met het voorstel tot het toekennen van een zelfstandig recht van appèl aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals.

Ten slotte gaven dezelfde leden nog als hun meening te kennen, dat, mocht dit wetsontwerp wet worden, toch in ieder geval zou behooren te worden bepaald, dat het toezicht, hetwelk thans volgens de Provisionele Instructie aan het Hoog Militair Gerechtshof toekomt, zal worden uitgeoefend door den advocaat-fiscaal. Wel wil de Regeering, naar zij opmerkten ,in stand laten artikel 85 der Provisionele Instructie met inlassching van de woorden „en de fiscaals", zoodat dit artikel zal komen te luiden: „De advocaat-fiscaal zal zooveel mogelijk toezien, dat de zaken bij de krijgsraden op een regelmatige wijze worden behandeld en te dien einde met de auditeurs-militair en de fiscaals de noodige correspondentie houden." Doch wat beteekent dit toezicht — vroegen zij — als de advocaat-fiscaal niet te zien krijgt datgene, waarop hij het toezicht heeft te houden, wat alleen maar zal geschieden, als de auditeurs-militair en de fiscaals in appèl willen komen?

Sommige leden stelden de vraag, of het, als de autorisatie vervalt, niet noodig of gewenscht is te achten, dat een voorschrift worde opgenomen, inhoudende, dat de auditeurs-militair en de fiscaals aan den advocaat-fiscaal tijdig kennis moeten geven van gewezen vonnissen, opdat deze hun het aanteekenen van appèl kunne gelasten.

Aldus vastgesteld den 31sten Mei 1924.

VAN SASSE VAN YSSELT.
BEUMER.
SURING.
VAN SCHAIK.
FRUYTIER.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

op het Voorloopig Verslag van de hernieuwde overweging in de afdeelingen.

(Ingezonden bij brief van 17 Juni 1924.)

De beschouwingen en opmerkingen, die in het Voorloopig Verslag van de hernieuwde overweging in de afdeelingen van het vorengenoemde wetsontwerp zijn opgenomen, geven den ondergeteekenden aanleiding het navolgende aan te teekenen.

Dat vele leden zich met dit wetsontwerp konden vereenigen, was den ondergeteekenden aangenaam. Zelfs hadden zij zich, waar in het eerste Voorloopig Verslag van algemeene ingenomenheid der Kamer met de afschaffing der approbatie was gebleken, terwijl de Regeering bij de Memorie van Antwoord aan de in dat Verslag geuite wenschen ten volle was tegemoet gekomen, gevleid, dat thans algeheele overeenstemming zou bestaan. Niet zonder teleurstelling namen zij daarom kennis van de mededeeling, dat verscheidene leden tegen de voorgestelde afschaffing van het instituut der approbatie bezwaren hebben gemaakt. Het is echter hun indruk, dat die leden bij de ontwikkeling van hun bezwaren tweeërlei niet voldoende in het oog hebben gehouden, in de eerste plaats nl. de anomalie van het instituut der approbatie op zichzelf beschouwd en in de tweede plaats de ingrijpende wijzigingen, die de oude militaire rechtspleging ondanks de handhaving van het „oude kleed" in den loop der jaren heeft ondergaan. Op beide punten veroorloven ondergeteekenden zich hieronder nader in te gaan en zij vertrouwen aldus de ontwikkelde bezwaren te kunnen wegnemen.

Allereerst dan de anomalie van het instituut der approbatie op zichzelf. De ondergeteekenden meenen niet beter te kunnen doen dan ten betooge, dat een contrôle in den zin der approbatie op de handelingen van lagere rechters in het algemeen onwenschelijk moet worden geacht, nog eens te herhalen wat hun voorgangers destijds in de Memorie van Toelichting (Zitting 1914—1915 — **223**) hebben vermeld. „Men stelle zich" — zoo leest men daar — „de vraag waarom aan invoering van zoodanige contrôle op het gebied onzer burgerlijke rechtspleging niet zou kunnen worden gedacht. Uiteraard zou, werd b.v. onze kantonnale rechtspleging aan approbatie onderworpen, de daarmede belaste hoogere rechter de handelingen der kantonrechters, met name van de nog minder ervarene onder hen, niet geheel vrij van „abuizen, verzuimen en informaliteiten" bevinden; reeds de groote verscheidenheid van meeningen op rechtskundig gebied brengt dit mede. Toch zou eene invoering der approbatie op het gebied van de burgerlijke rechtspleging ten zeerste afkeuring verdienen. En waarom? *In de eerste plaats* omdat de samenstelling der lagere burgerlijke gerechten voldoenden waarborg geeft voor in het algemeen juiste beslissingen, terwijl tegen de minder juiste den belanghebbenden verschillende rechtsmiddelen openstaan. Het instituut der approbatie kan bij eene deugdelijke organisatie der rechtspleging worden gemist. *Vervolgens,* omdat de approbatie ettelijke gevaren in het leven roept, omdat zij met name het verantwoordelijkheidsgevoel, de zelfstandigheid en het gezag en aanzien der lagere gerechten dreigt te doen verminderen. Het verantwoordelijkheidsgevoel: immers de approbatie draagt de verantwoordelijkheid voor de door den lageren rechter genomen beslissingen en vooral voor diens procesvoering op den hoogeren over. De zelfstandigheid: bij den gecontroleerden rechter zal toch op den duur allicht de geneigdheid ontstaan om bij zijne beslissingen allereerst te steunen op aanschrij-

vingen, door den approbeerenden rechter ook in andere zaken gegeven, in stede van op de wet. Gezag en aanzien: immers de eisch van voorafgaande approbatie zou het vertrouwen van het publiek in de beslissingen der lagere gerechten doen dalen en zoodoende de aan die beslissingen toegekende waarde verminderen. En *ten slotte*, omdat de approbatie, gelijk die althans in militaire strafzaken geregeld is, in het leven zou roepen een voor partijen tot zekere hoogte geheim proces, geheim, wat de door den lageren rechter toe te passen voorschriften betreft. Immers, onder die voorschriften zouden allerlei aanschrijvingen van den hoogeren rechter zijn begrepen, welke, door dezen in raadkamer gegeven, uiteraard aan partijen niet bekend behoeven te zijn."

Is nu echter, hoezeer dan op zichzelf een anomalie, de approbatie bij de militaire justitie door bijzondere omstandigheden vereischt? Ontrolt men het beeld, hetwelk bij de instelling van het instituut der approbatie in 1814 de militaire justitie in eersten aanleg vertoonde, dan valt inderdaad op verschillende punten te wijzen, die het verklaarbaar maken, dat destijds de approbatie werd ingesteld. De berechting berustte uitsluitend bij officieren, die, evenals de met het vooronderzoek belaste officier-commissarissen van geval tot geval werden benoemd; de behandeling was geheim; het instituut van raadslieden was volkomen onbekend; het beroepsrecht was beperkt; de regeling van het arrest was aanleiding, dat van het gebruik van het beroepsrecht dikwijls werd afgezien, omdat in verband met de voortzetting van het arrest een gunstige beslissing in hooger beroep practische beteekenis miste. Gereedelijk wordt aldus verklaard, dat de behoefte aan een instituut als de approbatie in 1814 werd gevoeld.

Een gansche omkeering brachten in dit alles de herzieningswetten van 1912. De leiding van den krijgsraad werd toevertrouwd aan een rechtsgeleerde; de samenstelling van den krijgsraad [1]) werd een permanente, evenals ook de functie van officier-commissaris; de voor officieren ingestelde rechtskundige opleiding kwam aan het juridisch gehalte der aan de militaire justitie verbonden officieren zeer ten goede; de behandeling van zaken werd openbaar; aan elken beklaagde kon op zijn verzoek een raadsman worden toegevoegd; het beroepsrecht werd uitgebreid en de practische beteekenis daarvan, uiteraard door het instituut van raadslieden reeds zeer verhoogd, werd door juistere regeling en toepassing van het arrest verbeterd.

Het was dan ook niet, zooals het Voorloopig Verslag meent, een wrijving tusschen twee leden der militair-rechterlijke macht, doch het waren wel degelijk objectieve omstandigheden, die aanstonds na de invoering der evengenoemde herzieningswetten de afschaffing der approbatie aan de orde deden stellen. De bezwaren, aan een instituut

[1]) Ten onrechte wordt in het Voorloopig Verslag gesteld, dat in den krijgsraad tweede-luitenants zouden kunnen zitting hebben. Door artikel 120, laatste lid 3°., der Regtspleging bij de Landmagt is zulks uitdrukkelijk uitgesloten.

als de approbatie op zichzelf beschouwd verbonden, moesten aan den dag treden, nu de redenen, die tot dusverre voor het bestaan van het instituut waren aan te wijzen geweest, waren komen te vervallen. Geen wonder, dat de Regeering destijds met het voorstel tot afschaffing kwam, geen wonder ook, dat dat voorstel met algemeene ingenomenheid werd begroet, en alleen bezwaar ontmoette, omdat de Regeering naar het oordeel der Kamer nog niet ver genoeg was gegaan.

Nu is het ontwerp in 1914 ten slotte blijven liggen. De omstandigheden bieden daarvan de gereede verklaring. De normale ontwikkeling immers der in het voorjaar van 1914 in werking getreden veranderingen werd door den oorlog gestoord. Het met de Kamer gerezen verschil van gevoelen over de vraag, hoever men met de afschaffing zou gaan, leverde daarbij een obstakel voor verdere behandeling. Uitstel daarvan was dus verklaarbaar. En wel zijn de redenen voor verder uitstel reeds geruimen tijd vervallen, doch het is begrijpelijk, dat desondanks een bepaalde aanleiding zich moest opdoen vóór het ontwerp weder aan de orde werd gesteld.

Die aanleiding werd geleverd door de reorganisatie van het Hof. Met meer dan een naaste aanleiding heeft men hier echter niet te doen. Daarom gaat het bezwaar, dat men het nut der approbatie zou opofferen aan de zucht naar bezuiniging, geheel en al langs de Regeering heen. De approbatie is een anomalie; de redenen, die desniettemin daarvoor in het verleden konden worden aangevoerd, zijn vervallen; ook de overweging, die, zij het onbewust, zich wellicht mede heeft doen gelden, dat men door de afschaffing aan het Hoog Militair Gerechtshof in zijn tegenwoordige organisatie de bestaansreden ontneemt, kan, nu de reorganisatie van het Hof wordt ondernomen, niet langer van kracht zijn.

Voor verzet tegen de afschaffing van approbatie is, indien men zich van al het vorenstaande rekenschap geeft, niet de minste reden. Waarborgen voor een goede militaire justitie worden daardoor niet weggenomen, integendeel wordt aldus een factor, die op zich zelf een ongunstigen invloed kan hebben, doch door bijzondere omstandigheden kan zijn gerechtvaardigd, uitgeschakeld, nu die bijzondere omstandigheden niet langer aanwezig zijn, zoodat de ongunstige zijden van het instituut op den voorgrond treden. Het nut, hetwelk het instituut voor het tegenwoordige nog kan hebben, wordt daarbij behouden door de toekenning aan auditeur-militair en fiskaal van het recht van appel.

Het is inderdaad de opzet, dat, zooals in het Voorloopig Verslag wordt gewenscht, de advocaat-fiscaal op de auditeurs-militair en fiscaals voortdurend toezicht zal oefenen. De middelen om dit toezicht zoo werkdadig mogelijk te doen zijn, door bijv. kennisgeving van alle of van bepaalde vonnissen te gelasten, behoort thuis in administratieve voorschriften, ingevolge het nieuwe tweede lid van artikel 276 der Regtspleging bij de Landmagt resp. 245 der Regtspleging bij de Zeemagt. Waar volgens evengenoemde bepalingen,

zoomede volgens het nieuwe tweede lid van artikel 84 der Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Geregtshof, het parket thans onder de bevelen van den Minister van Justitie zal komen, is er alle gelegenheid om de ontwikkeling in dit opzicht in de gewenschte banen te leiden.

De Minister van Justitie,

HEEMSKERK.

De Minister van Marine,

E. P. WESTERVELD.

De Minister van Oorlog,

VAN DIJK.

De Minister van Koloniën,

DE GRAAFF.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Afschaffing der approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden gewezen, en, in verband daarmede, toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals.

Wijziging van de organisatie van en de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof.

VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs van bovengenoemde wetsontwerpen is, na kennis genomen te hebben van de Memoriën van Antwoord op de Voorloopige Verslagen wegens deze wetsontwerpen, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over de voorstellen genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld 25 Juni 1924.

VAN SASSE VAN YSSELT.
BEUMER.
SURING.
VAN SCHAIK.
FRUYTIER.

VRAGENBUS.

Schorsing van krijgstuchtelijke straffen?

De Officier van Administratie 2de klasse J. M. Tinga verzoekt ons onze meening kenbaar te maken hoe in het volgende geval moet worden gehandeld.

Een militair, die gestraft is met strafdienst of met de verplichting om vóór het avondappel terug te zijn (art. 4, A, 2° en 3° en art. 5, A, 2° en 3° W.K.) wordt vóór het einde van den strafdienst (c.q. de genoemde verplichting) gestraft met een arreststraf. Waar het dienstbelang in den regel eischt dat de arreststraf dadelijk wordt ondergaan, doet zich de vraag voor wat moet geschieden met het nog niet ondergaan gedeelte van den strafdienst of van bedoelde verplichting?

Er bestaan, dunkt ons, voor zoover de straffen niet samen tegelijkertijd kunnen worden ondergaan als bv. licht arrest met strafdienst twee mogelijkheden nl. 1 de lichte straf wordt geschorst, 2 de straffen worden tegelijkertijd ondergaan.

Gelijk de inzender ook in zijn schrijven opmerkte kent art. 52 W.K. de schorsingsmogelijkheid voor het geval twee arreststraffen samentreffen, zij is daar evenwel uitdrukkelijk tot die straffen beperkt. Van een reden waarom dit is geschied blijkt niet. Men kan dus nu redeneeren: de wet kent het beginsel van schorsing, dus mag dat ook in een geval als het onderhavige worden toegepast, of: de wet beperkt het beginsel tot de arreststraffen dus mag er bij andere straffen van schorsing geen sprake zijn.

Wij voor ons zouden het meeste gevoelen voor een doen samenloopen van de beide straffen. Zoo is in de praktijk, vroeger, de ook toen bestaande moeilijkheid opgelost en uit niets blijkt dat men die praktijk, gegrond op het continuïteitsbeginsel, anders dan voor de arreststraffen heeft willen verlaten.

Wel is waar luidde het Regeeringsantwoord op een opmerking in het Voorloopig Verslag bij art. 52 W.K. waarin de wenschelijkheid werd betoogd om de latere straf kwijt te schelden:

„Voor kwijtschelding van de lichtere straf bestaat inderdaad geen „grond. De tweede straf toch wordt alleen voor het tweede feit op„gelegd" enz. (Zie v. d. H. III bladz. 344), maar waar hier alleen over arreststraffen wordt gesproken vinden wij geen vrijheid hieruit te concludeeren, dat hierdoor ook het samenloopen van b.v. strafdienst met streng arrest wordt verboden.

Waar het, in het bedoelde geval, alleen gaat om twee lichte straffen lijkt het ons ook uit een menschkundig oogpunt verkeerd om na een zwaardere arreststraf nog een restant van die lichtere straffen uit te voeren. Ook dit is voor ons een overweging die ons het „samenloopen" als de meest wenschelijke oplossing doet aanvaarden.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD.

Vonnis van 28 Februari 1923.

President: Dr. W. de Sitter.

Leden: Dr. J. C. Jager, Kapt.-Luit. ter zee, J. J. Heilbron, Luit ter zee 1e kl., J. Jongepier, Off. Mach. 1e kl., J. Rotgans, Off. v. Admie 1e kl.

Fiskaal: Mr. G. J. Jutte, Hoofdoff. v. Admie 2e kl.

Raadsman: Dr. J. de Groot.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 October 1923.

President: Mr. H. W. van Sandick.

Leden: Vice-Adm. (tit.) C. J. G. de Booij, Lt. Gens. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade en Dr. W. Boekhoudt.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. M. H. de Boer.

Verduistering en valschheid in geschrift, beide herhaalde malen gepleegd door een onderofficier-schrijver der Kon. Marine.

De uitbetalingsstaat van de traktementen en soldijen, welke, ingevolge de Verordeningen voor de Kon. Marine door den officier van administratie moet worden opgemaakt, is geen authentieke acte, maar wel een geschrift om tot bewijs van eenig feit te dienen, n.l. tot het bewijs van de daarin vermelde betalingen (anders Krijgsraad).

Vonnis.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord in de zaak van den fiscaal

tegen: X., schrijver-majoor; oud 36 jaar, geboren te Haarlem, gedetineerd in het Provoosthuis te Willemsoord;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad, d.d. 7 November 1922;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad, d.d. 25 Januari 1923, en het aan den voet van dat bevel den beklaagde telastegelegde:

I. dat hij gedurende het derde kwartaal (van en met Juli tot en met September) 1922, toen hij als schrijver-majoor werkzaam was ten bureele van den officier van administratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen en als zoodanig was belast met het voorbereiden van en het behulpzaam zijn bij de periodieke uitbetalingen van traktementen en soldijen aan de bemanning, behoorende tot de rol van dien bodem, waaronder behoorde het aanleggen en bijhouden van den uitbetalingsstaat, de zorg voor het verzenden van gelden aan vaartuigen met gedetacheerde bemanningen en aan buiten het wachtschip vertoevende schepelingen, op of omstreeks de na te melden tijden te Vlissingen opzettelijk, met gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel, hem door voorschreven betrekking geschonken, de na te melden geldelijke bedragen of daaromtrent, toebehoorende aan het Rijk der Nederlanden, (althans aan een ander dan aan hem, beklaagde) en welke bedragen hij op de nader te melden wijze anders dan door misdrijf onder zich had verkregen, wederrechtelijk zich heeft toegeeigend, als:

a. op 14 Juli 1922 een bedrag van *f* 240.—, welk bedrag hij aan den officier van administratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen had gevraagd en van dezen ontvangen om hiervan uit te betalen of te verzenden de soldijen aan de tot de rol van voormelden bodem behoorende schepelingen, als:

aan den matroos der eerste klasse P. . . . *f* 84.—
aan den stoker der eerste klasse Q. . . . „ 80.—
aan den stoker der eerste klasse IJ. . . . „ 76.—

b. op 18 Augustus 1922 een bedrag van *f* 429,50, welk bedrag hij aan den officier van administratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen had gevraagd en van dezen ontvangen om hetzelve tot uitbetaling van traktementen en soldijen te verzenden of af te dragen aan het vaartuig „Voorwaarts", welks bemanning behoorde tot de rol van voormeld Wachtschip;

c. op 25 Augustus een bedrag van *f* 429,50, welk bedrag hij aan den officier van administratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen had gevraagd en van dezen ontvangen om hetzelve tot uitbetaling van traktementen en soldijen te verzenden of af te dragen aan het hooger gemeld vaartuig „Voorwaarts";

d. op 1 September 1922 een bedrag van *f* 208,50, zijnde één van de twee bedragen van *f* 208,50, welke hij van den officier van administratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen had weten onder zich te verkrijgen en wel:

het eene bedrag van *f* 208,50: door den dienstdoenden facteur van voormeld Wachtschip, den sergeant-konstabel V., bij den officier van administratie van dien bodem, onder meerdere per postwissel te verzenden bedragen, een bedrag van *f* 208,50 in ontvangst te doen nemen als bestemd voor uitbetaling van traktementen en soldijen aan de bemanning van meergemeld vaartuig „Voorwaarts", maar dit bedrag daarna, vóór de verzending der postwissels, terug te vragen aan en te ontvangen van dien facteur;

het andere bedrag van *f* 208,50: door aan meergemelden officier van administratie te vragen en van dezen in ontvangst te nemen een bedrag andermaal van *f* 208,50 voor voorschreven doel;

e. op 13 September 1922 een bedrag van *f* 171,50, zijnde het overschot van een bedrag van *f* 220,32½, hetwelk hij door den dienstdoenden facteur van voormeld Wachtschip, den sergeant-konstabel U., bij meergemelden officier van administratie onder meerdere per postwissel te verzenden bedragen in ontvangst had doen nemen als bestemd: *f* 162.50 ter uitbetaling van traktementen en soldijen aan de bemanning van meergemeld vaartuig „Voorwaarts" en *f* 57,82½ ter uitbetaling van soldij aan den buiten het Wachtschip vertoevenden korporaal-machinedrijver W., en welk bedrag van *f* 220,32½ hij daarna, vóór de verzending der postwissels, had teruggevraagd aan en ontvangen van dien facteur, waarna hij slechts een bedrag van *f* 48,82½ heeft doen toekomen aan voormelden W.;

f. op 20 September 1922 een bedrag van *f* 160, van welk bedrag: hij, beklaagde, *f* 50 aan meergemelden officier van administratie had gevraagd en van dezen ontvangen ter uitbetaling van de soldij aan den bootsman R.; hij, beklaagde, *f* 110 heeft teruggevraagd aan en ontvangen van den dienstdoenden facteur van meergemeld Wachtschip, den sergeant-konstabel U., aan wien hij, beklaagde, door meergemelden officier van administratie onder meerdere per postwissel te verzenden bedragen had doen afgeven een bedrag van *f* 110 bestemd voor soldij van den bootsman R.;

g. op 29 September 1922 een bedrag van *f* 360, welk bedrag hij aan meergemelden officier van administratie had gevraagd en van dezen ontvangen om hetzelve tot uitbetaling van traktementen en soldijen te verzenden of af te dragen aan meergemeld vaartuig „Voorwaarts";

II. dat hij in voorschreven hoedanigheid met gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel hem door voorschreven betrekking geschonken, in den uitbetalingsstaat van de traktementen en soldijen aan de bemanning, behoorende tot de rol van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen, over het derde kwartaal 1922 — een geschrift hetwelk op te maken, ingevolge de verordeningen voor de Koninklijke Marine, behoort tot den werkkring van den officier van administratie, belast met den administratieven dienst van dien bodem en welk geschrift voorts uiteraard en ingevolge vorenbedoelde verordeningen bestemd is om tot bewijs te dienen dat de geldelijke bedragen, ten name van de in dien staat voorkomende personen vermeld in de verschillende

kolommen, op de daarbij aangegeven tijdstippen, zijn uitbetaald — aan boord van voormelden bodem op verschillende tijdstippen in het 3e kwartaal 1922, buiten weten van voormelden officier, opzettelijk valschelijk achter de namen van de daarin voorkomende personen hoogere bedragen heeft geboekt dan in werkelijkheid aan die personen waren uitbetaald, een en ander als is aangegeven in den hieronder volgenden staat en zulks met het oogmerk om de aldus valschelijk in dien uitbetalingsstaat geboekte bedragen als echt en onvervalscht te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, terwijl uit dat gebruik eenig nadeel kon ontstaan:

Rol-n°.	NAAM.	In den uitbetalingsstaat is geboekt		In werkelijkheid ongeveer uitbetaald.	Verschil ongeveer
		onder	bedrag		
57	A	22 Sept.	*f* 426.—	*f* 366.—	*f* 60.—
76	B	18 Augs.	„ 50.—	—	„ 50.—
90	C	29 Sept.	„ 432.—	„ 372.—	„ 60.—
93	D	29 Sept.	„ 1030.—	„ 970.—	„ 60.—
100	E	18 Augs.	„ 50.—	—	„ 50.—
134	F	8 Sept.	„ 528.—	„ 478.—	„ 50.—
187	G	14 Juli.	„ 756.—	„ 706.—	„ 50.—
227	H	15 Sept.	„ 344.—	„ 294.—	„ 50.—
231	O	14 Juli.	„ 272.—	„ 232.—	„ 40.—
266	Z	14 Juli.	„ 867.—	„ 827.—	„ 40.—
277	W	15 Sept.	„ 57.82⁵	„ 48.82⁵	„ 9.—
519	I	15 Sept.	„ 32.—	„ 26.—	„ 6.—
520	J	15 Sept.	„ 32.—	„ 26.—	„ 6.—
521	A²	15 Sept.	„ 19.—	„ 14.—	„ 5.—
522	B²	15 Sept.	„ 31.—	„ 26.—	„ 5.—
523	C²	15 Sept.	„ 32.—	„ 26.—	„ 6.—
526	D²	15 Sept.	„ 31.—	„ 26.—	„ 5.—
527	E²	15 Sept.	„ 43.50	„ 37.50	„ 6.—
528	F²	15 Sept.	„ 45.50	„ 39.50	„ 6.—
529	G²	15 Sept.	„ 26.50	„ 26.—	„ 0,50
802	H²	22 Sept.	„ 7.50	„ 2.50	„ 5.—
808	I²	22 Sept.	„ 8.50	„ 3.50	„ 5.—
815	J²	22 Sept.	„ 11.50	„ 6.50	„ 5.—

. . . . . .

. . . . . .

[*De telastlegging vermeldt hier 57 namen en de kolom „verschil ongeveer" bedraagt opgeteld f 1958,50.* Red. M. R. T.].

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 26 Januari 1923, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkoming en de daarop gestelde telastlegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 14 Februari 1923, des namiddags half twee;

Gelet op beklaagde's verdediging;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling tot:

een gevangenisstraf van een jaar en zes maanden, met aftrek van het preventief arrest sedert 13 October 1922 en ontslag uit den militairen dienst;

Overwegende, dat beklaagde's extract-stamboek inhoudt: dat hij den 21sten Juli 1900 in dienst is aangenomen en dat thans zijn diensteindiging onbepaald is;

Overwegende omtrent het den beklaagde sub I telastgelegde, dat hebben verklaard de getuigen:

1. S., officier van administratie der 1e klasse, belast met den administratieven dienst aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen: dat gedurende het derde kwartaal 1922, dus gedurende de maanden Juli, Augustus en September van dat jaar, beklaagde te zijnen bureele aan boord van genoemden bodem werkzaam was;

dat beklaagde belast was met het voorbereiden van de uitbetalingen van tractementen en soldijen aan de bemanning, behoorende tot de rol van dien bodem, waartoe beklaagde de uit te betalen bedragen berekende en inschreef in den ten processe aanwezigen uitbetalingsstaat;

dat voor zoover betreft schepelingen aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen aanwezig, de periodieke uitbetalingen plaats vinden in het tusschendeks van bedoeld schip;

dat de betalingen van schepelingen van schepen met gedetacheerde bemanning, behoorende tot de rol van voormeld Wachtschip te Vlissingen, aan de betrokken commandanten worden gezonden;

dat nog betalingen plaats vinden aan buiten het wachtschip vertoevende zieke schepelingen, verlofgangers, enz,;

dat doordat beklaagde hem, getuige, in zijn voormelde qualiteit behulpzaam moest zijn en ook behulpzaam was, hij, getuige, beklaagde verschillende aan het Rijk der Nederlanden toebehoorende gelden ter uitbetaling of ter verzending in handen gaf;

dat hij beklaagde nooit vergunning heeft gegeven om deze gelden ten eigen bate aan te wenden;

dat niet alle uitbetalingen plaats vonden aan de uitbetalingstafel op het tijdstip der officieele uitbetaling; dat vele bedragen voor den goeden gang van zaken tusschentijds moesten worden uitbetaald; dat de tusschentijdsche uitbetalingen, evenals de uitbetalingen aan de schepen met gedetacheerde bemanning en de per postwissel en op

andere wijze aan buiten het wachtschip vertoevende personen toegezonden soldijen, werden geboekt in een hulpkasboek, waarvoor gebruikt werd het ten processe aanwezige boek van dien naam; dat hij, getuige, in dat hulpkasboek boekte alle in den uitbetalingsstaat voorkomende bedragen die niet aan de tafel werden uitbetaald;

dat die gelden, die aan de tafel werden uitbetaald echter ook wel in dat hulpkasboek voorkomen, maar daarin eerst in één som werden geboekt nadat alle tusschentijdsche uitbetalingen hadden plaats gehad, welke som werd vastgesteld, door de na de uitbetaling ter tafel nog aanwezige geldsom af te trekken van het voor de uitbetaling ter tafel aanwezige geld; dat het totaal van een uitbetaling geboekt in het hulpkasboek dan moest kloppen met het totaal van de uitbetaling in den uitbetalingsstaat;

dat, wat het ten processe aanwezige postwisselboek betreft, beklaagde dit iedere week eigenhandig inschreef; dat daarin werden ingeschreven alle per postwissel uit te betalen bedragen; dat dit postwisselboek benevens de betrekkelijke postwisselformulieren aan den facteur bij elke zending werden ter hand gesteld, welke facteur dan bij hem, getuige, kwam om het totaal te verzenden bedrag in ontvangst te nemen; dat ten behoeve van de vaartuigen met gedetacheerde bemanning uit den grooten uitbetalingsstaat op het administratiebureau uittreksels werden gemaakt, waarvan dat betreffende Hr. Ms. „Voorwaarts" ten processe aanwezig is; dat als regel het geld voor dat vaartuig per postwissel werd toegezonden, zoodat de facteur als regel het voor dat schip bestemde geld ontving; dat een paar malen het voor de „Voorwaarts" bestemde bedrag aan beklaagde is afgedragen;

2e. V., sergeant-konstabel: dat hij is geweest waarnemend facteur aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen en als zoodanig in het laatst van Augustus 1922 den dienst voor den facteur U. heeft waargenomen; dat hij op 29 Augustus 1922 met het ten processe aanwezige postwisselboek naar den officier van administratie van voormeld Wachtschip is gegaan en bij dezen het in het postwisselboek vermelde totaal-bedrag van *f* 787,60, waaronder een bedrag van *f* 208,50 bestemd voor Hr. Ms. „Voorwaarts", heeft ontvangen; dat hij, getuige, dat bedrag van *f* 208,50 niet heeft verzonden omdat beklaagde hem, getuige, voordat hij, getuige, zich naar meergemelden officier begaf om het totaal der zendingen voor dien dag te innen, had gevraagd dat bedrag aan hem, beklaagde, te willen afgeven omdat de „Voorwaarts" te Vlissingen zou zijn en daarom het geld niet verzonden behoefde te worden; dat hij, getuige, dat bedrag van *f* 208,50 toen aan beklaagde heeft gegeven;

3e. U., sergeant-konstabel: dat hij op 1 Maart 1922 werd belast met den dienst van facteur aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen; dat tot dezen dienst behoorde het verzenden van postwissels voor den officier van administratie van genoemd schip; dat in het ten processe aanwezige postwisselboek, dat, hem, getuige, periodiek door beklaagde werd ter hand gesteld, vermeld staan de

namen en de bedragen der per postwissel te verzenden tractementen, enz.; dat hij de geheel ingevulde postwisselformulieren ontving benevens een lijstje waarop de in het boek voorkomende namen en bedragen ook weer vermeld waren; dat hij, getuige, het postwisselboek waarin de bedragen getotaliseerd waren, dan aan den officier van administratie overgaf, waarop hij, getuige, van dien officier het totaal bedrag ontving, hetgeen deze in zijn, getuige's, tegenwoordigheid in het ten processe aanwezige hulpkasboek boekte;

dat hij, getuige, een der hoogerbedoelde lijstjes, gemerkt No. 1 ten processe aanwezig ziet; dat hij de daarop voorkomende postwissels voor P., Q. en IJ. heeft verzonden; dat het wel is voorgekomen dat beklaagde hem, getuige, zeide, dat hij, getuige, het geld bestemd voor Hr. Ms. „Voorwaarts" dat in gewone omstandigheden, wanneer dit schip te Middelburg lag, ook per postwissel verzonden werd, nadat hij, getuige, dat geld van gemelden officier van administratie zou hebben ontvangen, weer aan beklaagde moest afdragen, omdat, naar beklaagde zeide, de „Voorwaarts" te Vlissingen lag, en het geld dan door de zorg van dat schip zou worden afgehaald; dat zulks is voorgekomen op 18 September 1922 met een bedrag van *f* 162,50, dat hij, getuige, op dien dag aan beklaagde ook heeft teruggegeven een bedrag van *f* 57,82½, bestemd voor den korporaal-machinedrijver W., die met ontslag gegaan was, maar die nu, naar beklaagde zeide, het geld op het bureau zou komen halen; dat beklaagde op 22 September 1922 een bedrag van *f* 110 per postwissel te verzenden aan bootsman R., heeft teruggevraagd en ontvangen, omdat naar beklaagde zeide, bootsman V. V., die evenals R. te Middelburg woonde, het geld van R. zou meenemen;

4e. N.: dat hij op 18 September 1922, toen de korporaal-machinedrijver W. ziek thuis was in afwachting van ontslag, van den beklaagde de soldij van W. heeft ontvangen; dat het was een bedrag achter in de veertig gulden en eindigende op *f* 0,82½; dat het bedrag zeker niet *f* 57,82½ is geweest;

5e. A. W., korporaal-machinedrijver: dat hij op 13 of 14 September 1922 is afbetaald met *f* 48,82½, welk bedrag hem is ter hand gesteld door kwartiermeester N.;

6e. L.: dat hij op 21 September 1922 op verzoek van bootsman R. diens tractement, zijnde *f* 50 aan de uitbetalingstafel van den officier van administratie heeft ontvangen en dat bedrag later te Middelburg heeft afgedragen aan bootsman R.;

7e. J. R., bootsman: dat hij op 20 September 1922 gedetacheerd in het vliegkamp te Veere en zijn tractement niet op de gewone wijze van den officier van administratie van het Wachtschip te Vlissingen kunnende ontvangen, aan den schipper L. heeft verzocht zijn tractement te willen meenemen; dat deze op 21 September 1922 aan zijn verzoek heeft voldaan en hem toen zijn gewone soldij ad *f* 50 heeft uitbetaald; dat hij de extra vergoeding voor zijn tijdelijke plaatsing te Veere ad *f* 60 op 12 October 1922 persoonlijk

heeft ontvangen aan boord van het Wachtschip te Vlissingen van den officier van administratie;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn de navolgende bescheiden:

I het postwisselboek,

II het hulpkasboek,

III het lijstje van de op 14 Juli 1922 verzonden postwissels gemerkt n°. 1,

IV de uitbetalingsstaat van Hr. Ms. „Voorwaarts",

bij bezichtiging en onderzoek van welke stukken blijkt:

1e. dat het voorkomende onder „postwissels 14/7 1922" in het postwisselboek niet overeenstemt met het vermelde op het sub III aangeduide lijstje; dat wel het als totaal der verzonden postwissels vermelde bedrag in beide geschriften gelijk is, nl. *f* 2438, doch dat de navolgende verschillen opvallen:

het lijstje vermeld als	aan de	„Voorwaarts"	verzonden	*f* 566,50
„ „	P.	„	„	84.—
„ „	Q.	„	„	80.—
„ „	IJ.	„	„	76.—

terwijl in het postwisselboek ter plaats voorkomt een post: „Gezagvoerder „Voorwaarts" M/burg *f* 806,50" en geen posten: P. Q. IJ;

dat in het postwisselboek tusschen de bladzijden, gemerkt „postwissels 30/6 1922" en „postwissels 14/7 1922" klaarblijkelijk een blad papier is verwijderd; dat in het hulpkasboek onder de posten sub „14 Juli" voorkomt een post „postwissels *f* 2438" en daarna bovendien de posten „Q. *f* 80", „IJ. *f* 76" en „P. *f* 84";

2e. dat onder de posten in het hulpkasboek sub „18/8" voorkomt een post „Voorwaarts *f* 429,50", terwijl in den uitbetalingsstaat van Hr. Ms. „Voorwaarts" geen kolom 18 Augustus voorkomt en geen der kolommen een totaal van *f* 429,50 aangeeft;

3e. dat het postwisselboek onder „postwissels 25/8 1922" aangeeft als totaal der verzonden postwissels *f* 737,35, waaronder blijkt begrepen te zijn een bedrag van „Voorwaarts" *f* 208,50; dat het hulpkasboek onder „25/8 1922" vermeldt een post: „postwissels *f* 737,35", maar bovendien later een post „Voorwaarts *f* 429,50"; dat het totaal van den uitbetalingsstaat van Hr. Ms. „Voorwaarts" in den kolom „25 Augs." aangeeft een bedrag van *f* 208,50;

4e. dat het postwisselboek onder 1 Augs. (lees Sept.) 1922 aangeeft als totaal der verzonden postwissels *f* 787,60, waaronder een bedrag van *f* 208,50, bestemd voor „gezagvoerder Hr. Ms. „Voorwaarts"; dat het hulpkasboek onder „1/9" vermeldt een post „postwissels *f* 787,50", maar bovendien later nog een post „Voorwaarts *f* 208,50"; dat het totaal van den uitbetalingsstaat van Hr. Ms.

„Voorwaarts" in den kolom „1 Sept." aangeeft een bedrag van *f* 208,50;

5e. dat het postwisselboek onder „15/9 '22" aangeeft als totaal der verzonden postwissels *f* 649,82½ en een post van „postwissels *f* 649,82½" voorkomende onder „15/9" in het hulpkasboek stemt hiermede overeen, waaronder een bedrag van *f* 57,82½, bestemd voor „korporaal-machinedrijver W." en een bedrag van *f* 162,50, bestemd voor „gezagvoerder „Voorwaarts" M/burg";

dat in den uitbetalingsstaat van Hr. Ms. „Voorwaarts" geen kolom 15 September 1922 voorkomt en ook geen enkele kolom aangeeft een totaal van *f* 162,50;

6e. dat het postwisselboek onder „postwissels 22/9'22" aangeeft als totaal der verzonden postwissels *f* 811,78, waaronder een bedrag van *f* 110, bestemd voor „bootsman R. Veere"; dat in het postwisselboek onder „postwissels 22/9 '22" zijn ingeplakt alle bewijzen van storting van de volgens het boek op dien datum verzonden postwissels, behalve het stortingsbewijs betrekking hebbende op den post „bootsman R. Veere *f* 110";

dat het hulpkasboek onder „22/9" vermeldt een post aan postwissels van *f* 311,78, maar bovendien later nog een post „bootsman R. *f* 50";

7e. dat het postwisselboek onder „postwissels 29/9 '22" aangeeft als totaal der verzonden postwissels *f* 1459,53½, waaronder een bedrag van *f* 416 bestemd voor „gezagvoerder „Voorwaarts" M/burg";

dat het hulpkasboek op een bladzijde zonder datum, doch onmiddellijk volgende op de bladzijde, gemerkt 22/9, vermeldt een post aan postwissels van *f* 1459,53½, maar bovendien later nog een post „Voorwaarts *f* 360";

dat het totaal van den uitbetalingsstaat van Hr. Ms. „Voorwaarts" in den kolom „22/9" aanwijst *f* 416;

Overwegende, dat de beklaagde heeft opgegeven:

dat hij is X., oud 36 jaar, geboren te Haarlem, het laatst gediend als schrijver-majoor aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen; dat hij den 21sten Juli 1900 in dienst is aangenomen voor den tijd van 12 jaren, ingaande 22 Maart 1902, thans diensteindiging onbepaald;

dat hij als schrijver-majoor werkzaam was op het bureau van den officier van administratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen; dat hij aldaar als zoodanig werkzaam was in het 3e kwartaal 1922, alzoo in de maanden Juli, Augustus en September van dat jaar, en belast was met het voorbereiden van en het behulpzaam zijn bij de periodieke uitbetalingen van tractementen en soldijen aan de bemanning behoorende tot de rol van dien bodem; dat hij den ten processe aanwezigen uitbetalingsstaat over het 3e kwartaal van dien bodem heeft aangelegd en bijgehouden; dat hij had te zorgen voor het verzenden van gelden aan vaartuigen met gedetacheerde bemanning, o. a. aan Hr. Ms. „Voorwaarts" en aan buiten het Wachtschip

vertoevende schepelingen, onder wie: aan bootsman R. te Veere en aan den korporaal-machinedrijver W.;

dat hij de per postwissel te verzenden bedragen inschreef in het ten processe aanwezige postwisselboek, dat die bedragen telkens werden getotaliseerd, terwijl hij tevens telkens een voor den facteur bestemd lijstje der te verzenden postwissels opmaakte, hetwelk hij met de door hem, beklaagde, ingevulde postwisselformulieren en het postwisselboek aan den facteur ter hand stelde, opdat dan de facteur bij den officier van administratie het totaal bedrag in ontvangst kon nemen en de postwissels verzenden; dat kort daarop de facteur dan weer op het bureau kwam en hem, beklaagde, het postwisselboek teruggaf; dat de facteur hem daarna de bewijzen van storting der verzonden postwissels afdroeg, die hij, beklaagde, dan in het postwisselboek plakte;

dat de gelden bestemd voor de schepen met gedetacheerde bemanning die te Vlissingen aanwezig waren, van wege de commandanten dier schepen werden afgehaald;

dat het ten processe aanwezige hulpkasboek hem bekend is als een boek, dat de officier van administratie persoonlijk bijhield; dat die officier daarin boekte de in den uitbetalingsstaat voorkomende posten, welke die officier uitbetaalde elders dan aan de officieele uitbetalingstafel in het tusschendeks; dat die officier er ook in boekte het totaal bedrag van hetgeen aan die uitbetalingstafel was uitbetaald in één som, welke som werd vastgesteld doordat die officier na de uitbetaling het restant van het naar het tusschendeks meegenomen geld vaststelde en dat cijfer aftrok van het bedrag aan geld dat die officier mee naar beneden had genomen; dat, nadat dit bedrag was geboekt, de rekening in het hulpkasboek werd getotaliseerd en het totaal vergeleken met het in den uitbetalingsstaat voorkomend totaal van de op dien uitbetalingsstaat plaats gehad hebbende betaling;

dat de ten processe aanwezige uitbetalingsstaten, onder welke die van Hr. Ms. „Voorwaarts", hem bekend zijn als de staten, die onder zijn persoonlijk toezicht door het ondergeschikt personeel werden bijgehouden; dat hij, beklaagde, op het ten processe aanwezige postwissellijstje d.d. 14 Juli 1922 heeft opgebracht P. *f* 84, Q. *f* 80 en IJ. *f* 76; dat deze posten oorspronkelijk ook hebben gestaan in het postwisselboek, doch dat hij die bladzijde uit het boek heeft gescheurd, toen hij het boek van den facteur, nadat deze er mede bij den officier van administratie was geweest, had terugontvangen; dat hij het postwisselboek opnieuw inschrijvende met weglating van hooger bedoelde posten, het bedrag van Hr. Ms. „Voorwaarts" heeft verhoogd van *f* 566,50 op *f* 806,50; dat hij op of kort voor 14 Juli 1922 aan den officier van administratie van gemeld Wachtschip heeft gevraagd een bedrag van *f* 240 als bestemd voor den matroos 1e klasse P. *f* 84, den stoker 1e klasse Q. *f* 80 en den stoker 1e klasse IJ. *f* 76, allen behoorende tot de rol van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen; dat hij dit bedrag van *f* 240 van dien officier

heeft ontvangen; dat hij de genoemde bedragen niet heeft verzonden, doch ten eigen bate aangewend zonder daartoe vergunning te hebben;

dat hij op, of kort voor, 18 Augustus 1922 aan meergemelden officier een bedrag van *f* 429,50 heeft gevraagd; dat hij in het ten processe aanwezige hulpkasboek op blz. 18/8 ziet vermeld „Voorwaarts" *f* 429.50 en dat het de gewoonte van dien officier was de posten te betalen, zooals hij, beklaagde, hem opgaf; dat hij genoemd bedrag van dien officier heeft gekregen; dat hij, beklaagde, dat bedrag niet aan de „Voorwaarts" heeft afgedragen, doch ten eigen bate gebruikt zonder daartoe vergunning te hebben;

dat hij op of omstreeks 25 Augustus 1922 op dezelfde wijze weer een bedrag van *f* 429,50 voor de „Voorwaarts" aan dien officier heeft gevraagd en van dezen ontvangen; dat hij ook dit bedrag niet heeft afgedragen, maar ten eigen bate heeft gebruikt zonder daartoe vergunning te hebben;

dat hij op, of kort voor, 1 September 1922 in het ten processe aanwezige postwisselboek op de bladzijde van 1 September — ten onrechte en bij vergissing staat er 1 Augustus geschreven — 1922 onder de ingeschreven postwissels, heeft geboekt den post „ „Voorwaarts" *f* 208,50"; dat, nadat de facteur dat bedrag langs den hooger beschreven gebruikelijken weg had ontvangen, hij, beklaagde, dat bedrag aan dien facteur heeft teruggevraagd en van dezen ontvangen; dat hij op of omstreeks 1 September 1922 aan den officier van administratie heeft gevraagd hem, beklaagde, af te geven een bedrag van *f* 208,50 als bestemd voor de uitbetalingen aan de bemanning van de „Voorwaarts"; dat die officier hem, beklaagde, dat bedrag heeft gegeven en hetzelve in het hulpkasboek heeft genoteerd;

dat hij een van die twee voor de „Voorwaarts" bestemde bedragen aan dat schip heeft afgedragen en het andere bedrag van *f* 208,50 heeft achtergehouden en, zonder daartoe vergunning te hebben, ten eigen bate heeft aangewend;

dat hij het ten processe aanwezige postwisselboek onder „15/9 '22" heeft ingeschreven; dat daaronder voorkomen de posten *f* 57,82½, bestemd voor W. en *f* 162,50, bestemd voor de „Voorwaarts"; dat hij het totaal van het per postwissel te verzenden bedrag *f* 649.82½ op de gewone wijze door den facteur heeft doen innen; dat hij echter daarna de twee hoogervermelde bedragen (*f* 57,82½ en *f* 162,50) aan den facteur heeft teruggevraagd en van dezen heeft terugontvangen; dat hij het bedrag, bestemd voor de „Voorwaarts" ad *f* 162,50 geheel ten eigen bate heeft aangewend zonder daartoe vergunning te hebben; dat van het voor W. bestemd bedrag hij, beklaagde, een gedeelte heeft afgehouden en een ander gedeelte heeft afgedragen aan den kwartiermeester N., die het aan W. zou ter hand stellen; dat hij het afgehouden gedeelte, zonder vergunning daartoe te hebben, ten eigen bate heeft gebruikt;

dat hij het ten processe aanwezige postwisselboek onder „22/9 1922" heeft ingeschreven, waaronder voorkomt de post „bootsman

R. Veere f 110"; dat hij in het ten processe aanwezige hulpkasboek ziet vermeld als uitgegeven op 22/9 ten behoeve van bootsman R. f 50; dat, zooals hij reeds vroeger heeft medegedeeld, het de gewoonte van dien officier van administratie was de posten te boeken, zooals hij, beklaagde, ze hem opgaf;

dat het in den ten processe aanwezige uitbetalingsstaat in de kolom van 22 September achter den naam R. vermeld bedrag van f 50 aan de uitbetalingstafel in het tusschendeks is uitbetaald; dat hij op, of kort voor, 29 September 1922 aan gemelden officier heeft gevraagd een bedrag van f 360 bestemd voor tractementen en soldijen van Hr. Ms. „Voorwaarts"; dat hij dat bedrag toen ook heeft ontvangen; dat hij zonder daartoe vergunning te hebben gekregen dat bedrag ten eigen bate heeft aangewend;

dat alle vermelde, hem afgedragen bedragen, toebehoorenden aan het Rijk der Nederlanden;

Overwegende, dat door de erkentenissen van den beklaagde, de verklaringen der getuigen en de door onderzoek ter terechtzitting der opgemelde bescheiden verkregen wetenschap van den Krijgsraad, alles voor zooverre niet rechtstreeks dan door de aanwijzingen daaruit voortvloeiende, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen den beklaagde onder I is te laste gelegd, met zijn schuld er aan, met dien verstande, dat de feiten zijn gepleegd omstreeks de in de telastlegging vermelde tijdstippen, en de geldelijke bedragen, dezelfde als in de telastlegging genoemd, toebehoorden aan het Rijk der Nederlanden;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder II te laste gelegde: dat hebben verklaard de navolgende getuigen:

1e. S.: dat de ten processe aanwezige uitbetalingsstaat is die van tractementen en soldijen aan de bemanning van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen loopende over het derde kwartaal 1922, welke staat door beklaagde in de laatste dagen van Juni en in de eerste dagen van Juli 1922 is aangelegd; dat die staat de grondslag is van zijn, getuige's, verantwoording van tractementen en soldijen; dat uit dien staat de overige verantwoordingsstukken worden opgemaakt, o. a. de zakboekjes der schepelingen, waarin de rekening voor ieder over diens geheelen diensttijd aangehouden wordt, de schuldstaat, zijnde een staat, waarin voorkomt voor ieder het totaal van het hem in een kwartaal contant uitbetaalde tractement, het rekening-courant-boek, een boek waarin alle ontvangsten en uitgaven worden geboekt, welke uitgaven niet anders kunnen worden vastgesteld dan door optelling der in den uitbetalingsstaat voorkomende bedragen; dat die uitbetalingsstaat door beklaagde werd bijgehouden; dat beklaagde namelijk alle op de berekening van tractementen en soldijen van invloed zijnde gegevens in dien staat boekte in de kolom mutatiën en de berekeningen uitvoerde en inschreef; dat de ten processe aanwezige uitbetalingsstaten over het derde kwartaal van Hr. Ms. „Voorwaarts", „Gruno", „Van Meerlant", „Hadda", „Mijnenveger II",

„Z^2" en „Z^4" uittreksels uit voormelden uitbetalingsstaat zijn en daarin alleen de personen voorkomen die, behoorende tot de rol van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen, op een ander schip zijn gedetacheerd en welke personen volgens die uittreksels behooren te worden uitbetaald;

2e. A.: dat hij op 22 September 1922 aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen aan tractement ongeveer *f* 364, mogelijk wel *f* 366 in ieder geval een bedrag dat niet belangrijk hooger of lager is dan *f* 364, heeft ontvangen, dat hij zeker weet een bedrag van *f* 426 niet te hebben ontvangen;

3e. B.: dat hij op 18 Augustus 1922 aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen, niet *f* 50 aan tractement heeft ontvangen;

4e. C.: dat hij op 29 September 1922 van den officier van administratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen, niet *f* 432 doch *f* 372 aan tractement heeft ontvangen;

5e. E.: dat hij zeker weet niet op 18 Augustus 1922 *f* 50 aan tractement te hebben ontvangen;

6e. F.: dat hij op of omstreeks 8 September 1922 aan boord van het Wachtschip te Vlissingen niet *f* 528, doch *f* 478 aan tractement heeft ontvangen;

7e. W.: dat hij het laatst heeft gediend aan boord van het Wachtschip te Vlissingen; dat hij op 13 of 14 September 1922 bij zijn ontslag uit den dienst is afbetaald met *f* 48,82½ en niet met *f* 57,82½;

8e. H^2.: dat hij in September 1922 per week *f* 2,50 aan tractement ontving aan boord van Hr. Ms. „Voorwaarts"; dat hij op 22 September 1922 niet *f* 5. meer dan zijn gewone tractement heeft ontvangen;

9e. J^2.: dat hij in de maand September 1922 aan boord van Hr. Ms. „Z^2" heeft ontvangen *f* 6, *f* 5, *f* 6,50 en *f* 12; dat hij op den dag dat hij *f* 6,50 ontving niet nog *f* 5 bovendien heeft ontvangen;

. . . . . .

. . . . . .

[*Er volgen hier nog 30 getuigeverklaringen, elk bevestigend het ten name van den getuige in de telastlegging onder II, op den daarvermelden datum, voorkomende verschil tusschen het „geboekte" en het „in werkelijkheid uitbetaalde" bedrag.* Red. M. R. T.].

37e. K., lid van de Commissie van Voorloopig Onderzoek, gehouden in deze zaak,: dat voor die Commissie de navolgende personen gehoord, hebben verklaard:

D.: dat hij op 29 September 1922 van den officier van admini-

stratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen aan de uitbetalingstafel heeft ontvangen *f* 970;

G.: dat hij op 14 Juli 1922 van den officier van administratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen heeft ontvangen *f* 706;

I².: dat hij op 22 September 1922 aan boord van Hr. Ms. „Gruno" *f* 3,50 heeft ontvangen;

. . . . . .

. . . . . .

[*De verklaring van getuige K. houdt verder nog de verklaringen van 6 andere personen in, volgens welke deze slechts hebben ontvangen de in de telastlegging onder II, op de daarvermelde data, genoemde „in werkelijkheid ongeveer uitbetaalde bedragen*". Red. M. R T.].

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn:

1e. de uitbetalingsstaat van het Wachtschip te Vlissingen over het derde kwartaal, waarbij valt op te merken, dat met juistheid is weergegeven hetgeen is vermeld in de eerste 4 kolommen van den staat onder II in de telastlegging voorkomende, en verder onder de uitbetalingen op 15 September, dat de bedragen achter de navolgende personen vermeld met blauw potlood aangestreept begrijpelijk zijn en in overeenstemming met de kolom „mutatiën", niet die bovendien met rood potlood gemerkt, als volgt:

		blauw	rood
519	I	*f* 26.—	*f* 6.—
520	J	„ 26.—	„ 6.—
521	A²	„ 14.—	„ 5.—
522	B²	„ 26.—	„ 5.—
523	C²	„ 26.—	„ 6.—
526	D²	„ 26.—	„ 5.—
527	E²	„ 37,50	„ 6.—
528	F²	„ 39,50	„ 6.—
529	G²	„ 26.—	„ 0,50

2e. de uitbetalingsstaten — uittreksels uit voormelden uitbetalingsstaat — loopende over gemeld tijdvak van Hr. Ms. „Voorwaarts", „Z⁴", „Z²", „Gruno", „Mijnenveger II" en „Van Meerlant", waarbij valt op te merken bij vergelijking met den uitbetalingsstaat onder 1°. genoemd, dat is aangeteekend ten aanzien van de navolgende schepelingen:

Rol-n°.	NAAM.	Datum der uitbetaling.	Uitbet. staat Wachtschip Vlissingen.	Uitbet. staat van Hr. Ms.	Te hoog geboekt in uitbet. staat Wachtschip.
802	H².	22 Sept.	*f* 7,50	Voorw. *f* 2,50	*f* 5.—
808	I².	22 Sept.	„ 8,50	Gruno „ 3,50	„ 5.—
815	J².	22 Sept.	„ 11,50	Z² „ 6,50	„ 5.—

. . . . . .
. . . . . .

[*Deze lijst bevat in het vonnis nog eenige andere namen.* Red.].

3e. het hulpkasboek, waaromtrent valt op te merken, dat op pagina 22/9 voorkomt een post „bootsman A. *f* 366"; op een pagina tusschen 1/9 en 15/9 een post „F *f* 478"; op pagina 15/9 voorkomt de post „matroos 2e kl. H. *f* 294";

Overwegende, dat de beklaagde heeft opgegeven:

dat hij in den meergemelden, ten processe aanwezigen uitbetalingsstaat van het derde kwartaal 1922 van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen achter de namen van verschillende personen hoogere bedragen heeft geboekt dan in werkelijkheid aan die personen werden uitbetaald; dat hij dit opzettelijk deed en wel met de bedoeling de gelden, die hij op onrechtmatige wijze van den officier van administratie in handen had gekregen, te dekken; dat het voorts zijn bedoeling was de valsch geboekte bedragen te doen doorgaan voor de juiste en de boekingen te gebruiken alsof die geheel echt waren en vervalsching niet had plaats gehad; dat het verder zijn bedoeling was dat die bedragen ook door anderen voor de juiste zouden worden aangezien, zoodat ze zouden worden overgenomen in de zakboekjes en in de administratieve bescheiden; dat de rekeningen van de betrokken schepelingen dan zouden worden belast met een hooger bedrag dan aan hen in werkelijkheid was uitbetaald; dat, indien de door hem, beklaagde, gepleegde handelingen niet ontdekt waren, de personen. wier rekeningen belast waren met een hooger bedrag dan hun in werkelijkheid was uitbetaald, nadeel zouden hebben ondervonden; dat hij van de door hem bedreven onregelmatigheden geen bepaalde aanteekeningen heeft gehouden; dat dit ook niet noodig was, want dat hij de verduisterde bedragen zich toeeigende voordat de officier van administratie de kas opmaakte en wel op zoodanig tijdstip. dat hij, beklaagde, den tijd had om de verduisterde bedragen te verwerken in den uitbetalingsstaat; dat hij er voor had te zorgen dat het als meer uitbetaald geboekte klopte met het verduisterd bedrag;

dat hij in den ten processe aanwezigen uitbetalingsstaat van het 3e kwartaal van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen de navolgende onjuiste boekingen aanwijst:

Rol-n°.	NAAM.	In den uitbetalingsstaat is geboekt		Werkelijk uitbetaald.	Verschil.
		onder	bedrag		
57	A.	22 Sept.	*f* 426.—	*f* 366.—	*f* 60.—
76	B.	18 Augs.	„ 50.—	—	„ 50.—
90	C.	29 Sept.	„ 432.—	„ 372.—	„ 60.—
93	D.	29 Sept.	„ 1030.—	„ 970.—	„ 60.—
100	E.	18 Augs.	„ 50.—	—	„ 50.—
134	F.	8 Sept.	„ 528.—	„ 478.—	„ 50.—
187	G.	14 Juli.	„ 756.—	„ 706.—	„ 50.—
266	Z.	14 Juli.	„ 867.—	„ 827.—	„ 40.—
277	W.	15 Sept.	„ 57,82[5]	?	?
519	I.	15 Sept.	„ 32.—	„ 26.—	„ 6.—
520	J.	15 Sept.	„ 32.—	„ 26.—	„ 6.—
521	A[2].	15 Sept.	„ 19.—	„ 14.—	„ 5.—
522	B[2].	15 Sept.	„ 31.—	„ 26.—	„ 5.—
523	C[2].	15 Sept.	„ 32.—	„ 26.—	„ 6.—
526	D[2].	15 Sept.	„ 31.—	„ 26.—	„ 5.—
527	E[2].	15 Sept.	„ 43,50	„ 37,50	„ 6.—
528	F[2].	15 Sept.	„ 45,50	„ 39,50	„ 6.—
529	G[2].	15 Sept.	„ 26,50	„ 26.—	„ 0,50
802	H[2].	22 Sept.	„ 7,50	„ 2,50	„ 5.—
808	I[2].	22 Sept.	„ 8,50	„ 3,50	„ 5.—
815	J[2].	22 Sept.	„ 11,50	„ 6,50	„ 5.—

. . . . . .

[*Het vonnis bevat hier 55 namen en de kolom „Verschil" bedraagt f 1859,50. De namen en de bedragen zijn gelijk aan die in telastlegging genoemd, behalve dat H. en O. niet voorkomen en bij W. geen bedrag wordt vermeld.* Red.].

dat hij erkent, dat hij op 15 September aan H. *f* 294 heeft doen uitbetalen door dit bedrag op te lezen, terwijl in den uitbetalingsstaat *f* 344 staat geboekt;

dat hij ten processe aanwezig ziet de uitbetalingsstaten van Hr. Ms. „Voorwaarts", „Gruno", „Van Meerlant", „Mijnenveger II", „Z [2]", „Z [4]"; dat die staten inhouden uittreksels uit den hoogerbedoelden uitbetalingsstaat over het derde kwartaal 1922 van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen; dat die staten niet persoonlijk door hem, beklaagde, werden bijgehouden, maar onder zijn toezicht door het ondergeschikt personeel van het bureau; dat die uitbetalingsstaten werden ingevuld met de bedragen, die hij, beklaagde, persoonlijk oplas uit den uitbetalingsstaat van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen;

Overwegende, dat hetgeen den beklaagde onder II is telastegelegd wettig en overtuigend is bewezen met zijn schuld er aan, ten aanzien van II, aanhef, en hetgeen is vermeld in den staat onder rolnummers 93, 187, (*en 7 andere.* Red.) door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de verklaringen van hen tegen wien de feiten zijn gepleegd, te weten: — blijkens de verklaring van den getuige K. door hem voor de Commissie van Voorloopig Onderzoek afgelegd — de schepelingen D., G. (*en 7 anderen.* Red.) en ten aanzien van het meerdere onder II telastegelegd door de aanwijzingen voortvloeiende uit de erkentenissen van den beklaagde, de verklaringen der getuigen, en de door eigen onderzoek ter terechtzitting van de opgemelde bescheiden verkregen wetenschap van den Krijgsraad, in onderling verband en samenhang beschouwd; alles met uitzondering van hetgeen is telastegelegd betreffende rolnummer 231, O. 14 Juli en rolnummer 266 Z.[1]), omtrent welke gedeelten der telastlegging de Krijgsraad het wettig en overtuigend bewijs niet geleverd acht;

Overwegende, dat volgens artikel 1 van het Reglement op de betaling, kleeding en beheer van nalatenschappen, opgenomen als hoofdstuk I deel 3 der Verordeningen der Koninklijke Marine, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 15 Maart 1922, No. 26, de officier van administratie, belast met de administratie van een oorlogsschip, is belast met het beheer en de verantwoording van alle krachtens dat reglement, hem toevertrouwde gelden; dat hiertoe behooren blijkens het opschrift van de 7e afdeeling van dit reglement, tractementen en soldijen; dat volgens artikel 65 van dat reglement alle uitbetalingen van gelden, die verantwoord worden op het onderwerp tractementen en soldijen, gedaan aan hen die in de rol loopen, worden geboekt in den uitbetalingsstaat, die over elk kwartaal wordt aangelegd;

dat die uitbetalingsstaat — aangehouden op de wijze als verder in artikel 65 van dat reglement wordt omschreven — is ingericht naar het model, waarvan het imprimé van rijkswege wordt verstrekt, waaromtrent valt te vermelden, dat elk folio — horizontaal — ruimte biedt voor de inschrijving van zes namen en zestien verticale kolommen ruimte bieden voor de boekingen van uitbetalingen op verschillende data;

dat de uitbetalingsstaat is bestemd:

1e. om te dienen als justificatoir bescheid voor den officier van administratie, immers dient tot staving van een uitgaafpost in den door den officier van administratie volgens art. 59 van dat reglement aan te houden rekening-courant-register;

2e. om te dienen als middel om de rekening van iederen schepeling met het Rijk aan te houden, waartoe voor iederen schepeling een zakboekje wordt aangehouden, in de rekening-courant van welk

[1]) Z. is wel door beklaagde opgegeven als hebbende *f* 40 minder ontvangen dan het bedrag waarvoor hij in den uitbetalingsstaat is geboekt, maar die opgave is niet nader bevestigd. Red. M. R. T.

boekje o. a. op de debetzijde de uitbetaalde tractementen, soldijen, enz. na afloop van elk kwartaal of afvoering uit de rol, volgens het totaal van den uitbetalingsstaat wordt geboekt (artt. 46 en 47 1°,*a*);

waaruit volgt, dat de uitbetalingsstaat is een authentieke acte;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd:

1e. Verduistering, herhaalde malen gepleegd door een ambtenaar, die bij het begaan dier strafbare feiten gebruik maakt van macht en gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

2e. Valschheid in geschrift, herhaalde malen gepleegd in authentieke acten door een ambtenaar, die bij het begaan dier strafbare feiten gebruik maakt van macht en gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

alle de feiten beschouwd als één voortgezette handeling;

Overwegende, dat de verschillende feiten in zoodanig verband staan, dat zij moeten worden beschouwd als één voortgezette handeling, dat immers de gepleegde valschheden slechts dienen om de ontdekking der gepleegde verduisteringen te voorkomen en de door de verduisteringen ontstane tekorten in de kas van den officier van administratie, telkens door hoogere boeking van gelden dan in werkelijkheid werd uitbetaald, te bedekken;

Overwegende, dat de beklaagde ter zake van de gepleegde feiten ongeschikt is om in den militairen stand te verblijven;

Gelet op het door den beklaagde sedert 13 October 1922 ondergaan preventief arrest;

Gezien de artikelen:

12 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water,

100, 102, 107 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht,

27, 44, 56, 84, 225, 226 aanhef en 1e, 321 Wetboek van Strafrecht,

2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 193),

9 „ „ „ 15 April 1886 („ „ 64),

185, 189, 190 en 219 Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in Naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is te laste gelegd, met de uitzonderingen gelijk hooger werd overwogen;

Qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van een jaar en zes maanden;

Bepaalt, dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 13 October 1922 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering der hem opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat hem uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Spreekt den beklaagde vrij van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan bewezen verklaard;

Gelast de teruggave van:

den uitbetalingsstaat van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen over het derde kwartaal 1922,
den uitbetalingsstaat van Hr. Ms. „Voorwaarts",
„ „ „ „ „ „Z4",
„ „ „ „ „ „Z2",
„ „ „ „ „ „Gruno",
„ „ „ „ „ „Mijnenveger II",
„ „ „ „ „ „v. Meerlant",
„ „ „ „ „ „Hadda",
het hulpkasboek,
het postwisselboek,
aan den officier van administratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen en
den bundel rekeningen, huishoudelijke papieren aan den beklaagde, alles na verloop van acht dagen, nadat het geapprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd.

Sententie.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

X., oud 37 jaar, geboren te Haarlem, schrijver-majoor, gedetineerd te Utrecht,
appellant van een door den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord op 28 Februari 1923, gewezen vonnis, ten eenre, voor wien schriftelijk ter rolle, op bij pleidooi ontwikkelde gronden, is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen, het beroepen vonnis te vernietigen en opnieuw rechtdoende, appellant nog vrij te spreken,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 24 April 1923 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Fiskaal bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant, bij Sententie van den Hove, met inachtneming van het in de conclusie genoemde, zal worden verklaard, bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gehoord de pleidooien, en gezien de stukken van het geding;
Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake, dat hij.

I en II *(hier volgt: telastlegging zooals in het vonnis vermeld* Red.).

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 28 Februari 1923 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant te laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede appellant's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„1e. verduistering, herhaalde malen gepleegd door een ambte-„naar, die bij het begaan dier strafbare feiten gebruik maakt van „macht en gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken;

„2e. valschheid in geschrift herhaalde malen gepleegd in authen-„tieke acten door een ambtenaar, die bij het begaan dier strafbare „feiten gebruik maakt van macht en gelegenheid, hem door zijn „ambt geschonken;

„alle feiten beschouwd als één voortgezette handeling",

en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar en zes maanden, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 13 October 1922 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf in mindering zal worden gebracht, met ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, terwijl de Krijgsraad appellant heeft vrijgesproken van hetgeen hem meer of anders is te last gelegd, dan bewezen verklaard, en heeft gelast de teruggave van:

den uitbetalingsstaat van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen over het 3e kwartaal 1922,

den uitbetalingsstaat van Hr. Ms. „Voorwaarts",
„ „ „ „ „ „Z4",
„ „ „ „ „ „Z2",
„ „ „ „ „ „Gruno",
„ „ „ „ „ „Mijnenveger II",
„ „ „ „ „ „v. Meerlant",
„ „ „ „ „ „Hadda",

het hulpkasboek,

het postwisselboek,

aan den officier van administratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen, en den bundel rekeningen, huishoudelijke papieren aan den appellant, alles na verloop van acht dagen, nadat het geapprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd;

Overwegende dat appellant in beroep is gekomen van het geheele vonnis des Krijgsraads, doch dit hooger beroep niet ontvankelijk is, voorzoover het vonnis eene vrijspraak inhoudt;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring, op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, terecht is geschied,

hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte niet tot een ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid;

Overwegende dat weliswaar door appellant's raadsman is betoogd, dat het onder I te laste gelegde niet bewezen is, omdat appellant alle genoemde bedragen door oplichting heeft verkregen en hij die dus door misdrijf onder zich had, maar dit verweer niet opgaat, vermits die bedragen aan appellant zonder eenig bezwaar zijn ter hand gesteld in zijne functie van oudste van het ondergeschikt schrijverspersoneel, als zoodanig belast met het in ontvangst nemen en tijdelijk beheeren van die gelden, zoodat tot het in handen krijgen daarvan geen enkele daad van oplichting noodig was en ook niet gebezigd is;

dat toch appellant wel tegenover den facteur en tegenover den officier van administratie eene onwaarheid heeft gesproken, doch geen van deze beide personen tot afgifte is bewogen door een samenweefsel van verdichtsels en evenmin door het aannemen door appellant van een valschen naam of van eene valsche hoedanigheid of door listige kunstgrepen van dezen;

Overwegende, wat het onder II te laste gelegde betreft, dat, waar daarin gesproken wordt van „een geschrift, hetwelk op te maken, „ingevolge de verordeningen voor de Koninklijke Marine, behoort „tot den werkkring van den officier van administratie, belast met „den administratieven dienst van dien bodem", het Hof, gelijk klaarblijkelijk de Krijgsraad ook heeft gedaan, aan het woord „opmaken" deze beteekenis hecht, dat de officier van administratie niet verplicht is, dat opmaken eigenhandig te doen, doch ook bevoegd is, dat aan zijn personeel onder zijne verantwoordelijkheid op te dragen;

dat dienvolgens de telastlegging door het Hof aldus wordt verstaan, dat de officier van administratie van deze bevoegdheid gebruik heeft gemaakt en den appellant in diens hoedanigheid van schrijvermajoor heeft belast met het opmaken van de uitbetalingsstaten en appellant de in de telastlegging bedoelde uitbetalingsstaten heeft opgemaakt, hierbij valschheid plegende;

Overwegende dat de Krijgsraad evenwel ten onrechte den uitbetalingsstaat, onder II der telastlegging bedoeld, heeft aangemerkt als een authentieke akte, aangezien eene authentieke akte de zoodanige is, welke in wettelijken vorm is verleden door of ten overstaan van openbare ambtenaren, die daartoe bevoegd zijn ter plaatse, alwaar zulks is geschied, en appellant niet was openbaar ambtenaar, daar hij toch het bijhouden van den staat alleen verrichtte in opdracht van den officier van administratie;

dat de uitbetalingsstaat echter wel is een geschrift, dat bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen, namelijk tot het bewijs der daarin vermelde betalingen, welken staat de officier van administratie dan ook te zijner verantwoording als bewijsstuk van de gedane betalingen moest overleggen aan de bevoegde autoriteit en welken staat appellant door den officier van administratie heeft

doen gebruiken, als ware hij echt, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan, hetzij voor den Staat, hetzij voor den officier van administratie, als door den Staat daarvoor aansprakelijk gesteld, hetzij voor schepelingen;

Overwegende dat het onder II te laste gelegde en bewezen verklaarde feit derhalve moet worden gequalificeerd als:

„Valschheid in geschrift, herhaalde malen gepleegd door een amb-
„tenaar, die bij het begaan dier feiten gebruik maakt van macht en
„gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken", en het vonnis des Krijgsraads dus in dit opzicht moet worden te niet gedaan;

Overwegende dat de qualificatie, aan het onder I te laste gelegde en bewezen verklaarde feit gegeven, op de Wet is gegrond, de gevangenisstraf voor den tijd van één jaar en zes maanden, waartoe appellant bij het vonnis is veroordeeld, staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten en het Hof appellant, op grond van de begane misdrijven, ongeschikt acht om in den militairen dienst te blijven, en wel zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten; dat het vonnis dus in zooverre behoort te worden bevestigd;

Overwegende dat door het ingesteld hooger beroep wijziging van den termijn, bepaald voor de teruggave van de hiervóór vermelde bescheiden, noodig is geworden;

Gezien de in het vonnis genoemde wetsartikelen;

Rechtdoende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Verklaart het door appellant ingestelde hooger beroep niet-ontvankelijk, voor zoover dit is gericht tegen dat deel van het vonnis, hetwelk eene vrijspraak inhoudt;

Doet te niet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord op 28 Februari 1923 ten laste van appellant gewezen, voor zoover betreft de qualificatie aan het onder II te laste gelegde en bewezen verklaarde gegeven;

Qualificeert het aan appellant onder II te laste gelegde en bewezen verklaarde als:

„Valschheid in geschrift, herhaalde malen gepleegd door een
„ambtenaar, die bij het begaan dier feiten gebruik maakt van macht
„en gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken";

Houdt het vonnis voor al het overige in stand, mede ten aanzien van de aan appellant opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van één jaar en zes maanden, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht van 13 October 1922 af, met ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, en met dien verstande, dat wordt bevolen, dat de hiervóór genoemde uitbetalingsstaten, het hulpkasboek en het postwisselboek zullen worden teruggegeven aan den officier van administratie van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen, de bundel rekeningen en huishou-

delijke papieren aan appellant, een en ander onmiddellijk na de uitspraak van 's Hofs Sententie.

Ontzegt allen anderen eisch.

De Raadsman voerde aan:

dat het sub I°. te laste gelegde niet bewezen is; dat immers appellant alle genoemde bedragen door misdrijf heeft verkregen;

dat ook het sub II°. te laste gelegde niet bewezen is;

dat immers de z.g. uitbetalingsstaten niet bestemd zijn om tot bewijs te dienen en zeker niet tot bewijs van de in de telastlegging bedoelde uitbetalingen;

dat evenmin uit het te laste gelegde gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

dat tenslotte de feiten, zooals zij zijn te laste gelegd, niet strafbaar zijn;

en concludeerde op deze bij pleidooi nader te ontwikkelen gronden, dat het den Hove moge behagen het beroepen vonnis te vernietigen en opnieuw rechtdoende, tot vrijspraak,

terwijl de Advocaat-Fiskaal betoogde dat de termijn voor teruggave van overtuigingsstukken wijziging behoefde en concludeerde tot sub- en obreptie ten fine van niet ontvankelijk, en bij ordine, dat de Eischer bij Sententie van den Hove, met inachtneming van het betoog betreffende den termijn van teruggave der overtuigingsstukken, zal worden verklaard, bij vonnis van den Krijgsraad, van 28 Februari, te zijn niet bezwaard.

het rapport van prof. W. gaf den raadsman geen aanleiding nader te concludeeren,

terwijl het deskundig verslag aan den Advocaat-Fiskaal niet de minste redenen gaf om zijn eisch en conclusie te herzien en te wijzigen, integendeel, dàt rapport voor den A. F. een reden te meer is om bij dien eisch en conclusie te volharden, wat hij dan ook deed.

Krijgsraad te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van den 28en December 1923. [1])

President: Dr. W. H. van Lanschot.

Leden: Majoor J. N. v. d. Berg, Kapitein O. C. G. Beelaerts van Emmichoven, 1e Luitenant C. van der Woude en 1e Luitenant A. R. van der Woude.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Feitelijk bedreigen met geweld door beide handen tot een vuist te ballen en die dreigend op te heffen in de richting van een meer-

[1]) Zie Sententie van het H. M. G. van 22 Februari 1924 hierna afgedrukt. Red. M. R. T.

dere als om dien te lijf te gaan gequalificeerd als „Feitelijke insubordinatie". (Zie echter art. 116 Mil. Swb. Red. M. R. T.).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens A. van L., oud 24 jaar, geboren te Sliedrecht, Maréchaussée te voet 2e klasse bij de Ie Divisie Koninklijke Maréchaussée, brigade Willemstad,

Beklaagde en gerequireerde in persoon.

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch,

Gezien de processale stukken, door den eischer r. o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 29 Maart 1920 zich vrijwillig heeft verbonden als maréchaussée te voet voor zes jaren;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 23 Juni 1923 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is te laste gelegd:

dat hij omstreeks 2 Januari 1923 te Willemstad den Opperwachtmeester der Koninklijke Maréchaussée Z. opzettelijk feitelijk heeft bedreigd met geweld, althans in zijne tegenwoordigheid door gebaren met eenig kwaad heeft bedreigd, door, toen die meerdere hem onderhield over eene door hem gedane onware mededeeling, beide handen tot een vuist te ballen en die dreigend op te heffen in de richting van dien Opperwachtmeester als om hem te lijf te gaan, althans te stompen;

Overwegende dat de beklaagde heeft opgegeven:

dat hij op 2 Januari 1923 in verband met het spreken van onwaarheid betreffend het opgeven van een adres, op het brigade-bureau te Willemstad is geroepen en toen door den Opperwachtmeester Z. daarover werd onderhouden; dat hij zich toen zeer heeft opgewonden en in dien toestand zijn handen tot vuisten heeft gebald en deze eenigszins heeft opgeheven;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. F. H. Z., 41 jaar, Opperwachtmeester Ie Divisie Kon. Maréchaussée, Brigade Rijen, destijds brigade Willemstad;

dat hij in het begin van Januari 1923 beklaagde op zijn bureau te Willemstad heeft ontboden in verband met door dezen gesproken onwaarheid eenige dagen te voren omtrent het afteekenen van een verlofpas; dat de Wachtmeester W. hierbij tegenwoordig was; dat toen hij, getuige, beklaagde de bewijzen van zijn onwaarheid-spreken voorlegde, deze bleef volharden de waarheid gesproken te hebben; dat, toen hij daarop beklaagde met nadruk verzocht de waarheid te spreken, deze plotseling in hevige woede ontstak en knarsend op

zijn tanden zich naar hem, getuige, voorover boog en zijn beide gebalde vuisten dreigend in zijn richting stak; dat hij, getuige, mishandeling vreezende, opsprong en zich dreigend tegenover beklaagde stelde en dezen gelastte het bureel te verlaten, waaraan hij onmiddellijk voldeed;

2. B. W., 29 jaar, Wachtmeester Ie Divisie Kon. Maréchaussée, Brigade Roosendaal, eertijds Brigade Willemstad;

dat hij op 2 Januari 1923 zich bevond op het Brigade-bureau te Willemstad, toen de Opperwachtmeester Z. beklaagde mededeelde, dat bij onderzoek te Bergen-op-Zoom was gebleken, dat hij onwaarheid had gesproken; dat beklaagde echter bleef volhouden de waarheid te hebben gesproken; dat, toen nu de Opperwachtmeester beklaagde te kennen gaf, dat hij niet belogen wenschte te worden, beklaagde zich blijkbaar zeer kwaad maakte; dat hij, getuige, zag, dat beklaagde de beide handen tot vuisten gebald, deze dreigend in de richting van den Opperwachtmeester omhoog hief, daarbij eene houding aannemende als iemand, die wil boksen, terwijl hij tevens op zijn tanden knarste;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd — door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de eigen opgaven van beklaagde en de beëedigde verklaringen der getuigen, wettig en overtuigend is bewezen, zoomede beklaagde's schuld daaraan:

dat hij omstreeks 2 Januari 1923 te Willemstad den Opperwachtmeester der Koninklijke Maréchaussée Z. opzettelijk feitelijk heeft bedreigd met geweld, door, toen die meerdere hem onderhield over eene door hem gedane onware mededeeling, beide handen tot een vuist te ballen en die dreigend op te heffen in de richting van dien Opperwachtmeester als om hem te lijf te gaan;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven, doch niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Overwegende dat het militair belang er zich niet tegen verzet, dat ten aanzien van beklaagde met betrekking tot de op te leggen gevangenisstraf wordt gebruik gemaakt van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien art. 6, 10, 15, 23, 60 en 117 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 14a en 91 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in Naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan.

Qualificeert het als: feitelijke insubordinatie.

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van één maand;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Beveelt evenwel, dat de gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op één jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2 No. 1 der Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2 Nos. 2-6 dier wet.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 Februari 1924. [1])

Waarnemend President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt.-Gens. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. J. Winkel Jr.

Feitelijk bedreigen door beide handen dreigend uit te strekken in de richting van een meerdere als om hem te lijf te gaan, levert op het „als militair opzettelijk een meerdere met geweld bedreigen" strafbaar volgens art. 116 Mil. Swb.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

A. v. L., oud 24 jaar, geboren te Sliedrecht, maréchaussée 2de klasse te voet bij de Iste Divisie Koninklijke Maréchaussée, gerequireerde in persoon, appellant van een door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 28 December 1923 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot vrijspraak van appellant,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 15 Januari 1924 gemachtigd om dit hooger beroep

---

[1]) Zie het hiervoor afgedrukt Vonnis van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch van 28 December 1923. Red. M. R. T.

voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant bij sententie van den Hove zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaringen, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de met eede bevestigde verklaring van den ter terechtzitting van het Hof gehoorden getuige F. H. Z., Opperwachtmeester bij de Iste Divisie Konninklijke Maréchaussée, brigade Rijen, eertijds brigade Willemstad;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake dat hij omstreeks 2 Januari 1923 te Willemstad den Opperwachtmeester der Koninklijke Maréchaussée Z. opzettelijk feitelijk heeft bedreigd met geweld, althans in zijne tegenwoordigheid door gebaren met eenig kwaad heeft bedreigd, door, toen die meerdere hem onderhield over eene door hem gedane onware mededeeling, beide handen tot een vuist te ballen en die dreigend op te heffen in de richting van dien Opperwachtmeester, als om hem te lijf te gaan, althans te stompen;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 28 December 1923 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant te laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede appellant's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als „feitelijke insubordinatie", en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand, met ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, met bevel evenwel, dat de gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, bij het vonnis bepaald op één jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 der Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2-6 dier wet;

Overwegende dat getuige Z., in afwijking van zijn getuigenis voor den Officier-Commissaris afgelegd, voor het Hof heeft verklaard, dat appellant, zich naar hem overbuigende, zijne handen dreigend naar hem heeft uitgestrekt in nederwaartsche richting met grijpende beweging;

Overwegende dat door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de erkentenis van appellant en de verklaringen van de getuigen Z. en W., zooals deze in

het vonnis van den Krijgsraad zijn vermeld en wat de verklaring van getuige Z. betreft, voorzoover deze hierboven nader is aangegeven, wettig en overtuigend is bewezen, met appellant's schuld daaraan, dat hij omstreeks 2 Januari 1923 te Willemstad den Opperwachtmeester der Koninklijke Maréchaussée Z. opzettelijk feitelijk heeft bedreigd met geweld, door, toen die meerdere hem onderhield over eene door hem gedane onware mededeeling, beide handen dreigend uit te strekken in de richting van dien Opperwachtmeester, als om hem te lijf te gaan;

dat dit feit behoort te worden gequalificeerd als: „als militair opzettelijk een meerdere feitelijk met geweld bedreigen";

Overwegende dat het vonnis van den Krijgsraad ten aanzien van de bewezen- en schuldigverklaring, alsmede ten aanzien van de qualificatie in zooverre behoort te worden verbeterd, terwijl appellant van het anders hem te laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat de aan gedaagde opgelegde gevangenisstraf staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit; dat de Krijgsraad te recht heeft gebruik gemaakt van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 14 a van het Wetboek van Strafrecht, en het Hof zich kan vereenigen met den proeftijd, gesteld bij het bevel, dat de aan appellant opgelegde gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij later anders mocht worden gelast;

Overwegende dat het Hof den appellant niet op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht om in den militairen dienst te blijven, doch op grond van dat feit hem wel ongeschikt acht om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

Gezien, behalve de in het vonnis genoemde wets-artikelen, — (met weglating van de artikelen 23 en 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht) — de artikelen 25 en 116, 1ste lid, van dat Wetboek;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 28 December 1923 ten laste van appellant gewezen, voorzoover betreft de qualificatie en de aan hem opgelegde bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Qualificeert het te laste gelegde en bewezen feit als: „als militair opzettelijk een meerdere feitelijk met geweld bedreigen";

Verlaagt appellant tot den stand van soldaat;

Houdt het vonnis, met wijziging van de bewezen- en schuldigverklaring en met vrijspraak van hetgeen meer of anders is te laste gelegd, dan bewezen is verklaard, voor al het overige in stand, mede ten aanzien van de aan appellant opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van één maand met bevel, dat deze gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, bepaald op één jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No.

1 der Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2-6 dier wet;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Raadsman betoogde:

dat „opzettelijke bedreiging" niet als bewezen behoeft te worden aangenomen, al kunnen de getuigen wel dien indruk hebben ontvangen;

dat bij beklaagde, die volgens de rapporten zeer emotioneel en driftig is, het „tandenknarsen en vuisten ballen" uitingen zijn geweest van zijn drift, mischien zelfs van de *beheersching* van zijn drift, althans zeer waarschijnlijk zonder eenige verdere gedachte aan handtastelijkheden;

dat indien deze uiting bij „tandenknarsen" zou zijn gebleven, getuigen aan „bedreiging" waarschijnlijk niet zouden hebben gedacht;

dat het „vuisten ballen" een gelijksoortige uiting zal zijn geweest. zooals van zelf geschiedt met eenigszins opgeheven handen, die omdat men tegenover elkaar stond, wel in de richting van getuigen moesten gaan;

dat het onmiddellijk verlaten van het bureau geheel bij deze opvatting past;

dat het overtuigend bewijs van het ten laste gelegde niet is geleverd.

Den beklaagde werd te laste gelegd „het feitelijk bedreigen met geweld door beide handen tot een vuist te ballen en die dreigend op te heffen", terwijl het Hof, met vrijspraak van het niet als bewezen aangenomene, bewezen achtte „het feitelijk bedreigen met geweld door beide handen dreigend uit te strekken".

Opgemerkt moge hierbij worden dat de Opperwachtmeester klein van postuur is, vergeleken met beklaagde, en bovendien op een stoel zat toen de beklaagde voor hem stond en hem bedreigde. Met het oog op deze situatie is het „dreigend uitstrekken" der handen een juistere omschrijving dan het „dreigend opheffen"; een verschil in feitelijk gebeuren wordt er echter niet door aangeduid, vandaar blijkbaar dan ook dat, naar de meening van het Hof, de bewezenverklaring door de telastlegging werd gedekt. Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resoluties van 22 Januari 1924, 1 Februari 1924 en 4 Maart 1924.

Resolutie van 22 Januari 1924.

Waarnd. President: Mr. W. Boekhoudt

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade, en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Resolutie van 1 Februari 1924.

Waarnd. President: Mr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Resolutie van 4 Maart 1924.

Waarnd. President: Mr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch en Dr. J. E. van der Meulen, plaatsvervangend lid.

In een zaak met meer beklaagden moeten alle beklaagden gedurende de geheele behandeling der zaak ter terechtzitting tegenwoordig zijn.

Het vonnis behoort te worden gewezen door die rechters, welke aan het onderzoek der zaak ter terechtzitting hebben deelgenomen [1]).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen op heden, 22 Januari 1924, het door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch gewezen en, met de stukken, aan het Hof ter approbatie ingezonden vonnis in de strafzaak tegen J. G. N. H., destijds landstormplichtig-korporaal, thans buitengewoon dienstplichtig-korporaal, bij het Regiment Genietroepen, en J. H. P., destijds milicien-soldaat, thans gewoon dienstplichtig-soldaat, bij het Regiment Genietroepen;

Heeft besloten,

dit vonnis, met de stukken, aan den Krijgsraad terug te zenden en den Krijgsraad te verzoeken:

in het vonnis alsnog op te nemen, dat beklaagden is te laste gelegd, dat zij en M. B., destijds milicien-soldaat bij het Depôt van het

[1]) In gelijken zin de sententie definitief van 26 April 1919 van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië (M. R. T. Deel XV, bladz. 388). Red. M. R. T.

Regiment Genietroepen, den diefstal hebben gepleegd, en, zoo inderdaad geen splitsing van de zaak is bevolen voorzooveel H. en P. betreft, de notulen zoodanig te wijzigen, dat daaruit blijkt, dat de zaak tegen deze beide beklaagden als ééne zaak is behandeld en dus ook de twee extracten uit die notulen door één te vervangen;

voorts in de notulen van 28 December j.l. te vermelden het besluit van den Krijgsraad om niettegenstaande de niet-verschijning van B. de zaak tegen H. en P. in behandeling te nemen, en

bij de stukken te voegen een extract-notulen van 2 November 1918, houdende de beslissing van den Krijgsraad tot uitsel van de zaak, — een en ander met de gronden, welke tot die beslissingen hebben geleid;

eindelijk het vonnis, met de stukken, *zoo spoedig mogelijk* wederom aan het Hof te doen toekomen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen het door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch, na gevolggeving aan 's Hofs beschikking van 22 Januari 1924, wederom ter approbatie ingezonden vonnis, door dien Krijgsraad gewezen op 8 Januari 1924 in de zaak van J. G. N. H., eertijds landstormplichtig-korporaal, thans buitengewoon dienstplichtig-korporaal, en
J. H. P., eertijds milicien-soldaat, thans gewoon dienstplichtig-soldaat,
beiden bij het Regiment Genietroepen,
alsmede de daarbij behoorende stukken;

Overwegende dat de Garnizoens-Commandant te 's-Hertogenbosch bij bevelschrift van 14 October 1918 geordonneerd heeft het bijeenkomen van den Krijgsraad (in het toenmalige Derde Militaire Arrondissement) aldaar op 2 November 1918, ter behandeling van de zaak tegen:

1. J. G. N. H., voornoemd,
2. M. B., destijds milicien-soldaat bij het Depôt van het Regiment Genietroepen, en
3. J. H. P., voornoemd;

aan den voet van welk bevelschrift de Auditeur-Militair aan deze beklaagden heeft ten laste gelegd: „dat zij omstreeks April 1918 te Buggenum te zamen en in vereeniging, althans ieder voor zich, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening hebben weggenomen een staaldraad, toebehoorende aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hen, beklaagden";

Overwegende dat blijkens het nu bij de stukken overgelegde extract uit de notulen van het verhandelde ter terechtzitting van den Krijgsraad op 2 November 1918, destijds de behandeling van de zaak is uitgesteld wegens het niet-verschijnen van de beklaagden H. en B.;

dat blijkens het overgelegde extract uit de notulen van het verhandelde ter terechtzitting van den Krijgsraad op 28 December 1923, de Krijgsraad alstoen besloten heeft „de zaak tegen J. G. N. H. en J. „H. P. in behandeling te nemen niettegenstaande de niet-verschijning „van beklaagde M. B.";

Overwegende dat het niet-verschijnen van den beklaagde B. op de terechtzitting van 28 December 1923 klaarblijkelijk het gevolg was van de omstandigheid, dat deze beklaagde zich zonder bekend adres in het buitenland bevindt, weshalve een gegronde reden bestond om de reeds zoo langen tijd uitgestelde zaak thans in behandeling te nemen en ten einde te brengen voor wat betreft de mede-beklaagden H. en P., waartegen ook het belang van het onderzoek zich niet verzette;

Overwegende dat in het overgelegde extract uit de notulen van het verhandelde ter terechtzitting van den Krijgsraad op 28 December 1923 is vermeld: dat op die terechtzitting aanwezig waren de beklaagde H. en diens raadsman; dat na verhoor van dezen beklaagde (waarvan proces-verbaal bij de stukken overgelegd) en nadat de Krijgsraad de zaak had gehouden voor voldongen, de Auditeur-Militair, toegelaten zijnde tot het indienen van zijn schriftuur van eisch, heeft geconcludeerd als daarin vermeld; dat voorts, nadat de beklaagde en diens raadsman afstand hadden gedaan van de bevoegdheid tot het indienen van een schriftuur van antwoord, beklaagdes raadsman het woord gevoerd en de Auditeur-Militair daarop geantwoord heeft en daarna aan den beklaagde en diens raadsman het recht is gelaten, het laatst te spreken; dat vervolgens de President het onderzoek gesloten heeft verklaard;

dat in het overgelegde extract uit de notulen van het verhandelde ter terechtzitting van den Krijgsraad op 8 Januari 1924 is vermeld: dat op die terechtzitting aanwezig was de beklaagde P.; dat na verhoor van dezen beklaagde (waarvan proces-verbaal bij de stukken overgelegd) en nadat de Krijgsraad de zaak had gehouden voor voldongen, de Auditeur-Militair, toegelaten zijnde tot het indienen van zijn schriftuur van eisch, heeft geconcludeerd als daarin vermeld; dat vervolgens, nadat de beklaagde afstand had gedaan van de bevoegdheid tot het indienen van een schriftuur van antwoord en hem het recht was gelaten, het laatst te spreken, de President het onderzoek gesloten heeft verklaard;

dat uit een en ander blijkt, dat op de voormelde openbare terechtzittingen van den Krijgsraad de zaak is behandeld alsof er waren twee zaken, de eene den beklaagde H., de andere den beklaagde P. betreffende;

Overwegende dat ingevolge het bepaalde in het eerste lid van artikel 119 van de Rechtspleging bij de Landmacht, en waar niet blijkt, dat een der in het tweede en derde lid van dat artikel bedoelde gevallen zich voordeed, het onderzoek en de verdere behandeling van de zaak op de openbare terechtzitting had behooren te geschieden in tegenwoordigheid van de beklaagden H. en P. en, in ver-

band hiermede het verklaren van de zaak als te zijn voldongen, het nemen van conclusie door den Auditeur-Militair en het sluiten van het onderzoek, eerst had mogen geschieden nadat die beide beklaagden in elkanders tegenwoordigheid waren gehoord en hun het recht was gelaten, ieder voor zich het laatst te spreken;

dat, bovendien, de tegenwoordigheid van die beide beklaagden bij het onderzoek ter terechtzitting te meer noodzakelijk was, waar uit de overgelegde stukken niet blijkt, dat bij de gehouden informatiën de daarbij door den beklaagde H. afgelegde verklaringen aan zijn mede-beklaagde P. en aan laatstgenoemde de door zijn mede-beklaagde H. afgelegde verklaringen zijn voorgehouden;

Overwegende voorts, dat blijkens het overgelegde extract uit de notulen van het verhandelde in raadkamer op 8 Januari 1924 — en ook blijkens het vonnis — de beraadslaging heeft geloopen over en het vonnis is gewezen in de zaak tegen de beklaagden H. en P., beschouwd als één zaak;

dat blijkens het overgelegde extract uit de notulen van het verhandelde ter terechtzitting op 28 December 1923 op deze terechtzitting tegenwoordig was, als jongste lid van den Krijgsraad, de eerste-luitenant A. R. van der W. en blijkens het overgelegde extract uit de notulen van het verhandelde ter terechtzitting op 8 Januari 1924 op die terechtzitting het genoemde lid niet tegenwoordig is geweest, doch in diens plaats heeft zitting genomen de eerste-luitenant P. R. F. C. de B.;

dat blijkens het overgelegde extract uit de notulen van het verhandelde in raadkamer op 8 Januari 1924 — en ook blijkens het vonnis — het lid P. R. F. C. de B., hoewel deze alzoo niet over de zaak had gezeten bij het daarin op 28 December 1923 voor zooveel den beklaagde H. betreft ter terechtzitting gehouden onderzoek, aan de beraadslaging en het wijzen van het vonnis, zoowel dezen beklaagde als den mede-beklaagde P. betreffende, heeft deelgenomen, hetgeen in strijd is met het bepaalde in artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Overwegende dat in verband met de hierboven aangegeven onregelmatigheden, het in de zaak gewezen vonnis geacht moet worden niet overeenkomstig de Wet tot stand gekomen te zijn en derhalve het door den Krijgsraad verrichte nà het besluit om de zaak tegen de beklaagden H. en P. in behandeling te nemen, moet worden teniet gedaan;

Gezien artikel 58 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Heeft besloten

het op 8 Januari 1924 door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch in de zaak tegen J. G. N. H. en J. H. P. gewezen vonnis, met de stukken, aan dien Krijgsraad terug te zenden, met opdracht opnieuw — met inachtneming van het hierboven aangegevene en, indien inmiddels de mede-beklaagde M. B. mocht zijn opgespoord en ook diens verschijning ter terechtzitting na oproeping,

c.q. aanhouding, mogelijk is, ook voor wat betreft dezen beklaagde — de zaak in behandeling te nemen en daarin opnieuw vonnis te wijzen, en vervolgens het aldus gewezen vonnis, met de daarbij behoorende stukken, wederom aan het Hof te doen toekomen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen het schrijven d.d. 26 Februari 1924, van den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch, houdende het verzoek om op de gronden, daarvoor in genoemd schrijven aangegeven, alsnog te willen overgaan tot approbatie van het door dien Krijgsraad op 8 Januari 1924 gewezen vonnis in de zaak van J. G. N. H., eertijds landstormplichtig-korporaal, thans buitengewoon dienstplichtig-korporaal, en J. H. P., eertijds milicien-soldaat, thans gewoon dienstplichtig-soldaat, beiden bij het Regiment Genietroepen, — welke approbatie bij 's Hofs beschikking van 12 Februari 1924 was geweigerd;

Overwegende dat 's Hofs voormelde Beschikking, gegrond op artikel 58 van 's Hofs Provisioneele Instructie, processueele handelingen aanwijst, welke in strijd zijn met de navolgende beginselen van het strafprocesrecht:

1°. dat de beklaagde — in eene zaak met meerdere beklaagden alle beklaagden — gedurende de geheele behandeling der zaak ter terechtzitting tegenwoordig zal (zullen) zijn, en

2°. dat het vonnis behoort te worden gewezen door die rechters, welke aan het onderzoek der zaak ter terechtzitting hebben deelgenomen;

Overwegende dat, waar de Krijgsraad zich beroept op de kosten, welke de door het Hof bevolen nieuwe behandeling der zaak met zich zoude brengen, dit argument voor het Hof geenszins aanleiding zoude mogen zijn, om, nu uit het vorenstaande blijkt, dat door den Krijsraad misslagen zijn begaan, essentieele procesvormen betreffende, deze met de wet strijdige behandeling van strafzaken toe te laten;

Heeft besloten,

den Krijgsraad, onder terugzending andermaal van het vonnis en de stukken, te berichten, dat voor het alsnog approbeeren van 's Krijgsraads vonnis geen grond bestaat.

De Krijgsraad heeft hierop, overeenkomstig de resolutie van het H. M. G. van 1 Februari 1924 de zaak tegen J. G. N. H. en J. H. P. opnieuw in behandeling genomen en is het vonnis in die zaak den 8en April 1924 door het Hof geapprobeerd. Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 Februari 1924.

Waarnd. President: Mr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt.-Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. R. van Woelderen.

Vrijspraak omdat beklaagde voor hetzelfde feit reeds eenmaal veroordeeld werd.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 15 Januari 1924 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 20 November 1923 gewezen in de zaak tegen J. R., oud 20 jaar, geboren te Zutphen, gewoon dienstplichtig soldaat bij het 6e Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon;

Welke Advocaat-Fiskaal, verzocht en bij beschikking van 1 Februari 1924 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden B., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove, met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken,
alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemden J. B., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot vrijspraak van gedaagde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op

12 September 1923 te Breda als bestuurder van een rijwiel, daarmede heeft gereden in het Valkenberg, terwijl zulks is verboden en het verbod is aangeduid door waarschuwingsborden van het model, vastgesteld bij beschikking van den Minister van Waterstaat, geplaatst aan elk der ingangen van genoemd park, en zulks terwijl hem geen ontheffing door Burgemeester en Wethouders dier gemeente van dit verbod was verleend;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 20 November 1923 gewezen vonnis, op grond van het in het vonnis genoemde ambtseedig proces-verbaal d.d. 14 September 1923, No. 1070, opgemaakt door Jacobus Wilhelmus Hubertus Geldorp, adjunct-inspecteur van Politie te Breda en onbezoldigd Rijksveldwachter, het aan gedaagde te laste gelegde, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „Het te Breda met een rijwiel rijden in het Valkenberg". en deswege gedaagde heeft veroordeeld tot een geldboete van één gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door hechtenis van één dag;

Overwegende dat het Hof, bij op 4 Januari 1924 uitgesproken sententie, ten laste van gedaagde bewezen heeft verklaard, dat hij omstreeks 12 September 1923 te Breda als bestuurder van een rijwiel, daarmede heeft gereden in het Valkenberg, terwijl zulks is verboden en het verbod was aangeduid door waarschuwingsborden van het model, vastgesteld bij beschikking van den Minister van Waterstaat, geplaatst aan elk der ingangen van genoemd park, en zulks terwijl hem geen ontheffing van dit verbod was verleend; dat het Hof dit feit heeft gequalificeerd als: „Het te Breda met een rijwiel rijden in het Valkenberg", en gedaagde te dier zake heeft veroordeeld tot een geldboete van drie gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door hechtenis van drie dagen;

Overwegende dat dit te laste gelegde en bewezen feit hetzelfde is als dat, hetgeen aan gedaagde aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad van 7 November 1923, den gedaagde betreffende, is te laste gelegd, en naar aanleiding waarvan thans wordt beraadslaagd; dat derhalve gedaagde andermaal is vervolgd wegens een feit, waarover te zijnen aanzien bij gewijsde van den Nederlandschen rechter onherroepelijk is beslist, zoodat met betrekking tot het te laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is, en dienvolgens gedaagde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikel 68 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 20 November 1923 ten laste van gedaagde gewezen;

Verstaat, dat ten aanzien van het te laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is;

Spreekt gedaagde daarvan vrij.

Ter toelichting moge het volgende dienen:

Beklaagde werd 6 October 1923 door den Garnizoens-Commandant te B. naar den krijgsraad verwezen. Hierop volgde den 30en October 1923 een veroordeelend vonnis van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch.

Den 1sten November 1923 had ter zake van hetzelfde feit, blijkbaar bij vergissing, andermaal een verwijzing naar den krijgsraad plaats. Deze verwijzing ging wel wederom uit van den Garnizoens-Commandant te B., doch als zoodanig fungeerde op 1 November een ander officier dan op 6 October t. v. Op deze tweede verwijzing volgde op 20 November 1923 wederom een veroordeelend vonnis van denzelfden krijgsraad. Het vonnis van 30 October 1923 was op 20 November d.a.v. nog niet „onherroepelijk" geworden, daar tegen dit vonnis door den Advocaat-Fiskaal hooger beroep was ingesteld. Op grond daarvan was het den krijgsraad, hoewel het aan diens aandacht in geenen deele was ontgaan dat een dubbele veroordeeling plaats had, niet mogelijk wegens „bis in idem" een vrijspraak te geven. Op 4 Januari 1924 wees het Hof sententie in de eerste zaak, waarop op 22 Februari d.a.v. bovenstaande vrijspraak op grond van art. 68 Sr. kon volgen.

Beter ware het o.i. geweest als de krijgsraad in stede van een veroordeeling uit te spreken in de 2e zaak, deze had aangehouden totdat 's Hofs uitspraak in de eerste zaak was gevallen. Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 Februari 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. P. C. J. Cremer.

Diefstal of Verduistering?

De omstandigheid, dat de opgaven van beklaagde leugenachtig bevonden zijn, bevat een aanwijzing voor zijn schuld aan het ten laste gelegde.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 8 Januari 1924 gemachtigd hooger beroep te

doen instellen en vervolgen van het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch gewezen in de zaak

tegen

J. van W., oud 18 jaar, geboren te Amsterdam, korporaal bij het 1ste Regiment Veld-Artillerie, gerequireerde in persoon,

Welke Advocaat-Fiskaal, verzocht en bij beschikking van 25 Januari 1924 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden van W., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 2, 25, 60, 68 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 76, 93 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 44, 84 3de lid, 321 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan: „verduistering, gepleegd door een „ambtenaar, een tot de gewapende macht behoorend persoon, die bij „het begaan van het strafbaar feit gebruik maakt van gelegenheid, „hem door zijn ambt geschonken", en deswege veroordeeld tot zes weken gevangenisstraf voorts verlaagd, mitsdien teruggebracht tot den stand van soldaat, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemden J. van W., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage het vonnis van den Krijgsraad te bevestigen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de met eede bevestigde verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuigen: H. R., wachtmeester bij het 1ste Regiment Veld-Artillerie, in garnizoen te Utrecht, en P. H. W., gewoon dienstplichtig-wachtmeester bij gemeld Regiment, thans met groot verlof te Hilversum;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op of omstreeks 7 October 1923 te Utrecht opzettelijk een pakje, inhoudende een broodje, een pakje suiker, twee doosjes sigaretten, eene hoeveelheid tabak, een gulden en een brief, althans een of meer dier goederen, en hetwelk aan hem, als korporaal van aflossing, door den wachtcommandant als aan de wacht bezorgd was ter hand gesteld, ten einde te onderzoeken voor wien het bestemd was, althans hetwelk hij anders dan door misdrijf onder zich had en hetwelk met zijn inhoud toebehoorde aan den gewoon dienstplichtige H. wederrechtelijk

zich heeft toegeëigend, door het ten eigen bate te behouden en aan te wenden;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 11 December 1923 gewezen vonnis, gedaagde van het hem te laste gelegde heeft vrijgesproken op grond, dat bij het ter terechtzitting gehouden onderzoek is komen vast te staan, dat gedaagde bij het wegnemen van het in de telastlegging bedoelde pakje met inhoud reeds het oogmerk had zich dat pakje wederrechtelijk toe te eigenen en deze zich derhalve aan diefstal schuldig maakte, en dat mitsdien niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen gedaagde is te laste gelegd, meer in het bijzonder niet, dat gedaagde zich aan „verduistering" zou hebben schuldig gemaakt;

Overwegende dat gedaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de gedaagde op 27 Maart 1923 is bevorderd tot korporaal;

Overwegende dat gedaagde heeft verklaard:

dat hij op Zondag 7 October 1923, onder toezicht van den wachtmeester H. R., tot wachtparade doorloopend in het wachtlokaal van de Veld-Artillerie-kazerne te Utrecht aanwezig is geweest, zijnde hij gestraft met verzwaard arrest;

dat hij te 5.30 in den namiddag van dien dag is opgetreden als korporaal van aflossing van de nieuwe wacht, onder commando van den wachtmeester Ph. F. W.;

dat hij den geheelen dag op het sleutelrek in het wachtlokaal een pakje heeft zien liggen, zonder evenwel te weten op welke wijze het in het wachtlokaal was gekomen of aan wien het toebehoorde, en zonder daaromtrent eenige opdracht te hebben gekregen;

dat hij op Maandag 8 October 1923, terwijl zijn wachtcommandant, wachtmeester W., in de wacht bezig was met koffiedrinken, heimelijk achter den rug van dezen wachtmeester om het pakje van het sleutelrek heeft genomen; dat hij met het pakje naar de kamer, waarop hij in de kazerne is gehuisvest, is gegaan en het aldaar heeft geopend, daarbij bevindende, dat de inhoud bestond uit een broodje, een pakje suiker, twee doosjes sigaretten, eene hoeveelheid tabak, een gulden en een brief;

dat hij het brood in zijn kastje bewaard, de andere eetwaren opgegeten, de sigaretten en de tabak opgerookt, den gulden uitgegeven en den brief verbrand heeft;

dat hij van niemand toestemming had gekregen, aldus als heer en meester over deze voorwerpen te beschikken;

Overwegende dat de getuige H. R. ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard:

dat hij op Zondag 7 October 1923 tot 5.30 n.m. wachtcommandant is geweest in de Veld-Artillerie-kazerne te Utrecht;

dat gedaagde, met verzwaard arrest gestraft zijnde, dien Zondag in het wachtlokaal heeft doorgebracht;

dat zich te dien tijde in de wacht een pakje bevond, dat daags te

voren in den namiddag door een burger namens de moeder van den dienstplichtige H. voor dezen dienstplichtige was afgegeven, doch dat nog niet door zijne, getuige's, tusschenkomst aan den rechthebbende kon worden uitgereikt, vermits hij, getuige, niet wist op welke kamer deze gelegerd was, mede doordien de bureelen tot Maandagochtend gesloten waren;

dat hij, getuige, aan gedaagde eenige inlichtingen betreffende den wachtdienst heeft gegeven vóórdat wachtmeester W. de wacht overnam, — zulks omdat gedaagde opkomend korporaal van aflossing was, — en, daarbij doelend op het pakje, dat daags te voren voor den dienstplichtige H. was afgegeven, heeft opgemerkt: „dat pakje daar „weet ge alles van"; dat gedaagde hierop bevestigend heeft geantwoord;

dat hij, getuige, bij het overgeven der wacht in bijzijn van gedaagde aan wachtmeester W. alle inlichtingen omtrent het aan de wacht toevertrouwde pakje heeft gegeven, daarbij dien wachtmeester in overweging gevende, den volgenden morgen iemand met het pakje naar de verschillende bureaux te zenden, ten einde door navraag het verblijf van den eigenaar te weten te komen;

en de getuige Ph. F. W.:

dat hij op Zondag 7 October 1923 van den wachtmeester H. R. den wachtdienst heeft overgenomen in bijzijn en ten aanhoore van den gedaagde;

dat wachtmeester R., doelend op het op het sleutelrek liggende pakje voor den dienstplichtige H., de opmerking heeft gemaakt, dat gedaagde met betrekking tot dit pakje „overal van af wist";

dat hij, getuige, den daaropvolgenden Maandagmorgen aan gedaagde heeft opgedragen om met het pakje langs de verschillende bureaux in de kazerne te gaan, ten einde te weten te komen op welke kamer de rechthebbende gehuisvest was;

dat hij het geheel aan gedaagde heeft overgelaten, welk oogenblik deze zou kiezen om zich met het hem toevertrouwde pakje op weg te begeven; dat hij, getuige, toevalligerwijze niet heeft gezien, dat gedaagde met het pakje het wachtlokaal heeft verlaten, doch hem uiteraard in verband met het bovenvermelde niet belet zou hebben, zich met het pakje te verwijderen;

dat hij, getuige, op 20 October 1923 gedaagde's kastje heeft geïnspecteerd en daarin heeft aangetroffen een beschimmeld half rond broodje, hetwelk hij, getuige, aan den dienstplichtige H., voor wien het pakje bestemd was geweest, heeft getoond;

Overwegende dat door den getuige H. B. H., gewoon dienstplichtigsoldaat bij de 2de Compagnie Hospitaalsoldaten, is verklaard en met eede bevestigd:

dat hij het hem op 20 October 1923 door den wachtmeester W. getoonde half rond broodje aan den vorm heeft herkend als een brood, zooals in zijn ouderlijk huis altijd werd gebakken;

Overwegende dat door de hierboven gerelateerde pertinente getuigen-verklaringen ontwijfelbaar vaststaat, dat gedaagde geweten

heeft èn op welke wijze het pakje in het wachtlokaal is gekomen èn dat nog moest worden onderzocht, op welke kamer de rechthebbende was gehuisvest, zoodat gedaagde, die desondanks heeft ontkend deze omstandigheden te weten, zijne ontkentenis niet kan baten;

dat daarentegen in de omstandigheid, dat deze opgaven van gedaagde leugenachtig zijn gebleken, eene aanwijzing is gelegen voor gedaagde's schuld aan het hem te laste gelegde;

Overwegende alsnu, dat door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de vorenvermelde opgave van gedaagde en uit de vorenvermelde getuigenverklaringen en de aanwijzing, gelegen in de houding van gedaagde, hierboven weergegeven, wettig en overtuigend is bewezen, met gedaagde's schuld daaraan, dat hij omstreeks 7 October 1923 te Utrecht opzettelijk een pakje, inhoudende een broodje, een pakje suiker, twee doosjes sigaretten, eene hoeveelheid tabak, een gulden en een brief en hetwelk aan hem, als korporaal van aflossing, door den wachtcommandant als aan de wacht bezorgd was toevertrouwd, ten einde te onderzoeken voor wien het bestemd was en hetwelk met zijn inhoud toebehoorde aan den gewoon dienstplichtige H., wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door het ten eigen bate te behouden en aan te wenden;

Overwegende dat mitsdien het vonnis van den Krijgsraad, waarin als vaststaand is aangenomen, dat gedaagde het pakje heeft weggenomen met het oogmerk het zich wederrechtelijk toe te eigenen en dat dus niet is bewezen wat aan gedaagde is te laste gelegd, moet worden teniet gedaan;

Overwegende dat, waar gedaagde, op wacht zijnde als korporaal van aflossing, toen hij zich het aan hem toevertrouwde pakje heeft toegeëigend, heeft gebruik gemaakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken, het hem te laste gelegde en bewezen verklaarde feit moet worden gequalificeerd als: „verduistering, gepleegd door „een ambtenaar, die bij het begaan van het strafbare feit gebruik „heeft gemaakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken";

Overwegende dat gedaagde ter zake van het door hem gepleegde feit ongeschikt is om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

Overwegende dat het Hof termen aanwezig acht, de aan gedaagde op te leggen gevangenisstraf voorwaardelijk niet te doen ten uitvoer leggen, en dat het militair belang er zich niet tegen verzet, dat met betrekking tot gedaagde, voorzoover die gevangenisstraf betreft, wordt gebruik gemaakt van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 14*a* van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien de artikelen 14*a-c*, 44 en 321 van het Wetboek van Strafrecht, 13, 15 en 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 11 December 1923 in deze zaak gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met gedaagde's schuld

daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd en hiervóór als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen;

Qualificeert dit feit als: „verduistering, gepleegd door een ambte-„naar, die bij het begaan van het strafbare feit gebruik heeft ge-„maakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken";

Veroordeelt gedaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Verlaagt hem tot den stand van soldaat;

Beveelt evenwel, dat de opgelegde gevangenisstraf niet zal worden ondergaan tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op twee jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 der Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2—6 dier wet, of op grond, dat de veroordeelde niet heeft nageleefd de hem hierbij gestelde bijzondere voorwaarde, dat hij de door het plegen van het strafbare feit veroorzaakte schade binnen een maand na het ingaan van voormelden proeftijd geheel zal vergoeden aan B. H. H., gewoon dienstplichtig-soldaat bij de 2de Compagnie Hospitaalsoldaten;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiskaal voerde aan:

dat de vrijspraak onjuist is;

dat de beklaagde immers, voor hij het pakje wederrechtelijk zich toeëigende, door den wachtcommandant, wachtmeester W. al in het bezit van dat pakje was gesteld;

dat de beklaagde, op grond van het begane feit, onwaardig en ongeschikt is om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

terwijl de Raadsman betoogde:

dat hij met den Krijgsraad van oordeel is, dat het gepleegde delict diefstal en geen verduistering is;

dat toch getuige H. R. voor den Officier-Commissaris heeft verklaard, dat hij het pakje aan zijn opvolger, den wachtmeester W., toen deze het wachtlokaal binnen kwam, persoonlijk heeft overgegeven;

dat getuige W. heeft verklaard, dat hij als wachtcommandant verantwoordelijk was voor de juiste bezorging van het pakje, waarom hij zelf een onderzoek heeft ingesteld, dat hij met toestemming van beklaagde diens kastje heeft geïnspecteerd;

dat beklaagde later bekende het pakje te hebben weggenomen om uit den dienst te komen;

dat beklaagde heeft ontkend dat het pakje aan hem als korporaal van aflossing door den wachtcommandant was ter hand gesteld ten einde te onderzoeken voor wien het bestemd was;

dat hij heeft verklaard het pakje den geheelen Zondag te hebben zien liggen;

dat de wachtmeester W. hem op 20 October had gevraagd of beklaagde iets wist van een pakje dat op Zondag 7 October in de wacht aanwezig was;

dat hij op Maandag 8 October het pakje uit het wachtlokaal heeft medegenomen naar kamer 38, waar hij alleen ligt, welke wegneming geschiedde met het oogmerk uit den dienst ontslagen te worden ten einde zijn vader in zijn werk te kunnen helpen;

dat beklaagde aan deze bekentenis van den Krijgsraad heeft toegevoegd, de verklaring dat hij het pakje achter den rug van den wachtmeester heeft weggenomen, zulks met den wil het zich toe te eigenen;

dat beklaagde voor hij tot toeëigening overging niet door den wachtmeester W. in het bezit van het pakje was gesteld, en nergens uit blijkt onder welken titel beklaagde het pakje onder zich zoude hebben gehad vóór de toeëigening;

dat in casu derhalve alleen van diefstal sprake zal zijn;

dat derhalve de ten laste gelegde verduistering niet is gepleegd door den beklaagde en concludeerde tot vrijspraak.

Is de bewijsconstructie in de hierboven vermelde sententie wel in overeenstemming met de jurisprudentie van den Hoogen Raad? In het feit dat opgaven van een beklaagde leugens blijken te zijn en in de houding van een beklaagde kan een aanwijzing zijn gelegen, maar bestaan in casu die leugens en houding niet in een ontkentenis n.l. het **niet** *weten van de wijze waarop het pakje in het wachtlokaal was gekomen en aan wien het toebehoorde en het* **niet** *hebben gekregen van eenige opdracht (over de al of niet heimelijkheid van de wegneming achter den rug van den wachtmeester W. om, wordt toch door dezen niets verklaard)? Wij zouden meenen dat hier — al wordt het dan ook in andere woorden gezegd — als aanwijzing van de schuld van den beklaagde tot het bewijs meewerkt diens ontkentenis van door getuigen gestaafde en op grond daarvan als bewezen aangenomen daadzaken (het spreken over het pakje door de beide wachtmeesters in tegenwoordigheid van beklaagde, het spreken over het pakje door wachtmeester R. met beklaagde en het geven van de opdracht tot bezorging van het pakje door den wachtmeester W.) die zelve als aanwijzing tot het bewijs der schuld hebben meegewerkt, terwijl naar de leer van den Hoogen Raad (zie arrest van 30 Maart 1885, W. 5156) „elke beklaagde rechtens volkomen vrij is om hetzij de „schuld aan het hem te laste gelegde misdrijf, hetzij de waarheid van „door den rechter als aanwijzingen aangenomen feiten, te erkennen „of te ontkennen" (zie ook arrest H. R. van 29 Juni 1885, W. 5196, van 27 Februari 1888, W. 5522 en van 24 October 1892, W. 6258).*

Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 15 April 1924.

Waarnd.-President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch en Dr. J. E. van der Meulen, plaatsvervangend lid.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. A. Ph. W. Alta.

Alhoewel door partijen een „huurkoopcontract" is onderteekend, is er in casu geen kwestie van huur, maar van een overeenkomst van koop en verkoop. De eigendomsoverdracht van het „gehuurde" rijwiel heeft tegelijk met de levering plaats gehad. Bepalingen in het „huurkoopcontract" voorkomend, die daarmede in strijd zijn, moeten zonder gevolg blijven. Vrijspraak van verduistering.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

J. H. A. S., oud 21 jaar, geboren te Rotterdam, eertijds korporaal bij de Koloniale Reserve, thans gewoon dienstplichtig-korporaal bij het 11de Regiment Infanterie, aanvankelijk gedetineerd te Utrecht, doch ingevolge 's Hofs beschikking van 8 April 1924 op dien dag uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, appellant van een door den Krijgraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 19 Februari 1924 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage, met vernietiging van het vonnis des eersten rechters, appellant alsnog vrij te spreken,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 4 Maart 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle, bij eisch à minima, is geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft den duur der opgelegde gevangenisstraf, en dat alsnog bij sententie van den Hove de appellant zal worden veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf, met instandhouding van het beroepen vonnis voor al het overige, óók wat betreft den aftrek van het voorarrest en de verlaging,

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op den eisch à minima van den Advocaat-Fiskaal.;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de verklaringen van den ter terechtzitting van het Hof onder eede gehoorden getuige P. G. W., rijwielhandelaar, wonende te Nijmegen;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij omstreeks het begin van de maand October 1923 te Nijmegen, althans te Amsterdam, althans elders in Nederland, opzettelijk een rijwiel, toebehoorende aan P. G. W., althans aan een ander dan aan hem, appellant, en hetwelk hij van dezen in huur, althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door het ten eigen bate te verkoopen, althans te beleenen;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 19 Februari 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant ten laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede appellant's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „verduistering", en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden met verlaging tot den stand van soldaat, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 17den Februari 1924 af in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat door den Krijgsraad als wettig en overtuigend bewezen is verklaard, met appellant's schuld daaraan, dat hij omstreeks het begin van de maand October 1923 te Amsterdam opzettelijk een rijwiel, toebehoorende aan P. G. W. en hetwelk hij van dezen in huur onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door het ten eigen bate te verkoopen;

Overwegende dat door appellant is verklaard en door getuige P. G. W. is bevestigd en mitsdien rechtens is komen vast te staan door de aanwijzingen, gelegen in deze erkentenis van den beklaagde en de verklaringen van den getuige, dat einde Mei 1923 tusschen appellant en getuige is overeengekomen, dat appellant van getuige zou krijgen een aan getuige toebehoorend rijwiel voor eene bepaalde som gelds, inbegrepen de rente over den prijs van het rijwiel berekend tot den betaaldag; dat het rijwiel tegelijk aan appellant zou worden afgegeven, maar dat het geld zou worden betaald na verloop van vijf à zes maanden, na het door appellant af te leggen examen voor sergeant, terwijl in geval appellant niet mocht slagen in dat examen, de rente zou doorloopen en de betaling zou plaats hebben wanneer hij zich den tweeden keer aan dat examen zou hebben onderworpen;

dat vervolgens door partijen een gewijzigd formulier-huurkoopcontract is onderteekend, waarin vorenstaande overeenkomst is vastgelegd; dat het rijwiel dadelijk daarop door W., aan appellant is afgegeven;

Overwegende dat de conclusie van den Krijgsraad, dat appellant het rijwiel in huur onder zich had, derhalve is onjuist, immers de overeenkomst, tusschen appellant en P. G. W. aangegaan, waarbij P. G. W. zich heeft verbonden het rijwiel te leveren en appellant om den bedongen prijs daarvoor te betalen, is eene overeenkomst van koop en verkoop;

Overwegende dat ingevolge het bepaalde in het contract appellant evenwel niet gerechtigd was het rijwiel te verkoopen (artikel 3) en het rijwiel pas in eigendom op appellant zou overgaan na betaling van den bedongen prijs bij bevordering tot sergeant (artikel 4), doch deze bedingen, waarin in strijd met den aard van de overeenkomst appellant en het rijwiel worden genoemd de huurder en het verhuurde, niet wegnemen, dat inderdaad hier eene levering heeft plaats gehad, waarbij beide partijen beoogden, dat het blijvend genot van het rijwiel aan appellant zoude overgaan, zijnde immers geen voorziening getroffen voor het geval dat appellant nimmer tot sergeant zoude worden bevorderd; dat onder deze omstandigheden de eigendomsovergang van het rijwiel tegelijk met de levering heeft plaats gegrepen en de hiermede in strijd zijnde bepalingen der overeenkomst zonder gevolg moeten blijven;

Overwegende dat, nu vaststaat dat door de overgave van het rijwiel door den eigenaar P. G. W. aan appellant de eigendom daarvan is overgegaan op appellant, niet wettig en overtuigend is bewezen, dat appellant, toen hij in October 1923 het verkocht, zich heeft toegeëigend een rijwiel, „toebehoorende aan P. G. W., althans „aan een ander dan aan hem, beklaagde";

Overwegende dat appellant derhalve alsnog behoort te worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde, met tenietdoening van het tegen hem gewezen vonnis;

Gezien artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 19 Februari 1924 ten laste van appellant gewezen, voorzoover betreft de bewezen- en schuldigverklaring, qualificatie en strafoplegging;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen appellant is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch.

---

de Advocaat Fiskaal voerde aan:

dat voor een misdrijf, als hier begaan, eene gevangenisstraf van

slechts twee maanden, met verlaging, eene geheel onvoldoende bestraffing is;

dat de door den Auditeur-Militair geëischte bestraffing wèl in goede verhouding staat tot hetgeen is misdreven;

terwijl de Raadsman betoogde:

dat appellant door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch ter zake van verduistering is veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee maanden met verlaging tot den stand van soldaat;

dat de Krijgsraad o.m. heeft overwogen dat beklaagde het rijwiel van getuige W. „in huur" onder zich had;

dat echter gezien het z.g. huurkoop-contract hier geene huurovereenkomst is tot stand gekomen;

dat immers „huur en verhuur", eene overeenkomst is, waarbij de eene partij zich verbindt om de andere het genot eener zaak te doen hebben, gedurende eenen *bepaalden* tijd en tegen een *bepaalden* prijs;

dat in dit zoogenaamde huurkoopcontract noch een bepaalde tijd, noch een bepaalde prijs wordt genoemd en derhalve deze overeenkomst voor zooverre het huur zoude zijn „nietig" is;

dat uit de „bewoordingen": de huurder betaalt aan den verhuurder „bij bevordering tot sergeant een bedrag van honderd elf gulden plus „10% rente 's jaars over 6 maanden", kan opgemaakt worden dat hier eene koopovereenkomst is tot stand gekomen, waarbij het betalen van de koopsom werd verbonden aan eene bepaalde voorwaarde;

dat naar deze opvatting, als zijnde geen huur tot stand gekomen, beklaagde reeds eigenaar werd van het rijwiel op het oogenblik der levering, en hij alzoo dit rijwiel zich niet wederrechtelijk heeft toegeëigend;

dat derhalve het misdrijf van „verduistering" hier niet is gepleegd.

Wij zijn in de gelegenheid hieronder het bewuste „huurkoopcontract" te doen afdrukken; het luidde:

De ondergeteekende W., ter eenre,

en

S., ter andere zijde,

ZIJN OVEREENGEKOMEN:

Artikel 1. De ondergeteekende ter eenre verklaart bij deze te hebben verhuurd aan ondergeteekende ter andere zijde, die verklaart van hem te hebben gehuurd een heerenrijwiel, gemerkt Juno (compleet).

Art. 2. De huurder erkent het gehuurde in goeden staat te hebben aanvaard. Hij is verantwoordelijk voor alle schaden, aan het gehuurde overkomen.

Art. 3. De huurder mag het gehuurde niet verkoopen, niet aan een ander verhuren of ten gebruike geven.

Art. 4. De huurder betaalt aan den verhuurder bij bevordering tot sergeant een bedrag van honderd en elf gulden + 10% rente

's jaars over 6 maanden, is f 116,55; eerst dan is het verhuurde het eigendom van den huurder.

Art. 5. Indien de huurder een of meer termijnen niet betaalt, zal hij door het enkel verloop van den tijd in gebreke zijn. De verhuurder heeft alsdan het recht, onverminderd diens recht bij art. 6 omschreven, om alle nog te vorderen termijnen in één som op te eischen. Hij kan ook, ter zijne keuze, de overeenkomst als ontbonden beschouwen, het rijwiel terugnemen en de door den huurder betaalde termijnen behouden als boete, onverminderd zijn recht om schadevergoeding van den huurder te vorderen.

Art. 6. Verhuurder wordt bij dezen door huurder gemachtigd, om de vervallen termijnen bij den Betaalmeester van de Koloniale Reserve te doen innen in mindering van het aan huurder toegekend salaris en handgeld. Deze Betaalmeester wordt hierbij door huurder gemachtigd, om deze bedragen aan verhuurder uit te betalen.

In duplo geteekend te NIJMEGEN den.....

De ondergeteekende ter eenre zijde,
(volgt behoorlijke onderteekening)
W.

De ondergeteekende ter andere zijde,
(Volgt behoorlijke onderteekening).
S.

Duidelijk blijkt uit dit contract dat het zeer slecht is geredigeerd, van een eigenlijke huurprijs wordt niet gesproken, noch van een tijdsduur waarvoor de huur wordt aangedaan, terwijl het woord „termijnen" in artt. 5 en 6 onbegrijpelijk is. Het eenige wat wèl duidelijk blijkt is, dat het de bedoeling van partijen bij het sluiten van de overeenkomst is geweest dat de eigendom van het rijwiel niet op beklaagde zou overgaan vóór aan het bepaalde in art. 4 was voldaan. Het Hof zet die bepaling op zijde, betoogt zelfs „dat een levering heeft plaats gehad, waarbij beide partijen **beoogden** *dat het blijvend „genot van het rijwiel aan appellant zoude overgaan, zijnde immers „geen voorziening getroffen voor het geval dat appellant nimmer tot „sergeant zou worden bevorderd". Wij zouden meenen dat met deze argumentatie aan een slordige nalatigheid te veel gewicht wordt gehecht en dat men daardoor de duidelijk uitgesproken bedoeling niet in haar tegendeel kan doen verkeeren. Er moge geen huurcontract zijn gesloten, maar dan toch een bijzondere overeenkomst waardoor beklaagde een aan P. G. W. in eigendom toebehoorend rijwiel onder zich kreeg, welk rijwiel nimmer beklaagde's eigendom werd indien door hem niet werd voldaan aan het bepaalde in art. 4. Wat er zou gebeuren als beklaagde's bevordering tot sergeant uitbleef, wordt in het contract niet vermeld; in het licht bezien van art. 4 kan men alleen dit zeker zeggen, dat in dat geval zonder nadere wilsovereenstemming de eigendom zeker bij P. G. W. zou blijven berusten.*

Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 23 October 1923.

President: Mr. H. W. van Sandick.

Leden: Vice-Adm. (tit.) C. J. G. de Booy, Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade, en Dr. W. Boekhoudt.

De tijd, door klager in voorloopig arrest doorgebracht, mag niet in aanmerking komen bij het vaststellen van den tijdsduur van zijne plaatsing in de Tuchtklasse, daar klager gestraft is met eene plaatsing in die klasse voor den minimum-tijdsduur van 3 maanden en bovendien de bevoegdheid bedoeld in art. 15 W. K. slechts kan worden uitgeoefend indien een arreststraf wordt opgelegd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de verklaring, gedagteekend 30 Augustus 1923, van den gewoon dienstplichtig-soldaat J. S., dienende bij de 3de Schoolcompagnie van het 22ste Regiment Infanterie, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept op het beklag over eene hem op 24 Augustus 1923 door zijnen Regiments-Commandant, den Luitenant-Kolonel H. J. de K., opgelegde straf van plaatsing in de Tuchtklasse voor den tijd van drie maanden, wegens:

„Blijk gegeven ongevoelig te zijn voor vermaningen en verschillende opgelegde krijgstuchtelijke straffen. Thans na eene oefening op het paard van een officier gaan zitten en onwaarheid gesproken bij het onderzoek voor den compagnies-commandant.";

Gelezen de stukken, op dit beklag betrekking hebbende;

Gehoord klager, strafoplegger en als getuige onder eede Kapitein W. F. W., destijds commandant van gemelde compagnie, thans dienende bij het 10de Regiment Infanterie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager, alvorens de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen, zich over de straf heeft beklaagd bij den Commandant der IIde Infanterie-Brigade, welke autoriteit bij beslissing van 28 Augustus 1923 geen termen aanwezig heeft geacht om in de straf verandering te brengen;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hem op 21 Augustus 1923, tijdens eene velddienstoefening, door een kapitein is opgedragen op diens paard te passen, waarna deze kapitein zich naar de door den leider der velddienstoefening te houden bespreking heeft begeven;

dat, terwijl hij, klager, het paard vasthield, verscheidene kameraden hem gevraagd hebben, daarop te mogen zitten;

dat hij, klager, gedurende een paar minuten voor de grap op het paard heeft gezeten en gereden;

dat hij, klager, bij het verhoor, door zijn toenmaligen compagnies-commandant gehouden, aanvankelijk heeft ontkend, op het paard gezeten te hebben, doch dat hij later, bij hetzelfde verhoor, deze onware verklaring heeft herroepen;

dat hij de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof heeft ingeroepen, omdat de opgelegde straf hem te zwaar treft, vooral nu hij gedurende zijn verplicht voortgezet verblijf onder de wapenen ten gevolge van de opgelegde plaatsing in de Tuchtklasse de kazerne niet heeft mogen verlaten;

Overwegende dat de getuige W. F. W., kapitein der Infanterie, onder eede heeft verklaard:

dat klager het door hem, getuige, ingestelde onderzoek heeft bemoeilijkt door, tegen beter weten in, aanvankelijk vol te houden, niet op het paard gezeten te hebben;

dat klager gedurende den tijd, dat hij met zijne lichting onder de wapenen was, zich heeft doen kennen als een der lastigste en minst gedisciplineerde soldaten van getuige's compagnie;

dat klager zich ongevoelig heeft getoond voor vermaningen en voor de hem opgelegde disciplinaire straffen, door telkens opnieuw vergrijpen tegen de krijgstucht te begaan;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat hij tijdens de met zijne officieren gehouden bespreking der velddienstoefening heeft gezien, dat eenige soldaten op de paarden der bereden officieren waren gaan zitten;

dat hij onmiddellijk een onderzoek heeft ingesteld, bij welk onderzoek is gebleken en door klager is toegegeven, dat deze zonder toestemming op het paard, dat hij moest vasthouden, is gaan zitten;

dat klager behoort tot de meest lastige elementen van het Regiment, mede reeds blijkende doordien aan hem gedurende zijn korten diensttijd zéér vele straffen zijn opgelegd;

dat klager tijdens het door hem, strafoplegger, naar aanleiding van klager's gedrag op 21 Augustus 1923 ingestelde onderzoek heeft erkend, zich moeilijk aan de militaire tucht te kunnen onderwerpen;

Overwegende, dat uit het vorenstaande blijkt, dat klager op 21 Augustus 1923, ten tijde, dat de leider der velddienstoefening met de onder zijn bevel gestelde officieren eene bespreking hield, op het paard van een der bereden officieren is gaan zitten;

dat dit is opgemerkt door den leider der velddienstoefening, en dat klager bij het onderzoek voor den compagnies-commandant onwaarheid heeft gesproken;

Overwegende dat klager's gedrag gedurende zijn verblijf onder de wapenen, mede blijkend uit klager's straflijst, doorloopend aantoont, dat de hem gegeven vermaningen en de hem opgelegde disciplinaire straffen ontoereikend zijn geweest hem te doen gevoelen, dat hij zich aan de militaire tucht moet onderwerpen;

dat mitsdien na deze, in de strafreden juist omschreven ernstige

vergrijpen tegen de krijgstucht alleen van de straf van plaatsing in de Tuchtklasse eene gunstige uitwerking verwacht kan worden;

Overwegende dat klager's verplicht voortgezet verblijf onder de wapenen, gepaard gaande met licht arrest, geruimen tijd heeft geduurd;

dat het Hof niet bevoegd is, dezen tijd in aanmerking te nemen bij het vaststellen van den tijdsduur van klager's plaatsing in de Tuchtklasse, vermits de bij artikel 19 der Wet op de Krijgstucht aangegeven minimum-tijdsduur dezer straf drie maanden bedraagt, en de bevoegdheid, bedoeld in artikel 15 der Wet op de Krijgstucht, slechts kan worden uitgeoefend, indien arreststraf wordt opgelegd;

dat klager echter, door daadwerkelijk blijken van verbetering te geven, kan toonen, dat met een korter verblijf in de Tuchtklasse kan worden volstaan, en dat te zijnen aanzien in *dat* geval mede in verband met zijn goed gedrag gedurende den tijd in arrest doorgebracht, over niet te langen tijd het voorwaardelijk ontslag zal kunnen worden overwogen [1]);

Overwegende dat het onderzoek der zaak het Hof niet geleid heeft tot een ander inzicht, dan dat, waartoe de Commandant der IIde Infanterie-Brigade is gekomen;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beschikking, door den Commandant der IIde Infanterie-Brigade op het beklag genomen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 28 December 1923.

President: Mr. H. W. van Sandick.

Leden: Vice-Adm. (tit.) C. J. G. de Booij, L^{t}. Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout bij Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade en Dr. W. Boekhoudt.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Het in eene publieke lokaliteit blootshoofd passeeren van eenige officieren, zonder daarbij de houding aan te nemen.

Bij het aannemen van de houding moet worden stilgestaan.

Wijziging van de strafreden. Handhaving van de straf, omdat, ofschoon voor de bovenomschreven tekortkoming, — die misschien

---

[1]) Naar wij vernemen is klager met ingang van 4 December j.l. voorwaardelijk uit de Tuchtklasse ontslagen. Red. M. R. T.

bij vergissing is gepleegd —, met het opleggen van een lichtere straf zou kunnen worden volstaan, bij het onderzoek voor het H. M. G. van verzwarende omstandigheden is gebleken.

Gelezen de verklaring, gedagteekend 24 November 1923, van den gewoon dienstplichtig-korporaal B. M. T., dienende bij de Opleidings-Compagnie van het Regiment Vesting-Artillerie, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept op het beklag, door hem bij den Commandant van het Detachement Vesting-Artillerie te Gorinchem ingebracht over de straf van twee dagen licht arrest, hem op 17 November 1923 opgelegd door zijn Compagnies-Commandant, den kapitein J. W. P. en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Bij het binnenkomen van een publieke lokaliteit een viertal „officieren in uniform, die aldaar aanwezig waren, gepasseerd „zonder den militairen groet te brengen, terwijl hij verklaart, deze „officieren gezien te hebben.";

Gezien de op het beklag betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager en als getuige den eerste-luitenant W. W., dienende bij het korps Pontonniers en Torpedisten;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager, alvorens de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen, zich over de straf en over de omschrijving der strafreden heeft beklaagd bij den Commandant van het Detachement Vesting-Artillerie te Gorinchem, welke autoriteit, bij beslissing van 23 November 1923 (op dienzelfden dag ter kennis van klager gebracht), het beklag ongegrond heeft verklaard, daarbij overwegende, dat klager niet heeft voldaan aan den eisch, die naar de meening van den Detachements-Commandant aan klager kon worden gesteld, n.l. om aan de op Vrijdag 16 November 1923, omstreeks 5.30 n.m., in het café „Métropole" te Gorinchem aanwezige officieren bij — of kort na — zijn komst in genoemd café den militairen groet te brengen, althans ter vervanging daarvan de houding aan te nemen, zooals de Inwendige Dienst voorschrijft;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hij op Vrijdag 16 November 1923, te omstreeks 5.30 n.m., het café „Métropole" te Gorinchem is binnengetreden, en dat zich op dat tijdstip zeer weinig bezoekers in het café bevonden;

dat hij, na zijn hoofddeksel aan den kapstok te hebben gehangen, de aanwezigheid van vier officieren in uniform heeft bemerkt;

dat hij opzettelijk vlak langs deze officieren is geloopen om niet den indruk te vestigen, hen te willen negeeren;

dat hij, hen passeerende, heeft gegroet door hen aan te zien en de linkerhand langs het bovenbeen te strekken en met het hoofd te buigen, zonder evenwel halt te houden;

dat — zooals hem later bij nalezing van artikel 177 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Vesting-Artillerie is voorge-

komen — hij heeft voldaan aan de *eischen*, die volgens zijne meening aan hem gesteld kunnen worden;

dat hij nimmer eene aanmerking heeft ontvangen over zijn gedrag in het openbaar;

Overwegende dat de eerste-luitenant W. W. als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij op Vrijdag 16 November 1923, omstreeks 5.30 n.m., in café „Métropole" te Gorinchem gezeten was aan een tafeltje, in gezelschap van drie andere officieren;

dat klager genoemd café is binnen gekomen, en bij het passeeren hem en de officieren, in wier gezelschap hij, getuige, zich bevond, brutaal heeft aangekeken en niet is blijven stilstaan om op de voorgeschreven wijze de houding aan te nemen;

dat hij niet heeft gezien, of klager loopende al dan niet de linkerhand langs het bovenbeen gestrekt heeft gehouden;

dat hij klager niet kende en dat hij den indruk heeft gekregen, dat klager met opzet zoo onwellevend was, welken indruk hij onmiddellijk aan zijn, getuige's, collega's heeft doen blijken door den uitroep: „nou, nou!"

Overwegende dat uit het vorenstaande blijkt, dat klager bij het binnenkomen van het café „Métropole", na de kepi te hebben opgehangen, een tafeltje, waaraan vier officieren gezeten waren, is gepasseerd zonder voor deze officieren halt te houden, ten einde, stilstaande, de houding aan te nemen;

dat hij bij het passeeren den luitenant W. brutaal heeft aangezien, hetgeen dezen officier, die hem niet van vroeger kende, den uitroep „nou, nou!" ontlokt heeft;

Overwegende dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd, dat hij niet in strijd met artikel 177 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Vesting-Artillerie heeft gehandeld;

Overwegende te dien aanzien, dat artikel 177, 8ste alinea, van voormeld Reglement voorschrijft:

„Wanneer een militair blootshoofds is, neemt hij ter vervanging van den groet alleen de houding aan.";

dat, zooals aan een korporaal bekend moet zijn, de militair in de houding stilstaat;

dat derhalve klager's verweer onjuist is;

Overwegende dat het mogelijk is, dat klager bij vergissing heeft verzuimd, de juiste militaire houding aan te nemen; dat klager voor deze vergissing voldoende zou zijn gecorrrigeerd met eene berisping;

dat echter bij het onderzoek óók is gebleken, dat klager den luitenant W. bij het passeeren brutaal heeft aangezien;

dat in verband hiermede de opgelegde straf niet kan worden teruggebracht tot eene berisping, mede omdat aan klager reeds eerder eene berisping wegens het aannemen van eene minder gepaste houding tegenover een meerdere is opgelegd;

Overwegende dat de strafreden klager's tekortkoming niet juist weergeeft en eene verduidelijking behoeft;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant van het Detachement Vesting-Artillerie te Gorinchem op het beklag genomen, voorzoover daarbij het beklag ongegrond is verklaard;

Bepaalt, dat de strafreden zal luiden:

„Na het binnenkomen in een publieke lokaliteit een viertal offi-„cieren in uniform, die aldaar aanwezig waren, blootshoofds pas-„seerende, de houding niet aangenomen. Een dezer officieren daarbij „brutaal aangezien.";

Gelast, dat de voormelde strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van de strafreden, thans daarin vermeld;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan klager, een aan strafoplegger, een aan den Commandant van het Detachement Vesting-Artillerie te Gorinchem, een aan den Advocaat-Fiskaal en een aan den Minister van Oorlog.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 28 Maart 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

De klacht over straf- en strafreden gegrond verklaard omdat de mishandeling, waarvoor de krijgstuchtelijke straf werd opgelegd, vrij ernstige gevolgen heeft gehad en de beslissing over het al of niet strafbaar zijn van den dader geenszins van eenvoudigen aard is.

De betrokken Garnizoens-commandant blijft alsnog bevoegd de zaak naar den militairen rechter te verwijzen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de verklaring, gedagteekend 6 Februari 1924, van den kanonnier 2de klasse W. Th. P., dienende bij de Schoolbatterij van het Korps Rijdende Artillerie, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept op het beklag, door hem bij den Commandant van het Korps Rijdende Artillerie ingebracht over de straf van acht dagen verzwaard arrest, hem op 4 Februari 1924 opgelegd door zijn Batterij-Commandant, den Kapitein R. D. S. B., en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Bij eene vechtpartij met een burger-geëmployeerde dezen met „een sleutel zoodanig in het gezicht verwond, dat hij door den dok- „ter moest worden verbonden en gedurende een dag zijn dienst niet „kon verrichten.";

Gezien de op het beklag betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager en als getuige onder eede L. van V., Rijkswerkman in lossen dienst bij het Korps Rijdende Artillerie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager, alvorens de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen, zich over de straf en over de omschrijving der strafreden heeft beklaagd bij den Commandant van het Korps Rijdende Artillerie, welke autoriteit het beklag ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat klager zijn verlangen om de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen, tijdig ter bevoegder plaatse heeft kenbaar gemaakt;

Overwegende dat uit het gehouden onderzoek blijkt, dat klager op 11 Januari 1924, te omstreeks vier uur 's namiddags, in de kazerne van het Korps Rijdende Artillerie te Arnhem, achter den burger-corveëer van V. de trap oploopende, opzettelijk dezen met een sleutel, dien hij in de hand had, een slag heeft toegebracht onder het rechter ooglid, tengevolge waarvan deze bewusteloos is neergevallen en eene bloedende wonde heeft bekomen van ± 2 cM. lang, zoomede eene zwelling van de beide oogleden; dat dientengevolge van V. een dag zijn dienst niet heeft kunnen verrichten, terwijl de wonde, welke dadelijk geneeskundig is behandeld, eerst na acht dagen was geheeld;

dat mitsdien is gepleegd het misdrijf, omschreven in het eerste lid van artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd: dat hij niet strafbaar is, omdat hij zou hebben gehandeld uit noodzakelijke verdediging van eigen lijf tegen oogenblikkelijke wederrechtelijke aanranding van van V., die hem bij een twist op de binnenplaats van de kazerne even tevoren twee vuistslagen in het gelaat had gegeven en dien hij daarna, al twistende, op diens uitdaging om het boven samen uit te vechten de trap op was gevolgd; althans omdat de noodzakelijke verdediging het onmiddellijk gevolg zou zijn geweest van de door de aanranding veroorzaakte hevige gemoedsbeweging, waarin hij zich toen bevond, en hij aldus de grenzen van de noodzakelijke verdediging zou hebben overschreden;

dat hiermede een beroep is gedaan op de toepasselijkheid hetzij van het eerste, hetzij van het tweede lid van artikel 41 van het bovengenoemde Wetboek;

Overwegende dat uit een en ander volgt, dat de mishandeling vrij ernstige gevolgen heeft gehad en tevens, dat de beslissing over het al dan niet strafbaar zijn van den dader geenszins van eenvoudigen aard is;

Overwegende dat onder deze omstandigheden de tot straffen bevoegde meerdere, het feit onbestaanbaar oordeelende met de militaire tucht en orde, ten onrechte het heeft beschouwd te zijn van zóó lichten aard, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kon worden afgedaan;

Overwegende dat, nu derhalve is gebleken, dat het feit, waarvoor klager is gestraft, niet is een krijgstuchtelijk vergrijp, — blijvende uiteraard de betrokken Garnizoens-Commandant, mede gelet op de bepaling van artikel 57 der Wet op de Krijgstucht, alsnog bevoegd de zaak aanhangig te maken bij den militairen rechter, — de oplegging der straf ambtshalve nietig moet worden verklaard;

Beschikkende,

Doet teniet de beslissing van den Commandant van het Korps Rijdende Artillerie bovenvermeld, zoomede straf en strafreden;

Gelast de verwijdering van straf en strafreden uit klagers straflijst;

Bepaalt, dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager ,een aan strafoplegger, een aan den Commandant van het Korps Rijdende Artillerie, een aan den Advocaat-Fiskaal en een aan den Minister van Oorlog.

De vraag schijnt gewettigd of de beslissing dat de straf en strafreden uit klagers straflijst moeten worden verwijderd wel juist is. Waar de rechter ingevolge art. 57 W. K. met de toepassing van de krijgstuchtelijke straf rekening moet houden, is het onlogisch hem het middel waardoor hij van die toepassing kan kennis nemen te onthouden. Bovendien is het H. M. G., naar het ons wil voorkomen, niet consequent. In zijne sententie van 7 Juli 1922 (M. R. T. deel XVIII, bladz. 189) wraakte het toch juist het verwijderen van straf en strafreden uit de straflijst bij het aanhangig maken van een zaak, waarvoor disciplinair was gestraft, bij den rechter, o.m. op grond dat in art. 197, 2de lid R. L. de eisch wordt gesteld dat in het vonnis van de opgelegde krijgstuchtelijke straf worde melding gemaakt.

Ter aanvulling moge nog dienen dat de Krijgsraad den klager wegens „mishandeling" heeft veroordeeld tot 3 dagen gevangenisstraf met in mindering brengen van 3 dagen preventief arrest, welk arrest was ondergaan vóór de disciplinaire bestraffing.

Opmerkelijk is nog de „a m b t s h a l v e" nietig-verklaring van de opgelegde straf. Wij vermoeden dat dit woord hier is ingelascht omdat voor een geheel-gegrondverklaring der klacht en het dus naar aanleiding van art. 66 W. K. nietig verklaren van de strafoplegging, in casu geen sprake kon zijn, nu de beslissing gevallen was op een geheel anderen grond dan de klager aanvoerde. Doch wij achten het ook uit dezen hoofde niet noodig: de geheele zaak moet toch opnieuw en onafhankelijk van de te berde gebrachte bezwaren worden onderzocht, hetgeen altijd ambtshalve geschiedt.

Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 27 Mei 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch en Plaatsvervangend lid: Kapitein-Luitenant ter Zee Dr. J. C. Jager.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Indien een krijgstuchtelijk gestrafte bij den meerdere bedoeld in art. 61 W. K. zijn beklag heeft gedaan over straf en strafreden en die meerdere heeft beide gewijzigd, dan mag de gestrafte tóch nog, op grond dat zijn beklag gedeeltelijk ongegrond bevonden is, de eindbeslissing van het H. M. G. inroepen.

In dat geval is het H. M. G. bij zijne eindbeslissing niet aan de beslissing van den bedoelden meerdere gebonden; de oorspronkelijke bestraffing is het uitgangspunt.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verzoek d.d. 17 Maart 1924 van den sergeant W. R., dienende bij de groep Utrecht, Afdeeling Amersfoort, der 1ste Compagnie Politietroepen, waarin deze schriftelijk langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof inroept inzake de hem op 15 Maart 1924 ter kennis gebrachte beslissing d.d. 12 Maart 1924 van den Commandant van het Korps Politietroepen, den Majoor H. van D., bij welke beslissing de straf van vier dagen verzwaard arrest, aan voornoemden R. op 14 Januari t.v. door den Commandant der 1ste Compagnie Politietroepen, den Kapitein A. W. de K., opgelegd wegens:

„Als waarnemend-groepscommandant onvoldoende voortvarend-„heid betoond bij het ter bevoegder plaatse aanhangig maken van een „hem ter kennis gebracht vergrijp tegen de krijgstucht door een mili-„tair uit het garnizoen en bij het onderzoek door den compagnies-„commandant op halsstarrige wijze blijven voorgeven, zijn verzuim „niet in te zien",

werd gewijzigd in eene straf van vier dagen licht arrest met strafreden:

„Als waarnemend-groepscommandant onvoldoende voortvarend-„heid betoond bij het ter bevoegder plaatse aanhangig maken van een „hem ter kennis gebracht vergrijp tegen de krijgstucht, gepleegd door „een militair uit het garnizoen.";

Gezien de stukken, op dit beklag betrekking hebbende;

Overwegende dat klager tijdig het verlangen heeft kenbaar gemaakt, de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen;

Gehoord klager, den Commandant der 1ste Compagnie Politietroepen Kapitein A. W. de K., en als getuigen onder eede: J. J. V., Eerste-Luitenant der Infanterie, en S. A. S., eertijds soldaat bij het Korps Luchtdoel-Artillerie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende met betrekking tot klager's verzoek d.d. 17 Maart 1924, hiervoren vermeld, dat artikel 68 der Wet op de Krijgstucht voorschrijft, dat het Hof een onderzoek — gerechtelijk onderzoek — zal hebben in te stellen betreffende de „zaak" (artikel 65), zijnde dit het gebeuren, in zijn geheel, dat aanleiding heeft gegeven tot de oorspronkelijke bestraffing en het beklag daarover (artikel 61), en dat derhalve de eindbeslissing gegrond behoort te wezen op de uitkomst van dat onderzoek en in geen enkel opzicht afhankelijk gesteld kan worden van de beslissing, gegrond op de uitkomst van het niet-gerechtelijk onderzoek door den meerdere, bedoeld in artikel 61 der Wet op de Krijgstucht;

Overwegende dat dan ook de Wet op de Krijgstucht, naar het wezen, slechts kent één beklag, dat van artikel 61 dier wet, hetwelk kan worden voortgezet tot bij het Hof, hetgeen blijkt uit den gelijkluidenden aanhef van de artikelen 66 en 67 („Wordt het beklag");

Overwegende dat in verband met het vorenstaande den klager ter terechtzitting van het Hof de oorspronkelijke bestraffing is voorgehouden, als behoorende deze het uitgangspunt te zijn van het onderzoek voor het Hof;

Overwegende dat bij dit onderzoek is komen vast te staan:

dat op Zaterdag 29 December 1923, in den namiddag, door eene patrouille der Militaire Politie vóór klager is geleid de door deze patrouille aangehouden militair S. A. S., destijds dienende bij het Korps Luchtdoel-Artillerie te Utrecht, die zich dien namiddag in het openbaar zeer ongepast tegenover een meerdere had gedragen;

dat S. ook in den loop van den vorigen avond voor een gelijksoortig feit door eene patrouille was aangehouden, van welke eerste aanhouding geen officieel rapport was uitgebracht aan klager, omdat de groepscommandant der Militaire Politie te Utrecht, hoewel verlof bekomen hebbend voor enkele dagen, dien avond nog aanwezig was en klager toen, hoewel hij reeds waarnemend-groepscommandant was, afwezig was, daar hij op zijn verzoek van den groepscommandant vrijaf bekomen had tot den ochtend van dien Zaterdag;

Overwegende dat de Kapitein A. W. de K. heeft verklaard, dat de aan klager in de strafreden verweten onvoldoende voortvarendheid betrekking heeft op klager's gedragslijn in verband met het hem in den namiddag van Zaterdag 29 December 1923 gerapporteerde vergrijp tegen de krijgstucht;

dat hij, als compagnies-commandant, een onderzoek heeft ingesteld toen hem ter kennis gebracht was, dat de aangehoudene, soldaat S., op 31 December 1923 den dienst verlaten had en noch de commandant van het garnizoen Utrecht, noch de commandant van dezen S.

zóó tijdig een rapport van de door dezen soldaat gepleegde vergrijpen tegen de krijgstucht had ontvangen, dat een welverdiende krijgstuchtelijke straf kon worden opgelegd;

dat hem bij dit onderzoek in bijzijn van den commandant der Afdeeling Amersfoort, den Eerste-Luitenant J. J. V., door klager is verklaard, dat hij op het oogenblik dat S. vóór hem is geleid, officieus heeft geweten, dat de aangehoudene den vorigen avond tegen den sergeant der Militaire Politie V. had opgemerkt, dat deze sergeant zich maar wat moest haasten met het opmaken van het rapport, omdat hij, S., den volgenden morgen den dienst zou verlaten, en dat hij op grond van deze hem ter oore gekomen uitlating, volgens eigen verklaring den aangehoudene heeft toegevoegd: „Ik dacht, dat U al weg was.";

dat hij, compagnies-commandant, tijdens het verder onderzoek aan klager heeft verweten, dat hij, er van op de hoogte zijnde dat de aangehoudene spoedig uit dienst zou gaan, geen maatregelen heeft genomen om te voorkomen, dat het rapport te laat zou komen;

dat klager hierop heeft geantwoord, dat S. hem desgevraagd had verzekerd, dat het nog wel een maand zou duren, vóórdat hij den dienst zou verlaten, en dat hij, klager, zich niet met den commandant van genoemden aangehoudene in verbinding kon stellen, omdat de bureelen op Zaterdag in den namiddag steeds gesloten zijn, en hij, klager, zich er daarom toe heeft bepaald, den aangehoudene een kort verhoor af te nemen en hem daarna weder op vrije voeten te stellen;

dat klager later bij het onderzoek eene andere verontschuldiging heeft aangevoerd, namelijk dat hij geen enkele reden had om aan de geloofwaardigheid van den aangehoudene te twijfelen;

Overwegende dat de getuige J. J. V. heeft verklaard:

dat hij bij de verhooren, — door den compagnies-commandant, kapitein de K,. gehouden naar aanleiding van klager's gedragslijn op Zaterdag 29 December 1923, — is tegenwoordig geweest;

dat de kapitein den klager bij diens verhoor onder het oog heeft gebracht, dat deze niet voldoend actief geweest was, na hem vooraf te hebben gevraagd, of hij niet wist, dat S. bij zijne aanhouding op Vrijdagavond nog gezegd had, dat hij op een der eerstvolgende dagen uit dienst zou gaan, of dat de rapportmaker zich maar wat haasten moest, want dat hij, S., anders weg was;

dat klager op deze vraag heeft geantwoord, dat hem deze uitlating van S. wel officieus, doch niet officieel bekend was;

dat klager bij dit onderzoek ook heeft toegegeven, dat hij den aangehoudene, toen deze vóór hem geleid werd, heeft gevraagd: „Bent U nog niet weg?" of: „Ik dacht, dat U weg was." of iets dergelijks, waarop de compagnies-commandant de opmerking heeft gemaakt: „Spreek je dan zoo iemand met U aan?";

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat, toen op Zaterdag 29 December 1923 de soldaat S. voor hem, als waarnemend-groepscommandant van de groep Utrecht, werd ge-

leid, hij reeds iets gehoord had van S.' aanhouding in den avond van den voorgaanden dag;

dat deze vorige aanhouding echter geheel was behandeld door den groepscommandant, aan wien trouwens, naar klager vernomen had, het rapport was uitgebracht;

dat hij geen verdere bijzonderheden van deze vorige aanhouding wist, o.a. niet dat S. op de eene of andere wijze had doen uitkomen, dat hij binnen zeer korten tijd den dienst zou verlaten;

dat hij zich niet herinnert, op Zaterdagnamiddag tegen dezen S. te hebben gezegd: „Ik dacht, dat U al weg was." of aan hem te hebben gevraagd: „Waarom bent U nog niet weg?", doch wel, dat hij aan den aangehoudene heeft gevraagd: „Wanneer ga je weg?", zulks alleen omdat het wel voorkomt, dat militairen zich in het openbaar onkrijgstuchtelijk gedragen, als ze op het punt staan om den dienst te verlaten;

dat S. op deze vraag heeft geantwoord, over twee maanden uit den dienst te gaan, en

dat hij, klager, zich niet herinnert, bij het onderzoek een verschil te hebben gemaakt tusschen hetgeen hem officieel en hetgeen hem officieus bekend was;

Overwegende dat klagers opgaven geenszins de stellige verklaringen van den kapitein de K. en den luitenant V. ontzenuwen, en uit het vorenstaande dus blijkt, dat klager bij het onderzoek van den compagnies-commandant heeft toegegeven geweten te hebben, dat de aangehoudene S. reeds had gesproken van zijne op handen zijnde dienstverlating;

dat dan ook naar 's Hofs oordeel vaststaat, dat er voor klager in den namiddag van Zaterdag 29 December 1923 alleszins reden was om geen geloof te hechten aan de opgaven van den aangehoudene S., hetgeen des te sterker spreekt nu S., nà gezegd te hebben dat hij uit dienst ging, wederom een vergrijp tegen de krijgstucht had begaan, en het voor de hand lag dat klager zulks in verband bracht met het aan hem bekende feit, dat zekere elementen zich kort vóór hun vertrek uit den dienst niet ontzien krijgstuchtelijke vergrijpen te begaan, wetende dat alsdan bestraffing daarvan administratieve bezwaren medebrengt en, als de rapportmaker niet zeer voortvarend is, veelal achterwege moet blijven;

dat klager den aangehoudene dus naar de kazerne had moeten doen geleiden en aan het korps had moeten overgeven;

dat hij, zelfs indien wordt aangenomen dat er reden was om aan de verklaring van S. slechts te twijfelen, ten minste verplicht was eenige pogingen te doen om zich daaromtrent eerst meerdere zekerheid te verschaffen, alvorens hem op eigen gezag weder vrij te laten;

dat klager, door noch het een noch het ander te doen, onvoldoende voortvarendheid heeft betoond bij het te bevoegder plaatse aanhangig maken van het door S. gepleegde vergrijp tegen de krijgstucht;

Overwegende dat klager ten onrechte is gestraft voor het op hals-

starrige wijze blijven voorgeven zijn verzuim niet in te zien, vermits zulks in wezen gelijk zou staan met berusten in de bestraffing;

Overwegende dat klager's tekortkoming in de strafreden, zooals deze door den Commandant van het Korps Politietroepen is aangegeven, juist wordt gekenschetst en dat dit feit oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp, in den zin van artikel 2 No. 1 der Wet op de Krijgstucht;

Overwegende dat klager deswege te recht is gestraft en de straf, mede in verband met de wijziging in de strafreden, door den Commandant van het vorengenoemd Korps te recht is teruggebracht tot vier dagen licht arrest;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant van het Korps Politietroepen op het beklag genomen;

Verstaat, dat in de straflijst als datum van die beslissing wordt vermeld „12-3-'24" in stede van „14-1-'24";

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan den Commandant van het Korps Politietroepen, een aan den Commandant van de 1ste Compagnie Politietroepen, een aan den Advocaat-Fiskaal en een aan den Minister van Oorlog.

De geachte inzender van vorenstaande beschikking teekent hierbij aan:

Op het H. M. G. werd een beroep gedaan tegen de beslissing van den meerdere van artikel 61 W. K. Het Hof geeft in de eerste overwegingen van bovenstaande beschikking den wenk, dat de eindbeslissing van het Hof behoort te worden ingeroepen over de strafreden en straf van den oorspronkelijken strafoplegger, en niet over de eventueel gewijzigde, d. i. de strafreden en straf van den meerdere van artikel 61.

Het gaat hier niet bloot om een vorm-quaestie. Het Hof toch zal, consequent doorredeneerende, zich bevoegd moeten oordeelen de strafreden en straf van den oorspronkelijken strafoplegger te herstellen, ingeval de meerdere van artikel 61 in een strafreden, welke twee krijgstuchtelijke vergrijpen omvat, één van die vergrijpen royeert en op dien grond de straf verlicht (vglk. artikel 38 W.K.), want naar het inzicht van het Hof blijft hij, ook na deze hem gunstige beslissing van genoemden meerdere, klagen over strafreden en straf van den oorspronkelijken strafoplegger.

In de Memorie van Antwoord (van der Hoeven III bl. 389) zeide de Regeering, dat de nieuwe wetgeving in zake tuchtrecht zou brengen „twee beroepsinstantiën, nl. eerst op den superieur van den straf„oplegger en vervolgens van diens beslissing indien zij ten nadeele „van den gestrafte valt, op het Hoog Militair Gerechtshof". Ook

onder de oude wetgeving kende men twee beroepsinstantiën: Krijgsraad — Hoog Militair Gerechtshof, en onder vigueur van die wetgeving is het wel eens, zij het zelden, voorgekomen bij hooger beroep van de zijde van den gestrafte — men kende toen ook hooger beroep van de zijde van den strafoplegger — dat strafreden en/of straf, na wijziging door den Krijgsraad ten gunste van den gestrafte, door het Hof zijn geformuleerd en/of opgelegd als door den oorspronkelijken strafoplegger was geschied.

Is er dus in het wezen van de zaak eigenlijk weinig veranderd? De wijziging van Krijgsraad in meerdere van artikel 61 als kennisnemende van het beklag is n. h. v. eene ingrijpende verandering. Doet het Hof de beslissing van den meerdere van art. 61 te niet en herstelt het straf en strafreden van den oorspronkelijken strafoplegger, dan is dit uit krijgstuchtelijk oogpunt toch zeker eene beslissing, die niet gewenscht is, daar alsdan door den hoogsten militairen rechter wordt verklaard, dat de inferieur de krijgstucht beter handhaaft dan diens directe chef, terwijl bij het vernietigen van eene beslissing van den Krijgsraad van eene zoodanige vergelijking geen sprake kan zijn.

De meest aannemelijke opvatting is daarom n. h. v. die welke, in aansluiting bij het bepaalde in het tweede lid van artikel 51 W.K., zich baseert op deze uitspraak van den ontwerper dezer wet in diens hoedanigheid van Regeerings-Commissaris in de Tweede Kamer (v. d. Hoeven III bl. 407): „De superieur, bij wien men zal komen „ingevolge artikel 61, blijft superieur, en wordt casu quo *strafoplegger* (of misschien geen strafoplegger, wanneer hij namelijk geen „reden vindt wijziging te brengen in de straf)."

Artikel 68 W.K. laat dan inderdaad aan duidelijkheid niets te wenschen over, waar het bepaalt, dat voor het Hof, welks eindbeslissing door den gestrafte — appel van den strafoplegger is in de nieuwe wetgeving niet toegelaten — is ingeroepen, de voorschriften gelden van de artikelen 65 en 66. De meerdere van artikel 61 is dan de strafoplegger, die in opvolging van artikel 65 eventueel door het Hof wordt gehoord en dien het Hof van zijne beslissing kennis doet dragen. En artikel 66 zal in verband met artikel 68 zijn te lezen aldus: Wordt het beklag tegen strafreden en/of straf van den strafoplegger, t.w. van den meerdere van artikel 61, geheel (of gedeeltelijk) gegrond bevonden, enz.

Het hoogst eigenaardige cas, dat de gestrafte bij het Hof zou klagen ook over dat gedeelte van een strafreden, hetwelk, een op zichzelf staand krijgstuchtelijk vergrijp omschrijvende, reeds door den meerdere, van artikel 61 was geroyeerd, is bij deze wetsuitlegging uitgesloten.

Inz.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

GERECHTSHOF TE 's-HERTOGENBOSCH. [1])

Kamer van Strafzaken.

Zitting van 31 Maart 1924.

Voorzitter: Jhr. Mr. A. F. O. van Sasse van Ysselt.

Raden: Mrs. H. J. van Leeuwen en R. C. G. M. Baron de Bieberstein Rogalla Zawadsky.

Verzet tegen militairen van de Politietroepen.
Een militair der Politietroepen is een dienaar van de openbare macht en daarom op grond van art. 41 Sv. verplicht, in geval van ontdekking op heeter daad, den verdachte aan te houden en voor den Officier van Justitie of een der hulp-officieren te brengen. Verzet, bij die werkzaamheid ondervonden, valt onder art. 180 Sr.

Het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, rechtsprekende in hooger beroep in strafzaken, in zake:

Het Openbaar Ministerie, appellant van een vonnis der Arrondissements-Rechtbank te Roermond van den 22en Januari 1924 tegen M. B., enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer-Rapporteur Mr. Baron de Bieberstein;

Gehoord de voorlezing van de akte van appel van den Officier van Justitie ter openbare terechtzitting van dit Hof van 7 Maart 1924;

Gehoord den beklaagde;

Gehoord den Procureur-Generaal in zijn requisitoir, strekkende, dat het den Hove behage het opgeworpen appèl te ontvangen en met enz.;

Gezien de acten van appèl waaruit blijkt, dat door het Openbaar Ministerie tempore utili tegen het vonnis a quo hooger beroep is aangeteekend;

Gezien een afschrift van het vonnis der Arrondissements-Rechtbank te Roermond van den 22en Januari 1924, waarvan appèl, waarbij de beklaagde is ontslagen van alle rechtsvervolging;

Gezien de overige processtukken;

---

[1]) Zie het vonnis a quo van de arrondissements-rechtbank te Roermond. M. R. T. Deel XIX bladz. 576. Red. M. R. T.

Overwegende, dat beklaagde in prima heeft terecht gestaan ter zake, dat hij op 11 November 1923 te Vlodrop, toen de op patrouille zijnde sergeant der Militaire Politie G. Th. B., zijnde belast met de grensbewaking, en een dienaar der openbare macht, hem, daar hij op heeterdaad was ontdekt op diefstal van een rijwiel, had vastgegrepen om hem via zijn groeps-commandant voor te leiden bij den Officier van Justitie te Roermond, zich opzettelijk gewelddadig tegen dien sergeant heeft verzet door te rukken, te trekken en zich op den grond te laten vallen;

Overwegende, dat na hernieuwd onderzoek in hooger beroep het Hof door de verklaringen van de ter terechtzitting van eersten aanleg gehoorde getuigen en door de aldaar door den beklaagde gedane opgaven, zooals een en ander is gebleken uit het van die terechtzitting opgemaakt proces-verbaal, zijnde de beklaagde op die gezegde opgaven ter 's Hofs terechtzitting niet op aannemelijke gronden teruggekomen, al die bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend bewezen acht, vermits een op patrouille zijnde sergeant der militaire politie, die belast is met de grensbewaking, is een dienaar der openbare macht en het opzet van den beklaagde om zich tegen dien sergeant te verzetten volgt uit de omstandigheden, zooals die uit voorschreven bewijsmiddelen gebleken zijn, hetgeen den beklaagde bij de inleidende dagvaarding is te laste gelegd, evenals zijne schuld aan die hem geimputeerde feiten;

Overwegende, dat het Hof daarom zich vereenigt met de beslissing van den eersten rechter, voor zooverre deze daarbij als naar eisch van recht bewezen aannam, dat de beklaagde zich aan die feiten heeft schuldig gemaakt;

Overwegende, dat het Hof voor het overige zich evenwel niet kan vereenigen met hetgeen de eerste Rechter bij zijn voormeld vonnis heeft beslist;

Overwegende toch, dat zooals de eerste Rechter daarbij nog overwoog, de sergeant der militaire politie, tegen wien de beklaagde zich verzette was een dienaar der openbare macht en een zoodanig dienaar ingeval een strafbaar feit, zooals in casu, op heeterdaad wordt ontdekt, ingevolge artikel 41 Wetboek van Strafvordering is verplicht den verdachte aan te houden en voor den Officier van Justitie of een der hulp-officieren te brengen en daaruit volgt, dat toen de sergeant der militaire politie B. dit met den beklaagde trachtte te doen, hij was, vermits ook hij is te beschouwen als een ambtenaar in den zin der wet, een ambtenaar werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, al moge hij overigens, zooals de eerste Rechter mede overwoog niet bevoegd zijn om als opsporingsambtenaar op te treden in eene zaak, waarbij een burger, wat de beklaagde was, verdacht werd zich aan het misdrijf van diefstal te hebben schuldig gemaakt;

Overwegende, dat alzoo te deze aanwezig zijn al de elementen van het misdrijf van wederspannigheid en mitsdien het beroepen vonnis

behoort te worden vernietigd, voor zooverre de eerste Rechter daarbij ook nog besliste, dat de ten laste van beklaagde bewezen verklaarde feiten niet strafbaar zijn en de beklaagde derhalve van alle rechtsvervolging behoort te worden ontslagen;

Vernietigt in zooverre het vonnis den 22en Januari 1924 door de Arrondissements-Rechtbank te Roermond in de zaak van den beklaagde gewezen;

En te dien aanzien opnieuw recht doende;

Verklaart, dat voorschreven feiten, waartusschen een zoodanig verband bestaat, dat zij als eene voortgezette handeling behooren te worden aangemerkt, opleveren „Wederspannigheid", zijnde misdrijf voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 180 Wetboek van Strafrecht;

Gezien, behalve voormeld wetsartikel, de artikelen 10, 56 en 84 van gezegd Wetboek, alsmede artikel 247 van het Wetboek van Strafvordering;

Recht doende in hooger beroep;

Veroordeelt den schuldig verklaarde ter zake van voormelde bewezen verklaarde en gequalificeerde feiten tot zes weken gevangenisstraf.

De veroordeelde heeft tegen dit arrest beroep in cassatie aangeteekend, welk beroep bij arrest van den Hoogen Raad van 10 Juni 1924 is verworpen, op grond van de overweging, dat „noch bij de „aanteekening van het beroep, noch naderhand, door of vanwege den „requirant eenige gronden voor dat beroep zijn aangevoerd en dat er „ook geene zijn gevonden, waarom het beklaagde arrest ambtshalve „zoude behooren te worden gecasseerd". *Red. M. R. T.*

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 13 November 1923.

(1923. D. No. 200; I. No. 11).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 134 in verband met art. 40 Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240) jo. art. 26 (1) Wet op de Kamers van Koophandel 1920 (Stbl. no. 152).

De vraag of zekere werkzaamheden of de tijd waarin die zijn verricht en de daarmede over dien tijd verdiende belooningen al of niet mede in aanmerking komen voor de berekening van een toe te kennen pensioen, komt eerst aan de orde wanneer de betrokken ambtenaar ontslagen is en de Pensioenraad dus over de toekenning van pensioen en eventueel over het bedrag daarvan heeft te beslissen. Deze regel lijdt alleen dan uitzondering, wanneer de bedoelde vraag incidenteel moet worden uitgemaakt in verband met eenige beslissing tot het nemen waarvan de Pensioenraad verplicht is.

In casu had de Pensioenraad dus niet behoeven in te gaan op klagers verzoek om te bepalen dat zijn salaris als secretaris van de commissie bedoeld in bovengenoemd art. 26 (1) van de Wet op de Kamers van Koophandel 1920 of zijn diensttijd als zoodanig bij eventueele pensionneering voor pensioen zou medetellen. Hetgeen daaromtrent in de beslissing van den Pensioenraad voorkomt heeft geen bindende kracht en die beslissing is in zooverre voor beroep niet vatbaar. Wel moest de Pensioenraad beslissen of die diensttijd als secretaris van de bedoelde commissie voor pensioen kon worden ingekocht. Zijne beslissing dat die diensttijd voor inkoop voor pensioen niet in aanmerking komt is juist.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

Mr. Y. te A., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

Wat de feiten aangaat:

Overwegende dat klager, indertijd secretaris van de Kamer van Koophandel te A., welke ingevolge Koninklijk besluit van 16 Maart 1922 (Stbl. no. 124) met ingang van 1 April 1922 is ontbonden, daarna eerst voorloopig werkzaam is geweest als secretaris der nieuw opgerichte Kamer van Koophandel in Holland's Noorderkwartier en bij besluit dier Kamer van 18 April 1922 tot haar secretaris benoemd is, welke betrekking hij nog bekleedt;

Overwegende dat hij inmiddels bij Koninklijk besluit van 14 October 1920 met ingang van het tijdstip, waarop de Wet op de Kamers van Koophandel in werking zou treden, is benoemd tot secretaris der commissie, bedoeld in art. 26, (1) dier wet voor het gebied der laatstgenoemde Kamer, welke functie volgens zijn mededeeling is aangevangen op 1 November 1920 en heeft voortgeduurd tot den dag, waarop hij als secretaris der nieuwe Kamer in functie trad, zijnde volgens hem 4 April 1922;

Overwegende dat hij bij brief van 14 Maart 1923 onder overlegging van de bij art. 134, (5) onder letter *c* bedoelde verklaring — zijnde de onder letters *a* en *b* bedoelde stukken reeds te voren door hem ingezonden — den Pensioenraad verzocht te beslissen, dat de werkzaamheden, door hem als secretaris der voormelde commissie — welke hierna wordt aangeduid als „de commissie" — verricht, zouden medetellen bij de berekening van een hem eventueel toe te kennen pensioen;

Overwegende dat de Pensioenraad daarop onder dagteekening van 4 Mei 1923 de volgende beslissing heeft gegeven:

„De Pensioenraad,

Gelet op het verzoek van Mr. Y., secretaris der Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Holland's Noorderkwartier, om te bepalen dat de tijd van 1 November 1920 — 1 April 1922, gedurende welken hij secretaris was eener commissie, bedoeld in artikel 26, eerste lid der Wet op de Kamers van Koophandel 1920 (Staatsblad No. 152), bij zijne eventueele pensionneering voor pensioen zal medetellen;

Mede gelet op de artikelen 4, juncto 56 en 134 der Pensioenwet 1922 (Staatsblad No. 240) en de artikelen 25 en 26 der Wet op de Kamers van Koophandel 1920 (Staatsblad No. 152);

Overwegende dat adressant als secretaris van de met ingang van 1 April 1922 ontbonden Kamer van Koophandel en Fabrieken te A. tot dien datum gemeenteambtenaar was in den zin der Pensioenwet voor de gemeenteambtenaren 1913;

dat hij op grond van artikel 25, tweede lid der Wet op de Kamers van Koophandel 1920 (Staatsblad No. 152) als secretaris van de

nieuwe Kamer van Koophandel te A. van 1 April 1922 tot 1 Juli 1922 gemeenteambtenaar in dien zin is gebleven;

dat hij sedert 1 Juli 1922 ingevolge artikel 4, j. der Pensioenwet 1922 (Staatsblad No. 240) ambtenaar is in den zin dier wet;

dat zijn diensttijd van 1 November 1920—1 April 1922 als secretaris eener commissie, bedoeld in artikel 26 der Wet op de Kamers van Koophandel 1920 niet voor pensioen geldig is, noch ook volgens artikel 134 der Pensioenwet 1922, door inkoop voor pensioen geldig kan worden gemaakt, omdat hij in die betrekking, hem opgedragen door de Kroon, eene wedde genoot niet uit de Staatskas, doch uit de inkomsten dier commissie, en derhalve niet was burgerlijk ambtenaar of tijdelijk burgerlijk ambtenaar in den zin der thans vervallen Burgerlijke Pensioenwet, noch ook ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922;

dat al ware dit anders, toch van inkoop voor pensioen van dien diensttijd geen sprake zou kunnen zijn, omdat hij parallel loopt met een deel van adressants reeds voor pensioen geldigen diensttijd als secretaris der ontbonden Kamer van Koophandel te A. en dus op grond van het tweede lid van artikel 56 der Pensioenwet 1922 bij adressants pensionneering als secretaris der nieuwe Kamer van Koophandel aldaar, niet voor pensioen zou kunnen medetellen;

dat toch uiteraard niet voor pensioen kunnen worden ingekocht diensten, die ook na inkoop niet met pensioen zullen kunnen worden vergolden;

Deelt aan adressant bij afschrift dezer mede dat zijn verzoek niet voor inwilliging vatbaar is."

Overwegende dat klager in zijn tegen deze beslissing gericht klaagschrift, het volgende heeft aangevoerd:

De vraag of verrichte werkzaamheden en de daarvoor ontvangen vergoedingen of salarissen bij de beoordeeling en berekening van hetgeen als bijdrage aan het pensioenfonds moet worden gestort en later voor de berekening van het pensioen zal kunnen meetellen of wel daarvoor kunnen worden ingekocht, dient te worden beoordeeld naar hetgeen daaronder vroeger verstaan werd, nu de pensioenwet 1922 daarvan geen definitie geeft, maar dit blijkbaar als bekend veronderstelt, dus naar het beginsel neergelegd in art. 1 der Wet van 30 Maart 1912 (Stbl. no. 134) luidende: „dat de werkzaamheden „werden verricht in dienst van ambtenaren of eene instelling van „met deze hier gelijk gestelde commissiën of particulieren, doorge„bracht in de betrekkingen vermeld in staat A.".

De commissie van art. 26 der Wet op de Kamers van Koophandel, is nu wel uit den aard der zaak niet in staat A. genoemd, omdat zij toen nog niet bestond, maar het beginsel is blijkbaar op deze commissie toch van toepassing.

Dit zal ieder onderschrijven, die in het oog houdt, dat de bedoelde commissie in het leven geroepen werd en gewerkt heeft uitsluitend ten behoeve en voor rekening der nieuwe Kamer van Koophandel,

dezelfde werkzaamheden of een deel daarvan heeft verricht die behooren tot de taak dier Kamer en van zelf opgelost of ontbonden is geworden, toen die taak door de Kamer zelve na haar eerste verkiezing kon worden aanvaard en overgenomen. In de gewraakte beslissing wordt wel gesproken van „de inkomsten dier commissie" en van salaris daaruit en door die commissie betaald, maar dat was een fictie doordat de eerste verkiezing der Kamer nog moest volgen. Feitelijk zijn alle inkomsten en uitgaven dier commissie ten behoeve en voor rekening der Kamer van Koophandel gekomen en hadden die van den aanvang de bestemming om ten bate of schade dier Kamer te worden gedaan, terwijl ook de werkzaamheden geen ander doel hadden, dan uitsluitend voor die Kamer te worden verricht.

Dit komt al sterk uit in het feit, dat de kiezerslijsten, opgemaakt door bedoelde commissie of haar secretaris, *thans nog* de geldende kiezerslijsten zijn voor de Kamer van Koophandel in Holland's Noorderkwartier en dit zullen blijven tot 1 October 1923.

Ook dient daarbij niet te worden voorbijgezien, dat eerst in de Pensioenwet 1922 de secretarissen en het verdere personeel der Kamers van Koophandel werden opgenomen onder de vermelding der ambtenaren, die onder de pensioenwet zouden vallen.

Uit den aard der zaak is het niet de bedoeling van den adressant geweest om bij de bepaling of hij later gerechtigd zal zijn tot pensioen den termijn van 20 November 1920 tot 1 April 1923 dubbel te doen meetellen, maar wel om het salaris, als secretaris der voormelde commissie, dus feitelijk voor de werkzaamheden ten behoeve der nieuwe Kamer, en ook voor rekening van deze verricht, in aanmerking te doen komen voor de berekening van eventueel toe te kennen pensioen en thans reeds voor de bijdrage, die aan het pensioenfonds dient te worden gestort. Hetgeen de adressant heeft verzocht, althans bedoeld, is dan ook allerminst in strijd met de bepaling van art. 56, alin. 2 der nieuwe Pensioenwet 1922, want wat den tijd betreft heeft hij hetgeen verricht is als secretaris der commissie van art. 26 niet van noode en verlangt hij dien termijn niet dubbel te tellen, maar wel wat de pensioensgrondslag betreft, hetgeen niet in strijd is met dit artikel, maar veeleer volkomen in overeenstemming met art. 54, alin. 3 dezer wet, ja zelfs hieruit mag worden afgeleid, dat hetgeen de adressant vraagt op de wet is gegrond, althans met de bedoeling der wet overeenstemt.

De opmerking, dat adressant noch volgens de Pensioenwet 1922 noch volgens de vorige Pensioenwet ambtenaar was in den zin dier wetten, kan geen goed argument zijn tegen hetgeen hij heeft gevraagd of verlangd, want juist de vergunning om hetgeen voor tijdelijke werkzaamheden als salaris is genoten te doen medetellen bij de berekening van pensioen steunt op uitzonderingsbepalingen der wet in de gevallen, waarin die werkzaamheden en het daarvoor genoten salaris *gelijk te stellen zijn* met hetgeen zou meetellen indien de belanghebbende reeds ambtenaar was geweest, maar dit niet rechtstreeks het geval is, *omdat* hij die daarop een beroep doet of ver-

zoekt dat te mogen inkoopen, *toen nog geen ambtenaar in den zin der toen geldende of latere wet was,* maar dit eerst geworden is door een nieuwe bepaling.

Het ontgaat den adressant waarom de werkzaamheden, verricht in het tijdvak van 1 November 1920 tot 4 April 1922, indien werd toegestaan dien tijd in te koopen voor pensioen, niet zouden kunnen worden vergolden door pensioen, terwijl die toch feitelijk geheel op een lijn staan met en dus naar denzelfden maatstaf behooren te worden beoordeeld en vergolden, als de latere diensten *eveneens verricht voor rekening en ten behoeve der* nieuwe *Kamer van Koophandel.*

„Dat adressant voor zooverre betreft de pensioensbijdrage en dus „ook voor de latere berekening van het pensioen eerst sedert 1 Juli „1922 en niet reeds sedert 1 April 1922 zou moeten worden be-„schouwd, *als rijksambtenaar,* maar voor dit tijdvak van drie maan-„den als gemeente-ambtenaar", acht hij in strijd met art. 4, j. en art. 35 No. 2 der Pensioenwet 1922 en de opvatting dat aan deze artikelen zou worden gederogeerd door art. 25, al. 2 der Wet op de Kamers van Koophandel 1920 is ten eenenmale in strijd met artikel 5 „Algemeene Bepalingen" (Wet van 15 Mei 1829, Stbl. No. 28). Trouwens in art. 25, al. 2 der Wet op de Kamers van Koophandel is ook allerminst te lezen, dat die titularissen rechten zouden verliezen, welke hun ingevolge latere wetten (in casu de Pensioenwet 1922) mochten worden verleend.

Redenen waarom de requestrant zich wendt tot dezen Centralen Raad met eerbiedig verzoek om de beslissing van den Pensioenraad bovenvermeld te niet te doen en alsnog te bepalen, dat de tijd, dien de requestrant werkzaam is geweest als secretaris der commissie van art. 26 der Wet op de Kamers van Koophandel 1920 (Stb. no. 152) voormeld van 1 November 1920 tot 4 April 1922 zal medetellen voor de bepaling en berekening van het pensioen, althans daarvoor kan worden ingekocht in dien zin dat het over dat tijdvak door hem genoten salaris mede in aanmerking wordt genomen bij de bepaling en de berekening van eventueel pensioen en dat daartoe over dien tijd de pensioensbijdrage die moet worden gestort in het pensioenfonds, ook zal worden berekend naar het door den requestrant in bedoeld tijdvak genoten salaris van *f* 5000 per jaar.

Overwegende dat de Pensioenraad bij contra-memorie het volgende heeft aangevoerd:

Appellant meent, dat hij als Secretaris der commissie, ingesteld volgens artikel 26 der Wet op de Kamers van Koophandel 1920 (Staatsblad No. 152) in dienst eener met een ambtenaar gelijk te stellen commissie in zijdelingschen dienst van den Staat is geweest en dat zijn diensttijd in die betrekking van 1 November 1920 tot 1 April 1922, dus krachtens artikel 134 der Pensioenwet 1922, voor pensioen moet kunnen worden ingekocht. Die meening is reeds daarom onjuist, omdat hij, benoemd zijnde niet door die commissie

doch door de Kroon, niet in dienst der commissie heeft gefungeerd.

Ware de tijd zijner werkzaamheid bij die commissie wèl in zijdelingschen Staatsdienst doorgebracht, dan zou inkoop voor pensioen toch zijn uitgesloten, omdat de bedoelde secretaris-betrekking niet genoemd wordt in artikel 16 of artikel 33 van het Koninklijk besluit van 11 Juli 1922 (Staatsblad No. 444).

Ten aanzien van appellants bezwaar dat zijn diensttijd als secretaris der nieuwe Kamer van Koophandel te A. van 1 April tot 1 Juli 1922 niet krachtens artikel 56, eerste lid *a*, juncto artikel 4, eerste lid *j*. der Pensioenwet 1922 geldig is voor pensioen, zij er op gewezen, dat die tijd, om volgens die artikelen voor pensioen te kunnen medetellen, krachtens artikel 134 dier wet zou moeten worden ingekocht; dat echter van inkoop van dien tijd geen sprake kan zijn, omdat hij „onder de werking van eene vroegere wet" — n.l. volgens het tweede lid van artikel 25 der wet op de Kamers van Koophandel, dat aan appellant als secretaris der nieuwe Kamer van Koophandel het behoud waarborgt van de pensioensuitzichten die hij als secretaris der vroegere Kamer aan de Pensioenwet voor de gemeenteambtenaren ontleende — „reeds voor pensioen geldig was" en krachtens artikel 56 der Pensioenwet 1922, juncto de Pensioenwet voor de gemeenteambtenaren te zijner tijd bij de regeling van zijn pensioen als diensttijd in aanmerking zal komen.;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat de vraag, of zekere werkzaamheden of de tijd, waarin die zijn verricht en de daarmede over dien tijd verdiende belooningen al of niet mede in aanmerking komen voor de berekening van een toe te kennen pensioen, eerst aan de orde komt, wanneer de betrokken ambtenaar ontslagen is en de Pensioenraad dus over de toekenning van pensioen en eventueel over het bedrag daarvan heeft te beslissen, op welk tijdstip die raad in zijn oordeel over deze punten vrij moet zijn, niet gebonden door een reeds te voren gegeven oordeel;

Overwegende dat deze regel alleen dan uitzondering lijdt, wanneer de bedoelde vraag incidenteel moet worden uitgemaakt in verband met eenige beslissing, tot het nemen waarvan de Pensioenraad verplicht is (b.v. een beslissing naar aanleiding van art. 134 der Pensioenwet 1922);

Overwegende dat de Pensioenraad dus niet had behoeven in te gaan op klagers verzoek om te bepalen dat zijn salaris als secretaris der commissie of de tijd, waarin hij die functie vervulde bij zijn eventueele pensionneering voor pensioen zou meetellen;

Overwegende dat hetgeen daaromtrent in de beroepen beslissing voorkomt alzoo geen bindend karakter heeft en de beslissing in zoover voor beroep niet vatbaar is;

Overwegende dat echter klagers brief van 14 Maart 1923 tevens strekt om te geraken tot inkoop voor pensioen van zijn diensttijd als secretaris der commissie en de Pensioenraad dus terecht heeft onder-

zocht, of hij naar art. 134 (6) der Pensioenwet 1922 de voor inkoop verschuldigde bijdrage kan vaststellen, dan wel die vaststelling moest weigeren omdat de bedoelde diensttijd voor inkoop niet in aanmerking komt;

Overwegende dat deze vraag in de beroepen beslissing in laatstgemelden zin is beantwoord en die beslissing in zoover voor beroep vatbaar is, zoodat deze Raad thans heeft te beoordeelen of dit antwoord juist is;

Overwegende dat de gestelde vraag uitsluitend moet worden beantwoord naar het bepaalde in art. 134 in verband met art. 40 der Pensioenwet 1922, daar vroegere wetten en naar aanleiding daarvan uitgevaardigde maatregelen hierbij niet in aanmerking komen;

Overwegende dat naar art. 134 voor inkoop in aanmerking komt de tijd vóór 1 Juli 1922 doorgebracht:

1o. als ambtenaar, dat is als ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922;

2o. in zijdelingschen dienst, bedoeld in art. 40 (1) onder *b*,

en 3o. in onbezoldigde betrekking, bedoeld in art. 40 (1) onder *a;*

Overwegende dat de betrekking van secretaris der commissie niet valt onder 3o., omdat aan die betrekking een bezoldiging was verbonden;

Overwegende dat zij evenmin valt onder 1o., omdat die bezoldiging werd voldaan uit de inkomsten dier commissie of, zooals klager meent, uit die der latere Kamer van Koophandel en dus niet uit de inkomsten van een of meer der in den eersten volzin van art. 3 (1) vermelde lichamen en de betrekking ook niet is genoemd in art. 4;

Overwegende dat zij eindelijk ook niet valt onder 2o., omdat zij niet is genoemd in het Koninklijk besluit van 11 Juli 1922 (Stb. no. 444) zijnde de algemeene maatregel van bestuur, bedoeld in art. 40 (1) onder *b.*;

Overwegende dat dus bij de beroepen beslissing terecht is geoordeeld, dat de diensttijd als secretaris der commissie voor inkoop voor pensioen niet in aanmerking komt;

Overwegende dat in dit geding niet behoeft te worden beslist omtrent de juistheid van hetgeen verder in het klaagschrift en in de beroepen beslissing is overwogen, bepaaldelijk van de daar gevoerde bewering, dat voor inkoop voor pensioen niet in aanmerking zou kunnen komen een diensttijd, die parallel loopt met een reeds voor pensioen geldigen diensttijd in andere betrekking;

Recht doende in Naam der Koningin!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn primaire vordering;

Verklaart zijn subsidiaire vordering ongegrond;

Bevestigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht, voor zoover daarbij is geoordeeld, dat klagers diensttijd als secretaris der commissie, bedoeld in art. 26 (1) der wet op de Kamers van Koophandel 1920 (Stbl. no. 152) voor het gebied der Kamer van Koophandel in Holland's Noorderkwartier, voor inkoop voor pensioen niet in aanmerking komt.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 18 December 1923.

(1923. D. No. 292; I. No. 10).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 156 j°. artt. 35 en 36 der Pensioenwet 1922 (Stbl. No. 240). Ook over het tijdvak van 1 Juli 1922 tot 1 Juli 1923 (datum van inwerkingtreding van de wijzigingswet van 30 Juni 1923, Stbl. No. 307, waarbij die verplichting buiten twijfel werd gesteld) moet een openbaar lichaam voor ambtenaren, die de in het tweede lid van genoemd art. 156 bedoelde verklaring hebben afgelegd, voor het weduwen- en weezenpensioen bijdragen.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

de gemeente Utrecht, klaagster, vertegenwoordigd door haren burgemeester Dr. J. P. F. A. te Utrecht, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. O., hoofdcommies ter gemeente-secretarie, wonende te Utrecht,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. E. G. van B., commies bij dien Raad, wonende te 's Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat het beroep is gericht tegen een beslissing van den Pensioenraad van 20/22 Augustus 1923, luidende:

„De Pensioenraad,

„Gelezen een schrijven van Burgemeester en Wethouders van „Utrecht van 28 Mei 1923, No. 1312/Ag. 52 P.B., waarin wordt „medegedeeld, dat voor enkele (daarin genoemde) ambtenaren, die „de in het tweede lid van artikel 156 der Pensioenwet 1922 (Staats- „blad No. 240) bedoelde verklaring hebben afgelegd, niet voor het „weduwen en weezenpensioen is bijgedragen op grond van de be- „woordingen van dat artikel;

„Overwegende, dat de in het tweede lid van voormeld artikel be- „doelde afstand van individueele rechten, die ontleend worden aan „de op het weduwen- en weezenpensioen betrekking hebbende bepa-

„lingen in den zevenden titel dier wet, intact laat de krachtens de „artikelen 35 en 36 op de Openbare lichamen rustende verplichting „om voor het collectief recht der ambtenaren op gezinspensioen aan „het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds bij te dragen over het ge„middelde der gezamenlijke pensioensgrondslagen der op de in artikel „36 genoemde tijdstippen in hun dienst zijnde ambtenaren;

„Deelt aan Heeren Burgemeester en Wethouders van Utrecht bij „afschrift dezer mede, dat ten onrechte voor de bedoelde ambtenaren „niet voor weduwen- en weezenpensioen is bijgedragen.";

Overwegende dat in het klaagschrift uitvoerig wordt betoogd, dat in art. 156 (2) der Pensioenwet, zooals het luidde vóór de bij de wet van 30 Juni 1923, Stbl. No. 307, aangebrachte wijziging, duidelijk uitkwam, dat op de daar bedoelde ambtenaren niet alleen de bepalingen van den zevenden titel, doch ook alle andere op weduwen- en weezenpensioen betrekking hebbende bepalingen der eerstgemelde wet niet van toepassing zouden zijn en dat eerst door de vorenbedoelde wijziging art. 156 (2) de beteekenis heeft gekregen, die de Pensioenraad daaraan van den aanvang af heeft willen toekennen, terwijl die wijziging eerst op 1 Juli 1923 in werking is getreden, op welken grond klaagster concludeert tot vernietiging van de bestreden beslissing en bepaling, dat klaagster gedurende het tijdvak van 1 Juli 1922 tot 1 Juli 1923 voor hen, die de in art. 156 (2) bedoelde verklaring hebben afgelegd, de bijdrage voor het weduwen- en weezenpensioen niet verschuldigd is;

Overwegende dat de Pensioenraad bij contra-memorie uitvoerig de juistheid zijner opvatting omtrent de aan art. 156 (2) van den aanvang af toekomende strekking heeft verdedigd, tevens betoogende, dat de wijziging van 1923, blijkens de daarop door de regeering gegeven toelichting, uitsluitend een interpretatief karakter heeft;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat naar het eerste lid van art. 156 der Pensioenwet 1922 door of voor de daar bedoelde ambtenaren aan het algemeene burgerlijke pensioenfonds moet worden betaald het bedrag, dat in het geheel door of voor hen voor weduwen- en weezenpensioen zou zijn bijgedragen, indien zij de daar bedoelde verklaringen niet hadden afgelegd;

Overwegende dat het tweede lid, zoo voor als na de daarin bij de wet van 30 Juni 1923, Stbl. No. 307, aangebrachte wijziging, bepaalt, dat ten opzichte van die ambtenaren de Pensioenwet 1922 „voorzooveel hare op het weduwen- en weezenpensioen betrekking „hebbende bepalingen betreft" niet van toepassing is, wanneer zij van hun verlangen daartoe door een nadere verklaring doen blijken;

Overwegende dat de aangehaalde woorden duidelijk verwijzen naar de bepalingen van den zevenden titel der wet, waarvan het opschrift luidt: „Van het pensioen der weduwen en weezen" en geen aanleiding geven om aan te nemen, dat zij ook zouden doelen op bepalingen als die van de artikelen 35 en 36, handelende niet over

weduwen- en weezenpensioen, doch over de middelen tot dekking van deze en andere pensioenen;

Overwegende dat blijkens de toelichting der regeering op de bij voormelde wet van 1923 in art. 156 (2) aangebrachte wijziging niettemin over dit laatste punt twijfel is gerezen, welken twijfel — waarvoor naar het oordeel van dezen Raad blijkens het boven overwogene geen goede grond bestond — de wetgever heeft willen opheffen door, zooals het in de memorie van toelichting heet, „duidelijk „in de wet vast te leggen de rechtsgevolgen van die verklaring, zoo„als die van den aanvang af zijn bedoeld";

Overwegende dat aan klaagster slechts kan worden toegegeven, dat de wetgever allen twijfel ook voor het verleden meer afdoend had kunnen wegnemen door aan de wijziging terugwerkende kracht tot 1 Juli 1922 toe te kennen, doch dat, nu dit niet is geschied, hieruit voor de uitlegging van het oorspronkelijke art. 156 (2) geen gevolgtrekking valt te maken;

Overwegende dat dus klaagsters opvatting, als zou de wijziging verandering hebben gebracht in de strekking van die wetsbepaling, is onjuist;

Overwegende dat dus de bestreden beslissing juist is, doch dat ter voorkoming van misverstand een nadere verklaring omtrent hare strekking gewenscht voorkomt;

Recht doende in Naam der Koningin!

Bevestigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht;

Verstaat dat klaagster voor de in die beslissing bedoelde ambtenaren de in art. 36, 1*b* dier wet bedoelde jaarlijksche bijdragen moet voldoen van 1 Juli 1922 af.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Januari 1924.

(1923. D. no. 21; I. no. 9).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Artt. 54 en 56 Pensioenwet voor de Landmacht 1922, Stbl. no. 66.

Het twistgeding wordt voor den C. R. v. B. ingeleid door het zenden van een klaagschrift ter griffie van dien Raad binnen den bepaalden termijn.

Waar in casu het klaagschrift werd gezonden aan de Koningin, en eerst **na** *het verstrijken van bedoelden termijn, ter griffie van den C. R. v. B. werd ontvangen, is klager niet ontvankelijk in zijn beroep.*

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

A. te Y., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen,

tegen:

den Minister van Oorlog, verweerder, niet verschenen.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord klager;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat de Minister van Oorlog, krachtens de machtiging, hem daartoe door de Koningin verleend bij Kabinetsrescript van 4 April 1923, No. 96, op 23 April 1923 aan klager heeft medegedeeld, dat er geen termen zijn gevonden om aan zijn verzoek om herziening van de beslissing nopens zijne pensioensaanspraken een gunstig gevolg te verleenen;

Overwegende dat bovenvermelde A. van die beslissing in beroep is gekomen, doch bij beschikking van dezen Raad van 18 September 1923 in zijn beroep niet-ontvankelijk is verklaard;

Overwegende dat A. tegen die beschikking tijdig verzet heeft gedaan;

Overwegende dat verweerder geene contra-memorie heeft ingediend;

In rechte:

Overwegende dat door het tijdig gedaan verzet de beschikking van dezen Raad van 18 September 1923 is vervallen;

Overwegende dat A. naar aanleiding van voormelde beslissing van 23 April 1923 aan de Koningin een schrijven heeft gericht, blijkens poststempel verzonden op 15 Mei 1923, waarin hij verzocht in de gelegenheid te worden gesteld om zijn belangen bij dezen Raad te behartigen;

Overwegende dat de Minister van Oorlog bovenbedoeld schrijven, hem door den Directeur van het Kabinet der Koningin op 17 Mei 1923 gerenvoieerd, eerst op 18 Juli 1923 aan den Voorzitter van dezen Raad verzond, waarna het op 19 Juli d.a.v. ter Griffie van dezen Raad ontvangen werd;

Overwegende dat toen de beroepstermijn van ééne maand, genoemd in art. 54 der Pensioenwet voor de Landmacht 1922, Stbl. No. 66, reeds verstreken was, kunnende immers de verzending van een klaagschrift aan de Koningin niet als het instellen van een beroep beschouwd worden, daar volgens art. 56 der Pensioenwet voor de Landmacht 1922, Stbld. No. 66, j°. art. 79 der Beroepswet het twistgeding voor den beroepsrechter wordt ingeleid door het zenden van een klaagschrift ter *griffie* van den bevoegden Raad binnen den in de Pensioenwet voor de Landmacht 1922, S. No. 66, bepaalden termijn;

Overwegende dat derhalve de beroepstermijn niet in acht is ge-

nomen en het beroep te laat is ingesteld, weshalve A. in zijn beroep niet-ontvankelijk moet worden verklaard;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart A. niet-ontvankelijk in zijn beroep.

Veelvuldig komt het voor dat klagers in hun beroep op den Centralen Raad van Beroep, om louter formeele redenen niet ontvankelijk moeten worden verklaard. Een ieder wordt wel geacht de wet te kennen, maar o.i. schenkt toch het afwijzen van een verzoek om herziening van eene beslissing over de al of niet toekenning van pensioen, om bovengenoemde redenen, met het oog op de groote belangen die hier vaak op het spel staan, weinig bevrediging.

Zou het, zoo vragen wij ons af, niet uitvoerbaar zijn om bij iedere beslissing in eerste instantie omtrent de al of niet toekenning van pensioen, den belanghebbende mededeeling te doen van het rechtsmiddel dat hij tegen de beslissing kan aanwenden en van den termijn waaraan dat is gebonden — eenigszins in den geest als thans reeds op de aanslagbiljetten der belastingen geschiedt?

Bij het Departement van Marine bestaat ten aanzien van iederen militair de gewoonte, om mèt de beslissing als boven bedoeld, den betrokkene een overdruk van de voor hem meest belangrijke bepalingen van de Pensioenwet voor de Zeemacht toe te zenden. Een voorbeeld dat o.i. navolging verdient en waarbij dan ware te overwegen of voor de, aan wetstaal vaak weinig gewende belanghebbenden, de bepalingen van de wet niet in een wat gemakkelijker te begrijpen vorm waren te gieten, misschien met toevoeging van eenige modellen van klaagschriften.

Red. M. R. T.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Januari 1924.

(1923. D. No. 151; I. No. 23).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 48, 1d, Pensioenwet 1922, Stbl. No. 240.

Afwijzing van het verzoek om verhoogd invaliditeitspensioen omdat klager, door zijne niet-verschijning voor het bevolen geneeskundig onderzoek, het verkrijgen van nadere gegevens omtrent het verband tusschen zijn ziekte en de uitoefening van zijn dienst, onmogelijk heeft gemaakt en de C. R. v. B., oordeelende naar de gedingstukken, niet de overtuiging heeft bekomen dat zoodanig verband aanwezig is.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X., wonende te A., klager, niet verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigden zijn opgetreden: Dr. H. J. L. C., medisch-adviseur en M. J. J., commies bij dien Raad, beiden wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 20 April 1923 aan klager, laatstelijk arbeider bij de Gemeentegasfabrieken te A., krachtens de artt. 48, 1e lid c, 54, 56, 1e lid A, 108 en 143 der Pensioenwet 1922, S. 240, met ingang van 30 Juli 1922 een jaarlijksch pensioen van *f* 821 heeft verleend;

Overwegende dat klager van deze beslissing tijdig in beroep is gekomen, bij klaagschrift aanvoerende:

den 11en Januari 1921 werd hij in dienst van zijn werkgever, gemeente A. door een ongeval getroffen, tengevolge waarvan hij de noodige geschiktheid tot werken verloor, zooals kan blijken uit het overgelegde afschrift van een beschikking der Rijksverzekeringsbank;

dit ongeval had verder een zenuwziekte tengevolge, op grond waarvan hij door een commissie van 3 gemeenteartsen (F. S. M., D. A. van R. en R. H. A.) niet meer geschikt werd geacht voor de waarneming zijner betrekking, welke commissie tevens verklaarde dat deze ongeschiktheid ontstaan is *in en door* den dienst;

weshalve hij verzoekt om een verhoogd invaliditeitspensioen;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie betoogd heeft, dat klagers invaliditeit niet het rechtstreeksch gevolg is van de uitoefening van zijn dienst;

Overwegende dat de fungeerend-Voorzitter van dezen Raad bij brief van 24 September 1923 aan den Commissaris van Politie te Utrecht, ingevolge de artt. 93, 95 en 96 der Beroepswet, een voorbereidend onderzoek heeft opgedragen ter beantwoording der vraag of de ziekte tengevolge waarvan klager voor de verdere waarneming van zijn betrekking ongeschikt is, het rechtstreeksch gevolg is van de uitoefening van zijn dienst, met uitdrukkelijke machtiging om klager op te roepen ten einde geneeskundig te worden onderzocht;

Overwegende dat dienvolgens aan klager op 11 October 1923 door een agent van politie te A. een oproeping is uitgereikt om op 15 October 1923 des morgens vóór 12 uur te verschijnen in het Algemeen Ziekenhuis te Utrecht aan de Catharynesingel;

Overwegende dat klager aan deze oproeping niet heeft voldaan, als grond voor zijn nalatigheid opgevende dat hij — nu hij al zeer veel stukken van den Raad van Beroep heeft ontvangen, welke hij van geen belang achtte — het niet op prijs stelt zich van den inhoud van dergelijke stukken op de hoogte te stellen en bedoelde oproeping dan ook ongelezen ter zijde heeft gelegd;

In rechte:

Overwegende dat, nu door klagers niet-verschijning voor het bevolen onderzoek het verkrijgen van nadere gegevens omtrent het verband tusschen zijn ziekte en de uitoefening van zijn dienst onmogelijk is geworden, deze Raad, oordeelende naar hetgeen de gedingstukken daaromtrent inhouden, niet de overtuiging heeft bekomen, dat zoodanig verband aanwezig is;

Overwegende dat dus de beslissing, waartegen het beroep is gericht, moet worden bevestigd;

Recht doende in naam der Koningin!

Bevestigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Januari 1924.

(1923. D. No. 251; I. No. 10).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Artt. 31 en 33 Pensioenwet 1922, Stbl. no. 240.
De kindertoelage valt niet onder het begrip „wedde" en mag dus niet in den pensioensgrondslag worden opgenomen.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X., wonende te Y., klager, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Z., wonende te A.;

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 31 Mei 1923 de aan klager verleende pensioenen, met ingang van 1 Juli 1922 heeft verhoogd tot één pensioen van *f* 2968;

Overwegende dat klager tegen deze beslissing tijdig beroep heeft ingesteld, bij klaagschrift in hoofdzaak aanvoerende:

dat met de kindertoelage geen rekening is gehouden, hetgeen in strijd is met art. 31 der Pensioenwet, uit welks redactie valt af te leiden, dat de kindertoelage onder „wedde" kan gerekend worden, althans onder de in dat artikel voorkomende woorden „andere dergelijke emolumenten";

dat een dergelijke toelage, hoewel niet zoo vast als het salaris, wel tijdelijk vast is, n.l. tot den 18-jarigen leeftijd der kinderen, en niet zoo tijdelijk als b.v. een duurtetoeslag, die maar van jaar tot jaar wordt gegeven en willekeurig kan worden opgeheven; dat wat meer zegt, de kindertoelage bij de invoering der nieuwe Onderwijswet is geworden een element der salarisregeling; dat zij ermee staat in causaal verband en automatisch als het salaris stijgt door periodieke verhooging, door 't behalen van bijacten, door de benoeming tot hoofd der school, daar zij voor elk kind beneden den 18-jarigen leeftijd 1/40 bedraagt van 't genoten salaris; dat volgens zijn rechtsbegrip zij dus wel degelijk is een inhaerent bestanddeel van de „wedde", maar hieruit tevens volgt dat, waar ze alleen genoten wordt door ambtenaren, die kinderen hebben beneden den 18-jarigen leeftijd, ze in den vorm van pensioen ook alleen genoten kan worden door gepensionneerden, die nog kinderen beneden den 18jarigen leeftijd te hunnen laste hebben en dat dit pensioen dus vervalt of afneemt, naarmate de kinderen dien leeftijd bereiken; dat indien hij (klager) niet in een van die uitzonderingsgevallen verkeerde van als gepensionneerde nog drie kinderen te bezitten van resp. 10, 8 en 5 jaar, hij stellig niet de vrijmoedigheid zou hebben gehad om van de door hem genoten kindertoelage pensioen aan te vragen, althans daarover in beroep te gaan;

weshalve hij een nadere herziening van zijn pensioenregeling verzocht heeft;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie aanvoert:

Aan appellant werd met ingang van 1 April 1922 als gewezen herhalingsonderwijzer een pensioen toegekend van *f* 59 en met ingang van 16 Mei 1922 als gewezen hoofd der openbare lagere school een pensioen van *f* 2640. Met ingang van 1 Juli 1922 werd hem met toepassing van artikel 145 en artikel 64, derde lid der Pensioenwet 1922 (Staatsblad no. 240) voor die twee pensioenen één pensioen van *f* 2968 verleend.

Zijne meening, dat de kindertoelage, welke hij als hoofd der openbare lagere school genoot, in zijn pensioensgrondslag had behooren te worden opgenomen is niet juist. Daar in artikel 41a van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1920 (Staatsblad no. 37), zooals het bij het Koninklijk Besluit van 16 December 1920 (Staatsblad no. 899) werd gewijzigd en aangevuld, artikel 20 van

eerstgenoemd Besluit op de onderwijzers van toepassing is verklaard, dezen dus de kindertoelage als eene „tijdelijke toelage" genieten, en die toelage derhalve niet eene aan hunne betrekking vast verbonden inkomst is, valt zij niet onder het begrip „wedde" in den zin van artikel 31 der Pensioenwet 1922 en moet zij, daar krachtens artikel 33, eerste lid, dier wet de pensioensgrondslag op het bedrag der jaarlijksche wedde wordt gesteld, ook niet deel uitmaken van den pensioensgrondslag van den onderwijzer.

In rechte:

Overwegende dat deze Raad op den in de contra-memorie aangevoerden grond onjuist acht klagers meening, dat bij de vaststelling van het hem met ingang van 1 Juli 1922 toekomende pensioen ten onrechte geen rekening is gehouden met de kindertoelage als hoofd eener openbare lagere school genoten;

Overwegende dat klagers gemachtigde ten betooge, dat de kindertoelage wel een bestanddeel der wedde zou zijn, zich heeft beroepen op art. 30 der Lager Onderwijswet 1920 en de toepassing, gegeven aan art. 56 dier wet;

Overwegende echter dat die kindertoelage ingevolge art. 20 van het bovengenoemde bezoldigingsbesluit, zooals terecht bij de contramemorie wordt aangevoerd, wordt genoten „bij wijze van tijdelijke toelage" en daarmede haar karakter vaststaat;

Overwegende dat voorts klagers stelling — dat, waar de kindertoelage alleen genoten wordt door ambtenaren, die kinderen hebben beneden den 18-jarigen leeftijd, zij in den vorm van pensioen ook alleen genoten kan worden door gepensionneerden, die nog kinderen beneden den 18-jarigen leeftijd te hunnen laste hebben en dat dit pensioen vervalt of afneemt, naarmate de kinderen dien leeftijd bereiken — in geen enkele bepaling der wet steun vindt en slechts is te beschouwen als een ontwerp tot regeling van eventueel aan gepensionneerden toe te kennen kindertoelagen;

Overwegende dat de bij klaagschrift gedane vordering dus niet kan worden toegewezen en de bestreden beslissing, welke dezen Raad ook overigens juist voorkomt, behoort te worden bevestigd;

Recht doende in naam der Koningin!

Bevestigt de bestreden beslissing.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Januari 1924.

(1923. D. No. 297; I. No. 10).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 156, 1ste lid, Pensioenwet 1922, Stbl. no. 240.
Het door of voor de in genoemd artikel bedoelde ambtenaren te

betalen bedrag, moet worden berekend tot 1 Juli 1922 en niet tot 1 Januari 1920.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X. te A., klager, niet verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. E. G. van B., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat de Pensioenraad bij beslissing van 23 Juni 1923 heeft besloten, de door voornoemden X., hoofd eener bijzondere lagere school te A., (gemeente Y.) ingevolge art. 156, 1 der Pensioenwet 1922 verschuldigde bijdrage vast te stellen op *f* 1285.—;

Overwegende dat klager tegen die beslissing een bezwaarschrift heeft ingediend, houdende verzoek om het in voege als voormeld door hem verschuldigde bedrag vast te stellen op *f* 1010;

Overwegende dat de Pensioenraad bij beslissing van 28 September 1923 dit verzoek heeft afgewezen, onder mededeeling van de achtereenvolgende pensioensgrondslagen, waarnaar de bijdrage is berekend;

Overwegende dat klager in zijn tegen deze beslissing gericht klaagschrift het volgende aanvoert:

„Zijn beroep is gebaseerd op het feit, dat de Pensioenraad op zijn „protest, te moeten betalen tot 1 Juli 1922 in plaats van tot 1 „Januari 1920, afwijzend heeft beschikt."

„Gezien de handelingen der Tweede Kamer van 30 Mei 1923 blz. „2404 en 2405, waarin o.m. in de rede van den heer Suring te vin„den is:

„En tegenover de zienswijze van den Pensioenraad werd deze „andere geplaatst, dat als inkoopsom geen verdere bijdrage zou ver„schuldigd zijn dan over de salarissen tot 1 Januari 1920, aangezien „van dezen datum af feitelijk *geen pensioenpremie* door de ambtena„ren is bijgedragen."

„Mijns inziens is de bedoeling van art. 156 geen andere geweest, „dan de ambtenaren, die op de bekende verklaring wenschen terug „te komen, ten opzichte van de premiebetaling te plaatsen in *dezelfde „positie,* als door hun collega's, die de verklaring vroeger niet afleg„den, werd ingenomen. Zij mochten, vergeleken bij de anderen, niet „in een bevoorrechte positie worden geplaatst, maar er was ook geen „enkele reden, de condities voor hen ongunstiger te maken. Wat door

„de anderen was betaald, zou ook door hen moeten worden bijgedra-
„gen; wat voor de anderen was gestort, zou ook voor hen worden
„betaald."

„Er staat, dat hetgeen door of voor hen zou zijn bijgedragen, ook
„door of voor hen moet worden nabetaald. Is er niet alles voor te
„zeggen, dat de beide „door of voor" met elkander correspondeeren
„en dat dus art 156 klaarblijkelijk zóó moet worden geïnterpreteerd,
„dat door de daarbij betrokken ambtenaren moet worden nagestort,
„wat ook door hun collega's is betaald en dat voor hen zal worden
„nabetaald, wat ook voor de anderen in het pensioenfonds is gestort?"

„Gezien het antwoord van den Minister:

„In dien tijd (1 Januari 1920—1 Juli 1922) heeft het Rijk en
„hebben verschillende gemeenten gezegd: wij zullen de verschuldigde
„premie dragen. Wenscht men dat nu ook nog toe te passen op deze
„personen, die achteraf nog storten moeten over die 2½ jaar, dan is
„dit *uitteraard mogelijk*."

„Wendt ondergeteekende zich met vertrouwen tot U met het ver-
„zoek, de bijdrage alsnog vast te stellen op *f* 985.— in plaats van
„*f* 1285."

Overwegende dat de Pensioenraad bij contra-memorie hiertegen het volgende heeft aangevoerd:

„Appellant is van meening dat in de door hem aan het fonds te
„betalen som niet mogen worden begrepen bijdragen over hetgeen hij
„na 1 Januari 1920 aan wedde heeft genoten, omdat van dien datum
„af onderwijzers bij het lager onderwijs geen bijdragen voor wedu-
„wen- en weezenpensioen meer hebben betaald."

„Zijn bezwaar is ongegrond."

„Vóór en na 1 Januari 1920 contribueerde het Rijk voor de onder-
„wijzers aan gesubsidieerde bijzondere lagere scholen aan het vroe-
„gere Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren."

„Krachtens laatstgenoemde wetsbepaling is appellant aan het Al-
„gemeen Burgerlijk Pensioenfonds verschuldigd het bedrag dat het
„Rijk vóór en na 1 Januari 1920 voor hem, voor gezinspensioen zou
„hebben gecontribueerd, indien hij niet de bovenbedoelde verklaring
„had afgelegd. Dat het Rijk van 1 Januari 1920 af de bijdragen voor
„weduwen- en weezenpensioen voor de bijzondere onderwijzers niet
„meer op het Rijkssubsidie der betrokken scholen inhield en dus ook
„door de schoolbesturen die bijdragen niet meer op de salarissen der
„onderwijzers werden ingehouden, doet hier niet ter zake. Het wedu-
„wen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren zou, had appel-
„lant meerbedoelde verklaring niet afgelegd, ook na 1 Januari 1920
„bijdragen voor hem hebben ontvangen."

„Aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, waarin eerstge-
„noemd fonds is opgelost, moet hij dus, nu hij weer voor zijn gezin
„uitzicht op pensioen heeft verkregen, betalen hetgeen laatstgenoemd
„fonds door het afleggen van de verklaring aan inkomsten heeft ge-
„derfd.";

Wat het recht betreft:

Overwegende dat op de in de contra-memorie aangevoerde gronden, die deze Raad overneemt en tot de zijne maakt, klagers bezwaar tegen de beroepen beslissing als ongegrond moet worden verworpen;

Recht doende in Naam der Koningin!

Bevestigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Januari 1924.
(1923. D. No. 304; I. No. 10).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 127 a Pensioenwet 1922, Stbl. No. 240.

Een brief van den Pensioenraad, waarin deze bij den Minister van Financiën op toezending van stukken blijft aandringen en de meening van dien Minister, dat een schatter voor de personeele belasting niet is een ambtenaar in den zin van art. 3 der Pensioenwet 1922, bestrijdt, is niet een voor beroep vatbare beslissing van dien Raad.

De Pensioenraad is niet bevoegd een vraag van wetsuitlegging, los van het bijzonder geval dat tot het meeningsverschil aanleiding gaf, op voor eenigen persoon of eenige autoriteit bindende wijze te beslechten (art. 12 der Wet houdende algemeene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk).

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

de Minister van Financiën, klager, procedeerende door zijn gemachtigde mr. E. O., commies bij het Departement van Financiën, wonende te 's Gravenhage, die in persoon ter terechtzitting is verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. E. G. van B., commies bij dien Raad, wonende te 's Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigde;

Wat de feiten aangaat:

Overwegende dat de Pensioenraad, naar aanleiding van het door een schatter van de waarde van mobilair voor de personeele belasting gedaan verzoek om inkoop van zekeren diensttijd voor pensioen, bij brief van 19/23 April 1923 den Minister van Financiën heeft verzocht om toezending van eenige in de overgelegde stukken ontbrekende aanstellingen en om verdere opgaven;

Overwegende dat de genoemde Minister bij brief van 11 Mei 1923 de toezending der gevraagde stukken heeft geweigerd omdat dergelijke schatters geen ambtenaren zijn in den zin van art. 3 der Pensioenwet 1922;

Overwegende dat de Pensioenraad bij naderen brief aan den Minister van 2 Augustus 1923 diens zooeven vermelde opvatting heeft bestreden en op toezending der aangevraagde stukken is blijven aandringen;

Overwegende dat de Minister van Financiën, dezen brief opvattende als een beslissing van den Pensioenraad, waartegen naar de Pensioenwet 1922 beroep zou openstaan; tijdig zoodanig beroep heeft ingesteld, bij klaagschrift zijn voormelde opvatting uitvoerig heeft verdedigd, heeft geconcludeerd tot vernietiging van de beroepen beslissing en dezen Raad heeft verzocht te verklaren, dat schatters van de waarde van mobilair voor de personeele belasting geen ambtenaren zijn in den zin der Pensioenwet;

Overwegende dat de Pensioenraad bij contra-memorie het in het klaagschrift aangevoerde uitvoerig heeft bestreden;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat in de eerste plaats moet worden onderzocht, of de brief van den Pensioenraad van 2 Augustus 1923, waartegen het beroep is gericht, is een voor beroep op dezen Raad vatbare beslissing;

Overwegende dat die brief zeker niet inhoudt een beslissing op het verzoek om inkoop, dat aanleiding gaf tot de correspondentie, waarvan hij deel uitmaakt;

Overwegende dat deze Raad dien brief niet anders kan opvatten dan als een phase in een gedachtenwisseling over een tusschen den Pensioenraad en den Minister gerezen verschil betreffende een kwestie van wetsuitlegging en van oordeel is, dat de Pensioenraad zeker niet heeft bedoeld, daarmede als orgaan van het staatsgezag over die kwestie een beslissing, dat is een bindend oordeel, te geven;

Overwegende dat die Raad trouwens niet bevoegd is, een vraag van wetsuitlegging aldus los van het bijzonder geval, dat tot het meeningsverschil aanleiding gaf, op voor eenigen persoon of eenige autoriteit bindende wijze te beslechten, gelijk ook deze Raad naar art. 12 der wet, houdende algemeene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk, niet bevoegd is, over een dergelijke vraag uitspraak te doen bij algemeene dispositie, zooals in de conclusie van het klaagschrift wordt verlangd;

Overwegende dat waar dus de meergemelde brief van 2 Augustus 1923 niet kan worden aangemerkt als een voor beroep op dezen Raad vatbare beslissing, het daartegen ingestelde beroep niet kan worden ontvangen;

Recht doende in Naam der Koningin!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in het door hem ingestelde beroep.

Gelijke monniken, gelijke kappen.

Voor den Centralen Raad van Beroep werd onlangs een geval behandeld van een tijdelijk Rijkswerkman bij het Staatsbedrijf der Artillerie-Inrichtingen te Y., wiens dienstverband, ingevolge telkens voor een bepaald tijdvak gegeven aanstelling, had geloopen tot 15 Maart 1923 en daarna niet was verlengd.

Klager, wiens verzoek om pensioen door den Pensioenraad was afgewezen, deed een beroep op art. 48 (2) der Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240), terwijl de Pensioenraad betoogde dat hier geen kwestie was van opheffing van klagers betrekking, doch slechts van afloop van het tijdvak waarvoor hij was benoemd, na welke afloop de functie, die klager vervulde, van zelf kwam te vervallen. Een geval dus dat veel overeenkomst heeft met dat vermeld op bladz. 218 van deel XIX van ons tijdschrift.

De C. R. v. B. bevestigde de beslissing van den Pensioenraad en wij zouden, juist om bovenbedoelde overeenkomst met een reeds door ons gepubliceerde uitspraak, niet de aandacht op de zaak hebben gevestigd, als het geval niet om nog een andere reden opmerkenswaard was.

In het klaagschrift door klager bij den C. R. v. B. ingediend voerde hij o.m. aan: „dat hij ook bijdragen voor pensioen heeft ge„stort en dat een medewerkman onder geheel gelijke omstandig„heden ontslagen, wèl in het genot van pensioen was gesteld". Hetgeen de Pensioenraad in zijne contra-memorie de opmerking in de pen gaf „dat aan den door klager bedoelden medewerkman ten on„rechte pensioen is verleend, zoodat dit ingevolge art. 130 der Pen„sioenwet 1922 zal moeten worden ingetrokken."

De C. R. v. B. bevestigde, gelijk wij reeds opmerkten, de afwijzende beslissing van den Pensioenraad en beantwoordde in zijne uitspraak het door klager op dit punt aangevoerde met het volgende:

„dat, al zijn van klager pensioenbijdragen gevorderd, dit feit „hem geen aanspraak kan geven op pensioen in andere dan in de „wet aangewezen gevallen; dat voorts de vraag of een ander in „klagers geval verkeerend ambtenaar al dan niet terecht pensioen is „toegekend, in deze niet ter zake doet."

Onwillekeurig rees bij ons de vraag: zou de bewuste medewerkman zijn collega, voor de in hem betoonde belangstelling, erg dankbaar zijn geweest?

OFFICIEEL GEDEELTE.

Georganiseerd overleg bij de Zeemacht.

BESLUIT van den 19den Juni 1924 (Staatsblad *No. 298*), *tot wijziging van het Koninklijk besluit van 28 December 1922* (Staatsblad *No. 746*), *gewijzigd bij het Koninklijk besluit van 24 November 1923* (Staatsblad *No. 527*), [1]) *houdende voorloopige voorzieningen omtrent het georganiseerd overleg voor het militaire personeel der zeemacht.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Marine van 12 Juni 1924, Afdeeling B, 1ste Bureau, no. 59;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Ons besluit van 28 December 1922 (*Staatsblad* no. 746), gewijzigd bij Ons besluit van 24 November 1923 (*Staatsblad* no. 527), opnieuw te wijzigen als volgt:

Aan artikel 3 worden een nieuw derde en vierde lid toegevoegd, luidende:

„3. Eene organisatie, die niet langer wenscht deel te nemen aan het georganiseerd overleg, zendt daarvan bericht aan Onzen Minister van Marine.

4. Eene organisatie, die zonder kennisgeving op twee, en met kennisgeving op drie vergaderingen — hetzij achtereenvolgens, hetzij in hetzelfde kalenderjaar — niet is vertegenwoordigd geweest, wordt geacht het in het derde lid bedoelde bericht te hebben ingezonden. De voorzitter geeft daarvan kennis aan Onzen Minister voornoemd."

Het vijfde lid van artikel 6 wordt gelezen:

„5. Indien de stemmen over een advies of over een onderdeel daarvan staken, of indien een voorstel om over eenig onderwerp ambtshalve advies uit te brengen met meerderheid van stemmen wordt verworpen, wordt zoowel het oordeel van hen die vóór, als dat van hen die tegenstemden, aan Onzen Minister van Marine medegedeeld."

---

[1]) Zie M .R. T. Deel XIX. bladz. 335. Red. M. R. T.

In artikel 7 wordt een nieuw vierde lid ingevoerd luidende:

„4. Indien een organisatie tijdig bericht heeft ingezonden dat zij niet aan een bijeengeroepen vergadering zal deelnemen, worden door den voorzitter maatregelen getroffen, dat het aantal aan de vergadering deelnemende door Onzen Minister aangewezen leden gelijk is aan dat der leden van de deelnemende organisaties."

Het bestaande vierde en vijfde lid worden respectievelijk vijfde en zesde lid.

In den eersten zin van het tweede lid van artikel 8 worden de woorden: „waar ten minste tweederde der leden aanwezig zijn" vervangen door: „waarin ten minste tweederde aanwezig is van het aantal leden, op wier komst mocht worden gerekend."

Onze Minister van Marine is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Het Loo, den 19den Juni 1924.

WILHELMINA.

De Minister van Marine,

E. P. WESTERVELD.

Uitgegeven den *zevenden* Juli 1924.

De Minister van Justitie,

HEEMSKERK.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

De toekomst van militaire juristen bij de Landmacht.

Wij achten het noodig de aandacht van belangstellenden en van de autoriteiten te vestigen op het betrekkelijk geringe nut dat getrokken wordt van de rechtsgeleerde studie, welke onderscheiden officieren van de Landmacht hebben gemaakt, daartoe van Overheidswege in de gelegenheid gesteld. Zooals men weet zijn er gedurende enkele jaren officieren van de Landmacht te Amsterdam gedetacheerd om, met vrijstelling van andere diensten, gedurende twee jaren zich in juridische richting te ontwikkelen. Tot nu toe zijn er acht eerste-luitenants die, blijkens afgelegd examen, deze studie met vrucht hebben gevolgd; zij hebben allen of bijna allen nog eene geldelijke belooning in eens ontvangen als blijk van waardeering, althans ter aanmoediging om op den ingeslagen weg voort te gaan. Bovendien zijn er nog enkele in de rechtswetenschap gepromoveerde officieren bij de Landmacht werkzaam, die door eigen studie hun graad verworven hebben.

Hoe heeft de Overheid hen nu te werk gesteld? Een van deze militaire juristen is werkzaam als griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof en van hem mag gezegd worden dat hij op voor een jong jurist passende wijze aan den arbeid is gezet. Van twee anderen vernamen wij dat zij bij het Departement van Oorlog zijn gedetacheerd doch dat hun werk niet overwegend van juridisch karakter is. Vier anderen werden ons gesignaleerd als secretaris van den officier-commissaris in min of meer belangrijke garnizoenen. Ook deze werkzaamheden zijn voor jonge militaire juristen niet kwaad, althans wanneer hun eenige zelfstandigheid gelaten wordt.

Doch tot onzen spijt is er nog geen van deze lid van den Krijgsraad voor de Landmacht en worden de beslissingen van dit college nog altijd genomen met medewerking van troepenofficieren zonder rechtsgeleerde opleiding. De functie van militair lid van een krijgsraad, waarvoor ook eerste-luitenants mogen worden aangewezen, is toch wel een van de belangrijkste, welke voor militaire juristen is weggelegd. Waarom worden voorhanden deskundige krachten daartoe niet aangewezen?

Trouwens er is nog weinig zorg besteed aan hetgeen in de toekomst van deze van Overheidswege in het leven geroepen categorie van militaire juristen worden moet. Specialiteiten heeft men van hen gemaakt; zij moeten dat blijven en in hun verdere loopbaan hun speciale kennis verder ontwikkelen, uitbreiden en ten bate van de Landmacht toepassen. Welke richting zal de Overheid aan die taak

geven? Heeft men wel eens nagegaan, welke functiën er voor de militaire juristen bij de Landmacht bestaan, betrekkingen of posities, waarin hoofdzakelijk rechtsgeleerden arbeid te verrichten valt? Laten wij er eens enkelen noemen. Militair lid van het Hoog Militair Gerechtshof, militaire leden van krijgsraden, officieren-commissarissen, plaatselijke-commandanten, officieren der Koninklijke Maréchaussée en der Politietroepen, plaatselijke adjudanten, secretarissen van officieren-commissarissen en van krijgsraden, leeraren in rechtsgeleerde vakken bij de inrichtingen van militair onderwijs, adjudanten van regimenten, althans van hoogere troepeneenheden, officieren voor sociale werkzaamheden bij de Artillerie-Inrichtingen, officieren voor rechtsgeleerde werkzaamheden voor den Generalen Staf en bij de rechtsgeleerde afdeeling van het Departement van Oorlog. Wie meer zoodanige posities weet, zal ons genoegen doen die te signaleeren. Uit deze mogelijkheden voor plaatsing van militaire juristen zou zeer wel een carrière voor hen zijn samen te stellen met voldoende aantrekkelijkheid om van geregelde aanvulling van zoodanig dienstvak verzekerd te zijn. Ook is er ruimte genoeg om een juridisch reservekader te formeeren, dat, vooral nu de militaire rechtspleging in vredestijd tot een minimum is ingekrompen, voor het geval van mobilisatie niet gemist kan worden en paraat moet zijn.

Hier moet de hand aan de ploeg worden geslagen. Weldra zullen onderscheiden van bovenbedoelde militaire juristen worden beoordeeld, zooals dat nu eenmaal in het Leger gebruikelijk is. Wie zal dat doen en welke maatstaf moet daarbij worden aangelegd? Moet de regiments-commandant of daarmede overeenkomende autoriteit zulks doen, dan zou de beoordeeling veel kans hebben ongunstig uit te vallen omdat zij militair-technisch niet zoo goed meer op de hoogte zijn als andere officieren van hun wapen of onderdeel. Wat is dan de positie van die militaire juristen? Ter wille van hun toekomst, wanneer die langs den militair-technischen weg ligt, moeten zij de juridische studie weder laten varen, mogen zij aan die studie althans geen volle kracht geven. In die studie komt stilstand, dat is achteruitgang en het van Overheidswege daarin gestoken kapitaal werpt niet alleen geen interest af doch dreigt verloren te gaan. Is dat verstandige politiek? Immers neen!

Daarom niet langer gewacht! De jonge militaire juristen staan, zooals ons bekend is, in twijfel wat zij na afloop van hun studie moeten doen. Zij zouden volgaarne in de rechtsgeleerde richting zich voor het Leger willen nuttig maken, doch de gelegenheid en eenige zekerheid omtrent hun toekomst als zoodanig ontbreekt te eenenmale.

Wij doen dan ook een dringend beroep op de daarvoor aangewezen auriteiten om zich van deze moeilijke positie rekenschap te geven en ten behoeve van deze jongelieden voorloopig de groote lijnen aan te geven waarlangs van hun speciale kennis voor het Leger zal worden gebruik gemaakt. Naar onze meening zal een speciaal dienstvak hiertoe moeten worden gevormd, dat vooral in de lagere rangen nauw voeling moet houden met het militaire leven in den troep.

Juist de jongeren zijn toch niet alleen adviseurs van hen onder wier bevelen zij werkzaam zijn, doch ook de geestelijke verzorgers van de ondergeschikten, hun raadslieden en opvoeders bij moeilijkheden, ook al hebben die met den dienst niet te maken.

Zou Minister van Dijk, wiens oude voorliefde tot de rechtsgeleerde studie overbekend is, zich deze zaak willen aantrekken en binnen korten tijd de vooruitzichten van dit beroeps- en reservepersoneel in groote trekken willen aangeven? De militaire juristen zullen er hem zeker dankbaar voor zijn.

Crimineele- en Justitieele Statistiek 1922.

Wij ontvingen bovenstaande statistieken, uit hoofde van de bezuiniging met de Faillisementsstatistiek, de Gevangenisstatistiek over hetzelfde tijdvak en die van de toepassing der Kinderwetten over de jaren 1921 en 1922 in één uitgave vereenigd. Naar de Directeur van het Centraal Bureau voor de Statistiek in het „Voorbericht" mededeelt hangt het later tijdstip van verschijning dezer publicatie met het bovenstaande samen, daar met het schrijven geen aanvang kon worden gemaakt, voor de bewerking van het grondmateriaal voor *alle* statistieken gereed was.

De bewerking van de crimineele- en justitieele statistiek is ook thans weder van de hand van Dr. G. L. Suermondt. Wij mogen daaraan het volgende ontleenen:

CRIMINEELE STATISTIEK.

Wat de strafzaken betreft waarvan de arrondissements-rechtbanken in eersten aanleg kennis nemen blijkt het vermoeden, in de crimineele statistiek over 1921 uitgesproken, dat de totale criminaliteit in 1922 wederom verminderd zou zijn, door de cijfers tot zekerheid te zijn geworden.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen in rechtbankzaken verminderde van 21164 in 1921 tot 19901 in 1922 en het getal veroordeelde individuen liep terug van 19903 in 1921 tot 18773 in 1922. Wat de recidive betreft geven ook de cijfers een teruggang te zien, n.l. een telling naar het aantal veroordeelingen gaf het cijfer 7558 (tegen 7690 in 1921) en naar het aantal veroordeelde individuen 6831 (tegen 6945 in 1921). Evenals het vorige jaar trekt het, hoewel het recidivecijfer ook relatief, genomen per 10.000 inwoners, gedaald is, de aandacht, dat het aantal recidivisten in het totaal der veroordeelden, zonder de smokkelaars, gestegen is van 40,5% in 1921 tot 42,5% in 1922.

Hoe is de vorenvermelde daling te verklaren, vraagt de Heer Suermondt. Als de economische omstandigheden van zoo grooten invloed zijn op de misdadigheid — en op dien invloed wordt in de „Inleiding"

nog eens gewezen — dan zou het buitengewoon ongunstig jaar 1922 juist een vermeerdering van de criminaliteit hebben moeten doen te voorschijn treden. De schrijver antwoordt op deze bedenking met de opmerking dat de criminaliteit nog niet het peil van vóór den oorlog heeft bereikt en dat het voorts de vraag is of de daling van bijzonder gewicht moet worden geacht. Een verschil van het eene jaar op het andere met ruim 1200 veroordeelingen is *op zich zelf* niet zoo belangrijk, waar wij in jaren vóór den oorlog, zooals 1906 en 1912, wel een vermindering met ruim 1400 veroordeelingen vinden, vergeleken respectievelijk met de jaren 1905 en 1911. Evenals men deze verminderingen, waar zij weer door vermeerderingen zijn gevolgd, een toevallig iets kan noemen, zou men ook de daling in 1922 tot de toevallige phenomena kunnen rekenen, wanneer n.l. in 1923 de criminaliteit zou blijken toegenomen te zijn en zij zich, afgezien van kleine schommelingen, op dat verhoogde niveau blijft handhaven. Naar de schrijver kan mededeelen valt uit de reeds ontvangen telkaarten van het jaar 1923 te concludeeren dat de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit in 1923 zal blijken gestegen te zijn. Bovendien geeft ook het uit de justitieele statistiek te constateeren feit dat het aantal bij de rechtbanken aangebrachte strafzaken in 1922 met ruim 1000 zaken is gestegen, grond tot het aannemen van eene afwachtende houding.

Ontleden wij de totaalcijfers der criminaliteit, dan blijkt, dat het voornaamste verschil tusschen 1922 en 1921 aldus kan worden geformuleerd: daling der economische- (waarbij het niveau van vóór den oorlog evenwel nog steeds niet bereikt werd) en stijging der agressieve criminaliteit. Het duidelijkst komen die beide bewegingen uit in de delicten, welke ieder jaar het meest worden gepleegd n.l. diefstal en mishandeling. Over 1921 bedroeg het aantal veroordeelingen wegens eenvoudigen -en gequalificeerden diefstal 5686 tegen 4085 in 1922, terwijl de cijfers voor eenvoudige- en gequalificeerde mishandeling respectievelijk waren 3198 en 3418. Bovendien valt ten aanzien van deze beide misdrijven op te merken, dat in 1922 de onderlinge verhouding van vóór den oorlog in zooverre is teruggekeerd, dat het aantal veroordeelingen wegens mishandeling wederom dat der veroordeelingen wegens eenvoudige diefstal (3039) overtreft.

Niet alleen echter is het aantal veroordeelingen wegens diefstal verminderd, maar ook dat wegens andere misdrijven uit winstbejag, zooals verduistering, oplichting en heling. Niet alleen is het aantal gevallen van mishandeling toegenomen, maar ook dat van andere misdrijven met een aanvallend karakter, zooals vernieling, terwijl ook bij beleediging een stijging is kenbaar geworden.

Met betrekking tot dit laatste verschijnsel, wijst de Heer Suermondt er op dat de rechtbanken thans niet meer in die mate met werk overladen zijn als in den oorlogstijd en dat daarom waarschijnlijk minder vaak lichte mishandelingen zullen worden geseponeerd dan toen, zoodat de uit de cijfers blijkende stijging der agressieve criminaliteit, misschien nog niet op een werkelijke vermeerdering be-

hoeft te wijzen. Opvallend is ook de belangrijke toeneming van het aantal veroordeelingen wegens eenvoudige bedelarij en landlooperij, waarop waarschijnlijk de werkloosheid van invloed is geweest.

Overgaande tot § 2, bevattende een bespreking van de repressieve maatregelen, moge er op worden gewezen dat in 1922 voor het eerst in meer dan de helft der gevallen (51,9%) tot geldboete is veroordeeld. Uitgaande van de stelling dat voor de zwaardere delicten vrijheidsstraf wordt opgelegd en voor de lichtere vermogensstraf, zou men dus tot de slotsom komen dat het karakter der totale criminaliteit in 1922 minder ernstig is geweest dan in 1921. Houdt men evenwel voor oogen dat tegenwoordig in de gevallen waarin de wet de keuze laat tusschen het opleggen van een korte gevangenisstraf of een geldboete, meer en meer de voorkeur wordt geschonken aan eene veroordeeling tot geldboete, dan schijnt bovenstaande gevolgtrekking toch niet zoo voor de hand te liggen als op het eerste gezicht lijkt.

In verband met de hierboven aangeduide grootere voorkeur voor geldboete, zou men geneigd zijn de veronderstelling te maken dat in den laatsten tijd van de korte vrijheidsstraf minder gebruik wordt gemaakt. Zulks is echter met het overzicht der „Verdeeling der gevangenisstraffen naar den duur" in strijd, want hieruit blijkt dat per 100 tijdelijke gevangenisstraffen het aantal straffen van minder dan 1 maand is gestegen, zij het dan ook slechts in geringe mate (van 20,1 in 1921 tot 21,6 in 1922). Bedoeld overzicht omvat echter alle gevangenisstraffen, zoowel de voorwaardelijke als de onvoorwaardelijke, en waar nu juist de toepassing van de voorwaardelijke veroordeeling bij de gevangenisstraffen van minder dan 1 maand aanzienlijk is toegenomen, behoeft dat hoogere percentage van 21,6 toch niet te duiden op een veelvuldiger toepassing van korte onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen.

Veroordeeling tot levenslange gevangenisstraf had in 1922 niet plaats.

In het overzicht van de opgelegde bijkomende straffen treft ons de stijging van het aantal malen dat plaatsing in een Rijkswerkinrichting als bijkomende straf is opgelegd, hetgeen verband houdt met de toeneming van het aantal veroordeelingen wegens bedelarij en landlooperij, en voorts de daling van het aantal verbeurdverklaringen, zonder twijfel samenhangende met het afnemen van het aantal der wegens verboden uitvoer veroordeelden.

Omtrent de maatregelen getroffen ten aanzien van jeugdige personen, welke maatregelen niet onder de straffen worden gerekend, vinden wij dit jaar in de crimineele statistiek geen gegevens, wel echter in de statistiek van de toepassing der Kinderwetten, welke, ter inhaling van den achterstand, over 2 jaar (1921 en 1922) is bewerkt geworden en mede in deze publicatie van het Centraal Bureau is opgenomen. Daaruit blijkt dat het aantal terbeschikkingstellingen van de regeering, percentsgewijs uitgedrukt, iets is gestegen. Wat de eigenlijke kinderstraffen betreft valt een daling van het percentage

der tuchtschoolstraffen en een stijging van dat der geldboeten te constateeren.

In de twee maanden van 1922, dat het instituut van den kinderrechter heeft gewerkt, heeft strafrechtelijke ondertoezichtstelling (art. 39 *decies* W. v. Strafr.) 6 maal plaats gehad.

Alvorens de cijfers der voorwaardelijke veroordeelingen te bespreken, wijst de schrijver op het novum der partieele strafopschorting, in onze jurisprudentie geintroduceerd door het vonnis van de Rechtbank te Groningen van 5 April 1923 (W. v. h. R. no. 11016) waarbij een schuldigverklaarde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 6 maanden, met bevel dat de straf slechts zou worden ondergaan voor den tijd van 2 maanden, maar niet voor die van 4 maanden, tenzij de veroordeelde zich vóór het einde van een hem opgelegde proeftijd van 2 jaar aan een strafbaar feit had schuldig gemaakt en niet had nageleefd een bijzondere, hem gestelde voorwaarde.

Wij mogen er evenwel op wijzen dat het Gerechtshof te Leeuwarden zich met bovenbedoeld vonnis niet heeft kunnen vereenigen op grond dat „waar bepaald is, dat de opgelegde straf opgeschort zal „blijven, kennelijk alleen sprake is van eene opschorting van de straf „in haar geheel en daarmede niet te rijmen valt eene opschorting van een deel van de opgelegde straf" en in zijn arrest van 31 Mei 1923 (W. v. h. R. no. 11159) de opgelegde straf en de daaraan toegevoegde bepaling niet heeft bevestigd. Een blijvende verschijning is bedoeld novum dus niet geworden.

Het totaal aantal der voorwaardelijk uitgesproken veroordeelingen in 1922 bedroeg 1777, waarvan 1732 gevangenisstraf betroffen. Deze laatste veroordeelingen waren als volgt verdeeld: 38 v. v. van precies 1 jaar, 1389 v. v. van 1 maand tot 1 jaar en 305 v. v. van minder dan 1 maand. Percentsgewijs uitgedrukt valt zoowel bij de gevangenisstraffen van verschillenden duur, als bij de hechtenis en de geldboete een stijging te constateeren. Vooral het verhoudingscijfer van de voorwaardelijke veroordeeling bij gevangenisstraf van minder dan 1 maand is aanzienlijk toegenomen, waarop hiervoor reeds gewezen werd als symptoom van het streven om met de korte gevangenisstraf te breken.

Het meest vond de voorwaardelijke veroordeeling wederom toepassing bij de misdrijven tegen de zeden. Bij de voorwaardelijke veroordeelingen tot gevangenisstraf van 1 maand tot 1 jaar stond ook thans openbare schennis der eerbaarheid bovenaan, bij de voorwaardelijke veroordeelingen tot gevangenisstraf beneden 1 maand, ditmaal ontucht met kinderen.

Ook voor het jaar 1922 valt afneming te constateeren van de percentages van de gevallen waarin de voorwaardelijke veroordeeling zonder oplegging van bijzondere voorwaarden en zonder opdracht aan een vereeniging of ambtenaar werd uitgesproken. Intusschen is, volgens de juiste opmerking door den bewerker der gegevens gemaakt, hieruit geen zuivere conclusie omtrent een sterkere neiging van den rechter tot oplegging van „bijzondere voorwaarden" te trekken, om-

dat het aantal veroordeelingen mèt toezicht en mèt bijzondere voorwaarden, waarbij al niet wordt onderscheiden tusschen schadevergoeding en andere bijzondere voorwaarden, wordt gepercenteerd op het totaal aantal gevallen van voorwaardelijke veroordeeling, en *niet* op de gevallen die volgens art. 14c, lid 2, Wetboek van Strafrecht alleen voor de oplegging van bijzondere voorwaarden in aanmerking komen; zoodat verhooging van de bedoelde percentages ook zou kunnen worden veroorzaakt door daling van het aantal gevallen van voorwaardelijke veroordeeling waarbij ingevolge de wet geen bijzondere voorwaarden van art. 14c, lid 2 Sr. mogen worden gesteld. Het ligt in de bedoeling voor een volgend jaar het trekken van een zuiverder conclusie mogelijk te maken.

Omtrent den duur der proeftijden kunnen wij opmerken dat in 78,6% der gevallen een proeftijd van 3 jaren werd opgelegd (v. j. 85,6%), in 17,1% een proeftijd van 2 jaar tot 3 jaar (v. j. 10,4%) en in 4,3 % een proeftijd van 1 tot 2 jaar (v. j. 3,9%), terwijl proeftijden van minder dan 1 jaar in 1922 niet voorkwamen.

Het aantal gevallen waarin in 1922 de proeftijd verstreek zonder dat de voorwaardelijk opgelegde straf werd ten uitvoer gelegd, bedroeg 2871, terwijl het aantal van hen, ten aanzien van wie last werd gegeven tot tenuitvoerlegging van de voorwaardelijke straf, 192 bedroeg voor misdrijven en 31 voor overtredingen. In percenten van het totaal aantal gevallen uitgedrukt — een nieuw opgenomen staatje vergemakkelijkt op dit punt het overzicht — verliepen van de 2928 gevallen waarvan de proeftijd bij misdrijven in 1922 eindigde, 93,4% gunstig en 6,6% ongunstig, bij overtredingen was het totaal aantal gevallen waarin de proeftijd eindigde 166 en verliep 81,3% gunstig en 18,7% ongunstig. Vergeleken met vorige jaren is een gestadige groei van het aantal geslaagde gevallen bij voorwaardelijke veroordeeling wegens misdrijven opmerkelijk, en valt het op dat bij de overtredingen — behalve in het jaar 1919 — precies het omgekeerde geval zich voordoet en het percentage geslaagde gevallen steeds daalt. In 1921 bedroeg dat percentage nog 91%, over 1922 slechts 81,3%.

Jammer is het dat ten slotte niet uit de cijfers valt te zien welk aantal van alle in een zeker jaar uitgesproken voorwaardelijke veroordeelingen wordt ten uitvoergelegd. Met het oog op de verschillende proeftijden en mogelijke verlengingen van de proeftijden zou het samenstellen van een desbetreffende tabel ongetwijfeld veel arbeid vorderen, maar door geen andere gegevens kan, dunkt ons, zóó duidelijk worden aangetoond of met het instituut der voorwaardelijke veroordeeling in den loop der jaren gaandeweg gunstigere of minder gunstige resultaten worden bereikt. Wel mag als een bezwaar tegen een dergelijk overzicht worden genoemd, dat eerst na verloop van op zijn vroegst 3 jaren — als er n.l. geen enkele proeftijd door verlenging langer dan 3 jaar heeft geduurd — het resultaat door de v. v. in een jaar behaald, kan worden opgemaakt. Wij mogen hier nog aanteekenen dat onder de cijfers en percentages, in deze alinea genoemd, de *militaire* voorwaardelijke veroordeelingen begrepen zijn.

De vraag moge ten slotte worden gedaan of het niet mogelijk zou wezen in een volgend overzicht ook te doen uitkomen welke bijzondere voorwaarden of welke soorten van bijzondere voorwaarden aan voorwaardelijke veroordeelingen werden verbonden.

Het absolute cijfer der door de kantonrechters schuldig verklaarden, welk cijfer hoewel in 1921 ingezonken, toch nog zeer hoog bleef, is in 1922 wederom met ruim 2600 gevallen toegenomen.

Toch zal men, waar blijkens de Justitieele Statistiek het aantal zaken gedurende 1922 bij de kantongerechten aanhangig gemaakt, met ruim 7000 is verminderd, hier aan een inhaling van achterstand en niet aan stijging der *werkelijke* criminaliteit hebben te denken.

De stijging deed zich gevoelen bij vrijwel alle overtredingen op een enkele uitzondering na, b.v. de rubriek overtredingen van de Drankwet en daarmede correspondeerende artikelen van het Wetboek van Strafrecht.

Sinds 1919 staat het aantal overtredingen van de motor- en rijwielwet niet alleen aan de spits, maar dit aantal neemt ook jaarlijks toe. Dit behoeft evenwel, gezien den aanzienlijken groei van het aantal motorrijtuigen hier te lande (het aantal belaste motorrijtuigen klom van 4594 in 1909 tot 49314 in 1922) geen verwondering te baren.

Al is de vermindering van het aantal dronkenschapdelicten ook een verheugend verschijnsel, toch is de vermindering niet zoo groot als men uit de cijfers (30074 in 1921 tegen 28288 in 1922) zou opmaken, immers het aantal malen dat gebruik is gemaakt van het recht van „afkoop" is in 1922 meer dan verdubbeld (714 gevallen in 1921 en 1630 gevallen in 1922).

Dat door de wijziging van art. 74 Sr. die op 1 September 1922 in werking trad, vele kantongerechtszaken buiten proces worden afgedaan, komt wel zonneklaar tot uiting uit het overzicht van het aantal „afkoopen". In 1921 bedroegen die nog slechts 1625 terwijl zij in 1922 klommen tot het cijfer 9535. Door het groot aantal malen dat met betrekking tot de motor- en rijwielwetovertredingen de strafvervolging is voorkomen (2875 maal tegen 9 keer in 1921), blijkt de toeneming dier overtredingen nog aanmerkelijk grooter te zijn dan de vergelijking van het aantal schuldigverklaringen al aantoonde.

De cijfers betreffende de door de kantonrechters uitgesproken voorwaardelijke veroordeelingen verschillen niet veel van die welke verleden jaar voor het eerst werden gegeven, zij zijn thans 3% van het aantal veroordeelden tot gevangenis- of hechtenisstraf zonder plaatsing in een Rijkswerkinrichting, 22% van dat der veroordeelden tot hechtenis met plaatsing in een zoodanige inrichting en 0,03% van de met geldboete gestraften.

Bij den aanvang van „Afdeeling C" handelende over de strafzaken door den militairen rechter berecht, wordt ons door den Heer Suermondt medegedeeld dat, van wege de bezuiniging, hij zich bij deze materie tot de vermelding van het allerbelangrijkste beperkt heeft.

Moge dit al eenigszins teleurstellend klinken, de troostrede die er aan wordt toegevoegd n.l.: dat over dit onderdeel voor het jaar 1922 niet in den breede behoeft te worden uitgeweid, omdat de militaire criminaliteit wederom geheel de afmetingen van vóór den oorlog heeft aangenomen, ja zelfs nog beneden het vroegere peil is gezakt, kan ons met die beperking eenigszins verzoenen.

Het aantal commune delicten door militairen begaan verminderde van 252 in 1921 tot 137 in 1922 en het aantal veroordeelde individuen over dezelfde jaren van 246 tot 133.

Bij deze daling moet men uiteraard rekening houden met de sterkte van de weermacht, doch waar in de getalsterkte van de Marine in 1922, vergeleken met 1921, geen wijziging plaats had, kunnen wij ons tot de legersterkte beperken. Volgens door het Departement van Oorlog verstrekte opgaven was de gemiddelde sterkte van de in werkelijken dienst zijnde militairen 21883 in 1921 en 20821 in 1922, in welk laatste getal 1235 verlofs-officieren, die slechts gedurende 2 à 3 weken in dienst zijn geweest, niet zijn begrepen. Terwijl dus de legersterkte van 1921 op 1922 afnam met ongeveer 5 %, verminderde de criminaliteit met 46 %. Ontleedt men de totale criminaliteit nader, dan zien wij, dat de daling zich bij allerlei delicten heeft geopenbaard en dat zij het sterkst was bij de economische delicten die daalden van 143 veroordeelden in 1921 tot 61 in 1922.

Wat de misdrijven in de militaire strafwetten genoemd betreft, ook daarbij komt uit dat de misdadigheid der militairen weer tot het normale peil is gedaald.

Het aantal veroordeelingen liep in 1922 terug tot 420 tegenover 784 in 1921, terwijl het aantal veroordeelde individuen over die jaren respectievelijk bedroeg 389 en 709. Bij de verdeeling naar de soort der criminaliteit spreekt sterk de verlaging van het aantal veroordeelden wegens insubordinatie en desertie, waarvan de cijfers (resp. 38 en 267) lager zijn dan in eenig voorafgaand jaar (in het overzicht na te gaan tot 1905).

Het ons in de statistiek gegeven beeld van de militaire repressie geeft weinig aanleiding tot bijzondere opmerkingen. De overzichten van de zoowel wegens commune als wegens militaire delicten opgelegde straffen, gesplitst naar den duur dier straffen, zijn vervallen.

De straf van plaatsing in de tuchtschool werd in 1922 slechts éénmaal — en wel voor een commun delict — opgelegd; terwijl de straf van cassatie in het geheel niet werd toegepast.

Wat de bijkomende straffen betreft, sprak de militaire rechter in 1922 voor commune delicten 4 degradaties en 20 ontzeggingen van het recht om bij de gewapende macht te dienen uit, voor militaire delicten waren die cijfers respectievelijk 19 en 65. Dit cijfer 19 maakt tegenover het overeenkomstig aantal van 1921 n.l. 11 in verband met de groote daling in het aantal veroordeelingen, een ongunstig figuur.

Het aantal overtredingen door den militairen rechter berecht geeft een kleine daling te zien n.l. van 970 in 1921 tot 893 in 1922. Voor

die 893 overtredingen werden opgelegd 1 hechtenisstraf, 892 geldboeten en 12 verbeurdverklaringen van voorwerpen.

Wat de voorwaardelijke veroordeelingen door den militairen rechter uitgesproken betreft, leert de statistiek dat er voor commune delicten opgelegd werden 24 voorwaardelijke veroordeelingen tot gevangenisstraf en 2 dergelijke veroordeelingen tot hechtenis of wel in percenten uitgedrukt 22,2 % en 25 % van het totaal der veroordeelingen tot ieder dier straffen. Wat de militaire delicten betreft waren de cijfers: 17 voorwaardelijke gevangenisstraffen (7,4% van het totaal der tot gevangenisstraf veroordeelden) en 36 voorwaardelijke militaire-dententiestraffen (18,3% van het totaal der tot militaire detentie veroordeelden). Vergelijken wij deze percentages met die van 1921 toen zij in de volgorde als hiervoren genoemd, bedroegen 12,6 %, 16,7 %, 7 % en 5,6 %, dan kunnen wij, na de vermindering, welke zich in 1921 heeft voorgedaan, voor 1922 een over het algemeen zelfs aanzienlijke vermeerdering van de toepassing der voorwaardelijke veroordeeling bij de militaire rechtspleging constateeren.

Over den afloop der voorwaardelijke veroordeelingen aan militairen opgelegd wordt niets afzonderlijks medegedeeld. Gelijk wij hiervoor zagen zijn deze *militaire* voorwaardelijke veroordeelingen begrepen onder de gevallen van voorwaardelijke veroordeeling over welker afloop bij de rechtbankzaken nadere mededeelingen werden gedaan.

Alvorens zijne beschouwingen over de militair-crimineele statistiek te eindigen brengt de bewerker in herinnering dat met 1922 een tijdvak in de geschiedenis der miltaire strafwetgeving is afgesloten; hij roept tevens aan het Wetboek van Militair Strafrecht een welkomstgroet toe.

JUSTITIEELE STATISTIEK.

Afdeeling A § 2 van de Justitieele statistiek, handelende over de „Strafzaken bij den Militairen Rechter", tot welke paragraaf wij ons gewoonlijk bij de bespreking dezer statistiek beperken, heeft in de uitgave over het jaar 1922, wel erg haar tol aan de bezuiniging moeten betalen. Zij is teruggebracht tot maar een enkele opgave van degenen die, gedurende 1922 en vorige jaren, voor den militairen rechter terecht stonden. Dit overzicht moge hieronder volgen:

TIJDVAK, resp. jaar.	Beklaagden (wegens commune en militaire misdrijven en overtredingen) voor den militairen rechter (Hoog Militair Gerechtshof en krijgsraden).				
	Totaal aantal.	Verwezen naar de bevoegde militaire autoriteiten ter disciplinaire bestraffing.	Veroordeeld.	Vrijgesproken.	Verwezen naa den burgerlijke strafrechter.
Gemiddeld per jaar 1906 t/m 1910 .	1211	11 of 0.9 %	1132 of 93.5 %	63 of 5.2 %	1 of 0.07 %
Gemiddeld per jaar 1911 t/m 1915 .	1923	18 of 0.9 „	1770 of 92.0 „	135 of 7.0 „	5 of 0.3 „
1916.	7494	76 of 1.0 „	6847 of 91.4 „	572 of 7.6 „	33 of 0.4 „
1917.	11809	110 of 0.9 „	10936 of 92.6 „	757 of 6.4 „	10 of 0.1 „
1918.	13214	155 of 1.2 „	12202 of 92.3 „	836 of 6.3 „	11 of 0.1 „
1919.	9362	124 of 1.3 „	8414 of 89.9 „	788 of 8.4 „	21 of 0.2 „
1920.	4270	68 of 1.6 „	3958 of 92.7 „	237 of 5.6 „	5 of 0.5 „
1921.	2057	25 of 1.2 „	1885 of 91.6 „	135 of 6.6 „	5 of 0.2 „
1922.	1437	21 of 1.5 „	1132 of 92.2 „	69 of 4.8 „	4 of 0.3 „

Men ziet hieruit dat de sterke daling der militaire criminaliteit, welke ons reeds uit de Crimineele statistiek gebleken is, ook in de hierboven afgedrukte tabel tot uiting komt en dat er een belangrijk verschil ten gunste van het jaar 1922 bestaat, vergeleken met het gemiddelde van de jaren 1911-1915.

Eene vergelijking met de overeenkomstige cijfers voor den burgerlijken rechter toont aan dat de percentages dergenen, die veroordeeld werden, niet veel verschillen, tenminste voor wat rechtbankzaken betreft; bij de kantongerechten is dat percentage, gelijk steeds, wat hooger (bij de arrondissementsrechtbanken bedroeg het over 1922 90,9%, bij de kantongerechten 97,1%).

Meer gedetailleerde cijfers worden niet in staat-vorm vermeld. Het Centraal Bureau heeft ons evenwel welwillend inzage gegeven van de niet in druk verschenen overzichten, zoodat wij in staat zijn allereerst bedoeld meer gedetailleerd overzicht, met vermelding van het aantal afgedane *zaken*, hieronder op te nemen.

JAAR.	Getal der								
	Zaken.	Beklaagden		Ter terechtzitting verwezenen naar den burgerlijken strafrechter.	Ter terechtzitting verwezenen naar de bevoegde militaire autoriteit ter disciplinaire bestraffing.	Veroordeelden.	Schuldigen, die ter beschikking van de Regeering zijn gesteld.	Voortvluchtigen.	Vrijgesprokenen.
		Officieren.	Onderofficieren en manschappen.						
1911	1303	35	1258	5	8	1218	—	2	64
1912	1293	44	1222	—	13	1189	4	2	64
1913	1460	52	1395	1	17	1347	2	3	81
1914	1619	49	1592	—	13	1527	—	2	108
1915	4036	50	3918	19	38	3567	1	—	358
1916	7546	110	7384	33	76	6847	—	1	572
1917	11385	197	11612	10	110	10936	—	3	757
1918	12714	197	13017	11	155	12202	—	11	836
1919	9064	89	9273	21	124	8414	—	13	788
1920	4143	147	4123	5	68	3958	—	1	237
1921	2047	89	1968	5	25	1885	—	—	135
1922	1416	88	1349	4	21	1325	—	—	69

Opmerkenswaard is hierbij dat de criminaliteit van de officieren op hetzelfde niveau is gebleven, terwijl de criminaliteit van de lagere militairen er belangrijk op verbeterd schijnt. Nu moet in dezen natuurlijk met de sterkte van de weermacht worden rekening gehouden; doet men dat en percenteert men het getal van 88 op de gemiddelde sterkte in 1922 van de officieren van land- en zeemacht, (de laatste alleen voor zoover in Nederland aanwezig), daarbij het aantal van 1235 verlofsofficieren, die gedurende dat jaar slechts een paar weken in dienst zijn geweest, buiten beschouwing latende, dan blijkt dat in 1922 3,6% dier officieren door den militairen rechter zijn veroordeeld tegenover 3,3% in 1921 terwijl wat de militairen

van lageren rang betreft in 1922 5,7% van het aantal der in dat jaar gemiddeld bij land- en zeemacht (in Nederland) gediend hebbende onderofficieren en mindere militairen door dienzelfden rechter werden veroordeeld, tegenover 8,1% in 1921.

Een splitsing naar de verschillende rechterlijke colleges vinden wij in het volgend staatje, waarvoor het Centraal Bureau ons eveneens de gegevens verstrekte.

RECHTERLIJK COLLEGE.	Zaken in den loop van 1922 afgedaan.	Beklaagden, op wie de zaken in kolom 1 vermeld betrekking hadden.		De beklaagden, vermeld in kol. 2 en 3, zijn te verdeelen als volgt:						Voork verde vervolg	
		Officieren.	Onderofficieren en manschappen.	Ter terechtzitting verwezenen naar den burgerlijken strafrechter.	Ten aanzien van welke geen straf werd opgelegd, doch aan den commandeerenden officier werd overgelaten te beslissen of termen voor toepassing van een krijgstuchtelijke bestraffing aanwezig zijn.	Veroordeelden.	Schuldigen, die ter beschikking van de Regeering zijn gesteld (Art. 39 Wetboek van Strafrecht).	Voortvluchtigen. (Zeemacht).	Vrijgesprokenen.	Betaling der maxim. boete.	Voldoen aan de
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
oog Militair Gerechtshof.	181	9	177	—	7	162	—	—	17	—	
rijgsraad in het:											
› Militaire Arrondissement te 's-Gravenhage.	175	1	174	—	1	163[1])	—	—	11	—	
› Militaire Arrondissement te Arnhem	495	23	472	—	5	480	—	—	10	—	
› Militaire Arrondissement te 's-Hertogenbosch . . .	434[2])	32	410	4	6	403	—	—	27	—	
eekrijgsraad te Willemsoord	131[3])	23	116	—	2[4])	117	—	—	4	6	
Te zamen	1416	88	1349	4	21	1325	—	—	69	6	

[1]) Hieronder 19 voorwaardelijk veroordeelden.
[2]) 2 Beschikkingen tot verwijzing nietig verk
[3]) 131 zaken met 139 beklaagden.
[4]) Tevens vrijgesproken dus ook gesteld in kol

De aandacht moge gevestigd worden op het groot aantal marineofficieren dat terechtstond (in 1921 was dat aantal slechts 7) en dat met het oog op de geringe sterkte + 480 man, zooals hierboven bleek, het percentage van de criminaliteit der officieren ongunstig heeft beinvloed. Cijfers omtrent de werkzaamheden van de zeekrijgsraden buitengaats stonden het Centraal Bureau niet ten dienste, zoodat wij daaromtrent ook dit jaar nog niets kunnen mededeelen.

Het in de laatste jaren juist nieuw verschenen overzicht van de door den militairen rechter behandelde klachtzaken ontbreekt in deze statistiek. Daar de gegevens wèl verzameld zijn, kunnen wij ook dat hieronder tot slot van onze bespreking publiceeren.

RECHTERLIJK COLLEGE.	Aantal in 1922 behandelde klachtzaken.	Dispositiën; de klacht werd bevonden:				Straffen en strafredenen.					
		Gegrond.	Gedeeltelijk gegrond.	Ongegrond.	Niet-ontvankelijk.	Straf en strafreden gehandhaafd.	Straf gewijzigd.	Strafreden gewijzigd.	Straf en strafreden gewijzigd.	Straf en strafreden te niet gedaan.	Straf opgelegd wegens verregaande oneerbiedigheid
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
og Militair Gerechtshof . .	61	8	20	33	—	33	3	15	5	5	7
jgsraad in het:											
Militaire Arrondissement te s-Gravenhage	3	—	1	2	—	2	—	1	—	—	1
Militaire Arrondissement te Arnhem	18	4	2	12	—	12	—	1	1	4	2
Militaire Arrondissement te s-Hertogenbosch.	4	1	3	—	—	—	—	3	—	1	—
krijgsraad te Willemsoord.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Te zamen 1922	86	13	26	47	—	47	3	20	6	10	10
Totaal 1921	78	21	15	40	2	31	4	14	9	*17	3
Totaal 1920	116	18	20	72	6	54	4	21	6	16	12

Verhaal van schade, door militairen der Zeemacht aan den lande toegebracht. — Toelage aan den waarnemenden Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht.

Uit het verslag der Algemeene Rekenkamer betreffende hare werkzaamheden over het jaar 1923 nemen wij het volgende over:

Het veroorzaken van schade door roekeloosheid.

Aan den eigenaar van een groentenscheepje werd uit 's Lands kas een bedrag van *f* 616,10 betaald als vergoeding van schade, aan dat vaartuig toegebracht door eene marine-motorsloep.

Naar de Minister van Marine mededeelde was deze schade te wijten aan het roekeloos varen van den commandant van dat vaartuig, die voor deze overtreding disciplinair was gestraft. Eene geldelijke vergoeding kon niet worden opgelegd, omdat eene dergelijke straf in de wet op de krijgstucht (*Staatsblad* 1903, no. 112) onbekend was. Voorts was de Minister van oordeel, dat scherp onderscheid zou moeten worden gemaakt tusschen „bepaald opzet" tot

het toebrengen van schade en het veroorzaken daarvan door grove roekeloosheid; verder dat de Staat slechts vergoeding van schade zou kunnen verkrijgen door een rechtsgeding voor den burgerlijken rechter en dat daarbij dan nog degenen, die groote schade veroorzaakt hadden (bijv. het verlies van een geheel schip) vrij zouden uitgaan, omdat die schade feitelijk toch niet verhaalbaar zou zijn, zoodat alleen hij, die eene kleine schade veroorzaakt had, daarvoor geldelijk zou zijn aan te spreken.

De Kamer kon zich met dit standpunt niet vereenigen.

In de eerste plaats wees zij er op, dat iemand, die grooter schade aanrichtte dan waarvoor zijn vermogen vergoeding toeliet, niettemin toch kon worden gedwongen tot gedeeltelijke vergoeding binnen de grenzen van zijn vermogen of inkomsten, zoodat hij dan geenszins vrijliep en dat het in het algemeen niet noodig voorkwam tegenover grove roekeloosheid of nalatigheid een ander standpunt in te nemen dan tegenover boos opzet. Dat deze in den regel wel op één lijn konden worden gesteld, bleek bijv. uit art. 1402 B. W.

Verder meende de Kamer, dat het hier in hoofdzaak gold de vraag of de Overheid verhaal had op landsdienaren voor schade, door hen middellijk of onmiddellijk aan het Rijk berokkend — ook al bestond deswege geen bijzonder wetsvoorschrift —, zonder dat zij zich behoefde te wenden tot den burgerlijken rechter. Die vraag moest h. i. op de volgende gronden in hoofdzaak bevestigend worden beantwoord.

Een algemeen rechtsbeginsel stelde een ieder verantwoordelijk voor de schade, welke hij door zijne daad, door nalatigheid of onvoorzichtigheid had veroorzaakt. Reeds bij eene vroegere briefwisseling had de Kamer er op gewezen, dat hetgeen hieromtrent is opgenomen in de artikelen 1401 en 1402 B. W., uitging boven eene regeling van civielrechtelijke verhoudingen. Eene afzonderlijke wettelijke bepaling om vast te stellen, dat die algemeene verantwoordelijkheid ook gold voor dienaren van den Staat, was dan ook niet noodig. Wel achtte de Kamer eene regeling bij reglement gewenscht. Niet om de verplichting tot schadevergoeding in het leven te roepen — deze bestond —, doch om de wijze vast te stellen, waarop de toegebrachte schade zou worden verhaald. Met voorbeelden toonde de Kamer aan, dat deze opvatting in overeenstemming was met die, welke werd gevolgd bij de landmacht en dat ook bij andere Departementen regelingen bestonden, welke min of meer van hetzelfde standpunt uitgingen.

Zij gaf den Minister in overweging te bevorderen, dat bepalingen, als door haar bedoeld, werden opgenomen in de daarvoor in aanmerking komende reglementen van het Departement van Marine. Vooral met het oog op de preventieve werking, die, als herinnering aan de verplichting tot vergoeding van moedwillig of roekeloos toegebrachte schade, van die bepalingen zou uitgaan, achtte de Kamer de regeling gewenscht. Voor zoover reeds dergelijke bepalingen in de reglementen van het Departement van Marine voorkwamen, be-

hoefde, naar de Kamer meende, volgens de hiervoren uiteengezette opvatting niet aan de rechtsgeldigheid te worden getwijfeld.

Bij schrijven van 10 April 1924, D/B no. 66, werd aan de Algemeene Rekenkamer medegedeeld, dat de Minister van Marine bij nadere overweging zich kon vereenigen met het gevoelen der Kamer, dat schade door personeel der zeemacht middellijk of onmiddellijk, hetzij opzettelijk, hetzij als gevolg van grove schuld, aan den Lande toegebracht, geheel of gedeeltelijk kan worden verhaald en dat in den vervolge dienovereenkomstig zal worden gehandeld.

Vergoeding voor de waarneming van een ambt.

Bij Koninklijk besluit werd aan een rechtsgeleerde eene vergoeding van *f* 1150,68 verleend voor de waarneming van het ambt van Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht gedurende het verlof van den titularis van 18 Juli 1923 tot en met 28 Augustus d. a. v. dus gedurende 6 weken.

In verband hiermede vroeg de Kamer den Minister van Justitie, of voor de rechterlijke ambtenaren ook eene verlofsregeling bestond, gelijk aan de door den Raad van Ministers voor de Rijksambtenaren in het algemeen vastgestelde regeling, volgens welke niet langer dan 4 weken verlof kon worden genoten, en zoo niet, of het dan niet wenschelijk ware eene dergelijke regeling in het leven te roepen, voor het geval, dat de kosten van vervanging ten laste van het Rijk kwamen.

De Minister beantwoordde de eerste vraag ontkennend. Het verlof van het Hoog Militair Gerechtshof was geregeld bij art. 45 der Provisioneele Instructie voor dat Gerechtshof. Ingevolge dat artikel waren de vacantiën van het Hof dezelfde als die van den Hoogen Raad, zoodat daarop van toepassing waren de artikelen 17 en 18 der wet op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie. De verdere uitwerking van de verlofsregeling was mitsdien aan de rechterlijke macht zelf overgelaten; de Regeering kon dus hier niet regelend optreden.

De Minister was intusschen met de Kamer van oordeel, mede in verband met het bepaalde bij art. 18, 2de lid R. O., dat eene vergoeding voor de waarneming van bedoeld ambt gedurende een verlof van 6 weken als regel niet verantwoord was. Hij trad daarom in overleg met den Advocaat-Fiscaal, met het gevolg, dat deze zijn verlof voortaan zóó zou regelen, dat de vergoeding voor de waarneming zijner functie voor geen langeren tijdsduur dan 4 weken zou moeten worden verleend.

Verleenen van groot verlof aan dienstplichtigen die in een krijgsraadzaak zijn betrokken.

Bij Beschikking van den Minister van Oorlog van 22 Februari 1922, 1e Afd. No. 138 (Legerorders 1922 No. 75) gewijzigd bij Min. Kennisgeving van 7 Februari 1924, 1ste Afd. No. 180 (L. O. 1924 No. 48) was reeds bepaald dat:

„Wanneer een deserteur, wiens lichting reeds lang met groot verlof „is vertrokken of wiens verplicht verblijf onder de wapenen reeds „om andere redenen is geëindigd, bij zijn korps terugkeert, telken„male zal dienen te worden overwogen of de betrokkene in afwach„ting van de behandeling zijner zaak voor den Krijgsraad, met groot „verlof zal kunnen worden gezonden."

Thans is deze bepaling bij Ministerieele Beschikking van 24 Juli 1924, 1ste Afd. No. 69 (Legerorders 1924 No. 270), uitgebreid tot alle in werkelijken dienst zijnde dienstplichtigen die in een krijgsraadzaak zijn betrokken en die niet uit anderen hoofde in werkelijken dienst behoeven te worden gehouden. Ten aanzien van deze moet ook „op de wijze, omschreven in L. O. 1922, No. 75 worden nagegaan, of „zij, in afwachting van de behandeling der zaak door den Krijgsraad, „met groot verlof kunnen worden gezonden."

Bedoelde L. O. 1922 No. 75 schrijft nog voor, dat steeds hieromtrent het advies van den Auditeur-Militair behoort te worden ingewonnen.

Wijziging van de militaire strafrechtspleging in België.

Maakten wij onlangs melding van een voorstel tot gedeeltelijke afschaffing van de militaire rechtspraak in België (Zie M. R. T. dl. XIX, bladz. 361 en 482), thans is daar wederom een wijziging van de „Code de procédure pénale militaire" („Wetboek van strafrechtspleging voor het Leger") aanhangig gemaakt, door het indienen door de Regeering van een wijzigingsvoorstel betreffende Titel II van dien Code.

Bedoeld voorstel beoogt in de eerste plaats vermindering van het aantal krijgsraden. Voortaan zal er één permanente krijgsraad zijn per „circonscription militaire" of — op zijn Vlaamsch gezegd — per „militaire gebiedsomschrijving" en elke krijgsraad zal gevestigd zijn in de hoofdplaats van de „gebiedsomschrijving". De opnoeming van de verschillende krijgsraden en van de plaatsen hunner vestiging, zooals thans in art. 45 van het Wetboek geschiedde, vervalt dus en de nieuwe omschrijving maakt een nieuwe wijziging voor het geval er eene verandering in de „circonscriptions" plaats heeft, overbodig. Bestonden er tot nu toe 7 permanente krijgsraden, door deze wijzigingswet zal dat aantal verminderd worden tot 4, die gevestigd zullen zijn te Gent, Antwerpen, Luik en Brussel.

Voorts schaft het ontwerp de rangschikking van de militaire auditie in klassen af en stelt den eisch dat alle auditeurs, griffiers en toegevoegde griffiers zoowel de Vlaamsche als de Fransche taal moeten kennen. Tot nu toe werd die eisch slechts aan bedoelde titularissen in de provincies West- en Oost-Vlaanderen. Antwerpen en Brabant gesteld.

Een nieuwe tabel van traktementen is mede in het ontwerp opgenomen, terwijl voor de „krijgsauditeurs" enz. bij de af te schaffen krijgsraden wordt bepaald, dat zij de hoedanigheid en den titel van hun ambt zullen behouden en te hunnen aanzien een gunstige wachtgeldregeling wordt geschapen. Om de actualiteit te onzent van wachtgeldregelingen mogen wij art. 6 van het ontwerp onverkort hier overnemen.

„De krijgsauditeurs, substituten, griffiers en toegevoegde griffiers „bij de bestendige krijgsraden, welke bij toepassing van deze wet zijn „afgeschaft, behouden de hoedanigheid en den titel van hun ambt „en zijn aan de daaruit voortvloeiende incompatibiliteiten onder„worpen.

„Zij mogen nochtans een leeraarsambt uitoefenen en scheidsrech„terlijke uitspraken tegen belooning doen.

„Als zij bij een balie ingeschreven zijn, mogen zij pleiten en con„sulten geven.

„Totdat zij in actieven dienst worden teruggeroepen, ontvangen zij „een wedde gelijk aan die welke zij zouden genoten hebben indien „zij hun ambt hadden blijven uitoefenen onder het regiem dat vóór „deze wet van kracht was. De krijgsauditeurs en substituut-auditeurs „bij de afgeschafte krijgsraden zijn slechts gehouden ambten van de „rechterlijke orde aan te nemen welke ten minsten van denzelfden „rang zijn als hunne tegenwoordige betrekking. De wedde van de „griffiers en toegevoegde griffiers welke tot een ander ambt of be„diening worden benoemd, mag niet minder bedragen dan die welke „zij zouden genoten hebben indien zij hun tegenwoordig ambt hadden „behouden."

Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Bij Kon. besluit van 29 Augustus 1924 zijn, met ingang van 1 September 1924, de werkzaamheden van fiscaal bij den Krijgsraad in de Directie der Marine te Willemsoord opgedragen aan den officier van administratie der 1e klasse bij de Zeemacht mr. D. Tollenaar, leeraar aan het Koninklijk Instituut voor de Marine, en is aan mr. D. Tollenaar, voornoemd, in verband met de hem verstrekte opdracht dier werkzaamheden, eervol ontslag verleend uit zijne betrekking van fiscaal-plaatsvervanger bij genoemden Krijgsraad, met ingang van den dag, waarop hij eerstgemelde functie zal hebben aanvaard.

President-plaatsvervanger van den Krijgsraad voor de Landmacht.

Bij Kon. besluit van 8 Juli is benoemd tot president-plaatsvervanger van den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch mr. G. A. M. Smeenk, griffier bij het Kantongerecht te 's-Hertogenbosch, plaatsvervangend-griffier van den Raad van Beroep (O.) aldaar.

Bladvulling.

Uit de eerste besprekingen in de Nationale Vergadering, zitting van 5 Januari 1797, over de oprichting van kweekscholen voor de zeevaart knippen wij de volgende passage, die nog niet verouderd is, al is dit gedeelte van het onderwijs wel wat in de verdrukking geraakt:

„Men zal zorgen, dat ze alle onderwezen worden in de eerste be-„ginselen van deugd, zedekunde en liefde voor hun Vaderland, „agtervolgends de principes van het tegenwoordig Staatsbestuur. „Ook zal hun de gelegenheid worden verschaft, om in de gronden „van Godsdienst, en wel ieder in die van hunne ouders, te worden „opgeleid." (Dagverhaal enz. IV blz. 378).

De opleiding duurde 2 à 3 jaren. De inrichting zou bekostigd worden door middel van een loterij, zooals ze te Parijs werden gehouden voor de inrichting van hospitalen; de scholen zouden 10 ten honderd van de prijzen voor zich houden.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Hoofdinstructeur g e e n strafbevoegdheid?

door

Mr. P. J. STIGTER.

De Hoofdinstructeur — een duistere figuur.

Bij L. Os. 1922 Nos. 120, 262 en 271 werd aan het Leger bekend gemaakt eene bij verschillende Kon. Besluiten [1]) vastgestelde nieuwe organisatie van de Infanterie, Bereden-Artillerie en Onbereden-Artillerie. In deze organisatie kwam — voor zoover mij bekend voor het eerst — bij de Regimenten Infanterie, Veld-Artillerie, Vesting-Artillerie en Kust-Artillerie de functie van *Majoor-Hoofdinstructeur* (H. I.) voor.

Een en ander vindt men terug in het boekwerkje K. M. A. No. 82: „Samenstelling van de Landmacht op voet van vrede" I, vastgesteld bij Besch. M. v. O. van 17 Aug. 1922, IIe Afd., No. 46.

Voor zoover ik weet is noch bij Kon. Besluit, noch bij Min. Beschikking ooit eene algemeene samenvatting van rechten en plichten van den H. I., eene beschrijving van deze nieuwe functie in het Leger, gegeven. Geen wonder dan ook, dat bij de verschillende regimenten der onderscheidene wapens van het begin af de meest uiteenloopende denkbeelden omtrent den nieuwen titularis en zijne positie bestonden. Omtrent de functiën van andere met een rang bekleede militairen vond men steeds de noodige voorschriften in bij Kon. Besluit vastgestelde Instructiën of (in den goeden ouden tijd) in de Reglementen op den Inwendigen Dienst — ten aanzien van den H. I. moest men zich echter vergenoegen met het feit, dat voor hem bij Kon. Besluit de naam „Hoofdinstructeur" en de rang van Majoor was vastgesteld, en uit de combinatie van dien naam en dien rang de functie maar zelfstandig afleiden.

Voor zoover betreft den H. I. bij de Infanterie en de Veld-Artillerie [2]) heeft de Commandant van het Veldleger getracht de door het Departement van Oorlog gelaten leegte aan te vullen door — bij schrijven van 10 Februari 1923, No. 424 Geheim — eene „Instructie

---

[1]) Resp. K.B. van 17 Maart 1922, No. 14; K.B. van 26 Mei 1922, No. 217; K.B. van 27 Dec. 1921, No. 3.

[2]) De H. I. bij de Onbereden-Artillerie wordt verder buiten beschouwing gelaten.

voor den Majoor-Hoofdinstructeur bij de Regimenten Infanterie en Veld-Artillerie" aan de korpsen toe te zenden. Helaas een geheim stuk, dat ik dus niet mag doen afdrukken. Volgens het begeleidend schrijven beoogde de C. V. met deze Instructie „den werkkring van den Hoofdinstructeur te bepalen en tevens eenheid te brengen in de opvattingen ten aanzien van de verhouding van Korpscommandant en Hoofdinstructeur."

Het is in dit opstel mijne bedoeling, van de zoo vaag omlijnde figuur van den H. I. slechts die ééne zijde te belichten, die de lezers van dit Tijdschrift als zoodanig belang kan inboezemen. Ik wil n.l. de bevoegdheid van den H. I. met betrekking tot het militaire tuchtrecht onderzoeken, met name de vraag beantwoorden of naar het geldend recht de H. I. bevoegd is tot het opleggen van krijgstuchtelijke straffen. Speciaal ten aanzien van dit punt heerschte tot dusverre bij de onderscheidene regimenten Infanterie en Artillerie verschil van opvatting. Bij een deel der regimenten achtte men den H. I. strafbevoegd, dus was hij ook de meerdere van de artt. 49*b*, 50*b* en 61 W. K.; bij andere regimenten daarentegen was men van oordeel, dat de H. I. *niet* strafbevoegd was, en werden de functiën van de artt. 49*b*, 50*b* en 61 W. K. in 't algemeen door den Regiments-Commandant zelf uitgeoefend. Deze ongelijke toestand bestond althans tot vóór enkele dagen. In het Ochtendblad van de N. Rott. Courant van 10 Juli '24 werd echter eene zeer belangrijke beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof in eene klachtzaak gepubliceerd: [1]) in deze beschikking werd door het H. M. G. beslist, *dat de Hoofdinstructeur geen strafbevoegdheid heeft.*

Het komt mij voor, dat er reden is om deze beslissing van het H. M. G. nader te beschouwen.

Vooraf zij eraan herinnerd, dat het D. v. O. aan de functie van den H. I. destijds in één opzicht toch wel aandacht betoond had door uitlokking van het Kon. Besluit van 26 Mei 1922, No. 225 (L. O. 1922 No. 272) [2]), dat in punt *b* bepaalde:

„De Hoofdinstructeurs bij de Regimenten Infanterie en Veld-Artillerie hebben voor wat betreft de strafbevoegdheid onderscheidenlijk onder hunne bevelen de school-(opleidings) compagnieën en schoolbatterijen van het Regiment."

Dit was, zooals de datum doet blijken, nog onder de werking van het oude Reglement van Krijgstucht. Vaststelling bij Kon. Besluit van disciplinaire strafbevoegdheid kwam destijds tallooze malen voor en werd algemeen aanvaard. Iedereen zal het dan ook wel als vaststaand beschouwen, dat de H. I. onder de werking van het aangehaalde Kon. Besluit (hier verder te noemen Besluit '22) strafbevoegd was ten aanzien van het personeel der school-(opleidings)compagnieën en schoolbatterijen. Wel was geciteerd punt *b* in zooverre onvolledig, dat daarin niet was aangegeven of de H. I. de strafbe-

[1]) Zie hierna op bladz. 211. Red. M. R. T.
[2]) Zie M. R. T. Deel XVIII, bladz. 103. Red. M. R. T.

voegdheid van compagnies-commandant dan wel die van korpscommandant had; te vreemder waar de overige punten (*a* en *c-e*) van gemeld Kon. Besluit deze aanduiding wel bevatten.

Op 1 Januari 1923 werd de Wet op de Krijgstucht (W. K.) ingevoerd. Het bovengenoemd Besluit '22 werd daarop ingetrokken bij Kon. Besluit van 24 Maart 1923 No. 66 (L. O. 1923 No. 179) [1]). Bij dit laatste besluit (hier verder te noemen Besluit '23), dat later nog aangevuld is bij Kon. Besluit van 24 Dec. 1923, No. 66 (L. O. 1924 No. 20) [2]). werden de „door Ons te bepalen formaties" aangewezen, bedoeld in art. 39, lid 1, 3o en art. 41, 2o. W. K.

De redeneering van het Hoog Militair Gerechtshof is nu de volgende:

I. Aan de Hoofdinstructeurs was bij Besluit '22 ten aanzien van de schoolcompagnieën (enz.), *welke in zooverre onder hunne bevelen werden gesteld,* de strafbevoegdheid toegekend.

II. Dit Kon. Besluit is vervallen door het Besluit '23, waarbij met intrekking van eerstgenoemd besluit, in opvolging van het bepaalde in de artikelen 39 eerste lid no. 3 en 41 no. 2 W. K., de formaties zijn aangewezen, aan wier commandeerende-officier of commandant de daarbij bedoelde strafbevoegdheid toekomt.

III. Onder de in laatstbedoeld Kon. Besluit (Besluit '23) genoemde formaties „is niet genoemd een school-(opleidings)compagnie, hetgeen — zooals uit de wordingsgeschiedenis van het Besluit '23 blijkt — voorbedachtelijk is nagelaten, omdat de H. I. werd geacht een school-(opleidings)compagnie niet onder zijne bevelen te hebben."

Uit een en ander concludeert het Hof, zooals reeds gemeld, dat de H. I. geen krijgstuchtelijke strafbevoegdheid over de schoolcompagnieën (enz.) heeft.

Met de meeste bescheidenheid waag ik het aan de juistheid van de uitspraak van het Hof te twijfelen.

Legt men naast elkaar het Besluit '22 en het Besluit '23, en leest men daarbij de artt. 39 en 41 W. K., dan blijkt m.i. duidelijk, dat bij de intrekking van het Besluit '22 slechts eene *formeele,* geen *materieele* wijziging heeft plaats gevonden; dat het Besluit '23 slechts die formaties noemt, die genoemd moesten worden om aan hunne commandanten de strafbevoegdheid van art. 39 resp. 41 W. K. toe te kennen, en dat die deelen van het oude besluit, wier opneming in verband met de nieuw ingevoerde W. K. *overbodig* geworden was, weggelaten zijn enkel en alleen om die overbodigheid.

Waarom wordt in het nieuwe besluit onder I*a* b.v. het Instructiebataljon of het Bataljon Wielrijders weer genoemd? Omdat de Commandanten dier eenheden anders volgens art. 41, 2o. W. K. slechts de beperkte strafbevoegdheid zouden hebben en men hunne bevoegd-

1) Zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 1. Red. M. R. T.
2) Zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 469. Red. M. R. T.

heid wilde laten zooals die tijdens de werking van het Reglement van Krijgstucht en het Besluit '22 was.

Waarom wordt in het nieuwe besluit niet genoemd b.v. (onder I*a*) de Rijschool? Omdat die „school" als „inrichting" valt onder art. 39, eerste lid 3o. W. K. en dus sedert de invoering dezer wet niet meer genoemd behoefde te worden om den Commandant dier inrichting dezelfde bevoegdheid te doen behouden, over welke hij ook vroeger beschikte.

Evenzoo schijnt mij de H. I. alleen daarom niet meer op eenigerlei wijze in het Besluit '23 aangeduid te zijn, omdat hij na de invoering van de W. K. *vanzelf* aan art. 41, 1o. dier wet de bevoegdheid ontleende, die hij ook onder de oude wetgeving had.

Het komt mij dan ook voor, dat de H. I. ook volgens ons geldend recht strafbevoegd is. Niet als commandant van een in art. 39, 3o, of 41, 2o. W. K. genoemde of door de Koningin nader aangewezen eenheid, maar *als* een in art. 41, 1o. W. K. genoemd *hoofdofficier der landmacht, ten aanzien van de onder zijne bevelen staande militairen.*

Nu zegt het H. M. G. in de bovenbedoelde Beschikking, dat het noemen van een schoolcompagnie (enz.) in het Besluit '23 — *zooals uit de wordingsgeschiedenis daarvan blijkt* — voorbedachtelijk werd nagelaten omdat de H. I. werd geacht een schoolcompagnie (enz.) *niet onder zijne bevelen te hebben.*

Ik heb mij afgevraagd, wat het H. M. G. hier met die wordingsgeschiedenis bedoelt. Weet het H. M. G. daarvan misschien meer dan algemeen bekend is? Eene toelichting wordt helaas slechts zelden gepubliceerd bij Kon. Besluiten. De Kon. Besluiten ter uitvoering van de Militaire Straf- en Tuchtwetten vormen eene zeer te waardeeren uitzondering.

Of is die wordingsgeschiedenis eenvoudig deze: dat in het Besluit '22 aan den H. I. met zooveel woorden strafbevoegdheid werd toegekend, dat dit besluit door het Besluit '23 is ingetrokken, terwijl in laatstgenoemd besluit de H. I. of de schoolcompagnieën niet genoemd worden? Dan meen ik — met allen eerbied —, dat de hierboven door mij uit deze „geschiedenis" getrokken conclusie evenveel recht van bestaan heeft als die van het Hof.

Zeer zeker werd — zooals het H. M. G. zegt — het noemen van een schoolcompagnie *voorbedachtelijk* nagelaten. Het was, zooals boven is betoogd, overbodig. Maar waaruit concludeert het Hof, dat dit nalaten is geschied omdat de H. I. werd geacht eene schoolcompagnie niet onder zijne bevelen te hebben?

Ik laat buiten beschouwing de eenigszins malle figuur, die de H. I. wordt, als hij de schoolcompagnieën niet „onder zijne bevelen heeft". Maar ik wil de uitdrukking „onder zijne bevelen staande" van de artt. 39 en 41 W. K. nog even nader bezien. [1])

[1]) Zie hierover ook M. R. T. XIX, blz. 541.

De woorden „onder zijne bevelen staande" vinden in de stukken, die de geschiedenis van de W. K. bevatten, weinig verduidelijking. Men heeft blijkbaar gedacht, dat strijd hierover ondenkbaar was. Alleen vermeldt de M. v. T. op art. 39 W. K.: „..... die onder hunne bevelen staan, d.i. die aan hun gezag zijn onderworpen" [1]).

Zijn de schoolcompagnieën (enz.) aan het gezag van den H. I. onderworpen? Er is tot dusverre geen bij Kon. Besluit vastgestelde Instructie, waaruit dit op regelmatige wijze zou blijken. Bezien wij echter de positie van den H. I., zooals de Commandant van het Veldleger die als het ware in beeld gebracht heeft in de reeds boven genoemde „Instructie voor den Hoofdinstructeur enz.". Ik moet mij, waar de Instructie geheim is, beperken tot verwijzing naar enkele deelen ervan. Men leze punt 5; ook punt 1. Onderstellen deze punten gezag of niet? Het is duidelijk, dat dit wel het geval is. Punt 5 wijst zelfs rechtstreeks in de richting van strafbevoegdheid, terwijl het „leiden" in punt 1 ook slechts onvolkomen zou zijn indien de H. I. niet zelf zoo noodig naar het „ultimum remedium" kon grijpen, dat de krijgstuchtelijke straf vormt. Dit alles laat zich begrijpen, waar — toen de C. V. de taak van den H. I. aldus formuleerde — diens strafbevoegdheid krachtens het toen nog geldende Besluit '22 onomstootelijk vaststond. Ik merk daarbij op, dat — voor zoover mij bekend — de C. V. na de intrekking van het Besluit '22 de Instructie voor den H. I. niet gewijzigd heeft.

Men begrijpe mij wel. Ik beschouw de Instructie, door den C. V. voor den H. I. gemaakt, niet als een stuk, waaraan men voor den H. I. strafbevoegdheid rechtstreeks kan ontleenen. Het is duidelijk, dat de C. V. niet bevoegd is zulk een strafbevoegdheid te vestigen. Maar mede door deze Instructie is met betrekking tot den H. I. een feitelijke toestand geschapen, die eenerzijds strafbevoegdheid een natuurlijk bestanddeel van diens functie doet zijn, anderzijds ons het recht geeft aan te nemen, dat de schoolcompagnieën (enz.) „onder de bevelen" van den H. I. staan, waardoor deze rechtstreeks aan art. 41, 1o W. K. strafbevoegdheid ontleent.

Ik kan tenslotte nog wijzen op een Koninklijk Besluit, ten bewijze dat de schoolcompagnieën (enz.) onder de bevelen van den H. I. staan, en wel op het Voorschrift Beoordeelingslijsten, vastgesteld bij Kon. Besluit van 12 Nov. 1923 (*Stbl.* No. 515). Daaruit blijkt toch, dat de Regeering ten aanzien van de positie van den H. I. nog hetzelfde standpunt inneemt als destijds, toen zij het hierboven besproken Besluit '22 tot stand bracht: n.l. dat de H. I. de schoolcompagniën (enz.) inderdaad onder zijne bevelen heeft. Men zie § 5 en het daarboven gestelde opschrift in genoemd Voorschrift. De H. I. wordt daarin beschouwd als de *Chef* van de niet bij den regimentsstaf ingedeelde subalterne officieren van het Regiment.

---

1) V. d. H. III blz. 295.

Heeft de Chef van bepaald personeel dat personeel *onder zijne bevelen?* Ontkenning wordt m. i. hier woordenspel. [1])

Naar mijne bescheiden meening is de beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof, dat de Hoofdinstructeur geen strafbevoegdheid heeft, niet overeenkomstig ons geldend recht.

Intusschen, of deze beslissing juist is of niet, doet *practisch* voor 't oogenblik niet meer ter zake. Het Hof heeft gesproken — deze uitspraak moet gevolgd worden. Alle straffen, voortaan door een H. I. opgelegd, zijn blootgesteld aan nietigverklaring. Evenzoo alle beslissingen, door een H. I. genomen in een beklagzaak met betrekking tot een door een commandant van een schoolcompagnie (enz.) opgelegde straf, enz.

Indien het Departement van Oorlog zich met den door deze beslissing van het H. M. G. geschapen toestand vereenigen kan, dan zal het goed zijn, dat deze beslissing bij Legerorder ter kennis van het Leger gebracht wordt. Niet alle militairen nemen kennis van beslissingen van het H. M. G. De ongelijkheid van opvatting, die tot dusverre bestond, zou waarschijnlijk nog voortduren en thans nog bedenkelijker worden dan zij reeds was.

Beter schijnt het mij echter toe, dat de Regeering haar standpunt, zooals dit bleek uit het Besluit '22 en zooals dit nog in den laatsten tijd gebleken is uit het nieuwe Voorschrift Beoordeelingslijsten, nader en volledig formuleert door eene bij Kon. Besluit vastgestelde Instructie voor den Hoofdinstructeur uit te vaardigen, waarin uitdrukkelijk wordt verklaard, dat de schoolcompagnieën (enz.) „onder zijne bevelen staan".

Want wil de functie van Hoofdinstructeur iets beteekenen, dan zal strafbevoegdheid m. i. daaraan verbonden moeten zijn. [2])

Breda, Juli 1924.

---

[1]) Het is nog mogelijk, dat het Hof bijzondere waarde hecht aan de in het Besluit '22 voorkomende woorden: „hebben *voor wat betreft de strafbevoegdheid* onder hunne bevelen"; het kan zijn, dat het Hof in de gecursiveerde woorden eene opzettelijke beperking aanwezig acht. Het schijnt mij echter duidelijk dat in een besluit, dat enkel eenige regelingen met betrekking tot strafbevoegdheid bevatte, eene nadere aanduiding, dat het besluit zich tot dit gebied beperkte, geen aanleiding mag geven tot redeneeringen a contrario.

[2]) Op minder aanbevelenswaardige wijze is dit ook te bereiken door nadere aanvulling van het Kon. Besluit van 24 Maart 1923, No. 66.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1923—1924—**241**.

Voorziening ter bestrijding van de begunstiging van misdrijven op bepaalde watergebieden.

Bij Koninklijke Boodschap van 17 Januari 1924 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het navolgend ontwerp van wet ter overweging aangeboden:

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is eene voorziening te treffen ter bestrijding van de begunstiging van misdrijven op bepaalde watergebieden;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

Na artikel 437 *ter* van het Wetboek van Strafrecht wordt ingelascht een nieuw artikel, aldus luidende:

„Artikel 437 *quater*.

Hij die eenig voorschrift bij algemeenen maatregel van bestuur met betrekking tot het verkeer op bepaalde daarbij aan te wijzen watergebieden ter voorkoming van gevaar voor begunstiging van misdrijven vastgesteld, overtreedt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste twee duizend gulden."

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriëele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de wet van 7 Juni 1919 (*Staatsblad* n°. 311) zijn een aantal voorzieningen getroffen, die de strekking hadden een krachtige bestrijding der heling mogelijk te maken. Met name aan de gemeenten is toen in de taak dier bestrijding een ruim aandeel toegedacht.

Hoezeer deze nu in het algemeen daartoe inderdaad zijn aangewezen, zoo is toch aan het licht getreden, dat de begrensdheid van haar gebied in bepaalde gevallen een doeltreffend optreden van de zijde der gemeenten uitsluit. Het vervoer te water, in het bijzonder het internationale vervoer van massa-goederen, levert n.l. een gunstigen voedingsbodem voor vermogensdelicten. Rechtstreeksche bestrijding daarvan is èn om den aard der goederen èn omdat het vervoer zich over meerdere landen verdeelt, moeilijk. Indirect kan men echter veel bereiken, indien men de gelegenheid wegneemt om met de gepleegde delicten het beoogde gevolg te bereiken. M. a. w. indien men de mogelijkheid van heling zooveel mogelijk opheft.

Aldus heeft het ook de gemeente Rotterdam begrepen, die, met gebruikmaking van de door de voormelde Helingwet verleende bevoegdheden, ten aanzien van hare havens een strenge contrôle op het verkeer met de schepen heeft ingevoerd. Zoowel het bedrijf van rivierventer, onder den dekmantel waarvan gemakkelijk misbruiken plaats vinden, als dat van opkooper te water is aldaar onder regelen gesteld.

Het behoeft echter weinig betoog, dat een dergelijk optreden van de gemeenten voor het verkeer op de groote rivieren, alwaar het opkoopersbedrijf evenzeer welig tiert, niet kan baten. Het betreft daar immers watergebieden, die over tal van gemeenten, ja over meerdere provinciën zijn verdeeld. Hier kan alleen het centraal gezag optreden.

Bij herhaling is op zoodanig optreden aangedrongen. Een groot aantal reederijen heeft destijds een bewakingsdienst ingesteld, die op de gestie van de door deze reederijen aangenomen schippers toezicht uitoefent en tegen hen, zoo misbruiken worden geconstateerd, door disciplinaire maatregelen optreedt. Van de zijde van het Rijk is voorts door de reorganisatie ten vorigen jare van den politiedienst te water, het noodige gedaan om tegen de bestaande wantoestanden met meerdere kracht te kunnen optreden. Gevoeld wordt evenwel, dat om de boven aangegeven redenen met een repressief toezicht niet kan worden volstaan, doch preventieve maatregelen niet kunnen worden ontbeerd. Vooral noodig is, dat de minder gunstige elementen onder de opkoopers en rivierventers van de rivier kunnen worden geweerd; ook moet de zekerheid, dat bij het aan het licht treden van misbruiken uitsluiting als opkooper of rivierventer kan volgen voor dezen een prikkel vormen om aan kwade praktijken niet de hand te leenen. Zelfs kan de vraag zijn, of niet de opkooperij op stroom geheel en al zou kunnen worden verboden, althans of niet

op geleidelijke opheffing van dit bedrijf kan worden aangestuurd.

Het is den ondergeteekende voorgekomen, dat inderdaad voor maatregelen van de vorenaangegeven strekking, die, zooals gezegd, bezwaarlijk anders dan van het Rijksgezag kunnen uitgaan, aanleiding bestaat. De aard dezer maatregelen is echter zoodanig, dat regeling daarvan slechts bij algemeenen maatregel van bestuur behoorlijk kan geschieden en naar behoefte op peil kan worden gehouden. De wet moet daarom volstaan met voor dergelijke voorschriften de mogelijkheid te openen. Daartoe strekt het hiernevens aangeboden wetsontwerp.

Eenig artikel.

„Met betrekking tot het verkeer op bepaalde daarbij aan te wijzen watergebieden". „Verkeer" is hier in den ruimen zin te nemen van alles wat op de rivier voorvalt. „Daarbij aan te wijzen watergebieden". Voor zooveel ten aanzien van eenig watergebied geen voorziening van Rijkswege wordt getroffen — ten aanzien van een haven als Rotterdam zal daaraan, omdat de gemeente zelve alleszins afdoende kan optreden, wel geen aanleiding zijn — blijven de overige publiekrechtelijke lichamen bevoegd. Ook betreft de voorziening slechts de voorkoming van begunstiging van misdrijven, zoodat de regeling van het verkeer te water uit anderen hoofde buiten het kader van dit wetsontwerp valt.

De Minister van Justitie,

HEEMSKERK.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Vrij algemeen verklaarde men zich er mede te kunnen vereenigen, dat door een aanvulling van het Wetboek van Strafrecht de mogelijkheid zal worden geopend, bij algemeenen maatregel van bestuur bepalingen in het leven te roepen om te voorkomen, dat rivierventers of opkoopers te water — in het dagelijksch verkeer veelal „parlevinkers" genoemd — zich schuldig maken aan het misdrijf van heling.

Wel waren eenige leden beducht, dat de handhaving van die bepalingen tot niet onbelangrijke uitgaven voor het Rijk zou kunnen leiden. Zij vroegen, of het toezicht op de naleving van de te stellen voorschriften zal worden opgedragen aan reeds bestaande politieorganen, en of de Regeering zorg zal dragen, dat haar regeling zoodanig worde getroffen, dat gemeenten als Rotterdam, die reeds een uitgebreide rivierpolitie bezitten, niet er toe worden gebracht een deel van haar bemoeienissen op dit gebied aan het Rijk over te dragen — een gevolg, dat, al wordt het, blijkens de Memorie van Toelichting, niet door de Regeering bedoeld, niettemin zou kunnen intreden.

Stemde men derhalve met de strekking van het wetsontwerp in, het ontworpen artikel 437*quater* Wetboek van Strafrecht gaf tot velerlei bezwaren aanleiding.

Vooreerst achtten vele leden de bepaling te ruim gesteld, in zooverzij met straf bedreigt een ieder, die eenig voorschrift, bij algemeenen maatregel van bestuur met betrekking tot het verkeer op daarbij aan te wijzen watergebieden ter voorkoming van gevaar voor begunstiging van misdrijven vastgesteld, overtreedt.

Bij een zoo ruime redactie wordt feitelijk aan de Kroon zonder eenige beperking de regeling van het waterverkeer op daarvoor aan te wijzen gebieden gedelegeerd. Dit impliceert de mogelijkheid van eigendomsaantasting en -beperking, van vrijheidsberooving en van allerlei administratieve en andere maatregelen, die aan de belanghebbenden groote schade kunnen veroorzaken. De toekenning van een zoo ver gaande bevoegdheid aan de Kroon kan niet worden aanvaard, te minder nu aan de overtreding van de uit te vaardigen voorschriften een ernstige strafrechtelijke sanctie zal zijn verbonden. Naar het oordeel dezer leden dient een beperking dier bevoegdheid in de eerste plaats te worden gezocht in de aanwijzing der personen, tegen wie de te stellen voorschriften zich zullen richten. Blijkens de Memorie van Toelichting wil dit wetsontwerp bestrijden het plegen van het misdrijf van heling door rivierventers en opkoopers te water. Dit doel kan ten volle worden bereikt door in den aanhef van het ontworpen artikel in plaats van „Hij die" te lezen: „De rivierventer of opkooper te water, die". Bovendien behoort, naar de meening van sommige leden, nauwkeuriger in de wet te worden bepaald, hoe ver de bedoelde algemeene maatregel ten aanzien van het stellen van voorschriften zal mogen gaan.

Men had voorts bezwaar tegen de uitdrukking „watergebied", die in het voorgestelde artikel wordt gebezigd en waarmede de Regeering waarschijnlijk hetzelfde bedoelt, als verstaan wordt onder het in zaken van waterstaat gebruikelijk woord „stroomgebied". Ook deze laatste uitdrukking achtte men intusschen nog te ruim. Men gaf in overweging, te spreken van „eenig gedeelte van het water van een rivier of stroom", welke uitdrukking reeds voorkomt in art. 7 van de Rivierenwet van 9 November 1908 (*Staatsblad* n°. 339), waar zij een door practijk en jurisprudentie geijkte beteekenis heeft bekomen.

Dat als doel van den uit te vaardigen algemeenen maatregel van bestuur wordt genoemd het voorkomen van „gevaar voor begunstiging van misdrijven", oordeelde men algemeen onjuist. Vooreerst geldt het hier niet een gemeengevaarlijke overtreding, zooals die van art. 429 Wetboek van Strafrecht. In de tweede plaats richt het voorschrift zich niet tegen „begunstiging van misdrijven", doch, zooals ook uit de toelichting blijkt, tegen het zelfstandig misdrijf van begunstiging (heling), waarvan sprake is in de artt. 416 en vlg. van genoemd Wetboek. Het misdrijf van begunstiging van misdrijven is geheel iets anders; het is dat, hetwelk behandeld is in art. 189

van dat Wetboek (vgl. Simons, Leerboek van het Nederlandsche Strafrecht II, laatste druk, §§ 93 en 153). Dat de uitdrukking „gevaar voor de begunstiging van misdrijven" reeds gebezigd is in art. 437*ter* van dat zelfde Wetboek, moge geen reden zijn thans in dezelfde fout te vervallen, wel om van de bestaande gelegenheid gebruik te maken om deze uitdrukking ook in dat artikel door een meer juiste te vervangen.

Nog werd opgemerkt, dat, zooals de voorgestelde bepaling luidt, den rechter niet de bevoegdheid zal toekomen, de bij algemeenen maatregel van bestuur te geven voorschriften te toetsen aan den eisch, dat zij moeten strekken tot voorkoming van gevaar voor begunstiging. Dit is ongewenscht; de woorden „ter voorkoming van enz." dienen daarom te worden opgenomen achter het woord „voorschrift".

Ten slotte werd door eenige leden opgemerkt, dat de bedoeling van de ontworpen bepaling is, dat strafbaar wordt gesteld de overtreding van eenig voorschrift, hetwelk is vastgesteld bij een algemeenen maatregel van bestuur, die in werking is getreden. Dit laatste wordt echter in het artikel niet gezegd. Daarom schijnt er reden een aanvulling van het artikel in overweging te nemen, te meer wijl in art. 437*ter* van het Wetboek van Strafrecht gesproken wordt van overtredingen van verordeningen, welke door den raad eener gemeente zijn uitgevaardigd en *afgekondigd*.

Eenig artikel. Men zou achter het woord „voorschrift" een komma willen geplaatst zien.

Aldus vastgesteld 5 Maart 1924.

VAN SASSE VAN YSSELT.
BEUMER.
SNOECK HENKEMANS.
VAN SCHAIK.
KATZ.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 24 Maart 1924).

Het was den ondergeteekende aangenaam te vernemen, dat de strekking van het ontwerp vrij algemeen instemming mocht vinden. Voor de vrees, waaraan eenige leden daarbij uiting hebben gegeven, dat n.l. de hanhaving der te stellen bepalingen tot niet onbelangrijke uitgaven zal kunnen leiden, bestaat naar zijn oordeel geen grond. De omvang van de werking der wet ligt geheel in handen der Regeering. En de watergebieden, waarover naar de bedoeling der Regeering de voorzieningen zullen strekken, staan reeds thans onder het toezicht der Rijkspolitie. Doch dit toezicht wordt juist verzwaard door ontstentenis van een regeling, welke het mogelijk maakt om het ontstaan van ongewenschte toestanden te voorkomen. In die leemte wil het

ontwerp voorzien en in zooverre zal, wel verre van tot verhooging van uitgaven te leiden, de wet tot verlichting van de taak der Rijkspolitie en aldus wellicht tot bezuiniging kunnen strekken.

De velerlei bezwaren, die, ondanks de instemming met de strekking van het ontwerp, tegen het ontworpen artikel 437*quater* zijn ingebracht, heeft de ondergeteekende met nauwgezetheid overwogen, doch hij hoopt te kunnen aantoonen, dat het artikel in het algemeen overeenkomstig het ingediend ontwerp kan worden gehandhaafd.

Allereerst wordt in het Voorloopig Verslag opgemerkt, dat de redactie zoo ruim is, dat feitelijk zonder eenige beperking de regeling van het waterverkeer op daarvoor aan te wijzen gebieden aan de Kroon wordt gedelegeerd. Hier schijnt voorbijgezien de belangrijke restrictie, die in de aanwijzing door de wet van het doel der te geven voorschriften — voorkoming van het gevaar voor begunstiging van misdrijven — is gelegen. Men mag toch niet aannemen, dat de Kroon hare bevoegdheid tot een ander doel als waartoe deze Haar is verleend, zal aanwenden. Dat voorts bij de gebruikmaking van de bevoegdheid door de Kroon de redelijkheid zal moeten worden betracht en een juiste afweging van belangen zal moeten plaats hebben, is een eisch, waarvan de wetgever blijkens in andere gevallen verleende delegaties vertrouwd heeft, dat zijn vervulling bij de Kroon is verzekerd. Overigens is in het verplicht advies van den Raad van State een waarborg tegen overschrijding der grenzen gelegen. En de ondergeteekende is ter verdere waarborging gaarne bereid om in opvolging van den in het Voorloopig Verslag gegeven wenk den rechter ten aanzien der voorschriften toetsingsrecht te geven. Daarmede moet echter worden volstaan. Hetgeen in het Voorloopig Verslag in dit verband is opgemerkt, zou de bedoeling van het wetsvoorstel verijdelen. Aldaar toch is in overweging gegeven de personen aan te wijzen, tegen wie de te stellen voorschriften zich zullen richten. Men zou daartoe willen spreken van: „De rivierventer of opkooper te water, die". Maar men ziet dan voorbij, dat het ontwerp mede beoogt, dat op bepaalde watergebieden de rivierventerij en opkooperij aan een voorafgaande vergunning zal worden gebonden. Daartoe is echter natuurlijk een strafbepaling noodig, die zich juist tegen rivierventers- of opkoopers-handelingen van *anderen* dan rivierventers en opkoopers keert.

Het bezwaar tegen de uitdrukking „watergebied" is den ondergeteekende niet geheel duidelijk. Deze uitdrukking toch, die reeds in onze wetgeving voorkomt (men verg. artikel 24*bis* van het Wetboek van Strafvordering), schijnt niet voor tweeërlei uitlegging vatbaar. Bovendien zou de vervanging door een der in het Voorloopig Verslag aangegeven uitdrukkingen niet tot verbetering strekken. Terecht toch wordt in het Voorloopig Verslag zelf reeds opgemerkt, dat de uitdrukking „stroomgebied", welke ruimer is dan watergebied, niet bruikbaar is. De aan artikel 7 der Rivierwet ontleende aanduiding is intusschen evenmin voor het doel geschikt. Daargelaten, dat in den toch reeds zoo langen zin een zoo kort mogelijke uitdrukking

wenschelijk is, schijnt het den ondergeteekende wel zeer twijfelachtig, of ook een kanaal onder den voorgestelden term zou zijn begrepen. Daarover mag echter, waar met name het kanaal door Zuid-Beveland onder de voorschriften zal moeten vallen, geen onzekerheid bestaan. Overigens ontgaat den ondergeteekende, waarom juist een term met een door praktijk en jurisprudentie geijkte beteekenis — gesteld, de uitdrukking van artikel 7 der Rivierenwet zou inderdaad in tegenstelling met die van „watergebied" een zoodanigen term opleveren, — noodig zou zijn. Immers geldt het hier niet een begrip, waarmede administratie en justitie voortdurend zullen moeten opereeren, doch slechts een aanduiding aan de Kroon van de grens, waarbinnen Zij bij de bepaling van den omvang van het werkingsgebied der uit te vaardigen voorschriften zal moeten blijven.

De omschrijving van het doel van den uit te vaardigen algemeenen maatregel van bestuur als het voorkomen van „gevaar voor begunstiging van misdrijven" wordt blijkens het Voorloopig Verslag algemeen onjuist geoordeeld. Behalve op de overweging, dat het hier niet een gemeengevaarlijke overtreding betreft, zooals in artikel 429 Wetboek van Strafrecht, — een overweging, waarvan de beteekenis in dit verband den ondergeteekende ontgaat, — wordt dit oordeel gegrond op het feit, dat de Regeering blijkens de toelichting niet op het misdrijf van artikel 189, doch op dat van de artikelen 416 v.v. van het Wetboek van Strafrecht het oog heeft. Alleen toch het in het eerstvermeld artikel omschreven misdrijf zou begunstiging opleveren. De ondergeteekende zou dit nog niet zoo aanstonds willen toegeven. Doch, zelfs al ware de stelling juist, is dan toch bij de gemaakte opmerking wel voldoende onderscheiden tusschen de wetenschappelijke vraag, wat als begunstiging mag worden aangemerkt en die, welke beschouwing ten deze door het Wetboek van Strafrecht wordt gehuldigd?

In de wetenschap moge van bepaalde zijde de opvatting verdediging vinden, dat de heling en aanverwante misdrijven minder juist als begunstiging van misdrijven worden gequalificeerd, even waar is het, dat ons Wetboek nu eenmaal niet aan het misdrijf van artikel 189, doch aan die van de artikelen 416 v.v. (heling) den naam van „begunstiging" heeft gegeven. Zou men zich van die terminologie willen losmaken dan is dus niet slechts wijziging van artikel 437*ter*, waar eveneens reeds van „begunstiging van misdrijven" wordt gesproken, noodig, doch zou ook het opschrift van titel XXX van het Tweede Boek moeten worden gewijzigd. Het aanbrengen van een dergelijke wijziging van terminologie in het Wetboek ligt echter buiten het kader van dit ontwerp, hetwelk zich uiteraard niet anders dan aan de bestaande terminologie van het Wetboek kan aansluiten.

Kan dus de ondergeteekende in het tot dusver aangevoerde geen aanleiding vinden tot wijziging van het ontwerp, gaarne geeft hij, zooals hij in het vorenstaande reeds gelegenheid had op te merken, gevolg aan den wenk in het Verslag, om door eenige omzetting van de redactie aan den rechter het toetsingsrecht toe te kennen omtrent

de uitoefening door de Kroon van Hare bevoegdheid ingevolge deze wet. Op die wijze wordt ook aan de bedenking, dat die bevoegdheid in de wet zelve niet binnen enge grenzen kan worden bepaald, te gemoet gekomen.

De laatste opmerking in het Voorloopig Verslag, dat de algemeene maatregel van bestuur in werking moet zijn getreden om de overtreding van de daarbij gestelde voorschriften strafbaar te doen zijn, behoeft naar het oordeel van den ondergeteekende niet tot wijziging van het ontwerp te leiden. Wat men zou willen uitdrukken, spreekt naar zijn oordeel vanzelf. Het beroep op de vermelding in artikel 437*ter* van afkondiging der aldaar bedoelde gemeentelijke verordeningen is niet ter zake. In de eerste plaats niet, omdat zelfs in artikel 437 *ter* het vereischte der inwerkingtreding, waarvan het tijdstip immers niet met dat der afkondiging behoeft samen te vallen, niet uitdrukkelijk wordt genoemd. Doch bovendien is de uitdrukkelijke vermelding van de afkondiging in artikel 437*ter* geschied, omdat de eisch van afkondiging voor de daar bedoelde verordeningen, anders dan ingevolge de wet van 1852 voor de algemeene maatregelen van bestuur, niet van elders vaststond.

Eenig artikel. Nu de redactie is omgezet, is een komma achter „voorschrift" in elk geval niet meer noodig.

Een Nota van Wijziging, waarin de woorden van het nieuwe artikel overeenkomstig het vorenstaande zijn omgezet, is bijgevoegd.

De Minister van Justitie,

HEEMSKERK.

NOTA VAN WIJZIGING.

(Ingezonden bij brief van 24 Maart 1924).

Het in het eenig artikel voorgestelde artikel 437*quater* van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen:

„Hij die eenig voorschrift ter voorkoming van gevaar voor begunstiging van misdrijven, bij algemeenen maatregel van bestuur met betrekking tot het verkeer op bepaalde daarbij aan te wijzen watergebieden vastgesteld, overtreedt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste twee duizend gulden".

VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs voor het wetsontwerp, houdende voorziening ter bestrijding van de begunstiging van misdrijven op

bepaalde watergebieden, is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld 1 April 1924.

VAN SASSE VAN YSSELT.
BEUMER.
SNOECK HENKEMANS.
VAN SCHAIK.
KATZ.

In hare vergadering van 21 Mei 1924 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal het ontwerp van wet in openbare behandeling genomen. De Handelingen 1923—1924—II, bladz. 2151 bevatten dienaangaande:

De algemeene beraadslaging wordt geopend.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch een paar vragen te doen omtrent de beteekenis van een paar in het ontwerp voorkomende woorden. Ik doe dat met het oog op de toepassing van het voorgestelde art. 437*quater* in de practijk. Wegens hetgeen in de Memorie van Toelichting staat heeft men in de afdeelingen der Kamer gedacht, dat onder het woord „watergebieden", voorkomende in het voorgestelde artikel, iets anders werd verstaan dan in art. 24*bis* van het Wetboek van Strafvordering daaronder verstaan wordt, en ten tweede heeft men gemeend uit de Memorie van Toelichting te moeten opmaken, dat onder het in het artikel staand woord „begunstigen" zou zijn te verstaan het misdrijf van heling. Men heeft dit laatste gemeend, omdat de Regeering in de Memorie van Toelichting hoofdzakelijk het heeft over de heling, welke door de zoogenaamde parlevinkers op de rivieren wordt gepleegd. Het woord „watergebieden" heeft in art. 24*bis* van het Wetboek van Strafvordering de beteekenis van territoriale wateren, en het woord begunstiging heeft in ons Wetboek van Strafrecht ook een andere beteekenis dan die van heling. Uit de Memorie van Antwoord heb ik echter gemeend te moeten begrijpen, dat de Regeering in art. 437*quater* onder het woord watergebieden niet alleen verstaat de territoriale wateren, maar ook de rivieren. Als de Regeering nu wil verklaren, wat zij met gezegde woorden bedoelt, dan zal in de toekomst vaststaan, dat onder het woord „watergebieden" in dit artikel ook worden begrepen de rivieren en dat het woord „begunstiging" beduidt niet alleen heling, maar ook andere misdrijven van begunstiging. Ik zou wenschen, dat de Regeering dit zou willen verklaren, opdat de toepassing van het voorgestelde artikel in de practijk geen aanleiding zal geven tot moeilijkheden.

De heer HEEMSKERK, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de vraag van den geachten afgevaardigde, deel ik mede, dat de uitdrukking van „begunstiging van misdrijven" voorkomt als opschrift van Titel XXX van het Tweede Boek. Wanneer hier sprake is van „begunstiging van misdrijven" dan is het niets anders dan een terugslag op het genoemde opschrift.

Op de vraag van den geachten afgevaardigde omtrent watergebieden is dit te antwoorden, het woord „watergebieden" is hier in zekeren zin als volstrekt algemeen te beschouwen, maar in den maatregel van bestuur, waarin voorschriften zullen worden vastgelegd, zal telkens moeten worden aangeduid, welk watergebied wordt bedoeld, en dat kan zijn b.v. een kanaal, een deel van een rivier, een complex van water gevormd door een kanaal en een deel van een rivier of een deel van een kanaal, altijd zooals het in den maatregel van bestuur met nadere aanwijzing van het watergebied zal worden aangeduid, onverschillig waar het watergebied gelegen is.

De algemeene beraadslaging wordt gesloten.

Het ontwerp van wet wordt, na goedkeuring der onderdeelen, zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het wetsontwerp gaf den afdeelingen van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, blijkens het Eindverslag van 4 Juni 1924, geen aanleiding tot het maken van opmerkingen.

De aanneming van het wetsontwerp in de Eerste Kamer had zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming plaats op 5 Juni 1924.

Het ontwerp is als Wet van den 7den Juni 1924 opgenomen in Staatsblad n°. 276 (uitgegeven 17 Juni 1924).

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1923—1924 — **189.**

Wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met betrekking tot de uitlokking.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 24 Maart 1924.)

Algemeene beschouwingen.

Het afwijzende standpunt, hetwelk sommige leden tegenover dit wetsontwerp meenden te moeten innemen, schijnt den ondergeteekende niet wel houdbaar. Allereerst al past de omschrijving, dat het ontwerp een aanvulling van het Wetboek van Strafrecht aanhangig zou maken op den enkelen grond, dat bepaalde handelingen

strafwaardig zijn, niet op de wezenlijke strekking van het ontwerp. Het gaat in dezen immers over feiten, die, zooals hierna nog nader zal worden uiteengezet, geheel vallen binnen het kader van de motieven, waarop het geldende strafrecht rust, ja zelfs volgens sommiger meening reeds door het bestaande strafrecht worden omvat, doch door de in anderen zin gevestigde jurisprudentie tot op heden buiten het bereik van den strafrechter zijn gebleven. Symptoom van een neiging om de grenzen van het strafrecht uit te zetten is hier dus niet; zoodanige neiging valt trouwens althans bij den Rijkswetgever niet te constateeren.. Dit wil overigens niet zeggen, dat de ondergeteekende de stelling, dat vermeerdering en verscherping van strafbepalingen het meest ondoeltreffende middel tot bestrijding der criminaliteit is, voor zijn rekening zou willen nemen. Integendeel zij schijnt hem zwaar van overdrijving. Men overwege daartoe slechts, dat de in de stelling uitgedrukte disqualificatie ook het bestaande strafrecht moet treffen. En nu moge men overtuigd zijn, dat met het strafrecht alleen de criminaliteit niet wordt beteugeld, men mag toch in de mindere waardeering, die het bestaande steeds pleegt te ondervinden, niet zoo ver gaan, dat men uit hoofde van de andere middelen, die men ter bestrijding van de criminaliteit voor de aandacht heeft, de oogen sluit voor de elementaire beteekenis, welke het strafrecht in de beteugeling der criminaliteit heeft en wel steeds zal moeten hebben. Bovendien is juist het strafrecht in zijn toepassing vaak de grondslag van pogingen tot reclasseering van hen, die zich aan de rechtsorde hebben vergrepen, en geeft ook het strafrecht zelf, zooals het zich in den lateren tijd heeft ontwikkeld, hiertoe middelen aan de hand (bijv. terbeschikkingstelling van minderjarigen, voorwaardelijke veroordeeling) zoodat de opneming eener strafbepaling in het Wetboek van Strafrecht ten aanzien van den daarin omschreven vorm van criminaliteit ook andere bestrijdingsmiddelen dan de oplegging van straf zonder meer, binnen het bereik brengt.

Met voldoening heeft de ondergeteekende dan ook kennis genomen van de mededeeling, dat vele andere leden het eerst ontwikkeld gevoelen geenszins deelden. Terecht wordt daarbij opgemerkt, dat men hier met wegneming van klaarblijkelijke leemten te doen heeft. De straffeloosheid met name van de mislukte uitlokking en de uitlokking zonder gevolg is, zoo in ons land als daarbuiten, opgetreden als consequentie van een bepaalde opvatting omtrent het rechtskarakter der strafbare deelneming. Nu zijn voor die opvatting op zich zelve alleszins aannemelijke gronden aan te voeren — het onderhavige ontwerp is zelf van die opvatting uitgegaan — doch deze bepaalde consequentie vereischte toch nadere voorziening. Dat is de overtuiging, die in den loop der jaren vrij algemeen is geworden en in de literatuur, zoomede in de buitenlandsche wetgevingen, meer en meer tot uitdrukking is gekomen. Men vgl. von Birkmeyer in de *Vergleichende Darstellung*, Allgemeiner Teil, II Band, pg. 156. De voorvallen, waarop de Memorie van Toelichting doelde, zijn dan ook slechts te beschouwen als de naaste aanleiding om de voorziening in

de leemten thans ter hand te nemen. Het was een onzer industrieele ondernemingen, die zich ernstig beklaagde over de gevaren, waaraan haar bedrijfsgeheim door de straffeloosheid der mislukte omkooping was gebleken te zijn blootgesteld: aan haar personeel werden voorstellen tot verraad van het geheim gedaan, waarvoor men zich wellicht gewacht zou hebben, indien men geweten had ook bij mislukking der pogingen aan een strafrechtelijke vervolging bloot te staan. Vrijwel gelijktijdig kwamen voorts opnieuw klachten in omtrent het bij herhaling voorkomen van pogingen tot omkooping tot meineed; de frequentie, waarmede deze pogingen optreden, wordt ongetwijfeld mede bevorderd, doordat men zich bij mislukking straffeloosheid verzekerd weet.

Artikel 1.

De vrijwel algemeene instemming, die ter zake van de voorgestelde aanvulling van artikel 47, 2°, bleek te bestaan, strekte den ondergeteekende tot voldoening. Inderdaad heeft de limitatieve opsomming der middelen van uitlokking, hoezeer uit een oogpunt van rechtszekerheid aan te bevelen, tegenover een enuntiatieve vermelding het nadeel, dat opkomende vormen van uitlokking, die niet zijn voorzien, buiten de strafwet vallen, ook al is hun bestraffing eisch. Die overweging scheen den ondergeteekende intusschen niet voldoende om het in artikel 47, 2°, gehuldigde stelsel los te laten en hij heeft zich dan ook bepaald tot aanvullen van de leemte, die zich in de praktijk meer in het bijzonder heeft doen gevoelen. Uiteraard zal men dus kunnen blijven construeeren gevallen van uitlokking, die buiten de strafwet vallen. Intusschen zou de ondergeteekende de stelling, dat „Misbrauch der Ansehens", bedoeld in § 48 van het Duitsche Strafwetboek, niet zou vallen onder de middelen van strafbare uitlokking, niet in haar algemeenheid willen onderschrijven; in zeer vele gevallen toch zal „Misbrauch des Ansehens" door ons „misbruik van gezag" worden gedekt [1]).

Artikel 2.

Vele leden hebben tegen de voorgestelde bepaling omtrent de mislukte uitlokking ernstig bezwaar gemaakt. Zij hebben daarbij de voorgestelde bepaling als van algemeenen aard gesteld tegenover de bepalingen van de artikelen 131, 132, 133, 134, 177 en 178, die speciale gevallen tot uitlokking zouden regelen, waarvan dan de voorgestelde bepaling de —ongemotiveerde — generalisatie zou brengen.

Hier is misverstand. De artikelen 131, 132, 133 en 134 zijn zeker niet minder algemeen dan het voorgestelde art. 134*bis*. Weliswaar betreffen immers de artikelen 131 en 132 alleen de aanzetting, die

[1]) Terwijl eenerzijds ons „misbruik van gezag" niet beperkt is tot misbruik van ambtelijk gezag (vgl. *Noyon* I[3], pag. 282/3), is anderzijds bij „Misbrauch der Ansehens" toch ook vereischt, „dasz der Angestiftete zum Anstifter tatsächlich in einem Verhältnis der Unterordnung sich befindet, vermöge dessen der Wille des Anstifters dem „anderen" als maszgebende Autorität erscheint" (Olshausen, Kommentar, I[8], pag. 186).

in het openbaar geschiedt, doch anderzijds is daarbij een beperking tot de middelen van artikel 47, 2°. niet aanvaard; ook is niet, zooals in het nieuwe artikel, uitsluitend de aanzetting tot misdrijf, doch evenzeer die tot overtreding, ja zelfs tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag, ook wanneer dit optreden niet een strafbaar feit oplevert, onder het artikel begrepen. Een overeenkomstige opmerking kan gelden voor de artikelen 133 en 134, waarin openlijke aanbieding van inlichtingen, gelegenheid of middelen tot een strafbaar feit, van welken aard ook, wordt getroffen. Geheel onverschillig is in al die gevallen, of de aanzetting of aanbieding eenig gevolg heeft gehad. De artikelen 177 en 178 zijn evenmin als een species van het nieuw voorgestelde te beschouwen; ten aanzien van ambtenaren toch wordt aldaar niet slechts een poging tot omkooping tot strafbare feiten, doch in het algemeen tot verzuim van ambtsplichten strafbaar gesteld.

De leden, die tegen het nieuwe artikel bezwaar maken, zouden daarom eveneens moeten bestrijden de bestaande artikelen, met name artikel 131, waarvan zij nochtans met instemming gewagen. Ja zelfs, tegen artikel 131 richt zich eigenlijk hun aanval, want het debat in den Franschen Senaat, dat zij aanhalen, had betrekking niet op de uitlokking, doch op de openlijke opruiing. De door hen aangehaalde passage uit de debatten in den Franschen Senaat van 9 Juli 1881 betrof dan ook een amendement, hetwelk de strekking had om — niet in den *Code pénal*, doch in de *loi sur la liberté de la presse* — het stelsel te volgen, hetwelk in artikel 131 van ons Wetboek van Strafrecht reeds — en nog wel in ruimeren zin dan in het voorgestelde amendement — is gevolgd. En dat ondanks de aangehaalde ontboezeming ook de Fransche wetgever, evenals onze wetgever reeds in 1881, heeft begrepen, dat ook de zonder gevolg gebleven opruiing een „mal social" is, volgt daaruit, dat, al is het voorgestelde amendement niet doorgegaan, toch in de *loi sur la liberté de la presse* de zonder gevolg gebleven opruiing ten slotte voor bepaalde gevallen is aanvaard en in 1893 nog tot andere gevallen is uitgebreid.

Inderdaad, de stelling, dat voor strafbaarheid vereischt zou zijn het intreden van een kwaad in den zin van een materieele krenking van rechtsbelangen kan niet worden volgehouden. Gevaar voor het intreden van zoodanig kwaad is op zichzelf een kwaad, hetwelk elke wetgever begrepen heeft, dat niet straffeloos kan worden gelaten. [1]) Het Wetboek van Strafrecht draagt èn in de

[1]) In dit verband vinde de passage een plaats, waarmede in het debat, bedoeld in het Voorloopig Verslag, de senator Bozérian op de uitlating van Ninard reageerde. Naar aanleiding van de woorden, die laatstgenoemde op den in het Voorloopig Verslag aangehaalden passus deed volgen: „Ah, je le sais bien, il aura pu jeter le trouble, l'inquiétude dans les esprits, alarmer des intérêts", zeide Bozérian: „Je vous demande pardon, mon cher collègue, mais je ne vous comprends pas. Il me semble que lorsqu'au point de vue de la moralité, de l'honnêteté, un trouble est causé à la société, lorsque, pour me servir de vos expressions, il existe un trouble social, le mot „trouble" peut facilement et doit logiquement être remplacé par le mot: „préjudice"."

artikelen, die reeds in het Voorloopig Verslag zijn genoemd en waartegen de aan het woord zijnde leden geen bezwaar hebben, èn in andere artikelen (men verg. in het bijzonder de artt. 157 v.v.) daarvan de sporen. Noch in dat opzicht, noch ook wat betreft het algemeene der bepaling, brengt het artikel een nieuw element. In aanmerking genomen de zeer algemeene bepalingen, die ons Wetboek ten aanzien van de opruiing en de aanbieding van inlichtingen, gelegenheid of middelen reeds bevat, past het voorgestelde artikel geheel in het kader van het Wetboek.

Het bewijs van het feit kan onder omstandigheden zeker moeilijk zijn. Maar geldt hetzelfde niet voor de uitlokking, die in ons Wetboek reeds strafbaar is gesteld? In dit opzicht liggen, zou de ondergeteekende meenen, de gevallen voor de uitlokking met en zonder gevolg gelijk: de uitlokking zelve onttrekt zich immers in beide gevallen aan de openbaarheid. En evenmin als de bewijsmoeilijkheid van de strafbaarstelling der uitlokking met gevolg heeft weerhouden, evenmin kan dit bezwaar tegen de mislukte uitlokking afdoen. Trouwens men overschatte de moeilijkheid niet; de verklaring van den uitgelokte zal veelal voldoende door aanwijzingen kunnen worden gesteund — er kunnen b.v. schriftelijke verhandelingen hebben plaats gehad — om het bewijs te kunnen leveren. Bovendien mag op de preventieve kracht der strafbepaling worden gewezen.

Wat het maximum betreft, in de Memorie van Toelichting is er reeds op gewezen, dat, waar het misdrijf, waartoe wordt uitgelokt, een der feitelijke elementen van het delict is, doch dit delict zelf dat der verleiding is, de invloed van den aard van het misdrijf op de strafmaat minder tot het gebied van den wetgever, dan tot dat van den rechter schijnt te behooren. Dit stelsel is in ons wetboek — in tegenstelling b.v. met het Duitsche wetboek — ook gevolgd ten aanzien van de opruiïng, die met dezelfde straf wordt bedreigd, indien het betreft een misdrijf, waarop levenslange gevangenisstraf is gesteld, dan wel een overtreding, waartegen slechts een geringe geldboete is voorzien. Ook kan er op worden gewezen, dat bij deze strafbepaling ook de geldboete is opgenomen, zoodat bij misdrijven, waartegen alleen gevangenisstraf is bedreigd, weliswaar bij voltooide uitlokking het maximum der gevangenisstraf lager kan zijn dan in het nieuwe artikel voor mislukte uitlokking is voorzien, doch daartegenover dan ook geldboete onmogelijk is. Intusschen kan de ondergeteekende toegeven, dat de zaak hier eenigszins anders ligt dan bij de opruiing, in zooverre immers in het ontworpen artikel met het oog op het stelsel van ons Wetboek de geslaagde uitlokking buiten het artikel is gehouden. De mogelijkheid, die daarmede is gegeven, dat onder omstandigheden de wettelijke strafpositie een zwaardere zou zijn voor de mislukte dan voor de geslaagde uitlokking, schijnt hem bij nadere overweging grond te kunnen geven voor het maken van een voorbehoud, dat niet een zwaardere straf zal kunnen worden uitgesproken dan ter zake van strafbare poging

tot het misdrijf of, voor zooveel poging niet strafbaar is, van het misdrijf zelf kan worden opgelegd.

Zooals uit de formuleering van het evenbedoelde voorbehoud blijkt, kan de ondergeteekende niet medegaan met hen, die het een anomalie achtten, dat een mislukte uitlokking tot mishandeling strafbaar zou zijn, ofschoon poging tot mishandeling straffeloos is gelaten. Inderdaad gaat die opmerking naar zijn oordeel langs het ontwerp heen. Indien uitlokking, die zonder gevolg is gebleven, strafbaar is, dan a fortiori de uitlokking, die tot eenig uitwendig gevolg leidt, zij het dat dit gevolg niet strafbaar is. Men abstraheert immers in het onderhavige geval juist van het feitelijk gevolg en straft ook niet om dat gevolg, doch om de verleiding, die in de uitlokking op zichzelve is gelegen.

De ondergeteekende is, zooals uit het vorenstaande blijkt, door de aangevoerde gronden van de onjuistheid der algemeene strekking van zijn voorstel niet overtuigd. Niet zonder voldoening mocht hij ontwaren, dat onder de bestrijders zelven eenige aarzeling viel te bespeuren, waar eenige leden met de strafbaarstelling van de uitlokking tot bepaalde misdrijven verklaarden te kunnen instemmen. Eenmaal op die lijn, houdt de ondergeteekende zich verzekerd — hij komt daarop nader terug —, dat men tot de overtuiging zal komen, dat een andere grens dan in het ontwerp is getrokken — nl. tusschen misdrijven en overtredingen — niet valt aan te wijzen en mitsdien het voorgestelde artikel moet worden aanvaard.

Bij de verdediging, die door vele andere leden van het beginsel van het ontwerp werd gegeven, sluit de ondergeteekende zich gaarne aan. Ook naar zijn oordeel is de belichting van de concrete gevallen, waarin een en andermaal iemand, die had getracht een ander tot een misdrijf uit te lokken, vrij is uitgegaan, voldoende om de leemte te doen gevoelen, die ons Wetboek op dit punt aanwijst. Zooals de ondergeteekende reeds onder de Algemeene Beschouwingen mocht opmerken, is in dezen in de literatuur vrijwel overeenstemming en strekken de bepalingen in de buitenlandsche wetgevingen, die in het Voorloopig Verslag nog eens zijn vermeld, ten bewijze, dat ook elders de noodzakelijkheid van aanvulling der leemte is gevoeld.

Naar aanleiding van de opmerkingen, die in het Voorloopig Verslag zijn gemaakt over de uitwerking van het beginsel, heeft de ondergeteekende het voorgestelde artikel 134*bis* nog eens nauwgezet overwogen, doch hij meent, dat, behoudens het aan de strafbepaling toe te voegen voorbehoud, hetwelk in het vorenstaande werd aangegeven, de ingebrachte bezwaren niet tot wijziging moeten leiden.

Men heeft allereerst een verdere beperking van den omvang van het artikel in overweging gegeven. Gewezen is op de Duitsche wet, die alleen op „Verbrechen" betrekking heeft en zoude eischen, dat de aanzetting met de toekenning van eenig voordeel gepaard ga. Dit laatste is niet juist: „Gewährung von Vorteilen" behoeft slechts aan de „Aufforderung" verbonden te zijn, indien deze „mündlich"

geschiedt [1]), overigens is de aanzetting in het algemeen — zonder ook een beperking van de middelen als in het voorgestelde artikel 134*bis* is opgenomen — strafbaar gesteld, terwijl bovendien niet slechts de aanzetting, doch ook het zich aanbieden tot eenig misdrijf en de aanneming van zoodanige aanbieding onder de Duitsche wet is begrepen. Is dus in zooverre de Duitsche wet belangrijk ruimer, erkend kan worden, dat zij in hare omgrenzing van de strafbare feiten, waartoe niet straffeloos kan worden uitgelokt, enger is. Doch de Duitsche wet kent nu eenmaal evenals de eertijds in ons land geldende Code pénal de drieledige onderscheiding der strafbare feiten, die ons Wetboek in 1881 heeft verlaten, zoodat een criterium, als de Duitsche wet oplevert, ons ontgaat.

Nadere begrenzing binnen den kring der misdrijven — verscheidene andere leden hebben zulks terecht aangevoerd — zou niet dan willekeurig kunnen worden gegeven en allicht gevallen buiten de wet brengen, die onder omstandigheden daaronder niet minder thuis behooren dan de meer ernstige misdrijven.

Het bezwaar omtrent de strafmaat heeft de ondergeteekende reeds in het vorenstaande besproken. Door het aldaar aangegeven voorbehoud in het artikel op te nemen, wordt het ondervangen. In die richting moet naar zijn oordeel de oplossing worden gezocht, want wat in het Voorloopig Verslag te dezer zake wordt voorgesteld, schijnt hem in elk geval niet aannemelijk. Mislukte of zonder gevolg gebleven uitlokking te construeeren als een poging tot het misdrijf, hetwelk werd beoogd, toch komt in strijd met het stelsel, hetwelk ons Wetboek voor de poging heeft gevolgd. Immers alleen dan is de poging strafbaar gesteld, indien het voornemen zich door een begin van uitvoering heeft geopenbaard, waarbij dan naar de jurisprudentie van den Hoogen Raad aan een begin van uitvoering van het misdrijf moet worden gedacht. Een aanvankelijke verwezenlijking van het misdrijf moet dus te constateeren zijn, indien terzake van dat misdrijf zal kunnen worden gestraft. In zoodanig stadium is bij mislukte uitlokking het geval nog niet gekomen en men zou dan ook op het stelsel omtrent de strafbaarheid der poging inbreuk maken, indien men voor het geval van uitlokking met een verwijderd verband genoegen nam. Daarmede zoude de bestaande regeling der poging worden ontwricht. Alleen een delictum sui generis past in het kader. In de Duitsche wetenschap is dan ook de plaatsing van de mislukte uitlokking in het Algemeene Deel steeds gewraakt en in de aanhangige ontwerpen is dienovereenkomstig daarvan een zelfstandig misdrijf gemaakt.

Een Nota van Wijziging, strekkende, behalve tot het opnemen in het eerste lid van een voorbehoud overeenkomstig het voren opge-

---

[1]) In het ontwerp voor een nieuw Wetboek is deze beperking bij de mondelinge aanzetting weggelaten.

merkte, tot een kleine verbetering van de redactie van het tweede lid van artikel 134*bis* en tot herstel van een drukfout, is bijgevoegd.

De Minister van Justitie,

HEEMSKERK.

NOTA VAN WIJZIGING.

(Ingezonden bij brief van 24 Maart 1924.)

Het in artikel 2 voorgestelde artikel 134*bis* van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen:

„Hij die door een der in artikel 47, n°. 2, vermelde middelen een ander tracht te bewegen om een misdrijf te begaan, wordt, indien het misdrijf of eene strafbare poging daartoe niet is gevolgd, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden, echter met dien verstande dat nimmer eene zwaardere straf wordt uitgesproken dan terzake van strafbare poging tot het misdrijf of, indien poging niet strafbaar is, van het misdrijf zelf kan worden opgelegd.

Deze bepaling is op hem niet van toepassing, indien het misdrijf of eene strafbare poging daartoe niet is gevolgd ten gevolge van omstandigheden van zijnen wil afhankelijk."

VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs voor het wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met betrekking tot de uitlokking is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schriften de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld 1 April 1924.

BONGAERTS.
BEUMER.
VAN SASSE VAN YSSELT.
KATZ.
VAN RIJCKEVORSEL.

De openbare behandeling van dit wetsontwerp in de Tweede Kamer der Staten-Generaal had op 21 Mei 1924 plaats. De Handelingen (1923—24—II, bladz. 2140 e.v. vermelden dienaangaande:

De algemeene beraadslaging wordt geopend.

De heer KLEEREKOPER: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch met een enkel woord te motiveeren, waarom ik mijn stem niet aan dit ontwerp zal kunnen geven. Ik wil gaarne toestemmen, dat ik aanvankelijk geneigd was om iets voor dit ontwerp te gevoelen, omdat de grondslag, waarop de Minister dit wetsontwerp gebouwd heeft, deze is, dat zoo vaak menschen terechtgesteld worden wegens min of meer ernstige misdrijven en dikwijls zelfs wegens ernstige misdrijven, zonder dat de directe aanleiding tot het misdrijf van de daders zelf is uitgegaan. Dat zijn dan menschen, die tot misdaad gekomen zijn doordat anderen bij hen de gedachte hebben gewekt, die hun zelf van huis uit vreemd was, om een dergelijk misdrijf te plegen. De bedoeling om allereerst te straffen diengene, bij wien het plan om een misdrijf te doen plegen, is opgekomen, maar die zich zelf aan het gevaar niet waagt, en liever een ander daarvoor in het vuur stuurt, is zonder twijfel sympathiek. Maar wat hier wordt voorgesteld, gaat veel verder dan deze gedachte. Dit wetsontwerp dient om, wanneer men bij een ander komt praten en hem op het idee brengt om een misdrijf te plegen, maar die ander blijft ontoegankelijk voor die aansporing, gaat daar niet op in, en er dus geen misdrijf uit die aansporing volgt, uit die provocatie geen handeling, zelfs geen poging voortvloeit, dan toch die aansporing zelf, het brengen van een ander op een misdadig idee, dat uitlokken van een handeling die echter niet gevolgd is, strafbaar te stellen.

Toen dit voorstel van de Regeering in de afdeelingen werd onderzocht, hebben verschillende sprekers de Regeering gevraagd: hoe komt gij er eigenlijk toe om deze nieuwe strafbepaling voor te stellen, wat is er gebeurd, welke vervolgingen hebben er in ons land plaats gehad, waarbij niet strafbare uitlokkingen aan het licht zijn gekomen, en die hebben doen blijken, dat er een lacune is in onze strafwetgeving, die noodig moet worden aangevuld? Want er zal wel geen verschil van meening over zijn, dat strafbepalingen alleen moeten tot stand komen bij gebleken noodzakelijkheid, bij gebleken behoefte, en niet moeten worden geschapen zonder dat uit iets is gebleken, dat er behoefte aan die strafbepalingen bestaat. Wanneer men de Memorie van Antwoord van de Regeering naleest, vindt men daarin wel zeer algemeene volzinnen, maar een concreet antwoord op de vraag, waaruit is gebleken, dat de Regeering aan deze strafbepalingen behoefte heeft, wordt niet gegeven. Ik heb dan zelf ook wel zoo uit den mond van leden dezer Kamer opgevangen, dat zij eigenlijk nog wel zouden willen weten, wat hier eigenlijk achter zit, welke motieven hieraan ten grondslag liggen, die niet in de stukken zijn vervat. Want een aannemelijk maken waarom men aan deze zoo uitzonderlijke strafbepaling behoefte heeft, vindt men in de stukken niet.

Intusschen is dat van mijn grieven de kleinste, nl. dat de overbodigheid van een strafbepaling, wanneer geen behoefte daaraan aan het licht is getreden, reeds een ernstige aanmerking op de totstandkoming dier strafbepaling inhoudt.

Maar een tweede en veel principieeler grief is deze, dat ons geheele strafrecht is gebouwd op deze basis, dat men, om te worden vervolgd, zich altijd moet hebben schuldig gemaakt aan wat men zou kunnen noemen: een handeling, een feit. Wij spreken altijd in de wet en ook in de pleitzaal, als de strafvervolging voortgang heeft, over het feit, waaraan de dader zich heeft schuldig gemaakt. Dat feitelijke element is de grondslag van ons geheele strafrecht; die handeling, dat concrete doen, dat als antisociaal niet kan worden toegelaten. En wat nu in deze voorgestelde strafbepaling zoo sterk opvalt is dit, dat dit feitelijke element daaraan ten eenenmale ontbreekt.

Hoe stelt de Minister zich voor, dat het misdrijf, hetwelk hij hier strafbaar wil stellen, zal worden gepleegd? Aldus: Er moet iemand zijn, die bij een ander is geweest om hem aan te sporen tot een strafbaar feit, maar dat strafbare feit is niet gepleegd en zelfs een poging om het te plegen heeft ontbroken. Er is dus niet geweest een strafvervolging, waarbij die uitlokking aan het licht is getreden, zoodat de strafvervolging wegens uitlokking is voortgevloeid uit de behandeling van die eerste strafvervolging. Neen, de strafvervolging wegens uitlokking staat geheel op zich zelf, zij zweeft in het luchtruim. De uitlokking zal natuurlijk niet hebben plaats gehad bij geschrifte. Het is niet gebruikelijk, wanneer men iemand anders gaat aanraden iets verkeerds te doen, dit zwart op wit te doen; althans, zulke onnoozelen komen op dit ondermaansche weinig voor. Er moet dus zijn gesmoesd; er is iemand bij een ander op bezoek geweest en heeft dien ander aangeraden, een misdrijf te plegen. Die ander heeft dat advies veronachtzaamd en het misdrijf niet begaan. maar nu moet toch een strafvervolging plaats hebben op grond van het gesprek dat heeft plaats gehad. Dat gesprek kan gevoerd worden met meerdere personen, maar het zal wel gevoerd zijn met één persoon, en dan kan ik mij niet voorstellen hoe het bewijs zou moeten worden geconstrueerd. Wij krijgen dus een vervolging op deze basis, dat iemand vertelt dat een ander tegen hem gezegd zou hebben, dat er misschien wel iets in zat om dit of dat te doen. Men heeft dus niet alleen geen aannemelijken grondslag voor de noodzakelijkheid van de strafbepaling, maar men mist ook de omschrijving van de bepaalde handeling die strafbaar wordt gesteld.

In de stukken wordt gezegd, dat het zoo dikwijls voorkomt dat menschen andere menschen aansporen tot meineed. Ik mag er echter op wijzen, dat deze strafbepaling moet worden toegepast zonder dat de meineed gevolgd is, zoodat geen enkele zakelijke grondslag aanwezig is voor de vervolging dan dat iemand komt vertellen dat een ander iets tegen hem zou hebben gezegd, want ik herhaal, dat zulk een uitlokking zou geschieden bij geschrifte, is wel zeer onwaarschijnlijk.

Deze twee grieven zijn uitgewerkt door den Redacteur van het *Weekblad van het Recht.* [1]) Toen ik dat betoog voor het eerst las,

[1]) Zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 395. Red. M. R. T.

heeft het op mij niet dien grooten indruk gemaakt, omdat ik sterk werd aangetrokken door de redeneering van den Minister, dat degene, die uitlokt, in moreelen zin, dikwijls een veel grootere aansprakelijkheid draagt voor een misdrijf dan degene die het misdrijf pleegt.

Ik was voor dien gedachtengang gevoelig, ook, omdat die veel meer spreekt uit gemoedsoverwegingen dan de meer formeele bezwaren van den Redacteur van het *Weekblad van het Recht* en omdat gemoedsoverwegingen nog niet het slechtste element zijn waarmede men rekening moet houden bij het tot stand brengen van strafbepalingen. Ik behoef echter den Minister niet er op te wijzen, dat, al kan de moraal bij de vaststelling van het objectieve strafrecht niet geheel worden uitgeschakeld, men zich toch zou begeven op een hellend vlak, wanneer men moreele overwegingen in de plaats stelt van strafrechtelijke overwegingen. Wanneer men de moreele stelling, waarop de Minister zich fundeert, zou willen uitwerken, zou het niet voldoende zijn te vragen: is er ook iemand geweest die het misdrijf heeft uitgelokt door letterlijk te zeggen: „Wat zoudt gij er van denken, als gij dit of dat deedt?" want er zijn nog vele andere personen, die zonder dat zij precies in die bewoordingen spreken, invloed uitoefenen op anderen en anderen brengen tot het plegen van een misdrijf, dat inderdaad, moreel gesproken, zij het niet naar de letter, door hen is uitgelokt. Wanneer men bij tal van strafvervolgingen de psychische oorzaak van het misdrijf zou gaan naspeuren, zou men misschien in meer dan de helft der gevallen komen tot de slotsom, dat er is geweest psychische inwerking van anderen, dat er verlokkingen zijn geweest van anderen, dat de menschen door anderen zijn gebracht op het hellend vlak. Als ik nu niets anders heb, geen misdrijf, geen poging tot misdrijf, alleen de bewering, dat iemand daartoe zou hebben uitgelokt, dat iemand de gedachte aan het misdrijf zou hebben gewekt, en als dat de grondslag moet worden voor een zelfstandige strafvervolging, dan ben ik huiverig daaraan mede te werken, omdat ik de zakelijke grondslag voor de strafvervolging niet aanwezig zie en omdat ik de gebleken noodzakelijkheid, die altijd noodig is voor uitbreiding van de strafbepalingen, noch in de stukken, noch daarbuiten heb aangetroffen. Dit zijn, kort samengevat, mijn grieven tegen het wetsontwerp.

Mevrouw Bakker—Nort: Mijnheer de Voorzitter! Met een kort woord wil ook ik mijn bezwaren tegen dit wetsontwerp hier uiten. Dit wetsontwerp beoogt twee doeleinden, namelijk aanvulling van artikel 47, dat in de practijk te beperkt is gebleken, door uitbreiding der in de wet genoemde middelen van uitlokking. Hiertegen heb ik geen bezwaar. Anders staat het echter met het tweede doel, namelijk invoering van een nieuw artikel, artikel 134*bis*, in ons Wetboek van Strafrecht. Tegen deze uitbreiding van ons strafrecht heb ik bezwaar.

Het betreft de strafbaarstelling van een poging tot uitlokking, dus van een mislukte uitlokking, of een uitlokking zonder gevolg.

Op welken grond berust die strafbaarstelling? Op het strafwaardige der handeling? Neen, er zijn immers tal van strafwaardige handelingen, die daarom nog niet strafbaar zijn gesteld. Ik noem als voorbeeld het niet voldoen aan een wettelijken onderhoudsplicht. De man, die vrouw en kinderen in den steek laat, de zoon, die zijn oude moeder niet wil onderhouden, zijn strafwaardig, doch daarom nog niet strafbaar. Zoo zijn er tal van voorbeelden van zeer zeker strafwaardige feiten, die toch niet dadelijk — en gelukkig— door den strafrechter worden achterhaald.

Indien alle strafwaardige handelingen gestraft zouden worden, voorwaar, een te groot deel der Staatsburgers zou met den strafrechter in aanraking komen.

Is er dan misschien een andere grond voor de strafbaarstelling van de mislukte uitlokking dan de strafwaardigheid?

In het Voorloopig Verslag wordt gezegd, dat er gevaar zou zijn, dat een dergelijke uitlokking zonder gevolg de maatschappelijke orde ernstig zou bedreigen.

Maar het is toch een feit, dat rechtsorde niet is aangetast door een poging, die door mislukking wordt gevolgd. We hebben hier immers te doen met een poging, die niet heeft geleid tot een gevolg, zelfs niet tot een begin van uitvoering.

En waar deze poging in de meeste gevallen binnenskamers, zonder getuigen, zal geschieden, zal deze uiterst moeilijk te bewijzen zijn, omdat ze geen naar buiten tredende gevolgen heeft gehad. Dus zal deze nieuwe bepaling de kans vergrooten, dat nog meer burgers op het bankje der beklaagden zullen zitten en voor hun leven geblameerd zullen zijn, ook al leidt de vervolging niet tot veroordeeling.

Slechts in enkele gevallen zou een bepaling als het voorgestelde artikel 134*bis* leiden tot veroordeeling en strafoplegging, maar dit feit kan me toch niet met dit wetsontwerp verzoenen.

Zoolang ons strafstelsel nog gaat in de oude banen van eenzame celopsluiting en bitter weinig kans oplevert tot verbetering van den gestrafte, eerder het tegenovergestelde, voel ik weinig voor een uitbreiding van het Strafwetboek in de voorgestelde richting, waarvan de noodzakelijkheid niet is gebleken. En ik meen, dat uit de enkele gevallen, die in de stukken zijn genoemd, zeer zeker niet mag worden afgeleid, dat hier een noodzaak is voor een dergelijke uitbreiding van onze strafbepalingen.

De heer Dresselhuys: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik behoor tot hen, die aanvankelijk groote bezwaren hebben tegen deze voorgestelde nieuwe strafbepalingen.

De motieven, die mij daarbij leiden, zijn, het is de Kamer bekend, op voortreffelijke wijze reeds weergegeven in het bekende hoofdartikel van het *Weekblad van het Recht* van 22 October 1921, dat ook in het Voorloopig Verslag reeds is aangehaald.

De motieven van den geleerden hoofdredacteur kunnen samengevat worden in deze uiting, dat strafrecht is noodzakelijkheidsrecht

en dat alleen dan, wanneer er werkelijk ernstige schade voor de rechtsorde te vreezen is, nieuw strafrecht moet worden geformuleerd, wat volstrekt niet gelijkstaat met de gedachte, dat een of ander feit strafwaardig kan geacht worden en daarom dus zou moeten worden ingegrepen.

In dat hoofdartikel wordt te recht opgemerkt, dat het eerste probleem der crimineele politiek moet zijn het vermijden van straf. Hier is dunkt mij een geheel ander stelsel gevolgd. Hier heeft de Minister bij voorbaat naar straf gezocht, omdat hij meende leemten te ontdekken in ons Strafwetboek.

Deze bepaling is van zoo'n groote beteekenis, omdat hier ons strafstelsel gewijzigd wordt. Het loopt hier niet over een enkel artikel, over een speciaal delict, maar over een sterk ingrijpen in ons geheele strafstelsel.

Wanneer ik daarbij dan de vraag stel, of de noodzakelijkheid van deze bepaling is gebleken of aangetoond, zal de lezer van de stukken in deze zaak onmiddellijk antwoorden: hier is hoegenaamd geen ernstige poging zelfs gewaagd om de noodzakelijkheid van deze bepaling, op gond der practijk, in het licht te stellen.

De voorstanders van dit wetsontwerp hebben in het Voorloopig Verslag gepoogd een feitelijken grond aan die noodzakelijkheid te geven door zich te beroepen op een geval, een poging tot uitlokking van meineed, behandeld voor het Hof in den Bosch in 1888, dus bijna 40 jaar geleden. Dit geval staat niet alleen: in 1916, dus acht jaar geleden, is nog zoo'n geval voor de Rotterdamsche Rechtbank behandeld. De leden, hier aan het woord, voegen hier aan toe: dit zal nog wel meer voorgekomen zijn. Juist, dat is het totaal-materiaal van de voorstanders van dit wetsontwerp in het Voorloopig Verslag. Daarbij hebben zij de uiterst zonderlinge redeneering gevoegd: in oorlogstijd is zoo gesmokkeld en in dien tijd is herhaaldelijk gepoogd uit te lokken tot smokkelen. Daarom is het op het oogenblik noodzakelijk de strafbepalingen te maken.

Mijnheer de Voorzitter! Waar iedereen weet, dat de toestand reeds lang gewijzigd is, zou dunkt mij geen beter argument kunnen worden aangevoerd om te betoogen, dat voor deze zaak nu geen reden bestaat.

Die leden hadden echter niet den plicht, de noodzakelijkheid aan te toonen. Die plicht berust bij de Regeering, en wat zegt nu de Minister van dit hoofdargument, dat er geen noodzakelijkheid is gebleken van deze strafbepaling?

> „Ook naar zijn oordeel is de belichting van de concrete gevallen, waarin een en andermaal iemand, die had getracht een ander tot een misdrijf uit te lokken, vrij is uitgegaan, voldoende om de leemte te doen gevoelen, die ons Wetboek op dit punt aanwijst."

Ziedaar, Mijnheer de Voorzitter, het betoog van den Minister: omdat een en andermaal volgens het Voorloopig Verslag een feit

zou zijn gebeurd, dat op leemten in het Strafwetboek wees, zou het voldoende zijn nu de noodzakelijkheid aan te nemen van deze zeer ingrijpende strafbepaling.

Ik ben het eens met de motiveering in het *Weekblad van het Recht*, dat ik straks aanhaalde, dat het enkele feit, dat er een leemte is op het gebied van de strafbaarstelling, nog niet motiveeren kan of mag, dat de strafwetgever geroepen zou zijn zijn terrein, zooals hier, zeer belangrijk en met niet te overziene gevolgen uit te breiden.

Ik zal het stuk niet voorlezen, want ik geloof, dat de zaak aan de leden voldoende bekend is, maar ik wil volstaan met een enkele zinsnede aan te halen:

> „De verleidingshandeling moge op zich zelf strafwaardig zijn, al wat strafbaar is behoeft niet te worden strafbaar gesteld. Dat behoort alleen dan te geschieden, wanneer door die handeling de rechtsveiligheid in hooge mate wordt aangetast. Dat is met een niet openbare, zonder gevolg gebleven uitlokking niet het geval."

Daarom is deze zaak voor mij eenigszins duister.

Hoe komt de Minister er toe om, ik zou haast zeggen als een greep uit de lucht, ons plotseling deze nieuwe strafbaarstelling voor te leggen? Waaruit heeft de Minister de noodzakelijkheid geput van dit, ik zal het straks betoogen, allerminst mooie en zelfs eenigszins zonderlinge wetsontwerp? Heeft de Minister op een goeden avond in het schemeruur gedacht: het Wetboek van Strafrecht kon hier en daar wel aangevuld worden, en als aanleiding genomen twee gevallen van 8 en meer jaren geleden? Of zijn er inderdaad op dit oogenblik frequente, ernstige misstanden, welke den Minister nopen op dit stuk de Strafwet aan te vullen? Zoolang de Minister mij niet duidelijk kan maken, dat er noodzakelijkheid bestaat om tot nieuwe strafbaarstellingen over te gaan, zal ik aan dergelijke regeling bezwaarlijk mijn stem kunnen geven.

Er komt bij, dat, naar mijn smaak, dit wetsontwerp, speciaal wat het tweede artikel aangaat, ook uit een oogpunt van rechtstechniek mij leelijk en gevaarlijk voorkomt.

Ik vind het vooreerst zonderling, dat dit wetsartikel, hetwelk een algemeen deel van het strafrecht bestrijkt, hetwelk nu strafbaar gaat stellen naast de uitlokking ook de poging tot uitlokking, als een speciaal delict in het IIde Boek wordt geplaatst, terwijl iedereen verwacht zou hebben, dat het in het Iste Boek zou opgenomen zijn. Het is niet alleen leelijk, maar ook bezwaarlijk. Wij zijn gewoon om de algemeene beginselen van strafrecht te zoeken in het Eerste Boek, en de gevolgen kan ik op dit oogenblik niet dadelijk overzien, maar ik wil er op wijzen, dat een enkel bedenkelijk gevolg mij onmiddellijk voor den geest staat.

Ik denk aan de toepasselijkheid op het militaire strafrecht. In het Militair Strafwetboek staat, dat de algemeene beginselen van het gemeene recht toepasselijk zijn op het militaire strafrecht, en daar-

mede zijn bedoeld de algemeene beginselen, neergelegd in het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht. Geldt dit algemeene, quasi bijzondere delict nu ook voor het Militair Strafwetboek?

Meer consequenties waren aan te wijzen. Ik herhaal — dit is niet alleen een opmerking van elegantie —: waarom wordt dit, terwijl het bij de uitlokking behoort, gezet in het Tweede Boek?

Er zijn echter ernstige bezwaren, die ten deele reeds in het Voorloopig Verslag zijn genoemd, maar die thans in hun volle beteekenis kunnen worden overzien, nu de Minister bij de Memorie van Antwoord een gewijzigd artikel heeft gesteld. Daarin vinden wij in de eerste plaats deze ergerlijke anomalie, dat, terwijl het vaststaat dat dit nieuwe delict een afschaduwing is van de uitlokking, zooals de Minister in de Memorie van Toelichting zegt, de constructie van de poging tot uitlokking met de strafpositie ten aanzien van uitlokking geen rekening houdt.

In de eerste plaats heeft de Minister deze poging tot uitlokking, in strijd met het beginsel van art. 45 Wetboek van Strafrecht, met even zware straf bedreigd als de uitlokking zelf. Erger, hier en daar is zij zelfs veel sterker strafbaar gesteld dan de uitlokking zelf. Terwijl de poging tot uitlokking soms is strafbaar gesteld, gaat de geslaagde uitlokker tot hetzelfde feit als zoodanig vrijuit. Het is wel duidelijk, dat er veeleer gevallen van poging tot uitlokking strafbaar zijn dan de uitlokking zelf, als wij den tekst vergelijken van het nieuwe art. 134*bis* met het bestaande art. 47 van het Wetboek van Strafrecht. Het is typisch, dat overal, waar de poging tot een handeling niet strafbaar is, de uitlokking tot de poging wel strafbaar is gesteld. Een gelukte poging tot het uitlokken van zoodanige handeling is niet strafbaar, de mislukte poging wordt strafbaar. Het lijkt vreemd, maar ik kan het met een concreet voorbeeld duidelijk maken. Iemand, die een ander uitlokt om een derde te mishandelen, is, als de mishandeling een poging blijft, niet strafbaar, maar hij, die zoo ongelukkig is, dat zijn uitlokking niet slaagt, dus een minder ernstige daad pleegt, is wel strafbaar. Dit is een strafrechtelijke dwaasheid, welke wij niet kunnen behouden. Dat de ongelukkige uitlokker ook in ander opzicht wordt achtergesteld bij den gelukkigen uitlokker, blijkt ten duidelijkste uit het nieuwvoorgestelde art. 134*bis*, waarin staat:

> „De bepaling van het eerste lid is op hem niet van toepassing, indien het misdrijf of eene strafbare poging daartoe niet is gevolgd tengevolge van omstandigheden van zijne wil afhankelijk."

M. a. w., alleen dan als hij een strafbare poging voorkomen heeft, gaat hij vrijuit, maar de ongelukkige mislukte uitlokker tot mishandeling, die tijdig heeft ingegrepen en heeft voorkomen, dat een poging is gebeurd, wordt gestraft, want die man heeft geen strafbare poging voorkomen, maar een gewone poging voorkomen.

Gaat het aan, dat het heerlijke berouw, dat als vergeving geldt voor

den sluwen uitlokker, niet geldt voor den mislukten uitlokker? Dat mag niet in het Wetboek van Strafrecht behouden blijven.

Er doen zich nog tal van andere technische vragen voor, die het ook niet gemakkelijk maken de zaak aldus te aanvaarden.

De Minister zegt in dit quasi bijzondere, maar in werkelijkheid algemeen werkende artikel, dat strafbaar is hij, die een ander „tracht te bewegen", een uitdrukking, die o.a. voorkomt in artikel 335 van het Wetboek van Strafrecht, waarin behandeld wordt de valsche prospectus. Intusschen heeft het daar tot verschil van meening aanleiding gegeven. De heer Noyon heeft daaromtrent verschil met de heeren Polenaar en Heemskerk. Het is een bekende quaestie, dat dit artikel tot duisterheid aanleiding geeft, en hier gaat men deze zaak nu plotseling introduceeren, als algemeene gedachte in ons wetboek. Beteekent „trachten" hetzelfde als „pogen" en heeft de geleerde steller eenvoudig vanwege de sierlijkheid en meertonigheid gezet trachten? Dan heben wij hier een nieuw pogingsdelict. Maar dan vraag ik: is hierop van toepassing artikel 45 van het Wetboek van Strafrecht? Men zou zeggen, dat de Minister hier op twee gedachten hinkt. Hij neemt een stuk van de pogingsleer over en zwijgt over de rest. De Minister zegt in het laatste lid van het wetsartikel, dat niet strafbaar is hij, die door omstandigheden, van zijn wil afhankelijk, het feit heeft tegengegaan. Dat is een paraphrase van artikel 45 Wetboek van Strafrecht, met dit onderscheid, dat de zaak daar omgekeerd gesteld is. Daar is het een dubbele negatie en hier is het positief, en men zou de vraag kunnen stellen, of daarmede de bewijslast is omgekeerd. Bij artikel 45 moet het openbaar ministerie stellen en bewijzen, dat de poging niet is gelukt ten gevolge van omstandigheden, onafhankelijk van den wil van den dader. Moet nu de beklaagde hier bewijzen, dat de zaak niet gelukt is door omstandigheden van den wil afhankelijk? Het leek mij bedenkelijk in een zoo groot strafrechtsbeginsel als dit redacties te gebruiken, die van elkander afwijken.

Maar dat daargelaten, vraag ik mij toch dit af: is overigens de pogingsleer toepasselijk op dat: trachten te bewegen? Beteekent het krachtens het eerste lid van artikel 145 Wetboek van Strafrecht, dat er bij trachten een begin van uitvoering moet zijn geweest? Moet het feit zich door een begin van uitvoering hebben geopenbaard? M. a. w., geldt hier voor de pogingsleer, dat trachten door een ondeugdelijk middel of op ondeugdelijk object niet strafbaar is? Ik weet het niet. De wet spreekt van poging en van strafbare poging. Strafbare poging is een poging, die aan bepaalde eischen voldoet. Hier wordt alleen gesproken van „trachten te bewegen", en ik vraag mij af: is de pogingsleer hier toepasselijk, ja of neen?

De Minister zal zich niet kunnen beroepen op het feit, dat ook in andere artikelen de uitdrukking „trachten te bewegen" voorkomt, want dat zijn speciale delicten, waarnaast bovendien andere omschrijvingen gegeven worden, terwijl verder juist daaromtrent die uitdrukking verschil van gevoelen bestaat.

Er zijn in dit wetsontwerp meer bedenkelijke, zoo niet gevaarlijke punten. Ten eerste dit, dat naar het mij voorkomt het bewijs van de feiten moeilijk te leveren zal zijn, niet op de gronden, die de twee geachte vorige sprekers hebben aangevoerd, en ook niet op die, welke in het *Weekblad van het Recht* voorkomen, nl. omdat een dergelijk feit meestal in het verborgen wordt gepleegd. Dit zou geen reden op zich zelf behoeven te zijn om dit wetsartikel niet te scheppen; het zou slechts tot weinig toepassing leiden, maar mijn bezwaar is een ander.

Ik kan niet begrijpen, hoe het O. M. dit feit als regel behoorlijk kan omschrijven, Wat is de eisch? Dat er moet gepleegd zijn het volgende feit: hij, die door een der middelen een ander tracht te bewegen om een misdrijf te begaan, wordt, indien het misdrijf of een strafbare poging daartoe niet is gevolgd, gestraft. Er moet vaststaan, dat het misdrijf of een strafbare poging niet is gevolgd. Dat kan men alleen dan aantoonen, indien het misdrijf op een bepaald uur of datum moest gebeuren. Stel het geval eens, dat A naar B gaat en zegt: gij moest bij uw buurman eens een ruit inslaan. Dat is een poging, een uitlokking tot misdrijf, maar als B het niet doet en A wordt terechtgesteld, dan zegt deze tot den rechter: wacht uw tijd af, B zal de ruit nog wel inslaan, hoe weet gij, dat hij het niet zal doen, ik heb de kiem gelegd, misschien doet hij het over één jaar of over vijf jaar. Slechts dan staat vast, dat aan het feit geen gevolg is gegeven, als B dood is. Het lijkt mij dan ook buitengewoon moeilijk, hoe de ambtenaar van het O. M. de zaak goed zal kunnen stellen. Een handig verdediger zal hem dan ook direct au pied du mur zetten. De Regeering moet niet zeggen: Niet erg, er blijft in het andere geval toch over, dat hij dan zich heeft schuldig gemaakt aan gelukte uitlokking. Hier moet dit feit, als omschreven in art. 134*bis*, duidelijk worden geformuleerd in de dagvaarding. Dat kan niet, omdat deze geheele zaak min of meer hypothetisch is. Het is duidelijk, dat dit bezwaar niet evengoed bestaat voor het geval van art. 45 der Strafwet, waarin staat, dat moet gebleken en bewezen zijn, dat door bepaalde omstandigheden het feit niet is tot stand kunnen komen. Daar hebben wij dus een houvast, moet aangetoond worden, waardoor het feit niet is gebeurd. Maar hier zouden wij niets anders kunnen vaststellen dan dat er een poging tot uitlokking is gebeurd op een zeker moment, terwijl het gevolg in de lucht blijft zweven. Dit lijkt mij buitengewoon bedenkelijk.

Er zijn meer bezwaren tegen de voorgestelde formuleering. Ik zal nog enkele noemen: in deze redactie komt een uitdrukking voor, die wij in ons strafrecht tot nu toe in dezen zin niet kenden. Hier wordt een tegenstelling gemaakt tusschen „wordt gestraft met" en „met dien verstande, dat nimmer een zwaardere straf wordt uitgesproken". Nu kennen wij in ons strafstelsel het woord „uitspreken" niet in verband met een bepaalde strafpositie, maar altijd als resultaat van een bepaalde veroordeeling. Er is altijd een duidelijke tegenstelling — zie maar de artikelen aan het einde van het Tweede Boek — tusschen

de straf, die bedreigd is, en de straf, die opgelegd is. De Regeering gaat zeggen: het feit wordt gestraft met ten hoogste vijf jaar gevangenisstraf of geldboete van ten hoogste f 300. Dat is dus de strafpositie. Er staat naast: met dien verstande echter, dat nimmer een een zwaardere straf wordt uitgesproken. Wat is nu de strafpositie? De Minister schudt het hoofd; ik wil toch opmerken, dat dit toch van buitengewoon groote beteekenis is, met name met het oog op de preventieve hechtenis. Is de strafpositie vijf jaar en geldboete of voor elk bijzonder geval eerst uit te maken en dan te herleiden tot de straf, die op het niet uitgelokte en niet gebleken misdrijf stond?

Ik wil aannemen, dat de Minister aldus redeneert, dat dit laatste is de strafpositie, maar dan is het toch wel leelijk, dat men bij deze gelegenheid dit synoniem gebruik van strafpositie en uitspraak in de wet gaat introduceeren.

Een andere vraag is, waarom het wetsontwerp alleen spreekt van „zwaardere straf", terwijl in de artikelen 45 en volgende en in ons geheele strafrecht altijd uitdrukkelijk onderscheid gemaakt wordt tusschen hoofdstraffen en andere straffen. Dit alles zijn misschien detailpunten, maar zij maken nog te meer het wetsontwerp voor mij zeer weinig aantrekkelijk.

Ik zal intusschen voorshands mijn critiek niet voortzetten. Ik wil alleen bescheidenlijk zeggen dat, wanneer dit wetsontwerp een inspiratie is, het niet de geniaalste is der inspiratiën, zooals wij die van dezen Minister kennen. Ik geloof dan ook, dat de Kamer veilig zal doen door dit wetsontwerp, althans wat betreft artikel II, niet te accepteeren.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij levendig voorstellen, dat bij de juristen in deze Kamer tegen dit wetsontwerp ernstige bezwaren bestaan. Ook ik had liever gezien, dat deze materie geregeld ware op een andere wijze dan de Regeering thans voorstelt, nl. door een wijziging van de artikelen 45 en 47, 2°., Wetboek van Strafrecht. Hetzelfde was indertijd ook al aanbevolen door mr. Cohen Tervaert in een opstel in het *Tijdschrift voor Strafrecht*, deel IV, en later nog door prof. mr. A. Blok, te Leiden. Ik wil echter erkennen, dat een zoodanige wijziging voor de Regeering zeer moeilijk zou zijn geweest, omdat daarbij de artikelen 45 en 47, 2°., geheel zouden moeten zijn omgewerkt en anders geredigeerd dan zij thans luiden. Speciaal voor dezen Minister zou dat moeilijk zijn geweest, althans wanneer de Minister gebleven is bij de meening, die hij verkondigde toen hij met mr. Polenaar een commentaar op het Wetboek van Strafrecht schreef.

Intusschen, wij staan thans voor het feit, dat de Regeering gemeend heeft een regeling te moeten voorstellen, zooals die thans vóór ons ligt, en de vraag is nu, of de Regeering met dat voorstel al of niet succes behoort te hebben. De Regeering heeft in de eerste plaats voorgesteld, en in zooverre is zij gegaan in de richting, die ik zou wenschen, een aanvulling van art. 47, sub 2°, van het Wetboek

van Strafrecht. Of die aanvulling voldoende is, meen ik te moeten betwijfelen, omdat mij in de practijk gebleken is, dat er nog meer middelen tot uitlokking zijn dan thans zullen worden genoemd in dat artikel.

Ik wil hierbij wijzen op een artikel van mr. Cnopius, dat onlangs verschenen is in het *Weekblad van het Recht* n°. 11177, waarin deze schrijver betoogt, dat er nog andere middelen tot uitlokking zijn, dan na aanneming van dit wetsontwerp in art. 47, 2°., zullen staan, en waarbij hij wijst op hetgeen de Duitsche psychiaters noemen „sexueele overheersching". Ik zal op deze quaestie echter niet verder ingaan, omdat ik dan zou komen in de beoordeeling van een strafzaak, waarin ik als vice-president van het Bossche Hof heb gezeten en die nog voor den Hoogen Raad hangt. Ik hoop evenwel, dat de Minister, die als hoofd van het O. M. nog veel beter dan ik kan vernemen, welke lacunes er nog zullen zijn in art. 47, sub 2°., als zijn voorstel kracht van wet zal hebben bekomen, niet zal aarzelen om, als hem blijkt dat er nog meer middelen tot uitlokking zijn, dan hiervoren bedoeld, een voorstel dienaangaande te doen.

De Regeering heeft gemeend van de poging tot uitlokking, waarop geen strafbaar feit is gevolgd, een zelfstandig misdrijf te moeten maken, bij een artikel 134*bis*, welke artikel een plaats zal krijgen na art. 134 van het Wetboek van Strafrecht. Wordt dat artikel aangenomen, dan zal een ieder, die een ander door een der middelen, genoemd in art. 47, 2°., poogt te verleiden tot een strafbaar feit. strafbaar zijn, als dat feit niet is gevolgd, en het uitblijven daarvan niet te danken is aan zijn eigen daad. Ten gevolge van dit nieuwe artikel zal het echter mogelijk kunnen zijn, dat een al te crimineel ambtenaar van het O. M. een strafvervolging zal instellen, die beter achterwege had kunnen blijven. Maar ieder, die het artikel van den Rotterdamschen rechter van Vierssen Trip over „De gelaarsde kat" in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* heeft gelezen, zal weten, dat, al is er wel eens een al te crimineel substituut-officier van justitie, er toch nog wel altijd andere rechterlijke ambtenaren zullen zijn, die hem zullen beduiden, dat hij wel wat al te ver gaat in zijn strafvervolgingen. Er is dan toch nog altijd een officier van justitie, een rechter-commissaris in strafzaken en ten slotte een rechtbank, die hem in zijn al te grooten ambtsijver zullen temperen.

Ik vrees daarom van de aanneming van het artikel 134*bis* niet, dat er op grond daarvan strafvervolgingen zullen worden ingesteld, die eigenlijk niet door den beugel kunnen. Maar zooals de toestand thans is, kunnen er feiten van uitlokking bestaan, die niet strafrechtelijk vervolgd kunnen worden, omdat de wet ze thans niet strafbaar stelt en dit is onduldbaar. Ik kan daarvoor verwijzen naar een buitengewoon ergerlijk geval, dat zich in het jaar 1888 voor het Hof te 's Hertogenbosch heeft voorgedaan.

Daar stond in hooger beroep terecht een mijnheer, uit een dorpje in de buurt van Helmond, die door de Rechtbank de Roermond veroordeeld was tot een maand gevangenisstraf, wegens mishandeling.

Die man wilde met alle geweld van die veroordeeling afkomen en hij heeft daarom, na in appèl te zijn gekomen, 3 arbeiders omgekocht om voor het Hof te verklaren, dat hij op het oogenblik, waarop de mishandeling gepleegd werd, niet ter plaatse was en niet ter plaatse kon zijn. Die menschen hebben dat toen, ten gevolge zijner omkooping, als getuigen onder eede verklaard. Daarop is een instructie tegen deze drie menschen geopend en is de zaak van den appellant daarna weder voor het Hof gekomen. Mijn ambtsvoorganger in het Bossche Hof heeft alstoen den menschen beduid, dat, als zij alsnog terugkwamen op hun meineedige verklaring, zij niet strafbaar zouden zijn. Zij zijn toen op hun valsche getuigenissen teruggekomen, met het gevolg, dat zij niet strafbaar waren, omdat zij het nog tijdig konden doen. Daarop heeft het O. M. tegen den uitlokker een strafvervolging ingesteld wegens uitlokking tot meineed, maar èn de Rechtbank te Roermond, èn het Hof te 's Hertogenbosch, èn de Hooge Raad der Nederlanden hebben beslist, dat ook hij niet strafbaar was, omdat de uitgelokten zelf niet strafbaar waren, wijl zij niet hadden gepleegd een strafbaar feit, omdat zij nog op het laatste oogenblik op hun strafbare handelingen waren teruggekomen. Mr. Cohen Tervaert heeft in zijn voormeld opstel geschreven, dat bedoelde uitlokking tot meineed een ergerlijk feit was, en ik kan dat geheel onderschrijven. Ik zou het dan ook ten zeerste betreuren, wanneer dergelijke feiten van uitlokking ook in het vervolg straffeloos zouden moeten blijven. Daarom kan ik, ondanks de verschillende bezwaren, die tegen het voorstel van de Regeering kunnen worden ingebracht, met haar voorstel meegaan.

De rechtsveiligheid, waarover prof. Simons het in zijn hoofdartikel had, is in ieder geval in het door mij genoemde geval aangetast, en daardoor wordt dit voorstel gewettigd.

Een geval als zich voordeed voor het Hof in 's Hertogenbosch heeft zich ook in 1916 voorgedaan voor de Rechtbank te Rotterdam, en ik twijfel er niet aan, of nog tal van andere dergelijke feiten zullen zich hebben voorgedaan, waarvan echter de justitie het bewijs niet heeft kunnen vinden en waartegen ze dus geen strafvervolging heeft kunnen instellen.

Nu is er gezegd geworden: hoe inconsequent zal het in het vervolg zijn, wanneer een poging tot mishandeling niet strafbaar is, terwijl in het vervolg een uitlokking tot mishandeling wel strafbaar zal zijn, als de mishandeling zelf niet is gevolgd. Die opmerking schijnt, oppervlakkig gezien, juist te zijn. Maar men zal toch moeten toegeven, dat het ook een ergerlijk feit is, dat men tracht een persoon om te koopen om een ander te mishandelen, al mislukt de poging daartoe. Zoodanige omkooping komt ook hier te lande voor. Iemand heeft bijv. een vijand, die hij zelf niet durft aan te vallen en daarom koopt hij een ander om om hem te mishandelen. Dat doet zich in ons land gelukkig nog niet veel voor, maar in de Zuidelijke landen gebeurt het veelvuldig en zoo zou het ook hier te lande in de toekomst kunnen

gebeuren en dit behoort daarom ook strafbaar te zijn, al is de uitgelokte mishandeling niet kunnen slagen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik juich dan ook het voorstel van de Regeering toe.

Ik heb bovendien vertrouwen genoeg in het beleid van het openbaar ministerie, dat het krachtens het voorgestelde art. 134*bis* niet lichtvaardig zal vervolgen. Ik twijfel er dan ook niet aan of het openbaar ministerie zal het nu voorgestelde artikel met nauwgezetheid toepassen, zoodat ingevolge hetzelve geen strafvervolgingen zullen plaats hebben, die niet geheel en al gewettigd zijn. In alle geval blijft de mogelijkheid open om paal en perk te stellen aan de ambtenaren van het openbaar ministerie, als die in dat opzicht wat al te crimineel zouden willen optreden.

De heer Dresselhuys heeft zooeven nog gezegd: hoe wil de ambtenaar van het openbaar ministerie ten laste leggen een misdrijf, zooals het zal kunnen bestaan, wanneer het art. 134*bis* zal zijn opgenomen in het Wetboek van Strafrecht. Ik kan als antwoord daarop verwijzen naar hetgeen heeft plaats gehad in 1888, toen een poging tot uitlokking van meineed was gepleegd voor het Hof te 's Hertogenbosch. De dagvaarding, die destijds op grond daarvan werd uitgebracht, heeft het gehouden tot voor den Hoogen Raad toe en daaruit is gebleken, dat een behoorlijke tenlastelegging van het misdrijf van art. 134*bis* mogelijk is.

De heer Kleerekoper heeft nog gevraagd: hoe zal het bewijs voor dat misdrijf te leveren zijn, maar evenzeer als het mogelijk was het te leveren in het geval, dat zich voor het Hof te 's Hertogenbosch voordeed, zal het mogelijk zijn het in andere gevalen van poging tot uitlokking te leveren.

Ik meen daarom, dat hetgene, wat de Regeering thans voorstelt, goed is en dat daardoor zal kunnen worden verkregen, dat in den vervolge ergerlijke feiten van uitlokking tot een misdrijf strafbaar zullen kunnen zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch nog op te merken, dat het gewijzigde artikel aan het slot niet geheel en al juist is. Het slot van het gewijzigd art. 134*bis*, eerste lid, luidt: „strafbare poging tot het misdrijf", en verder: „indien poging niet strafbaar is, van het misdrijf zelf kan worden opgelegd". Die redactie is niet juist, omdat het niet aangaat eerst te spreken van strafbare poging en daarna: indien poging niet strafbaar is, terwijl verder ze niet duidelijk is, omdat voor: „van het misdrijf zelf" het woord ter zake is uitgevallen.

Namens de Commissie van Rapporteurs, die geen amendement zal voorstellen, omdat zij van oordeel is, dat de Regeering zich wel met haar meening zal willen vereenigen, heb ik de eer de Regeering in overweging te geven het slot van het eerste lid te doen luiden als volgt: „dan ter zake van poging tot het misdrijf of, indien zoodanige poging niet strafbaar is, ter zake van het misdrijf zelf kan worden opgelegd."

Vervolg in afl. 3.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 29 Februari 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. J. H. Vuijstingh.

De qualificatie „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid" zonder meer, is onjuist. De omstandigheid dat de afwezigheid in tijd van vrede ten minste één dag en niet langer dan 30 dagen, of in tijd van oorlog niet langer dan 4 dagen, heeft geduurd moet in de qualificatie worden opgenomen.

Wijziging van de door den krijgsraad onvoorwaardelijk opgelegde straf in een voorwaardelijke.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

J. F. de R., oud 21 jaar, geboren te Oude Pekela, gewoon dienstplichtig-soldaat bij het 1ste Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon, appellant van een door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 6 November 1923 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle eene lichtere straf is verzocht,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 20 November 1923 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant bij sententie van den Hove zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard, met dien verstande evenwel, dat de qualificatie, aangevuld, behoort te luiden: „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van

„vrede, die langer dan één dag en minder dan dertig dagen geduurd „heeft".

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij na het eindigen van een hem verleend ziekteverlof op 10 September 1923 niet naar zijn korps, in garnizoen te Assen, is teruggekeerd, doch sinds dien tijd opzettelijk ongeoorloofd afwezig is gebleven, totdat hij omstreeks 20 September 1923 weder bij zijn korps is teruggekeerd;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 6 November 1923 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd. het aan appellant te laste gelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede appellant's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „opzettelijke ongeoor- „loofde afwezigheid",

en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 20sten tot den 21sten September 1923 in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat op de gronden en bewijsmiddelen, in het vonnis vermeld, de bewezen- en schuldigverklaring te recht is geschied;

Overwegende dat de aan het feit gegeven qualificatie in hoofdzaak juist is, doch aanvulling behoeft in den trant, als door den Advocaat-Fiskaal aangegeven, omdat opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid zonder meer niet strafbaar is, maar alleen strafbaar is gesteld ingeval de afwezigheid in tijd van vrede ten minste een dag en niet langer dan dertig dagen, of in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen duurt;

dat de evengenoemde omstandigheden dus bestanddeelen zijn van de strafbare feiten, welke artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht bevat, en dus in de qualificatie behooren te worden opgenomen;

Overwegende dat de aan appellant opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van één maand staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit;

Overwegende dat er termen zijn tot het toepassen van artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien de in het vonnis genoemde wetsartikelen en bovendien de artikelen 14a en volgende van het Wetboek van Strafrecht, 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Verklaart appellant niet te zijn bezwaard met het vonnis door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 6 November 1923 te zijnen laste gewezen:

Beveelt evenwel, dat de aan appellant opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van één maand niet zal worden ondergaan, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op één jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 der Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2—6 dier wet;

Bevestigt het vonnis voor het overige, met dien verstande, dat de qualificatie wordt aangevuld, zoodat zij komt te luiden: „opzettelijke „ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den duur van ten „minste één dag en niet langer dan dertig dagen";

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 4 April 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. H. W. de Vink.

De qualificatie „Desertie" zonder meer, is onvolledig, de omstandigheid dat de afwezigheid in tijd van vrede langer dan 30 dagen of in tijd van oorlog langer dan 4 dagen heeft geduurd moet in de qualificatie worden opgenomen.

Wijziging van de door den krijgsraad opgelegde straf.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 15 Februari 1924 gemachtigd hooger beroep

te doen instellen en vervolgen van het vonnis, door den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord op 30 Januari 1924 gewezen in de zaak tegen A. H. K., oud 24 jaar, geboren te Amsterdam, marinier 3de klasse, gedetineerd te Utrecht.

Welke Advocaat-Fiskaal verzocht en bij beschikking van 27 Februari 1924 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden K., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft het dictum, en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove zal worden schuldig verklaard aan: „desertie in tijd van vrede, gepleegd door een militair, „door langer dan dertig dagen ongeoorloofd afwezig te zijn, zijnde „tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren verloopen, „sedert de schuldige eene hem wegens desertie bij vonnis opgelegde „straf geheel heeft ondergaan", en deswege veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf, met bepaling, dat de tijd, door den gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf van 2 Januari 1924 af in mindering zal worden gebracht;

voorts de gedaagde zal worden ontslagen uit den militairen dienst, doch zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, met instandhouding van het beroepen vonnis voor al het overige, alzoo eischer in hooger beroep ter eenre,

en

genoemden A. H. K., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage, het vonnis van den Krijgsraad, waarvan appèl, te bevestigen, subsidiair bovendien gedaagde het recht te ontzeggen, bij de gewapende macht te dienen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake, dat hij, dienende als marinier 3de klasse, behoorende tot de rol van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, van of van wege den Commandant van dien bodem opdracht bekomen hebbende om zich na zijn ontslag uit de strafgevangenis te Alkmaar op 3 Juni 1923 te begeven naar hoogervermelden bodem, alwaar hij dienzelfden dag nog had kunnen aankomen, opzettelijk niet aan dat bevel heeft voldaan en sindsdien voortdurend

en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op 2 Januari 1924 te Amsterdam door de militaire politie is gearresteerd, en zulks terwijl tijdens het plegen van voorschreven misdrijf nog geen vijf jaren zijn verloopen, sedert de schuldige een hem wegens desertie bij vonnis opgelegde straf geheel heeft ondergaan;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 30 Januari 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan gedaagde te laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede gedaagde's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „Desertie, zijnde tijdens het plegen van het „misdrijf nog geen vijf jaren verloopen, sedert de schuldige eene hem „wegens desertie bij vonnis opgelegde straf geheel heeft ondergaan", en deswege gedaagde heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 2 Januari 1924 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf in mindering zal worden gebracht, terwijl de Krijgsraad gedaagde heeft ontslagen uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende dat op de gronden en bewijsmiddelen, in het vonnis vermeld, de bewezen- en schuldigverklaring te recht is geschied;

Overwegende dat de aan het feit gegeven qualificatie in hoofdzaak juist is, doch aanvulling behoeft in den trant, als door den Advocaat-Fiskaal aangegeven;

Overwegende dat de aan gedaagde opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden niet staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, immers te licht is;

Overwegende dat het Hof den gedaagde niet op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen dienst te blijven;

Gezien de in het vonnis genoemde wets-artikelen, met weglating van artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord op 30 Januari 1924 ten laste van gedaagde gewezen, voorzoover betreft de daarbij aan hem opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden en de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Veroordeelt gedaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden;

Houdt het vonnis, —met dien verstande, dat de qualificatie wordt aangevuld, zoodat zij komt te luiden: „Desertie in tijd van vrede, „door langer dan dertig dagen ongeoorloofd afwezig te zijn, zijnde „tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren verloopen, „sedert de schuldige een hem wegens desertie bij vonnis opgelegde „straf geheel heeft ondergaan", — voor al het overige in stand, mede

ten aanzien van de bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer rechterlijke uitspraak sedert 2 Januari 1924 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 15 April 1914.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt.-Gens. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch en plaatsvervangend-lid Dr. J. E. van der Meulen.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. A. J. Moll.

De qualificatie „Desertie" zonder meer, is onvolledig, de omstandigheid dat de desertie heeft bestaan in eene opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, waardoor een bevolen reis naar een plaats buiten het Rijk in Europa, waartoe het bevel den beklaagde bekend was, niet wordt medegemaakt, moet in de qualificatie worden opgenomen.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

W. J. V., oud 23 jaar, geboren te Amsterdam, matroos 2de klasse, gedetineerd te Utrecht, appellant van een door den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord op 13 Februari 1924 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen, appellant eene lichtere straf op te leggen.

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 29 Februari 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Fiskaal bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant, bij sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad te zijn niet bezwaard, met dien ver-

stande evenwel, dat de qualificatie zal worden aangevuld, zoodat zij komt te luiden: „Desertie in tijd van vrede, door als militair zich „schuldig te maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid en „daardoor een bevolen reis, zooals in artikel 96 No. 2 van het Wet„boek van Militair Strafrecht is omschreven, niet mede te maken."

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake, dat hij als matroos 2de klasse dienende aan boord van Hr. Ms. „Heemskerck", opzettelijk in den morgen van 5 Januari 1924, te omstreeks 8 uur, te Willemsoord van passagieren is achtergebleven, door welk ongeoorloofd achterblijven hij de reis van dien bodem naar het buitenland (een oefeningsreis van eenige maanden in de Middellandsche zee), welke reis omstreeks den middag van 5 Januari 1924 is begonnen en waartoe het bevel hem bekend was of redelijkerwijze door hem kon worden vermoed, geheel of gedeeltelijk niet heeft medegemaakt, hebbende hij, appellant, na zonder vergunning voortdurend te zijn achtergebleven, zich in den namiddag van 6 Januari 1924, te ongeveer 6 uur, aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord aangemeld;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 13 Februari 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant ten laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede appellant's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„Desertie",

en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 19 Januari 1924 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis vermeld, de bewezenverklaring van- en schuldigverklaring aan het den appellant ten laste gelegde te recht is geschied;

Overwegende dat de aan het feit gegeven qualificatie in hoofdzaak juist is, doch aanvulling behoeft in den trant, als door den Advocaat-Fiskaal aangegeven;

Overwegende dat de aan appellant opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit;

Overwegende dat dus appellant met het tegen hem gewezen vonnis niet is bezwaard en dit, met aanvulling der qualificatie, behoort te worden bevestigd;

Gezien de in het vonnis genoemde wetsartikelen;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Verklaart appellant niet te zijn bezwaard met het vonnis, door den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord op 13 Februari 1924 te zijnen laste gewezen;

Bevestigt dat vonnis met dien verstande, dat de qualificatie wordt aangevuld, zoodat zij komt te luiden:

„Desertie in tijd van vrede, door zich schuldig te maken aan „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid en daardoor een bevolen „reis naar eene plaats buiten het Rijk in Europa, waartoe het bevel „hem bekend was, niet mede te maken."

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 Maart 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. R. F. C. van Roij.

Waar de oorspronkelijke beschikking tot verwijzing ontbreekt en niet is komen vast te staan dat het bij de stukken aanwezig afschrift van die beschikking kan worden aangemerkt als afschrift, hetwelk bij het niet meer aanwezig zijn van den oorspronkelijken titel hetzelfde bewijs oplevert als die akte, is geen recht tot strafvordering aanwezig en moet beklaagde worden vrijgesproken.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 29 Juni 1923 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis, door den Krijgsraad te 's-Gravenhage, op 25 Mei 1923 gewezen in de zaak tegen W. A. W., oud 33 jaar, geboren te Amsterdam, destijds dienstplichtig-soldaat bij het 23ste Bataljon Landweer-Infanterie, gerequireerde in persoon,

Welke Advocaat-Fiskaal, verzocht en bij beschikking van 16 November 1923 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden W., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot teniet-doening van het vonnis van den Krijgsraad, en dat alsnog bij sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 224 der Rechtspleging bij de Landmacht, 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27, 44, 84 3e lid, 310 van het Wetboek van Strafrecht,

onder I door het Hof eene dispositie zal worden genomen, dat aan den bevoegden rechter kennis zal worden gegeven, dat over de zaak en den persoon des gedaagden de militaire rechter niet bij de wet is gesteld;

onder II de gedaagde zal worden schuldig verklaard aan: „diefstal", en deswege veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf, met bepaling, dat de tijd, door den gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf van 30 October 1918 tot 20 November 1918 in mindering zal worden gebracht, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemden W. A. W., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage:

wat betreft feit I: zich bevoegd te verklaren om van de zaak kennis te nemen en het vonnis van den Krijgsraad te bevestigen; subsidiair gedaagde te veroordeelen tot eene voorwaardelijke straf;

wat betreft feit II:

het vonnis van den Krijgsraad te bevestigen, subsidiair gedaagde te veroordeelen tot eene voorwaardelijke straf.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad voor de Landmacht in het eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtgestaan ter zake, dat hij:

I. te Amsterdam op 1 October 1918, als wanneer gedaagde trachtte zonder bon brood machtig te worden, waarin gedaagde door den bakkersmagazijnmeester G. J. v. d. V. werd verhinderd, opzettelijk dien van der V. met één zijner, gedaagde's, vuisten of handen één krachtigen stomp of slag tegen of op diens oog, althans in diens gelaat, heeft gegeven, waardoor diens oog daarna sterk op-

zwol, tengevolge van welke mishandeling van der V. voormeld pijn ondervond;

II. te fort Liebrug, gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, op of omstreeks 30 October 1918, als wanneer gedaagde als manschap van de wacht op gemeld fort was, heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening uit het wachtlokaal twee model wollen dekens, toebehoorende aan het Rijk, althans aan een ander dan hem, gedaagde;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 25 Mei 1923 gewezen vonnis, gedaagde zoowel van het hem sub I als van het hem sub II te laste gelegde heeft vrijgesproken, wat het sub I te laste gelegde betreft op grond, dat, nu eene verwijzing van gedaagde naar den Krijgsraad ter zake van dit feit niet in het dossier aanwezig is, ter zake hiervan geen recht tot strafvordering aanwezig is, en wat het sub II te laste gelegde betreft op grond, dat dit niet wettig en overtuigend is bewezen;

Overwegende dat bij onderzoek is gebleken, dat de oorspronkelijke beschikking tot verwijzing van gedaagde naar den Krijgsraad ter zake van het hem onder 1o. ten laste gelegde feit niet meer aanwezig is;

dat evenwel niet is komen vast te staan, dat het bij de stukken aanwezige afschrift van voormelde beschikking kan worden aangemerkt als afschrift, hetwelk bij het niet meer aanwezig zijn van den oorspronkelijken titel hetzelfde bewijs oplevert als die akte;

dat mitsdien geen recht tot strafvordering aanwezig is nu de grondslag voor de strafvervolging ontbreekt;

Overwegende dat derhalve de vrijspraak van het feit onder 1o. ten laste gelegd te recht is geschied;

Overwegende dat de Krijgsraad op den grond in het vonnis aangegeven, gedaagde mede te recht heeft vrijgesproken van het onder 2o. ten laste gelegde feit;

Overwegende dat 's Krijgsraads vonnis dus behoort te worden bevestigd;

Gezien artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis, door den Krijgsraad in het eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, op 25 Mei 1923 in deze zaak gewezen.

de Advocaat-Fiskaal voerde aan:

dat de vrijspraken onjuist zijn;

dat onder I wel is waar de origineele verwijzing naar den Krijgsraad van den beklaagde ontbreekt, maar wèl een behoorlijk gewaarmerkt eensluidend afschrift aanwezig is en

dat dusdanig afschrift gelijkwaardig met het origineel is;

dat overigens hetgeen den beklaagde onder I is ten laste gelegd, door wettige bewijsmiddelen, naar eisch van rechten, is bewezen, evenals zijne schuld daaraan;

dat hetgeen onder II den beklaagde is ten laste gelegd eveneens rechtens is bewezen, met zijne schuld daaraan, door de onder II afgelegde beëedigde getuigenverklaringen, in onderling verband en samenhang beschouwd;

terwijl de raadsman betoogde:
wat betreft het onder I ten laste gelegde feit:
dat de opvatting van den Advocaat-Fiskaal, dat een behoorlijk gewaarmerkt, eensluidend afschrift van de verwijzing naar den Krijgsraad, gelijkwaardig is met het origineel, als juist kan worden aanvaard, voor zoover redelijkerwijze kan worden aangenomen, dat dit afschrift werkelijk eensluidend is met het origineel;
dat echter, volgens het aanwezige afschrift, absoluut niet kan worden nagegaan hoe het origineel zelf luidde, daar op dit afschrift verschillende doorhalingen en wijzigingen voorkomen, waarvan men niet kan zeggen of deze met het origineel overeenstemmen;
dat, in het huidige geval, de opvatting van den Advocaat-Fiskaal mitsdien niet kan worden aanvaard;
dat, mocht het Hof van eene andere meening zijn, gedaagde, gezien de omstandigheden, vermeld in het door den Ambtenaar der Reclasseering, te Amsterdam, uitgebracht rapport, zeker voor eene voorwaardelijke straf in aanmerking komt;
Wat betreft het onder II ten laste gelegde feit:
Dat de zienswijze van den Advocaat-Fiskaal, dat dit feit rechtens is bewezen, door den raadsman van beklaagde wordt gedeeld;
dat echter de clementie van het Hof ten gunste van den beklaagde wordt ingeroepen, komende deze, ook voor dit feit, in aanmerking voor een voorwaardelijke straf;

daarna repliceerde de Advocaat-Fiskaal:
dat de beklaagde, bij zijn verhoor als zoodanig door het Hoog Militair Gerechtshof op 21 December 1923, voor het eerst zich er op beroepen heeft, dat van het hem onder I ten laste gelegde de Militaire Rechter onbevoegd is kennis te nemen, omdat hij op 1 October 1918 nog met onbepaald verlof was;
dat bij nader onderzoek dit laatste juist is gebleken;
dat immers de beklaagde eerst op 8 October 1918 van onbepaald (klein) verlof bij zijn korps is teruggekeerd;
dat, volgens artikel 1 der Wet van 20 April 1918 (*Staatsblad* nr. 254), thans vervallen, de tot de Krijgsmacht behoorende persoon aan wien, overeenkomstig de voorschriften, „onbepaald (klein) verlof", of „langdurig bepaald (klein) verlof" is verleend, gedurende zoodanig verlof *niet* is onderworpen aan het militaire straf- en tuchtrecht;
dat het voor het onder II ten laste gelegde geen overwegend bezwaar is, dat de herinnering, met betrekking tot het hier ten laste gelegde, bij de getuigen geheel is verflauwd en vervaagd, nu zij de handteekeningen, staande aan den voet der processen-verbaal, des-

tijds van hunne verhooren opgemaakt, inderdaad als hunne handteekeningen herkennen;

dat intusschen getuige B. zich tóch nog herinnert, dat hij ten dage waarover het hier gaat, den beklaagde in de poterne van het fort Liebrug met twee dekens heeft gezien en dat de beklaagde met die dekens in de richting zijner kamer ging doch dat getuige geen hoofdkussen heeft waargenomen;

terwijl de raadsman dupliceerde:

Wat betreft het onder I ten laste gelegde:

dat de juistheid van beklaagde's bewering, dat hij op 1 October 1918 nog met onbepaald verlof was, niet is bewezen;

dat de Advocaat-Fiskaal wel zegt in zijne nadere conclusie, dat bij nader onderzoek de juistheid daarvan is gebleken, maar niet wordt gezegd in wat dit nader onderzoek heeft bestaan en welke de feiten zijn, waarop de Advocaat-Fiskaal zijne opvatting steunt;

dat het Hoog Militair Gerechtshof mitsdien wèl bevoegd is om van deze zaak, kennis te nemen;

dat ondergeteekende voor het overige bij het in zijne eerste conclusie vermelde persisteert;

Wat betreft het onder II ten laste gelegde:

dat bij afwijking van zijn eerste conclusie ondergeteekende van meening is, na de door de getuigen voor het Hof afgelegde verklaringen te hebben gehoord, dat het ten laste gelegde feit niet is bewezen;

dat, buiten den getuige B., de andere getuigen hebben verklaard zich niets van de zaak te herinneren; dat de getuige B. zich wel herinnert, dat hij den beklaagde met twee dekens in de richting van zijne (beklaagde's) kamer heeft zien gaan, maar daaruit niet is af te leiden, dat beklaagde deze dekens zou hebben gestolen, daar regelmatig dekens door de manschappen naar hunne kamer werden medegenomen, al was dit ook verboden;

dat door de processen-verbaal in eerste instantie het overtuigende bewijs niet is geleverd, nu de verschillende getuigen hebben verklaard zich niets van de zaak te herinneren.

Uit de bovenstaande sententie zal zeker wel niet de conclusie mogen worden getrokken dat bij gebreke van de oorspronkelijke beschikking tot verwijzing nimmer met een behoorlijk gewaarmerkt afschrift zal kunnen worden volstaan. De doorhalingen en wijzigingen waarop de raadsman doelde, zullen op de hier gevallen beslissing wel van veel invloed zijn geweest. Opgemerkt moge evenwel worden dat, indien men de praktijk in aanmerking neemt, die doorhalingen en wijzigingen volstrekt niet tegen de authenticiteit van het afschrift pleiten. Een veelvuldig voorkomend gebruik is toch dat, ter concipieering van de telastelegging, aan den voet van het bevelschrift tot bijeenroepen van den Krijgsraad te vermelden, wordt gebruik gemaakt van de omschrijving van het feit op de beschikking tot ver-

wijzing voorkomend, waarin dan met potlood wordt gewijzigd wat in de bedoelde telastelegging anders moet worden opgenomen. Zijn dus die wijzigingen met de hand van den Auditeur-Militair in potlood bijgeschreven, dan kan men alleen concludeeren dat deze vergeten heeft gomelastiek te gebruiken, maar tegen de authenticiteit van het afschrift waarop die wijzigingen voorkomen, pleit zulks volstrekt niet.

Waar het Hof, voor wat het onder I ten laste gelegde betreft, toch tot de conclusie kwam dat geen recht tot strafvordering aanwezig was, behoefde blijkbaar naar de bevoegdheidsquaestie van den militairen rechter, door den Advocaat-Fiskaal bij repliek te berde gebracht, geen onderzoek te worden ingesteld. Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 8 April 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt.-Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade, en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. A. J. Moll.

Wanneer door de bevoegde autoriteit verwijzing naar den krijgsraad heeft plaats gehad, staat het den Auditeur-Militair niet vrij dezen last zonder gevolg te laten, óók niet ten aanzien van één der feiten, wanneer ter zake van meerdere is vervolgd. Nietigverklaring van de telastlegging.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 12 Februari 1924 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 15 Januari 1924 gewezen in de zaak tegen D. van D., oud 20 jaar, geboren te Utrecht, gewoon dienstplichtig soldaat bij het Regiment Grenadiers, gerequireerde in persoon,

Welke Advocaat-Fiskaal, verzocht en bij beschikking van 18 Maart 1924 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploiteur bij

het Hof om te dagvaarden den voornoemden van D., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft het dictum, en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove, met weglating van artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht en aanhaling van artikel 55 van dit Wetboek, zal worden schuldig verklaard aan:

„Als bestuurder van een rijwiel,

„1o. op een rijwielpad, niet behoorende tot een weg, met zijn rij-„wiel niet behoorlijk uitwijken naar rechts bij het tegenkomen van „rijwielen;

„2o. op een rijwielpad links naast een bestuurder van een rijwiel „rijdende bij het ontmoeten van een anderen bestuurder van een rij-„wiel zich niet achter den rechtsrijdenden bestuurder begeven",

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van vijftien gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door tien dagen hechtenis,

met instandhouding van het beroepen vonnis voor al het overige,

alzoo eischer in hooger beroep, ten eenre,

en

genoemden D. van D., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen, wat de opgelegde straf betreft, het vonnis van den Krijgsraad te bevestigen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de met eede bevestigde verklaring van den te terechtzitting van het Hof gehoorden getuige I. J. van de V., agent van Politie, rechercheur der afdeeling Kinderpolitie, tevens buitengewoon veldwachter, der gemeente 's-Gravenhage;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op 8 Juni 1923 te 's-Gravenhage als bestuurder van een rijwiel, daarmede rijdende op het rijwielpad, gelegen langs de trambaan en het voetgangerstrottoir van den Raamweg, welk rijwielpad als zoodanig was aangeduid door borden van het model, vastgesteld door den Minister van Waterstaat en in beheer is bij de gemeente 's-Gravenhage:

1o. bij het tegenkomen van rijwielen niet behoorlijk naar rechts is uitgeweken;

2o. bij het ontmoeten van andere bestuurders van rijwielen zich niet heeft begeven achter den rechts van hem rijdenden rijwielbestuurder de Blaauw;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 15 Januari 1924 gewezen vonnis, op grond van den in het vonnis weergegeven inhoud van het ambtseedig proces-verbaal, op 11 Juni 1923 opgemaakt door I. J. van de V., agent van Politie, rechercheur der afdeeling Kinderpolitie, tevens buitengewoon veldwachter der gemeente 's Gravenhage, het aan gedaagde te laste gelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met zijne schuld daaraan, het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„1. Het als bestuurder van een rijwiel op een rijwielpad, niet „behoorende tot een weg, niet behoorlijk naar rechts uitwijken bij „het tegenkomen van rijwielen;

„2. Het als bestuurder van een rijwiel op een rijwielpad links „naast een ander bestuurder van een rijwiel rijdende, bij het ontmoe„ten van een of meer bestuurders van rijwielen zich niet achter den „rechts rijdenden bestuurder begeven;

„beide feiten ééne voortgezette handeling uitmakende", en deswege gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door hechtenis van acht dagen;

Overwegende dat gedaagde, op het advies van den Auditeur-Militair, op 4 October 1923 door den Plaatselijke-Commandant te 's-Gravenhage naar den Krijgsraad is verwezen ter zake dat hij op 8 Juni 1923 te 's-Gravenhage, als bestuurder van een rijwiel, daarmede rijdende op het rijwielpad, gelegen langs de trambaan en het voetgangerstrottoir van „den Raamweg", welk rijwielpad als zoodanig was aangeduid door borden van het model, vastgesteld door den Minister van Waterstaat, en in beheer is bij de gemeente 's-Gravenhage,

1o. bij het tegenkomen van rijwielen niet behoorlijk naar rechts is uitgeweken;

2o. bij het ontmoeten van andere bestuurders van rijwielen naast W. E. de B. is blijven rijden en zich niet achter den rechts rijdenden bestuurder heeft begeven;

3o. zijn rijwiel niet heeft doen stilhouden op de eerste vordering van I. J. van de V., agent van Politie, rechercheur der afdeeling Kinderpolitie, tevens buitengewoon veldwachter, te 's-Gravenhage;

Overwegende dat vervolgens op 19 October 1923 door den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht aan den voet van het bevelschrift tot het doen bijeenkomen van den Krijgsraad is te laste gelegd, dat gedaagde op 8 Juni 1923 te 's-Gravenhage als bestuurder van een rijwiel, daarmede rijdende op het rijwielpad, gelegen langs de trambaan en het voetgangerstrottoir van den Raamweg, welk rijwielpad als zoodanig was aangeduid door borden van het model, vastgesteld door den Minister van Waterstaat, en in beheer is bij de gemeente 's-Gravenhage:

1o. bij het tegenkomen van rijwielen niet behoorlijk naar rechts is uitgeweken;

2o. bij het ontmoeten van andere bestuurders van rijwielen zich niet heeft begeven achter den rechts van hem rijdenden rijwielbestuurder de B.;

Overwegende dat hieruit blijkt, dat het feit, onder 3o. in de beschikking tot verwijzing omschreven, niet in de telastlegging is vermeld;

Overwegende dat het den Auditeur-Militair niet vrijstaat om, wanneer door de bevoegde autoriteit verwijzing naar den Krijgsraad heeft plaats gehad, dezen last zonder gevolg te laten, ook niet ten aanzien van één der feiten, wanneer ter zake van meerdere is verwezen;

Overwegende dat, nu niettemin zulks is geschied, de telastlegging had moeten zijn nietig verklaard, hetgeen dus in hooger beroep alsnog zal behooren te geschieden;

Gezien artikel 114 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 15 Januari 1924 in de zaak van hoogergenoemden gedaagde gewezen;

Verklaart nietig de bovenvermelde telastlegging van den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 8 April 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht (tit.) N. J. J. van Rijn van Alkemade en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. A. J. Moll.

Het toevoegen van beleedigende woorden kan niet zijn „beleedigen" en tevens „uitschelden" in den zin van art. 108 Mil. Swb., daar de wet met „uitschelden" eene handeling op het oog heeft welke niet onder „beleedigen" valt.

De in casu gebezigde uitdrukkingen hadden de strekking den meerdere persoonlijk te beleedigen.

Toepassing van art. 74 aanhef 1° Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

H. V., oud 22 Jaar, geboren te Veendam, maréchaussée te paard 2de klasse bij de IIde Divisie Koninklijke Maréchaussée, gerequireerde in persoon, appellant van een door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 12 Februari 1924 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen, den appellant, zoo daartoe termen aanwezig geacht mochten worden, voorwaardelijk te veroordeelen en hem althans niet terug te stellen in rang, en alvorens uitspraak te doen, de getuigen J., van G. en S. te hooren,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en landmacht, bij 's Hofs beschikking van 22 Februari 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle, bij eisch à minima, is geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad wat betreft het dictum, en dat alsnog bij sententie van den Hove de appellant, met aanhaling tevens der artikelen 25, 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 74 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, en weglating van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: „Als militair opzettelijk een meerdere,
„*a.* in zijne tegenwoordigheid mondeling beleedigen en uitschelden;
„*b.* feitelijk bedreigen met geweld,
„dit alles ééne voortgezette handeling uitmakende", en deswege veroordeeld tot eene maand gevangenisstraf;
voorts de appellant zal worden verlaagd tot den stand van soldaat (maréchaussée 3de klasse),
met instandhouding van het beroepen vonnis voor al het overige,

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op den eisch à minima van den Advocaat-Fiskaal;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof onder eede gehoorde getuigen: C. V., opperwachtmeester-brigadecommandant; H. A. S., maréchaussée 2de klasse, (gedetacheerd te Sloterdijk), en H. J. van G., wachtmeester, allen van de Brigade Oss der 2de Divisie Koninklijke Maréchaussée;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op of omstreeks 8 December 1923 te Oss opzettelijk zijn meerdere, den

opperwachtmeester V., zijn brigade-commandant, in zijne tegenwoordigheid mondeling heeft beleedigd en uitgescholden, door tegenover hem staande hem op luiden toon toe te voegen en te schreeuwen: „je bent een huichelaar, je heele familie zijn huichelaars, naar de „kerk loopen, dat kun je wel, maar je deugt niet", althans door woorden te bezigen van gelijke beteekenis, en vervolgens opzettelijk denzelfden meerdere feitelijk heeft bedreigd met geweld, althans in zijne tegenwoordigheid door gebaren met eenig kwaad heeft bedreigd, door vloekende en tierende met opgeheven rechterarm en gebalde vuist in dreigende houding op dien meerdere af te komen;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 12 Februari 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant te laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede appellant's schuld daaraan;

het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„Het als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordig-„heid mondeling beleedigen en uitschelden, één voortgezette hande-„ling uitmakende",

en deswege appellant heeft veroordeeld tot één maand gevangenisstraf met vrijspraak van appellant van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de erkentenissen van appellant en de beëedigde verklaringen der getuigen V. en S., te recht als wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met appellant's schuld daaraan, dat appellant op 8 December 1923 te Oss opzettelijk zijn meerdere, den opperwachtmeester V., zijn brigade-commandant, in zijne tegenwoordigheid mondeling heeft beleedigd, door tegenover hem staande, hem op luiden toon toe te voegen en te schreeuwen: „Je bent een huichelaar, je heele familie „zijn huichelaars, naar de kerk loopen, dat kun je wel, maar je deugt „niet";

dat dit feit valt onder „het als militair opzettelijk een meer-„dere in zijne tegenwoordigheid beleedigen", zoodat in zooverre de qualificatie van den Krijgsraad moet worden bevestigd;

dat weliswaar door de woorden: „je heele familie zijn huichelaars" in de eerste plaats de familieleden van den opperwachtmeester zijn beleedigd, in wier tegenwoordigheid evenwel de beleediging niet is uitgesproken, maar deze woorden eveneens de beteekenis hebben, dat het geslacht, waartoe de opperwachtmeester V. behoort, is een geslacht van huichelaars en zij dus eene versterking vormen van de onmiddellijk voorafgaande woorden: „je bent een huichelaar", evenals de woorden: „naar de kerk loopen, dat kun je wel", daarvan eene nadere aanduiding opleveren, zoodat al deze uitdrukkingen de strekking hadden, den opperwachtmeester persoonlijk te beleedigen;

dat evenwel ten onrechte door den Krijgsraad is aangenomen, dat de qualificatie, welke de Auditeur-Militair in de telastlegging aan

deze feiten heeft gegeven, n.l. dat appellant met die woorden den opperwachtmeester ook heeft uitgescholden, juist zou zijn, aangezien de wet met „uitschelden" eene handeling op het oog heeft, welke niet onder „beleedigen" valt;

Overwegende ten aanzien van dat deel der telastlegging, waarvan appellant is vrijgesproken:

dat de in het vonnis voorkomende verklaring van den opperwachtmeester C. V. behoort te worden aangevuld met hetgeen ten aanzien van de te laste gelegde bedreiging door dezen opperwachtmeester mede ter terechtzitting van het Hof is verklaard, n.l.: dat appellant eenigen tijd nàdat onder vloeken en godslasteringen de woorden: „het „is hier een mooie rotzooi tegenwoordig; iemand zoeken en pesten, „dat kun je, anders niet; je bent een huichelaar, je heele familie zijn „huichelaars, naar de kerk loopen, dat kun je, maar je deugt niet", waren geuit, op hem, getuige, is afgekomen met opgeheven rechterarm en gebalde vuist, het bovenlijf voorover gebogen, terwijl „de „zeever (het speeksel) hem op den mond stond"; dat de maréchaussée H. A. S., die toen juist het vertrek binnenkwam, deze dreigende houding moet hebben gezien, en dat genoemde wachtmeester den appellant zelfs met den arm heeft tegengehouden, toen deze naar hem, getuige, toekwam;

Overwegende dat de maréchaussée H. A. S. weliswaar heeft verklaard, dat hij den appellant niet in dreigende houding voor den opperwachtmeester V. heeft zien staan; dat hij, getuige, niet de bedoeling heeft gehad den appellant tegen te houden en deze slechts toevallig tegen zijn arm is aangeloopen,
doch deze verklaring geenszins de pertinente verklaring van den opperwachtmeester V. ontzenuwt;

Overwegende dat de verklaring van den wachtmeester H. J. van G., inhoudende: dat over het algemeen een minder aangename verhouding bestond tusschen den opperwachtmeester V. en het personeel der Maréchaussée-brigade Oss, evenmin twijfel heeft doen rijzen aan de volkomen geloofwaardigheid der verklaring van meergenoemden opperwachtmeester;

Overwegende dat, — worden de in het vonnis genoemde gronden en bewijsmiddelen met de vorenstaande verklaring van den opperwachtmeester V. aangevuld, — mede wettig en overtuigend is bewezen het aan appellant te laste gelegde opzettelijk bedreigen van zijn Brigade-Commandant, den opperwachtmeester V., door vloekende en tierende met opgeheven rechterarm en gebalde vuist in dreigende houding op dien meerdere af te komen;

Overwegende dat, in verband met het vorenstaande, de feiten behooren te worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid „mondeling beleedigen en door gebaren met eenig kwaad bedreigen, „beide feiten ééne voortgezette handeling uitmakende";

Overwegende dat de aan appellant opgelegde gevangenisstraf voor

den tijd van één maand staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten;

Overwegende dat appellant, op grond van de begane feiten, ongeschikt is om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

Gezien, behalve de in het vonnis genoemde wetsartikelen, de artikelen 74 aanhef en 1°. der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht en 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 12 Februari 1924 ten laste van appellant gewezen, voorzooverre appellant daarbij is vrijgesproken van het hem te laste gelegde opzettelijk bedreigen van zijn Brigade-Commandant, den opperwachtmeester V., en voorzooverre betreft de qualificatie, door den Krijgsraad aan het te laste gelegde en bij het vonnis bewezen verklaarde gegeven;

Verklaart het vorengenoemde deel der telastlegging mede wettig en overtuigend bewezen, alsmede appellant's schuld daaraan;

Qualificeert de te laste gelegde en bewezen feiten als:

„Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid „mondeling beleedigen en door gebaren met eenig kwaad bedreigen, „beide feiten ééne voortgezette handeling uitmakende";

Houdt het vonnis, met aanvulling der in het vonnis genoemde gronden en bewijsmiddelen als hiervóór aangegeven, voor al het overige in stand, mede ten aanzien van de aan appellant opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Verlaagt appellant tot den stand van soldaat;

Onzegt allen anderen eisch.

---

de Advocaat-Fiskaal voerde aan: dat de gedeeltelijke vrijspraak van den beklaagde onjuist is;

dat rechtens óók bewezen is de te last gelegde bedreiging, met beklaagde's schuld daaraan, onder toepassing, voor zooveel noodig, van artikel 74, 1°. der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

dat de beklaagde op grond van het begane feit onwaardig en ongeschikt is te achten om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

terwijl de raadsman betoogde: dat appellant heeft erkend, de bij de telastlegging vermelde woorden tot den opperwachtmeester V. te hebben gesproken, doch daaraan heeft toegevoegd, dat hij geen opzet heeft gehad, om dezen zijnen superieur te beleedigen;

dat deze woorden gesproken zijn in een opwelling van drift en opgewondenheid; dat appellant het laakbare van deze woorden zeer wel gevoelt, doch hij het zeer zou betreuren, wanneer hij hierdoor een gevangenisstraf zou moeten beloopen en nog meer, wanneer hij deswege zou worden teruggesteld in rang, zooals de heer Advocaat-Fiskaal bij incidenteel appel vordert;

dat appellant tot zijne verschooning aanvoert, dat de verhouding tusschen V. en zijn ondergeschikten zeer slecht was en zulks wel duidelijk zal blijken, indien Uw Hof de maréchaussée-wachtmeester H. J. v. G. en S. zal hooren, in de instructie reeds gehoord, die de opperwachtmeester o.a. eens hebben hooren zeggen „ik blijf nog een „jaartje in dienst om jullie te pesten";

dat ook de getuigenverklaring van kapitein W. ten deze van belang is;

dat bij een gespannen verhouding het in ieder geval minder tactvol is geweest van den opperwachtmeester V., van appellant te vorderen, dat deze den sleutel van zijn kamer zou inleveren, hetgeen niet voorgeschreven is en ook bij deze brigade geen gewoonte was;

dat dit en het meegaan van getuige V. naar de kamer van appellant, wat geheel onnoodig was, den appellant heeft geprikkeld en het eene woord het andere heeft uitgelokt;

dat de getuigenverklaring van Opperwachtmeester V. in verschillende onderdeelen belangrijk afwijkt van die van andere getuigen o.a. Maréchaussée S. en ook, wat nog van meer belang is, van het schriftelijk rapport, op 10 December 1923 opgemaakt (dossier D 1);

dat appellant 's Hofs aandacht vestigt op het feit, dat opperwachtmeester V. het onderwerp van het rapport omschrijft als „brutale gedragingen", waaruit wel zeer duidelijk blijkt, dat hij zelf niet dacht aan, en het voorgevallene niet beschouwde als, zulke ernstige zaken als beleediging, en bedreiging van een meerdere;

dat de te laste gelegde bedreiging geenszins is bewezen en door appellant met groote stelligheid wordt ontkend.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 15 April 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.
Plaatsvervangend lid: Dr. J. E. v. d. Meulen.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. F. C. M. Boenders.

Het door een handelsreiziger ten eigen bate aanwenden van gelden hem door dengene in wiens dienst hij is tot den aankoop van een spoorwegabonnement verstrekt **kan** *verduistering opleveren. Het doet zulks* **niet** *wanneer is afgesproken, dat de handelsreiziger de aldus verstrekte gelden met zijne te verwachten verdiensten zal terugbetalen.*

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

S. v. W.. oud 33 jaar, geboren te Rotterdam, eertijds dienstplichtig-soldaat bij den Landstorm, thans buitengewoon dienstplichtig-soldaat bij het 18de Regiment Infanterie, gedetineerd te Utrecht, appellant van een door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 29 Januari 1924 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot het opleggen van een mindere straf,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 22 Februari 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant bij sententie van den Hove zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij:

I. in of omstreeks de maand Maart 1922 te Amsterdam met het oogmerk zich zelven wederrechtelijk te bevoordeelen, S. E. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 77, althans van eene som gelds, valschelijk en in strijd met de waarheid voorgevende zich op eene door dezen daartoe geplaatste advertentie bij hem aan te melden als advertentiecolporteur voor het door E. uitgegeven weekblad „de Winkelier" en voor diens advertentiebureau onder de firma E. en F., en wijders, dat hij, appellant, buiten Amsterdam zou werken; dat hij daartoe een abonnement 2de klasse op de Nederlandsche Spoorwegen behoefde, doch de kosten daarvan niet kon dragen, doch dat dit bedrag, als het hem door E. werd voorgeschoten, op zijne verdiende provisie kon verrekend worden, terwijl hij, appellant, geenszins voornemens was als advertentiecolporteur voor E. op te treden, doch dat geld wenschte te gebruiken om in zijn onderhoud te voorzien, althans voornemens was, als E. hem geld gaf, dit ten eigen bate aan te wenden;

althans, dat hij omstreeks de maand Maart 1922 te Amsterdam opzettelijk een bedrag van *f* 77, althans eene som gelds, toebehoorende aan S. E., althans aan een ander dan aan hem, appellant,

en hetwelk hij van dezen had ontvangen om daarvoor een abonnement op de Nederlandsche Spoorwegen aan te schaffen ten einde voor E. als advertentiecolporteur per spoor te kunnen reizen, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door dit geld ten eigen bate te besteden;

II. op of omstreeks 2 November 1922 te Amsterdam met het oogmerk zich wederrechtelijk te bevoordeelen, M. de H., althans de firma D. & C., heeft bewogen tot de afgifte aan hem, appellant, van een handkoffer, inhoudende een groot aantal tabaks-, sigaren- en sigarettenpijpjes en een aantal kinderboekjes, onder de valsche opgave, dat hij zich aanmeldde op een door genoemden de H., althans door genoemde firma, geplaatste advertentie, waarin een stadsreiziger in voornoemde en dergelijke artikelen gevraagd werd, en aanbiedende om als zoodanig op te treden en te trachten in Amsterdam voor de H. deze en dergelijke artikelen bij winkeliers te plaatsen tegen provisie en waarbij de in de handkoffer aanwezige voorwerpen als monster zouden dienen, doch terwijl hij in werkelijkheid voornemens was, die koffer met inhoud ten eigen bate te verkoopen of te beleenen en niet om daarmede als handelsreiziger winkeliers te bezoeken, hebbende hij dan ook inderdaad genoemden koffer met inhoud ten eigen bate beleend;

althans, dat hij omstreeks voornoemden tijd te Amsterdam opzettelijk een handkoffer, inhoudende een groot aantal tabaks-, sigaren- en sigarettenpijpen, welke toebehoorden aan M. de H., althans aan de firma D. & C., althans aan een ander dan aan hem, appellant, en welke hij als handelsreiziger voor de H., althans voor die firma, althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door die goederen ten eigen bate te beleenen;

III. omstreeks de maanden April en Mei 1923 te Sittard en te Amsterdam met het oogmerk zich wederrechtelijk te bevoordeelen J. B. J. A. heeft bewogen tot de afgifte van ongeveer *f* 140, althans van eene som gelds, door valschelijk en in strijd met de waarheid zich bij dezen aan te bieden op eene door A. geplaatste advertentie, waarin door de firma A. en C., waarvan A. firmant was, iemand gevraagd werd om als reiziger op te treden in de artikelen, waarin die firma handel dreef, te weten vulpenhouders en potlooden, voorgevende die betrekking te aanvaarden, en van A. daartoe aan te nemen aanvankelijk *f* 50 voor onkosten bij het reizen en *f* 50 hem door A. per postwissel toegezonden tot het aanschaffen van een spoorweg-abonnement, en door, na ontvangst van dit geld, na nog schriftelijk aan A. te hebben medegedeeld, dat hij voor het betalen van het spoorwegabonnement nog *f* 46 noodig had en verzoekende dat A. dit bedrag telegrafisch zou toezenden, ook een bedrag van *f* 40 hem door A. per telegraaf toegezonden, in ontvangst te nemen, terwijl hij nimmer als reiziger voor A. en Co. is opgetreden, en dit ook niet voornemens was, doch dit geld wenschte te gebruiken om in zijn eigen onderhoud te voorzien en ten eigen bate aan te wenden;

althans dat hij omstreeks de maanden April en Mei 1923 te Amsterdam en elders in Nederland opzettelijk een bedrag aan geld van ongeveer *f* 140 en een monsterdoos met vulpenhouders en potloden, toebehoorende aan de firma A. en Co., althans aan de gebroeders A. te Sittard en Amsterdam, althans aan een ander dan aan hem, appellant, en welk geld en goederen hij van die firma, althans van de gebroeders A., onder zich had ten einde als handelsreiziger in hunnen dienst te besteden voor reisonkosten en spoorwegabonnement en de goederen als monsters, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door het geld ten eigen bate te besteden en de goederen ten eigen bate te beleenen;

IV. omstreeks de maanden Mei en Juni 1923 in een spoortrein reizende tusschen Amsterdam en Haarlem, opzettelijk eene hoeveelheid gebreide goederen, althans eene hoeveelheid goederen, welke toebehoorden aan B. V., althans aan een ander dan aan hem, appellant, en welke hij als handelsreiziger voor B. V., als deel uitmakende van een monstercollectie, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door die goederen ten eigen bate te verkoopen;

V. omstreeks 9 Juni 1923 te Amsterdam opzettelijk zes lederen tasschen en acht portefeuilles, toebehoorende aan M. C. V., althans aan de firma M. C. V., althans aan een ander dan aan hem, appellant, en welke hij als provisiereiziger voor V., als monsters, althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door die goederen ten eigen bate te beleenen;

VI. omstreeks den aanvang van de maand Juli 1923:

a. te Amsterdam, althans elders in Nederland, opzettelijk een bedrag van *f* 53, althans eene som gelds, welke toebehoorde aan B. O., en welke deze hem ter hand had gesteld ten einde daarmede een spoorwegabonnement aan te schaffen om voor hem, O., als handelsreiziger te reizen, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

b. te Amsterdam opzettelijk een handkoffer, inhoudende monsters celluloid haarkammen en sierspelden, toebehoorende aan B. O., en welke hij in zijne betrekking van handelsreiziger in celluloidartikelen voor O. onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeeigend;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 29 Januari 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant onder I, II en III subsidiair en onder IV, V en VI aanhef en sub *a.* en *b.* ten laste gelegde — alles met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede appellant's schuld daaraan, het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van „zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft, meermalen „gepleegd",

en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig

in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde straf van 23 Juli 1923 tot 2 October d. a. v. en van 3 December 1923 af in mindering zal worden gebracht, met vrijspraak van appellant van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen, terwijl de Krijgsraad heeft bevolen de teruggave van de in beslag genomen 18 vulpenhouders en 2 potlooden aan de firma A. en Co. en van den in beslag genomen handkoffer met 6 dameshandtasschen en 8 portefeuilles aan den getuige M. C. V., aan wien die voorwerpen wederrechtelijk werden onttrokken, na verloop van acht dagen nadat het vonnis na approbatie zal zijn gepronuntieerd, onder voorwaarde evenwel, dat de firma A. en Co. en M. C. V. voornoemd ter Secretarie van den Krijgsraad zullen hebben gedeponeerd respectievelijk *f* 9,30 en *f* 14,41, welke gelden alsdan zullen worden teruggegeven aan de Stadsbank van Leening te Amsterdam, aan wie deze gelden voor het inlossen dier goederen verschuldigd zijn; wijders heeft bevolen de teruggave van de in beslag genomen twee kammen aan den getuige O., aan wien deze kammen wederrechtelijk werden onttrokken, zulks na verloop van acht dagen, nadat het vonnis na approbatie zal zijn gepronuntieerd;

Overwegende dat appellant van het vonnis in zijn geheel in hooger beroep is gekomen, maar hij in dit beroep is niet-ontvankelijk, voorzoover het vonnis eene vrijspraak inhoudt;

Overwegende ten aanzien der aan appellant onder I subsidiair en onder VI*a* ten laste gelegde feiten, dat deze niet wettig en overtuigend zijn bewezen, zijnde toch, wat het eerstgenoemde feit betreft, aannemelijk geworden, dat volgens afspraak appellant van den getuige E. de noodige gelden heeft ontvangen om een spoorwegabonnement voor hem, appellant, te koopen, en dat appellant de aldus ontvangen gelden met zijn te verwachten verdiensten aan E. zoude terugbetalen; dat derhalve die gelden tegelijk met de overgave aan appellant uit het vermogen van den geldschieter in dat van appellant zijn overgegaan en aan dien geldschieter niet meer dan een vorderingsrecht op appellant tot het beloop van het voorgeschoten bedrag overbleef, terwijl, wat het onder VI*a* ten laste gelegde feit betreft, slechts is gebleken, dat de getuige O. aan appellant *f* 53 heeft gegeven om een spoorwegabonnement te koopen, maar geenszins, dat die gelden als behoorende tot het vermogen van getuige O. onder appellant's berusting kwamen;

dat appellant derhalve van deze beide feiten behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat, op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis aangegeven, overigens de bewezen- en schuldigverklaring te recht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte niet tot een ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid, en dat de qualificatie, door den Krijgsraad aan de ten laste gelegde en bewezen verklaarde feiten gegeven, op de Wet is gegrond;

Overwegende dat, mede nu appellant van het hem onder I subsidiair en onder VI*a* ten laste gelegde wordt vrijgesproken, de opgelegde gevangenisstraf te zwaar is, en dat het bevel omtrent de teruggave der stukken van overtuiging wijziging behoeft;

Gezien de in het vonnis genoemde wetsartikelen;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Verklaart appellant niet-ontvankelijk in zijn beroep, voor zooverre dit is gericht tegen dat deel van het vonnis, hetwelk eene vrijspraak inhoudt;

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 29 Januari 1923 ten laste van appellant gewezen, voorzoover betreft de bewezen- en schuldigverklaring ten aanzien van het hem onder I subsidiair en onder VI*a* ten laste gelegde, alsmede ten aanzien van de opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen appellant onder I subsidiair en onder VI*a* is ten laste gelegd;

Spreekt appellant daarvan vrij;

Veroordeelt appellant tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand, mede ten aanzien van de bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf van 23 Juli 1923 tot 2 October d. a. v. en van 3 December 1923 af in mindering zal worden gebracht, en ten aanzien van het bevel omtrent de teruggave van de stukken van overtuiging aan de in het vonnis met name genoemde personen, met dien verstande evenwel, dat wordt bevolen, dat deze teruggave zal geschieden onmiddellijk na de uitspraak van deze sententie, en dat de teruggave aan de firma A. en Co. en aan den getuige M. C. V. zal geschieden onder voorwaarde, dat deze onderscheidenlijk een bedrag van *f* 9,30 en van *f* 14,41 zullen hebben gedeponeerd ten Parkette van den Advocaat-Fiskaal;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiskaal voerde aan:

dat de termijnen voor de teruggaven der overtuigingsstukken, zooals die door den Krijgsraad zijn bevolen, wijziging behoeven;

dat zal worden bevolen, dat die teruggaven zullen geschieden onmiddellijk na de uitspraak van 's Hofs Sententie.

terwijl de Raadsman betoogde:

dat hij zich bezwaard voelt door bovenvermeld vonnis, hetwelk z. i. te streng zou zijn, terwijl bovendien niet afgetrokken is van zijn straf de preventieve hechtenis van 2 October tot 3 December, welken tijd hij in het militair hospitaal heeft doorgebracht;

dat het voor hem met het oog op het verkrijgen van werk gewenscht is, dat hij eind April weer in de maatschappij terugkeert en niet in het midden van het zomerseizoen;

dat hij berouw voelt over wat hij misdeed en dat men ten onrechte het omgekeerde voor den Krijgsraad heeft ondersteld.

Uit de sententie valt niet op te maken waarom het ten eigen bate aanwenden van de tot aankoop van een spoorwegabonnement verstrekte gelden in het onder III subsidiair te laste gelegde **wèl**, *in het sub VIa te laste gelegde* **niet** *het misdrijf van verduistering oplevert. Zijn wij wel ingelicht dan moet deze schijnbare tegenstrijdigheid hieruit worden verklaard dat in het laatste geval de getuige O. heeft opgegeven dat hij het voorschot met het te verdienen tractement van den beklaagde zou verrekenen, en werd op grond daarvan, mede in verband met beklaagde's verklaringen, aangenomen, dat beklaagde slechts een voorschot op zijn tractement had ontvangen, maar geen aan den getuige O. toebehoorend geld onder zijne berusting had gekregen; terwijl in het eerste geval de getuige A. iets soortgelijks niet heeft verklaard.* Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 30 Juni 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt.-Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch en Kapt.-Lt. ter Zee Dr. J. C. Jager, plaatsvervangend lid.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

De Hoofdinstructeurs bij het Leger bezitten geen strafbevoegdheid. [1])

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 19 Maart 1924, van den fourier C. H. B., dienende bij de 3e Schoolcompagnie van het 22ste Regiment Infanterie, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept op het beklag, door hem ingediend over de hem op 13 Maart 1924 door zijn compagnies-commandant, den kapitein P. D., opgelegde straf van vijf dagen licht arrest, en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Onrust verwekt bij de kinderen en de dienstbode van een kapi-

[1]) Zie ook het artikel van mr. P. J. Stigter, voorkomende op bladz. 149. Red. M. R. T.

„tein, door zijn optreden ten opzichte van deze dienstbode", welk beklag bij op 17 Maart 1924 ter kennis van klager gebrachte, door den Majoor-Hoofdinstructeur bij het 22ste Regiment Infanterie genomen beslissing ongegrond is verklaard;

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op het beklag betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat luidens artikel 61 der Wet op de Krijgstucht de militaire autoriteit, bij wie de krijgstuchtelijk gestrafte, die zich over de hem opgelegde straf of de omschrijving van de strafreden bezwaard acht, bevoegd is zijn beklag te doen, is de tot straffen bevoegde meerdere, onder wiens rechtstreeksch bevel de strafoplegger is gesteld of die door den Koning dan wel den daarbij betrokken Minister van Marine of Minister van Oorlog is aangewezen;

Overwegende dat klager zich met zijn beklag heeft gewend tot den Hoofdinstructeur van het 22ste Regiment Infanterie, die zich bevoegd heeft geoordeeld van dit beklag kennis te nemen, zulks evenwel ten onrechte;

Overwegende toch dat de strafbevoegdheid, welke aan de Hoofdinstructeurs bij Regimenten Infanterie, ten aanzien van de school (opleidings-)compagnieën, welke inzooverre onder hunne bevelen werden gesteld, was toegekend bij Koninklijk besluit van 26 Mei 1922, No. 225, (L.O. No. 272), is vervallen door het Koninklijk besluit van 24 Maart 1923, No. 66 (L.O. No. 179), waarbij, met intrekking van eerstgenoemd besluit, in opvolging van het bepaalde in de artikelen 39 eerste lid No. 3 en 41 No. 2 der Wet op de Krijgstucht de formaties zijn aangewezen, aan wier commandeerende-officier of commandant de daarbij bedoelde strafbevoegdheid toekomt, welk besluit is aangevuld bij Koninklijk besluit van 24 December 1923, No. 66 (L.O. 1924 No. 20);

dat onder deze formaties immers niet is genoemd eene school-(opleidings-)compagnie, hetgeen, — zooals uit de wordingsgeschiedenis van het eerstvermeld Koninklijk besluit van 1923 blijkt — voorbedachtelijk is nagelaten, omdat de Hoofdinstructeur werd geacht eene school-(opleidings-)compagnie niet onder zijne bevelen te hebben;

Overwegende dat mitsdien de Hoofdinstructeur bij het 22ste Regiment Infanterie niet bevoegd was de zaak, waarover beklag, af te doen, weshalve zijne beslissing behoort te worden teniet gedaan met verwijzing van de zaak naar den tot straffen bevoegden meerdere, onder wiens rechtstreeksch bevel de strafoplegger is gesteld, zijnde de Commandant van het 22ste Regiment Infanterie;

Doet teniet de beschikking van den Hoofdinstructeur bij het 22ste Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Verstaat, dat het door klager bij dezen Hoofdinstructeur gedaan beklag over de hem op 13 Maart 1924 door zijn compagnies-commandant, den Kapitein P. D., opgelegde straf van vijf dagen licht arrest

en over de daarbij behoorende strafreden, zal worden afgedaan door den Commandant van het 22ste Regiment Infanterie;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan strafoplegger, een aan den Commandant van het 22ste Regiment Infanterie, een aan den Majoor-Hoofdinstruc- bij dit Regiment, een aan den Advocaat-Fiskaal en een aan den Minister van Oorlog.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Kamer van Strafzaken.

Zitting van 22 October 1923.

Voorzitter: Dr. A. J. L. Nypels.

Raadsheeren: Drs. A. Fentener van Vlissingen, B. M. Taverne, C. J. H. Schepel en J. van Gelein Vitringa.

Als feit, tot bewijs waarvan een geschrift bestemd is, kan voor de toepassing van art. 225 Swb. alleen een zoodanig feit in aanmerking komen, dat rechtens eenige beteekenis heeft, dat op de rechtsverhouding der daarbij betrokken personen van invloed is.

De stempeling, waarvan hier sprake is, beteekende slechts dat de betrokken houder aangewezen was om zich aan te melden voor werk en uit niets blijkt, dat hier van een aanspraak op werk, van eenig gevolg, zij het ook een middellijk rechtsgevolg sprake was.

Het te laste gelegde feit viel dus niet onder art. 225 en evenmin onder art. 230 Swb., omdat de stempeling niet het karakter van getuigschrift draagt.

De bewijsbestemming van eenig geschrift, door art. 225 gevorderd, kan ook worden gegeven bij overeenkomst. Aldus conclusie O. M. Niet beslist H. R.

1°. W. B., oud 43 jaar, 2°. Th. de B., oud 44 jaar, 3°. J. B. M., oud 36 jaar, allen havenarbeider, geboren en wonende te Rotterdam, zijn requiranten van cassatie tegen een te hunnen laste gewezen arrest van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, van den 25en April 1923, waarbij in hooger beroep, met uitzondering van de opgelegde straf, is bevestigd een door de Arrond.-Rechtbank te Rotterdam op 28 Dec. 1922 gewezen vonnis, bij hetwelk de requiranten zijn schuldig verklaard aan: *a* valschheid in geschrifte, *b*. opzettelijk gebruikmaken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht — de eerste requirant onder de verzwarende omstandigheid van herhaling van misdrijf —, en, met toepassing van de artt. 225, 56 en 421 Strafr., zijn veroordeeld: de eerste tot een gevangenisstraf van veertien dagen, de tweede en derde tot een gevangenisstraf van zeven dagen, welke straffen door het Hof in dier voege zijn gewijzigd, dat alle requiranten voorwaardelijk tot een gevangenisstraf van veertien dagen zijn veroordeeld.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Taverne, heeft de adv.-gen. Besier de volgende conclusie genomen:

Edel Hoog Achtbare Heeren!

Bij het in eersten aanleg gewezen vonnis, dat, behoudens de opgelegde straffen, bij het bestreden arrest is bevestigd, is behalve de verzwarende omstandigheid van herhaling van misdrijf ten aanzien van twee beklaagden bewezen verklaard, dat de requiranten en een vierde beklaagde, het recht tot strafvordering tegen wien na het aanteekenen door hem van beroep in cassatie door zijn overlijden is vervallen:

„*a.* Ieder voor zich omstreeks 7 Aug. 1922, te Rotterdam, opzettelijk een te zijnen name en te zijnen behoeve door de gemeentelijke Arbeidsbeurs te Rotterdam uitgegeven contrôlekaart voor Havenarbeiders, welke geldig was van 7 tot 12 Aug. 1922, valschelijk hebben voorzien van een stempel „aangewezen N. B. Ch. F. en T.", welke stempeling den houder van de betreffende kaart aanwees als door zijn organisatie, in casu de Nederlandsche Bond van Christelijke Fabrieks- en Transportarbeiders, aangewezen om zich voor werk bij de Scheepvaart-Vereeniging Zuid aan te melden, zulks krachtens een door die Scheepvaart-Vereeniging met de gemeentelijke Arbeidsbeurs getroffen overeenkomst en zulks met het oogmerk dit geschrift, dat bestemd was om tot bewijs van eenig feit te dienen, als echt en onvervalscht te gebruiken, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

„*b.* Opzettelijk gebruik hebben gemaakt van voormeld valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht, door zich bij de Scheepvaartonderneming Zuid aan te melden om werk en bij die aanmelding dat valsche geschrift te vertoonen, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan."

Bij deze bewezenverklaring heeft de Rechtbank blijkens eene daarop volgende overweging aangenomen, „dat voorzegde contrôlekaarten, zooals deze zijn afgestempeld, dienden tot bewijs van het feit, dat de Nederlandsche Bond van Christelijke Fabrieks- en Transportarbeiders den met name op de contrôlekaart aangeduiden havenarbeider, lid zijnde van dezen Bond, had aangewezen zich voor het te verrichten werk aan te melden bij de Scheepvaart-Vereeniging Zuid, zulks naar aanleiding van een afspraak tusschen deze Scheepvaart-Vereeniging Zuid, de gemeentelijke Arbeidsbeurs en de bij deze aangesloten organisaties, waaronder de genoemde Bond behoort, zijnde dit een regeling, een onderdeel vormende van de gemeente-Armenzorg". Zij gaf aan het bewezen verklaarde de benamingen valschheid in geschrifte en opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht, terwijl uit dat gebruik eenig nadeel kon ontstaan.

Als middel van cassatie is aangevoerd:

„Schending van artt. 1 en 225 Strafr., door te beslissen, dat de stempeling „Aangewezen N. B. Ch. F. en T." op de contrôlekaart

voor Havenarbeiders een geschrift is, bestemd om tot bewijs te dienen."

Bij de toelichting hiervan is een beroep gedaan op de rechtspraak van den Hoogen Raad, o.a. neergelegd in de arresten van 16 Febr. en 5 Oct. 1914 (W. 9630 en 9696), volgens welke de beslissing der vraag, of een geschrift bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen in den zin van art. 225 Strafr., afhankelijk is van het bestaan van eenig voorschrift, hetzij van de wet, hetzij van eenig daartoe bevoegd administratief gezag, waarin dat karakter daaraan wordt toegekend.

Te recht is betoogd, dat zoodanig voorschrift hier ontbreekt. Wel is misschien de door mij uit het vonnis der Rechtbank aangehaalde overweging een poging om verband te leggen tusschen de nagemaakte afstempeling en een van de Arbeidsbeurs uitgegane „regeling", waarin dan een voorschrift van het bevoegd administratief gezag zou moeten worden gezien, doch indien dit inderdaad de bedoeling dier overweging is, schijnt mij het doel niet te zijn bereikt, daar niet blijkt en zelfs niet is te laste gelegd, dat de Arbeidsbeurs op dit gebied eenig gezag had en aan de overige betrokken partijen voorschriften kon geven.

Te laste gelegd en bewezen verklaard is niets anders dan een tusschen de Scheepvaart-Vereeniging en de Arbeidsbeurs getroffen overeenkomst, waarbij ook de bedoelde arbeidersorganisatie betrokken was.

Te beantwoorden blijft dus — afgezien van de vraag, of het bewezen verklaarde niet zou kunnen worden gebracht onder art. 230 Strafr. — de belangrijke vraag, of bewijsbestemming in den zin van art. 225 Strafr. ook kan worden gegeven bij overeenkomst. Niettegenstaande 's Hoogen Raads rechtspraak in tegenovergestelden zin zou ik met alle bescheidenheid die vraag bevestigend willen beantwoorden, evenals ik reeds deed bij mijne conclusie, voorafgaande aan het arrest van 16 Febr. 1914 (W. 9630), waarbij zij echter niet is beslist.

In zijn oorspronkelijken vorm sprak art. 225, gelijk bekend is, van een geschrift, dat tot bewijs van eenig feit *kan* dienen. Deze omschrijving werd te ruim geacht en bij een door de Regeering overgenomen amendement van de Commissie van Rapporteurs kreeg het artikel zijn tegenwoordige gedaante. Het geschrift moet dus de *bestemming* hebben om tot bewijs te dienen en wel de objectieve bestemming, welke tevens geschiktheid insluit. Het moet het karakter hebben van een bewijsstuk. De bestemming om tot bewijs te dienen kan aan het geschrift dus niet eenzijdig worden gegeven door dengene die het opstelt met het oogmerk daaraan bewijskracht te verleenen, doch dit doet op een wijze, waarop hij dit oogmerk niet kan bereiken. Een voorbeeld hiervan vindt men in het geval, waarop 's Hoogen Raads arrest van 19 Mei 1891 (W. 6079) betrekking heeft. De steller van het geschrift kan zijn oogmerk echter bereiken in de eerste plaats door voor het geschrift een inhoud en een vorm

te kiezen, waaraan eenig gezag bewijskracht verbindt. Zoodanig gezag heeft op elk gebied de wet, heeft ook op het door haar beheerschte gebied elke administratieve autoriteit die uitdrukkelijk in dien zin een voorschrift kan geven en misschien ook stilzwijgend de bewijskracht kan vestigen door het aanvaarden van een voortdurend gebruik, waarbij aan geschriften van zekeren inhoud en vorm bewijs ontleend wordt. Doch degeen die het stuk opstelt kan naar mijne meening evenzeer zijn oogmerk daaraan bewijskracht te verleenen bereiken door een inhoud en een vorm te kiezen, die daarvoor geschikt zijn en waaromtrent hij met een ander is overeengekomen, dat daaraan in hun onderling verkeer die kracht zal zijn verbonden; de bewijskracht van het stuk is dan natuurlijk tot den engen kring van dit verkeer beperkt. Ik kan niet inzien, dat deze bestemming van een stuk tot bewijsstuk in art. 225 niet mede zou zijn bedoeld. De woorden van het artikel zijn ruim genoeg om haar te omvatten en in de geschiedenis van zijn wording is niets, dat met deze ruimere uitlegging strijdt. Wel blijkt daaruit, dat de Regeering bezwaar had tegen de aanvankelijk door de Commissie van Rapporteurs voorgestelde lezing: „geschrift, dat tot bewijs van eenig feit *moet* dienen", omdat daaronder zouden vallen geschriften, waaraan „in concreto" het karakter van bewijsstuk gegeven wordt, maar vermoedelijk had zij daarbij alleen het oog op de bestemming eenzijdig door den opsteller gegeven, die geschiktheid om tot bewijs te dienen niet insluit, en zag zij dit bezwaar niet in de lezing bij amendement door de Commissie voorgesteld, terwijl de Commissie, reeds bij het voorstellen van haar eersten tekst wenschende, dat onder het artikel ook geschriften zouden vallen, waaraan „in concreto" het karakter van bewijsstuk werd gegeven, juist de bestemming hiertoe bij onderlinge overeenkomst op het oog had.

Wat hiervan zij, ik merk op, dat in geval van bewijsbestemming bij overeenkomst het welbeschouwd niet de partijen alleen zijn, die aan het geschrift bewijskracht verbinden, maar dat ook hier de wet hun met haar gezag te hulp komt, althans voor zoover de uitvoering der overeenkomst privaatrechtelijke aansprakelijkheid medebrengt. Immers art. 1374 B. W. bepaalt, dat alle wettiglijk gemaakte overeenkomsten dengenen die dezelve hebben aangegaan tot wet strekken. Ik heb bij deze opmerking natuurlijk niet het in dit artikel gebezigde woord „wet" op het oog, doch alleen de verbindende kracht, welke het Wetboek aan de overeenkomsten verleent en welke zich ook uitstrekt tot de bewijskracht, waaromtrent partijen mochten zijn overeengekomen, dat die in hun onderling verkeer aan bepaalde geschriften zou worden toegekend.

De Hooge Raad erkende — gelijk ik reeds zeide — bij de toepassing van art. 225 tot nu toe alleen de bewijsbestemming rechtstreeks door de wet of door een uitdrukkelijk voorschrift van het bevoegd administratief gezag. Echter meen ik toch in zijn arrest van 14 April 1914 (W. 9646) eenige weifeling op te merken, waar hij in de derde overweging ambtshalve in het midden laat, of de steun voor

de bestemming van het toen ter sprake komende geschrift kan worden gevonden in een door de practijk gevolgd constant gebruik, door de Rekenkamer aanvaard, dan wel daartoe vereischt is eenig bepaald voorschrift van het bevoegd administratief gezag. Ik zou meenen, dat hij nu den stap zou moeten doen, die de toepassing van art. 225 zoo ruim maakt als — afgezien nog van overwegingen aan den tekst of de geschiedenis van dat wetsvoorschrift ontleend — het rechtsgevoel eischt. Immers geen enkel rechtmatig belang verzet zich tegen het straffen van hen, die geschriften valsch opmaken of vervalschen, welke alleen door de partijen bij een overeenkomst bestemd zijn om in hun onderling verkeer tot bewijs te dienen.

Het is op deze gronden, dat ik concludeer tot verwerping van het beroep.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op het middel van cassatie, namens de requiranten voorgesteld bij pleidooi: zie conclusie adv.-gen.;

Overwegende, dat bij het in zooverre bevestigde vonnis ten laste van de requiranten wettig en overtuigend bewezen is verklaard, dat zij: enz., zie conclusie adv.-gen.;

dat deze feiten zijn gequalificeerd en deswege straf is opgelegd als aan hoofde dezes is vermeld;

Overwegende, dat de Rechtbank voorts nog heeft overwogen, dat „voorzegde contrôlekaarten, zooals deze zijn afgestempeld, dienden tot bewijs van het feit, dat de Nederlandsche Bond van Christelijke Fabrieks- en Transportarbeiders den met name op de contrôlekaart aangeduiden havenarbeider, lid zijnde van dezen Bond, had aangewezen zich voor het te verrichten werk aan te melden bij de Scheepvaart-Vereeniging Zuid, zulks naar aanleiding van een afspraak tusschen deze Scheepvaart-Vereeniging Zuid, de gemeentelijke arbeidsbeurs en de bij deze aangesloten organisaties, waaronder de genoemde Bond behoort, zijnde dit een regeling, een onderdeel vormende van de gemeente-Armenzorg";

Overwegende, dat namens de requiranten tot toelichting van het cassatiemiddel is aangevoerd, dat de onderhavige stempeling, een niet onderteekend stuk, slechts dan kan gelden als een stuk dat, in den zin van art. 225 Strafr., bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen, indien het aan eenige wettelijke bepaling of aan het bevoegde Administratief Gezag bewijskracht ontleent;

dat zulks echter niet het geval is, terwijl hier al evenmin sprake is van een geschrift, waaruit eenig recht, eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld kan ontstaan, zoodat het door de requiranten gepleegde feit niet valt onder de bepaling van art. 225 voornoemd;

Overwegende betreffende het middel en voor zooveel noodig ambtshalve:

dat het door de Rechtbank als bewezen aangenomen wettelijke vereischte, namelijk dat de onderhavige stempeling is een geschrift, dat bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen, voor wat

betreft de vraag, waaraan die *bestemming* zou moeten worden ontleend, onbesproken kan blijven, daar voormelde stempeling reeds hierom niet voorschreven karakter bezit, omdat hier geen sprake is van een *feit* als in art. 225 Strafr. bedoeld;

dat immers, waar naast een geschrift waaruit eenig recht, eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld kan ontstaan, wordt genoemd dat bestemd om tot bewijs van eenig feit te dienen, bij dit laatste niet elk feit, in de gewone beteekenis van dat woord, in aanmerking kan komen, doch slechts een zoodanig feit, dat rechtens eenige beteekenis heeft, dat op de rechtsverhouding der daarbij betrokken personen van invloed is;

dat echter de onderhavige stempeling slechts beteekende dat de betrokken houder was aangewezen *om zich aan te melden voor werk* en uit niets blijkt, dat hier hetzij van een aanspraak op werk, hetzij van eenig, zij het ook middellijk rechtsgevolg sprake is;

dat derhalve, waar het stuk ook niet tot de andere in art. 225 Strafr. genoemde categorie van geschriften behoort, het bewezen verklaarde niet onder dat artikel valt, zoodat het bestreden arrest niet in stand kan blijven;

Overwegende voorts, dat het bewezen verklaarde ook niet strafbaar is gesteld bij eenige andere wettelijke strafbepaling — met name ook niet bij art. 230 Strafr., omdat de stempeling niet het karakter van *getuigschrift* draagt —, zoodat de Rechtbank de requiranten van rechtsvervolging had behooren te ontslaan, en het Hof, door ten deze straf op te leggen en het vonnis der Rechtbank wat de qualificatie betreft te bevestigen, art. 225, junctis de artt. 247, 216 en 239 Strafv. heeft geschonden;

Vernietigt, behalve ten aanzien van de bewezenverklaring, het bestreden arrest en het vonnis der Rechtbank;

En recht doende ten principale krachtens art. 105 R. O.:

Ontslaat de requiranten van alle rechtsvervolging.

W. v. h. R. n°. 11118.

Onder welk arrest in het Weekblad van het Recht de volgende opmerking voorkomt:

De advocaat-generaal aanvaardt in zijne conclusie de uitlegging, dat er voor de bestemming tot bewijs, in art. 225 gevorderd, moet zijn objectieve bestemming, welke tevens geschiktheid tot bewijs insluit, doch meent dat zoodanige bestemming ook op eene overeenkomst kan berusten. De H. R. laat die vraag rusten. Ik zou geneigd zijn het bevestigend antwoord van mr. Besier te aanvaarden. Daarmee wordt, dunkt mij, de leer, dat de bewijsbestemming moet uitgaan van een gezag, dat aan geschriften kracht van bewijs kan toekennen, Leerboek II, bl. 280, niet losgelaten. Immers, wanneer partijen afspreken aan een geschrift in een bepaalden vorm de bestemming tot bewijsmiddel te geven voor een bepaald feit, dan verleenen zij daardoor — overeenkomsten strekken partijen tot wet — aan dat geschrift ook bewijskracht en ontleent het geschrift die kracht wel

niet onmiddellijk doch middellijk aan de wet. Inderdaad gaan dan bewijsbestemming en bewijskracht samen. Ik vestig de aandacht op het arrest van den Hoogen Raad, Burgerlijke Kamer, van 3 Mei 1918, W. 10278.

De door den Hoogen Raad ontkennend beantwoorde vraag, of het feit, dat de houder van de kaart door de daartoe bevoegde organisatie was aangewezen om zich bij de betrokken Vereeniging aan te melden, als een rechtsfeit vallende onder art. 225 mocht worden aangemerkt, schijnt mij twijfelachtig. Was aan die aanwijzing niet eenig rechtsgevolg verbonden? Zou niet de aangewezene voor uitkeering of ondersteuning in aanmerking komen, zooal niet daarop aanspraak of recht hebben? Het kan zijn, dat de feitelijke beslissing daaromtrent geenerlei gegevens verschafte en dat in het gemis daarvan de grond voor de beslissing van den Hoogen Raad gelegen is.

Conclusie en arrest vormen zeker eene belangrijke bijdrage voor het in de toepassing steeds moeilijke art. 225.

D. S.

PENSIOENZAKEN.

Art. 14, 2e lid, Pensioenwet voor de Landmacht 1922, Stbl. No. 66.

Bij uitspraak van 8 Januari 1924 (1923. D. No. 17; I. No. 12) heeft de Centrale Raad van Beroep uitspraak gedaan in het volgende geval:

Een gepensionneerd kapitein der genie verzocht aan de Koningin herziening van het hem toegekend pensioen, met dien verstande dat dit zou worden vastgesteld naar een pensioensgrondslag waarin zou zijn begrepen een verhooging van *f* 150 per jaar, dien officier gedurende het laatste jaar van zijn werkelijken dienst als militair toegekend, wegens waarneming van de hem opgedragen functie van bataljonscommandant, welke, krachtens de bestaande organisatie, behoorde te worden vervuld door een officier van hoogeren rang.

De Minister van Oorlog, daartoe door de Koningin gemachtigd, wees dit verzoek, overeenkomstig het advies van den militairen Pensioenraad, af, omdat dat bedrag van *f* 150 een tijdelijke inkomst zou zijn, die niet in den pensioensgrondslag mag worden opgenomen.

De kapitein riep de beslissing van den C. R. v. B. in en betoogde:

dat hij voor de waarneming der betrekking van bataljonscommandant door den Inspecteur van het wapen der Genie met het oog op bijzondere kennis en ervaring op speciaal militair-technisch gebied bepaaldelijk was aangewezen, zulks blijkens een brief van die autoriteit, waarin onder meer is vermeld, dat geen hoofdofficier voor benoeming tot commandant van het bataljon zal worden voorgedragen;

dat het hier dus niet betreft een toevallige en geheel tijdelijke waarneming van de bedoelde functie, doch de bedoeling vooropstond om die functie door klager te doen vervullen;

dat op dien grond de verhooging van inkomsten ad *f* 150 per jaar — in de hierboven vermelde bepaling van het Reglement voor de Bezoldiging zelfs een verhooging van „jaarwedde" genoemd — in dit geval aan de door klager bekleede betrekking was verbonden en dus niet tijdelijk was, zoodat zij bij de berekening van zijn pensioensgrondslag in aanmerking behoort te worden gebracht.

De Centrale Raad van Beroep handhaafde de beslissing van den Minister van Oorlog, daarbij overwegende:

dat naar art. 14 (2) van de Pensioenwet voor de Landmacht 1922 onder pensioensgrondslag wordt verstaan:

1o. het vaste bedrag van geldelijke inkomsten, genoten over het laatste jaar werkelijken dienst als militair bij de landmacht,

en 2o. de geschatte waarde van andere inkomsten of baten over dien tijd,

een en ander voor zoover die inkomsten of baten aan de betrekking van den militair zijn verbonden en geacht moeten worden uit hun aard niet tijdelijk te zijn;

dat de slottirade terugslaat zoowel op het onder 1o. als op het onder 2o. vermelde, zoodat inkomsten, die uit haar aard tijdelijk zijn, voor de vaststelling van den pensioensgrondslag niet in aanmerking komen, onverschillig of zij vallen onder 1o. of 2o.;

dat een opdracht tot *waarneming* eener betrekking, op welker vaste vervulling de rang van den militair hem geen aanspraak geeft, uit den aard tijdelijk is en hetzelfde moet gelden voor de aan die waarneming verbonden verhooging van inkomsten, onverschillig onder welke benaming die is aangeduid en zonder dat daartoe afdoet, of de opdracht voor langen of voor korten tijd is bedoeld.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 19 Februari 1924.

(1923. D. no. 41; I. no. 21).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 175 en 176 der Pensioenwet 1922, Stbl. no. 240 j°. art. 3. eerste lid b en c der Burgerlijke Pensioenwet (Wet van 9 Mei 1890. Stbl. no. 78).

Waar de Koningin op het tijdstip van het in werking treden van de Pensioenwet 1922 over klagers aanspraak op pensioen nog geen beslissing had genomen, komt deze toe aan den Pensioenraad; dit college oordeelt zelfstandig over die aanspraak.

De vraag of klager voor de waarneming van zijne betrekking blijvend ongeschikt was, wordt door den Pensioenraad en door den C. R. v. B. ontkennend beantwoord.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X., wonende te Y., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigden zijn opgetreden: Dr. H. J. L. C., medisch-adviseur en M. J. J., commies bij dien Raad, beiden wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde personen, benevens als getuigen W. J. v. d. H. en J. G. N. V., beiden wonende te 's-Gravenhage;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 17 Februari 1923 aan klager heeft meegedeeld dat het door de geneeskundigen uitgebracht rapport omtrent zijn gezondheidstoestand geen grond oplevert tot toekenning van pensioen;

Overwegende dat klager van deze beslissing tijdig in beroep is gekomen en bij klaagschrift in hoofdzaak heeft aangevoerd:

dat hij recht heeft op maximum pensioen;

dat hij op 21 Juni 1921 bij de uitoefening van zijn dienst als concierge bij het Departement van Financiën van de trap is gevallen, waardoor hij de eerste weken zijn dienst niet heeft kunnen verrichten; dat hij daarna zijn dienst weder heeft hervat, doch 19 Juli d.a.v. weder gedurende de uitoefening van zijn dienst is gevallen (gelijkvloers) en sedert dien geen dienst heeft kunnen doen;

dat hem op 3 Januari 1922 bij beschikking van den Minister van Financiën werd medegedeeld, dat, zoo hij zich niet te voren voor den dienst weder kon aanmelden, hij 1 Februari d.a.v. eervol ontslag uit zijn betrekking met ingang van 1 Maart 1922 moest vragen, zullende bij gebreke daarvan hem ongevraagd eervol ontslag worden verleend;

dat hij echter op advies van zijn geneesheer nog geen dienst mocht doen, van welk advies door hem bericht aan het Departement is gezonden;

dat hij daarop met ingang van 1 Maart 1922 een ongevraagd eervol ontslag heeft gekregen met recht op eventueel pensioen;

dat hij daarna op 3 Maart 1922 geneeskundig is onderzocht en bij brief van den Minister van Financiën dd. 6 April 1922, bericht heeft gekregen dat, het door de geneeskundigen uitgebracht rapport omtrent zijn gezondheidstoestand, voor zooveel den eisch van ongeschiktheid wegens invaliditeit betreft, grond oplevert tot toekenning van pensioen;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend, luidende:

X. heeft als concierge aan het Departement van Financiën onregelmatigheden gepleegd, waarvoor hij is gestraft door terugzetting van concierge tot bode.

Het was ons niet onbekend, dat reclamant zich in deze achteruitzetting slecht heeft kunnen schikken.

Den 21sten Juni 1921 is hij op het Departement van een trap gevallen. Hij werd door den hoofdcommies H. gevonden, het hoofd met schokkende bewegingen hard tegen de deur stootend. Deze hoofdcommies dacht aan de gevolgen van een duizeling of toeval. Het ware omtrent dezen val is niet duidelijk geworden; evenmin als dat

omtrent het op den grond vallen op 19 Juli daaraanvolgend, toen reclamant stond te praten met een der ambtenaren.

Leed hij inderdaad aan toevallen of duizeligheid? Of — en wij achten dit met het oog op hetgeen de geschiedenis zijner zaak ons heeft geleerd waarschijnlijk — geschiedde het vallen niet geheel buiten zijn wil, in verband met plannen om verhoogd invaliditeitspensioen aan te vragen? Hoe dit ook zij, het staat naar onze meening geenszins vast, dat X. tengevolge van dit vallen ongeschikt is geworden voor zijne betrekking. Zijn hoofdklacht is duizeligheid. Bestaat die duizeligheid inderdaad, dan moet zij *als de oorzaak*, niet als het *gevolg* van het vallen worden beschouwd. Iemand, die valt door uitglijden, wordt niet gevonden met het hoofd hevig schokkend en tegen de deur stootend; zoo valt wel iemand, die de aandacht wil trekken van dengene, die zich in de aangrenzende kamer bevindt.

Wij moeten evenwel sterk in twijfel trekken of de duizeligheid zelf — een louter subjectief symptoom — wel bestaat en niet wordt voorgewend als reden om te worden afgekeurd.

Het is zeker merkwaardig, dat X. vroeger daarvan niet den minsten last had (hij liep zelfs over daken) en dat zij eerst is opgetreden nadat het onderzoek omtrent het hem ten laste gelegde, eene zeer ongunstige wending voor hem had genomen.

Op herhaalde aanmaning van het Departement na zijne terugstelling tot bode om zijn werk als zoodanig op te vatten, antwoordde hij enkele malen, dat hij zich daartoe niet in staat achtte. Hem werd toen met ingang van 1 Maart 1922 eervol ontslag als bode verleend.

Het eerste keuringsrapport, waarop de vroegere Burgerlijke Pensioenraad, onbekend met 's mans antecedenten, hem ongeschikt verklaarde, is in het ongereede geraakt. De geneeskundigen, die reclamant de tweede maal hebben onderzocht, verklaarden hem, nadat zij omtrent de voorgeschiedenis volledig waren ingelicht, niet ongeschikt. Het bleek bij dat onderzoek met zekerheid, dat belanghebbende, toen de proef van Romberg werd genomen, simuleerde.

Mr. P. van het Zeebad Scheveningen heeft mondeling aan een der doktoren, Dr. M., medegedeeld, dat X. gedurende het zomerseizoen als controleur bij de baden goed heeft voldaan, zonder dat men eenige ziekelijke afwijking bij hem heeft waargenomen.

Gelet op het resultaat van het geneeskundig onderzoek, speciaal ook op de daarbij gebleken simulatie, voorts op de antecedenten van belanghebbende en op zijn voortreffelijken gezondheidstoestand vóór de ontdekking van de gepleegde onregelmatigheden, mag naar onze meening niet worden aangenomen, dat hij wegens invaliditeit ongeschikt is voor zijne betrekking;

In rechte:

Overwegende naar aanleiding van klagers beroep op den brief van den Minister van Financiën van 6 April 1922: dat, nu bij de inwerkingtreding van de Pensioenwet 1922 nog niet over zijn aanspraak op pensioen door de Koningin een beslissing was gegeven, dit ingevolge art. 176 dier wet behoort te geschieden door den Pensioenraad,

die daarbij niet gebonden was aan bedoelde mededeeling van den Minister, doch zelfstandig over die aanspraak mocht oordeelen;

Overwegende dat die aanspraak van klager, die met ingang van 1 Maart 1922 — dus vóór het in werking treden der Pensioenwet 1922 — eervol ontslagen werd als bode bij het Departement van Financiën, volgens art. 176 der Pensioenwet 1922, beoordeeld moet worden naar de bepalingen der thans vervallen Burgerlijke Pensioenwet;

Overwegende dat klager recht meent te hebben op pensioen, en wel op maximum-pensioen, op grond dat hij bij het ingaan van zijn ontslag voor zijn betrekking ongeschikt was geworden, tengevolge van het 2 malen gevallen zijn in het departementsgebouw in Juni en Juli 1921, ééns van een trap, en ééns gelijkvloers;

Overwegende dat de door den Burgemeester van 's-Gravenhage aangewezen geneeskundigen bij klager, die last verklaarde te hebben van duizeligheid, objectieve ziekelijke verschijnselen van ernstigen aard niet vonden;

Overwegende dat Dr. H. W. S. te U., die klager in opdracht van den fungeerend-Voorzitter van dezen Raad bij herhaling onderzocht, in zijn laatste op 11 December 1923 uitgebracht rapport als zijn meening heeft te kennen gegeven, dat het niet waarschijnlijk is dat klager lijdt aan een organische hersenziekte, die hem ongeschikt zou maken voor de verdere waarneming van zijn betrekking;

Overwegende dat deze Raad op grond hiervan, in verband met de verklaringen ter terechtzitting van klager en de beide getuigen, niet de overtuiging bekwam, dat klager op 1 Maart 1922 voor bode aan een departement blijvend ongeschikt was;

Overwegende dat hem dus terecht bij de bestreden beslissing pensioen op grond van zijn gezondheidstoestand niet is toegekend;

Overwegende ten slotte dat nu verweerder geheel in het gelijk is gesteld, de kosten gemaakt tot dagvaarding en schadeloosstelling van voormelde namens hem gedagvaarde getuigen geheel uit 's Rijks kas moeten worden vergoed;

Recht doende in naam der Koningin!

Bevestigt de bestreden beslissing;

Beveelt dat bovenbedoelde kosten aan verweerder zullen worden vergoed uit 's Rijks kas;

Bepaalt het bedrag dier kosten op *f* 18,50.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 19 Februari 1924.
(1923. D. No. 306; I. No. 21).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 125 Pensioenwet 1922, Stbl. No. 240.
Is het voor aanspraak op weduwenpensioen onverschillig of de

overleden echtgenoot was voorzien van een aanstelling of was werkzaam geweest onder arbeidsovereenkomst? **Niet beslist.**

Over een pensioensaanspraak kan niet worden beslist voordat een beslissing over den pensioensgrondslag is gegeven. Waar het laatste niet is geschied, wordt klaagster in haar aanvraag om toekenning van pensioen, door den C. R. v. B., met vernietiging van de beide beslissingen van den Pensioenraad waarbij die aanvraag werd afgewezen, niet ontvankelijk verklaard.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X. te Y., klaagster, niet verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. E. G. van B., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding;

Overwegende dat klaagster, wier echtgenoot, van beroep leider van de agenten-incasseerders bij den Raad van Arbeid te Rotterdam, den 23 Februari 1923 is overleden, aan den Pensioenraad een aanvraag om toekenning van weduwenpensioen ingevolge de Pensioenwet 1922 heeft ingediend, waarop die Raad afwijzend heeft beschikt bij beslissing van 28 Juni 1923, zulks uit overweging, dat de overledene krachtens arbeidsovereenkomst werkzaam was en dus niet ambtenaar was in den zin der wet;

Overwegende dat de Pensioenraad bij beslissing van 28 November 1923 het door klaagster tegen voormelde beslissing ingebrachte bezwaar heeft afgewezen;

Overwegende dat klaagster in haar tegen de beslissing van 28 November 1923 gericht klaagschrift betoogt, dat het voor de vraag, of haar echtgenoot al dan niet ambtenaar was volgens de Pensioenwet 1922, onverschillig is, of zijn benoeming of aanstelling is gegeven in den vorm van een arbeidsovereenkomst of op andere wijze, en dezen Raad verzoekt, het gefundeerde van haar appèl te willen inzien en de beslissing van den Pensioenraad te willen doen wijzigen in voor haar gunstigen zin;

Overwegende dat geen contra-memorie is ingediend;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat een beslissing tot vaststelling van een pensioensgrondslag voor klaagsters echtgenoot onder de gedingstukken niet voorkomt en dat de gemachtigde van den Pensioenraad ter terechtzitting heeft verklaard, dat omtrent dat onderwerp nimmer een beslissing is genomen;

Overwegende dat een regelmatige behandeling van een zaak als de onderhavige vordert, dat over de aanspraak van klaagster op weduwenpensioen niet wordt beslist voordat een beslissing betreffende den pensioensgrondslag van den overledene is gegeven;

Overwegende dat hieruit volgt, dat vooralsnog over klaagsters aanvraag om pensioen niet kan worden beslist;

Recht doende in Naam der Koningin!

Vernietigt zoowel de beslissing, waartegen het beroep is gericht, als de daarbij gehandhaafde beslissing van den Pensioenraad van 28 Juni 1923;

Verklaart klaagster vooralsnog niet-ontvankelijk in haar aanvraag om toekenning van pensioen.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 19 Februari 1924.

(1923. D. no. 313; I. no. 12).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 125 Pensioenwet 1922, Stbld. No. 240.

Een brief van den Pensioenraad aan het Bestuur der Rijksverzekeringsbank, waarin die raad zijn oordeel te kennen geeft over de toepasselijkheid van de Pensioenwet op den aan die bank, ter contrôle van het personeel, verbonden geneesheer is geen beslissing als bedoeld in genoemd artikel. Klager had in zijn bezwaar tegen die zoogenaamde beslissing door den Pensioenraad niet ontvankelijk moeten worden verklaard; waar zulks niet is geschied, heeft dit thans met vernietiging van de beslissing van den Pensioenraad op dat bezwaarschrift, plaats.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

Z. te B., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. E. G. van B., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde en klager;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat het Bestuur der Rijksverzekeringsbank bij brief

van 23 October 1922 aan den Pensioenraad heeft medegedeeld, dat de contrôle op het personeel dier Bank wordt uitgeoefend door een arts te Amsterdam, die 's morgens ten kantore der Bank verschijnt, aldaar spreekuur houdt en vervolgens de zieke ambtenaren gaat bezoeken, voor welk een en ander hij een honorarium (jaarloon) uit de middelen der Bank geniet, terwijl hij zijn verderen tijd naar eigen goedvinden besteedt, en heeft verklaard het op prijs te zullen stellen, van den Pensioenraad te vernemen, of bedoelde geneesheer als ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922 is aan te merken;

Overwegende dat de Pensioenraad in antwoord hierop bij brief van 4 September 1923 als zijn oordeel heeft te kennen gegeven, dat op den bedoelden geneesheer de Pensioenwet niet van toepassing is, onder mededeeling van de gronden, waarop deze meening berust;

Overwegende dat klager, zijnde de in deze correspondentie bedoelde geneesheer, door het Bankbestuur met deze mededeeling in kennis gesteld, daartegen een bezwaarschrift heeft ingediend en dat de Pensioenraad, den 14 November 1923 daarop beslissende, hem onder mededeeling van de gronden, waarop die beslissing berust, heeft bericht, dat de Pensioenwet 1922 niet op hem van toepassing is;

Overwegende dat klager tegen deze beslissing beroep heeft ingesteld en dezen Raad heeft verzocht, de beslissing te vernietigen en hem alsnog pensioengerechtigd te verklaren;

Overwegende dat geen contra-memorie is ingediend;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat de brief van den Pensioenraad van 4 September 1923 niet is een beslissing als bedoeld in art. 125 der Pensioenwet 1922, doch slechts een meeningsuiting van dien Raad buiten eenig onmiddellijk verband met een door hem in de uitoefening van zijn taak te nemen besluit;

Overwegende immers dat van een beslissing in den zin van dat artikel slechts sprake is, wanneer de Pensioenraad oordeelt over de te betalen bijdrage of over een recht op en het bedrag van een pensioen of de betaalbaarheid daarvan;

Overwegende dat klager dus niet had mogen worden ontvangen in het door hem tegen de zoogenaamde beslissing ingebrachte bezwaar;

Recht doende in naam der Koningin!

Vernietigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht;

Verklaart klager niet-ontvankelijk in het door hem ingediende bezwaar tegen voormelden brief van den Pensioenraad van 4 September 1923.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 11 Maart 1924.

(1923. D. No. 7; I. No. 10).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 68 der Militaire Weduwenwet 1922 (Stbl. No. 337).
Moet een gescheiden, wederom met een andere vrouw gehuwd officier, aan wien ten behoeve zijner gescheiden echtgenoote een verplicht deelgenootschap in de weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmacht is opgelegd, na 1 Juli 1922 ook ten behoeve van zijn tweede vrouw onder de statuten van die kas blijven ressorteeren, al wenscht hij zulks niet?
Militaire Pensioensraad: Ja.
C. R. v. B.: Neen.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

B. te X., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen.

tegen:

den Militairen Pensioenraad, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigden zijn opgetreden: Jhr. Mr. A. W. W., secretaris van en J. J. F. H., hoofdcommies bij dien Raad, beiden wonende te 's Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en de bovengenoemde personen;

Wat de feiten aangaat:

Overwegende dat klager, kapitein-plaatselijk adjudant op non-activiteit, wiens eerste huwelijk door echtscheiding is ontbonden, vóór het in werking treden van de Militaire Weduwenwet 1922 — hierna aan te duiden als „de Wet" — opnieuw is gehuwd;

Overwegende dat steeds als vaststaand is aangenomen, dat hij ingevolge de bepalingen van art. 21 der statuten van de Weduwen- en Weezenkas voor de Officieren van de Landmacht ten behoeve van zijn eerste echtgenoote deelgenoot van die kas — hierna aan te duiden als „de kas" — is gebleven (verplicht deelgenootschap), terwijl hij voor zijn tweede echtgenoote opnieuw deelgenoot van de kas is geworden, zoodat hij volgens de statuten der kas voor ieder zijner beide huwelijken een maandelijksche contributie had te voldoen;

Overwegende dat de kas ingevolge de bepaling van art. 60 der

wet is opgeheven met ingang van het tijdstip, waarop deze in werking is getreden, zijnde 1 Juli 1922;

Overwegende dat klager niet heeft afgelegd de verklaring, bedoeld in den eersten volzin van art. 68 der wet;

Overwegende dat na het in werking treden der wet aanvankelijk door het Departement van Oorlog (zie ministeriëele beschikking van 9 Januari 1923, L. O. 1923, No. 11) werd aangenomen, dat voor klagers eerste vrouw de statuten der kas van kracht bleven, doch dat hij overigens (dus voor zijn tweede vrouw) viel onder de bepalingen der wet, zoodat van hem werden gevorderd respectievelijk te zijnen laste werden ingehouden, de volgens de statuten der kas voor zijn eerste vrouw verschuldigde bijdragen en het volgens art. 10, 5 der wet op hem verhaalbare gedeelte der in art. 9 bedoelde bijdrage;

Overwegende dat bij nadere ministeriëele beschikking van 11 Juni 1923 (L. O. 1923, No. 250) is medegedeeld, dat volgens een door den Militairen Pensioenraad genomen beslissing de officieren, in klagers geval verkeerende, niet alleen voor hun gescheiden vrouw, doch ook voor de vrouw, met wie zij later zijn gehuwd, onder de bepalingen der statuten van de kas blijven ressorteeren, zoodat sedert van klager is gevorderd voldoening voor zijn beide echtgenooten van de bijdragen, verschuldigd volgens de statuten der kas;

Overwegende dat klager zich daarop tot den Militairen Pensioenraad heeft gewend met een adres, waarin hij tegen deze nieuwe opvatting van het Departement van Oorlog bezwaar maakte en waarvan de strekking was te verzoeken, dat hij ten aanzien van zijn tweede huwelijk zal ressorteeren onder de wet en mitsdien ter zake van dat huwelijk zal worden ontheven van de verplichting tot betaling van bijdragen volgens de statuten der kas;

Overwegende dat de Militaire Pensioenraad bij beslissing van 31 Juli 1923 dit verzoek heeft afgewezen op de volgende gronden:

dat door de ontbinding van adressants eerste huwelijk door echtscheiding op verzoek der vrouw voor hem volgens art. 21 der statuten van de kas een verplicht deelgenootschap ten behoeve van die vrouw is blijven bestaan;

dat hij voor zijn tweede vrouw deelgenoot in de kas is geworden;

dat volgens het voorschrift van art. 68 der wet de statuten der kas van kracht blijven voor hen, aan wie bij het in werking treden der wet een verplicht deelgenootschap in de kas was opgelegd;

dat de handhaving van het deelgenootschap in de kas — ongeacht of dit berust op een vrijwillige keuze van den belanghebbende of op bovenbedoeld wettelijk voorschrift, hetwelk voor die keuze in de plaats treedt — hem onherroepelijk uitsluit van de toepassing der wet, vermits het gelijktijdig vallen onder de wet en onder de statuten der kas uiteraard is buitengesloten;

dat dus adressant uitsluitend ressorteert onder de statuten der kas, zoodat volgens die statuten de bijdragen moeten worden geregeld, welke door hem ter zake van zijn tweede huwelijk zijn verschuldigd;

Overwegende dat klager — onder overlegging van een door hem met den Minister van Oorlog gevoerde correspondentie, waarin hij heeft betoogd, dat voor hem een verplicht deelgenootschap van de kas als bedoeld in art. 21 harer statuten niet bestaat en niet heeft bestaan, daar zijn gescheiden vrouw van haar recht op pensioen afstand heeft gedaan — bij den Militairen Pensioenraad een bezwaarschrift tegen de voormelde beslissing heeft ingediend, houdende het betoog, dat hij aan de kas slechts had bij te dragen als ongehuwde (niet deelgenoot), zoodat L. O. 1923, No. 250, automatisch op hem niet van toepassing is en voorts bestrijding van de blijkens dien L. O. thans door het Departement van Oorlog gehuldigde opvatting van art. 68, 1, der wet;

Overwegende dat de Militaire Pensioenraad bij beslissing van 24 September 1923 de verlangde herziening van zijn beslissing van 31 Juli 1923 heeft geweigerd op de volgende gronden:

1o. dat reclamant zijne bezwaren grondt op de bewering, dat voor hem geen verplicht deelgenootschap als bedoeld in artikel 21 der Statuten van de Weduwen en Weezenkas der Officieren van de Landmacht zou bestaan, aangezien zijn gescheiden echtgenoote afstand zou hebben gedaan van haar rechten op pensioen;

2o. dat deze bewering niet kan worden aanvaard aangezien van een zoodanig afstand-doen door bedoelde echtgenoote aan den Militairen Pensioenraad niet is gebleken;

3o. dat overigens reclamant geen nieuwe gezichtspunten aanvoert, welke een herziening van 's Raads beslissing zouden rechtvaardigen;

Overwegende dat tegen deze nadere beslissing het beroep is gericht en dat klager bij klaagschrift heeft betoogd, dat de opvatting van den Militairen Pensioenraad omtrent de strekking van art. 68, 1, der wet onjuist is, en heeft gevorderd dat de beslissing van 31 Juli 1923 worde herzien door intrekking van L. O. 1923, No. 250, en restitutie der ingehouden gelden;

Overwegende dat de Militaire Pensioenraad bij contra-memorie zijn standpunt nader uitvoerig heeft toegelicht;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat het bevelen van intrekking van een door den Minister van Oorlog uitgevaardigden legerorder en van restitutie van ingehouden gelden niet behoort tot de bevoegdheden van dezen Raad, zoodat aan klagers daartoe strekkende vordering in geen geval eenig gevolg kan worden gegeven;

Overwegende dat klager zijn meening, dat art. 21 van de statuten der kas ten onrechte op hem van toepassing is geoordeeld, uitsluitend doet steunen: 1o. op het feit, dat uit een overgelegde authentieke akte blijkt, dat zijn eerste vrouw na de echtscheiding afstand heeft gedaan van iedere gemeenschap van goederen of andere gemeenschap, welke tijdens het huwelijk tusschen haar en klager heeft bestaan en 2o. op het door hem ter terechtzitting medegedeelde feit, dat vóór het instellen van den eisch tot echtscheiding tusschen partijen

is overeengekomen, dat de vrouw voormelden afstand zou doen en zou afzien van elke uitkeering van klager ten behoeve van haar zelve of van de opvoeding der kinderen;

Overwegende dat deze beide feiten niet de gevolgtrekking wettigen, dat klagers eerste vrouw van haar recht op pensioen ingevolge de statuten der kas afstand zou hebben gedaan;

Overwegende dat dus bij de beroepen beslissing dit bezwaar terecht ongegrond is geoordeeld;

Overwegende ten aanzien van de eenige thans nog te beslissen vraag, of klager na het in werking treden der wet ook voor zijn tweede huwelijk onder de statuten der kas is blijven ressorteeren;

dat ingevolge de bepalingen van de artikelen 60, 61 en 62 der wet met het tijdstip van haar in werking treden de kas is opgeheven en haar baten, lasten en fondsen zijn overgegaan op het algemeen burgerlijk pensioenfonds, terwijl de nog uit kracht van de statuten der kas te betalen bijdragen of te doene uitkeeringen komen ten bate, respectievelijk ten laste van dat fonds;

Overwegende dat van het tijdstip, waarop de wet in werking is getreden, als regel zoowel de aan weduwen en weezen van militairen en gepensionneerde militairen te verleenen pensioenen als de daarvoor te betalen bijdragen door hare bepalingen worden beheerscht, doch dat voor hen, die op dat tijdstip lid of deelgenoot van de kas waren, art. 68, 1, een tweetal uitzonderingsbepalingen geeft, waarvan de eerste strekt om de leden of deelgenooten van de kas, *zoo zij dit verlangen*, onder de statuten dier kas te doen blijven ressorteeren, terwijl de tweede, in het oorspronkelijk ontwerp der wet niet voorkomende doch bij nota van wijziging daarin gevoegd, strekt om voor hen, aan wie krachtens art. 21 der statuten een verplicht deelgenootschap ten behoeve van een gescheiden vrouw is opgelegd, de bepalingen der statuten van kracht te doen blijven, *onverschillig of zij dit wenschen of niet;*

Overwegende dat in de memorie van antwoord op het voorloopig verslag der Tweede Kamer duidelijk is uitgesproken dat, terwijl de eerstbedoelde bepaling de concrete *rechten van de officieren* moet waarborgen, de laatstvermelde dient tot handhaving van de *rechten der gescheiden vrouw;*

Overwegende dat de eenige in dit geding te beslissen vraag is, of deze bepaling de engere strekking heeft om den betrokken officier onder de statuten der kas te doen ressorteeren uitsluitend voor wat betreft zijn verplicht deelgenootschap ten behoeve zijner gescheiden vrouw, of de wijdere strekking om hem ook voor wat betreft zijn tweede deelgenootschap ten behoeve van zijn tweede vrouw onder die statuten te doen blijven;

Overwegende dat in verband met de hierboven vermelde toelichting aanstonds in het oog valt, dat het motief, dat tot de opneming dezer tweede uitzonderingsbepaling leidde, geenszins medebrengt dat zij in den laatstbedoelden zin zou moeten worden opgevat, zijnde het voor de rechten der gescheiden vrouw volmaakt onverschillig

of haar vroegere echtgenoot voor zijn latere vrouw onder de statuten der kas of onder de wet ressorteert;

Overwegende dat dan ook de eerste, engere, opvatting, waardoor op het stelsel der wet geen verdere inbreuk wordt gemaakt dan voor het doel der uitzonderingsbepaling noodig is, het meest voor de hand ligt;

Overwegende dat deze Raad deze opvatting ook geenszins in strijd acht met de woorden der betrekkelijke wetsbepaling;

Overwegende dat het bovendien voor de verklaring van de strekking dier bepaling in het bijzonder de aandacht verdient, dat het Departement van Oorlog, toch zeker wel vertrouwd met de uitlegging en toepassing van pensioenwetten en niet vreemd aan de totstandkoming der bepaling, de engere opvatting van den aanvang af als de juiste heeft beschouwd;

Overwegende dat de verder door den Militairen Pensioenraad gedane poging om de bepaling te interpreteeren uit een algemeen beginsel der wet, noodzakelijk moet falen waar het geldt een uitzonderingsbepaling, strekkende om voor bepaalde gevallen een overigens afgeschafte regeling te handhaven, waardoor van het stelsel der wet noodzakelijk moet worden afgeweken;

Overwegende dat de Militaire Pensioenraad bij contra-memorie en bij pleidooi nog heeft betoogd, dat de financiëele opzet van de nieuwe pensioenregeling niet zou toelaten dat een officier ten deele onder de statuten der kas en ten deele onder de wet ressorteert, daar het algemeen burgerlijk pensioenfonds, dat over het algemeen op dezelfde verzekeringsbeginselen is gebaseerd, de verplichtingen dier kas kon overnemen, omdat met den persoon van den officier ook diens in het fonds der kas aanwezige reserve overging, doch dat hierop de rechten der gescheiden vrouw — die de nieuwe wet niet erkende — een uitzondering vormden, zoodat met dit risico bij de samenstelling der tarieven geen rekening kon worden gehouden en dat voor de officieren, die in klagers geval verkeeren, nu te hunnen aanzien voor hun gescheiden vrouwen de statuten der kas blijven gelden, dit ook het geval moet zijn voor hun verdere rechten en verplichtingen daar zij, waar de reserve voor de verzekering der gescheiden vrouw moest worden bewaard, zonder reserve naar de nieuwe wet zouden overgaan;

Overwegende dat uit den aard der zaak bij de berekening der tarieven voor de nieuwe regeling met de rechten der gescheiden vrouwen geen rekening is gehouden, daar immers die rechten in het oorspronkelijke ontwerp der wet niet waren erkend;

Overwegende dat het echter stellig niet juist is, dat bij de engere opvatting de betrokkenen zonder reserve naar de nieuwe regeling zouden overgaan;

Overwegende immers dat het dubbel deelgenootschap der kas, geldende voor officieren, verkeerende onder de omstandigheden van klager, feitelijk meebracht het bestaan van twee geheel van elkaar

afgescheiden verzekeringen, ieder met eigen inleg en eigen contributie en bijgevolg met eigen reserve;

Overwegende dat dus het vervallen van een dezer verzekeringen het vervallen der andere niet met zich behoeft te brengen, terwijl anderzijds handhaving der eene verzekering (d. i. handhaving van het verplichte deelgenootschap ten gunste van de gescheiden vrouw) geen beletsel oplevert tegen den overgang der andere verzekering naar het nieuwe stelsel, bij welken overgang de verzekerde evenals zijn niet van echt gescheiden collega's de aan zijn tweede deelgenootschap verbonden reserve mee in de nieuwe regeling inbrengt;

Overwegende dat wel is waar de aldus in de nieuwe regeling over te brengen reserve ongunstig wordt beïnvloed door het feit, dat de betrokken officier ondanks zijn dubbel deelgenootschap de contributie als ongehuwde slechts éénmaal heeft voldaan, doch dat dit verschil — dat bovendien evenzeer geldt, wanneer hij geheel onder de statuten der kas blijft ressorteeren — voor elk bijzonder geval niet groot kan zijn en door het geringe aantal gevallen, waarin de bepaling toepassing zal vinden, in totaal niet van noemenswaarden invloed kan zijn in verband met den grooten omvang van het pensioenfonds;

Overwegende bovendien dat het feit dat de wetgever, in de wet een bepaling opnemende, die in haar oorspronkelijk ontwerp niet voorkwam, zou hebben verzuimd de daardoor noodig geworden nadere geldelijke voorziening te treffen, op de uitlegging dier bepaling geen invloed mag hebben;

Overwegende dat deze Raad evenals klager de engere opvatting van de hier besproken bepaling de eenig juiste en het door klager tegen de beslissing van 31 Juli 1923 ingebrachte bezwaar voor wat dit punt betreft gegrond acht;

Recht doende in Naam der Koningin!

Vernietigt zoowel de beslissing van den Militairen Pensioenraad, waartegen het beroep, als die, waartegen klagers bezwaar is gericht;

Verstaat dat klager van 1 Juli 1922 af slechts voor zijn eerste, door echtscheiding ontbonden huwelijk verplicht is tot voldoening van bijdragen volgens de statuten der thans opgeheven Weduwen- en Weezenkas voor de officieren van de landmacht en overigens ressorteert onder de Militaire Weduwenwet 1922 en verplicht is tot voldoening van het naar art. 10, 5, dier wet op hem verhaalbare gedeelte van de door het Rijk naar art. 9 voor hem aan het algemeen burgerlijk pensioenfonds verschuldigde bijdrage.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 26 Februari 1924.

(1923. D. 31; I. No. 12).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 2, 2°., b. Pensioenwet voor de Landmacht 1922 (Stbl. No. 66). Met den deskundige is de C. R. v. B. van oordeel, dat klagers lijden (tuberculose), dat ongeschiktheid voor den dienst medebrengt, het gevolg is van besmetting tijdens den diensttijd en dus van bijzondere omstandigheden of toestanden die zich bij de uitoefening van den militairen dienst hebben voorgedaan. Voorloopige toekenning van een invaliditeitspensioen naar algeheele invaliditeit.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X., wonende te Y., klager, niet verschenen,

tegen:

den Minister van Oorlog, verweerder, niet verschenen,

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken, waaronder een in opdracht van den fungeerend-Voorzitter van dezen Raad door Dr. J. H. W., arts te Rotterdam na onderzoek van klager op 31 December 1923 uitgebracht rapport;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat verweerder, door de Koningin gemachtigd, bij beslissing van 29 September 1923 heeft geweigerd klagers verzoek om herziening der afwijzende beschikking genomen op zijn verzoek om pensioen;

Overwegende dat klager van deze beslissing tijdig in beroep is gekomen en toekenning van pensioen met ingang van 5 Juli 1921, den dag van zijn ontslag, verzocht heeft, zulks op grond van art. 2, 2°. der Pensioenwet voor de landmacht;

Overwegende dat geen contra-memorie is ingediend;

In rechte:

Overwegende dat klager met ingang van 5 Juli 1921 uit den militairen dienst is ontslagen, nadat bij een militair geneeskundig onderzoek — blijkens rapport van 30 Mei t. v. — geconstateerd was, dat hij tengevolge van een borstlijden van tuberculeuzen aard ongeschikt was tot de verdere waarneming van den dienst;

Overwegende dat klager, die bij ontslag een werkelijken dienst had van minder dan 5 jaren, enkel recht op pensioen zou hebben, wanneer voormeld lijden gevolg is van een der oorzaken genoemd in art. 2, 2° der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 No. 66;

Overwegende dienaangaande, dat klager na van Januari — September 1913 en van Augustus 1914 — Juli 1917 als dienstplichtige in dienst te zijn geweest, in laatstgemelde maand met klein verlof is gegaan — terwijl hij zich reeds kort te voren ziek gevoelde — waarna zijn huisdokter een natte, dubbelzijdige, pleuritis constateerde, welke èn blijkens voormeld rapport èn blijkens dat van Dr. J. H. W. geacht moet worden van tuberculeuzen aard te zijn geweest;

Overwegende dat klager het uitbreken dezer ziekte toeschrijft aan gevatte koude bij een 12-daagsche oefening in Juni 1917, waarbij in koude of regenachtige nachten in het gras of in schuren — zonder dekens — geslapen werd;

Overwegende dat de geneeskundige commissie in voormeld rapport het niet uitgesloten acht, dat bovenbedoelde oefening een ongunstigen invloed heeft gehad op het verloop der ziekte, dan wel dat zij het uitbreken daarvan heeft verhaast;

Overwegende dat Dr. W. in voormeld rapport dit gevoelen blijkbaar niet deelt, zulks op grond zoowel van het volmaakt negatieve in klagers familiegeschiedenis ten opzichte van tuberculose, als vooral omdat klager te voren geen klachten had en ongeveer 4 jaren lang zonder stoornis militairen dienst verrichtte onder omstandigheden zeker even bezwarend als die van kort vóór zijn ziekte, waarop hij zich beroept;

Overwegende dat Dr. W. dan ook een verergerenden invloed tengevolge van den militairen dienst niet waarschijnlijk acht, maar aanneemt, dat klagers tuberculose alle kenmerken vertoont van een acuut verloopende tuberculose — een vorm voorkomende na besmetting op niet meer kinderlijken leeftijd — zoodat z. i. klager zijn besmetting verkregen heeft tijdens den militairen diensttijd, een tijd waarin, blijkens de ervaring, de kans op een tuberculeuze besmetting oneindig veel grooter is dan in de niet-militaire maatschappij;

Overwegende dat deze Raad zich met het gevoelen van Dr. W. vereenigt en het aannemelijk acht, dat klagers lijden van tuberculeuzen aard, hetwelk ongeschiktheid voor den dienst meebracht, het gevolg was van bijzondere omstandigheden of toestanden, die zich bij de uitoefening van den militairen dienst hebben voorgedaan, zoodat klager, wiens toestand bij ontslag algeheele invaliditeit veroorzaakte, krachtens art. 2, 2°. *b.* van voormelde wet recht heeft op invaliditeitspensioen, welk pensioen behoort in te gaan 5 Juli 1921;

Overwegende dat deze Raad op grond van voormeld rapport der militaire geneeskundige commissie vermindering der invaliditeit voor de toekomst aannemelijk acht, zoodat het invaliditeitspensioen

— te berekenen naar een alsnog vast te stellen pensioensgrondslag [1]) — voorloopig zal behooren te worden toegekend, terwijl, rekening houdend met den aard van het lijden, toekenning voor den tijd van 5 jaren behoort plaats te hebben;

Recht doende in Naam der Koningin!

Stelt vast, dat de bestreden beslissing zal behooren te worden vernietigd, en dat, met herziening van bovenbedoelde afwijzende beschikking, aan klager met ingang van 5 Juli 1921 voor den tijd van 5 jaren voorloopig een invaliditeitspensioen naar algeheele invaliditeit zal behooren te worden toegekend.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 15 April 1924.

(1924. D. No. 29; I. No. 10).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 160 Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240).
Een Kon. Besluit, houdende een beslissing op een verzoek als bedoeld in bovengenoemd art. 160 is niet eene beslissing waarvan beroep op den C. R. v. B. mogelijk is.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

het Bestuur van het waterschap de Fransummer-Wierummerpolder te Aduard, klager, niet verschenen.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 14 Januari 1924 is afgewezen het door voormeld Bestuur gedane verzoek om met toe-

---

[1]) Oogenschijnlijk is hier tegenspraak met de uitspraak van den C. R. v. B. van 19 Februari 1924 (M. R. T. Deel XX bladz. 225) waarin wordt gezegd dat over een pensioensaanspraak niet kan worden beslist vóór over den pensioensgrondslag een beslissing is gegeven. Men houde evenwel in het oog dat het dáár betrof de pensioensgrondslag van een ambtenaar, welke grondslag ingevolge art. 33 van de Pensioenwet 1922 „bij of zoo spoedig mogelijk na de benoeming" wordt vastgesteld, terwijl het hier betreft een militair wiens pensioensgrondslag ingevolge art. 14 van de Pensioenwet van de Landmacht 1922 eerst wordt vastgesteld als aanspraak op pensioen is ontstaan. Red. M. R. T.

passing van art. 160 der Pensioenwet 1922 den bode en den molenaar van het waterschap aan de werking dier wet te onttrekken;

Overwegende dat klager van dit besluit in beroep is gekomen bij dezen Raad;

Overwegende dat hij bij beschikking van dezen Raad van 19 Februari 1924 in dat beroep niet-ontvankelijk is verklaard, doch tegen die beschikking tijdig verzet heeft gedaan, waardoor zij is vervallen;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat de wet van besluiten als het onderhavige geen beroep geeft op dezen Raad;

Recht doende in Naam der Koningin!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in het door hem ingestelde beroep.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 20 Mei 1924.

(1924. D. No. 2; I. No. 9).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. I. M. J. Baron van Wijnbergen.

Artt. 97 en 99 der Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240).

Moet, indien het gezamenlijk bedrag van het weduwen- en weezenpensioen het maximum van 80% van den pensioensgrondslag van den overleden echtgenoot zou overschrijden, alleen het weezenpensioen of óók het weduwenpensioen naar evenredigheid worden verminderd?

Pensioenraad: Beide moeten worden verminderd.

C. R. v. B.: Het weduwenpensioen mag niet worden verminderd.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

B., wonende te Z., klaagster, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. C., hoofdcommies ter gemeentesecretarie, wonende te Utrecht,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. K. G. van B., commies bij dien Raad, wonende te 's Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding,

Overwegende dat A., werkman bij de gemeente-gasfabrieken te Amsterdam, op 25 Januari 1923 is overleden, nalatende behalve klaagster vier minderjarige kinderen uit een vorig huwelijk;

Overwegende dat verweerder bij beslissingen van 19 Juni 1923 aan klaagster en voormelde kinderen met ingang van 26 Januari 1923 respectievelijk heeft verleend een jaarlijksch pensioen van *f* 591 en *f* 945, welke pensioenen zijn berekend naar een pensioensgrondslag van *f* 1918,80;

Overwegende dat klaagster bij verweerder tegen het bedrag van het haar verleende pensioen bezwaar heeft ingebracht, daar zij meent aanspraak te hebben op een weduwenpensioen van 50% van den laatsten pensioensgrondslag van haar overleden echtgenoot, bedragende *f* 1918,80;

Overwegende dat verweerder in antwoord daarop bij beslissing van 10 Januari 1924 aan klaagster heeft medegedeeld, dat haar pensioen op de juiste wijze is berekend, daarbij overwegende dat wel is waar artikel 99 van de Pensioenwet 1922 S. 240 alleen handelt over de evenredige vermindering der pensioenen van weezen uit verschillende huwelijken, doch dat, waar ook voor het gezamenlijk bedrag van weduwen- en weezenpensioen een maximum van 80 percent van den pensioensgrondslag van den overleden echtgenoot is vastgesteld, in gevallen, waarin het pensioen eener weduwe zonder kinderen en het pensioen van kinderen uit een vorig huwelijk te zamen bedoeld maximum zouden overschrijden, met analogische toepassing van genoemd artikel, ook het weduwenpensioen evenredig moet worden verminderd, daar anders de voorkinderen onbillijk behandeld en ten voordeele der stiefmoeder benadeeld zouden worden;

Overwegende dat klaagster van deze beslissing tijdig in beroep is gekomen en onder opmerking, dat de Pensioenraad dus art. 99 niet „toepast", doch „analogisch toepast", de uitspraak van dezen Raad heeft verzocht;

Overwegende dat geen contra-memorie is ingediend;

In rechte:

Overwegende dat klaagster ingevolge art. 97-2 der voormelde wet aanspraak heeft op een weduwenpensioen van 50% van den laatsten pensioensgrondslag van haar overleden echtgenoot, bedragende *f* 1919,80, naar boven in guldens afgerond opleverende een bedrag van *f* 960;

Overwegende dat een vermindering van dit bedrag als in dezen heeft plaats gehad slechts gegrond kan zijn op een uitdrukkelijke wetsbepaling, doch een dergelijke bepaling niet bestaat;

Overwegende dat klaagster mitsdien aanspraak heeft op een weduwenpensioen van *f* 960;

Recht doende in Naam der Koningin!

Vernietigt de beslissing van den Pensioenraad van 10 Januari 1924;

Verklaart klaagsters bezwaar tegen de eerste beslissing van den Pensioenraad van 19 Juni 1923 gegrond en verleend haar, met wijziging te dien opzichte van deze beslissing, een jaarlijksch pensioen van *f* 960.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Rechtspleging bij de Landmacht.

Ministerieele beschikking van 17 October 1924, Iste Afd., nr. 5.

(Legerorders 1924, nr. 353).

Voor wat betreft de militaire rechtspleging worden geacht te behooren:

A.

Rotterdam tot het garnizoen *Delft;*
Gouda tot het garnizoen *Leiden;*
Hellevoetsluis, *Brielle* } tot het garnizoen *Dordrecht;*
Doesburg tot het garnizoen *Arnhem;*
Zutphen tot het garnizoen *Deventer;*
Leeuwarden tot het garnizoen *Groningen;*
Roermond tot het garnizoen *'s Hertogenbosch;*
Geertruidenberg, *Willemstad* } tot het garnizoen *Breda;*
Alkmaar tot het garnizoen *Helder;*
IJmuiden tot het garnizoen *Haarlem;*
Muiden tot het garnizoen *Naarden;*
Legerplaats bij Zeist, *Nieuwersluis* } tot het garnizoen *Utrecht;*
Legerplaats bij Harskamp tot het garnizoen *Ede;*
Milligen tot het garnizoen *Amersfoort;*
Vlissingen tot het garnizoen *Middelburg.*

Opzichters van Fortificatiën en Conducteurs der Artillerie, niet geplaatst in garnizoenen of in plaatsen, welke ingevolge het vorenstaande tot garnizoenen geacht worden te behooren, moeten, voor zoover niet anders is bepaald, beschouwd worden als te behooren tot het garnizoen waar hun onmiddellijke Chef is geplaatst.

Afdeelingen van Landstormverbanden worden gerekend te behooren tot de garnizoenen, als bij afzonderlijke beschikking bepaald.

B.

Tot een afzonderlijk garnizoen:

1°. de militairen behoorende tot eene divisie van het Wapen der Koninklijke Maréchaussée;

2°. de militairen, behoorende tot een compagnie der Politietroepen.

Indien de onder 1°. en 2°. bedoelde militairen worden verdacht zich aan een strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt, worden de functiën, welke de artikelen 11 en 12 van de Regtspleging bij de Landmagt aan den garnizoenscommandant opdragen, te hunnen opzichte vervuld door den commandant van het garnizoen der plaats, waar de [districts- of] *) divisiecommandant of de compagniescommandant der Politietroepen zijn standplaats heeft, of, indien dit geen garnizoensplaats is, [door den districts- of] *) door den divisiecommandant zelf of door den compagniescommandant.

Voorts wordt, onverminderd art. 42 der Dienstplichtwet, een aan de rechtsmacht van den militairen rechter onderworpen persoon, indien hij niet tot een legerplaats of kantonnement behoort en buiten een garnizoensplaats eenig strafbaar feit pleegt, met betrekking tot het aan die zaak te geven gevolg, geacht te behooren tot het garnizoen van de militaire autoriteit, die het gezag van korpscommandant over hem uitoefent.

De Ministerieele beschikking van 24 April 1914, Iste Afd., nr. 196 (lees 169 Red. M. R. T.) (V. B. U. blz. 3356) [1]) en de L.Os. 1916, B. 57 [2]); 1919, A. 153 [3]), B. 399 [4]); 1921, 353 [3]), 406 [5]); 1922, 41 [6]), 184 [7]), 206 [7]), 221 [8]), 244 [7]), 278 [9]), worden bij deze ingetrokken.

Rechtspleging bij de Landmacht. Gratieverzoeken.

Ministerieele beschikking van 21 October 1924, Iste Afd., nr. 33.

(Legerorders 1924, nr. 354 **O***).*

In verband met de vertraging, welke de behandeling van een gratieverzoek heeft ondergaan, wordt bij deze bepaald, dat de commandanten van onderdeelen van het leger, door wier tusschenkomst gratieverzoeken worden ingediend, steeds de requestranten zullen inlichten omtrent den inhoud van art. 206 der Regtspleging bij de Landmagt.

---

*) De tusschen [...] geplaatste woorden vervallen ingevolge Min. Besch. van 5 November 1924, Iste Afd., nr. 2 (Legerorder 1924, nr. 381. O.). Red. M. R. T.

1) Zie M. R. T. IX, blz. 389 (Red. M. R. T.). 2) Zie M. R. T. XI, blz. 447 (Red. M. R. T.). 3) Zie M. R. T. XVII, blz. 317 (Red. M. R. T.) 4) Zie M. R. T. XV, blz. 321 (Red. M. R. T.) 5) Zie M. R. T. XVII, blz. 318 (Red. M. R. T.). 6) Zie M. R. T. XVII, blz. 418 (Red. M. R. T.). 7) Zie M. R. T. XVIII, blz. 9 (Red. M. R. T.). 8) Hierbij werden (met ingang van 1 Juni 1922) de garnizoenen Brielle en Hellevoetsluis onder het garnizoen Dordrecht gebracht. (Red. M. R. T.) 9) Hierbij werd het garnizoen Nieuwersluis vanaf 10 Mei 1922 geacht te behooren tot het garnizoen Utrecht. (Red. M. R. T.).

Verspreiden van lectuur onder militairen.

Ministerieele beschikking van 16 October 1924, IIde Afd., nr. 33.

(Legerorders 1924, nr. 355).

Het verspreiden van lectuur onder militairen in militaire gebouwen en op militaire terreinen en voorts in de rust van militaire oefeningen mag alleen plaats vinden met vergunning van den betrokken commandant.

De vergunningen tot het verspreiden van geschriften als voren bedoeld worden alleen gegeven, wanneer de inhoud van die geschriften geen aanleiding zal geven tot wanorde en rustverstoring, en voorts die inhoud niet strijdig is met de krijgstucht, met de goede zeden of met de bestaande maatschappelijke orde. (Zie Reglement betreffende de Krijgstucht, art. 19, ad *c*.)

Huwen Maréchaussées.

Ministerieele beschikking van 21 October 1924, IIIde Afd., nr. 37.

(Legerorders 1924, nr. 365).

1o. Een gewezen maréchaussée, die wegens huwelijk zonder toestemming van het Wapen is verwijderd en bij een korps zijn dienstverband uitdient, kan binnen zes maanden nadat deze beslissing te zijner kennis is gebracht, een verzoek indienen om ontheffing van zijn dienstverband. Zulk een verzoek zal in gunstige overweging worden genomen.

Ook de maréchaussée, die vóórdat deze legerorder hem bekend is gemaakt, een huwelijk zonder toestemming heeft gesloten en alsnog van het Wapen wordt verwijderd, valt onder de bovenstaande (oude) regeling.

2o. Een maréchaussée, die thans in dienst is en die, nadat deze beslissing te zijner kennis is gebracht, zonder toestemming een huwelijk aangaat, wordt, op een datum in ieder geval nà 1 December 1924, van het Wapen verwijderd en naar een korps overgeplaatst.

Tijdens zijn dienstdoen bij een korps ontvangt hij de gewone soldij, voeding, kleeding en huisvesting van een soldaat-vrijwilliger.

Zoo noodig kan aan den Minister van Oorlog een voorstel worden gedaan om een dusdanig gewezen maréchaussée een bijslag boven zijne soldij toe te kennen, als bedoeld op bladzijde 53 van het boekwerk „R. B. L. 1921".

Eén jaar na de overplaatsing kan hij een verzoek om ontslag indienen, hetgeen alsdan in gunstige overweging zal worden genomen.

Tusschentijdsch ontslag op verzoek wordt niet verleend.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Eenige opmerkingen naar aanleiding van de „Aanteekeningen" van „Inz." met betrekking tot de Beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van 27 Mei 1924 (M. R. T. Deel XX, bladz. 99 e.v.).

In aflevering 1 van dezen jaargang publiceerden wij op bladz. 99 e.v. eene beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof in een klachtzaak, waarbij de vraag aan de orde kwam of het H. M. G., volgens art. 68 W. K. eindbeslissing op een beklag nemende, eventueel gebonden is aan de beslissing in dezelfde zaak genomen door den meerdere van art. 61 W. K. Wij plaatsten onder de beslissing van het Hof eenige Aanteekeningen van den Inzender der beschikking hetgeen, naar ons bleek, door sommige zóó werd opgevat, als zouden wij het met de bedoelde beslissing niet eens zijn. Wij stellen er prijs op te verklaren dat zulks niet het geval is en wij wenschen ter adstructie van deze, onze, meening de argumenten door „Inz." voor zijn afwijkend oordeel aangevoerd, nog eenigszins nader te beschouwen.

In de regeling van het beklag ligt deze eigenaardigheid, dat zoowel het beroep op den meerdere van art. 61 W. K. als dat op het Hoog Militair Gerechtshof op zich zelf beschouwd elk een appelinstantie zou kunnen uitmaken. Men zou hier dus eigenlijk twee maal appel aantreffen, wat bij onze strafzaken niet voorkomt. Bestond het daar echter wèl, dan kunnen wij ons moeilijk voorstellen dat men den hoogsten appelrechter zou willen binden aan de uitspraak van de tusschen-instantie en niet het vonnis in eersten aanleg gewezen, tot basis zou doen strekken. En als men die wenschelijkheid in strafzaken reeds voelt, hoeveel meer reden is er dan nog om in „beklag-zaken" de appelrechter niet aan de uitspraak van de tusschen-instantie (meerdere van art. 61 W. K.) gebonden te achten, waar immers wat de waarborgen voor een juiste beslissing betreft — o.a. het hooren van getuigen buiten eede — de tusschen-instantie zeker niet met het eind-appel op één lijn kan worden gesteld.

Dwingt nu evenwel de Wet op de Krijgstucht tot een conclusie, tegengesteld aan wat wij hierboven wenschelijk noemden? Wij meenen in geenen deele. Onder de oude praktijk van vóór 1923 heeft men deze gebondenheid nimmer erkend en uit de o.i. duidelijke tekst van de Wet op de Krijgstucht valt, naar ons oordeel, geen andere conclusie te trekken dan die, door het Hof in zijne beschikking neergelegd, „dat de W. K., naar het wezen, slechts kent één beklag, hetwelk „kan worden voortgezet tot bij het Hof" (bladz. 100, Deel XX).

Ontegenzeggelijk is het waar dat men, die conclusie aannemende

en consequent doorredeneerende, tot de slotsom moet komen, dat het Hof bevoegd is de oorspronkelijk opgelegde straf te herstellen, ingeval de meerdere van art. 61 W. K. de straf heeft verlicht, doch het Hof, de eindbeslissing nemende, het daarmede niet eens is. Inzender vestigt hierop in de tweede alinea van zijne opmerkingen, voor het speciale geval dat de oorspronkelijke straf werd opgelegd voor 2 op zich zelf staande feiten, de aandacht, en knoopt hieraan, in alinea 4, de opmerking vast, dat zulks uit krijgstuchtelijk oogpunt een weinig bevredigende oplossing is, wordende dan toch door den hoogsten militairen rechter verklaard, dat de inferieur de krijgstucht beter handhaaft dan diens directe chef. Dit laatste bezwaar achtten wij zeer gering. Min of meer is iedere afkeuring van het beleid van een superieur van den gestrafte, hetzij dat deze is oorspronkelijke strafoplegger, dan wel meerdere van art. 61 W. K., uit krijgstuchtelijk oogpunt minder gewenscht, maar terecht is men hierover, sedert men in 1814 het beklag-recht aanvaardde, met het oog op het groote belang van eene rechtvaardige en juiste bestraffing in tuchtzaken, heengestapt. Bij dien grooten stap kan, dunkt ons, het kleine stapje, noodig om over het krijgstuchtelijk bezwaar heen te komen dat de oorspronkelijke strafoplegger door het Hof, tegenover den meerdere van art. 61 W. K., in het gelijk zou worden gesteld (een stapje, dat, zoolang de meerderen van hun recht een verstandig gebruik maken, maar zeer sporadisch behoeft te worden gedaan) gemakkelijk worden gezet.

Ernstiger weegt voor ons het niet te loochenen feit, dat de gestrafte die door den meerdere van art. 61 W. K. gedeeltelijk in het gelijk is gesteld en wiens straf werd verlicht, van het inroepen van de eindbeslissing van het Hof kan worden teruggehouden door de overweging dat het Hof hem misschien weder de oorspronkelijke zwaardere straf zal opleggen. Deze belemmering in het zoeken van redres juichen wij niet toe [1]) maar zij is een rechtstreeksch gevolg van het stelsel van de W. K. die in art. 67 de eindbeslissing van het Hof niet tot de beslissing van den meerdere van art. 61 W. K. heeft beperkt, maar integendeel in art. 68 jo. 65 W. K., evenals vroeger art. 17 R. L. spreekt van „de zaak" die thans het Hof heeft te onderzoeken, een stelsel waaraan degenen, die de wet hebben toe te passen, niets kunnen veranderen.

Wat stelt nu „Inz." tegenover de o.i. duidelijke woorden der wet?

---

[1]) Volledigheidshalve worde er hier op gewezen, dat belemmering in het zoeken van redres in het Regeeringsantwoord op het Verslag van de Tweede Kamer ad. art. 66 W. K., waar het de vraag betrof of de meerdere van art. 61 W. K. ook zwaarder zou kunnen straffen dan de oorspronkelijke strafoplegger, als volgt werd veroordeeld: „De mogelijkheid van zwaardere bestraffing zou allicht een reden kunnen zijn, waarom het beklag werd achterwege gelaten; en wie redres meent te moeten zoeken, moet daarvan door dergelijke overwegingen niet worden weerhouden" (v. d. Hoeven III bladz. 528). Stellig zal, dunkt ons, het Hof over de wenschelijkheid om het zoeken van redres zoo min mogelijk te belemmeren wel evenzoo denken en slechts in zeer bijzondere gevallen teruggrijpen naar de oorspronkelijke, zwaardere bestraffing.

Hij wenscht zich — zoo luidt de 5de alinea van de Aanteekeningen — aan te sluiten bij het bepaalde in het tweede lid van art. 51 W. K. en zijne opvatting te baseeren op een uitspraak van Prof. v. d. Hoeven, door „Inz." aldus aangehaald: „De superieur, bij wien „men zal komen ingevolge art. 61, blijft superieur, en wordt casu „quo *strafoplegger* (of misschien geen strafoplegger, wanneer hij „namelijk geen reden vindt wijziging te brengen in de straf)".

Wij zouden hierbij allereerst willen opmerken dat de aanhef van art. 51 W. K. alleen betrekking heeft op de bepalingen van de artt. 49 en 50 W. K. Laatstgenoemd artikel behandelt o.m. het geval dat de meerdere, gesteld boven den strafoplegger, *uit eigen beweging* ingrijpt, omdat hij zich niet vereenigen kan met de wijze waarop de krijgstuchtelijke zaak, waarover het gaat, is afgedaan en hij derhalve *eigener autoriteit* gebruik wenscht te maken van zijne bevoegdheid tot wijziging van de straf of van de omschrijving van de strafreden (art. 51 jo. art. 51 W. K.). Juist omdat dit ingrijpen omgaat buiten den gestrafte, moet uitgemaakt worden tegen welken maatregel deze ten slotte moet opkomen, wanneer hij reclameeren wil. De strafwijziging volgens art. 50 en 51 is als het ware een verlengde, een voortgezette strafoplegging, evenals de behandeling van een reclame voor het Hoog Militair Gerechtshof een voortzetting is van die voor den meerdere van art. 61. Daarom is het duidelijk dat, indien men wat aangaat de positie van den meerdere van art. 61 W. K., zich wil aansluiten bij de bepaling van het tweede lid van art. 51 W. K., men dan aansluiting zoekt bij een regeling, die — ook blijkens den aanhef van het derde lid van art. 62 — voor de kwestie waar het om gaat niet geschreven is.

Maar thans de basis van Inzender's opvatting. Slaan wij van der Hoeven III, bladz. 407 op, dan vinden wij daar, in een lang betoog van den Regeeringscommissaris, de aangehaalde zinsnede, maar zonder cursiveering en zonder haakjes. En als men die zinsnede leest in verband met het onmiddellijk eraan voorafgaande, dan blijkt, dat de Regeeringscommissaris met de aangehaalde woorden in het licht heeft willen stellen, dat de superieur, thans meerdere van art. 61 W.K., *superieur* blijft en géén „rechter wordt". In plaats van het doen cursiveeren van „strafoplegger", ware het meer in overeenstemming met het verband waarin de bewuste zin voorkomt om „superieur" te accentueeren. Daarbij komt dat in het geval van art. 50 de superieur, die de straf wijzigde, als strafoplegger *wordt beschouwd*. Hij *is* dus in den zin der wet niet de strafoplegger, dat *blijft* de tot straffen bevoegden meerdere die zich allereerst de zaak aantrok, doch diens beslissing vervalt en verdwijnt geheel tengevolge van die van zijn chef, al blijft „de zaak" desondanks dezelfde.

Aan het woord „strafoplegger" in den bedoelden zin valt derhalve o.i. geen groote waarde toe te kennen. Het is zeer begrijpelijk dat men in eenig betoog, al sprekende of schrijvende, de meerdere van art. 61 W. K. (c.q. Hof) in het geval dat de beslissing (eindbeslissing) luidt: „gedeeltelijk gegrond", aanduidt met „strafop-

legger", omdat die meerdere (het Hof) de nieuwe bestraffing vaststelt, maar het is geheel iets anders om uit zoo'n uitlating in een betoog af te leiden dat de meerdere van art. 61 W. K. nu ook *naar de terminologie en het stelsel van de wet* „strafoplegger" is en daarop dan verder voort te bouwen. Zulks is o.i. ontoelaatbaar omdat daarbij geheel uit het oog wordt verloren dat de wet zoowel in art. 50 als bij de regeling van het beklag (in § VI en speciaal in de artt. 61 en 65 W. K.) het woord „strafoplegger" uitsluitend bezigt ter aanduiding van den superieur, die de oorspronkelijke bestraffing heeft opgelegd en bij het beklag alleen onderscheidt tusschen dezen „strafoplegger" en den „meerdere" van art. 61 W. K.

Naar onze meening is de basis waarop Inzender zijne conclusies bouwde ondeugdelijk en valt er uit de beklagregeling niets anders te lezen dan dat er is één beklag, hetwelk eventueel kan worden *voortgezet* tot bij het Hof [1]). Kort en o.i. overtuigend overweegt het Hof in de genoemde Beschikking dat zulks „blijkt uit den gelijkluidenden aanhef van de artt. 66 en 67 („Wordt het beklag")".

Tot slot nog één opmerking: In de vierde alinea zijner beschouwingen noemt Inzender als een ingrijpende wijziging door de W. K. in de vroegere beklagregeling gebracht, deze, dat, wat betreft het kennis nemen van een beklag, de bevoegdheid van den „krijgsraad" is overgegaan op den „meerdere van art. 61 W. K.".

Wij laten nu nog rusten dat de Inzender zich in zooverre vergist, dat het meer officieele en verplichte onderzoek door den meerdere van den strafoplegger in de plaats is gekomen van het vroegere facultutieve van dienzelfden meerdere en dat het Hof in de plaats is gekomen van den krijgsraad. Wij kunnen die wijziging echter niet „ingrijpend" noemen, indien wij in het oog houden dat in alle gevallen waarin de strafoplegger den rang van hoofdofficier bekleedde (en bij de Marine óók wanneer de strafoplegger was commandant van een oorlogsschip) de krijgsraad in de practijk toch al uitviel om plaats te maken voor het Hoog Militair Gerechtshof. Hiertoe dwongen alleen utiliteitsgronden doch geen enkel wetsvoorschrift.

Mededeeling naar aanleiding van de sententie van het H. M. G. van 8 April 1924 (M. R. T. Deel XX, bladz. 197).

Aan de hierboven vermelde sententie zijn wij onzen lezers nog eene kleine toevoeging schuldig. Beklaagde werd naar den krijgsraad verwezen ter zake van drie feiten. Voor de beschikking tot verwijzing werd gebruik gemaakt van een gedrukt formulier,

---

[1]) Men zie ook van der Hoeven III bladz. 385. Als één der punten waarop de nieuwe regeling zou verschillen van de oude, wordt in de, t. p. vermelde, Memorie van Toelichting genoemd: „dat reclamezaken in het vervolg nooit meer „voor den krijgsraad zullen worden behandeld doch, ingeval het beklag tot in „het laatste ressort wordt v o o r t g e z e t (wij spatieeren, Red. M. R. T.), alleen „door het hoogste militaire rechtscollege....."

waarin, zooals gebruikelijk, boven de plaats voor de onderteekening een zekere ruimte was opengelaten voor het invullen van de feiten ter zake waarvan verwijzing plaats had. De omschrijving van twee dier feiten vulde in casu de geheele open ruimte en daarom werd de omschrijving van het derde feit op de blanco-achterzijde van het formulier getypt met dezelfde letter als aan de voorzijde had plaats gehad ten aanzien van de twee daar vermelde feiten. De omschrijving van het derde feit werd nòch onderteekend, nòch geparafeerd.

Bij het opmaken van de tenlastelegging aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen, van den krijgsraad, ontsnapte het op de rugzijde van de beschikking tot verwijzing genoemde feit aan de aandacht van den Auditeur-Militair, zoodat deze alleen de eerste twee feiten ten laste legde. De boven vermelde sententie vernietigde het vonnis in deze zaak gewezen, en verklaarde de tenlastelegging nietig.

Wederom had bijeenroeping van den krijgsraad plaats en nu werden den beklaagde de drie feiten waarvoor verwijzing had plaats gevonden ook door den Auditeur ten laste gelegd. In zijne Conclusie van Eisch overwoog deze, na de toedracht der zaak te hebben uiteengezet, ten aanzien van het derde feit:

„Mijnerzijds wordt geoordeeld dat de onderteekening eener be-
„schikking tot verwijzing naar den Krijgsraad moet geplaatst wor-
„den onmiddellijk onder die acte, evenals dat bij alle authentieke
„acten geschiedt en in overeenstemming met het woord *onder-*
„teekenen.

„Gevolgelijk acht ik elk gedeelte der beschikking tot verwijzing
„naar den krijgsraad dat niet door een bevoegde autoriteit door hand-
„teekening of paraaf is gewaarmerkt, ongeldig.

„Het komt mij voor dat, waar behoudens eene sporadisch voor-
„gekomen uitzondering, de verwijzende autoriteit nimmer zelf de
„beschikking tot verwijzing op schrift brengt, een nauwkeurige
„onderteekening c.q. parafeering de eenige waarborg oplevert dat
„hare schriftelijke inhoud overeenstemt met hetgeen hij heeft
„beschikt."

Waarna de Auditeur ten aanzien van dat gedeelte van de tenlastelegging concludeerde tot nietigverklaring van de tenlastelegging „als steunende dit gedeelte niet op een in den juisten vorm
„opgestelde schriftelijke beschikking tot verwijzing naar den
„krijgsraad."

Ten aanzien van deze conclusie overwoog de krijgsraad in zijn vonnis van 30 Juni 1924:

„dat de Krijgsraad evenwel — hoe afkeurenswaardig hij het
„overigens ook acht, dat in casu de beschikking tot verwijzing niet
„aan het slot is onderteekend, of dat het sub 3° aan die beschikking
„toegevoegde feit niet behoorlijk is geparafeerd, — ten deze van
„oordeel is, dat thans deze vraag buiten beschouwing dient te wor-
„den gelaten, nu eenmaal bij sententie van het Hoog Militair Ge-

„rechtshof dd. 8 April 1924 de tenlastelegging, waarin bedoeld „feit niet was vermeld, op grond daarvan is nietig verklaard en „derhalve dat college wel termen tot tenlastelegging van dat feit „aanwezig achtte, waaruit behoort te worden afgeleid, dat de door „den Auditeur-Militair aangevoerde grond, welke geacht mag wor„den den Hove, reeds toen uit de stukken, bekend te zijn geweest, „geen nietigheid der verwijzing ten aanzien van het feit sub 3° „oplevert".

Bij genoemd vonnis werd beklaagde daarop vrijgesproken van het feit sub 1°. ten laste gelegd, zijnde dit niet wettig en overtuigend bewezen, en schuldig verklaard aan het sub 2° en 3° tenlastegelegde, deze twee feiten respectievelijk gequalificeerd als:

„Het als bestuurder van een rijwiel op een rijwielpad links naast „een ander bestuurder van een rijwiel, rijdende, bij het ontmoeten „van een of meer bestuurders van rijwielen, zich niet achter den „rechtsrijdenden bestuurder begeven". en

„Het als bestuurder van een rijwiel niet op de eerste vordering „van een der in art. 21 der Motor- en Rijwielwet genoemde ambte„naren en beambten, het rijwiel doen stilhouden".

En onder aanhaling der artikelen 2, 60, 62 Mil. Swb. 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 23, 62 en 91 Wetb. van Strafr., 1, 2, 16, 17, 18 Motor- en Rijwielwet, 1, 34^3, 37 Motor- en Rijwielreglement en 193, 178, 179 en 197 R.L. veroordeeld tot twee geldboeten van vijf gulden, subsidiair vier dagen hechtenis voor iedere boete.

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft dit vonnis op 25 Juli 1924 geapprobeerd.

Het ontwerp Psychopathenwet.

Het Weekblad van het Recht bevat in no. 11259 de volgende ingezonden bijdrage:

Met veel instemming lazen wij in het Weekblad Uwe opwekking, tot de Tweede Kamer gericht, om het reeds zoo heel lang ter behandeling gereed liggend Ontwerp Psychopathenwet nog in deze zittingperiode af te doen. Met U zijn wij overtuigd van de dringende noodzakelijkheid om in onze wetgeving te voorzien in eene leemte die allen die met de strafrechtspraktijk in aanraking komen reeds lang pijnlijk hebben gevoeld. Het mag volkomen overbodig worden geacht dit nader te motiveeren; zoo ooit dan kan men in dit geval van eene communis opinio spreken.

Met voldoening namen wij er dan ook kennis van dat in het voorloopig verslag over de Justitiebegrooting, zooeven verschenen (Bld. Hdlg. 2e Kamer 1924/25, no. **2**—10), verscheidene leden van de 2e Kamer op behandeling van bedoeld Ontwerp aandrongen

en te kennen gaven, dat de wettelijke regeling zoo spoedig mogelijk tot stand behoort te komen. Volkomen juist wordt er op gewezen, dat overwegingen van bezuiniging daarvan niet mogen terughouden. Wij zouden met nadruk er op willen wijzen, dat het volstrekt niet zeker is, dat eene wettelijke regeling, als thans wordt voorgesteld, werkelijk zóó groote kosten zou medebrengen. Er is eene bescheiden en toch goede regeling mogelijk, waarbij, door gebruik te maken van gedeelten van bestaande gestichten, de kosten zouden kunnen worden beperkt. Doch zelfs indien invoering van de maatregelen, in het Ontwerp voorzien, niet onmiddellijk mogelijk ware, dan nog zou de afdoening van het Ontwerp met klem moeten worden gevraagd. Dan eerst toch kan met vrucht worden overwogen, op welke concrete wijze binnen de grens van het finantieel mogelijke tot invoering kan worden overgegaan. Maar dan ook, daarvan zijn wij op *goede gronden* overtuigd, zal eene zeer bevredigende regeling mogelijk blijken.

Ten einde duidelijk te doen blijken, dat in den kring van hen, die geacht kunnen worden door hunne functies de zaak te kunnen beoordeelen, de besliste overtuiging bestaat, dat onverwijlde afdoening van het Ontwerp dringend noodig wordt geacht, zouden wij U, Heer Hoofdredacteur, wel willen vragen, betuigingen van instemming met Uwe en onze opwekking in ontvangst te willen nemen en de namen van hen welke die inzenden met hunne functie in het Weekblad bekend te willen maken. Tot hen die tot dien kring behooren, en wij denken daarbij in de eerste plaats aan de leden van de zittende en staande Rechterlijke macht en van de Balie, de Hoogleeraren in het Strafrecht aan de verschillende Universiteiten en hunne Ambtgenooten Psychiaters, de Hoofdcommissarissen van politie en Commissarissen van politie, de Bestuurders van Gestichten enz., zouden wij dan dringend willen verzoeken, door toezending van een kaartje aan den Heer Hoofdredacteur van het Weekblad van het Recht, van hunne instemming te doen blijken.

Ook in België ligt een niet lang geleden ingediend Ontwerp van gelijke strekking ter behandeling gereed en men verwacht, dat dit binnen kort zal worden aangenomen.

Moge dan ook onze Tweede Kamer blijk geven het groote belang van afdoening van het bij haar reeds jaren gereed liggend Ontwerp te beseffen en de afdoening nog in deze zittingperiode willen bevorderen. Zij zal daarmede naar onze overtuiging een hoogst nuttig en een absoluut noodzakelijk werk verrichten in het belang van de strafrechtspraktijk.

Den Haag, 31 Oct. 1924.

T. J. NOYON.
R. B. LEDEBOER.
A. TAK.
L. C. BESIER.

De Redactie van het Weekblad teekent hierbij aan:

Wij behoeven niet te zeggen, dat wij deze bijdrage, onderteekend door vier mannen van buitengemeen gezag, met groote ingenomenheid plaatsen. Gaarne zullen wij medewerken tot publicatie van de namen van hen, die ons van hunne instemming willen doen blijken. Wij zullen de, naar wij hopen, in grooten getale toestroomende kaartjes met veel genoegen in ontvangst nemen en wij vertrouwen, dat Regeering en Staten-Generaal de beteekenis van deze waardige en krachtige demonstratie van het Parket van den Hoogen Raad zullen toonen te beseffen.

Wij helpen gaarne mede vorenstaande bijdrage ook in den kring onzer lezers bekendheid te verschaffen. Moge Prof. Simons, gesteund door het gezag van het Parket van den Hoogen Raad, spoedig resultaat van zijn onverpoosd streven kunnen boeken en de Psychopathenwet eerlang het Staatsblad bereiken.

Eenige vragen naar aanleiding van de Wet op de Krijgstucht.

De Officier van Administratie der 2de klasse J. W. Tinga richtte tot ons, in verband met eenige door ons onlangs gepubliceerde Beschikkingen van het Hoog Militair Gerechtshof een paar vragen die hieronder hunne beantwoording vinden. Daar deze vragen misschien ook bij anderen onzer lezers zijn opgekomen meenden wij goed te doen ze coram populo te behandelen.

1°. Blijkens de beschikking van 23 October 1923 (M. R. T. Deel XX bladz. 91) achtte het Hof zich niet bevoegd om den tijd van het voorloopig arrest bij het vaststellen van den tijdsduur van klager's plaatsing in de tuchtklasse in aanmerking te nemen o.m. *vermits* de minimum-tijdsduur van deze straf drie maanden bedraagt. Moet hieruit worden gelezen dat bij aftrek van vóór-arrest steeds de minimum tijdsduur moet overblijven d.i. voor de straf van plaatsing in de tuchtklasse drie maanden (art. 19 W. K.) en voor arreststraffen één dag (art. 13 W. K.) en dat dus oplegging van één dag arreststraf met in mindering brengen van één dag vóór-arrest onjuist zou zijn?

Naar onze meening moet het laatste gedeelte van de gestelde vraag zeer zeker ontkennend beantwoord worden. Bij oplegging van een straf van één dag arrest mag wel één dag vóór-arrest in mindering worden gebracht. Wat evenwel *niet* mag is een gedeelte van den dag in mindering brengen, waardoor men beneden het voor de arreststraffen bepaalde minimum zou komen en zoo moet,

dunkt ons, de overweging van het Hof worden verstaan, dat ook het minimum van 3 maanden plaatsing in de tuchtklasse een ondeelbaar minimum is. Luidde art. 15 W. K. algemeen, dan zou men in dezen gedachtengang dus wèl 3 maanden vóór-arrest op een straf van 3 maanden plaatsing in de tuchtklasse in mindering mogen brengen, maar niet een gedeelte daarvan. Hetgeen wat het laatste betreft, geheel in overeenstemming zou zijn met den in de Memorie van Toelichting uitgesproken grond voor het vaststellen van dit minimum van 3 maanden (v. d. H. I. bladz. 378) dat „vermits de „straf- (tucht-) klasse in hoofdzaak is te beschouwen als een leer„school voor de militaire ondergeschiktheid en discipline, en het „beoogde doel derhalve niet in een korten tijd te bereiken is, in het „artikel een betrekkelijk hoog minimum moest worden aangewezen".

Intusschen zou ook het in mindering brengen van vol 3 maanden met dien grond niet in overeenstemming zijn, terecht wordt zulks dan ook door art. 15 W. K. uitgesloten.

2°. Uit dezelfde beschikking blijkt dat klager, tengevolge van de straf van plaatsing in de tuchtklasse in werkelijken dienst werd gehouden. Is zulks wel juist? Artikel 28 W. K. spreekt alleen van arreststraffen. Wel bepaalt art. 36 (1) sub c. van de Dienstplichtwet dat een dienstplichtige tot het ondergaan van (elke) straf in werkelijken dienst kan worden gehouden, maar dat artikel wordt door art. 28 W. K., dat van later datum is, krachteloos gemaakt. Ik vestig er bovendien nog de aandacht op dat een vrijwilliger, die in de tuchtklasse is geplaatst, ingevolge art. 28 Mil. Swb. juncto art. 28 W. K., als zijn diensttijd eindigt, *niet* wordt aangehouden; moet een groot verlofganger niet op dezelfden voet worden behandeld?

Er is inderdaad verschil tusschen art. 28 W. K. en art. 36 (1) sub c der Dienstplichtwet, maar wij zouden de hierboven geuite meening dat eerstgenoemd artikel het laatste krachteloos maakt niet willen onderschrijven. Tegenspraak, in dien zin dat art. 28 W. K. positief verbiedt wat het bedoelde artikel van de Dienstplichtige toelaat is er niet; die is er alleen indien men met den steller van de vraag, blijkbaar à contrario redeneerende, uit art. 28 W. K. de gevolgtrekking maakt, dat het in werkelijken dienst houden voor het ondergaan van *andere* straffen verboden is.

Wij zouden ook, waar de Dienstplichtwet het geheel der verplichtingen van de dienstplichtigen uitvoerig regelt, in casu de speciale wet is, een zoo verre strekking als hierboven aan art. 28 W. K. wordt toegekend, niet voor onze rekening willen nemen.

Wat het laatste gedeelte van de gestelde vraag betreft, mogen wij opmerken dat een vergelijking van een dienstplichtige die met groot verlof zal gaan, met een vrijwilliger, die ontslag uit den militairen dienst erlangt, niet opgaat, daar, al zijn zij beiden ook militair, bij den dienstplichtige van een *ontslag uit den dienst* geen sprake is.

Bovendien zou zulks ook geheel in strijd zijn met de ratio van art. 28 Mil. Swb. n.l. de doelloosheid van een bijzondere leerschool voor tucht voor iemand die toch niet meer in de gelederen terugkeert, immers de groot-verlofganger is bestemd t. z. t. weer wel in dienst te komen.

3°. In de beschikking van 28 December 1923 (M R. T. Deel XX, bladz. 93) verklaart het Hof het beklag ongegrond, maar wijzigt toch de strafreden. Is dit niet in strijd met art. 66, 2de lid W. K., waarbij uitdrukkelijk bepaald is, dat wijziging alleen kan plaats hebben indien de klacht gedeeltelijk gegrond wordt bevonden?

Zóó als de heer T. art. 66, 2de lid, leest, staat het er niet; die lezing wordt er wederom à contrario uit afgeleid. Nu redeneert de steller der vragen blijkbaar formeel en zegt: een beklag bestaat uit een beklag over de straf of (en) een beklag over de strafreden, wordt bij de beslissing in een klachtzaak iets aan de strafreden veranderd dan is het beklag geheel of gedeeltelijk gegrond al naar mate het beklag omvatte de straf + de strafreden of de strafreden alleen.

Uit de beschikking van het Hof van 27 Mei 1924 (M. R. T. deel XX, bladz. 99) blijkt echter duidelijk dat het Hof zich niet op dat formeele standpunt heeft geplaatst maar vroeg naar het wezen der klacht en ten aanzien van een klager die klaagt over de straf + de strafreden, niet van een gegrondverklaring van de klacht sprak, ook al werden straf en strafreden gewijzigd, indien wat het wezen der klacht betreft de klager geen gelijk heeft gekregen. Zoo zal bij een klager, die beweert het feit waarvoor hij gestraft werd, niet begaan te hebben en die dus klaagt over straf + strafreden, van geen gegrondverklaring sprake kunnen zijn, zoolang als enkel de straf maar wordt verminderd en de strafreden gewijzigd, doch alléén wanneer de straf geheel wordt teniet gedaan. Zóó opgevat is art. 66, 1ste lid, ook juist, terwijl dat bij de formeele lezing onjuist zou zijn, maar dan ligt het ook geheel in dezelfde lijn om nu ook niet zoodra er iets van weinig belang aan de strafreden wordt gewijzigd, dat met het wezen van het beklag niets uitstaande heeft, van een gedeeltelijke gegrondverklaring van de klacht te spreken. Het tweede lid van art. 66 moet dan worden gelezen als of er stond: Wordt het beklag, beoordeeld naar de strekking der klacht, gedeeltelijk gegrond bevonden .... enz. Voor een redeneering à contrario in den geest zooals die door den Heer T. werd gehouden, is dan geen plaats.

De moeilijkheid ontstaat door de splitsing in beklag over de straf en beklag over de strafreden. Wij zouden er veel voor gevoelen om dit onderscheid geheel te doen verdwijnen en de man te doen klagen over de „bestraffing" in haar geheel, over den geheelen maatregel van repressie. Die twee, straf en strafreden, zijn zóó innig verbonden dat zij slechts in zeer exceptioneele gevallen te scheiden zijn.

Naar de beschikkingen van het Hof in klachtzaken te oordeelen, zijn wij van meening, dat het Hof die twee ook niet scheidt en zijn oordeel steeds uitspreekt over de bestraffing in haar geheel.

Militaire strafrechtspleging.

Na de aanneming door de Tweede Kamer der Staten-Generaal van de wetsontwerpen tot wijziging van de organisatie van het H. M. G. en tot afschaffing van de approbatie schreef Prof. Mr. D. Simons in n°. 11250 van het Weekblad van het Recht het volgende:

De Tweede Kamer heeft, zooals mocht worden verwacht, zelfs zonder hoofdelijke stemming, hare goedkeuring geschonken aan de ontwerpen tot wijziging van de organisatie en de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof en tot afschaffing van de approbatie (zie W. 11154, 11200 en 11203). Het Gerechtshof wordt verplaatst naar den Haag; als rechtsgeleerde leden zullen twee leden van de burgerlijke magistratuur in den Haag worden aangewezen, die de functie bij het Hof als bijbetrekking zullen waarnemen. De Regeering heeft voor die werkzaamheid het oog op twee uitnemende krachten, een lid van den Hoogen Raad en een raadsheer in het Hof. Het is te hopen, ook om vele andere redenen, dat deze rechtsgeleerden langen tijd de hun toegedachte buitengewone werkzaamheden zullen kunnen waarnemen; anders zou, al heeft de Regeering het ontkend, het moeite genoeg kunnen geven geschikte andere krachten te vinden. Rechtsgeleerden, aan de militaire strafrechtspraak vreemd, geven weinig waarborg, juist omdat de werkzaamheid eene bijkomstige zal zijn, dat zij daarbij den vereischten invloed tegenover het toch reeds in aantal overwegende militaire element zullen oefenen. De approbatie zal verdwijnen; zonder veel aarzeling heeft de Kamer dien waarborg prijsgegeven. De heer Kleerekooper, die melding maakte van ons daartegen gericht bezwaar, had de vriendelijkheid te onderstellen, dat wij daarbij steunden op gezag van den president van het Hof, die zijn baantje niet gaarne zou willen verliezen. Misschien mogen wij, natuurlijk in alle bescheidenheid, opmerken, dat eenige zelfstandigheid van oordeel ons niet geheel vreemd is, al zijn wij wel gewoon te luisteren naar de meening van hen, die geacht kunnen worden van de quaestie, waarom het gaat, eenig verstand te hebben. Intusschen, wij spreken over dat alles nu maar niet meer, de zaak is beslist want de Eerste Kamer zal wel niet den overmoed hebben in deze wijzer te willen zijn, het beter te willen weten dan de Tweede. Eenige waarborg meer of minder voor de beklaagden, wat doet het er ook eigenlijk toe? Het loont de moeite niet daarover lang te spreken.

De behandeling van de beide ontwerpen bracht nog eene verras-

sing. De heer van Sasse van IJsselt wilde bij motie niet meer of minder dan de regeering uitnoodigen een wetsvoorstel voor te bereiden tot afschaffing van de afzonderlijke militaire strafrechtspleging in tijd van vrede en wilde inmiddels de behandeling der beide aanhangige ontwerpen schorsen. Dit laatste, hoewel niet onlogische voorstel werd weer teruggenomen; de motie bleef en zal later worden behandeld. Veel practische waarde hebben dergelijke moties niet; toch zou het wel van belang kunnen zijn te weten, hoe de meerderheid der Kamer thans over de afzonderlijke militaire strafrechtspleging denkt. De heer Dresselhuys herinnerde er aan, dat eene commissie bezig is de aanpassing van de militaire strafrechtspleging aan de beginselen van de burgelijke voor te bereiden. Dat zal, zoo zeide hij, nog wel eenigen tijd vereischen. Inderdaad. Wanneer men bedenkt, dat op dit oogenblik nog niet te zeggen is, binnen hoeveel jaar het reeds van voor bijna drie jaar dagteekenende nieuwe Wetboek van Strafvordering zal worden ingevoerd, dan kan men nagaan dat met de nieuwe militaire strafrechtspleging wel wat tijd, ten minste een paar lustra, gemoeid zal zijn. Wij spreken dus hier van een wissel op eene zeer verre toekomst. Doch die wissel zou geheel in portefeuille kunnen blijven, wanneer men inderdaad de geheele afzonderlijke militaire strafrechtspleging zou willen doen verdwijnen. Dan verrichtte de heer Dresselhuys met zijne commissie geheel overbodig werk. Eene beslissing over de principieele motie van den heer van Sasse van IJsselt zou dus van veel belang zijn. Natuurlijk zou zij niet bindend zijn voor de Regeering doch in hare aanneming zou eene belangrijke vingerwijzing liggen, waaraan de Regeering toch zeker hare volle aandacht wel zou schenken. En de commissie-Dresselhuys zou weten dat zij misschien bezig is ijdel werk te doen. Wat voor Staatscommissies meer regel is dan uitzondering.

Het Militaire Strafwetboek in Zwitserland.

Aan de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 24 October j.l. (Avondblad) mogen wij, met betrekking tot bovenstaand onderwerp, het navolgende ontleenen:

Het Zwitsersche parlement heeft zijn traditoneele drie-wekendurende herfstzitting weder geëindigd.

Ondanks de moeilijkheden, die door de plotselinge ontslagneming van den voorzitter der commissie van voorbereiding, Dr. R. Forrer, tevens rapporteur voor de Duitsche taal, ontstonden, heeft de Nationale Raad in deze zitting toch een aanvang gemaakt met de behandeling van het nieuwe militaire strafwetboek, dat reeds in vorige zittingen door den Stendenraad uitvoerig is bekeken, gewijzigd en ten slotte in gewijzigden vorm eenstemmig werd aangenomen. De

Nationale Raad heeft nog slechts een 40 artikelen van het ontwerp kunnen afdoen. Nog ruim 180 artikelen blijven voor de volgende parlementszittingen bewaard en reeds thans neemt men aan, dat vermoedelijk de winterzitting van December het einde der beraadslagingen ook nog niet zal zien. Dit is wel een der eigenaardigheden van het Zwitsersche parlementaire leven: dat men bij voorbaat steeds vaststelt, hoe lang een zitting duren zal, in plaats van te bepalen, welke onderwerpen zullen afgehandeld worden. Men wacht eenvoudig af, hoe ver men in de vastgestelde drie of vier weken komt, en als men niet gereed kan komen, dan wordt de rest der agenda eenvoudig tot de volgende parlementszitting uitgesteld, tenzij de onderwerpen zoo dringend zijn, dat een verlenging van den overeengekomen zittingsduur noodzakelijk wordt geacht. Hiervan kan nu bij het militaire strafwetboek geen sprake zijn. Het oude wetboek is reeds sinds 1851 in werking; op een paar maanden meer of minder, voordat een meer moderne regeling de oude vervangt, komt het dus niet aan. Zoo heeft men dus aan het einde der derde week kalmpjes aan de behandeling van de ruim 200 artikelen van het ontwerp op een willekeurig punt geschorst, niet omdat nu een rustpunt was verkregen, maar eenvoudig.... omdat over 20 minuten de trein zou vertrekken, die de West-Zwitsersche leden naar hun woonplaats moest terugbrengen. Het is de dienstregeling op de treinen en niet de stand van werkzaamheden, die het einde eener zitting bepaalt.

Het nieuwe ontwerp heeft natuurlijk heel wat minder strenge strafbepalingen dan het oude. Overeenkomstig de moderne opvattingen zijn de straf-minima (men heeft in Zwitserland nog altijd niet een algemeen strafminimum, zooals bij ons) veel verlaagd en is het aantal gevallen, waarin burgerpersonen voor den militairen strafrechter zouden hebben te verschijnen, tot groote uitzonderingsgevallen teruggebracht. Een nieuwigheid zal zijn, dat men niet meer uitsluitend onderscheidt tusschen „tijden van vrede" en „tijden van oorlog", maar ook een tusschenvorm aanneemt, een „tijd van actieven dienst", die o.a. aanwezig zal zijn in geval van mobilisatie. Deze onderscheiding was in het ontwerp o.a. van belang met het oog op de mogelijkheid van toepassing der doodstraf, die in tijden van vrede geheel uit de lijst der op te leggen straffen verdwenen is, in tijd van oorlog vrij vaak kan uitgesproken worden, en in tijd van „actieven dienst" volgens den door den Stendenraad aangenomen tekst de straf voor verraad zou kunnen zijn. De Nationale Raad heeft een langdurig debat over deze doodstraf-bepalingen gevoerd. Een aantal Duitsch-Zwitsers vonden, dat de doodstraf al te zeer uit het ontwerp geschakeld was; de Fransch-Zwitsers en vooral de socialisten meenden daarentegen, dat men nog niet ver genoeg op dezen weg gegaan was. De socialisten wilden de doodstraf geheel schrappen. Zij kregen echter weinig steun van burgerlijke zijden (slechts 5 leden der burgerlijke partijen gaven hun stem aan de socialistische voorstellen in deze richting), zoodat hun voorstellen even beslist verworpen werden als die der Duitsch-Zwitsers, die ook in vredestijd de

doodstraf wilden mogelijk maken. De meerderheid besloot ten slotte de doodstraf alléén te handhaven in tijd van oorlog, en dus nog een verzachting aan te brengen in de bepalingen, door den Stendenraad goedgekeurd: ook in tijd van „actieven dienst" zal nimmer een doodstraf mogen worden uitgesproken, ook niet ter zake van verraad. Bovendien werd nog bepaald, dat iedere veroordeeling tot den dood, uitgesproken in tijd van oorlog, doch nog niet ten uitvoer gebracht, van rechtswege zal veranderd worden in levenslange gevangenisstraf, zoodra de „tijd van oorlog" ophoudt te bestaan.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Hoe moet in het nieuwe wetboek van militaire strafvordering de taak van den Officier-Commissaris naar de eischen der practijk omschreven worden?

door

C. J. G. L. VAN DEN BERG VAN SAPAROEA,

Reserve-Ritmeester der Huzaren.

Sedert de samenstelling van „De regtspleging voor het krijgsvolk te lande" is er veel in ons Vaderland veranderd.

Bestond toen ons leger hoofdzakelijk uit vrijwilligers met een lang dienstverband, thans kennen wij bijna alleen den dienstplichtige met een kort verblijf onder de wapenen.

Sedert 1814 werden wij verrijkt met onze spoorwegen, telegraaf, telefoon en een snel werkende brievenpost; verder kregen wij wetten op de voorwaardelijke veroordeeling, officieren, die een speciale rechtsstudie maakten, enz., enz. Dat dit alles van grooten invloed moest zijn op de *practijk* der militaire rechtspleging, het spreekt van zelf.

Om slechts één punt naar voren te brengen, moge ik hierop wijzen, dat in 1814 een brief dagen lang onderweg bleef, terwijl in dezen tijd een poststuk over den grootsten spoorwegafstand in ons land binnen één dag zijne bestemming bereikt.

Thans is men dikwijls verbolgen, wanneer een brief eenige uren langer onderweg blijft dan normaal, doch destijds was een vertraging van uren, ja zelfs van één of meer dagen niet voelbaar.

Er was dus niets tegen om alles wat den dienst van den Officier-Commissaris (O.-C.) betrof via den Garnizoenscommandant (G.-C.) te laten verzenden. Het oponthoud daardoor ontstaan, legde tóen geen gewicht in de schaal, thàns gevoelt men dit wel degelijk als een groote vertraging, doordat wij zooveel vlugger leven dan toen.

Met de oude rechtspleging kan dan ook bij de instructie niet dat snelle tempo bereikt worden, dat naar onze huidige begrippen zoo zeer gewenscht is. [1])

Bij het samenstellen van het nieuwe wetboek van militaire strafvordering zal men dus goed doen ernstig rekening te houden met de practijk en aangezien ik het voorrecht had gedurende een vijftal

---

1) De Wijzigingswet van 31 October 1912 (Stbl. 337) bracht hierin, jammer genoeg, geen verandering.

jaren, zoowel in als buiten de residentie van een Krijgsraad de functie van Officier-Commissaris te vervullen, was ik in de gelegenheid zooveel practische ervaringen op te doen, dat ik het van groot belang acht deze hieronder eens te belichten in de hoop, dat men daarvan eenig profijt moge trekken.

In de allereerste plaats is mij dan opgevallen, hoe weinig begrip men in het algemeen heeft van de taak van den O.-C. Nu is het inderdaad zeer moeilijk om zich uit de „Regtspleging bij de Landmagt" (R. L.) alleen, daarvan een juist beeld te vormen. Ook mij werd het eerst na een *langere practijk* duidelijk, hoe omvangrijk, verantwoordelijk en belangrijk deze functie is.

Bedenkt men nu, dat vele militaire autoriteiten in de dagen, waarvan ik hier spreek, voornamelijk de mobilisatiejaren, nog steeds het beeld van die taak in zich omdroegen uit den tijd, dat zij zelf zoo nu en dan eens bij toerbeurt (n.l. vóór de wijzigingswet van 31 October 1912) als O.-C. werden aangewezen, dan is het niet te verwonderen, dat enkelen hunner soms blijk gaven geen juist begrip daarvan te hebben. [1])

Maar ook in de toekomst zal dit wel niet veel beter worden, want nu de O.-C. *minstens* voor 1 jaar benoemd wordt en men, het ligt toch voor de hand, bij voorkeur officieren die een speciale rechtsstudie maakten, daarvoor zal aanwijzen, zoo zal het aantal G.-C.ten, dat nimmer als O.-C. optrad nog toenemen en redelijkerwijze mag en, kan men van deze niet verwachten, dat zij een zuiver begrip hebben omtrent het werk van den Officier-Commissaris.

En hiermede zijn wij genaderd tot een zeer moeilijke vraag, namelijk of in de nieuwe R. L. de G.-C. zijne oude positie in het strafproces moet blijven behouden.

Wil men in hem zien tevens een soort militair gerechtelijke overheid, een „Gerichtsherr", zooals men wel kortweg zegt, dan zou ik op grond van de practijk *tegen* dit behoud zijn.

Hoe moeten wij ons de taak van dezen Gerichtsherr denken?

Naar mijne meening is hij in de eerste plaats medehandhaver van de tucht. Bij de militaire conflicten, welke de grens der disciplinaire afdoening overschrijden, of juist daarop liggen, [2]) treedt hij in de plaats van den korpscommandant en zorgt hij, dat het recht zijn loop heeft.

De G.-C. is dus de militaire autoriteit, die *in het belang eener goede krijgstucht* aan de hand der militaire straf- en tuchtwetten heeft uit te maken, of al dan niet tot gerechtelijke vervolging zal worden overgegaan.

Zoo bezien is het te betreuren, dat dit recht niet gegeven is aan

---

[1]) Dit ging wel gepaard met het in den weg leggen van moeilijkheden, zooals hieronder blijken zal, waardoor de instructie zeer benadeeld werd.

[2]) Wij laten hier de commune delicten, waarvan er intusschen vele eveneens zeer nadeelig kunnen zijn voor de tucht, buiten beschouwing.

den Korpscommandant, die toch verantwoordelijk is voor de tucht in zijn korps. Straks zullen wij bemerken, welke bezwaren hiertegen rijzen.

Hoe is nu de gang van zaken?

De auditeur-militair brengt advies uit, wel te verstaan een „advies", maar gelijk een der heeren auditeurs mij mededeelde, wordt er, ook tot zijne verbazing, bijna nimmer van dit advies afgeweken.

Voor mij is dit niet vreemd, want meermalen, zoowel als O.-C., als in andere functie, ontwaarde ik, dat menig G.-C. het gevoel had zich hier op glad ijs te bevinden en het is zoo begrijpelijk, dat men dan uit vrees van zich aan koud water te branden, maar liever medegaat met het advies van den persoon, die zooveel meer rechtskennis bezit.

Hier komt dus de goede bedoeling van de R. L. in vele gevallen reeds niet tot haar recht.

Hoe is nu verder de positie van den Gerichtsherr tegenover den O.-C?

Voor dezen laatste eisch ik allereerst een algeheele zelfstandigheid op, doch daarnaast moet hij wel degelijk voor zijn werk verantwoordelijk zijn aan een hoogere autoriteit.

Natuurlijk is dit dan volgens de oude R. L. de G.-C., door wien hij benoemd wordt. Deze zal zich dus nu en dan moeten overtuigen van de wijze, waarop de O.-C. zijn werk verricht.

Als O.-C. werkte ik gedurende die 5 jaren onder verschillende G.-C^{ten}, doch nimmer heb ik daarvan iets bespeurd. Soms leek het wel of ook hier een soort schroom hen weerhield zich in dit werk te mengen. Dikwijls was het, als ik iets met den G.-C. te bespreken had, of deze gevoelde, dat ik op dit punt meer wist dan hij en dat zal in werkelijkheid ook wel het geval geweest zijn, want na een uitstekende leerschool gedurende een paar jaar als O.-C., kon ik allicht beter op de hoogte zijn, dan de G.-C., die die leerschool niet doorliep.

Zoo zal elke O.-C., die langer dan een jaar die functie blijft bekleeden en zeer zeker hij, die zich speciaal op het recht toelegde, op dit gebied, bijna steeds de meerdere zijn van den G.-C. en dan doet het toch wel wat heel vreemd aan, dat zoo'n O.-C. gecontroleerd en beoordeeld moet worden door een Gerichtsherr, die er minder van weet, dan hij zelf.

Wanneer men zich de taak van den Gerichtsherr aldus denkt en zoo zal het toch wel moeten wezen, dan kan, dunkt mij, niemand vrede hebben met den tegenwoordigen toestand.

Daarmede is nu evenwel het beginsel van den Gerichtsherr, dat in de R. L. werd neergelegd, nog geenszins veroordeeld. Dit is, geloof ik, *juist* en dan zullen wij er bij ons nieuwe strafproces slechts voor hebben te waken, dat dit tot zijn recht komt in de practijk.

Dan is het een eerste vereischte, dat de Gerichtsherr een gerechtelijke overheid is uit hoofde van zijn kennis en niet door de toevallige omstandigheid, dat hij G.-C. is. Nu is het te eenen male onmogelijk *alle* G.-C.^{ten} vooraf voor die taak te bekwamen, al was

het alleen om deze reden, dat men te voren nimmer weet, wie G.-C. zal worden. Kon men elken G.-C. een *militair*-jurist voor dezen dienst toevoegen, dan was de zaak wel in orde, maar ook dit is onmogelijk en zoo zullen wij niet meer kunnen vasthouden aan den G.-C. als verwijzende autoriteit.

Wij zullen het aantal Gerichtsherren tot een minimum moeten terugbrengen en dan kunnen wij waarschijnlijk tot eene bevredigende oplossing komen.

Nu zal het ook duidelijk zijn, waarom de Korpscommandant niet hiervoor in aanmerking kan komen, wij zullen het hooger op moeten zoeken.

Zou reeds uit een krijgstuchtelijk oogpunt de Divisie-Commandant (D.-C.) niet veel eer in aanmerking komen als Gerichtsherr dan de G.-C.? De D.-C. is in zekeren zin toch ook aansprakelijk voor de goede tucht bij zijne troepenkorpsen en heeft hij dan niet het recht om juist in de meer ernstige gevallen een woord mede te spreken?

Wees men deze autoriteiten als Gerichtsherren aan, zoo zou wellicht het Rijk in 4 arrondissementen moeten worden verdeeld, althans wanneer hiervoor niet in aanmerking kunnen komen de 4 militaire afdeelingen, waarin de Divisie-Commandanten alreeds het commando voeren, [1]) wat het eenvoudigste zou zijn.

Is de D.-C[t]. nu zelf een militair-jurist des te beter, maar ook dan zal hij persoonlijk zich vaak niet te veel kunnen bezighouden met de verwijzing van verdachten. Hem daarbij voor te lichten zal de taak van één der officieren van zijn staf moeten zijn en nu wil het mij toeschijnen, dat er reeds dadelijk 4 officieren te vinden zullen zijn, die een speciale studie van het recht maakten en deze voege men dan aan den staf van de Divisie toe. [2])

Dàn heeft dus de Gerichtsherr een deskundige, die in de eerste plaats militair is en dien hij in eenigszins gecompliceerde gevallen kan raadplegen om daarna te beslissen, of hij al of niet met het advies van den auditeur-militair zal mede gaan.

Alsdan wordt de Officier-Commissaris in de Afdeeling of het Arrondissement natuurlijk benoemd door den Div.-Commandant.

Behalve de reeds genoemde zijn er ook nog andere voordeelen, allereerst dit , dat alle garnizoensbureaux ontheven worden van dit werk. Voorts zal de D.-C. er voor kunnen waken, dat rechtskundig onderlegde officieren zooveel mogelijk over de garnizoenen van zijn ressort verdeeld worden, opdat men van hen kan profiteeren voor het vervullen van de functie van O.-C. of diens secretaris. Men komt bij den Divisiestaf volkomen op de hoogte van dezen gewichtigen tak van dienst en dit is van veel belang, indien men mocht blijven vasthou-

---

[1]) Daar ik niet over een kaart betreffende de Territoriale Commando's beschik, kan ik dit moeilijk beoordeelen.

[2]) Later neme men hiervoor liefst dezulken, die ook reeds als O.-C. zijn opgetreden.

Alle personen op het Divisiebureau, die met stukken betreffende krijgsraadzaken in aanraking komen, late men een eed van geheimhouding afleggen.

den aan den inhoud der artikelen 247, 248, 254, 256 en 259 R. L., volgens welke de D.-C. te velde in krijgsraden een zeer verantwoordelijke rol kan hebben te vervullen.

Er is dus heel veel voor te zeggen dit vraagstuk op deze wijze op te lossen. Intusschen leven wij nog altijd in het teeken der bezuiniging en heeft men wellicht bezwaar 4 officieren bij de Divisiestaven extra in te deelen, ook al zal daar nog wel meer juridisch werk voor hen zijn en al kunnen zij ook ander werk dan dit verrichten. [1])

Dan zou wellicht de beste oplossing zijn om den Commandant van het Veldleger het verwijzingsrecht toe te kennen, zoodat maar één militair-jurist aan diens staf zou behoeven te worden toegevoegd, voor wien dan waarschijnlijk wel een dagtaak zal zijn weggelegd, maar toejuichen zou ik dit niet.

Er is slechts één bezwaar aan verbonden en wel één, dat, zooals hierna zal blijken, door mij juist verre van licht geteld wordt.

Buiten de standplaats van den D.-C. moeten de stukken één keer meer heen en weer worden gezonden en dit geeft een extra vertraging.

De voordeelen aan de andere zijde komen mij echter zoo belangrijk voor, dat ik meen over dit bezwaar te moeten heenstappen.

Indien aan den D.-C. het verwijzingsrecht wordt toegekend, zal de O.-C. voor zijn dienst ook aan hem verantwoordelijk zijn.

Het pijnlijke van beoordeeld te worden door een niet der zake kundigen chef is dan tevens vervallen, want de O.-C. weet nu, dat, waar de D.-C. beschikt over een alleszins bevoegd militair-rechtskundige, het oordeel, of de aanmerkingen gebaseerd zullen zijn op de wet.

Hoe moet nu de Gerichtsherr op de hoogte komen van den arbeid door den O.-C. verricht?

Men kan hier twee wegen inslaan.

De eerste is om alle dossiers na het beëindigen der informatie op het Divisiebureau te laten bestudeeren, alvorens zij naar den auditeur-militair gaan. Aldus komt men vanzelf op de hoogte of er het een of ander aan de instructie ontbreekt en of de O.-C. wel met voldoende voortvarendheid te werk gaat. Tevens kan dan gelast worden enkele verhooren nog aan te vullen, of andere getuigen te hooren.

De tweede weg is, dat de O.-C. de dossiers regelrecht aan den auditeur zendt en dat de President van den Krijgsraad, zoo noodig voorgelicht door den auditeur, rapport uitbrengt aan den D.-C., zoodra de O.-C. in zijn dienst te kort schiet, onder overlegging van de dossiers, waaruit die tekortkomingen blijken.

Ik voor mij geef verreweg de voorkeur aan de laatste manier.

Bij den Krijgsraad bestudeert de auditeur-militair het allereerst het dossier na de informatie. Zelfs al heeft men een onderlegd O.-C., zoo is het zeer goed denkbaar, dat de auditeur het voor het

---

1) Zie ook „De toekomst der militaire juristen bij de Landmacht" M. R. T. Deel XX bladz. 131.

opmaken van het bevelschrift noodig vindt, dat er nog een getuige gehoord wordt of enkele punten nader worden belicht.

Ik kan mij best voorstellen, dat er op dit punt verschil van meening zou kunnen bestaan tusschen de Divisie en den auditeur, zoodat bij de eerste manier de D.-C. het dossier zou terug zenden ter nadere aanvulling van enkele punten, waaraan de auditeur minder waarde hecht, [2]) zoodat eindelijk het dossier nog eens opnieuw naar den O.-C. terug zal moeten om aan het verlangen van den auditeur te voldoen.

Welk eene noodelooze vertragingen bij het volgen van den eersten weg. Allereerst den tijd voor de verzending aan den D.-C., dan dien voor het bestudeeren van het dossier, vervolgens het heen en weer zenden aan den O.-C. en dan bovendien eenige dagen, noodig voor een extra verhoor, waarop auditeur en krijgsraad wellicht niet eens prijs stellen.

Men behoeft toch waarlijk niet te vreezen, dat de goede gang van zaken bij den O.-C. volgens de andere manier niet verzekerd zoude zijn.

Ten eerste staat de O.-C. reeds van zelf onder een soort voortdurende controle. Hij kan geen regel schrift uit zijn handen geven, of deze wordt als 't ware „critisch" gelezen.

Bij den Krijgsraad bemerkt men het allerbest, hoe hij zijn arbeid verricht en mocht dit *op den duur* te wenschen overlaten, (men vergete niet, dat een nieuwe O.-C. aanvankelijk practisch veel te leeren zal hebben), dan kan de President van den Krijgsraad zich bij den Gerichtsherr beklagen, die dan over den O.-C. kan beslissen. Hoort de D.-C. niets van den President, welnu dan weet hij ook, dat de zaak marcheert. In het belang van eene *vlugge* instructie moet ik dezen weg ernstig aanbevelen.

Naast de hier geschetste verantwoordelijkheid aan den D.-C. moet de O.-C., ik zeide het hierboven reeds, volkomen zelfstandig kunnen werken, anders is het hem onmogelijk dezen arbeid geheel naar den eisch te verrichten. Ook dit werd niet steeds begrepen, zooals wij hieronder zullen zien.

De O.-C. is wel degelijk een autoriteit aan wien een ieder verplicht is die inlichtingen en medewerking te verleenen, welke door hem *in het belang van de Justitie* gevraagd worden.

In dit opzicht staat hij feitelijk boven elke andere autoriteit, maar menig hoofdofficier scheen zich daarin niet te kunnen verplaatsen en zag vermoedelijk meer den ondergeschikten kapitein dan den Officier-Commissaris tegenover zich geplaatst en daardoor werd de taak van den O.-C. wel eens verre van gemakkelijk.

Het ergste is evenwel, dat de beklaagde van die wrijving het slachtoffer kan worden en dit alles ten nadeele kan komen van eene goede justitie.

---

2) In de practijk mocht ik ontwaren, dat er op dit gebied nog wel eens verschil van opvatting heerscht.

Het lijkt mij dus van groot gewicht, dat de positie van den O.-C. vooral zijne verhouding tot andere autoriteiten duidelijk in de wet uitkome, opdat dergelijke wrijvingen voortaan voorkomen worden.

Thans wil ik aangeven tot welke opmerkingen verschillende artikelen van de R. L. in de practijk aanleiding gaven.

Artikel 21, 22 en 29.

Na al het voorafgaande kan ik hier kort zijn, alleen moet ik er op wijzen, dat men geruimen tijd noodig heeft om van het instructiewerk op de hoogte te komen, zoodat het hoogst gewenscht is den O.-C. voor langeren tijd dan één jaar te doen benoemen, waarom ik zou willen voorstellen dien termijn te verlengen tot 3 jaar, dan wordt gedurende de laatste 2 jaren geprofiteerd van de ondervinding in het eerste jaar opgedaan.

Indien men den D.-C. als verwijzende autoriteit aanwijst, moeten dus ook de secretaris en de plaatsvervangers door hem worden benoemd.

Artikel 26.

Dit en artikel 81 vormden de grootste hinderpalen, waardoor de instructie vertraagd werd. Alvorens dit aan te toonen, wil ik nog een grief tegen het eerst genoemde art. 26 te berde brengen.

De G.-C. verzendt, zooals daar bepaald wordt, na de informatie de stukken aan den auditeur-militair. Dit wil in de practijk zeggen, dat een kapitein, luitenant of zelfs een sergeant werkzaam op het garnizoensbureau, dit werk verricht en aangezien dit personeel niet den eed van geheimhouding is opgelegd, zooals voor O.-C. en secretaris en ook voor personeel van auditie, secretarie en griffie is voorgeschreven, hebben zeer vele O^{en}.-C. ernstig bezwaar de dossiers over die garnizoensbureaux te zenden, tenzij verzegeld.

De heeren Maas en Linden zeggen in hun „Gids in Justitieele Zaken" op blz. 34 m.i. zeer terecht:

„Het verzegelen van de stukken door den O.-C. heeft plaats, om-
„dat hij bij de benoeming als zoodanig, den eed heeft afgelegd, aan
„niemand iets te openbaren, van wat verhandeld is in de informatie.
„Door dus de stukken onverzegeld den G.-C. aan te bieden, waar-
„door deze in de gelegenheid zou zijn, inzage te nemen van stukken,
„die alsnog geheim moeten blijven, en welke commandant geen eed
„van geheimhouding heeft afgelegd, zou de Officier-Commissaris
„den door hem afgelegden eed schenden."

Of deze quaestie aanleiding gaf tot conflicten weet ik niet, bij mij kwam dit niet voor, omdat alle G.-C.^{en}, onder wie ik als O.-C. werkte, mij toestonden mijne dossiers regelrecht aan den auditeur-militair te zenden; maar dat neemt niet weg, dat deze aangelegenheid onder de oogen zal moeten worden gezien, ook wanneer de D.-C. als Gerichtsherr wordt aangewezen.

En thans de verzending van alle stukken via het garnizoensbureau, zooals dit door een enkelen G.-C. geëischt werd en waar-

tegen niet veel viel in te brengen, omdat het feitelijk geheel is in den geest van de R. L.

Hoezeer de instructie door deze ellendige bepalingen vertraagd kan worden, moge hieruit blijken, dat een dossier verzonden van Harderwijk naar Arnhem via de beide Garnizoenscommandanten 4 dagen, zegge vier dagen, noodig had om den O.-C. te bereiken, terwijl volgens opgave van het postkantoor bij regelrechte verzending hiervoor hoogstens 1 dag vereischt was geweest.

Waar een dossier soms 8 keer heen en weer moet gezonden worden, kan de instructie zoodoende geheel onnoodig 1 à 2 weken vertraagd worden. De meeste Officieren-Commissaris verzonden dan ook hunne correspondentie *regelrecht,* hetgeen mogelijk was, dank zij de welwillendheid van de posterijen om hen te rekenen onder de autoriteiten, die vrijdom van briefport hadden, dank zij ook de ruime opvatting van de meeste Garnizoens-Commandanten om niet vast te houden aan art. 81, zoodat bij het doen hooren van getuigen door een O.-C. in een ander garnizoen, de vertraging, veroorzaakt door het heen en weer zenden der dossiers, eveneens tot een minimum werd teruggebracht.

Dit ging goed tot op zekeren dag een G.-C. te P. een O.-C. te Q. de bevoegdheid ontzegde om portvrij te correspondeeren, daarbij verklarende, dat de O.-C. niet behoorde tot die autoriteiten, genoemd in de V. B. U. blz. 1776. Zelfs een schrijven van de Directie der Posterijen te Q. kon hem niet tot ander inzicht brengen en de O.-C. verzond dus voortaan zijn correspondentie aan den O.-C. te P. maar via diens G.-C., totdat hem een dossier in gesloten couvert, hetwelk hij verzocht had adres te verleenen aan genoemden O.-C., werd teruggezonden met een kantbrief van den G.-C., welke hierop neerkwam, dat hij geen stukken adres kon verleenen, van welks inhoud hij geen kennis kon nemen.

Op advies van diens G.-C. wendde de O.-C. te Q. zich toen tot den Minister van Justitie, hetgeen L. O. 1921 No. 527 ten gevolge had, welke ik even wil aanhalen:

„Aangezien er verschil van meening bestaat over het al of niet „voeren van zelfstandige correspondentie door den Officier-Com-„missaris wordt bepaald, dat hij zelfstandige dienstcorrespondentie „voert.

„Overeenkomstig de thans geldende bepalingen (V. B. U. blz. „1776) kan hij als militaire autoriteit bovendien briefwisseling vrij „van port, houden."

Is het niet merkwaardig, dat zulk een Legerorder noodig was? Zei ik te veel, toen ik beweerde, dat men niet steeds begreep, hoe zelfstandig de betrekking van O.-C. wel is?

En nu moge het waar zijn, dat hier groote stagnatie veroorzaakt werd (de instructie ondervond vele dagen vertraging) door de onjuiste opvatting omtrent een thans vervallen bepaling (V. B. U. blz. 1776), doch wanneer de G.-C. te P. de taak van den O.-C. wél

begrepen had, zou hij de welwillendheid van de Posterijen toch zeker hebben toegejuicht in plaats van haar tegen te werken.

In geen geval zou hij storend hebben kunnen ingrijpen, als in de R. L. deze zaak geregeld was. Dàn zou de G.-C. te P. dit punt vanzelf niet hebben opgeworpen en had hij dit toch gedaan, zoo had de O.-C. zich dadelijk op de wet kunnen beroepen en ware de medewerking van de Ministers van Justitie en Oorlog niet noodig geweest.

Dat bij de instructie een vlugge afdoening van zaken gewenscht is in den tegenwoordigen tijd, kan ook blijken uit het nieuwe Wetboek van Strafvordering, [1]) waarin wij bij het vooronderzoek in de artikelen 185, 186 en 233 lezen: „worden zoo spoedig mogelijk... verdachten, getuigen en deskundigen gehoord"; „zonder dat het onderzoek daardoor mag worden opgehouden"; „In geen geval mag... vertraging in den loop van het gerechtelijk vooronderzoek plaats hebben", terwijl art. 180 nog bepaalt, dat de rechtbank waakt tegen noodelooze vertraging van het onderzoek, en zij bovendien de *onverwijlde* of *spoedige beëindiging* van het onderzoek *bevelen* [2]) kan.

Hierbij vergeleken toont onze oude rechtspleging een beeld van trage omslachtigheid en hoeveel te meer is *snel* recht niet vereischt, waar het gaat om de handhaving van de militaire tucht. Maar behalve dit, vergete men niet, dat een beklaagde in voorarrest altijd kan worden vrijgesproken en dat wij niet het recht hebben hem tengevolge van een slecht geregelde dienstcorrespondentie, ook maar één uur te lang van zijne vrijheid te berooven.

Bij de verzending van alle stukken, brieven, zoowel als dossiers moet het garnizoensbureau dus worden uitgeschakeld, doch hiermede zijn wij, althans wanneer wij de G.-C.ten als Gerichtsherren behouden tot een andere quaestie genaderd, namelijk of de O.-C. niet het recht zou hebben verhooren af te nemen, wanneer hem deze niet door zijn G.-C. zijn gelast.

Naar mijne meening is alleen een snel proces te verkrijgen, wanneer de Oen-C. verzoeken om getuigen of beklaagden te hooren, regelrecht aan elkaar kunnen verzenden en deze verhooren dan gehouden worden, zonder dat daartoe de toestemming van den G.-C. noodig is. Goed beschouwd verzet de R. L. zich hiertegen. De G.-C. te P. wees er o.a. op, dat de O.-C. alleen stukken in strafzaken behandelt, welke hem door den G.-C. in handen worden gesteld en hij beriep zich daarbij op art. 21, 29, 30 en 31. Hij had er art. 81 nog aan kunnen toevoegen.

Krijgt dus een O.-C. van een collega het verzoek om een verhoor af te nemen, dan zou hij dit niet mogen doen, want hij mag *alleen* de stukken behandelen, welke door den G.-C., die hem benoemde, in zijne handen worden gesteld. Gezien de juist aangehaalde artikelen is hiertegen niet veel in te brengen en toch deden zich telkens gevallen voor,

---

1) Verder wordt steeds verwezen naar het **nieuwe** Wetboek van Strafvordering.
2) Cursiveering van mij.

waarin de R. L. op dit punt niet voorzag, omdat dit bij het samenstellen van de wet vermoedelijk niet voorkwam.

Ook hier bracht de tijd alweder verandering. Het gebeurt namelijk telkens, dat een beklaagde naar een ander garnizoen is overgeplaatst of niet meer onder de wapenen is, wanneer de O.-C. het eerste verhoor moet afnemen.

Feitelijk moet dan de O.-C. van het garnizoen, waar de man verwezen werd, den beklaagde voor zich doen verschijnen, zooals uit de R. L. valt af te leiden.

Dan moesten echter die beklaagden, door een soms lange reis, geruimen tijd aan den dienst of aan hun burgerwerk worden onttrokken. Aldus extra kosten voor het Rijk en dikwijls aanzienlijk geldelijk nadeel voor den beklaagde. Om dit te voorkomen waagde de O.-C. het er in het begin op aan den collega in het garnizoen, waar beklaagde zich bevond of dicht bij woonde, te verzoeken hem te hooren.

Dit nu staat nergens in de R. L. verboden en ook het H. M. G. scheen er zoo over te denken, want nimmer is er door het Hof wegens deze wijze van procedeeren één zaak nietig verklaard en zoo werd dit gedurende en na de mobilisatie *gewoonte*.

Waar de verzending via het garnizoensbureau steeds als een knellende band gevoeld werd en er omtrent deze aangelegenheid nu gelukkig eens niets was voorgeschreven bij de wet, zonden de O^en.-C., alweder ter bespoediging, de dossiers met hun verzoek, het spreekt van zelf, *niet* via den G.-C. en aldus werden er de laatste jaren heel vele zaken door O.^en-C. behandeld, welke hun niet door *hun* G.-C. in handen waren gesteld.

In het algemeen gaf dit geen aanleiding tot moeilijkheden, daar nagenoeg geen enkele O.-C. er over dacht zulk een verzoek van een collega te weigeren. Nu echter de R. L. omtrent deze aangelegenheid niets bepaalde, zooals het Wetboek van Strafvordering bijv. doet in art. 201, [1]) meende een der G.-C.^en toch, ook al had het H. M. G. zich hiertegen nimmer verzet, zich op de R. L. te moeten beroepen en de behandeling van zulke zaken door den O.-C. in zijn garnizoen te beletten.

Het betrof hier een beklaagde van den vrijwilligen landstorm, die op het oogenblik van zijn 1e verhoor zeer kort bij het garnizoen P. woonde (hetzelfde waarvan straks sprake was).

Wat hiervan de reden was, weet ik niet, doch de O.-C. te P. stelde zich, na ontvangst van het verzoek om den beklaagde te hooren, blijkbaar in verbinding met den G.-C., waardoor deze toen tot de ontdekking kwam, dat er een Officier-Commissaris was, die onbevoegd briefwisseling voerde vrij van port, waaruit de straks besproken quaestie voortsproot.

---

[1]) Ik merk hierbij op, dat volgens dit art. 201 de rechter van instructie het hooren van den verdachte **regelrecht opdraagt** aan den kantonrechter of **overdraagt** aan een ambtgenoot in een ander arrondissement.

De G.-C. te P. nu begreep de kwestie blijkbaar minder goed en zich beroepende op art. 82 R. L., dat nota bene over het hooren van getuigen gaat, terwijl het hier een beklaagde betrof, beweerde deze autoriteit, dat het verhoor moest afgenomen worden door den burgerrechter. Dit was natuurlijk uitgesloten, doch wat ook werd aangevoerd tegen deze opvatting, het is niet mogelijk geweest den G.-C. tot ander inzicht te brengen, en hem te doen toestaan, dat deze landstormbeklaagde door den O.-C. te P. gehoord werd, met het gevolg dat het dus voortaan onmogelijk was een in de nabijheid van P. verblijvend beklaagde, in een ander garnizoen verwezen, te P. te doen hooren.

Men vraagt zich af, hoe het mogelijk is, dat een G.-C. zich op allerlei wijze op de R. L. tracht te beroepen om een verhoor tegen te houden in stede van al datgene te doen, waardoor een snelle, goede justitie bevorderd wordt, maar daaruit blijkt tevens, hoe zeer het noodig is, dat de R. L. duidelijke taal spreekt, althans op dit punt belangrijk verbeterd wordt.

Artikel 40.

Hierbij zou ik willen opmerken, dat verder in de wet alles vermeden moet worden, waardoor de O.-C. aan banden wordt gelegd.

Wanneer de O.-C. instructie heeft te houden, moet ook hij de man zijn, die de noodige orders geeft voor het houden der informatiën, zonder tusschenkomst van den G.-C., zoo noodig via de betrokken compagniescommandanten, aan welke orders een ieder zal hebben te voldoen. Aldus geschiedde het reeds meestentijds en de vlugge gang van zaken werd er ten zeerste door bevorderd.

Artikel 42.

In de practijk komt het nimmer meer voor, dat de auditeur-militair „de vereischte artikelen voor het verhoor van den beklaagde" in gereedheid brengt.

Zou men dit dus maar niet laten vervallen, doch den auditeur wel de bevoegdheid geven den O.-C. te verzoeken den beklaagde of getuigen nog nader te hooren, omtrent hetgeen hij wenschelijk vindt na afloop der informatie?

Artikel 49.

Ik weet niet of men nog wil vasthouden aan het recolleeren, zoo ja dat men dit dan niet bepale „op den volgenden dag", want dit brengt voor den beklaagde dikwijls zeer veel last, verlies van tijd en verdiensten mede, als hij reeds in de burgermaatschappij aan het werk is en natuurlijk ook extra kosten voor het Rijk, als de beklaagde op een andere plaats woont, hetgeen met den tegenwoordigen korten diensttijd veelvuldig voorkomt.

Bij behoud late men het recolleeren samen vallen met het (daaraan voorafgegaan) laatste verhoor, gelijk in de practijk, in zulke gevallen, reeds meerendeels gedaan werd.

Artikel 58, 59 en 60.

Deze artikelen maken geen verschil tusschen beklaagden, welke nog militair zijn en hen, die zich niet meer in werkelijken dienst be-

vinden. Voor deze laatsten zal art. 58 te benutten zijn, doch op hen zal men art. 60 moeilijk kunnen toepassen, terwijl er toch niets anders voor hen is bepaald, wanneer zij, na opnieuw gerequireerd te zijn, niet verschijnen. De O.-C. moet den beklaagde, in de burgermaatschappij vertoevende, kunnen dagvaarden op de wijze zooals dit door het Wetb. v. Strafv. is bepaald voor den rechter-commissaris, zoodat hij, gelijk in art. 205, bij niet verschijnen de dagvaarding vergezeld kan doen gaan van een bevel tot medebrenging.

Waar de militaire beklaagde *verplicht* is voor den rechter te verschijnen, zou het daar niet gewenscht zijn thans eens en voor goed in de wet vast te leggen, dat eventueel reis- en verblijfkosten aan hem zullen worden vergoed?

Dat er nu en dan hieraan wat haperde, bleek wel uit de artikelen in dit tijdschrift, welke wezen op onbillijkheden tengevolge van eene onvoldoende regeling der vergoedingen aan beklaagde. Legt men het in de wet vast, dan kan ten minste daaraan door onvoldoende bepalingen niets meer veranderd worden.

Behalve het in art. 58 genoemde, is er nog ander werk voor den Provoost-geweldige, voornamelijk bij de informatie. Hij zal immers moeten voorkomen, dat getuigen en beklaagden onderling ruggespraak houden tijdens de instructie. Men kan ook dit alweder vinden in het Wetb. v. Strafv., waar art. 188 bepaalt, dat de rechter-commissaris de noodige maatregelen moet nemen om te beletten, dat verdachten, getuigen en deskundigen zich vóór of tijdens hun verhoor met elkaar onderhouden. In de Residentie van den Krijgsraad beschikt de O.-C. ten volle over den Provoost-geweldige, maar daarbuiten moet de O.-C. maar zien, hoe hij dit klaar speelt.

Vóór 1912 was het op dit punt beter, want in de oude Rechtsplegging lezen wij in art. 63, dat de beklaagde gerequireerd wordt door den Provoost-geweldige „of wanneer er geen Provoost-geweldige zijn mogt, door den zoodanigen, welke de commandant daartoe benoemen zal."

Ik hoop dus zeer, dat men hierin weder zal voorzien en merk nog op, dat zulk een waarnemend Provoost-geweldige iemand moet zijn die eenig overwicht heeft, zoodat de personen in het wachtlokaal ook werkelijk naar hem luisteren. Een sergeant, bij voorkeur van de militaire politie, [1]) lijkt mij hier de aangewezen persoon en daarover moet de O.-C. kunnen beschikken, zonder verdere formaliteiten, telkens als hij dit noodig oordeelt.

Zoo juist sprak ik van een wachtlokaal, waar beklaagden en getuigen zich moeten ophouden tijdens het verhoor. Welk een luxe! als men bedenkt, dat in vele garnizoenen de O.-C. niet eens een vast instructievertrek had, zoodat hij de noodige bescheiden, formulieren, brievenboek, overtuigingsstukken enz. maar op het een of ander bureau, dit was doorgaan het plaatsburaau, moest opbergen. De instruc-

[1]) Als regel beschikt de Rechter-Commissaris hiervoor over een Rijksveldwachter.

tie werd dikwijls gehouden in een der cantines, welke op die oogenblikken gesloten waren. Dit is een zeer ongewenschte toestand, een behoorlijk ingericht instructievertrek mag zeker worden geëischt. Het wachtlokaal moet zich dicht bij het instructievertrek bevinden en door een schel daarmede verbonden zijn.

En nu weet ik natuurlijk heel goed, dat dit geen zaken zijn, welke in de wet moeten worden neergelegd, maar toch moeten zij van *boven-af* voorgeschreven worden, in den vorm van een Algemeene Maatregel van Bestuur, of bij Ministerieele Beschikking, gelijk men bij de Marine kent het Hoofdstuk „Justitieele Zaken", opdat men voortaan niet afhange van de welwillendheid van den G.-C. of van de Genie om de noodige lokalen voor de instructie in te richten. Ik breng deze en straks nog eenige andere zaken, welke niet in de wet thuis behooren hier ter sprake, opdat de Commissie voor de herziening van het militair strafprocesrecht deze tegelijkertijd in oogenschouw neme, zoodat de wet en de Ministerieele Beschikkingen samen één goed kloppend geheel kunnen worden.

Artikel 61.

Het voorhouden en beantwoorden van elk vraagpunt afzonderlijk zal zeker met de nieuwe R. L. ook wel tot het verleden gaan behooren. In de practijk geschiedde dit reeds in den geest van art. 172 Wetb. v. Strafvordering.

Artikel 62.

De inhoud van dit mooie artikel blijve in hoofdzaak behouden, maar tevens zal het moeten worden aangevuld, sedert ook in het Militaire Strafrecht de voorwaardelijke veroordeeling werd ingevoerd.

Wil de rechter met eenige zekerheid kunnen beoordeelen of een beklaagde al of niet in aanmerking komt voor voorwaardelijke veroordeeling (v. v.), dan moet hij kunnen beschikken over verschillende gegevens den persoon van beklaagde betreffende. In enkele gevallen zal kunnen worden volstaan met inlichtingen, dan wel een advies of rapport van 's mans onmiddellijken chef, andere keeren weer zal een formeel reclasseeringsrapport, door een Reclasseeringsambtenaar of -instelling op te maken, noodig zijn.

Nu is het voor een geregelden gang van zaken zeer gewenscht, dat men ter Krijgsraadszitting dadelijk over dit rapport beschikt. Bevindt het zich niet in het dossier, zoo zou de Krijgsraad het opmaken van zulk een rapport alsnog moeten gelasten, waardoor opnieuw vertraging zal ontstaan.

De O.-C. nu is de aangewezen persoon, om zoodra hij meent, dat er sprake kan zijn van eene v.v., direct de noodige stappen te doen tot het verkrijgen van die inlichtingen of zulk een rapport. [1]) Ook dàn kan er wel eenige vertraging ontstaan, maar deze zal steeds geringer zijn dan wanneer de Krijgsraad zelf dit ter elfder ure moet gelasten.

Een reclasseeringsrapport vereischt namelijk, doordat er dikwijls

---

1) Bij **alle** zaken moet worden nagegaan of er aanleiding bestaat voor het aanvragen daarvan.

in verschillende plaatsen informatiën moeten worden ingewonnen, vrij veel tijd. Vraagt de O.-C. het nu zoo spoedig mogelijk aan, dan kan het opmaken daarvan gedeeltelijk of geheel samenvallen met de verdere voorbereiding der zaak voor den krijgsraad en zoodoende wordt dus tijd gewonnen.

Nog maar heel weinig Officieren-Commissaris houden zich hiermede bezig en dat is hun niet euvel te duiden, want nergens zal men in de wetten en bepalingen betreffende de voorwaardelijke veroordeeling kunnen vinden, dat het aanvragen van zulke rapporten op den weg van den O.-C. ligt. Toch bleek *in de practijk,* dat *hij* daarvoor de aangewezen persoon is.

Een bepaling in dezen geest ware dus in de hoogste mate toe te juichen en wij zouden daarmede, meen ik, een mooie stap vóór zijn bij de burgerrechtspleging, ook al wordt daar in de meeste gevallen vrijwillig gedaan door den rechter van instructie, wat ik thans voor den O.-C. zou willen zien voorgeschreven, wel te verstaan aldus, dat de O.-C. telkens *zelf* uitmaakt, of een verzoek om de gewenschte inlichtingen of om zulk een rapport noodig is.

Wellicht zou een dergelijke bepaling voor sommige autoriteiten het tooverwoord zijn om zich niet langer te verzetten tegen het geven of doen geven van deze inlichtingen.

Dat men hier werkelijk kan stuiten op gebrek aan medewerking — juister zou het zijn, als ik sprak van bepaalde tegenwerking — moge uit het volgende blijken.

Nadat een wachtmeester der Maréchaussée een berucht en gevaarlijk strooper gearresteerd had, mishandelde hij dezen onder vier oogen en deswege moest hij terecht staan.

Niettegenstaande zijne ontkentenis, was de O.-C. overtuigd van beklaagdes schuld, maar tevens kreeg hij den indruk hier te doen te hebben met een bijzonder flink politie-onderofficier. Hij werd hierin bovendien zeer gesterkt door een ongevraagd zeer gunstig rapport van den Districts-Commandant, onder wien beklaagde tijdelijk diende.

De O.-C. meende dan ook, dat voor dezen wachtmeester eene v.v. voldoende zou zijn om hem in het vervolg van dergelijke handelingen terug te houden, maar daarbij kwam nog dit, dat instede van zich daartegen te verzetten het algemeene en militaire belang juist zeer gebaat zoude zijn bij eene v.v. daar deze wachtmeester dàn wellicht voor het wapen behouden kon worden, hetgeen bij eene onvoorwaardelijke veroordeeling nog de vraag zou zijn.

Daarom vroeg de O.-C. inlichtingen aan beklaagdes eigenlijken onmiddellijken chef, den Districts-Commandant. Deze luidden kort en bondig allergunstigst en de O.-C. meenende, dat de kans op v.v. zou toenemen, wanneer ook de Divisie-Ct. zoo goed over den beklaagde oordeelde, verzocht deze autoriteit eveneens om diens oordeel over den wachtmeester. Tot zijne niet geringe verbazing kreeg hij echter bericht, dat de Divisie-Ct. op grond der voorschriften aan den Districts-Ct. verboden had om den O.-C. inlichtingen

over beklaagde te verstrekken, terwijl de Divisie-Ct. naar aanleiding van het verzoek van den O.-C. verre van gunstig over den wachtmeester schreef.

Daar de O.-C. meer waarde hechtte aan het oordeel van den onmiddellijken chef van beklaagde, wilde hij, ook in verband met de opmerkingen van den Divisie-Ct., wiens brief natuurlijk evenzeer bij het dossier werd overgelegd, nog eenige nadere inlichtingen van den Districts-Ct. hebben en verzocht hij den Div.-Ct. alsnog te willen toestaan die inlichtingen te verstrekken.

De Div.-Ct. echter beweerde, dat hij beter tot oordeelen bevoegd was dan de Districts-Ct. en bleef zich overigens op zijn voorschriften beroepen, ook al trachtte de O.-C. hem duidelijk te maken, dat deze inlichtingen noodig waren voor eene goede Justitie.

Ten einde raad schreef toen de O.-C. aan den Div.-Ct., dat indien deze bleef weigeren, hij zich genoodzaakt zou zien den Distr.-Ct. als getuige voor hem te doen verschijnen om zich op deze wijze de inlichtingen te verschaffen, welke hem onthouden werden. Doch ook dit mocht niet baten, zoodat de Distr.-Ct. voor den O.-C. verscheen en als getuige al die inlichtingen verstrekte, welke zijn Div.Ct. hem verboden had schriftelijk te geven.

Bij de definitieve veroordeeling van beklaagde bleek reeds dadelijk, hoe goed het was, dat de O.-C. zich niet door den Div.-Ct. had laten influenceeren. Na door den krijgsraad wegens gebrek aan bewijs te zijn vrijgesproken, veroordeelde het H. M. G. den wachtmeester in hooger beroep tot een week gevangenisstraf en degradatie, beide *voorwaardelijk*.

Had het Hof alleen naar de in het dossier liggende ongunstige berichten van den Div.-Ct. te rade moet gaan, zoo ware, naar mijne meening, een voorwaardelijke veroordeeling niet mogelijk geweest.

Al is de proeftijd van 3 jaren, welke tot heden goed verliep, eerst over een paar weken verstreken, wij mogen thans in verband met de allerlaatste *gunstige* berichten over dezen wachtmeester, gerust aannemen, dat ook het einde goed zal zijn, waaruit dan blijkt, niet alleen, dat het H. M. G. een juiste straf oplegde, maar evenzeer, dat er met recht aan het oordeel der beide Districts-Commandanten, de onmiddellijke chefs van beklaagde, meer waarde is toegekend dan aan dat van den Divisie-Commandant.

Door de handelwijze van deze autoriteit, werd, gezwegen nog van de vertraging, de Distr.-Ct. een heelen dag aan zijn dienst onttrokken, terwijl het Rijk hierdoor een schadepost had van ± *f* 21 aan reis- en verblijfkosten. [1])

Men zal dit alles wellicht ongeloofelijk vinden. Is het bijv. niet het toppunt, dat een militair chef zijn ondergeschikte verbiedt inlichtingen te geven, welke *in het belang der Justitie* worden gevraagd?

Toch kan ik instaan voor de algeheele waarheid.

---

1) De zaak was van dien aard, dat de O.-C. het verhoor niet aan zijn collega in het garnizoen van den Distr.-Ct. kon overlaten.

Nu is het volkomen juist, dat dit niet op rekening mag komen van de R. L.

Hier botste een O.-C. aan tegen een autoriteit, die niet in staat bleek te zijn zich eenig denkbeeld te vormen over de beteekenis en de bedoeling van de inlichtingen, een rapport, een advies, of hoe men dit dan noemen wil, welke noodig zijn voor een eventueele voorwaardelijke veroordeeling, zelfs niet nadat die O.-C. op allerlei wijzen had getracht hem dit duidelijk te maken. Bedenkt men nu, dat in dit geval de tegenstand kwam van een Hoofdofficier der Koninklijke Maréchaussée, nota bene het wapen, dat is ingesteld ter bevordering van eene goede Justitie, dan kan men er zich toch eigenlijk in het minst niet over verbazen, als andere autoriteiten, die niet zoo nauw verbonden zijn met Vrouwe Justitia, eveneens ernstige bezwaren mochten hebben tegen het verstrekken van zulke inlichtingen, maar dan is het wel gewenscht, dat de O.-C. kan aantoonen, dat de wet hem tot het vragen van die inlichtingen *verplicht,* als hij dit noodig oordeelt.

Ik acht dit thans nog méér gewenscht, nu men, naar mij dezer dagen bleek, dat bij de Koninklijke Maréchaussée wel schijnt te meenen, dat die inlichtingen gevraagd worden, „omdat de practijk er toe drijft". Zie, wanneer men meent, dat zulke verzoeken slechts voortspruiten uit de practijk en niet beseft, dat zij hun grond vinden in de wet op de voorwaardelijke veroordeeling, och dan is het ook alweder begrijpelijk, wanneer er bezwaren worden opgeworpen, welke bezwaren wellicht dadelijk zullen wegvallen, als men er slechts één duidelijk woord over in de wet kan lezen, wat nu niet het geval is.

Artikel 79.

De practijk was de laatste jaren geheel anders en wél zoo eenvoudig. De O.-C. verzocht schriftelijk, maar meestentijds *telefonisch* aan den commandant(en) van de(n) te hooren getuige(n) om deze(n) op het bepaalde uur voor hem te laten verschijnen. (De beklaagden werden doorgaans ook op deze wijze gedagvaard).

Als men nu bedenkt, dat de telefonische vraag bijna steeds liep via den wachtcommandant der kazerne, waar getuiges Compagnies-Ct. zijn bureau had en als men dan weet, dat het een zeer hooge uitzondering was, wanneer een getuige niet verscheen (ook bij het volgen van den in art. 79 voorgeschreven weg kwam dit voor), dan kan men gerust aannemen, dat de tusschenschakel van het garnizoensbureau overbodig is.

En nu bestond er niet eens een bepaling, dat aan dit verzoek van den O.-C. gevolg moest worden gegeven. De zaak marcheerde, dank zij de medewerking van alle Compagnies-C.ten, uitstekend en *vlugger kon het niet.*

Men late dus den O.-C. de door hem te hooren militaire getuigen via hun Compagnies-Ct. oproepen en voege er aan toe, dat hij hen *desgewenscht* via den betrokken Garnizoens-Commandant kan dagvaarden, hetgeen immers noodig kan zijn, als hij niet mocht weten, tot welk onderdeel de getuige behoort, hetgeen wel voorkomt, vooral

als deze in een ander garnizoen thuis behoort. Bij niet verschijnen zal de O.-C. den getuige ten tweede male dagvaarden en zoo er onwil is moet de O.-C. de dagvaarding vergezeld kunnen doen gaan van een bevel tot medebrenging (zie art. 213 W. v. Strafv.). De Compagnies-Ct. kan den man nu desgewenscht bovendien nog straffen wegens het niet opvolgen van een order.

Vindt men het, in zulke gevallen, voor het verkrijgen van een zelfde strafmaat beter, dat hier de G.-C. corrigeerend optreedt, dan lijkt het mij gewenscht *bij onwil* de tweede dagvaarding via den G.-C. te doen loopen. [1])

Artikel 81.

Gelijk ik reeds hiervoren aangaf, worde ook hier *ter bespoediging* de G.-C. uitgeschakeld en bepaald, dat de O.-C. aan een verzoek van een collega om getuigen te hooren *moet* voldoen. In de practijk voldeed deze wijze van werken *uitstekend.*

Het zenden van vraagpunten late men ook vervallen.

Het *geheele* dossier worde gezonden. In zijn begeleidenden brief kan de O.-C. desgewenscht op een of meer punten de aandacht vestigen, doch overigens late men het afnemen van het getuigenverhoor geheel aan den collega over.

Bij het oude systeem dreigt zoo licht het gevaar, dat men, zonder het dossier verder te raadplegen, alleen de antwoorden achter de vraagpunten invult, en dat die antwoorden wellicht niet zoo waardevol zijn, als wanneer men zich wel van de zaak op de hoogte had gesteld. Menigmaal ontving ik vraagpunten, zonder het dossier. Het was natuurlijk heel gemakkelijk, maar ik had steeds het gevoel, of ik in den blinde zat te werken.

Door het zenden van vraagpunten niet meer in de wet op te nemen zal de hier gewenschte toestand van zelf verkregen worden.

Artikel 82.

Uit dit artikel valt af te leiden, dat de O.-C. zelfs niet zal hooren de burgergetuigen, die in zijn garnizoen wonen en dat kan toch niet de bedoeling zijn.

Een zaak wordt nu eenmaal het allerbeste geïnstrueerd, wanneer de O.-C. beklaagde en *alle* getuigen zelf hoort. Alleen om der kosten wille en *waar dit niet ten nadeele der instructie komt,* late men dus getuigen in andere plaatsen door een anderen rechter hooren, maar waar het kostenbezwaar niet aanwezig is, zooals met burgergetuigen, die anders toch in het garnizoen van den O.-C. door den burgerechter worden gehoord, moet de O.-C. deze personen zelf hooren.

En dan zou ik nog het volgende wenschen, namelijk, dat burgergetuigen in of *nabij* een ander garnizoen wonende, aldus wanneer dit geen extra kosten meebrengt, niet door den burgerrechter maar door den O.-C. aldaar gehoord werden. Dit laatste is beslist gewenscht, waar het speciaal militaire delicten betreft, omdat een O.-C. uit den

---

1) Mocht de D.-C. als Gerichtsherr worden aangewezen, zoo is hier, meen ik, toch de G.-C. de aangewezen persoon.

aard der zaak beter begrijpt, waarom het gaat dan de burgerrechter.

Dit werd dan ook reeds door vele O.en-C. toegepast, zonder dat het H. M. G. zich hiertegen verzette.

Wanneer men dan bij deze delicten de getuigen door den O.-C. laat hooren, waarom zou men hem dan ook niet de getuigenverhooren in de andere gevallen laten afnemen?

In Zutphen gebeurde dit geruimen tijd *op verzoek van den Officier van Justitie* aldaar en in overleg met den auditeur-militair te Arnhem. Toen is het echter voorgekomen dat een O.-C. bij de Zeemacht te den Helder een door mij afgenomen getuigenverhoor weigerde (ik ontving de dossiers van den Officier van Justitie) en op grond van art. 80 R. Z. eischte, dat de burgerrechter het verhoor zelf zou afnemen, hetgeen geschiedde, maar waarover de burgerrechter zijn ongenoegen niet weinig te kennen gaf.

Natuurlijk was dit laatste ongemotiveerd, want genoemde O.-C. was volkomen in zijn recht, al kan men er zich over verwonderen, dat hij dit eischte, waar het Hof hiertegen geene bezwaren had, doch wij leeren er al weder uit, dat de oude Rechtspleging handelingen kan beletten, welke in de practijk nuttig en beter bleken te zijn, waarom ik hoop, dat de Commissie ook hieraan eenige aandacht zal schenken.

Het zenden van „vraagpunten" aan den burgerrechter kan men in de nieuwe rechtspleging gerust laten vervallen, want daarvan wordt toch geen notitie genomen.

Toen ik in den beginne deze vraagpunten aan den burgerrechter zond, was het mij altijd, alsof ik den schijn aannam te veronderstellen, dat deze zonder die vraagpunten niet in staat was het getuigenverhoor naar behooren af te nemen. Ik vond het steeds zeer pijnlijk en eindigde er al spoedig mede, toen mij bleek, dat men er toch geen gebruik van maakte.

Volgens art. 82 zullen de vraagpunten gezonden worden aan „de Burgerlijke Regtbank". De practijk wees uit, dat hier bedoeld moest zijn den Officier van Justitie bij die Regtbank. Waar volgens art. 201 van het Wetb. v. Strafv. de Rechter-Commissaris verzoeken om verhooren af te nemen, zonder tusschenkomst van den Officier van Justitie regelrecht aan een kantonrechter of een ambtgenoot in een ander arrondissement kan richten, zou ik wenschen, althans wanneer hiertegen bij de burgerrechterlijke macht geen overwegende bezwaren bestaan, dat de O.-C., zich eveneens regelrecht tot den betrokken rechter kan wenden, om dezelfde reden, waarom ik de tusschenschakel van het garnizoensbureau wilde laten vervallen, n.l. het voorkomen van noodeloos tijdverlies.

Artikel 83.

Dit stelt den O.-C. in staat *alle* getuigen zelf te hooren. Het is de ideale toestand, en, gelijk ik reeds zeide, alleen dàn mag men getuigen, wier overkomst voor het Rijk kosten medebrengt, elders laten hooren, als dit zonder nadeel voor een goede instructie mogelijk is, immers de instructie is nummer één, de kosten nummer twee,

al moeten die zooveel mogelijk vermeden worden. De volgorde der artikelen 81, 82 en 83 doet meer denken, dat de kosten de hoofdrol spelen en dat het *zelf* hooren van *alle* getuigen bijzaak is. Art. 82 doet dit reeds op zich zelf vooronderstellen. Door een andere groepeering of redactie is hierin wellicht verbetering te brengen.

Men zal dit wellicht een kleinigheid vinden, toch is zij niet van belang ontbloot, vooral voor hen die voor het eerst als O.-C. optreden. Ik althans had hierdoor in den beginne een soort schroom om getuigen van elders te ontbieden.

Artikel 89.

Het oproepen van burgergetuigen moet natuurlijk geheel geschieden, zooals dit bij de burgerrechtbanken plaats heeft. Moet dit door tusschenkomst, van den Officier van Justitie gebeuren, laat men dan deze autoriteit ook in de Rechtspleging noemen.

Wat de militaire getuigen aangaat verwijs ik naar hetgeen ik bij art. 79 opmerkte.

Artikel 90.

Het hier behandelde zal wel geheel in overeenstemming worden gebracht met hetgeen daaromtrent is voorgeschreven in het Wetboek van Strafvordering

Bijna niemand hield zich meer aan punt c, doch gaf een doorloopend relaas van getuiges verklaringen, met slechts hier en daar een enkel vraagpunt, hetwelk dan afzonderlijk behandeld werd, dus ook alweder geheel in den geest van art. 172 Wetb. v. Strafvordering.

Het is wellicht goed thans eens en vooral de formulieren voor de verhooren vast te stellen. Hoeveel verschillende soorten er den laatsten tijd in gebruik waren is niet te zeggen. Het leek wel of elk garnizoen er zijn eigen formulieren op na hield. Dit werkt in de eerste plaats verwarrend, maar het is bovendien kostbaar.

Zoo waren er den laatsten tijd ook verschillende modellen voor andere doeleinden, als Letteren-requisitoir voor het hooren of oproepen van getuigen enz., liefst op groot formaat papier, terwijl men gewoonlijk met een kantbriefje kan volstaan. Daar deze modellen geheel gebaseerd moeten zijn op de nieuwe R. L. ligt het, dunkt mij, op den weg der Commissie om deze zelf vast te stellen en ze te doen opnemen in de Ministerieële Beschikking, welke ik verder „Justitieele Zaken" zal noemen.

Gemakshalve zouden in die „Justitieele Zaken" ook nog andere bepalingen, waarmede de O.-C. veelal te maken heeft, kunnen worden opgenomen, zooals bijv. de wet van 17 Juli 1911 (Stsbl. No. 215), betreffende de eeden, beloften en bevestigingen, benevens de Eedswet 1916, enz.

Artikel 94.

Als een van de *zeer goede* dingen in onze oude R. L. zou ik willen noemen het afleggen van den eed nà de onderteekening van het proces-verbaal van het verhoor.

Nimmer heeft dit eenige aanleiding tot moeilijkheden gegeven, in-

tegendeel ik kan mij nooit begrijpen, wat het voordeel is van het afnemen van den eed vóór het verhoor.

Is de eed eenmaal afgelegd vóór het verhoor, dan kan en zal dit wel, vooral als de rechter op het gewicht van den eed wijst, indruk op den getuige gemaakt hebben, maar die indruk kan heel gemakkelijk vervagen, hetgeen den minder ernstige getuige er toe kan brengen het niet al te nauw met de waarheid te nemen.

Nu zal men vermoedelijk aan het einde van het verhoor wel vragen of dit de zuivere waarheid is en 10 tegen 1, nu de eed reeds is afgelegd, zal het antwoord luiden „ja", zonder dat men zekerheid heeft, dat de getuige niet liegt, uit vrees reeds dadelijk verdacht te zullen worden van meineed, als hij eene verklaring mocht herroepen. Bij ons wordt steeds begonnen met te wijzen op het gewicht der verklaringen en van den eed. Dit kan alvast denzelfden indruk maken, doch wanneer de getuige nu eens neiging gevoelt om niet volgens de waarheid te antwoorden, zal hij hiervan veel eerder worden teruggehouden, nu hij weet straks, na zijn valsche getuigenis, alsnog den eed te moeten afleggen.

Bij het verhoor bemerkt men wel eens, dat een vroegere verklaring niet juist kan zijn; herroept de getuige die, dan heeft hij, hoe men het ook neemt, wanneer de eed te voren wordt afgelegd, dien eed reeds geschonden, terwijl hiervan bij ons nimmer sprake is.

Wij kunnen den getuige er opnieuw op wijzen, dat hij zoo dadelijk den eed moet afleggen en dat hij dus wèl moet weten, wat hij zegt, of wanneer hij niet precies meer weet, hoe de zaak zich heeft toegedragen, hij dit dan moet mededeelen. Nu kan hij in volle vrijheid spreken en men heeft 10 kansen tegen 1, dat het proces-verbaal de waarheid bevat en dat er geen zaken inkomen, waarvan de getuige niet goed meer op de hoogte is.

Ik gevoel dus alles voor ons systeem en hoop ten zeerste, dat dit zal behouden blijven.

Na er ten slotte nog eens op gewezen te hebben, dat het voor een vlotte afdoening van zaken beslist noodig is, dat tijdens de informatiën niemand ingrijpt in het werk van den O.-C., wil ik het hierbij laten, ook al is er nog heel wat op te merken, zooals bijv. over het tweemaal afnemen van den eed aan deskundigen, waaromtrent in sommige gevallen bij verschillende krijgsraden niet dezelfde opvatting heerschte, over toeschattingen, overtuigingsstukken, het proces in klachtzaken enz., enz.

Men ziet, dat bij het samenstellen van dit gedeelte der nieuwe Rechtspleging en de Justitieele Zaken de practijk een ernstig woord zal hebben mede te spreken, want al wat ik hier neerschreef, ontleende ik aan mijne vijfjarige ondervinding. Nu spreekt het vanzelf, dat wat ik hier al zoo aangaf maar niet zonder meer kan worden vastgesteld. Die verschillende zaken zullen van alle kanten op zich zelf en in verband met elkaar bekeken en overwogen moeten worden om er een goed samenhangend geheel van te kunnen maken.

Daarom is het zoo jammer, dat men het niet heeft noodig geoor-

deeld in de Commissie voor de herziening van het militair strafprocesrecht een kapitein met ervaring op dit gebied, doch evenzeer een Garnizoens-Commandant op te nemen, want zelfs al mocht aan dezen laatste het verwijzingsrecht ontnomen worden, ook dan zal er nog menigmaal contact tusschen G.-C. en O.-C. blijven bestaan en het is dus zeer gewenscht, dat bij het bepalen der verhouding tusschen deze twee autoriteiten ook een G.-C. zijne opmerkingen in het midden kan brengen.

Dringt de opname van een G.-C. in de Commissie wellicht minder, het gemis van een O.-C. zou juist nu bijzonder te betreuren zijn.

Immers nooit werd de betrekking van O.-C. in de laatste 50 jaren zoo geheel als een speciaal vak uitgeoefend als gedurende de mobilisatie en nimmer kon men zoo ruimschoots ervaren, wat er aan onze R. L. in de practijk ontbrak. Er zijn nog vele kapiteins, die evenals ik, beschikken over een meerjarige ondervinding. Welnu late men deze gelegenheid dan dankbaar aanvaarden door alsnog een O.-C. uit die dagen als lid in deze Commissie aan te wijzen.

Dàn zal de zekerheid bestaan, dat de plichten en rechten van den O.-C., zijne verantwoordelijkheid en zelfstandigheid, zijne verhouding tot andere autoriteiten, kortom zijn gansche taak, geheel naar de eischen van den tegenwoordigen tijd in onze nieuwe Rechtspleging zullen omschreven worden.

Velp, November 1924.

Wij waardeeren het zeer dat de schrijver zich in bovenstaand opstel de moeite getroost heeft om zijne amendementen op de bepalingen der R. L. aan te geven ten einde de taak van den officier-commissaris meer tot haar recht te doen komen.

Merkwaardig is het de motieven voor verschillende wijzigingen, door een vrij langdurige praktijk den schrijver aan de hand gedaan, eenigszins nader te beschouwen. Waarop berusten die in hoofdzaak? Eendeels op onbekendheid met de strafrechtspleging van daarbij betrokken autoriteiten en anderdeels op met die rechtspleging strijdige gezagsuitoefening.

Wij zouden hierop niet uitdrukkelijk de aandacht vestigen, indien niet de door hem aangegeven weg tot verbetering een eigenaardig karakter had vertoond, een karakter dat juist uit een militair oogpunt niet zonder gevaar schijnt. Schrijver pleit voor een zooveel mogelijk zelfstandig maken van de positie van den officier-commissaris en tot het zooveel mogelijk uitschakelen van alle bemoeiingen van autoriteiten uit het Leger, welker zaakkennis, zijns inziens, in criminalibus niet al te hoog mag worden aangeslagen. Houw af en werp van U de hand die U hindert!

Uit de in het opstel vermelde ervaringen treedt inderdaad, bij verschillende autoriteiten een zeer gebrekkige opvatting van hunne taak aan het licht en de schrijver heeft vele moeilijkheden, die uit de bestaande bepalingen voortvloeien, juist geschetst, maar men moet

er zich toch o.i. voor hoeden om door de boomen het bosch niet meer te zien, hetgeen in casu wil zeggen, door de praktijk en hare zwarigheden de theoretische fundamenten niet meer in het juiste licht te aanschouwen.

Het is in dit verband, dat wij zouden willen wijzen op een verschijnsel dat zich ook meer algemeen voordoet en dat, zoowel op het gebied van militair-rechtelijke Legerorders, als op dat van administratieve voorschriften in uitgebreiden zin, kan worden gesignaleerd. Wij bedoelen het incidenteel ondervangen van een moeilijkheid, het broksgewijs geven van wenken en voorschriften zonder dat het „waarom" van zulke beslissingen duidelijk wordt gemaakt en zonder dat de personen tot wie zij zijn gericht, voldoende theoretisch geschoold zijn om dat „waarom" zonder meer te begrijpen. Daardoor ontstaat — zooals wij ook telkens weer in verband met bij ons ingekomen vragen opmerken — een praktijk van hangen aan den letter van zulke voorschriften die, juist als men den aard dier orders in oogenschouw neemt, tot allerbedenkelijkste consequenties moet voeren. Die orders zelve toch zijn meestal opportunistische voorschriften, gegeven na voorgekomen gevallen, en zijn dientengevolge onvolledig en van slechts zeer betrekkelijke waarde. Maar daarom is het dan ook gevaarlijk wanneer die voorschriften, ook door hun herkomst en karakter, door hen tot wie zij zijn gericht, als een evangelie worden aanvaard en zij niet worden begrepen als stukwerk dat moet worden ingepast in een langs wetenschappelijken weg verworven kader van groote lijnen. Onzelfstandigheid en onjuiste toepassing zijn onvermijdelijk de vruchten van dit stelsel.

Keeren wij thans tot de ingekomen bijdrage van den Heer van den Berg van Saparoea terug. De door hem aangegeven verbeteringen in de R. L. lijden eveneens aan het boven bedoelde euwel, omdat de schrijver wèl, door de praktijk geleerd, kennis heeft gemaakt met de werkzaamheden van den officier-commissaris, maar nièt de verschillende functies welke in het militair strafproces vervuld moeten worden, tot punt van wetenschappelijk onderzoek heeft gemaakt, met het gevolg dat hij de R. L. te éénzijdig beziet. Inzonderheid blijkt zulks ten aanzien van de positie van den Garnizoenscommandant in het militair strafproces. De Heer van den Berg van Saparoea ziet in deze autoriteit niet veel anders dan een lastigen sta-in-den-weg van den officier-commissaris, die niet beter kan doen dan „hands off" bij alles wat de militaire justitie na de verwijzing aangaat. Hij ziet voorbij dat in de R. L. de Garnizoenscommandant gedacht is als een autoriteit, die het Duitsche militair strafprocesrecht aanduidt als de Gerichtsherr, vertaling van het Latijnsche dominus litis, de man die elk militair strafproces een aanvang doet nemen en laat voortzetten, omdat de handhaving van de hem toevertrouwde belangen van de krijgstucht, voor dat geval, zulks van hem vorderden.

Wij cijferen hier weg de omstandigheid dat de Garnizoenscommandant nu niet meer is, wat hij in 1814 was, toen de R. L. tot stand kwam, de hoogste autoriteit, meestal een opperofficier, die alle mili-

tairen in zijn garnizoen onder zijne bevelen had en voor de handhaving van de tucht onder de militairen verantwoordelijk was.

De wet heeft die wijziging nog niet verdisconteerd en wij mogen dus in zooverre de oude opvatting nog niet loslaten. Indien de Garnizoenscommandant een zaak verwijst naar den krijgsraad, heeft hij **recht** *om te weten hoe het onderzoek van den officier-commissaris is afgeloopen en welk resultaat het gehad heeft; hij moet ten slotte, al dan niet na aanvulling van dat onderzoek, weder zelf beslissen of de zaak voor behandeling door den krijgsraad rijp is. Want het gaat voor hem om de wijze waarop en om de middelen waarmede hij, als hoofd van de troepenmacht in zijn garnizoen, de tucht meent te moeten handhaven.*

Wil men nu in een nieuwe R. L. voor den Garnizoenscommandant een andere autoriteit in de plaats stellen, wij hebben er vollen vrede mede, maar moeten ertegen waarschuwen om die autoriteit te berooven van de bevoegdheden, welke aan zijne positie tegenover de hem ondergeschikte militairen, evenals vroeger aan de positie van den Garnizoenscommandant, inhaerent zijn. Het is er mede als met de fabel van het menschelijk lichaam: harmonische samenwerking van alle deelen van dat lichaam is de eenige mogelijkheid om het in gang te houden; gekibbel over de vraag welk deel het betere, voornamere is, veroorzaakt gebrekkige werking en ten slotte stilstand van het geheel. Wij verwachten dat de Commissie, aan welke de herziening van de R. L. niet lang geleden is opgedragen, zich hare taak voorstelt als een opdracht om te ontwerpen eene nieuwe militaire strafvordering, waarin alle onderdeelen harmonisch kunnen samenwerken en waarin dus ieders rechten en plichten behoorlijk omschreven zijn. Dit laatste niet in dien zin, dat tegen elke ongemotiveerde nalatigheid, afwijking of uitspatting reeds bij voorbaat gewaakt worde, doch zoodanig dat de groote lijnen van het onderzoek en van ieders aandeel in dat onderzoek voldoende vaststaan. Er worde dan verder van Overheidswege gezorgd dat, **veel** *meer dan thans het geval is, ieder officier die groote lijnen door en door kent en daaruit zijn taak en die van anderen, met juistheid kan afleiden. Dan behoeven ook legerorders niet meer bij stukjes en beetjes als droogzanderige veralgemeende standjes over gebrekkige kennis en wetstoepassing te worden voorgediend; dan wordt eigen wetenschappelijke kennis der officieren de grondslag waarop te rekenen en voort te bouwen valt en is in den regel het bijhouden en bestudeeren van de rechtspraak voldoende om zonder verdere overheidsbemoeiing dit belangrijk onderdeel van den normalen werkkring der officieren vlot te doen vervullen.*

Red. M. R. T.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1924—1925. — **33.**

Wijziging van de organisatie van en de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof.

TWEEDE NOTA VAN WIJZIGING.

(Ingezonden bij brief van 27 September 1924).

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. **292** der Zitting 1923—1924.) [1])

Artikel 3 van het ontwerp wordt gelezen:

„Artikel 4 van de wet van 20 Juni 1913 (*Staatsblad* n°. 292), laatstelijk gewijzigd bij de wet van 1 Mei 1924 (*Staatsblad* n°. 218), wordt gelezen:

„ „De jaarwedde van de Militaire Leden van het Hoog Militair Gerechtshof wordt vastgesteld op f 6500.

De raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden of het Gerechtshof te 's-Gravenhage, die is aangewezen tot lid van het Hoog Militair Gerechtshof, geniet, boven zijne jaarwedde, eene enkele vergoeding van f 1000 's jaars. Eenzelfde vergoeding wordt genoten door den Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage ter zake van de waarneming van het ambt van Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, echter met dien verstande dat, voor zooveel ook een of meer Advocaten-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage door die waarneming mocht worden bezwaard, dezen een door Onzen Minister van Justitie te bepalen deel der vergoeding toekomt.

In afwijking van het bepaalde in het vorige lid wordt de jaarwedde van de op het tijdstip van de inwerkingtreding dezer wet in functie zijnde Militaire Leden vastgesteld op f 7000."

Toelichting.

Artikel 3 van het ontwerp was in zijn aanvankelijken vorm gegrond op de veronderstelling, dat het ontwerp vóór 1 Januari 1925 tot wet zou zijn verheven. Vandaar, dat de bepaling van de jaarwedde der Militaire Leden zich zonder meer aan den bestaanden

[1]) Zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 526 en Deel XX, bladz. 20 e.v.
Red. M. R. T.

toestand aansloot en de overweging van de vraag — in het Voorloopig Verslag reeds opgeworpen —, of die jaarwedde niet voor wijziging in aanmerking moest worden gebracht, aan nadere overweging bij de tegen 1 Januari 1925 voorgenomen algeheele herziening der jaarwedden werd voorbehouden.

Nu intusschen tengevolge van de vertraging, welke de behandeling van het ontwerp heeft gevonden, de kans is uitgesloten, dat de onderhavige wet nog vóór 1 Januari a.s. in werking zal zijn getreden, is het noodzakelijk de definitieve vaststelling van de jaarwedde bij dit ontwerp te doen geschieden. De Nota van Wijziging strekt daartoe. Voorgesteld wordt de jaarwedde, thans f 8000, terug te brengen tot f 6500. Ter toelichting moge worden verwezen naar hetgeen reeds in de Memorie van Antwoord is vermeld. Het ambt schijnt in verband met den omvang en beteekenis, die het na de aanhangige voorzieningen zal hebben, met het voorgestelde bedrag voldoende gehonoreerd, terwijl, in aanmerking genomen hetgeen bij de Memorie van Antwoord over de pensioensaanspraken der Militaire Leden is opgemerkt, aldus ook een juiste verhouding wordt geschapen tot de vergoedingen, die aan de overige functionarissen zijn toegedacht.

Voor de in functie zijnde Militaire Leden is een overgangsbepaling opgenomen, die den teruggang in wedde voor hen tot een redelijk bedrag beperkt.

In hare vergadering van 10 October 1924 heeft in de Tweede Kamer der Staten-Generaal de openbare behandeling van het wetsontwerp plaats gehad. De Handelingen der Staten-Generaal — 1924—1925 — II vermelden dienaangaande op bladz. 70 e.v.:

De algemeene beraadslaging wordt geopend.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Mijnheer de Voorzitter! Het is een rechtsbeginsel, dat een ieder geacht wordt de wet te kennen, maar ik zal toch niets onaangenaams zeggen van de leden dezer Kamer, wanneer ik beweer, dat al zeer weinigen in deze Kamer de geheele wet van de rechtspleging bij de land- en zeemacht gelezen hebben en ook kennis genomen hebben van de daarbij behoorende instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, welke is van het jaar 1814, doch nog steeds getiteld is provisioneele instructie.

Het zij mij daarom veroorloofd mede te deelen, dat wat voor de berechting der burgers geregeld is bij het Wetboek van Strafvordering en bij de wet op de rechterlijke organisatie en rechterlijke indeeling, voor de militairen is vastgesteld bij de wet op de rechtspleging en de provisioneele instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof.

Deze wetten dagteekenen nog uit den tijd, dat wij hier te lande

hadden huurlegers en legers, die grootendeels uit vrijwilligers bestonden, voor wie men dientengevolge meende niet al die waarborgen voor een goede rechtspleging te moeten stellen, zooals die gegeven zijn voor de berechting der burgers.

Behoudens enkele uitzonderingen luiden die wetten nog, zooals zij waren in het jaar 1814.

De berechting van militairen is dan ook nu nog grootendeels in handen van militairen, zoowel voor vredes- als voor oorlogstijd.

Wordt alzoo een militair verdacht van een strafbaar feit te hebben gepleegd, dan is het zijn commandant, die de strafvervolging tegen hem instelt en hem in preventieve hechtenis doet stellen. Het gerechtelijk vooronderzoek tegen een militairen verdachte wordt voorts gehouden door een officier, bijgestaan door een officier als secretaris of griffier.

Toezicht op het gerechtelijk vooronderzoek door een rechterlijk college, zooals dat voor den burgerverdachte bestaat, is voor den militairen verdachte niet gegeven. De militaire verdachte heeft verder geen enkel rechtsmiddel om zich tegen dat onderzoek en zijn preventieve hechtenis te verzetten. Alleen kan de officier, die belast is met de voorloopige informatiën, aan den krijgsraad voorstellen, den militairen verdachte uit de preventieve hechtenis te ontslaan.

Het is wijders de garnizoenscommandant, die bepaalt, of een militaire verdachte voor den krijgsraad zal worden gebracht, ook alweder zonder dat daartegen voor dezen eenig rechtsmiddel openstaat, terwijl aan den burgerverdachte, tegen wien verwijzing naar de terechtzitting gevorderd wordt, het rechtsmiddel van verzet is gegeven.

De militaire verdachten zijn dientengevolge in veel slechter conditie dan de burgerverdachten.

Is de militaire verdachte naar den krijgsraad verwezen, dan komt hij terecht te staan, niet voor een college van rechtsgeleerden, maar voor een college, dat bestaat uit slechts één rechtsgeleerde en verder uit vier officieren, van wie één zelfs den leeftijd kan hebben van 21 jaar [1]) een college n.b., dat te beslissen heeft zoowel over levenslange gevangenisstraf als een geldboete van 50 cent.

De krijgsraad geeft dus, doordien zijn overgroote meerderheid uit officieren bestaat ook niet de noodige waarborgen voor een goede berechting van verdachten.

Het was nog met groote moeite, dat ik in 1912 van de Regeering heb weten gedaan te krijgen, dat aan het hoofd van den krijgsraad zou komen te staan een burgerpresident. Twaalf jaar ben ik toch doende geweest om dat resultaat te bereiken en het was te danken aan den toenmaligen Minister van Oorlog den heer Colijn, wien ik gaarne daarvoor hulde breng, dat eindelijk de Regeering er in heeft toegestemd, dat aan het hoofd van de krijgsraden, die belast zijn met de berechting van de militaire verdachten, zou komen te staan en nu nog staat een burgerrechtsgeleerde, een man, die in staat is de

[1]) Zie echter art. 120 R.L. en art 130 R.Z. Red. M. R. T.

terechtzittingen van de krijgsraden behoorlijk te leiden; dit ten bewijze hoe moeilijk het is van de militaire Ministers te verkrijgen, dat de militaire verdachten berecht worden door rechtsgeleerden.

Door het hiervoren medegedeelde hoop ik voldoende te hebben aangetoond hoe gebrekkig thans nog de rechtspleging voor de militairen is en hoezeer het dientengevolge noodzakelijk is, dat zij in tijd van vrede in handen kome van burgerrechtsgeleerden.

Om de nadeelige gevolgen van die gebrekkige rechtspleging zooveel mogelijk te neutraliseeren, is door den Souvereinen Vorst in 1814 gegeven het instituut der approbatie, waardoor aan het Hoog Militair Gerechtshof het middel is gegeven om er voor te waken, dat de gerechtelijke instructiën tegen de militaire verdachten naar behooren plaats hebben en dat, wanneer dezen voor den krijgsraad terechtstaan, zij ook naar behooren worden berecht.

Dit instituut wenscht de Regeering thans af te schaffen, omdat, zegt zij, het een anomalie in onze rechtspleging zou zijn.

Wanneer men spreken wil van een anomalie, dan moet men dit niet zeggen van het instituut der approbatie, maar wel van de wet op de militaire rechtspleging, omdat die in haar geheel is een verouderd, vermolmd instituut en alzoo in den tegenwoordigen tijd niet meer moest bestaan.

Doch zoolang als de wet op de militaire rechtspleging bestaat, moet men, naar het mij wil voorkomen, behouden het instituut van approbatie, omdat alleen daardoor kan worden voorkomen, dat er onrecht gepleegd wordt bij de berechting van militairen. Ik geef echter de Regeering volkomen toe, dat, als men bij de militairen ook had een rechterlijke organisatie en een strafprocesrecht als voor de burgers, de approbatie dan een anomalie zoude zijn, maar die zijn er nu eenmaal voor de militairen niet en daarom behoort men ze vooralsnog te behouden. Van de wet op de militaire rechtspleging heeft Minister Regout in 1912 gezegd, dat het een lappendeken is, terwijl zij, volgens hetgeen ik, naar ik meen, eens den tegenwoordigen Minister van Justitie heb hooren zeggen, een onding is. Zoolang echter dat onding bestaat, zal m. i. het middel der approbatie behouden moeten blijven, zooals ook prof. Simons voorzichtigheidshalve van oordeel was, blijkens het *Militair-rechtelijk Tijdschrift*, eerste aflevering van dit jaar, p. 5 en vlg. Het Hoog Militair Gerechtshof gaf tot het jaar 1923 meer waarborg voor een behoorlijk toezicht op de berechting van de militaire strafzaken, omdat het toen, behalve een rechtsgeleerden president, twee burgerlijke rechtsgeleerden als leden telde.

In 1922 is echter door deze Regeering voorgesteld geworden, om een der burgerrechtsgeleerden af te schaffen en dientengevolge is toen daarin de verhouding van de burgerrechtsgeleerden tot de militaire leden verbroken ten voordeele van de militaire. In het Voorloopig Verslag over het wetsontwerp tot de afschaffing van een der burgerrechtsgeleerden is geprotesteerd tegen die afschaffing; de Regeering heeft echter haar voorstel daartoe gehandhaafd en gezegd,

dat zij het voorstelde omdat het moeilijk ging een militair lid af te schaffen, want de militaire leden van het gerechtshof bestaan voor de helft uit de officieren der land- en voor de helft uit die der zeemacht. Zoo is het ten slotte geschied, dat het Hoog Militair Gerechtshof, thans nog meer dan vroeger, bestaat uit militaire leden, die op het gebied van het strafrecht geen deskundigen zijn.

Mijnheer de Voorzitter! U hebt thans alleen aan de orde gesteld de reorganisatie van het Hoog Militair Gerechtshof; ik zal dus thans niet verder spreken over het instituut der approbatie, maar dit wensch ik toch nog te zeggen, dat als de Regeering een behoorlijke militaire rechtspleging wil hebben, zij had moeten beginnen met gevolg te geven aan hetgeen destijds Minister Regout heeft gezegd, nl. dat hij een herziening daarvan zou voorstellen. Die Minister is ons helaas kort daarop door den dood ontvallen, doch de tegenwoordige Minister heeft in 1922 op een vraag van den heer Dresselhuys ook verklaard, dat hij bereid was de militaire rechtspleging te herzien en daartoe een desbetreffend wetsontwerp in te dienen bij de Kamer. De tegenwoordige Regeering heeft echter niets anders gedaan dan een commissie in te stellen, welke geroepen zal zijn een wetsontwerp te ontwerpen voor de herziening van de militaire rechtspleging.

Toen die Regeering bij haar Memorie van Antwoord zich schrap zette tegen hetgeen een deel der Kamer blijkens het Voorloopig Verslag wenschte omtrent het onderhavige wetsontwerp, heb ik eens nagedacht over hetgeen de ingestelde commissie wel zal moeten doen, wil zij bereiken, dat voor de berechting der militairen dezelfde deugdelijke waarborgen bestaan als voor de burgers, en toen ik mij daarbij herinnerde hoe hier, in deze Kamer, toen aldaar aan de orde was de vaststelling van een nieuw Wetboek van Strafvordering, gestreden is geworden voor de handhaving van de rechten, de vrijheden, de eer en den goeden naam van de burgerverdachten, die voor den burgerlijken strafrechter moeten terechtstaan, toen kwam ik tot geen andere conclusie dan dat die waarborgen voor de militaire verdachten alleen kunnen gegeven worden, als voor hen bestaan dezelfde rechterlijke colleges als voor de burgers. Dit mag men ook voor de militaire verdachten eischen. Immers, wij hebben thans niet meer een huurleger of een leger van vrijwilligers, die weten, waaraan zij zich onderwerpen als zij vrijwillig in dienst gaan, maar wij hebben thans een leger, dat grootendeels bestaat uit militieplichtigen. De beroepsofficieren zijn thans toch vervangen voor een groot deel door reserveofficieren en het beroepskader voor een groot deel door het reservekader. De manschappen zijn bijna allen miliciens en hebben thans slechts een korten oefeningstijd. Te recht heeft dan ook onlangs, volgens de dagbladen, een ritmeester, die als getuige optrad voor den krijgsraad te 's Hertogenbosch, toen daar aan de orde was de berechting van een militair oproer, dat uitgebroken was in het kamp van Milligen, verklaard: mijn manschappen zijn geen militairen meer, maar burgers.

Wanneer de militairen thans grootendeels burgers zijn, waarom

zou men dan thans niet eischen, dat als die menschen terechtstaan voor strafbare feiten, zij berecht worden door burgerlijke rechterlijke colleges, alzoo onder dezelfde waarborgen en met hetzelfde preventief toezicht als de burgers, die niet gedwongen zijn te dienen?

Het wil mij daarom voorkomen, dat het niet goed is om een afzonderlijke rechtspleging te handhaven, maar dat het beter is om de berechting der militairen in vredesijd geheel bij den burgerlijken rechter te brengen, opdat de militairen, die terecht moeten staan wegens strafbare feiten, berecht zullen kunnen worden onder dezelfde waarborgen als gesteld zijn ten behoeve van de burgerlijke verdachten.

Het is geen nieuw idee dat ik hier verkondig. Reeds in 1900 heeft toch de Nederlandsche Juristenvereeniging uitgesproken de wenschelijkheid, dat de militaire rechtspraak vervangen zal worden door de burgerlijke rechtspraak.

Verder heeft in 1921, toen in deze Kamer aan de orde was het ontwerp Invoeringswet van het militair straf- en tuchtrecht, wijlen ons geacht medelid de heer Hugenholtz voorgesteld een amendement om de commune delicten, door militairen gepleegd, door den burgerlijken rechter te doen berechten. Dat amendement heeft echter geen genade kunnen vinden bij de Kamer, om de eenvoudige reden, dat het ingediend werd bij een wetsontwerp, waarbij het niet geschikt was om te worden voorgesteld, en voorts omdat aan het amendement te groote technische fouten kleefden dan dat het voor aanneming vatbaar zou zijn, zooals toen in den breede is aangetoond door den tegenwoordigen Minister van Justitie en ons geacht medelid den heer Dresselhuys.

Vervolgens, toen in de afdeelingen dezer Kamer aan de orde was het wetsontwerp, houdende maatregelen tot bezuiniging op de militair-rechterlijke macht, dat geworden is de wet van 13 Januari 1923, heeft de Kamer bij haar Voorloopig Verslag er ook op aangedrongen, dat de militaire rechtspraak in tijd van vrede afgeschaft zou worden.

In de Voorloopige Verslagen betreffende de onderhavige wetsontwerpen nos. 29 en 33 is ook nog door verscheidene leden betoogd, dat, wanneer de Regeering mocht volharden bij haar verlangen om de approbatie af te schaffen en het Hoog Militair Gerechtshof te reorganiseeren, zooals zij thans nog voorstelt, het geraden is, de geheele militaire rechtspleging in vredestijd af te schaffen.

Men kan dus niet zeggen, dat thans door mij iets ter sprake gebracht wordt, waarop de Kamer niet is voorbereid. Van af het jaar 1921 is deze zaak in de Tweede Kamer aan de orde geweest.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan ook niet nalaten te zeggen, dat het onderwerpelijk wetsontwerp mij geenszins bevredigt, omdat het geheel den schijn draagt van te zijn ingediend met het oog op bepaalde personen, hetwelk ik zeer verkeerd vind. Men dient toch een wetsontwerp niet in met het oog op bepaalde personen, maar met het oog op een bepaalde zaak.

De Regeering heeft toch in haar Memorie van Antwoord te kennen gegeven, dat zij van plan is om bij het Hoog Militair Gerechtshof als president aan te stellen mr. Schepel, die indertijd was voorzitter van het Hoog Militair Gerechtshof, en tot rechtsgeleerd lid mr. van Slooten, den vorigen president van den Haagschen krijgsraad. De Minister schudt eenigszins afwijzend, maar het is toch zeer duidelijk uit dat stuk van de Regeering op te maken. De Regeering zal dan ook niet kunnen tegenspreken, dat dit haar bedoeling is.

Waar de Regeering heeft gezegd, dat zij op het oog heeft twee uitstekende ambtenaren, lijkt het mij zeer onbillijk, niets te zeggen van de tegenwoordige rechtsgeleerde leden van het Hoog Militair Gerechtshof, want door alleen die beide andere heeren naar voren te brengen, kan de conclusie getrokken worden, dat de Regeering meent, dat de tegenwoordige titularissen niet voor hun taak berekend zijn. Dit zou niet billijk zijn, want uit zeer goede bron is mij bekend, dat die heeren zeer bekwaam en berekend voor hun taak zijn. Dat de tegenwoordige president ten gevolge van een keeloperatie, die hij ondergaan moest, op het oogenblik niet in staat is te spreken zooals hij anders zou kunnen doen, mag zeker toch niet als een grief worden aangemerkt.

Door de Regeering wordt ook nog voorgesteld, dat het openbaar ministerie bij het nieuwe Hoog Militair Gerechtshof zal worden waargenomen door den procureur-generaal bij het gerechtshof in den Haag. Dit blijkt mij verkeerd, Mijnheer de Voorzitter, want hoe bekwaam die ambtenaar overigens ook zijn moge, hij heeft, voor zoover mij bekend, nooit eenige studie gemaakt van het militaire strafrecht, en hoe zal nu die ambtenaar, wanneer onderzocht moet worden, of militaire delicten vervolgd worden, behoorlijk die taak kunnen vervullen, als hij niet genoeg op de hoogte is van militaire toestanden. Ik vrees, dat alsdan wel eens gebeuren zal, wat ik in den tijd, toen ik waarnemend auditeur-militair was, zoo dikwijls officieren heb hooren wenschen, dat nl. burgers zich niet met hun zaken zouden bemoeien. Dat was het, wat ik toen van de officieren gewoonlijk te hooren kreeg.

Ik vrees alzoo, dat, wanneer er niet aan het hoofd van het militaire openbaar ministerie zal zijn een man, die geheel en al op de hoogte is van de militaire toestanden, de vervolging van strafbare feiten, door militairen gepleegd, niet altijd zal plaats hebben, zooals men in het belang van een goede justitie mag wenschen. De Regeering heeft nu wel geantwoord, dat de auditeurs-militair van boven af geinstrueerd zullen worden, om zoodanig op te treden, dat zal worden vervolgd zooals een behoorlijke justitie dit eischt, maar het komt mij voor, dat de auditeurs-militair op dit oogenblik reeds te zeer met werk zijn overladen dan dat het hun mogelijk zal zijn om behoorlijk na te gaan of het strafrechterlijk onderzoek behoorlijk plaats heeft. Bovendien wil de Regeering aan hen slechts een termijn van tien dagen laten om zich met den advocaat-fiscaal te beraden of er

termen zijn om van de beslissingen van den krijgsraad in appèl te gaan, doch daartoe is die termijn te kort.

Ik acht om al deze redenen de reorganisatie van het Hoog Militair Gerechtshof, die de Regeering voorstelt, geen verbetering, integendeel, ik zie daarin een stap achterwaarts voor een behoorlijke militaire rechtspraak.

Het is dus thans het oogenblik om te beslissen, hoe de militairen in tijd van vrede behooren te worden berecht. Het zij nog eens gezegd, men moet aan de militaire verdachten dezelfde waarborgen voor een goede berechting geven als aan de burgerlijke, wat niet mogelijk is als aangenomen is de reorganisatie, die thans de Regeering voorstelt.

Het beste zou daarom zijn, wat al de leden der Commissie van Rapporteurs behalve één in een motie wenschen te belichamen, de behandeling van dit en van het volgende wetsontwerp te schorsen tot tijd en wijle door de Regeering een wetsontwerp zal zijn ingediend tot afschaffing van de militaire rechtspraak in tijd van vrede en van de militaire rechtspleging. Ik druk op het laatste, omdat ik heb bemerkt, dat sommige Kamerleden meenen, dat de grootst mogelijke meerderheid der Commissie van Rapporteurs het oude en vermolmde instituut van de militaire rechtspleging zou willen handhaven. Neen, de grootst mogelijke meerderheid der Commissie van Rapporteurs zou liever vandaag dan morgen dat instituut zien verdwijnen, maar zij wenscht niet hetgeen de Regeering wil, dat is een stap achteruit.

Dat de grootst mogelijke meerderheid der Commissie van Rapporteurs zoodanige motie wenscht voor te stellen, vindt ook hierin zijn oorzaak, dat het voor de Regeering aangenamer is, indien de behandeling der wetsontwerpen wordt geschorst dan indien haar wetsontwerpen worden afgestemd. Bovendien, het afstemmen van die wetsontwerpen zou slechts een negatief resultaat geven, want de Regeering kan dan niet zien wat de Kamer in haar meerderheid wenscht. Wordt de motie aangenomen, dan zal het aan de Regeering duidelijk zijn, dat het de wensch van de Kamer is, dat in tijd van vrede de militaire rechtspleging en rechtspraak worden afgeschaft.

Misschien zal mij worden tegengeworpen, dat, als de meerderheid der Commissie van Rapporteurs haar zin krijgt, er vooreerst van de bezuiniging, welke de Regeering zich met dit wetsontwerp voorstelt, niets zal terechtkomen, doch het komt mij voor, dat met hetgeen de Regeering voorstelt geen bezuiniging van beteekenis zal worden bereikt, omdat het toch de bedoeling is, dat de president, het burgerlid en de advocaat-fiscaal van het Hoog Militair Gerechtshof tot hun 70ste jaar in het genot zullen worden gesteld van een wachtgeld, gelijkstaande met hun volle traktement, en het niet waarschijnlijk is — wegens de hooge positie welke zij bekleeden — dat zij tot een ander ambt kunnen worden benoemd, en dus wordt op deze drie titularissen, als zij tot hun 70ste jaar in leven blijven, niet bezuinigd.

De militaire leden, de leden, die geen deskundigen zijn, zullen daarentegen met hun vieren elk hun volle f 7000 traktement be-

houden. Hun opvolgers krijgen eerst *f* 6500 bezoldiging. De klerken van het Hoog Militair Gerechtshof gaan voor een deel over naar het nieuwe dus ook geen bezuiniging, en dan zal de nieuw te benoemen president van het Hoog Militair Gerechtshof krijgen een toelage van *f* 1000 en het burgerlijk rechtsgeleerde lid van dat zelfde nieuwe Hoog Militair Gerechtshof ook *f* 1000, terwijl de nieuwe advocaat-fiscaal ook nog krijgt *f* 1000, en waar blijft dan voor den eersten tijd de bezuiniging van eenige beteekenis?

Er is ook nog opgemerkt in het Voorloopig Verslag, dat wanneer den Haag de zetel wordt van het Hoog Militair Gerechtshof en het niet in het centraal gelegen Utrecht blijft, er meer zal moeten worden betaald voor getuigengeld en transportkosten van beklaagden. De Regeering heeft daarop in haar Memorie van Antwoord geantwoord, dat het getuigengeld voor burgerlijke getuigen geen rol speelt in verband met het geringe bedrag daarvan, terwijl voor militaire getuigen een eenheidstarief geldt. Maar de Regeering vergeet, dat dit alleen geldt voor militairen beneden den rang van onderofficier [1]); het geldt dus niet voor militaire getuigen boven den rang van korporaal en dus worden de kosten van vervoer van militaire verdachten en getuigen, als het hof naar den Haag wordt overgebracht, ook nog meer en daardoor de bezuiniging ook nog minder.

Verder wil het mij voorkomen, dat het moeilijk zal zijn hier in den Haag een geschikt pand te vinden voor het Hoog Militair Gerechtshof, want wanneer men het onderbrengt in het tegenwoordige paleis van justitie, zal blijken, dat men daar spoedig ruimte te kort komt. De bezuiniging zal dus luttel zijn en daarom acht ik het niet noodig en ook niet practisch, om thans reeds dit wetsontwerp aan te nemen, want dit zal ten gevolge hebben, omdat er alsdan voor de Regeering geen prikkel meer bestaat om daartoe een wetsontwerp in te dienen, dat er binnen afzienbaren tijd van een herziening van de slechte en gebrekkige militaire rechtspleging niets zal komen. Het is toch mijn innige overtuiging, dat, wanneer het ontwerp, dat thans aan de orde is, wordt aangenomen, men lang zal moeten wachten op een zoodanige herziening van de militaire rechtspleging en dat het alzoo ook nog lang zal duren, voor dat de militairen worden berecht, zooals dat voor een behoorlijk strafproces wordt vereischt. Hoewel de meerderheid van de Commissie van Rapporteurs van meening is, dat de militaire rechtspleging en rechtspraak in tijd van vrede behooren te worden afgeschaft, zoo meent zij, dat de strafvervolging van militaire verdachten zal behooren uit te gaan van speciale ambtenaren van het openbaar ministerie, b. v. twee of drie voor het geheele land, zooals men aparte vervolgingsambtenaren heeft voor de fiscale zaken, terwijl men dan bij de burgerlijke rechtscolleges, als het geldt militaire misdrijven, zou kunnen hebben bijzitters, als deskundige voorlichters, die vacatiegeld zouden kunnen ontvangen, zooals de bijzitters bij de Raden van Beroep. Er zullen zeker wel officieren te

[1]) Zulks is niet juist, het eenheidstarief geldt óók voor onderofficieren, echter *niet* voor officieren. Red. M. R. T.

vinden zijn, die gaarne dat ambt van bijzitter zullen willen vervullen. Op die wijze zal veel meer worden bezuinigd dan de Regeering thans voorstelt.

Verder wil ik nog opmerken, dat, om de militaire rechtspleging en rechtspraak af te schaffen, er een overgangswet zal moeten zijn, zooals voor elke nieuwe rechtspleging noodig is. Maar die zal slechts uit enkele artikelen behoeven te bestaan en daarbij zal dan ook nog kunnen worden voorzien, wie te beslissen zal hebben over krijgstuchtelijke afdoening van zaken. Dit alles kan toch niet geregeld worden in een motie.

Er is wel eens beweerd, dat de burgerlijke rechter niet in staat is, behoorlijk te oordeelen over de militaire tuchtzaken. Mijn ervaring is echter geheel anders. Als waarnemend auditeur-militair te 's-Hertogenbosch is mij toch gebleken, dat de officieren vóór alles ongeschikt zijn om naar behooren te oordeelen over reclames in zake opgelegde straffen. Hun leer was dan altijd: een mindere mag nooit tegenover een meerdere in het gelijk gesteld worden. Dat was een theorie, waarmede ik mij nooit heb kunnen vereenigen en die zóózeer indruischte tegen mijn rechtsgevoel, dat ik er steeds tegen ben opgekomen. De heer Tilanus moge hier zeggen: dat is uit den ouden tijd, neen, ik weet, dat de mentaliteit van de officieren geheel dezelfde is gebleven. Wanneer een mindere bij den krijgsraad klaagde over een opgelegde straf, vlogen de officieren op hem af, als ware hij een misdadiger. Dit weet ik uit eigen ervaring. Men moet nu eindelijk eens breken met de militaire rechtspraak in tijd van vrede. Het is niet alleen in Nederland, dat men aldus over deze zaak denkt. In België is onlangs door eenige Kamerleden een initiatief-voorstel ingediend om te komen tot afschaffing van de militaire rechtspraak. Hoe het met dat voorstel is geloopen, weet ik niet, maar het is kenschetsend, dat in België, dat zoo lang in oorlog is geweest, thans ook stemmen zijn opgegaan om de militaire rechtspraak af te schaffen. Wij stellen niet voor, om in tijd van oorlog de militaire rechtspraak af te schaffen. Alleen in tijd van vrede behoort te gelden de spreuk: Arma cedant togae; in tijd van oorlog geldt daarentegen: Inter arma silent leges, dan wordt men zonder vorm van proces tegen den muur gezet en gefusilleerd, behoudens, zooals generaal Daendels zeide, nadere approbatie. Om thans tot het door ons gewenschte resultaat te komen, wensch ik de volgende motie voor te stellen:

„De Kamer,

van oordeel, dat de berechting van militairen in tijd van vrede door een afzonderlijke militaire rechterlijke macht en volgens afzonderlijke voorschriften van rechtspleging niet behoort te worden gehandhaafd;

noodigt de Regeering uit, voorstellen van wet in te dienen tot afschaffing van de militaire rechtspraak binnen het Rijk in Europa in tijd van vrede;

besluit in afwachting daarvan de verdere behandeling van de wetsontwerpen nos. 29 en 33 te schorsen,
en gaat over tot de orde van den dag."

Dat ik deze motie alleen voorstel, is hierin gelegen, dat slechts de grootst mogelijke meerderheid van de Commissie van Rapporteurs vóór deze motie is, alzoo maar vier leden, terwijl voor een motie de ondersteuning door vijf leden wordt vereischt. Ik ben overtuigd, dat drie mijner medeleden de motie gaarne zullen steunen en ik hoop, dat de Kamer niet zal aarzelen, deze motie aan te nemen, opdat eindelijk voor de militairen zal aanbreken het oogenblik, dat zij ook zullen worden berecht volgens wettelijke regelen van recht en billijkheid!

De Voorzitter: Door den heer van Sasse van Ysselt wordt de volgende motie van orde voorgesteld:

„De Kamer,

van oordeel, dat de berechting van militairen in tijd van vrede door eene afzonderlijke militair-rechterlijke macht en volgens afzonderlijke voorschriften van rechtspleging *niet* behoort te worden gehandhaafd;
noodigt de Regeering uit voorstellen van wet in te dienen tot afschaffing van de militaire rechtspraak binnen het Rijk in Europa *in tijd van vrede;*
besluit in afwachting daarvan de verdere behandeling van de wetsontwerpen nos. 29 en 33 te schorsen
en gaat over tot de orde van den dag."

Deze motie van orde wordt ondersteund door de heeren van Schaik, Suring, Fruytier, Bomans, van Voorst tot Voorst, van Rappard en mevrouw Bakker—Nort en maakt derhalve een onderwerp van beraadslaging uit.

De Voorzitter: Deze motie van orde strekt tot schorsing van de beraadslaging. De orde van de spreekbeurten wordt dus, overeenkomstig artikel 67 van het Reglement van Orde, verbroken. Alleen deze motie is thans in bespreking en alleen argumenten vóór of tegen deze motie kunnen dus in behandeling komen.

De heer Kleerekoper: Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen u zegt omtrent het karakter van deze motie en de wijze, waarop zij in het debat ingrijpt, en wat technisch gesproken natuurlijk volkomen correct is, is eigenlijk een oordeel over de motie zelf. De motie toch bevat tweeërlei. In de eerste plaats de algemeene uitspraak, dat de militaire rechtspraak althans in tijd van vrede behoort te worden afgeschaft en dat de Kamer verlangt, dat de Regeering met voort-

varendheid de noodige stappen zal doen om die afschaffing voor te bereiden. Na de verschillende redevoeringen over dit onderwerp, die de Kamer in vroegere jaren heeft gehoord van onzen betreurden collega Hugenholtz als de stem van onze partij, behoef ik wel niet te verklaren, dat wij die uitspraak van harte zouden toejuichen. Wij hebben de militaire rechtspleging altijd beschouwd als een slecht overblijfsel uit vroegere tijden en het betoog van den heer van Sasse van Ysselt had de verdienste, dat het nog eens duidelijk heeft aangetoond, dat de militaire rechtspraak een antiquiteit is. Ik zou dan ook de motie van harte gaarne hebben gesteund. Maar met het tweede deel van de motie, het ordedeel, dat strekt om de beraadslaging te schorsen over dit wetsontwerp en over het volgende (let wel, dat nog niet eens aan de orde was gesteld), heeft de heer van Sasse van Ysselt het moeilijk gemaakt voor zijn naaste vrienden in deze zaak, voor hen, die met hem de militaire rechtspleging willen zien verdwijnen. Wanneer de Kamer een motie aanneemt, waarin de wensch wordt uitgesproken, dat de militaire rechtspleging zal worden afgeschaft, dan zal ik de laatste zijn om het gewicht van die uitspraak te onderschatten. De dag, waarop de Kamer die uitspraak zou doen, zou een goede dag zijn voor de Kamer, voor onze militairen en dus voor ons volk. Maar de voorstellen van de Regeering tot afschaffing van de approbatie, dat nu ook door den heer van Sasse van Ysselt in deze motie wordt betrokken, berusten ook op wenschen der Kamer. Toen ik in 1913 in deze Kamer kwam, was er al een Regeering die bezig was om die approbatie af te schaffen, op grond van wenschen, die uit vroegere Kamers waren voortgekomen. Nu is er één ding dat wij op het oogenblik slecht kunnen overzien, en wel dit. Als deze motie wordt aangenomen, dan is daarmede de militaire rechtspleging nog niet afgeschaft. Niemand zal ontkennen, dat daartoe nog een lange en moeilijke weg zal moeten worden afgelegd, niet alleen om de techniek van de quaestie, maar ook omdat het karakter van de militaire rechtspleging op het oogenblik dualistisch is. Zij betreft in de eerste plaats delicten, door militairen gepleegd, maar die alléén door militairen kunnen worden gepleegd, en in de tweede plaats delicten, die door militairen worden gepleegd, maar die ook door iederen burger kunnen worden gepleegd, doch die ten aanzien van militairen aan een bijzonderen rechter worden onderworpen.

Om deze twee elementen uit elkaar te halen en het tuchtelement op zich zelf te stellen tegenover het algemeen crimineel element, dat in de gewone rechtspleging op moet gaan, zal een zekeren tijd van voorbereiding vorderen. Ik wil aannemen, dat de Kamer steeds goed gezind zal blijven aan de zaak van de afschaffing; in elk geval heeft deze zaak een techniek, die een zekeren tijd eischt.

De groote moeilijkheid is deze: wanneer het alleen ging om de reorganisatie van het Hoog Militair Gerechtshof, zou ik de schorsing aandurven, omdat ik niet kan inzien, dat de quaestie, waarom het dan zou gaan, van zooveel gewicht zou kunnen zijn, dat door die schorsing groote belangen van militairen, die eventueel voor den

rechter moeten verschijnen, zouden kunnen worden geschaad. Want wat er op het oogenblik in Utrecht is, zij dan niet ideaal, maar de Regeering zal zich geen illusies maken omtrent het oordeel van wie dit wetsontwerp leest over wat straks in den Haag wordt georganiseerd en wat ook niet ideaal kan worden genoemd. Een verhouding tusschen een militairen rechter, die f 8000 salaris krijgt, en een burgerlijken rechter, die f 1000 salaris krijgt is zoo abnormaal ....

De Minister van Justitie is zoo vriendelijk, ontkennend het hoofd te schudden, maar de zaak komt hierop neer, dat men twee leden van het college haalt uit den Hoogen Raad of uit het Gerechtshof en hun een toelage geeft van f 1000, terwijl aan de officierenrechters een salaris wordt toegekend van f 8000.

De heer BEUMER: Neen, neen, dat is bij Nota van Wijziging tot f 6500 verlaagd en in de tweede plaats zullen het wel gepensionneerden zijn.

De heer KLEEREKOPER: De heer Beumer zegt: het zijn gepensionneerden. De Regeering heeft zich ook op dat argument beroepen, maar het is een zeer slecht argument. Nog daargelaten, dat ik van een zijde, die ik als deskundig meen te mogen beschouwen, sterken twijfel heb hooren uiten, of het wel juist is, dat een dergelijk salaris het pensioen zou stuiten, komt daar nog bij, dat ik bij het benoemen van rechters volstrekt niet wil worden gebonden aan een voorkeur voor gepensionneerden omdat die goedkooper zijn. Het verdedigen van een bepaalden vorm van jurisdictie met het oog op de goedkoopte als men maar oudere heeren neemt, die pensioen hebben, is een slecht argument en getuigt van het gebrekkig karakter van wat wij hier voor ons hebben.

Ging het nu alleen om de schorsing van deze reorganisatie van het Hoog Militair Gerechtshof, dan zou ik de zaak aandurven. Maar het komt aan op de quaestie van de afschaffing van de approbatie.

Wat de Kamer noodig had om deze zaak goed te kunnen beoordeelen, heeft de Kamer niet gekregen. De Kamer had noodig inlichtingen omtrent de functionneering van deze approbatie. Ik kan mij voorstellen, dat het moeilijk was om die gegevens te verschaffen, maar wat voor de Kamer de zaak moeilijk maakt is, dat de deskundigen hierover zoozeer in meening verschillen.

Leest men de stukken, die zijn uitgegaan van 's Ministers ambtsvoorganger mr. Ort, een zeer bekwaam en hoogstaand jurist, en van dezen Minister van Justitie, dan is het verdwijnen van de approbatie alleszins een voordeel. Maar leest men daartegenover de beschouwingen van den redacteur van het *Weekblad van het Recht*, die ook een uitnemend deskundige is, dan aarzelt die deskundige niet, als zijn vrees uit te spreken, dat door het afschaffen van de approbatie aan den beklaagden militair een voorname rechtsbescherming wordt ontnomen.

Ik geef toe — ik ben daarvoor volstrekt niet blind —, dat de

redacteur de heer Simons zich daarbij voornamelijk fundeert op de meening, uitgesproken door den waarnemenden president van het Hoog Militair Gerechtshof, mr. Boekhoudt. Met alle hoogachting, die ik heb voor dien mij persoonlijk onbekenden magistraat, meen ik, dat het een algemeen menschelijke eigenschap is, dat de onmisbaarheid van een college door niemand krachtiger wordt betoogd dan door dengeen, die zijn ambt verliest wanneer het wordt afgeschaft. Dat is volstrekt niet een tenlastelegging. Men zou bovenmenschelijke deugden moeten hebben, wanneer men aan het euvel van een subjectieven kijk op de zaak ontsnapte. En met de afschaffing van de approbatie zal het zijn gelijk met zoo menig andere zaak, nl. dat zij voordeelen heeft, maar ook zekere schaduwzijden niet mist.

Wanneer ten gevolge van die approbatie een zeer gebrekkig behandelde zaak tot herziening komt, is dat natuurlijk een voordeel. Maar hoe vaak gebeurt dat? Daaromtrent hebben de Kamer geen gegevens bereikt. Vandaar, dat ik de Regeering in dit debat wil betrekken. Wanneer in de Kamer zou worden gesteld een motie, die alleen bevatte het eerste deel van het voorstel van den heer van Sasse van Ysselt, die alleen bevatte de uitspraak van de Kamer, dat de militaire rechtspraak behoort te worden afgeschaft en de uit noodiging tot de Regeering om de voorbereiding voor die afschaffing met ijver ter hand te nemen, en wanneer die motie wordt aangenomen, zou de Regeering dan bereid zijn inderdaad die motie met voortvarendheid ter hand te nemen? Staat de Regeering dan tegenover die motie als tegenover een wensch der Kamer, welke zij ook loyaal en voortvarend wil uitvoeren?

Indien de Regeering die verklaring aflegde, zou ik er geen bezwaar tegen hebben op voorschot van die afschaffing tot afschaffing van de approbatie over te gaan, omdat ik mij niet ontveins, dat in deze wetsontwerpen ook andere bepalingen dan de afschaffing der approbatie zijn opgenomen, die onmiskenbaar verbeteringen zijn van de rechtspositie van den militairen beklaagde.

Wanneer echter de Regeering zegt: reken er op, dat wij van een voorstel tot afschaffing der militaire rechtspleging groote vijanden zijn, komt de vraag wat het zwaarst zal moeten wegen. Dan wil ik mijn meening in dat opzicht niet door een principieele uitspraak bij voorbaat binden om op krediet van die principieele uitspraak ook zekere verbeteringen op onderdeelen af te wijzen, waarvan ik de voordeelen inzie.

Ik behoud mij het recht voor om een poging te doen het principieele gedeelte van de motie van den heer van Sasse van Ysselt op zich zelf door de Kamer te laten uitmaken, zonder dat ik mij thans wil vastleggen op de aanhouding van beide wetsontwerpen, welke consequentie naar mijn wijze van zien door den geachten voorsteller te vroeg aan zijn voorstel is verbonden.

Mevrouw Bakker—Nort: Mijnheer de Voorzitter! Ik stel er prijs op het standpunt der vrijzinnig-democraten te verklaren ten opzichte van de motie.

Inderdaad, waar de afschaffing van de militaire rechtspraak reeds lang een punt van ons pogram is, kan het niet twijfelachtig zijn of de principieele quaestie, zooals die is gesteld, heeft onze instemming. Ik geloof, dat er weinig verdedigers meer worden gevonden van de zeer verouderde, gebrekkige en zeer onvoldoende militaire rechtspraak. Ik zal echter thans daarop niet diep ingaan; het is reeds voldoende door de voorgaande sprekers gebeurd, maar wel wil ik er op wijzen, dat wat nu wordt voorgesteld, misschien voor de Regeering afwijst de volledige reorganisatie, die wij zouden wenschen. Wat nu wordt voorgesteld, acht ik wel een vereenvoudiging der militaire rechtspraak, maar niet in zoo groote mate een bezuiniging als door de Regeering is voorgesteld.

De samenkoppeling in één motie van twee deelen, waarvan het eerste wenscht een pricipieele uitspraak omtrent de afschaffing van de afzonderlijke militaire rechtspraak, aan het tweede, dat eigenlijk een motie van orde is, lijkt ons ongewenscht. Wij zouden een anderen weg willen volgen dan de vorige spreker, die aan de Regeering vragen heeft gesteld, en den geachten voorsteller willen vragen zijn motie te splitsen in twee deelen, — of, zooals de heer Schaper hier opmerkt, den staart er af te knippen —, zoodat wij dus eerst krijgen de principieele uitspraak en daarna de beslissing over het tweede deel, waardoor een discussie over het ontwerp mogelijk wordt.

Voor het principieele gedeelte van de motie zouden wij zeer zeker stemmen. Wij wenschen voor den militair dezelfde waarborgen voor een goede, deugdelijke, deskundige rechtspraak als voor den burger en weten geen enkele reden waarom de militair zoo ver afstaat van den gewonen burger, waar de militairen toch ook zijn een deel van onze Staatsgemeenschap.

Wij zouden dus nog uitdrukkelijk aan den voorsteller willen vragen zijn motie in tweeën te splitsen, ten einde een zuivere stemming te krijgen over het principieele gedeelte en de motie van orde.

De heer Dresselhuys: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou een enkel woord willen zeggen in aansluiting aan hetgeen door de beide vorige sprekers zooeven is betoogd.

De heer van Sasse van Ysselt heeft ingediend een motie met een tweeledige strekking, waarvan de eerste is, een votum van de Kamer uit te lokken, dat zal worden overgegaan tot afschaffing van de afzonderlijke voorschriften van militaire rechtspleging en van de afzonderlijke militaire rechterlijke macht.

Deze quaestie is zeker niet nieuw. In de Juristenvereeniging, in de militair-rechterlijke vereeniging en ook in de Kamer zijn herhaaldelijk daaromtrent besluiten gevallen en mededeelingen gedaan. Men kan voor deze zaak als zoodanig sympathie gevoelen, maar ik zou willen zeggen, als bescheiden critiek op het eerste gedeelte van de motie: de zaak is niet duidelijk en niet af.

Immers, wat bedoelt de heer van Sasse van Ysselt? Is het zijn bedoeling, dat voortaan enkel burgers zullen rechtspreken over mili-

tairen of bedoelt hij, dat bijv. in de burgerlijke rechtbanken een militaire bijzitter aanwezig zal zijn? In dat geval is er natuurlijk wel een afzonderlijke militair-rechterlijke organisatie.

Bedoelt hij, wanneer hij zegt: ik wil geen militair-rechterlijke rechtspleging meer, dat bijv. voortaan het tuchtrecht onttrokken zal zijn aan de rechterlijke uitspraak, dan zou dat voor den militair een ontzettende achteruitgang beteekenen, en beteekent dit voor den militair, die gestraft wordt, dat hij niet meer kan gaan naar den rechter, om die uitspraken te corrigeeren. Moeten dat dan de burgers doen of zal er voortaan zijn een college van militairen en burgers? De heer van Sasse van Ysselt heeft ons daaromtrent geen klaarheid gegeven en wij zullen dus over zijn voorstel niet kunnen stemmen, zoolang wij niet weten, hoe zijn regeling zal zijn.

Gelet op hetgeen de geachte voorsteller vroeger herhaaldelijk in deze Kamer betoogde, kan ik niet denken, dat hij zou bedoelen, dat het middel van reclame verdwijnen zou en dat hij deze reclame zou willen leggen in handen van kantonrechters. Er zou dus per se een regeling moeten komen, waarbij de militair bijv. bij de reclame en op nadere punten den noodigen steun en rechtszekerheid vindt bij andere deskundigen.

De heer van Sasse van Ysselt, dit toegevende, zal moeten erkennen, dat zijn motie als zoodanig dan aanvulling verdient en zoo niet te accepteeren is. Maar er is meer.

Deze zaak kan men niet met een vloek en een zucht afschaffen. Als ik mij niet bedrieg, is het de bedoeling van den Minister van Justitie en van de Ministers van Marine en Oorlog ook geweest, nu het nieuwe Wetboek van Strafvordering komt, zoo spoedig mogelijk de rechtspositie der militairen te verbeteren en in overeenstemming te brengen met die der burgers.

Ik verklap geen geheimen, wanneer ik constateer, dat de Minister van Justitie bereids een commissie tot dat doel heeft benoemd, welke dan een vrij inspannend en moeilijk werk zal hebben te doen, want om dit doel te bereiken, is noodig wijziging van het Wetboek van Militair Strafrecht, de wet op de krijgstucht, de Oorlogswet, en bovendien zal er voorzien moeten worden, hoe in tijd van oorlog de krijgsraden — de heer van Sasse van Ysselt wil die ook niet afschaffen — zullen gevormd worden.

Deze zaken moeten toch tegelijk worden opgelost, want men kan de zaak niet afschaffen zonder het andere in orde te maken.

Hiervoor is dus noodig een zeer omvangrijk werk en wanneer de noodige Koninklijke besluiten en maatregelen en wetten moeten worden veranderd, zal het een aardig wetboekje zijn, dat door de commissie aan de Minister zal worden gepresenteerd.

Dit alles zal eenigen tijd vereischen, maar dan moet de Kamer meer zekerheid hebben welken kant de heer van Sasse van Ysselt uit wil, voordat zij den Minister hieromtrent een bepaalde toezegging vraagt.

Men kan daarover verschillend denken. Er zullen leden in deze

Kamer zijn, die niet gaarne de militaire rechtspraak zouden opgeheven zien, anderen daarentegen zouden liever het militaire element geheel uit de jurisdictie zien verdwijnen.

Wat heeft dat alles nu te maken met de wetsontwerpen, die hier ter tafel liggen? Waarop het aankomt is dit: zijn deze wetsontwerpen op zich zelf een verbetering of niet?

Nu staat vast, dat deze beide wetsontwerpen de positie van den beklaagde reeds zeer aanzienlijk verbeteren, niet natuurlijk aanstonds zooveel als de heer Kleerekoper en anderen niet ten onrechte zouden wenschen, die gesproken hebben voor de afschaffing van de geheele tegenwoordige regeling, maar toch zal hiermede een groote stap vooruit zijn gedaan.

Waarom, vraagt de heer van Sasse van Ysselt.

In de eerste plaats, omdat de dubbele rechterlijke bijstand verdwijnt. De zoogenaamde „onmiddellijkheid" wordt ingevoerd in de rechtszaal. De procureur verdwijnt. De verdediger zal in aanraking komen met de leden van de rechterlijke macht, die de uitspraak doen. In de tweede plaats, omdat de beklaagde zal hebben het recht van hooger beroep. Dat acht ik een buitengewoon groot voordeel.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Dat heeft hij al.

De heer DRESSELHUYS: De beklaagde heeft op dit oogenblik, wanneer voorloopig de zaak is medegedeeld door den president van den krijgsraad, vóór de approbatie een termijn van hooger beroep, maar de auditeur-militair kan altijd daarna beroep instellen. Nu hebben wij de anomalie, dat de hoogere rechter, nota bene met het doel de straf te verzwaren, beveelt aan het openbaar ministerie, aan den lageren rechter, om in appèl te gaan.

Wij zien van juridisch standpunt de verschrikkelijke figuur, dat het hof krijgt het vonnis van den krijgsraad, waarin de beklaagde berust heeft, en dat het hof, dat den beklaagde nooit heeft gezien of gesproken, zegt: die man is te licht gestraft, en tegen den advocaat-fiscaal zegt: ge moet in appèl komen.

De beklaagde, die voor het hof komt, omdat dat gezegd heeft, dat de straf te licht is, maakt een heel gunstigen indruk en het hof zegt nu: eigenlijk had de krijgsraad gelijk, die man behoeft niet zoo zwaar gestraft te worden.

Wij zitten nu met de beslissing, dat de straf te licht is en daarom appèl moet worden bevolen. Ik wijs op de psychologische moeilijkheid, waarin de rechter zit, die gezegd heeft: de straf is te licht, kom in appèl, en die nu moet terugkomen van de dwalingen zijns weegs. Nu neem ik aan, dat tegenover den persoon van den rechter deze overweging niet geldt, maar, Mijnheer de Voorzitter, dat de beklaagde zich minder prettig gevoelt tegenover dien rechter, wilt u wel gelooven.

Bovendien is een voordeel, dat, zooals nu het nieuwe Wetboek van

Strafvordering voorschrijft — wij hebben het nog niet eens voor de burgers: de militairen zijn daarin nu eens de burgers wat voor —, de militairen de bevoegdheid hebben om twee dagen langer te appelleeren dan het openbaar ministerie kan appelleeren, d.w.z. dat zij bevrijd zijn van het zoogenaamde automatische appèl van het openbaar ministerie.

Dat zijn enorme voordeelen, die worden bereikt, wanneer deze wetsontwerpen worden aangenomen. Er zijn echter nog meer voordeelen.

Ik vraag mij nu af: indien de heer van Sasse van Ysselt gelijk heeft en in de toekomst de militaire jurisdictie moet worden afgeschaft, waaromtrent ik graag bijzonderheden hoor, waarom wil hij dat dan vastkoppelen aan deze alleszins logische beslissing van dit wetsontwerp, dat zeker niet genoeg geeft, maar toch een stap vooruit is?

Er kan een argument zijn: men kan zeggen, zooals ik verschillende leden vanmiddag hoorde beweren, het is beter, dat de wonde vandaag nog openblijft. Maar daarmede wordt de patiënt niet beter, want al neemt de Kamer de motie aan, te recht is door mevrouw Bakker en den heer Kleerekoper gezegd: daarmede is de zaak niet van de baan. In deze Kamer worden wel meer motiën van breedere strekking aangenomen, die niet dadelijk leiden tot practische wetgeving. Ik vraag mij af: waarom zullen wij het goede, dat de Minister van Justitie op het oogenblik biedt, ook uit een bezuinigingsoogpunt, niet met beide handen aangrijpen en eventueel toch stemmen vóór de motie van den heer van Sasse van Ysselt?

Zooals mevrouw Bakker reeds zeide: in cauda venenum, de staart moet er af. Als de heer van Sasse van Ysselt, mits zijn motie wat verduidelijkt wordt, de Kamer wil doen stemmen over de al of niet afschaffing van de militaire jurisdictie, zal dat een heel belangrijk moment worden in deze Kamer. Maar wanneer men apart wil stemmen over de vraag, of wij intusschen den oogst zullen binnenhalen, dien de Minister ons biedt, dan geloof ik, dat de zaak zuiver blijft. Ik blijf dus mede aandringen op het afhakken van den staart, of anders, wat deze motie betreft, op het stemmen alleen over het eerste gedeelte.

De heer Beumer: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het eenige lid van de Commissie van Rapporteurs, dat bezwaar heeft gehad tegen de indiening van deze motie. Ik ben van meening, dat de beide ontwerpen van wet, die thans in behandeling zijn en waarover deze motie spreekt, door de Kamer behooren te worden afgedaan; dat er geen enkele reden is, van welken aard ook, om de beraadslaging te schorsen en een uitspraak der Kamer uit te lokken over een punt, dat voor een goed deel buiten deze ontwerpen omgaat. Door aanneming van wetsontwerp Stuk 29 wordt niet in het minst geprejudicieerd. Het is reeds gebleken, dat de heer Kleerekoper, die prijs stelt op een tot stand komen van dit wetsontwerp, voor de schorsing

hoegenaamd niets gevoelt. De Kamer kan dat standpunt deelen, want indien dit wetsontwerp — over welks mérites ik op het oogenblik niet spreek; ik laat er mij niet over uit, of inderdaad de afschaffing van de approbatie de rechten van den beklaagde al dan niet verkort — tot stand komt, is er nog geen beslissing gevallen, die voor den heer van Sasse van Ysselt en zijn medestanders op den weg, om te komen tot afschaffing van de afzonderlijke militaire rechtspraak, moeilijkheden zou hebben opgeworpen.

Ook Stuk 33 behoeft niet te worden aangehouden; dit is een ontwerp, dat gequalificeerd kan worden als een eenvoudige poging tot bezuiniging; het is bijna niets anders dan een bezuinigingsmaatregel.

Nu wenscht de geachte afgevaardigde, die namens de grootst mogelijke meerderheid van de Commissie van Rapporteurs het woord heeft gevoerd, te komen tot een uitspraak der Kamer om de militaire rechtspraak af te schaffen. Hij wil dat doen door een motie en heeft te harer verdediging verschillende argumenten aangevoerd, o. a. dat een ritmeester in een strafzaak als getuige een verklaring had afgelegd, luidende, dat zijn onderhebbenden burgers waren en geen militairen. Aan een zoodanige mededeeling ken ik niet voldoende beteekenis toe om haar te laten dienen als argument; daar het hier betreft een mij onbekenden ritmeester, die gesproken heeft in een mij onbekend verband, kan zijn verklaring voor mij geen beteekenis hebben.

In de tweede plaats heeft deze geachte afgevaardigde verwezen naar een discussie, die lang geleden heeft plaats gehad; hij heeft in het debat gebracht het amendement, voorgesteld door het toenmalig lid der Kamer den heer Hugenholtz en is van meening, dat te recht destijds de beslissing niet zoo is gevallen als die geachte afgevaardigde wilde, omdat op de redactie van het amendement aanmerkingen vielen te maken en omdat het oogenblik voor de indiening van het amendement niet geschikt was. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat het op het oogenblik óók niet het geschikte moment is om de beslissing te nemen, die de geachte afgevaardigde wenscht genomen te zien. Allereerst omdat dit debat mij schijnt niet voorbereid te zijn. Formeel kan de geachte afgevaardigde er zich op beroepen, dat in het Voorloopig Verslag van de hernieuwde overweging in de afdeelingen van Stuk 29 gezegd is, dat sommige leden liever zouden zien, dat de geheele militaire rechtspraak werd afgeschaft dan dat, door afschaffing der approbatie, er een verslechtering in zou worden aangebracht, maar de simpele uitspraak, zooals die daar voorkomt, kan men kwalijk aanduiden als den eersten stap van behoorlijke voorbereiding om te komen tot de afschaffing van de afzonderlijke militaire rechtspraak.

Wanneer men de gewisselde stukken leest, dan moet men onvermijdelijk deze conclusie trekken. Het punt is even aangeroerd, maar het is niet behandeld.

Indien bij mij destijds een oogenblik het denkbeeld opgekomen

was, dat hedenmiddag, bij motie, afschaffing van de militaire rechtspraak zou worden voorgesteld, dat men een beslissing van de Kamer daarover zou wenschen uit te lokken, dan zou ik als lid der Commissie van Rapporteurs mijn best gedaan hebben om te bereiken, dat in het Voorloopig Verslag behoorlijk was uiteengezet, welke argumenten vóór de afschaffing pleitten, welke argumenten daartegenover gesteld konden worden, welke bezwaren daaraan verbonden zouden zijn. Den had de Minister breedvoerig kunnen antwoorden.

De zaak schijnt mij veel te ingewikkeld om bij een motie te worden afgedaan. Ik weet wel, dat voor sommige personen een dergelijke overweging niet erg zwaarwichtig is. Men hoort wel eens verkondigen, dat er in een bepaalde quaestie eindelijk een daad gesteld moet worden, en dan komt er een motie, maar wat er dan eigenlijk bereikt is, weet men niet. Indien ook deze motie is aangenomen, is er nog hoegenaamd niets opgelost.

Deze zaak is ingewikkeld, omdat wij niet alleen te doen hebben met afzonderlijke militaire rechtspraak, niet alleen met het militaire strafrecht, maar ook met de quaestie van het tuchtrecht. Het strafrecht hangt nu eenmaal samen met het tuchtrecht en juist het militaire strafrecht hangt samen met het militaire tuchtrecht. Dit punt moet nauwkeurig worden bekeken. Ik zie dus geen kans om hedenmiddag van de Kamer een beslissing te krijgen, waarvan men zal kunnen zeggen: daar is wel overwogen gedebatteerd en nadat breedvoerig en behoorlijk opinie tegenover opinie was gesteld, heeft men een stemming gehouden.

De geachte afgevaardigde is van meening, dat, indien deze motie is aangenomen, aan de Regeering duidelijk zal gebleken zijn, wat de Kamer wil.

Ik laat daar, of zelfs voor dit moment geldt, dat dan aan de Regeering duidelijk gebleken zou zijn wat de Kamer wil. Ik kom daarop nog terug. Maar dit staat vast — de heer Dresselhuys heeft dat voldoende duidelijk in het licht gesteld — dat, wanneer deze motie wordt aangenomen, de zaak niet plotseling tot oplossing komt; dat daarmede nog verscheidene jaren gemoeid zullen zijn. Hoe lang heeft het niet geduurd, eer het Wetboek van Militair Strafrecht ingevoerd is geworden! Een paar tientallen van jaren zijn daarover heengegaan. En deze quaestie is ten minste zoo ingewikkeld, wellicht nog ingewikkelder. Dus wie geeft waarborgen — en ik geloof, dat ik mij hierbij beweeg in den gedachtengang ook van den heer Kleerekoper —, dat, indien er mettertijd een wetsontwerp komt om deze zaak te regelen en alles wat daarbij behoort, de Kamer zich dan gedragen zal naar de motie, op een Vrijdag-achternamiddag, den 10den October 1924, geboren?

Die waarborgen bestaan niet. Het is derhalve volstrekt niet zeker, dat, indien de Kamer deze motie aanneemt, aan de Regeering duidelijk zal zijn, wat de Kamer — die er dan zal zijn — wil.

Bovendien, wij hebben het in deze materie meer gezien, dat in een niet zeer lang tijdsverloop verandering van gedachten plaats vond.

Men leze maar nauwkeurig het Voorloopig Verslag over het eerste afdeelingsonderzoek van dit wetsontwerp en het Voorloopig Verslag naar aanleiding van de hernieuwde overweging in de afdeelingen. Dan bemerkt men een zeer belangrijk verschil.

Maar er is meer. De toelichting van den geachten afgevaardigde was reeds zóó, dat daaruit moet volgen, dat de zaak aan de Regeering niet duidelijk is en ook niet duidelijk kan zijn.

De geachte afgevaardigde heeft verschillende desiderata genoemd; hij heeft aangegeven, hoe hij voor zich dacht, dat in de toekomst voor de militairen gezorgd zou moeten worden, wat betreft de strafrechtspraak. Hij heeft o. a. gesproken over de aanwijzing van bijzitters bij den gewonen burgerlijken strafrechter en meende, dat op die wijze een bevredigende oplossing van het vraagstuk mettertijd zou zijn verkregen.

Mijnheer de Voorzitter! Het is mij gebleken, dat ook een van de andere geachte leden dezer Kamer bijzonder ingenomen was met de mogelijkheid, dat die bijzitters zouden optreden. Ik wil er evenwel op wijzen, dat dit zeer bezwaarlijk zal kunnen gaan. Er staat in art. 156 van de Grondwet, dat de rechterlijke macht alleen wordt uitgeoefend door rechters, welke de wet aanwijst, en dat de wet kan bepalen, dat aan de berechting van burgerrechtelijke gedingen door leeken kan worden deelgenomen. Men zal zich herinneren, dat bij de laatste Grondwetsherziening gepoogd is ook strafrechtspraak mogelijk te maken met medewerking van leeken. Toen is door eenige leden van de Kamer — ik heb daartoe behoord — een amendement voorgesteld om juist voor strafzaken dit niet mogelijk te maken, om dit voor strafzaken uit te sluiten. Ik ben dientengevolge van meening, dat de toelichting, op dit punt door den geachten afgevaardigde van zijn motie gegeven, in strijd met art. 156 van de Grondwet is en dat die aanwijzing van bijzitters niet zal kunnen plaats hebben. De Regeering weet dus volstrekt niet, wat de Kamer wil, indien deze den verdediger der motie volgt.

Ik voer dit argument aan, om te doen zien, dat deze zaak niet zoo eenvoudig is; inderdaad, indien de motie wordt aangenomen, heeft de Kamer een uitspraak gedaan, maar niet een uitspraak, waarop voortgewerkt kan worden.

Door de geachte afgevaardigde mevrouw Bakker—Nort en ook door den heer Kleerekoper is in overweging gegeven aan den voorsteller om zijn motie te splitsen. Mijnerzijds zou ik in overweging kunnen geven de motie in te trekken, doch ik vermoed, dat in dit stadium daaraan geen gevolg gegeven zal worden en ik zal het dus niet doen. Maar het is mogelijk, dat de geachte afgevaardigde de heer Kleerekoper allicht, indien splitsing niet plaats heeft, zal komen met een motie, waarbij de Kamer wordt uitgenoodigd zich tot de Regeering te wenden met den wensch, dat zoo spoedig mogelijk worde overgegaan tot afschaffing van de militaire rechtspraak en aan de Regeering de opdracht wordt gegeven met den grootsten spoed de maatregelen, daartoe noodig, tot stand te brengen. Mijner-

zijds wil ik niet verder gaan dan tot het stellen van deze vraag aan de Regeering: dat zij, gehoord de beraadslaging over deze motie, er toe overga dit vraagstuk der afschaffing van verschillende kanten nauwkeurig te bekijken en dat zij, zoodra de gelegenheid daartoe gunstig is, aan de Kamer mededeeling zal willen doen van de resultaten harer overwegingen.

De heer TILANUS: Mijnheer de Voorzitter! Aan het slot van de beschouwingen, door den heer van Sasse van Ysselt gehouden tot aanbeveling van zijn motie, heeft de geachte afgevaardigde gezegd, dat wanneer de militaire rechtspraak afgeschaft zou worden, er eindelijk recht en billijkheid zou worden gedaan aan de militairen. Dit vestigde den indruk, alsof er tot nu toe in het leger voor de militairen niet naar recht en billijkheid zou worden gehandeld. Ik zal daar niet op ingaan, maar ik wensch uit te spreken, dat ik die gedachte zoo krachtig mogelijk verwerp.

Het eerste gedeelte van de vraag, waaromtrent de heer van Sasse van Ysselt een uitspraak van de Kamer wenscht, de afschaffing van de militaire rechtspraak, is, zooals reeds door eenige sprekers is opgemerkt, geen nieuwe vraag. Degenen, die zich met de studie van het militaire recht hebben beziggehouden en nog bezighouden, hebben deze vraag altijd als een prealabele vraag beschouwd en, gelijk de voorsteller der motie en ook de heer Dresselhuys hebben gezegd, is er over deze quaestie veel gedacht en veel geschreven. Ik erken, dat er overwegingen zijn aan te voeren, welke vóór, maar evengoed overwegingen, welke tegen het denkbeeld van den heer van Sasse van Ysselt pleiten.

Tot nog toe gold de meening, dat in de zeer bijzondere organisatie, welke het leger vormt, een afzonderlijke rechtsordening noodig is in verband met de zeer bijzondere omstandigheden en verhoudingen, waaronder de militairen leven.

Ik wensch thans niet op deze zaak in te gaan. Het vraagstuk is te belangrijk om daarover een uitspraak te doen zonder behoorlijke schriftelijke voorbereiding. Zeer te recht wees de heer Beumer er op, dat in de stukken slechts met een enkel woord daarover is gehandeld. Bovendien schijnt het mij toe, dat deze zaak slechts in een zeer verwijderd verband staat met het aanhangige wetsontwerp en daarom zal ik mijn stem niet kunnen geven aan de motie van den heer van Sasse van Ysselt, noch wat het eerste, noch wat het tweede gedeelte betreft. Gaarne sluit ik mij echter aan bij den wensch van den heer Beumer, dat de Regeering zeer bijzondere aandacht zal schenken aan dit vraagstuk.

De VOORZITTER: Bij de behandeling van de motie tot schorsing van de behandeling van dit ontwerp van wet zijn aan de Regeering vragen gesteld; misschien stelt de Regeering er prijs op, het woord te voeren.

De heer HEEMSKERK, Minister van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De VOORZITTER: Dan is het woord aan den Minister van Justitie.

De heer HEEMSKERK, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer niet de geachte voorsteller der motie de vriendelijkheid had gehad mij gisteren mede te deelen, dat hij voornemens was deze motie voor te stellen, dan zou de motie heden voor mij zijn geweest als een donderslag uit een helderen hemel, want er is in de stukken niets, dat eenige aanleiding zou kunnen geven tot het vermoeden, dat een motie als deze bij de beraadslaging over deze wetsontwerpen zou worden voorgesteld. Wel is met een enkel woord door sommige leden gesproken over de wenschelijkheid om de militaire rechtspraak in tijd van vrede af te schaffen, maar dat is niet in een zoodanig verband geschied, dat het geacht kon worden een onderwerp van debat bij deze gelegenheid te zullen uitmaken. Zelfs werd er gezegd, dat het meerendeel der leden, die een geheel andere oplossing wenschten dan door de Regeering was voorgesteld bij het organisatie-ontwerp, verklaarden, dat zij in ieder geval prijs stelden op het behoud van het leekenelement, d. w. z. van militairen, althans bij de rechtspraak in hooger beroep. Men kan gerust zeggen, dat deze motie is een parlementair hors d'oeuvre. Er zijn moties, welke aanleiding zouden kunnen geven tot een conflict tusschen de Kamer en de Regeering; er zijn moties, die voor de Regeering iets aangenaams bevatten, maar er zijn ook moties, waarvan het om zakelijke redenen onmogelijk is voor de Regeering om er haar instemming mede te betuigen. In deze laatste categorie valt de motie van den heer van Sasse van Ysselt. Indien de Regeering zou zeggen, dat zij die motie gaarne wilde aanvaarden, dan zou zij m.i. een zonderling figuur slaan.

Het is mij aangenaam geweest, uit de redevoeringen van verschillende geachte sprekers te bemerken, dat de motie, zooals zij daar ligt, ook bij de Kamer althans geen onverdeelden bijval heeft gevonden. Maar al zouden die redevoeringen anders hebben geluid, het is voor de Regeering onmogelijk in een zaak als deze met een dergelijke motie instemming te betuigen.

En nu is er in die motie nog wel een element van welwillendheid, want de geachte afgevaardigde heeft verklaard, dat het toch voor de Regeering, aangenamer moet zijn indien de beraadslaging over deze ontwerpen wordt geschorst dan indien zij worden verworpen. Aangenamer zal het voor de Regeering zijn indien zij worden aangenomen, maar hoe welwillend de geachte afgevaardigde het ook heeft ingekleed, aan dat onderscheid heeft de Regeering in deze niets. Zooals reeds door verschillende sprekers is aangetoond, elk logisch verband tusschen het principieele deel van de motie en schorsing van de behandeling van deze ontwerpen ontbreekt. Indien de geachte spreker meent, dat de positie van degenen, die terecht moeten staan

voor den rechter in militaire strafzaken, niet is zooals het behoort, dan wordt die positie door schorsing van behandeling van deze ontwerpen of door verwerping daarvan niet beter, terwijl dit in menig opzicht wel zal geschieden door aanneming daarvan.

Bij voorbeeld zal de procedure in appèl belangrijk veranderen, indien het wetsontwerp omtrent de reorganisatie wordt aangenomen. Thans moet nog bij procedure in appèl gevolgd worden de stijl, zooals die gebruikelijk was bij den Hove van Holland. Ik heb voor hetgeen in vroeger tijd gebeurd is grooten eerbied en niet alles wat men in dezen tijd als goed aanprijst vindt mijn instemming, maar ik kan toch ook niet alles van den vroegeren tijd bewonderen.

Ik zal iets uit twee exemplaren van formulieren in den stijl van het Hof van Holland voorlezen. Zoo luiden de twee laatste alinea's van een Inventaris van stukken, door den Advocaat-Fiskaal bij het Hoog Militair Gerechtshof ingediend: [1])

> „Aanbelangende den verderen inhoud van des Gedaagdes, eischer à minima, R.O. vermelde conclusie, eisch à minima dezelve zijn narratief, juris notoir of in confesso, en requireren daarom geen speciaal bewijs.
>
> Eindelijk produceert de Gedaagde eischer à minima R.O. zijn wel te funderen Schrifture van deductie, (is 't nood) te maken, teekenen, en alsdan te quoteren met de Letter D."

En een conclusie eindigt:

> „Mits welke en andere middelen, in tijd en wijlen (is 't nood) nader bij te brengen, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en krachtens de aangehaalde op hem verleende machtiging, afslaande de middelen en positiven van des Eischers mandament, bij mere denegatie, inpertinentie en irrelevantie, antwoordende in hooger beroep, concludeerde tot sub- en obreptie ten fine van niet ontvankelijk, en bij ordine, dat de Eischer bij sententie van dezen Hove .... worden verklaard, bij vonnis van den krijgsraad voornoemd, van 19.., alhier in geschil, te zijn niet bezwaard."

Ik geloof toch wel, dat het gewenscht is dezen rimram op te ruimen. Ik moet eerlijk bekennen, dat ik het niet heelemaal begrijp, en ik geloof, dat iedereen het er over eens is, dat het gewenscht is, dat in appèl niet meer schriftelijk geprocedeerd wordt en dat de appellant niet meer bij procureur behoeft te verschijnen, maar het veel eenvoudiger stelsel gevolgd wordt, dat in dit wetsontwerp wordt aangegeven.

Men kan dus inderdaad niet zien, welk logisch verband er is tusschen het principieele deel van de motie van den geachten afge-

---

[1]) Opgemerkt moge worden dat dit model gedurende de laatste 10 jaren niet meer wordt gevolgd. Red. M. R. T.

vaardigde en zijn voorstel tot schorsing. Wat nu het principieele deel aangaat, moet ik mij natuurlijk geheel en al aansluiten bij de opmerking van den heer Beumer, dat het debat daarover niet is voorbereid — en hoe weinig voorbereid het debat is, blijkt wel uit enkele opmerkingen van den heer Kleerekoper, die natuurlijk in beginsel van harte met het principieele deel van de motie instemt, maar toch zeer te recht heeft opgemerkt, dat, indien men zich zou zetten aan de uitwerking van de gedachte daarvan, men met allerhande zaken rekening moet houden. Met zooveel zaken, moet ik zeggen, dat men niet voetstoots kan zeggen, dat het principe, dat de geachte afgevaardigde wil stellen, voor uitvoering vatbaar is. Over de vraag in hoeverre men de rechtspleging over militairen bij den burgerlijken rechter kan overbrengen, kan de Regeering zich thans moeilijk uitspreken; het debat is inderdaad niet voorbereid. Maar men mag zich toch wel rekenschap geven hiervan, dat men in tijd van oorlog in ieder geval krijgsraden noodig zal hebben, zoodat er altijd gezorgd moet worden, dat er een zekere pépinière is van officieren, die in die krijgsraden kunnen optreden.

De heer KLEEREKOPER: Of men ontwapent en dan is ook dit vraagstuk meteen opgelost!

De heer HEEMSKERK, Minister van Justitie: Wij hebben het hier niet over het vraagstuk van de ontwapening. Niet alleen in tijd van oorlog, maar ook in tijd van oorlogsgevaar zal het noodig zijn, krijgsraden te hebben. Er zal ook altijd moeten zijn kennis van militaire verhoudingen bij dengene, die recht spreekt over delicten, door militairen gepleegd, die niet van zuiver burgerlijken aard zijn.
Ik kan moeilijk de geheele rede van den geachten voorsteller beantwoorden ....

De VOORZITTER: Dat is ook niet noodig, Excellentie.

De heer HEEMSKERK, Minister van Justitie .... maar indien ik een punt niet beantwoord, wil ik daarmede niet geacht worden, dat punt te hebben toegestemd. Ik verheug er mij dikwijls in, dat de geachte afgevaardigde van hetzelfde gevoelen is als ik, maar in deze rede van den geachten afgevaardigde heb ik al zeer weinig gevonden dat ik kan toestemmen. Ik heb er o.a. gevonden een hoogst onbillijke beoordeeling van de militairen, die aan de militaire rechtspraak deelnemen. Hij heeft de militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof zoo maar genoemd niet-deskundige leden. Ik kom daar tegen op, het komt mij voor, dat de geachte afgevaardigde dat oordeel niet had mogen uitspreken. Ik ben overtuigd, dat de leden van het Hoog Militair Gerechtshof van den militairen rang op dit gebied wel degelijk deskundig zijn, en vlijtig studie maken ook van de rechtspunten. Naar wat ik hoor, beijveren zij zich niet minder dan

de juridische leden om met de rechtspunten en wettelijke punten in het geding rekening te houden — en dat ligt toch in den aard der zaak.

Ik vraag niet, dat de geachte afgevaardigde dit zal terugnemen, zooals ik hier door een van de geachte leden hoor zeggen. Ieder moet weten, wat hij zegt; ik moet weten, wat ik zeg en de geachte afgevaardigde moet weten, wat hij zegt. Dat blijft dus verder voor rekening van den geachten afgevaardigde zelf, ik kan het hem alleen niet toestemmen. Ik kan ook niet toestemmen, dat, indien zoogenaamde leeken in tuchtzaken, die speciaal hun vak betreffen, rechtspraak uitoefenen onder de leiding van een juridischen president, dat de zaak dan spaak moet loopen of dat er tweeslachtigheid in de rechtspraak ontstaat. Ik heb daarvan zelf gedurende vele jaren een geheel andere ondervinding opgedaan in den Raad van Tucht voor de Koopvaardij, thans de Scheepvaartraad, zoodat ik dat met geen mogelijkheid kan aannemen.

Maar dan is er, en daarop heeft de heer Kleerekoper te recht gewezen, een verband tusschen straf- en tuchtrecht. Thans kan het gebeuren, dat overtredingen krijgstuchtelijk worden afgedaan, en misdrijven ook. Men zal dus altijd moeten uitmaken, en op de een of andere manier zal daarbij de militaire autoriteit te pas moeten komen, of een zaak krijgstuchtelijk kan worden afgedaan. Ook in de meeste zaken, die wel strafrechtelijk worden afgedaan, zit een krijgstuchtelijk element en zal de vraag van subordinatie of insubordinatie beoordeeld moeten worden, niet geheel en al zooals in het burgerlijke leven. Daarenboven is er op het oogenblik een recht van reclame van krijgstuchtelijke straffen bij het Hoog Militair Gerechtshof. Dat alles wijst er op, dat men wel als desideratum kan stellen, dat de rechtspraak voor militairen zooveel mogelijk gelijk zij aan die voor burgers, en een zoodanig desideratum zou ik gaarne welwillend willen bejegenen en, zooals de heer Beumer het uitdrukte, ernstig willen overwegen, maar desniettemin moet men met zooveel elementen rekening houden, dat het volstrekt onmogelijk is om met één woord de uitspraak te doen, dat zij volkomen gelijk worden gesteld. Daarom kan het principieele deel van de motie ook altijd maar een zeer relatieve waarde hebben en eigenlijk alleen deze beteekenis, dat men het ten zeerste op prijs zal stellen, dat de commissie, waarvan de heer Dresselhuys voorzitter is, rekening houdende zooveel als zulks mogelijk is met den wensch, dien de Kamer eventueel zou uitspreken, haar werk spoedig zou voltooien en spoedig wetsontwerpen aan de Regeering voorleggen, die inhouden een hervorming van het militaire strafrecht. Zij heeft verzocht ook vrij te zijn in het doen van voorstellen omtrent de militair-rechterlijke organisatie, en die vrijheid is haar gelaten.

Er is nog een punt, waarop wel gelet mag worden. Op marineschepen buitengaats heeft men niet altijd een rechtbank bij de hand. De geachte afgevaardigde stelt voor, dat de Regeering zal worden uitgenoodigd voorstellen van wet in te dienen tot afschaffing van

de militaire rechtspraak binnen het Rijk in Europa in tijd van vrede. Hij laat de marineschepen buitengaats zwemmen.

Nog een enkel woord over twee speciale punten, die in het debat zijn gebracht. U veroorlove mij, Mijnheer de Voorzitter, dat ik, evenals de heer Kleerekoper, iets zeg over het wetsontwerp tot reorganisatie van de militaire rechtspraak. De geachte afgevaardigde meende, dat er in dat wetsontwerp een ontzettende wanverhouding zou zijn tusschen de juridische en de militaire leden van het Hooggerechtshof, omdat de militaire leden f 6500 tot f 7000 traktement zouden krijgen en de juridische leden buiten het traktement, dat zij uit anderen hoofde genieten, een toelage van f 1000.

Mijnheer de Voorzitter! Deze militaire leden zouden, indien zij niet waren benoemd tot lid van het Hoog Militair Gerechtshof, gepensionneerd moeten worden. Zij krijgen dus feitelijk als traktement het verschil tusschen hetgeen zij als pensioen zouden krijgen en het bedrag van het traktement. Wanneer men dat in aanmerking neemt, blijkt, dat die „wanverhouding" in werkelijkheid niet bestaat.

Het is volkomen waar, dat wordt voorgesteld, dat de juridische leden voor een geringe toelage dit werk zullen doen, en dan is het te waardeeren, dat zij het voor zulk een geringe toelage willen doen.

De heer VAN RAPPARD: Maar de militaire leden behoeven niet altijd gepensionneerden te zijn.

De heer HEEMSKERK, Minister van Justitie: De militaire leden zijn personen, die in de termen zouden vallen om gepensionneerd te worden, indien zij niet werden benoemd tot lid van het Hoog Militair Gerechtshof, zoodat feitelijk door hun functie een pensioen wordt uitgespaard.

Er zijn tamelijk bejaarde militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof, die algemeen bekend en geacht zijn wegens de kunde en nauwgezetheid in het waarnemen van die functie.

Wanneer men nu zegt, dat het juridische element verzwakt is in den laatsten tijd, doordat er maar twee juristen zijn en vier militairen, moet ik zeggen, dat dit toch niets anders is dan schijn. Want de juridische leden brengen natuurlijk altijd de juridische beschouwing in de raadkamer en de militaire leden zijn vatbaar, die aan te nemen en dan komt het op een enkelen jurist meer of minder niet aan.

Nu heeft de heer van Sasse van Ysselt à propos van de juridische leden een niet billijk verwijt aan de Regeering gedaan, nl. dat de Regeering zich niet had mogen uitlaten hierover, dat zij geschikte personen zou kunnen vinden om, bij aanneming van deze organisatie, in het Hoog Militair Gerechtshof in den Haag zitting te nemen. De geachte afgevaardigde meent, dat daarmee een blaam is geworpen op de tegenwoordige juridische leden van het Hoog Militair Gerechtshof. Het heeft mij leed gedaan, dat die geachte afgevaardigde dit persoonlijk element in debat heeft gebracht. Het persoonlijk element is door de Regeering nooit in het debat gebracht.

Dat is gebeurd in het Voorloopig Verslag. In art. 1, sub 2°., wordt gezegd:

> „Dit voorschrift maakt den indruk, uitsluitend te zijn gebaseerd op het feit, dat op dit oogenblik twee oud-leden der militaire justitie, een lid van den Hoogen Raad en een lid van het gerechtshof te 's-Gravenhage, beschikbaar zijn om tot burgerleden van het Hoog Militair Gerechtshof te worden benoemd. Wat echter, indien zich te eeniger tijd het geval mocht voordoen, dat geen leden van die twee hooge colleges voor een benoeming in aanmerking komen of wenschen te komen of, eenmaal benoemd, de leden wegens toeneming hunner ambtelijke werkzaamheden zich verplicht zien te bedanken?"

Daar is het persoonlijk element in het debat gebracht. Daarop heeft de Regeering geantwoord:

> „Het mag ongetwijfeld als een bijzonder gelukkige omstandigheid worden aangemerkt, dat de ondergeteekenden in de gelegenheid zullen zijn als president en rechtsgeleerd lid van het Hoog Militair Gerechtshof twee leden der rechterlijke macht aan te wijzen, die in vroegere functies hun sporen op het gebied der militaire justitie hebben verdiend. Toch hebben de ondergeteekenden hun plan allerminst op die omstandigheid opgebouwd ....",

en verder wordt er dan gezegd, dat men ook verder wel titularissen zal kunnen vinden. Voor het Hoog Militair Gerechtshof, zooals het nu is, zal men ook verder wel altijd titularissen kunnen vinden, dat blijft gelijk. In elk geval blijkt, dat het persoonlijk element niet in het debat is gebracht door de Regeering, maar dat dit is geschied in het Voorloopig Verslag, en thans weer door den geachten afgevaardigde. Geen wonder, dat ik thans met de rede van den geachten afgevaardigde minder kan instemmen dan gewoonlijk met zijn redevoeringen het geval is. Dit verwijt moet ik inderdaad terugwijzen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog veel kunnen zeggen, maar het komt mij voor, dat ik op het oogenblik hiermee kan volstaan en dat dit wellicht aan de Kamer aangenaam zal zijn.

De Voorzitter: De heer van Sasse van Ysselt wenscht zijn motie nader te verdedigen. Ik behoef dien geachten afgevaardigde er niet op te wijzen, dat het niet noodig is, dat hij ingaat op al hetgeen hier is gezegd. Dat zoude voeren buiten het terrein der motie.

De heer van Sasse van Ysselt: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij gaarne houden aan uw wenken, met het gevolg, dat ik op veel van het gesprokene thans niet zal ingaan. Ik wensch daarom alleen

te zeggen, dat het niet juist is wanneer men zegt, dat de motie onvoorbereid is ingediend. Het onderwerp daarvan is toch hier meermalen aan de orde geweest en reeds menigmaal is hier de wenschelijkheid uitgesproken om de militaire rechtspraak af te schaffen. Dientengevolge mag men toch wel van de Kamer verwachten, dat zij met oordeel des onderscheids over deze zaak kan spreken.

Door den heer Dresselhuys is gezegd: bij het voorstellen der motie hebt u niet gezegd, hoe in de toekomst de berechting van militaire verdachten moet worden geregeld.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, op het oogenblik is er toch geen wetsontwerp voorgesteld! Het gaat hier om een motie en daarin behoeven toch niet alle onderdeelen van de zaak, die het daarbij geldt, te worden behandeld. Men behoeft daarin niet in details af te dalen. Het is voldoende daarin uit te spreken wat men er door bereiken wil, nl. dat de militaire rechtspraak voor den tijd van vrede behoort te worden afgeschaft.

Men vraagt nu alweder: wat wilt gij er dan toch mede? Ik heb bij mijn toelichting der motie al een paar punten aangegeven, die in een overgangswet moeten geregeld worden, o.a. dat de militaire strafzaken bij den burgerrechter moeten worden aangebracht door een specialen ambtenaar van het openbaar ministerie, zooals de Rijksfiscale zaken bij hem worden vervolgd door den Rijksadvocaat. Daardoor reeds krijgt de gewone rechterlijke macht de noodige toe- en voorlichting. Hetzelfde zou kunnen gebeuren, wanneer er voor militaire strafzaken militaire deskundigen bij den burgerlijken rechter kwamen. Ik meen daarom, dat men niet mag zeggen, dat deze zaak onvoldoende is voorbereid en rauwelings hier is gebracht.

Wat betreft de door den Minister opgeworpen quaestie van de opleiding van militairen voor de militaire rechtspraak in tijd van oorlog, wensch ik nog te zeggen, dat de niet-juristen in de krijgsraden daarvoor niet de noodige opleiding ontvangen, omdat zij gewoonlijk niet meespreken over de zaken, die daar behandeld worden, omdat zij daarover geen oordeel hebben en daarom zich meestal bepalen tot het uitspreken van het woord conform.

Het was verre van mij, zooals de Minister ook nog meent, om een blaam te werpen op de militaire leden van het Hoog Militair Gerechtshof, toen ik zeide, dat zij geen deskundigen op strafrechtelijk gebied zijn; het strafrecht hebben zij toch niet geleerd. Zij zijn, vóórdat zij in het hof kwamen, in het militaire leven geweest, maar zij hebben daar geen kennis van het strafrecht opgedaan. Voor de kennis van het recht wordt geëischt speciale opleiding en practische ervaring.

Wanneer men zich afvraagt: militaire rechtspraak of niet, moet men, naar mijn meening, zich niet gaan begeven in allerlei details, zooals de heer Dresselhuys wil. Die zaken behoeven op dit oogenblik niet te worden behandeld, omdat wij hier niet te doen hebben met een wetsontwerp, maar met een motie, waarin slechts een wensch wordt uitgesproken. De Kamer kan toch zeer goed oordeelen, dat

het wenschelijk is, dat er in tijd van vrede geen afzonderlijke militaire rechtspraak zij, zonder dat daarbij die quaestie in details behandeld wordt.

De heer DRESSELHUYS: Wat verstaat u daaronder?

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Dat is een vraag naar den bekenden weg; dat weet u zeer goed. Ik versta daaronder, dat alle strafzaken, die op het oogenblik door den militairen rechter worden behandeld, in tijd van vrede zullen worden gebracht bij den burgerlijken rechter.

De heer DRESSELHUYS: Maar niet bij den gewonen burgerlijken rechter?

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Ja, bij den gewonen burgerlijken rechter.

De heer DRESSELHUYS: Zonder bijzitter?

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Ik heb reeds gezegd, dat hij voorlichting behoort te bekomen hetzij van een speciaal lid van het openbaar ministerie, of dat hij bijzitters krijgt te zijner voorlichting, waar het geldt speciale militaire toestanden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb bemerkt, dat er bezwaar bestaat tegen dat deel der motie, waarbij wordt voorgesteld om, in afwachting van de behandeling van het voorstel tot afschaffing van de militaire rechtspleging en rechtspraak, de wetsontwerpen nos. 29 en 33 te schorsen. Daarom wensch ik uit de motie te schrappen de woorden: besluit de verdere behandeling van de wetsontwerpen 29 en 33 te schorsen. De leden, die mijn motie steunden, betuig ik daarvoor mijn dank.

De VOORZITTER: De heer van Sasse van Ysselt deelt mede, dat hij mede namens zijn medevoorstellers uit de motie van orde wenscht te schrappen de woorden: „besluit in afwachting daarvan de verdere behandeling van de ontwerpen van wet nos. 29 en 33 te schorsen", zoodat overblijft:

„De Kamer,

van oordeel, dat de berechting van militairen in tijd van vrede door eene afzonderlijke militair-rechterlijke macht en volgens afzonderlijke voorschriften van rechtspleging *niet* behoort te worden gehandhaafd;

noodigt de Regeering uit voorstellen van wet in te dienen tot afschaffing van de militaire rechtspraak binnen het Rijk in Europa *in tijd van vrede*

en gaat over tot de orde van den dag."

Wanneer niemand der leden hierover meer het woord verlangt, heb ik er geen bezwaar tegen over deze motie van orde te laten stemmen.

De heer Beumer wenscht het woord over deze motie van orde; dat geeft mij aanleiding aan de Kamer voor te stellen haar te doen drukken en ronddeelen en den dag der beraadslaging later te bepalen.

De beraadslaging over het voorstel van den Voorzitter wordt geopend.

De heer Schaper: Mijnheer de Voorzitter! Ik betreur het, dat u dit voorstel doet. Deze zaak is niet nieuw en reeds jarenlang in de Kamer besproken. De uitspraak in principe, de uitwerking natuurlijk afwachtende, is niet zoo moeilijk, dat de Kamer daarover niet zou kunnen besluiten, ook al zou de heer Beumer hierover nog gaarne eenige pikante woorden willen zeggen, wat wij met genoegen zullen aanhooren.

Ik meen dus, dat het beter is, over de zaak thans te stemmen en moet mij tegen uw voorstel verzetten.

De Voorzitter: Ik moet den heer Schaper antwoorden, dat ik erken, dat deze zaak niet nieuw is, maar uit de straks gevoerde debatten is mij voldoende gebleken, dat zij bij de schriftelijke behandeling niet tot haar recht gekomen is. Ik heb er bezwaar tegen, waar wij onzen tijd zoo hard noodig hebben, om hierover thans debatten te gaan voeren.

Ik blijf er bij, wanneer de Kamer thans over de motie van orde wil stemmen, is het mij goed, maar wanneer er sprekers zijn, kan ik er niet mee instemmen, dat het debat thans verder gevoerd wordt.

De heer Beumer: Mijnheer de Voorzitter! Niettegenstaande het bezwaar van den geachten afgevaardigde den heer Schaper, zou ik uw voorstel willen ondersteunen.

Ik ben van meening, dat deze materie niet goed is voorbereid. De geachte afgevaardigde beroept er zich op, dat de zaak niet nieuw is; dat is volkomen juist.

Maar hij houde in het oog, dat het wetsontwerp tot afschaffing der approbatie, dat nu aan de orde is gesteld, weer naar de afdeelingen is verwezen, omdat die zaak niet bekeken was door het grootste gedeelte van de leden der Kamer in haar tegenwoordige samenstelling.

Dat wetsontwerp regelt een bepaald punt, ten aanzien waarvan gerust verklaard mag worden, dat de belangstelling van een groot deel der leden niet buitengewoon groot was. Niettemin is men van oordeel geweest, dat het wenschelijk was deze zaak nu weer naar de afdeelingen te verwijzen om een behoorlijke schriftelijke behandeling te verkrijgen.

Wat betreft de afschaffing der militaire rechtspraak, in de jaren, dat ik in de Kamer zitting heb, heb ik nog geen debat daarover bijgewoond. Ik herinner mij uit de *Handelingen* van vroeger jaren het debat, dat bij de behandeling van het Wetboek van Militair Strafrecht daarover is gevoerd, maar ik betwijfel, of het grootste deel der leden op dit oogenblik dat debat voldoende helder voor oogen heeft en de vragen, die aan deze zaak vastzitten, voldoende duidelijk voor zich zelf kan formuleeren, dat hierdoor een stemming mogelijk is, waarbij ieder weet, waarover hij stemt, en waarbij men tevens een beslissing zou hebben over de verschillende punten, die hiermee verband houden.

Om deze reden meen ik uw voorstel te moeten steunen.

De heer Dresselhuys: Mijnheer de Voorzitter! Juist zij, die voor de zaak, door den heer van Sasse van Ysselt voorgesteld, gevoelen, moeten, dunkt mij, zich vereenigen met uw voorstel, omdat, wanneer wij thans rauwelijks gaan stemmen over de zaak bij wijze van sentiment, naar mijn overtuiging verschillende leden dezer Kamer, wien de zaak ernstig ter harte gaat, zullen aarzelen hun stem aan deze zaak te geven, terwijl bij een rustig overwogen debat ongetwijfeld iets in den zin van het voorstel van den heer van Sasse van Ysselt te bereiken valt.

Ik wil niet wijzen op de anomalie, dat de Regeering juist een commissie heeft benoemd, die het vraagstuk zal onderzoeken, en dat de Kamer, zooveel vlugger, reeds in eenige minuten beslist, zonder af te wachten wat die commissie voorstelt. Misschien is dat meer eèn persoonlijke overweging. Ik wil echter toch wel aandringen met den heer Beumer op dit punt, dat hij of zij, die deze zaak wil beslissen en kennen, studie van de zaak moet maken en het pro en contra moet hooren, met name moet weten, welke practische oplossing men zich voorstelt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoor den heer van Sasse van Ysselt nu zeggen: iedereen weet, wat ik bedoel. Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik weet waarlijk niet, wat hij bedoelt. Wil hij komen tot de oplossing van den burgerrechter met bekwame bijzitters — het is twijfelachtig of dit vanwege de Grondwet kan —, met bekwame menschen, die hem zullen voorlichten en vooral in de klachtzaken zullen zorgen, dat er geen militaire onjuistheden zullen gebeuren, dan wil ik wel zeggen, dat mijn sympathie aanvankelijk gaat in de richting van het voorstel van den heer van Sasse van Ysselt, maar dan zou ik vandaag niet willen stemmen vóór de motie, die vraagt afschaffing van de militaire jurisdictie.

Mijnheer de Voorzitter! Juist in het belang van hen, die de gedachte van den heer van Sasse van Ysselt ondersteunen, ondersteun ik uw voorstel om deze motie te doen drukken en ronddeelen.

De heer Kleerekoper: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan noch de argumentatie van den heer Beumer, noch die van den heer Dressel-

huys bewonderen. Want het is evenmin, wil het mij voorkomen, een volkomen logische wijze van bestrijding van de motie, wanneer men zegt, dat zij niet genoeg schriftelijk is voorbereid, als wanneer men zegt, dat zij niet genoeg details verwerkt.

Noch het een, noch het ander is nl. vereenigbaar met het karakter van een motie van orde. Een motie van orde strekt — dat is immers de grief, die de heer Beumer er herhaaldelijk tegen heeft aangevoerd — om een wensch van de Kamer tot uiting te brengen. En dan kan men altijd zeggen: het is vanmiddag eigenlijk de middag niet, of men kan zeggen: er zal een dag komen, die nu nog niet is aangebroken, die buitengewoon geschikt zal zijn om de motie te behandelen! Doch wat hier uitgesproken wordt, is dit slechts:

Wij hebben ons zooeven verzet tegen het laatste gedeelte van het voorstel van den heer van Sasse van Ysselt, omdat het bezwaar toen was, dat men het lot van deze wet niet mocht vastbinden aan een wensch van de Kamer, waarvan de uitvoering veel tijd zou eischen, in welken tijd verbeteringen te verkrijgen waren, die niet mochten worden uitgesteld als daardoor voor de betrokken personen inmiddels minder goeds bereikbaar zou worden.

Nu gaat men andersom doen. Wij hebben zooeven ons standpunt bepaald, en, rekenende op de loyauteit van onze medeleden, hebben wij gezegd, dat wij deze wetsontwerpen wenschten te behandelen en aan de totstandkoming er van onze medewerking wenschten te verleenen, doch dat wij dat beschouwden als een voorloopigen stap, dien wij wenschten te doen met de principieele motie van den heer van Sasse van Ysselt niet op den achtergrond, maar op den voorgrond.

Nu de staart er af is, nu zuiver voor het standpunt wordt gestemd en wij zeggen: laten wij de wetsontwerpen aannemen, maar daaraan vastbinden, dat in principe aan de afschaffing van de militaire berechting zal worden gewerkt, zegt men: neen, dat is niet de bedoeling geweest, wij zullen nu medewerken aan de totstandkoming van deze wetsontwerpen en wat in de toekomst zal gebeuren, daarover zullen wij in de toekomst spreken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik acht dat onjuist.

Als de heer Dresselhuys vraagt: hoever zal men kunnen gaan naar het terrein van de burgerlijke rechtspleging, antwoord ik: dat zal blijken bij de uitwerking. Wat wij uitspreken, is, dat de Kamer wenscht, dat men zoo ver mogelijk zal gaan als met de techniek van de zaak vereenigbaar is.

De heer Dresselhuys: Dat staat niet in de motie.

De heer Kleerekoper: Dat staat wèl in de motie. Er staat in de motie, dat men wenscht de militaire rechtspraak af te schaffen, dat wil dus zeggen, dat dat gedeelte van de militaire rechtspleging — zoo versta ik in redelijkheid de motie —, dat niet een noodzakelijk gevolg is van de militaire positie van den beklaagde, moet ver-

dwijnen. Zoo heb ik het altijd opgevat. Dat de verschillende vergrijpen van den militair, die zijn dienst raken, worden berecht door zijn superieuren, heb ik altijd beschouwd als een slechte noodwendigheid van een slechte zaak. Ik beweer, dat in loyauteit de motie niet anders aanduidt dan dat als principe door de meerderheid der Kamer wordt uitgesproken — als de motie wordt aangenomen —: Wij wenschen zoover als met de militaire techniek mogelijk is — zoolang die militaire techniek nog bestaat — ook den militair-aangeklaagde voor den burgerlijken rechter te stellen. Wanneer de motie wordt aangenomen, zou ik dat als een belangrijke verbetering beschouwen.

De Voorzitter: Ik heb den geachten afgevaardigde verschillende malen over zijn loyauteit hooren spreken. Ik geloof, dat niet alleen de heer Kleerekoper het geluk heeft loyauteit te bezitten, maar dat dat met alle leden het geval is.

Ik wil er verder op wijzen, dat wij bij elkander zijn gekomen om te behandelen onder meer de ontwerpen van wet tot afschaffing der approbatie en de wijziging van de organisatie en de rechtspleging van het Hoog Militair Gerechtshof. Vóór de behandeling is echter de heer van Sasse van Ysselt gekomen met een motie van orde tot schorsing, zoodat die motie van orde het eerst behandeld moest worden. Nu de motie echter van karakter veranderd is en niet meer dadelijk behandeld behoeft te worden, blijft mij niets anders over dan de Kamer te verzoeken, mede te gaan met mijn voorstel om haar te doen drukken en ronddeelen en den dag der beraadslaging later te bepalen.

De beraadslaging over het voorstel van den Voorzitter wordt gesloten.

Het voorstel van den Voorzitter wordt in stemming gebracht en met 43 tegen 27 stemmen aangenomen.

De algemeene beraadslaging over het ontwerp van wet tot **wijziging van de organisatie van en de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof (33)** wordt gesloten.

De artikelen 1 en 2 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen

De Voorzitter: In artikel 3 is een wijziging aangebracht na het uitbrengen van het Verslag. Ik verneem, dat bij de Commissie van Rapporteurs tegen deze wijziging geen bezwaar bestaat.

De artikelen 3, 4 en 5 en de beweegreden van het ontwerp van wet worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De VOORZITTER: Verlangt iemand hoofdelijke stemming over het ontwerp van wet?

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Mijnheer de Voorzitter! Ik vraag geen stemming, maar ik verzoek aanteekening in het officieel verslag, dat ik tegen dit ontwerp van wet ben.

De VOORZITTER: Aan het verzoek van den heer van Sasse van Ysselt zal worden voldaan.

Het ontwerp van wet wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1924—1925. — **29.**

Afschaffing der approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden gewezen, en, in verband daarmede, toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals.

NOTA VAN WIJZIGING.

(Ingezonden bij brief van 27 September 1924.)

De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. **227** der Zitting 1914—1915 en n°. **38** der Zitting 1923—1924. [1])

Na artikel 3 wordt ingevoegd een nieuw artikel van dezen inhoud:

„Artikel 4.

Artikel 39 van het Wetboek van Militair Strafrecht vervalt."

Artikel 4 wordt Artikel 5.

Toelichting.

Artikel 39 van het Wetboek van Militair Strafrecht bepaalt, dat voor zooveel bij het gemeene recht de toepasselijkheid van bijzondere voor minderjarige personen geldende bepalingen afhankelijk wordt gesteld van den leeftijd dien de schuldige heeft op het

[1]) Zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 514 en Deel XX, bladz. 34 e.v. Red. M. R. T.

tijdstip van de uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg, ten aanzien van zaken betreffende zoodanige minderjarige personen, waarvan de militaire rechter kennis neemt, voor dat tijdstip in de plaats treedt het tijdstip waarop het vonnis in eersten aanleg wordt gewezen.

Deze afwijking van het gemeene recht werd destijds gegrond op de omstandigheid, dat in militaire zaken de rechter in eersten aanleg in verband met het instituut der approbatie bij het wijzen van het vonnis niet weet wanneer de uitspraak zal zijn en daarom, indien de toepasselijkheid der bijzondere bepalingen van het tijdstip der uitspraak afhankelijk werd gesteld, in bepaalde gevallen in het onzekere zou kunnen verkeeren welk recht hij zou moeten toepassen.

Waar nu echter in het onderhavige ontwerp de afschaffing der approbatie wordt voorgesteld, komt daarmede de reden der afwijking te vervallen en kan door intrekking van artikel 39 van het Wetboek van Militair Strafrecht ook op dit punt het gemeene recht in militaire zaken tot gelding worden gebracht.

De voorgestelde wijziging strekt daartoe.

De openbare behandeling van het wetsontwerp had in de Tweede Kamer der Staten-Generaal plaats op 10 October 1924. Aan de Handelingen der Staten-Generaal 1924—1925—II bladz. 82 e.v. ontleenen wij het volgende:

De algemeene beraadslaging wordt geopend.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Mijnheer de Voorzitter! Over dit wetsontwerp zou ik slechts een enkel woord willen zeggen.

Ik geef toe, dat de approbatie, die bij dit wetsontwerp zal worden afgeschaft, niet iets is, dat behoort bij een goed geregelde rechtspleging, maar die is de militaire rechtspleging thans nog niet en daarom heeft zij die alsnog noodig. Zij is een verouderd instituut en geeft niet wat men bij de burgerlijke rechtspleging heeft: de zekerheid, dat bij de militaire rechtspraak op alle mogelijke wijzen gezorgd en gewaakt wordt voor de belangen en de behoorlijke berechting van de militaire verdachten. Ik heb reeds gezegd wat er aan de militaire rechtspleging mankeert, zoodat de militairen daarin niet hebben de waarborgen, die men van een goede rechtspleging mag verlangen. Daarom wensch ik, dat de approbatie, zoolang de militaire rechtspleging niet grondig is herzien, blijft bestaan, opdat er voor gewaakt kan blijven worden, dat wat voor de informatiën en de krijgsraden is voorgeschreven, in de militaire rechtspleging zoo goed mogelijk worde nageleefd.

De heer Kleerekoper heeft er reeds op gewezen, dat prof. Simons in het *Handelsblad* en in het *Weekblad van het Recht* geschreven heeft, dat de bestaande militaire rechtspleging het instituut van de approbatie niet kan missen, en de voorganger van dezen Minister van Justitie, Minister Ort, heeft slechts gedeeltelijke afschaffing daarvan voorgesteld, want hij achtte het wenschelijk, dat de approbatie bestaan blijft, voor zoover het betreft de belangen van den beklaagde. De toenmalige Regeering heeft in haar Memorie van Toelichting zeer goed gemotiveerd, waarom die gedeeltelijke handhaving der approbatie noodig is. Ik sta dus in mijn zienswijze niet alleen.

Ik zeg dat niet om tegen dit wetsontwerp te stemmen, want dat geeft toch niets meer. De approbatie is toch een zaak, welke vele leden van deze Kamer niet interesseert. Ik zeg dit alles alleen bij wijze van protest tegen de onmiddellijke afschaffing van de approbatie, omdat ik het behoud daarvan thans nog in het belang van een goede justitie acht. De Regeering stelt nu wel in de plaats daarvan voor het recht voor de auditeurs-militair, om zelfstandig in hooger beroep te gaan, maar dat is niet voldoende om te voorzien in de leemte, welke door de afschaffing van de approbatie ontstaat, al is het maar alleen daarom, dat een auditeur-militair de deugdelijkheid van zijn eigen werk niet kan beoordeelen.

Ik zeg dit alles, gelijk ik reeds zeide, alleen bij wijze van protest, omdat ik vrees, dat de militairen bij de afschaffing der approbatie in minder gunstige conditie zullen komen dan zij thans zijn.

De heer Heemskerk, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De Kamer zal vermoedelijk niet meer een lang debat verlangen. Het zij mij daarom vergund, alleen in antwoord aan den geachten afgevaardigde op te merken, dat de approbatie is een anomalie, gebaseerd op wantrouwen tegen den lageren rechter, en dus reeds uit dat oogpunt verkeerd. Uit een legislatief oogpunt was zij verklaarbaar in den tijd, toen zij werd voorgesteld, maar eigenlijk is zij reeds lang uit den tijd. De waarborgen voor den beklaagde moeten natuurlijk gezocht worden in zijn recht van appèl. Men meende, dat de militairen zoo beschroomd waren van dat recht van appèl gebruik te maken, maar men kan, dunkt mij, veilig aannemen, dat die beschroomdheid in verreweg de meeste gevallen is geweken en dat zij van dat recht zoo noodig wel degelijk gebruik maken.

Aan de approbatie is bovendien noodzakelijk verbonden het geautoriseerde appèl, en dit laatste brengt weer mede iets, waarmede de geachte afgevaardigde zich niet kan vereenigen — mij is dat bij een vroeger debat gebleken —, nl. dat het parket, d. w. z. de advocaat-fiscaal, staat onder de bevelen van het hof. De gezonde toestand is, dat, ook indien de beklaagde benadeeld is, het parket zoo noodig zorgt voor appèl. Het ligt op den weg van het parket daarop toe te zien.

Overigens is het beroep van prof. Simons in dezen niet anders dan het beroep op mr. Boekhoudt, raadsheer in het Hoog Militair Gerechtshof en waarnemend president. De heer Simons heeft geschreven — dit is althans in hoofdzaak de teneur van zijn redeneering —: als het Hoog Militair Gerechtshof mocht meenen, dat de approbatie noodig is, dan is zij wenschelijk en dus is na de uiting van mr. Boekhoudt de wenschelijkheid gebleken. Maar overigens weegt bij prof. Simons hoofdzakelijk de vraag — dat staat ook in zijn stuk —, of door het behoud van de approbatie de beklaagde er beter van wordt. De statistiek wijst uit, dat het geautoriseerd appèl, het corollarium van de approbatie, ten gevolge heeft gehad, dat in sommige gevallen de beklaagde wat minder, in andere gevallen wat meer straf kreeg. In den oorlogstijd, in 1919, zijn op de 6646 ingezonden vonnissen 340 geautoriseerde appèlzaken voorgekomen, en daarvan zijn er voor den beklaagde 124 gunstiger geworden, 96 ongunstiger en 120 even ongunstig gebleven. In 1920 waren er 127 gunstiger en 150 ongunstiger, terwijl het bij 82 op hetzelfde neerkwam. In 1921 waren die getallen respectievelijk 27, 26 en 30 en in 1922 respectievelijk 14, 43 en 25. En in het eerste kwartaal van 1923 waren er op 203 zaken 8 geautoriseerde appèlzaken, en daarvan waren er 3 gunstiger, 4 ongunstiger en 1 hetzelfde. De statistiek beweegt zich dus in de lijn, dat approbatie niet in het algemeen ten gunste van de beklaagden heeft gewerkt, al is het wel zoo geweest in sommige gevallen, terwijl daarenboven het aantal geautoriseerde appèllen in vergelijking met het aantal ingezonden zaken gering is. Ik meen het hierbij te kunnen laten.

De algemeene beraadslaging wordt gesloten.

De artikelen 1 tot en met 3 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Door de Regeering is na het uitbrengen van het Eindverslag ingevoegd een nieuw artikel 4, waardoor artikel 4 is geworden artikel 5. Ik neem aan, dat de Commissie van Rapporteurs tegen deze door de Regeering aangebrachte wijziging geen bezwaar heeft.

De artikelen 4 en 5, alsmede de beweegreden van het ontwerp van wet, worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het ontwerp van wet wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1924—1925.

Wijziging van de organisatie van en de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Afschaffing der approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden gewezen, en, in verband daarmede, toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals.

EINDVERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS

over de ontwerpen van wet tot:

1o. afschaffing der approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden gewezen, en, in verband daarmede, toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals.
2o. wijziging van de organisatie van en de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Het afdeelingsonderzoek van het sub 1o. vermelde ontwerp gaf geen aanleiding tot opmerkingen.

Ten aanzien van het tweede ontwerp was men van oordeel, dat de zeer geringe werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof den voorgestelden maatregel van bezuiniging ten volle rechtvaardigen.

Aldus vastgesteld den 30sten October 1924.

POLAK.
DE WAAL MALEFIJT.
VERKOUTEREN.
DE VEER.
VAN LANSCHOT.

De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft daarop in hare vergadering van 20 November 1924 beide ontwerpen zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa.

Vonnis van 14 Juni 1924.

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Kapitein O. C. G. Beelaerts van Emmichoven, Eerste Luitenants A. R. van der Woude, A. Tuytel en H. L. G. Lambert.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Diefstal, verduistering of medeplichtigheid aan diefstal.

In de zaak van den Auditeur-militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer,

op en jegens

W. P. C. A. B., oud 21 jaar, geboren te 's Gravenhage, gewoon dienstplichtig soldaat van het Regiment Jagers, met groot verlof te 's Gravenhage, beklaagde en gerequireerde;

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 5 November 1923 is ingelijfd bij het Regiment Jagers en tijdens het plegen van na te melden feiten, nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 23 April 1924, door den Compagnies-Commandant, te 's Gravenhage opgemaakt, beklaagde op 5 November 1923 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 4 Juni 1924 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij:

I. op of omstreeks 9 April 1924 in het kamp Waalsdorp op de kamer, waarop hij met na te noemen kameraad gelegerd was, heeft weggenomen een werkkiel toebehoorende aan het Rijk en aan den gewoon-dienstplichtige D. de R. in bruikleen gegeven, althans toe-

behoorende aan een ander dan aan hem, beklaagde, met het oogmerk zich dien kiel wederrechtelijk toe te eigenen;

II. op of omstreeks 14 April 1924 in het kamp Waalsdorp heeft weggenomen een werkbroek toebehoorende aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, met het oogmerk zich die broek wederrechtelijk toe te eigenen;

althans dat hij destijds aldaar, opzettelijk een werkbroek, toebehoorende aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en die van rijkswege in bruikleen was gegeven aan den gewoon-dienstplichtige van M. en welke hij onder zich had, doordat hij bezig was die broek op verzoek van van M. over te brengen naar de rustkamer ter inlevering, althans anders dan door misdrijf, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

althans dat hij destijds aldaar opzettelijk J. J. N. behulpzaam is geweest, toen deze een werkbroek wegnam, die toebehoorde aan het Rijk, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, althans N. opzettelijk daartoe gelegenheid en middelen heeft verschaft, door die werkbroek, die onder zijn bereik zich bevond, toe te werpen aan N., althans onder N.'s bereik te brengen, wetende dat deze van plan was die broek weg te nemen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening;

Overwegende dat de beklaagde heeft opgegeven:

dat omstreeks 2 April 1924 de dienstplichtige N., die met hem op dezelfde kamer van barak 10 in het kamp van Waalsdorp gelegerd was, bij hem kwam en zeide: „ik wou, dat ik zoo'n werkpak had, als ik uit dienst ben; zou jij geen kans zien om zoo'n werkpak voor mij te krijgen, ik wil er graag *f* 2,50 voor betalen"; dat hij op 9 April 1924 omstreeks 4 uur nam., terwijl hij op de kamer was om zich te kleeden, een werkjas, die aan de kast van den dienstplichtige de R. hing, heeft aangetrokken over zijn veldjas en daarna zijn overjas heeft aangedaan met de bedoeling dien werkjas aan N. te verkoopen; dat die werkjas aan de R. behoorde en hij die wederrechtelijk heeft weggenomen; dat de R. hem daarvoor geen toestemming had gegeven; dat hij, beklaagde, vervolgens met N. het kamp heeft verlaten en zij zich naar den Haag hebben begeven; dat onderweg N. hem *f* 2,20 gaf, daarbij zeggende: „Als je mij nu nog een werkbroek bezorgt, dan krijg je er *f* 0,80 bij, anders moet je mij *f* 0,70 teruggeven; dat zij vervolgens naar de zuster van N. in de Cronjéstraat zijn gegaan, alwaar hij, beklaagde, de werkjas heeft uitgetrokken en aan N. overhandigd;

dat op 14 April 1924 de dienstplichtige van M. eveneens van de 2e Schoolcomp. R. J., hem vroeg of hij, beklaagde, met hem naar het kamp van Waalsdorp wilde teruggaan om hem behulpzaam te zijn bij het inleveren van diens uitrusting; dat toen hij daarop met van M. op de soldatenkamer van barak No. 10 kwam, N. daar ook aanwezig was; dat van M. toen in het bijzijn van N. en hem, beklaagde, het goed, dat hij, van M., bij den fourier moest inleveren uit zijn kastje heeft gehaald en op de tafel gelegd; dat toen van M. even weg

was, N. hem herinnerde aan de werkbroek; dat hij, beklaagde, nadat van M. teruggekeerd was, een gedeelte van de goederen nam en van M. op den voet volgde; dat, toen hij bijna bij den hoek van de barak was, hij omkeek en van N. buiten de deur van de barak zag staan; dat hij, beklaagde, een werkbroek van het stapeltje afnam en deze, vóór dat hij den hoek om was, aan de zijde van de barak wierp, waar N. stond, met de bedoeling, dat deze de broek daar zou komen weghalen; dat op dat oogenblik v. M. reeds den hoek van de barak voorbij was; dat hij, beklaagde, toen heeft gezien, dat N. de broek weghaalde; dat die broek hem, beklaagde, niet toebehoorde, doch door het Rijk aan van M. in bruikleen was gegeven; dat hij van van M. geen toestemming had om die broek weg te nemen; dat hij dit gedaan heeft met de bedoeling om daarvoor van N. *f* 0,80 te krijgen;

dat hij, terugkomende van de rustkamer, N. weer op de soldatenkamer aantrof; dat deze tegen hem zeide: „Dat is goed gegaan, hier heb je vast *f* 0,50, de rest krijg je, wanneer ik de werkbroek veilig uit het kamp heb gebracht"; dat N. hem toen *f* 0,50 betaalde; dat de hem vertoonde werkkiel en werkbroek dezelfde goederen zijn als vorengenoemd;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. J. J. N., 20 jaar, gewoon dienstpl. soldaat Reg. Jagers te 's-Gravenhage:

dat hij omstreeks 2 April 1924 op de soldatenkamer van barak 10 te Waalsdorp met beklaagde sprak over de degelijkheid van de militaire werkpakken en daarbij te kennen gaf, dat hij wel zoo'n werkpak zou willen hebben; dat hij toen zeide, dat hij er best *f* 2,50 voor over had; dat op 9 April 1924 beklaagde tegen hem zeide: „Ik heb al een werkkiel voor je, die heb ik van het kastje van den soldaat de R. weggenomen"; dat zij toen samen zich naar den Haag hebben begeven; dat hij in de Prins Hendrikstraat aan beklaagde *f* 2,20 heeft betaald, daarbij zeggende: „Nu krijg je nog *f* 0,80 als ik de werkbroek van je ontvang en anders krijg ik nog *f* 0,70 van je terug"; dat beklaagde zulks goed vond en het geld in den zak stak; dat bij zijn, getuige's, zuster in de Cronjéstraat beklaagde hem den werkkiel overhandigde; dat op 14 April 1924 beklaagde den soldaat van M. hielp diens kleeding en uitrusting in te leveren; dat van M. en beklaagde op de soldatenkamer van barak No. 10 elk een gedeelte van de militaire goederen namen, behoorende aan van M., om deze naar de rustkamer te brengen; dat hij, getuige, fluisterend aan beklaagde vroeg of er een werkbroek bij was; dat beklaagde met van M. vervolgens met het goed de kamer verlieten, waarbij beklaagde van M. liet voorgaan; dat hij, getuige, hen tot buiten de barak volgde en zag, dat beklaagde het goed, dat deze bij zich had, onderzocht; dat hij toen buiten de deur bleef staan en zag, dat beklaagde, vóórdat hij den hoek van de barak om was, een werkbroek tegen de zijde van de barak wierp; dat hij, getuige, toen die werkbroek opnam en beklaagde, toen deze later terugkwam, hem de

f 0,80 vroeg; dat hij, getuige, zeide, dat hij eerst de broek buiten het kamp moest hebben, doch dat hij aan beklaagde alvast *f* 0,50 ter hand stelde;

2. D. de R., 21 jaar, gew. dienstpl. soldaat 2e Schoolcomp. Reg. Jagers:

dat hij op 9 April 1924 ongeveer 3 uur nam. zijn werkkiel hing aan het hoofdeinde van zijn krib, waarna hij de kamer verliet; dat, toen hij een half uur daarna weer terugkwam, zijn werkkiel verdwenen was; dat hij op dezelfde kamer (barak No. 10) van het kamp te Waalsdorp naast beklaagde was gelegen; dat hij den hem vertoonden werkkiel herkent als de vermiste, aan de kleur, aan de chocoladevlek aan den rechterbovenmouw en aan de gaatjes in den rechterzak; dat die werkkiel hem door den fourier in bruikleen was verstrekt ten behoeve van zijn uitrusting; dat hij aan niemand toestemming heeft gegeven, dien werkkiel weg te nemen en zich toe te eigenen;

3. A. de H., 33 jaar, fourier bij de 2e Schoolcomp. Reg. Jagers:

dat de werkkiel en de werkbroek, hem vertoond, rijkseigendom zijn; dat de werkbroek volgens het nummer behoort aan van M.; dat de werkkiel en de werkbroek respectievelijk door het Rijk in bruikleen zijn gegeven aan de gewoon-dienstplichtigen de R. en van M.; dat hij aan niemand toestemming heeft gegeven, om die werkkiel en werkbroek zich toe te eigenen of te verkoopen;

Overwegende dat door de bekentenissen van beklaagde, bevestigd door de beëedigde verklaringen der getuigen, — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft —, wettig en overtuigend is bewezen, zoomede beklaagde's schuld daaraan:

dat hij:

I. op 9 April 1924 in het kamp Waalsdorp op de kamer, waarop hij met na te noemen kameraad gelegerd was, heeft weggenomen een werkkiel toebehoorende aan het Rijk en aan den gewoon-dienstplichtige D. de R. in bruikleen gegeven, met het oogmerk zich dien kiel wederrechtelijk toe te eigenen;

II. dat hij op 14 April 1924 in het kamp Waalsdorp opzettelijk een werkbroek, toebehoorende aan het Rijk en die van rijkswege in bruikleen was gegeven aan den gewoon dienstplichtige van M., en welke hij onder zich had, doordat hij bezig was die broek op verzoek van van M. over te brengen naar de rustkamer ter inlevering, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende ten aanzien van het sub II ten laste gelegde, dat — nu de subsidiair ten laste gelegde verduistering bewezen is —, een onderzoek naar de ten laste gelegde medeplichtigheid aan diefstal overbodig is;

Gezien art. 2, 60 en 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 10, 27, 44, 57, 84 en 231 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in Naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als:

I. Diefstal, gepleegd door een ambtenaar, die bij het begaan van het strafbaar feit gebruik maakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken;

II. Verduistering;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 15 tot 23 April 1924 in mindering zal worden gebracht;

De veroordeelde kwam van bovenstaand vonnis in appèl. Bij sententie van 23 September 1924 verklaarde het H. M. G. appellant met het te zijnen laste gewezen vonnis niet te zijn bezwaard, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof tot geen ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid. Daar de sententie niets nieuws bevatte volstaan wij met deze mededeeling, doch vermelden nog dat de raadsman in appèl betoogde:

dat wel ten aanzien van het sub I ten laste gelegde terecht een veroordeelend vonnis is uitgesproken, doch dat dit ten aanzien van het sub II ten laste gelegde naar de meening van ondergeteekende ten onrechte is geschied;

dat de tenlastelegging sub II bevat: een telastlegging voor diefstal, een subsidiaire voor verduistering, en geheel subsidiair nog twee vormen van medeplichtigheid;

het valt reeds aanstonds op dat de Auditeur-Militair en de Krijgsraad verschillen in opvatting omtrent datgene wat zou hebben plaats gevonden;

de Auditeur-Militair meent diefstal, de Krijgsraad ziet in het gebeurde verduistering.

Het is duidelijk dat wanneer men in het voorgevallene een zich toeëigenen wil zien, de lezing van den A.-M. beslist onjuist moet zijn, omdat op het oogenblik dat de toeëigening zou hebben plaats gehad, het vaststaat dat beklaagde de werkbroek reeds onder zich had, anders dan door misdrijf.

Diefstal kan dus door appellant niet zijn gepleegd, doch naar de meening van ondergeteekende pleegde hij ook geen verduistering;

de Wet immers stelt als element voor verduistering wederrechtelijke toeëigening *voor zich zelf*.

In datgene wat gebeurde kan nimmer worden gezien een wegnemen voor zichzelf. Beklaagde wierp een werkbroek, die bereids on-

der zijn berusting was, weg naar een ander om deze laatste in de gelegenheid te stellen de werkbroek te stelen.

Dat is de feitelijke constructie waarop de juridische moet worden gepast.

In het onderhavige geval kan niet gesproken worden van toeeigening voor zich zelf en zal beklaagde niet als dader kunnen worden gestraft. (Zie Simons II par. 401).

In het voorbijgaan merkt verdediger het Hof nog op, dat zijns inziens, afgescheiden van de feitelijke verhoudingen op deze tenlastelegging voor verduistering geen veroordeeling zal kunnen volgen, omdat de tenlastelegging alleen bevat de kwalificatie, doch geen feiten inhoudt, vermeldende waarin de toeëigening zou bestaan hebben.

Met andere woorden had de tenlastelegging moeten vermelden, dat beklaagde zich de werkbroek wederrechtelijk toeëigende, door die van het door hem gedragen stapeltje goed af te nemen en weg te werpen in de richting van N. Het zou dan scherper in het oog gevallen zijn, dat beklaagde niet pleegde verduistering.

Zooals de feiten zich voordeden kan beklaagde alleen veroordeeld worden wegens medeplichtigheid.

Volkomen terecht werden dan ook mede twee vormen van medeplichtigheid ten laste gelegd.

Door de feitelijke omschrijving blijkt, dat de eerste vorm van medeplichtigheid in casu niet aanwezig is.

Waarvoor deze beklaagde terecht moet staan en veroordeeld zou kunnen worden, dat is de vorm van medeplichtigheid, bestaande in het verschaffen van gelegenheid en van middelen om de diefstal door N. te laten plegen.

Toch zal in casu ook op dezen grond beklaagde niet kunnen worden veroordeeld, omdat de tenlastelegging van dezen vorm van medeplichtigheid onvoldoende in de overigens zeer uitgebreide tenlastelegging is omschreven.

Die tenlastelegging luidt:

„Althans N. opzettelijk daartoe gelegenheid en middelen heeft verschaft, door etc.".

Deze tenlastelegging bevat noch de tijd waarop, noch de plaats waar, het strafbare feit zou hebben plaats gegrepen.

Deze tenlastelegging is dus nietig en op grond daarvan zal te dier zake geen veroordeeling kunnen volgen,

dat alzoo het vonnis van den Krijgsraad niet in stand zal kunnen blijven en appellant van het sub II ten laste gelegde dient te worden vrijgesproken, zoodat ook de door den Krijgsraad opgelegde twee maanden gevangenisstraf niet in stand zal kunnen worden gehouden, doch in verband met de vrijspraak sub II zal behooren te worden verminderd;

dat appellant blijkbaar in appel is gekomen van het vonnis van den Krijgsraad omdat hij gehoopt had een voorwaardelijke veroordeeling te zullen verkrijgen,

en refereert zich aan het oordeel van het Hof, echter onder opmerking dat het wel de aandacht verdient dat toen beklaagde vroeger al eens voorwaardelijk werd veroordeeld hij zich gedurende den proeftijd goed gedroeg, waarin wel een aanwijzing mag worden gezien, dat betrokkene door de bedreiging met straf wordt afgehouden van het plegen van strafbare feiten;

dat het bovendien wel van belang is, zoowel voor het bepalen van de hoegrootheid van de straf, als van de soort, in het oog te houden, dat bij hetgeen gebeurd is, appellant niet zoozeer de schuldige is, doch dat veel meer de schuld treft de in de stukken genoemde N. die beklaagde bij herhaling heeft aangezet voor hem goederen weg te nemen en beklaagde er toe geprikkeld heeft door aanbieding van geld en zelfs door het verstrekken van geld vóór dat door beklaagde nog iets was verricht,

en concludeerde

tot vrijspraak van het sub 2 genoemde, zoo mogelijk tot oplegging eener voorwaardelijke veroordeeling.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 15 April 1924.

Waarnd.-President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch en Dr. J. E. van der Meulen, plaatsvervangend lid.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. M. H. de Boer.

Het afleggen van een valsche verklaring betreffende het plegen van een strafbaar feit waarvan men weet dat het niet gepleegd is, in een verhoor dat men heeft te ondergaan, is — waar in casu niet is gebleken van de bedoeling van beklaagde om een optreden van Politie of Justitie uit te lokken, al is dan ook beklaagde bij zijn verhoor op het gewicht van zijne verklaring en op de strafbaarheid van een valsche aangifte gewezen — **niet** *het doen van een valsche aangifte als bedoeld in art. 188 Sr.*

Aan den Commandeerend Officier wordt ter beoordeeling overgelaten of hetgeen bij het onderzoek ten nadeele van den beklaagde is gebleken en waarvan hij niet bij de sententie is vrijgesproken, al dan niet krijgstuchtelijk behoort te worden gestraft.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

J. J. B., oud 20 jaar, geboren te 's-Gravenhage, gewoon dienstplichtig-soldaat bij het Regiment Jagers, gerequireerde in persoon,

appellant van een door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 19 Februari 1924 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen, het beroepen vonnis teniet te doen en appellant alsnog van het hem te laste gelegde vrij te spreken,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 4 Maart 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant bij sententie van den Hove zal worden verklaard met het vonnis van den Krijgsraad te zijn niet bezwaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de verklaringen van den ter terechtzitting van het Hof onder eede gehoorden getuige J. D., sergeant bij de groep en afdeeling 's-Gravenhage der 1ste Compagnie Politietroepen, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, thans te Zutphen;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op of omstreeks 22 December 1923 te 's-Gravenhage bij den sergeant der Politietroepen, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, J. D. de aangifte heeft gedaan: „dat hij in den avond van 27 November 1923, „omstreeks 9¾ uur, ter hoogte van de boerderij Waalsdorp aan „den Waalsdorperweg te 's-Gravenhage door een hem, appellant, on„bekend persoon van zijn rijwiel was getrokken, waardoor hij was „komen te vallen, en dat diezelfde persoon hem tegelijkertijd met de „gebalde vuist zoodanig op een der oogen had geslagen, dat hij, „appellant, korten tijd niet had kunnen zien; dat hij daarop om hulp „heeft geschreeuwd, doch er niemand aanwezig was om hem te „helpen; dat daarna die persoon hard was weggeloopen, en appel„lant's oog hevig was opgezwollen en veel pijn deed", terwijl hij, appellant, wist dat deze mishandeling, althans het strafbaar feit, waarvan hij aangifte had gedaan, niet gepleegd was;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 19 Februari 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant te laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met appellant's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„Het doen van aangifte, dat een strafbaar feit gepleegd is, wetende „dat het niet gepleegd is",

en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één week;

Overwegende dat bij het onderzoek in hooger beroep is gebleken, dat de in de telastlegging als valsche aangifte vermelde verklaring van appellant op 22 December 1923 is afgelegd, toen hij door den sergeant der Militaire Politie, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, J. D. bij een door dezen sergeant, — naar aanleiding van eenige aanrandingen, die op den Waalsdorperweg te 's-Gravenhage zouden hebben plaats gehad, — ingesteld onderzoek in verhoor was genomen;

dat, waar geenszins is gebleken van appellant's bedoeling om een optreden van Politie of Justitie uit te lokken, door appellant niet is gedaan eene aangifte, als bedoeld in artikel 188 van het Wetboek van Strafrecht;

dat de valsche verklaring ook niet het karakter van valsche aangifte kan erlangen door de omstandigheid, dat appellant bij zijne verklaring is gebleven, nadat genoemde sergeant hem op het gewicht daarvan en op de strafbaarheid van eene valsche aangifte had gewezen;

Overwegende dat derhalve appellant van het hem ten laste gelegde, als niet wettig en overtuigend bewezen, moet worden vrijgesproken, en het vonnis des Krijgsraads behoort te worden teniet gedaan;

Overwegende dat aan den tot straffen bevoegden Commandeerende-Officier van appellant's korps ter beoordeeling behoort te worden gelaten, of appellant voor hetgeen bij het onderzoek te zijnen nadeele mocht zijn gebleken en waarvan hij niet bij deze sententie wordt vrijgesproken, al dan niet krijgstuchtelijk behoort te worden gestraft;

Gezien artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 19 Februari 1924 ten laste van appellant gewezen, voorzoover betreft de bewezen- en schuldigverklaring, qualificatie en strafoplegging;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen aan appellant is ten laste gelegd;

Spreekt appellant daarvan vrij;

Laat aan den tot straffen bevoegden Commandeerende-Officier van appellant's korps ter beoordeeling, of appellant voor hetgeen bij het onderzoek te zijnen nadeele mocht zijn gebleken en waarvan hij niet bij deze sententie is vrijgesproken, al dan niet krijgstuchtelijk behoort te worden gestraft;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiskaal voerde aan:

dat door de misleiding van den beklaagde de Justitie ten onrechte in actie is gebracht;

dat de militaire Justitie, ten einde den aanrander van den beklaagde te ontdekken, 14 dagen lang, elken avond van 8 uren tot middernacht, op den Waalsdorpschen weg gepatrouilleerd heeft,

terwijl de raadsman betoogde:

dat hier van een „aangifte" geen sprake is; dat immers onder een aangifte in den zin van art. 188 W. v. Sr. alleen wordt verstaan een aangifte aan ambtenaren met opsporing van strafbare feiten belast" (Noyon, aant. 3 ad art. 188);

dat als zoodanig ook volgens de telastelegging slechts in aanmerking komt de sergeant D. en niet de wachtcommandant sergeant v. d. L., die zeker geen opsporingsambtenaar is;

dat nu de sergeant D. zelf bij appellant is gekomen op last van zijn groepscommandant en toen appellant heeft gehoord, waarop deze een valsche verklaring heeft afgelegd;

dat beklaagde de verzonnen verhalen slechts tegen zijn wachtcommandant heeft opgedischt uit valsche schaamte, maar niet „ter uitlokking van een optreden der Justitie" (Noyon, aant. 3);

dat de „aangifte" aan D. niet „aan het eigen initiatief des daders", (Noyon aant. 5) te danken is, maar wel aan het van D. uitgegane verhoor;

dat dan ook „hij bij wien een politieambtenaar inlichtingen komt „inwinnen, geene aangifte doet, maar als getuige optreedt" en „zijne „onware mededeeling, zoolang zij niet onder eede is gedaan, geen „strafbaar feit is" (Noyon, aant. 5);

en concludeerde mitsdien, dat het den Hove moge behagen het beroepen vonnis te niet te doen en appellant alsnog van het hem te laste gelaste gelegde vrij te spreken.

Naar wij vernemen heeft krijgstuchtelijke bestraffing van den beklaagde die vóór het uitspreken van deze sententie reeds met groot verlof was vertrokken, niet plaats gehad.

Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 Mei 1924.

Waarnd.-President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch, en Plaatsvervangend lid: Dr. J. E. van der Meulen.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Onverbindbaarheid van een gemeentelijke Motor- en Rijwielverordening omdat de gemeenteraad zijne bevoegdheid, ontleend aan art. 8 van de Motor- en Rijwielwet, heeft overschreden door te bepa-

len dat een weggedeelte dat in werkelijkheid nog géén deel uitmaakt van een „bebouwde kom" tòch moet worden aangemerkt als tot zoodanigen kring te behooren.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

W. v. R., oud 39 jaar, geboren te 's-Gravenhage, Kapitein bij het 8ste Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon, appellant van een door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 3 December 1923 gewezen vonnis, ter eenre,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 4 Januari 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle, bij eisch à minima, is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft de constructie van het bewijs en het bedrag der opgelegde geldboete, en dat alsnog bij sententie van den Hove de appellant, onder wijziging der samenstelling van het bewijs, zal worden veroordeeld tot eene geldboete van vijftien gulden, met instandhouding van het beroepen vonnis voor al het overige, ook wat betreft de vervangende hechtenis van tien dagen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op den eisch à minima van den Advocaat-Fiskaal;

Gelet op de verklaring, door den Advocaat-Fiskaal ter rolle gedaan, dat hij afstand doet van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de verklaringen van den ter terechtzitting van het Hof gehoorden getuige A. W. N., opperwachtmeester-commandant van de Brigade Reuver der 2de Divisie Koninklijke Maréchaussée;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op 14 Augustus 1923 te Beesel, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig M. 12224, daarmede heeft gereden over den openbaren rijweg, het gedeelte van den Rijksweg van Roermond naar Venlo, gelegen binnen de bebouwde kom der gemeente, met eene snelheid van 40 K.M. per uur;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 3 December 1923 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het

aan appellant ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede appellant's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„Het te Beesel in de bebouwde kom der gemeente als bestuurder „van een motorrijtuig op den Rijksweg rijden met eene grootere snel„heid dan 15 K.M. per uur", en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door hechtenis van tien dagen;

Overwegende dat appellant heeft bekend en A. W. N., opperwachmeester-brigadecommandant der Koninklijke Maréchaussée te Reuver, als getuige onder eede nader heeft verklaard als door hem te zijn waargenomen, dat appellant met de door verbalisant-getuige geconstateerde snelheid ten tijde, in de telastlegging vermeld, met zijn motorrijtuig heeft gereden vanaf den spoorwegovergang in het dorp Reuver, gemeente Beesel, in Noordelijke richting, dit is over den Rijksweg ter plaatse deel uitmakende van de eigenlijk gezegde kom van genoemd dorp;

Overwegende dat mitsdien door appellant's bekentenis, bevestigd door den inhoud van het ambtseedig proces-verbaal, in het vonnis van den Krijgsraad vermeld, en de verklaringen van den gehoorden getuige, het feit, zooals het is ten laste gelegd, wettig en overtuigend is bewezen;

Overwegende dat de verordening van de gemeente Beesel aanwijst als weggedeelte binnen de bebouwde kom, waar het den bestuurder van een motorrijtuig verboden is met grootere snelheid te rijden dan 15 K.M. per uur, „de Rijksweg van den overkant over het spoor", beginnende 685 Meter achter, dus ten Noorden, van kilometerpaal No. 59, en eindigende 750 Meter achter, dit is ten Noorden, van kilometerpaal No. 60, en bepaalt, dat bij dat begin- en dit eindpunt waarschuwingsborden worden geplaatst, als bedoeld in het laatste lid van artikel 8 der Motor- en Rijwielwet;

dat op 14 Augustus 1923 bij dat beginpunt, immers volgens erkentenis van appellant en verklaring van getuige, op 100 à 200 Meter ten Zuiden van evenbedoelden spoorwegovergang zoodanig waarschuwingsbord stond;

dat evenwel door de opgaven van appellant en getuige mede is komen vast te staan, dat vanaf dat waarschuwingsbord tot den spoorwegovergang langs den Rijksweg niets dan bouwland ligt, behoudens dat ten Westen van den weg slechts één en ten Oosten van den weg niet meer dan twee gebouwen (een huis en een werkplaats) op niet aaneengesloten erven staan;

dat het vorenbedoelde weggedeelte derhalve nog geen deel uitmaakt van een der bebouwde kommen der gemeente Beesel, zoodat de Raad van deze gemeente, niettemin bepalende dat het moet worden aangemerkt als tot een zoodanige kom te behooren, de grenzen van zijne bevoegdheid, ontleend aan het voorschrift van bovengenoemd artikel der Motor- en Rijwielwet, heeft overschreden;

Overwegende dat, waar de Motor- en Rijwielverordening voor de

gemeente Beesel derhalve in zooverre verbindende kracht mist, het te laste gelegde en bewezen feit niet strafbaar is ingevolge de strafbepaling van die verordening en, nu het feit evenmin valt onder eenige andere strafbepaling, het vonnis ,voorzooveel betreft de strafoplegging, behoort te worden teniet gedaan, met vrijspraak van appellant;

Gezien artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 3 December 1923 ten laste van appellant gewezen, voorzoover betreft de strafoplegging;

Verklaart het te laste gelegde en bewezen feit niet strafbaar;

Spreekt appellant vrij;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 Mei 1924.

Waarnd.-President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.
Plaatsvervangend Lid: Kapitein-Luitenant ter Zee Dr. J. C. Jager.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. J. W. Flieringa.

De qualificatie „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid" is niet voldoende, doch behoeft aanvulling.

Verschil tusschen de telastlegging en de omschrijving van het feit in de beschikking tot verwijzing.

In casu is het meerdere wat in de telastlegging is opgenomen slechts een meer nauwkeurige omschrijving van het gebeurde, doch geen telastlegging van een ander feit.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 7 Maart 1924 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 19 Februari 1924 gewezen in de zaak tegen A. v. E., oud 21 jaar, geboren te Zeist, gewoon

dienstplichtig-kanonnier bij het 1ste Regiment Veld-Artillerie, aanvankelijk gedetineerd te 's-Hertogenbosch, doch ingevolge 's Krijgsraads beschikking van 15 Januari 1924 op dien dag uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon,

Welke Advocaat-Fiskaal, verzocht en bij beschikking van 19 Maart 1924 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden v. E., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft de bestraffing onder I en de vrijspraak onder II, en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove, met aanhaling tevens der artikelen 57, 91, 326 van het Wetboek van Strafrecht en weglating van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard, onder I aan: „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede", onder II aan: „oplichting", en deswege veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf, met bepaling, dat de tijd, door den gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf van 30 November 1923 tot 15 Januari 1924 in mindering zal worden gebracht, en met instandhouding van het beroepen vonnis voor al het overige,

alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemden A. v. E., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage, het vonnis van den Krijgsraad a quo te bevestigen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de met eede bevestigde verklaringen van den ter terechtzitting van het Hof gehoorden getuige B. P. v. B., zonder beroep, wonende te Zeist;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij:

I. op 27 November 1923 zijn korps, in garnizoen te Utrecht, zonder verlof heeft verlaten en sinds dien tijd opzettelijk ongeoorloofd van zijn korps afwezig is gebleven, todat hij op 29 November 1923 te Zeist is aangehouden;

II. op of omstreeks 29 November 1923 te Zeist, met het oogmerk zichzelven wederrechtelijk te bevoordeelen, J. H. S., althans den door dezen tot die afgifte gemachtigde B. P. v. B., heeft bewogen tot de afgifte van twee gulden vijftig cent, althans van eenig geld, door listiglijk en in strijd met de waarheid aan dezen voor te geven,

dat hem eenige oogenblikken te voren een rijwiel, hetwelk hij tijdens hij in een winkel was onbeheerd op de straat had laten staan, ontvreemd was, dat hij daarvan bij de politie aangifte had gedaan en die zaak in onderzoek was, dat hij, daar hij geen rijwiel had, per trein naar zijn garnizoensplaats moest terugkeeren en geen geld bezat om de reis te betalen, zulks terwijl hem geen rijwiel ontstolen was en hij ook niet voornemens was per trein naar zijn garnizoen terug te keeren;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 19 Februari 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan gedaagde onder I ten laste gelegde feit wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagde's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid", en deswege gedaagde heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes en veertig dagen met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde straf van 30 November 1923 tot 15 Januari 1924 in mindering zal worden gebracht, terwijl de Krijgsraad heeft verstaan, dat ter zake van het feit sub II geen recht tot strafvordering tegen gedaagde bestaat, en hem daarvan heeft vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van het onder I ten laste gelegde feit, dat, op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis aangegeven, de bewezen- en schuldigverklaring te recht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte niet tot een ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid; dat de opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van zes en veertig dagen staat in goede verhouding tot den ernst van dat feit, doch de qualificatie aanvulling behoeft;

Overwegende ten aanzien van het onder II ten laste gelegde feit, dat gedaagde naar den Krijgsraad is verwezen ter zake, dat hij onder de omstandigheden in de beschikking tot verwijzing vermeld, J. H. S. heeft bewogen tot afgifte van geld, terwijl aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat gedaagde daartoe heeft bewogen J. H. S., althans den door dezen tot die afgifte gemachtigden B. P. v. B., en de Krijgsraad op grond hiervan heeft beslist, dat geen recht tot strafvordering bestaat ter zake van „dit feit";

Overwegende dat, waar uit het onderzoek was gebleken, dat gedaagde het onware verhaal over den diefstal van zijn rijwiel had opgedischt aan S. en v. B. te zamen, van wie eerstgenoemde zich daarna uit het vertrek verwijderde, en dat, toen gedaagde daarna aan v. B. geld vroeg om per spoortrein naar zijn garnizoen te kunnen terugkeeren, van B. aan S. toestemming was gaan vragen om gedaagde geld te geven uit de lade van het buffet en gedaagde ten slotte geld had ontvangen, toebehoorende aan en met toestemming van S., onder deze omstandigheden niet gezegd kan worden, dat het

bewegen van v. B. een ander feit is dan het bewegen van S. tot afgifte van het geld, doch wel dat hetgeen de telastlegging van den Auditeur-Militair méér inhoudt dan de beschikking tot verwijzing, de strekking heeft eene meer nauwkeurige omschrijving te geven van hetgeen zou zijn voorgevallen tusschen gedaagde, v. B. en S.;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, dat S., doch evenmin dat v. B. ten gevolge van het door gedaagde opgedichte onware verhaal bewogen is geworden tot afgifte van het geld, zoodat vrijspraak van het sub II ten laste gelegde behoort te volgen, weshalve de vrijspraak van den Krijgsraad, zij het op geheel andere gronden, behoort te worden bevestigd;

Gezien de in het vonnis genoemde wetsartikelen;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 19 Februari 1924 in deze zaak gewezen, ten aanzien van de qualificatie;

Verklaart gedaagde schuldig aan:

„Opzettelijk ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den „duur van ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen";

Bevestigt het vonnis voor het overige, voorzooveel de vrijspraak betreft met wijziging van de gronden;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiskaal voerde aan:

dat de kwalificatie onder I aanvulling behoeft;

dat de vrijspraak van den beklaagde van het hem onder II ten laste gelegde onjuist is;

dat het toelaatbaar is, dat in het bevelschrift bedoeld in artikel 114 der Rechtspleging bij de Landmacht, 2e lid, de feiten, welke worden ten laste gelegd, precieser worden omschreven dan in de verwijzing naar den Krijgsraad is geschied, mits maar geen nieuwe feiten worden ten laste gelegd;

dat aan deze voorwaarde is voldaan;

dat geen nieuwe feiten zijn ten laste gelegd en

dat door de nadere preciseering de beklaagde in zijne verdediging volstrekt niet is geschaad;

terwijl

de Raadsman betoogde:

dat hij zich wat het sub I ten laste gelegde betreft wenscht te refereeren aan het oordeel van het Hof;

dat hij aangaande het sub II ten laste gelegde geheel aansluit bij de overwegingen en de conclusie van het vonnis a quo, welke hij niet behoeft te herhalen;

dat aan den voet van het bevelschrift tot bijeenkomen van den Krijgsraad wel degelijk een ander feit is ten laste gelegd door invoeging van den naam van v. B.,

en nader door den Raadsman werd geconcludeerd:

dat hij meent na het verhoor van den getuige B. P. v. B. door het Hof nog het navolgende te moeten opmerken;

dat van eene veroordeeling van beklaagde wegens het sub II ten laste gelegde geen sprake kan zijn, nu v. B. verklaard heeft dat hij den rijksdaalder ook zoude hebben afgegeven, als beklaagde het verhaal betreffende den diefstal van de fiets niet gedaan zoude hebben;

dat hier dus ontbreekt het element van het strafbare feit van Art. 326 W. v. S. n.l. „iemand bewegen tot afgifte van eenig goed door een samenweefsel van verdichtsels";

dat bovendien thans ten duidelijkste is gebleken, dat (indien hier nog de rede zoude kunnen zijn van het strafbare feit van art. 326 — quod non —) niet S., zooals is ten laste gelegd, maar v. B. is bewogen tot afgifte van den rijksdaalder, hebbende toch beklaagde om den rijksdaalder gevraagd toen hij alleen met v. B. in de gelagkamer was en hebbende bovendien v. B. zelfstandig beslist tot afgifte van den rijksdaalder.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 3 Juni 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.
Plaatsverv. Lid: Kapitein-Luitenant ter Zee Dr. J. C. Jager.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. S. M. S. Furnée.

Wanneer een militair die zich **buiten** *dienst bevindt, door een meerdere die zich* **in** *dienst bevindt wordt gearresteerd en zich daarna verzet, kan niet gezegd worden dat de feitelijke insubordinatie* **buiten** *dienst is gepleegd.*

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof,

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 15 April 1924 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 1 April 1924 gewezen

in de zaak tegen M. K., oud 20 jaar, geboren te Veldhoven en Meerveldhoven, thans gemeente Veldhoven, gewoon dienstplichtig-huzaar bij het IIde Regiment Huzaren, gerequireerde in persoon.

Welke Advocaat-Fiskaal, verzocht en bij beschikking van 7 Mei 1924 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden K., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemden M. K., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove behage, hem — met bepaling, dat de tijd, door hem in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de op te leggen straf in mindering zal worden gebracht — te veroordeelen tot eene gevangenisstraf, overeenkomende met den tijd, in voorloopig arrest doorgebracht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op of omstreeks 20 Januari 1924 te Breda:

1. zich in kennelijken staat van dronkenschap heeft bevonden op den openbaren weg de Akkerstraat;

2. toen de korporaal der Politietroepen J. J. B., die, deel uitmakende eener patrouille, zich aldaar op den openbaren weg bevond, hem had vastgegrepen ten einde hem, omdat hij in kenlijken staat van dronkenschap verkeerde, in het belang van eigen en anderer veiligheid over te brengen naar de kazerne, zich tegen die overbrenging door dien meerdere met geweld heeft verzet door te rukken en te trekken in tegenovergestelde richting dan deze hem wilde geleiden;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 1 April 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan gedaagde ten laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede gedaagde's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„1. Het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den open-
„baren weg bevinden;

„2. Feitelijke insubordinatie, buiten dienst gepleegd",

en deswege gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door drie dagen

hechtenis, voor het onder 1 gequalificeerde feit, en tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee weken voor het onder 2 gequalificeerde feit;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring van het aan gedaagde onder 1° ten laste gelegde, op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis aangegeven, te recht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte niet tot een ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid;

Overwegende dat door de in onderling verband met elkander beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de in het vonnis van den Krijgsraad opgenomen verklaring van getuige B. en de blijkens ambtseedig proces-verbaal dd°. 23 Januari 1924 van den sergeant der Politietroepen, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, A. P. de H. door gedaagde voor dezen ambtenaar afgelegde verklaring, houdende de erkentenis dat gedaagde op 20 Januari 1924 's avonds in gezelschap zijnde van korporaal v. K. en de soldaten S. en K., is aangehouden en hij, daardoor zenuwachtig geworden, zich heeft verzet, mede wettig en overtuigend is bewezen het aan gedaagde onder 2°. ten laste gelegde;

dat derhalve de bewezen- en schuldigverklaring ten aanzien van dit feit mede te recht is geschied;

Overwegende dat artikel 121 van het Wetboek van Militair Strafrecht door den Krijgsraad ten onrechte is toegepast, zijnde niet gebleken, dat de ten laste gelegde feitelijke insubordinatie is gepleegd buiten dienst;

Overwegende dat de aan gedaagde opgelegde straffen staan in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met weglating van artikel 121 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 1 April 1924 ten laste van gedaagde gewezen, ten aanzien van de qualificaties;

Verklaart hem schuldig aan:

„I. Het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den open„baren weg bevinden;

„II. Feitelijke insubordinatie";

Bevestigt het vonnis voor het overige, met verbetering der bewijsvoering ten aanzien van het onder 2°. ten laste gelegde;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 20 Juni 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.
Plaatsvervangend Lid: Kapitein-Luitenant ter Zee Dr. J. C. Jager.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. H. W. de Vink.

Opzettelijke ongehoorzaamheid.
Het vragen van den naam van den mindere stond, onder de omstandigheden in de telastlegging vermeld (aanhouding wegens verdenking van het begaan van een krijgstuchtelijk vergrijp), gelijk met het bevel om dien naam te noemen; dit is een dienstbevel.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

W. P. C. A. B., oud 21 jaar, geboren te 's Gravenhage, gewoon dienstplichtig-soldaat bij het Regiment Jagers, gerequireerde in persoon, appellant van een door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 25 Maart 1924 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd:
primair: dat het den Hove behage, het vonnis van den Krijgsraad, waarvan beroep, te vernietigen ten aanzien van de schuldigverklaring van het sub I en II ten laste gelegde en de deswege opgelegde straffen, en in plaats daarvan appellant daarvan vrij te spreken;
subsidiair: appellant te dier zake eene voorwaardelijke straf op te leggen;
in het eene en in het ander geval met instandhouding van het vonnis wat het sub III ten laste gelegde betreft,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 8 April 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde. door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant bij sententie van den Hove zal worden verklaard, bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de met eede bevestigde verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuigen J. H. P. t. S., korporaal, en L. de B., sergeant, beiden bij de Afdeeling den Haag van het Landstormverband den Haag I en II en Leiden;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op of omstreeks 26 Januari 1924 te 's-Gravenhage:

I. nadat de korporaal van den kaderlandstorm t. S., in uniform gekleed, hem zijn naam had gevraagd, omdat hij appellant verdacht hem opzettelijk gepasseerd te zijn zonder den militairen groet te brengen en daarvan rapport wilde maken, opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

II. toen de sergeant van den kaderlandstorm de B., in uniform gekleed, hem, toen hij, appellant, nadat het feit sub I gerelateerd had plaats gegrepen, het op een loopen had gezet ten einde verdere moeilijkheden te voorkomen, hem gelastte halt te houden, opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

III. door den sergeant de B. voornoemd, die destijds in uniform gekleed was, ter zake der feiten sub I en II genoemd naar zijn naam gevraagd, opdat die meerdere, althans de korporaals van den kaderlandstorm t. S. en S. daarvan rapport konden opmaken, valschelijk heeft opgegeven genaamd te zijn: M., dienende bij de 3de Schoolcompagnie Jagers;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 25 Maart 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant ten laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede appellant's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„1. opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, ééne „voortgezette handeling uitmakende;

„2. het, door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een „valschen naam opgeven",

en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van één week voor de onder 1 gequalificeerde feiten, en tot eene geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door tien dagen hechtenis, voor het onder 2 gequalificeerde feit, met vrijspraak van appellant van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen;

Overwegende dat appellant van het vonnis in zijn geheel in hooger beroep is gekomen, maar hij in dit beroep is niet-ontvankelijk, voorzoover het vonnis eene vrijspraak inhoudt;

Overwegende dat de procureur van appellant als grief tegen de

telastelegging heeft aangevoerd, dat niet voldoende duidelijk is uiteengezet, wat aan appellant is ten laste gelegd, daar inzonderheid niet is uitgedrukt met zooveel woorden, aan welk bevel appellant niet zou hebben voldaan, en dat het enkel vragen hoe iemand heet niet kan worden aangemerkt als een bevel tot het opgeven van dien naam;

Overwegende te dien aanzien, dat in de telastlegging staat vermeld, dat beklaagde den korporaal t. S. was gepasseerd en de korporaal den beklaagde verdacht hem toen niet den militairen groet te hebben gebracht; dat daarop de korporaal hem zijn naam had gevraagd, en dat beklaagde opzettelijk heeft nagelaten aan „dat" dienstbevel te gehoorzamen;

dat hierin ligt opgesloten, dat appellant door den korporaal is aangehouden als verdacht van het begaan van een krijgstuchtelijk vergrijp en in verband daarmede naar zijn naam is gevraagd;

dat het vragen van den naam van een mindere door een meerdere onder deze omstandigheden gelijkstaat met het geven van het bevel om dien naam te noemen, en voor appellant bovendien alle twijfel dienaangaande was uitgesloten door de vermelding aan het slot der telastlegging, dat hij heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

dat de telastlegging derhalve niet aan onduidelijkheid lijdt, immers appellant alleszins in staat is geweest zich te verdedigen op het feit, zooals het is ten laste gelegd;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring van de ten laste gelegde feiten, op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis aangegeven, te recht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte niet tot een ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid; dat de qualificaties op de Wet zijn gegrond en de opgelegde straffen staan in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten;

Overwegende dat dus appellant met het vonnis niet is bezwaard en dit behoort te worden bevestigd;

Gezien de in het vonnis genoemde wetsartikelen;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Verklaart appellant niet-ontvankelijk in zijn beroep, voorzoover dit is gericht tegen dat deel van het vonnis, hetwelk eene vrijspraak inhoudt;

Verklaart hem niet te zijn bezwaard met het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 25 Maart 1924 te zijnen laste gewezen;

Bevestigt dat vonnis.

De Raadsman voerde aan:

dat aan appellant drie verschillende strafbare feiten zijn ten laste gelegd;

dat ten aanzien van het sub III ten laste gelegde geenerlei vraag kan rijzen, wijl dit feit absoluut vaststaat en daarom thans onbesproken kan blijven;

dat het met de feiten sub I en II echter geheel anders gesteld is:

Wat betreft het ten laste gelegde sub I :

dat blijkbaar de bedoeling van die tenlastelegging is, aan den beklaagde opzettelijke ongehoorzaamheid ten laste te leggen;

dat het echter de aandacht verdient, dat in den grond van de zaak, in die tenlastelegging niet wordt omschreven het bevel, wat opzettelijk niet zou zijn nagekomen;

dat toch immers het enkele vragen, hoe iemand heet, niet kan worden aangemerkt als een bevel tot het opgeven van dien naam;

dat uit de getuigenverklaring dan ook gebleken is, dat van een positief *weigeren* om aan die uitnoodiging te voldoen, in casu geen sprake is geweest;

dat vaststaat dat beklaagde op de vraag een ontwijkend antwoord heeft gegeven;

dat voor een strafbare weigering om aan een bevel tot het opgeven van zijn naam, te voldoen, noodzakelijke voorwaarde is, dat de meerdere uitdrukkelijk den beklaagde had moeten gelasten aan hem zijn naam op te geven;

dat het in casu niet is geschied, zoodat op dien grond alleen reeds een veroordeeling voor dat feit niet kan volgen;

dat echter ook formeele bezwaren tegen de tenlastelegging een veroordeeling in den weg staan;

dat immers in die tenlastelegging niet met zooveel woorden is uitgedrukt aan welk bevel de gedaagde niet zou hebben voldaan;

dat bovendien de tekst van de tenlastelegging, op zijn zachtst uitgedrukt zoo elliptisch is geformuleerd, dat de beklaagde niet geacht kan worden te begrijpen, wat hem wordt ten laste gelegd;

dat dit overduidelijk is gebleken bij de behandeling voor Uw Hof, toen het aan den beklaagde niet aan zijn verstand te brengen was, dat hij niet vervolgd werd voor zoogenaamd niet behoorlijk groeten, doch wel vervolgd werd wegens opzettelijke ongehoorzaamheid;

dat, naar het gevoelen van ondergeteekende in casu met recht gesproken mag worden van een obscuur libel, een dagvaarding die niet bevat een voldoende duidelijke uiteenzetting waarvoor beklaagde terecht staat;

dat ter terechtzitting absoluut is komen vast te staan dat beklaagde niet in overtreding was ten aanzien van het groeten van een meerdere, waarop hier beneden nader zal worden teruggekomen;

Wat betreft het ten laste gelegde sub II:

dat in die tenlastelegging duidelijk is geformuleerd, dat beklaagde er van wordt beschuldigd opzettelijk te hebben nagelaten halt te houden toen hem dit werd gelast;

dat ten processe vaststaat dat beklaagde, toen voor de tweede maal halt werd gecommandeerd, inderdaad aan dat bevel heeft voldaan, en halt heeft gehouden;

dat de eenige vraag die beantwoording vereischt deze is:

of met positieve zekerheid moet worden aangenomen dat beklaagde de eerste maal het bevel om halt te houden heeft gehoord, wat door hem wordt ontkend;

dat het ondergeteekende wil voorkomen, dat die volkomen zekerheid die een veroordeeling zou kunnen wettigen in het onderhavige geval niet geacht kan worden aanwezig te zijn.

Wat toch is het geval?

Toen de korporaal t. S. den beklaagde had aangehouden en deze niet dadelijk zijn naam opgaf, kwam sergeant de B. naderbij.

Op dat moment begon zich beklaagde, die voelde dat het nu mis voor hem zou gaan, te vluchten. Getuige t. S. moest natuurlijkerwijze aan sergeant de B. de situatie uiteenzetten; eerst daarna kon de sergeant overgaan tot het roepen van halt.

Nu schat de betrokken sergeant de afstand die hem van beklaagde scheidde toen hij de eerste maal riep „op circa 40 Meter".

Nu is het toch vrijwel met zekerheid aan te nemen, dat getuige zich daarin vergist en dat die afstand grooter moet zijn geweest, waar toch gedaagde zich direct verwijderde en er toch eenigen tijd mede gemoeid was, eer de sergeant op de hoogte was gebracht van de situatie.

Het ligt dan ook voor de hand dat de sergeant de afstand te kort heeft geschat.

Dat is te meer aannemelijk omdat het uiterst moeilijk, zooal niet onmogelijk is, om in duinterrein de afstanden juist te schatten.

Om dat goed te kunnen doen is eene buitengewone vaardigheid en zeer langdurige oefening vereischt.

Bovendien, al zou de afstand 40 M. hebben bedragen, (een afstand circa driemaal de lengte van de zittingszaal van Uw Hof) dan is toch zeker niet de kans uitgesloten, dat beklaagde, die zelf in geënerveerden toestand zich bevond en in beweging was, terwijl degene, die riep, ook aan het loopen was, en dus uit den aard niet zoo krachtig kon roepen, terwijl de Waalsdorperweg een veel gebruikte weg is, ook voor wagens, de beklaagde inderdaad de eerste keer, dat halt geroepen werd, dat niet heeft gehoord;

dat hij het de tweede maal wel hoorde is zeer verklaarbaar, omdat de afstand die hem van den sergeant scheidde kleiner werd, wijl de sergeant hem inhaalde;

dat hoe dit alles ook precies moge zijn, naar het gevoelen van verdediger op zijn minst genomen twijfel aanwezig mag worden geacht, of beklaagde wel positief het eerste bevel moet hebben gehoord;

dat ingeval van twijfel de strafrechter zich van een veroordeeling

moet onthouden, en de beslissing ten gunste van den beklaagde zal moeten nemen;

dat dus de verdediger van oordeel is dat het vonnis van den Krijgsraad waarvan appel, niet in stand kan blijven, doch, met vernietiging van het vonnis, beklaagde van het sub I en II ten laste gelegde zal dienen te worden vrijgesproken;

dat alleen voor het geval uw Hof mocht meenen deze redeneering niet te moeten volgen, verdediger nog het navolgende onder Uw aandacht zou willen brengen:

dat uit de feiten vaststaat, dat de ten laste gelegde feitelijkheden haar oorsprong hebben gevonden in de onderstelling van een korporaal, dat beklaagde niet zou hebben gegroet en uit den angst van dezen, omdat hij een woordenwisseling daarover kreeg, dat hij zijn Zondagverlof er bij zou inschieten;

dat wel toegegeven mag worden dat deze beklaagde niet voldoende correct is opgetreden tegenover zijn meerdere, maar dat dit hoewel niet verschoonbaar, toch wel zeer verklaarbaar is, uit wat is voorafgegaan;

dat het toch wel de algemeen gehuldigde opvatting is, dat niets zoo ondermijnend is voor de Krijgstucht, dan dat degene, die de uniform van meerdere draagt, in kennis van militaire zaken te kort schiet bij dengene aan wien hij een overtreding der voorschriften ten laste legt;

dat in casu, wanneer deze korporaal van den Landstorm behoorlijk op de hoogte was geweest van het Reglement op den Inwendigen Dienst, wat hij als korporaal had moeten kennen, niets van dat alles gebeurd was, waarvoor thans deze strafzaak dient;

dat naar het gevoelen van verdediger met de keuze van straf met deze zeer belangrijke factor, terdege dient rekening te worden gehouden (een factor die blijkbaar de Krijgsraad niet eens heeft laten wegen, waar de Krijgsraad toch een veroordeeling, mede op grond van het tenlastegelegde sub I, als bewezen verklaard uitspreekt, terwijl toch vaststaat dat er wel behoorlijk gegroet is, en het tenlastegelegde sub I dus zeker niet is bewezen, zooals het werd ten laste gelegd);

dat voorts toen de Krijgsraad de straf oplegde, betrokkene nog als militair diende, en het onder die omstandigheid misschien minder aanbevelenswaardig was om aan beklaagde een voorwaardelijke straf op te leggen;

dat waar betrokkene thans met onbepaald verlof is, die factor zich thans niet behoeft te laten gelden en dan ook, naar het gevoelen van verdediger, wanneer het Hof meent eene schuldigverklaring te kunnen uitspreken ten aanzien van het ten laste gelegde sub I en II, stellig een voorwaardelijke veroordeeling te dier zake wel op haar plaats zal zijn.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 30 Juni 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.
Plaatsvervangend lid: Kapitein-Luitenant ter Zee: Dr. J. C. Jager.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. S. J. Pit.

Verschil tusschen de telastelegging en de omschrijving van het feit in de beschikking tot verwijzing.

In casu staat in beide toch hetzelfde feit omschreven, zij het dan ook op verschillende wijze.

Vrijspraak van het telastegelegde misdrijf van art. 165 Sr. omdat het bestaan van gevaar moet worden beoordeeld naar het oogenblik waarop het feit werd gepleegd en niet vaststaat dat op dat oogenblik gevaar bestond. Het wèl bewezene valt ook niet onder art. 351 bis Sr. omdat beklaagde in casu zonder grove schuld de afsluitboom van de spoorwegovergang heeft vernield.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

W. L. T., oud 33 jaar, geboren te Arnhem, eerste-luitenant bij het 15de Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon,

appellant van een door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 26 Februari 1924 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot vrijspraak,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 18 Maart 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle, bij eisch à minima, is geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft de qualificatie en de bestraffing,

en dat alsnog bij sententie van den Hove de appellant zal worden schuldig verklaard aan: „door schuld gevaar doen ontstaan voor

„het verkeer door stoomvermogen over een spoorweg" [1]) en deswege veroordeeld tot eene geldboete van tweehonderd en vijftig gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door dertig dagen hechtenis, met instandhouding van het beroepen vonnis voor al het overige.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op den eisch à minima van den Advocaat-Fiskaal;

Gehoord de pleidooien, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht en op de met eede bevestigde verklaringen van den ter terechtzitting van het Hof gehoorden getuige-deskundige T. M. H. v. S., ingenieur, hoofdredacteur van het Tijdschrift „de Auto", wonende te Heemstede;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op 15 Juni 1923 des namiddags te omstreeks 11 uur, te Haarlemmermeer, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, met groote snelheid, hoogst onvoorzichtig en roekeloos heeft gereden op den openbaren rijweg, den Sloterweg, uit de richting Amsterdam in de richting 's-Gravenhage, zonder er acht op te slaan of de spoorwegoverweg Sloterweg-Noord, welken hij wist dat den Sloterweg kruiste, was afgesloten, terwijl, als hij de vereischte voorzichtigheid en oplettendheid had in acht genomen, hij tijdig het gesloten zijn van dien overweg zou hebben bespeurd, omdat de lantaarns aan zijn motorrijtuig aangebracht, helder brandden en hij bij de vereischte voorzichtigheid, oplettendheid en nadenkendheid bespeurd zou hebben, dat een spoortrein in aantocht was, die spoedig den door hem bereden weg moest passeeren en hij daaruit had kunnen en moeten afleiden, dat de overweg gesloten zou zijn met het oog op den naderenden trein, tengevolge van welke onvoorzichtigheid, onnadenkendheid en roekeloosheid het aan appellant's schuld is te wijten, dat toen de Oostelijke afsluitboom van dien overweg Sloterweg-Noord is vernield, waardoor gevaar is ontstaan voor het verkeer op den spoorweg ter plaatse, de passeerende spoortrein der Nederlandsche spoorwegen is beschadigd en de veiligheid en vrijheid van het verkeer op den Sloterweg door hem is in gevaar gebracht, aangezien het door appellant bestuurde motorrijtuig, niet tijdig geremd en tot stilstand gebracht, met groote vaart tegen den Oostelijken afsluitboom van dien overweg is gereden, dien heeft verbrijzeld, door de vernielde afsluiting is heengereden en in botsing is gekomen met den toen ter plaatse aangekomen spoortrein der Nederlandsche Spoorwegen, door welke botsing een of meer spoorrijtuigen zijn beschadigd en het motorrijtuig grootendeels is vernield, terwijl de bestuurder van de machine van den spoortrein genoopt is geworden onmiddellijk den

[1]) Bij deze qualificatie is geen rekening gehouden met de door art. 3 van de Wet van 19 Mei 1922 (Stbl. no. 313) in art. 165 Wetb. van Strafr. aangebrachte wijziging. Red. M. R. T.

trein tot stilstand te brengen, ten einde gevaar voor ongelukken voor dien trein te voorkomen;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 26 Februari 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant ten laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met zijne schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„Het door schuld veroorzaken, dat gevaar ontstaat voor het ver-„keer door mechanische kracht over een spoorweg", en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene geldboete van vijf-en-zeventig gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door één week hechtenis, met vrijspraak van appellant van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen;

Overwegende dat namens den appellant bij pleidooi tegen het vonnis van den Krijgsraad als grief is aangevoerd, dat recht is gedaan op eene telastelegging, welke de verwijzing naar den Krijgsraad niet dekt, aangezien de woorden „waardoor gevaar is ontstaan voor het „verkeer op den spoorweg ter plaatse" en de slotwoorden: „terwijl „de bestuurder van de machine van den spoorweg genoopt is gewor-„den onmiddellijk den trein tot stilstand te brengen, ten einde ge-„vaar voor ongelukken voor dien trein te voorkomen" in de beschikking tot verwijzing worden gemist;

dat evenwel, zoo men in het oog houdt, dat in evengenoemde beschikking het zinsverband uitwijst, dat de beklaagde er van wordt beschuldigd door schuld op het als spoorwegovergang afgesloten gedeelte van den openbaren rijweg, den Sloterweg, de veiligheid van het verkeer in gevaar te hebben gebracht en den afsluitboom van dien overgang te hebben vernield, blijkt dat in de beide schriftuuren hetzelfde feit op verschillende wijze staat omschreven;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht als wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dat appellant den afsluitboom heeft vernield, doch rechtens het bewijs niet is geleverd, dat hij voor de veiligheid van het spoorwegverkeer gevaar heeft doen ontstaan;

dat ten deze niet ter zake dienende is de door den Krijgsraad overgenomen meening van de gehoorde deskundigen, dat, wanneer de auto vóór de locomotief was gekomen, de trein had kunnen derailleeren, omdat naar het oogenblik waarop het feit werd gepleegd het bestaan van gevaar moet worden beoordeeld en de auto van appellant is gebotst tegen het eerste personenrijtuig van den spoortrein;

dat weliswaar, toen de trein tot stilstand was gebracht, de afsluitboom van den overweg vastzat aan dat eerste rijtuig van den trein, waarvan de treeplank was beschadigd, en, zooals door getuige de V. verder is verklaard, de machine van de auto vastzat aan de voorste wielen en de voorveeren van de auto vastgeklemd zaten tusschen de veeren van de voorste wielen van dat rijtuig, zijnde van de bak der auto niet veel meer dan splinters over, doch geenszins vaststaat, dat, zoo de machinist van den trein niet onmiddellijk na de botsing krach-

tig had geremd, er gevaar zou zijn geweest voor de veiligheid van het verkeer als gevolg van de aanrijding;

dat toch de trein op dat oogenblik reeds eene sterk verminderde vaart had, aangezien hij bij de vlakbij gelegen halte Sloterweg-Noord moest stoppen, zoodat het den machinist dan ook is mogen gelukken den uit slechts enkele rijtuigen bestaanden trein nog op dienzelfden spoorwegovergang tot stilstand te brengen;

dat onder deze omstandigheden de veiligheid van het verkeer op den spoorweg niet gezegd kan worden in gevaar te zijn gebracht; [1])

Overwegende dat luidens artikel 9 van het Algemeen Reglement Dienst Locaalspoorwegen, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 3 Juni 1915, Staatsblad Nr. 230, zooals dat is gewijzigd bij Koninklijk besluit van 15 Mei 1923, Staatsblad Nr. 205 [2]), de openbare overwegen, welke van beweegbare afsluitingen zijn voorzien, met uitzondering van de voetpaden, des nachts worden verlicht, doch van deze verplichting door den Raad van Toezicht ontheffing kan worden verleend;

Overwegende dat, naar den Hove is gebleken uit een bericht van den Hoofdinspecteur bij de Nederlandsche Spoorwegen, Chef van den dienst van het Vervoer, de spoorwegovergang Sloterweg-Noord tot September 1922 des nachts was verlicht, toen van de verplichting tot verlichting ontheffing is verleend, en dat deze ontheffing nog van kracht was op 15 Juni 1923; dat van deze ontheffing vanwege de Nederlandsche Spoorwegen geen bekendmaking heeft plaats gehad; [3])

Overwegende dat appellant, die bekend had kunnen zijn en ook was met de omstandigheid, dat te Sloterweg-Noord een spoorwegovergang was op den Sloterweg, dien hij bereed, en ook had kunnen weten, dat omstreeks het tijdstip, dat hij dien overweg moest overgaan, daar een spoortrein uit Amsterdam moest passeeren, niet kan worden aangerekend grove schuld, maar hij, onderstellende dat op een weg, die de hoofdverbinding vormt voor automobielverkeer tusschen Amsterdam en 's-Gravenhage, de openbare overwegen zouden zijn verlicht, en niet bekend met de niet-gepubliceerde ontheffing van de vroeger ook voor dien van beweegbare afsluitingen voorzienen openbaren overweg geldende verplichting tot verlichting, tot op

---

[1]) Hiermede is echter nog niets beslist omtrent het mede ten laste gelegde „in gevaar brengen van de veiligheid en de vrijheid van het verkeer op de Sloterweg". Red M. R. T.

[2]) Deze Algemeene maatregel van Bestuur is uitgegeven 4 Juni 1923; in verband met het bepaalde in de Wet van 26 April 1852 (Stbl. no 92), gewijzigd bij de wetten van 23 Juni 1893, (Stbl. no. 111) en 26 Juli 1918 (Stbl. no. 499), werkte hij dus nog niet op den datum waarop het feit werd gepleegd n.l. 15 Juni 1923. Van veel belang is zulks echter niet, omdat bedoeld art. 9 — voor zoover hier van belang — slechts eene geringe wijziging onderging. Red. M.R.T.

[3]) Had het Hof hiervoor niet behooren te eischen een ambtseedige verklaring van het Rijkstoezicht op de Spoorwegdiensten, dat de ontheffing verleend heeft? Red. M. R. T.

20 à 25 M. van dien overweg met een snelheid van ten minste 45 of zelfs van 60 K.M. per uur (maximum-snelheid, door appellant in de nacht van het gebeurde opgegeven aan den gemeente-veldwachter) in den nacht reed;

Overwegende dat het vonnis van den Krijgsraad derhalve behoort te worden teniet gedaan, met vrijspraak van appellant van het hem ten laste gelegd;

Gezien artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 26 Februari 1924 ten laste van appellant gewezen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat Fiskaal voerde aan:

dat het geen verhouding is om voor zulk een ernstig misdrijf, als waarover het hier gaat, slechts een geldboete van vijf en zeventig gulden op te leggen,

dat de kwalificatie niet geheel juist is.

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 25 Maart 1924.

(1923. D. No. 27; I. No. 18).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 39, 2°, b. (oud) van de Bevorderingswet voor de Landmacht 1902 (Stbl. No. 89) en art. 46 van de Pensioenwet voor de Landmacht 1922 (Stbl. No. 66).

Bij ontslag uit den dienst op grond van art. 39, 2°, b. van de Bevorderingswet voor de Landmacht 1902 — zooals dat artikel luidde vóór de daarin, bij de Wet van 2 Juli 1923 (Stbl. No. 311), aangebrachte wijziging — moet o o k voor de toekenning van pensioen het bestaan van ongeschiktheid voor den dienst wegens lichaamsgebreken worden aangenomen; een nieuw onderzoek daarnaar door den militairen Pensioenraad behoort niet te worden ingesteld.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

De Militaire Pensioenraad, klager, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigden zijn opgetreden: Mr. N. G. v. T. T. Kr., J. J. F. H. en Dr. H. J. L. C., respectievelijk lid, hoofd-commies en geneeskundige adviseur bij dien Raad, allen wonende te 's Gravenhage,

tegen:

1o. den Minister van Oorlog, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: A. L., commies bij het Departement van Oorlog, wonende aldaar, en

2o. X. te Y., partij van rechtswege, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

Wat de feiten aangaat:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 27 September 1922, gelet op de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 — welke hierna wordt aangeduid als „de bevorderingswet" —, met ingang van 1 October 1922 met behoud van het recht op pensioen een eervol ontslag uit den militairen dienst is verleend aan voornoemden X., tweede-luitenant op non-activiteit van het wapen der infanterie, ter zake van ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst, tengevolge van lichaamsgebreken en alzoo met toepassing van de artikelen 39, 2o. *b*. en 40 der hiervoren genoemde wet;

Overwegende dat de Minister van Oorlog den 18 October 1922 den Militairen Pensioenraad heeft verzocht, advies te willen uitbrengen nopens de toekenning van pensioen aan voornoemden X., waarop die Raad den 21en November 1922 heeft bericht, dat hij X. niet op de door de militair-geneeskundige keuringscommissie aangegeven gronden ongeschikt voor den militairen dienst acht;

Overwegende dat ingevolge een nader verzoek van den Minister de Militaire Pensioenraad den 31en Januari 1923 aan de Koningin advies heeft uitgebracht, strekkende tot niet-verleening van pensioen aan X. op grond, dat de ziekte waaraan belanghebbende is bevonden lijdende te zijn in geen enkel opzicht verband houdt met de uitoefening van den militairen dienst;

dat mitsdien artikel 2, 2°. der Pensioenwet voor de landmacht (Staatsblad 1922, No. 66) op den belanghebbende niet van toepassing is;

dat bedoelde ziekte hem niet — volgens het bepaalde in het keuringsreglement — ongeschikt maakt voor den militairen dienst;

Overwegende dat de Militaire Pensioenraad nader op verzoek van den Minister aan dezen heeft medegedeeld, dat een tweede luitenant ,die krachtens art. 2, 3°. van de Pensioenwetten 1902 en 1922 recht zou hebben op pensioen en overigens in dezelfde omstandigheden zou verkeeren als luitenant X., aanspraak zou hebben op een pensioen van *f* 693.—;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 25 Mei 1923, in afwijking van voormeld advies van den Militairen Pensioenraad, gelet op art. 78, 2, 2°. van de Pensioenwet voor de Landmacht 1922 en met toepassing van de artt. 2, 3°., 19, 20 en 24 der Pensioenwet voor de Landmacht 1902 en met inbegrip van de verhooging krachtens de wet van 29 Mei 1920, Stbl. No. 283, aan voornoemden X. met ingang van 1 October 1922 een voortdurend pensioen is toegekend ten bedrage van *f* 693.— 's jaars;

Overwegende dat de Militaire Pensioenraad tegen deze beslissing beroep heeft ingesteld en bij klaagschrift met een beroep op hetgeen is voorafgegaan aan de totstandkoming van de wet van 21 Maart 1896 (Stbl. No. 50), houdende instelling van een militairen pensioenraad en de geschiedenis van de totstandkoming van de Pensioenwetten voor Land- en Zeemacht 1902, in den breede heeft betoogd, dat hij en in beroep de Centrale Raad van Beroep bij de beoordeeling van de aanspraak van een op grond van lichaamsgebreken ont-

slagen officier op pensioen, bevoegd is een onderzoek in te stellen naar de vraag, of die ongeschiktheid bestaat, verder heeft aangevoerd, dat art. 46 der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 o. m. bepaalt, dat in *elk* daartoe dienend geval de Militaire Pensioenraad aan de Koningin advies uitbrengt omtrent de aanspraken op pensioen; dat eene beperking van deze opdracht, waardoor het onderzoek naar het bestaan van enkele der factoren voor het ontstaan van het recht op pensioen buiten de bemoeiingsfeer van den Raad zou vallen, in de Pensioenwet niet voorkomt; dat in elk geval, waarin de Kroon eene beslissing moet nemen omtrent het al of niet bestaan van recht op pensioen, de Militaire Pensioenraad derhalve tot taak heeft, zelfstandig te beoordeelen of aan de vereischten voor het recht op pensioen, omschreven in artikel 2 der Pensioenwet gesteld, volledig wordt voldaan; dat het voorschrift van artikel 39, 1e lid, 2°. der Bevorderingswet, zooals dat luidde vóór de verandering, daarin aangebracht bij de Wet van 2 Juli 1923 (Staatsblad No. 311) volgens hetwelk slechts ontslag kon worden verleend onder toekenning van pensioen of van recht op pensioen, geen andere bedoeling had dan te bepalen, dat de beslissingen omtrent het ontslag en omtrent het recht op pensioen tegelijkertijd werden genomen en dus de positie van den officier te beschermen tegen eene mogelijke beslissing der Kroon, waarin wèl ontslag werd verleend, maar waarin het recht op pensioen in het onzekere werd gelaten en ten slotte heeft betoogd, dat partij van rechtswege niet ongeschikt is voor den militairen dienst, weshalve hij dezen Raad heeft verzocht om met toepassing van het 2e lid van artikel 56 der laatstgenoemde wet vast te stellen, dat het Koninklijk Besluit van 25 Mei 1923, No. 42, behoort te worden ingetrokken en te worden vervangen door een Koninklijk Besluit, waarbij wordt bepaald, dat de Heer X. geen aanspraak op pensioen aan de Pensioenwet voor de Landmacht 1922 kan ontleenen;

Overwegende dat de Minister van Oorlog een contra-memorie heeft ingezonden, in hoofdzaak inhoudende:

dat de Militaire Pensioenraad van oordeel is, dat het — alvorens door de Kroon aan een officier een eervol ontslag uit den militairen dienst wordt verleend met behoud van het recht op pensioen — voor de hand ligt, dat daaraan voorafgaat een door den Militairen Pensioenraad in te stellen onderzoek naar het al of niet bestaan van dat recht;

dat, indien die interpretatie juist ware — immers neen — het er praktisch op neer zou komen, dat genoemd college medezeggenschap zou verkrijgen bij het verleenen van een eervol ontslag op grond van de Bevorderingswet voor de Landmacht 1902, een medezeggenschap, welke deze wet niet kent;

Overwegende dat de partij X. geen contra-memorie heeft ingediend;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat bij de herziening der Grondwet in 1848 in art.

58, waarvan de inhoud sedert niet is gewijzigd, o. m. werd bepaald, dat de Koning bij het ontslag van militaire officieren gebonden is aan regels, door de wet te bepalen;

Overwegende dat de bevorderingswet bedoelde regels bevat en, zooals zij luidde ten tijde van het onderhavige ontslag bij art. 39, 2°. *b.*, een niet verzocht ontslag onder toekenning van pensioen of van het recht op pensioen toeliet o. m. ter zake van ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst tengevolge van lichaamsgebreken, mits de ongeschiktheid niet het gevolg zij van eigen moedwillige handeling of ongeregeld gedrag, nadat ter zake een militair-geneeskundig onderzoek naar regels bij algemeene maatregel van bestuur te stellen had plaats gehad;

Overwegende dat het onderhavige ontslag dienovereenkomstig tot stand is gekomen en dus door deze beslissing der Kroon voor de toepassing van de bevorderingswet vaststaat, dat partij van rechtswege in die omstandigheden verkeert;

Overwegende dat alsnu in de eerste plaats de vraag behoort te worden beantwoord, of bij de beoordeeling van de aanspraak van partij van rechtswege op pensioen naar het bestaan van die omstandigheden opnieuw een onderzoek behoort te worden ingesteld;

Overwegende dat de Raad die vraag ontkennend beantwoordt;

Overwegende toch dat het onaannemelijk is, dat het bestaan van voormelde omstandigheden voor de toepassing van de bevorderingswet zou moeten worden aangenomen en tegelijkertijd voor die van de daarmede ten nauwste samenhangende pensioenwet zou kunnen worden ontkend;

Overwegende dat bovendien, ware dit wel het geval, de bevorderingswet, welke strekt de rechten van den officier tegen willekeur van de uitvoerende macht te beschermen, daarin bij de bescherming van een zijner voornaamste rechten — namelijk dat op pensioen bij ongevraagd ontslag in een geval als het onderhavige — zou falen;

Overwegende dat het tegendeel alleen zou moeten worden aangenomen, indien de Pensioenwet voor de Landmacht 1922 dit uitdrukkelijk bepaalde;

Overwegende dat een dergelijke bepaling in die wet niets is te vinden en in 't bijzonder niet in art. 46, hetwelk o. m. bepaalt, dat de Militaire Pensioenraad omtrent de aanspraken op pensioen, de berekening en de regeling van pensioen in elk daartoe dienend geval aan de Kroon advies uitbrengt;

Overwegende toch dat, als de ongeschiktheid voor den dienst wegens lichaamsgebreken aangenomen moet worden te bestaan, nog moet worden onderzocht, of de betrokkene aan de voor zijn aanspraak op pensioen bovendien gestelde voorwaarde betreffende den duur van den werkelijken dienst voldoet en op welk bedrag het pensioen behoort te worden bepaald;

Overwegende dat er dus alleszins reden was om ook in een geval als het onderhavige den Militairen Pensioenraad op te dragen advies uit te brengen;

Overwegende dat partij van rechtswege voldoet aan de voor zijn aanspraak op pensioen gestelde voorwaarde betreffende den duur van den werkelijken dienst en het bedrag van het pensioen is vastgesteld overeenkomstig de wettelijke bepalingen, zoodat de bestreden beslissing juist is;

Overwegende dat uit het bovenoverwogene voortvloeit, dat de beantwoording der vraag, welke de beteekenis was van de sedert uit art. 39, 2°. vervallen woorden „onder toekenning van pensioen of van het recht op pensioen" in dit geding achterwege kan blijven;

Recht doende in Naam der Koningin!

Stelt vast dat de bestreden beslissing zal behooren te worden gehandhaafd.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 26 Juni 1924.

(1924. D. No. 11; I. No. 12).

Voorzitter: mr. H. Reuyl.

Leden: mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Artt. 2, 15, 17, 26, 32, (3), 33, 56 (2), Pensioenwet voor de Landmacht 1922 (Stbl. no. 66).

Beantwoording van de vraag wat de rechtskracht is van een uitspraak door den C. R. v. B. ingevolge de militaire Pensioenwetten 1922 gegeven. Een dergelijke uitspraak is zeker voor dien Raad zelve een bindend gewijsde, waarop hij, behoudens in de wet genoemde gevallen, niet kan terugkomen. Vernietiging van 2 ministerieele beslissingen waardoor een vroegere uitspraak van den C. R. v. B. wordt te niet gedaan.

Daar de C. R. v. B. niet in het bezit is van genoegzame feitelijke gegevens kan het bedrag van het opnieuw vast te stellen pensioen niet worden bepaald; wèl vindt de Raad aanleiding vast te stellen hoe eenige daarbij te rijzen kwesties naar zijne meening behooren te worden beslist.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X. te A., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. H. P. M., advocaat te 's-Gravenhage,

tegen

den Minister van Oorlog, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigden zijn opgetreden: Mr. J. W. secretaris-generaal en A. A. L., commies aan het Departement van Oorlog, beiden te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde personen;

Wat de feiten betreft:

Overwegende dat klager gepensionneerd officier van administratie der 2e klasse bij de Koninklijke Marine, na van October 1914 tot Februari 1917 als reserve-eerste-luitenant-kwartiermeester bij de Landmacht met den titulairen rang van kapitein werkzaam te zijn gesteld, eerst aan het interneeringsdepôt te Leeuwarden, daarna aan dat te Groningen, bij Koninklijk Besluit van 12 Januari 1918 bestemd is voor den dienst bij een interneeringsdepôt, van welken dienst hij bij Koninklijk Besluit van 29 November 1918 met ingang van 1 December 1918 eervol is ontheven;

Overwegende dat de Minister van Oorlog, telkens door de Koningin gemachtigd, 1o. bij beslissing van 12 Augustus 1922 klagers verzoek om herpensionneering heeft afgewezen en 2o. bij beslissing van 10 Februari 1923 de door klager aangevraagde herziening van de eerstgemelde beslissing heeft geweigerd;

Overwegende dat de Centrale Raad van Beroep, bij uitspraak van 24 Mei 1923 [1]) recht doende op het door klager tegen laatstgemelde beslissing ingestelde beroep, heeft vastgesteld, dat die beslissing behoort te worden vernietigd en klager alsnog opnieuw zal behooren te worden gepensionneerd met toepassing van art. 26, al. 1 der Pensioenwet voor de Landmacht;

Overwegende dat de Minister van Oorlog, wederom telkens door de Koningin gemachtigd, 3o. bij beslisssing van 1 December 1923 heeft verklaard, dat klagers herpensionneering niet mogelijk is, zulks overeenkomstig het ter zake door den Militairen Pensioenraad uitgebracht advies, waarin uitvoerig is betoogd, dat klager na zijn ontslag op 1 December 1918 niet naar art. 9 der Pensioenwet voor de Landmacht 1902 recht had op pensioen en dat dientengevolge art. 26 der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 op hem niet toepasselijk is en 4o. bij beslissing van 15 Februari 1924 de door klager aangevraagde herziening van de onder 3o. gemelde beslisssing heeft geweigerd;

Overwegende dat klager tegen de onder 4o. gemelde beslissing bij den Centralen Raad van Beroep in beroep is gekomen en bij klaagschrift heeft aangevoerd, dat na de uitspraak van 24 Mei 1923, waarbij is vastgesteld, dat art. 26 (1) der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 op hem toepasselijk is, dit punt niet meer voor discussie vatbaar is, verder een uitvoerig gemotiveerde berekening heeft gegeven van het hem naar zijn inzien toekomende pensioenbedrag en eindelijk dezen Raad heeft verzocht:

1o. de beslissing van den Minister van Oorlog d.d. 15 Februari 1924, krachtens Koninklijke machtiging gegeven op zijn verzoek tot herziening van de beslissing van dien Minister d.d. 1 December 1923,

[1]) Zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 107. Red. M. R. T.

IIIe Afd. No. 11, inhoudende dat geen termen voor de herziening van de genomen beslissing zijn gevonden (IIIe Afd. No. 110), met voornoemde beslissing van 1 December 1923 te vernietigen;

2o. vast te stellen in de plaats van de vernietigde beslissingen:

dat X., gepensionneerd officier van administratie van de Koninklijke Marine der 2e klasse, opnieuw is gepensionneerd in den rang van kapitein of officier van administratie van de Koninklijke Marine 1e klasse met ingang van 1 December 1918, op welken datum hij geacht wordt uit den militairen dienst bij de Landmacht te zijn ontslagen en dat met intrekking van het thans door hem genoten pensioen (art. 34), zijn pensioen is bepaald op een bedrag van *f* 2881,25 per jaar;

Overwegende dat namens den Minister van Oorlog bij contramemorie vooreerst uitvoerig is betoogd, dat art. 26 der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 niet op klager toepasselijk is en voorts de juistheid der door klager gegeven berekening en van de daarvoor aangevoerde motieven is bestreden, waarna is geconcludeerd dat de gegeven beslissing zal moeten worden gehandhaafd;

Overwegende dat aan klager ter terechtzitting akte is verleend van zijn verklaring, dat in zijn berekening een fout is ingeslopen, in verband waarmede aan het slot der conclusie van het klaagschrift in plaats van *f* 2881,25 moet worden gelezen *f* 2875;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat bij klagers eerste beroep, waarop de uitspraak van 24 Mei 1923 is gegeven, aan de orde was de vraag, of klager al dan niet aanspraak had op herpensionneering met ingang van 1 December 1918 en zoo ja, welk pensioen hem moest worden toegekend;

Overwegende dat bij de bedoelde uitspraak het eerste gedeelte dezer vraag *is beslist* in dezen zin, dat klager zoodanige aanspraak heeft en dat het hem toe te kennen pensioen behoort te worden geregeld overeenkomstig art. 26 (1) der Pensioenwet voor de Landmacht 1922;

Overwegende dat door de bepaling van art. 56 (2) dezer wet de uitspraak, door den Centralen Raad van Beroep te geven op een ingevolge die wet ingesteld beroep, niet dezelfde kracht heeft als in andere zaken, waarvan de beoordeeling aan dien Raad is opgedragen, daar de Raad niet bevoegd is om, zoo hij de beslissing, waartegen beroep is ingesteld, onjuist bevindt, ze te vernietigen en een andere bindende beslissing in hare plaats te stellen, doch zich heeft te bepalen tot vaststelling, dat zij behoort te worden vernietigd en welke beslissing in hare plaats zal behooren te treden;

Overwegende dat niettemin de geschiedenis van deze en van de andere in 1922 tot stand gekomen pensioenwetten buiten twijfel stelt, dat zoowel de bij deze als de bij die andere wetten aan den Centralen Raad opgedragen taak is die van een college, met rechtspraak belast, waaruit volgt, dat althans voor dien Raad zelf zijne uitspraken zijn bindende gewijsden, zoodat hij niet bevoegd is om op

hetgeen daarin is beslist terug te komen of daarin wijziging te brengen, behoudens in de gevallen, waarin de wet zelve daartoe de gelegenheid mocht openstellen, waarvan in dit geval geen sprake is;

Overwegende dat de boven onder 3o. en 4o. vermelde beslissingen van 1 December 1923 en 15 Februari 1924 geen andere strekking hebben dan om te niet te doen wat deze Raad in zijn uitspraak van 24 Mei 1923 heeft beslist, immers om niet over te gaan tot de bij die uitspraak uitdrukkelijk als klagers recht vastgestelde nieuwe pensionneering met toepassing van art. 26 (1) der Pensioenwet voor de Landmacht;

Overwegende dat dus deze Raad niet anders kan of mag doen dan vaststellen, dat die beslissingen zullen behooren te worden vernietigd en dat alsnog uitvoering zal behooren te worden gegeven aan 's Raads uitspraak van 24 Mei 1923;

Overwegende dat in de bedoelde uitspraak niet is beslist omtrent de verder aan de orde zijnde vraag, op welk bedrag het opnieuw vast te stellen pensioen moet worden bepaald, zulks omdat deze Raad niet in het bezit was van eenige der daartoe noodige feitelijke gegevens;

Overwegende dat ook thans en om dezelfde reden het pensioensbedrag niet kan worden vastgesteld, doch dat deze Raad niettemin aanleiding vindt om ten aanzien van eenige daarbij te beslissen vragen reeds nu vast te stellen, in welken zin zij zullen behooren te worden opgelost, zulks voornamelijk naar aanleiding van gebleken verschil van meening tusschen partijen en voorts ter tegemoetkoming, voor zoo ver mogelijk, aan klagers billijk verlangen om de eindbeslissing naderbij te brengen;

Overwegende dat namens den Minister is aangevoerd, dat klager, op wien art. 26 (1) sub 2o. der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 zeker niet toepasselijk is, ook niet valt onder 1o., daar hij op den dag van zijn ontslag geen recht had op pensioen krachtens een van de gronden, genoemd in art. 2;

Overwegende dat over dit punt, waaromtrent de uitspraak van 24 Mei 1923 geen overwegingen inhoudt, inderdaad een beslissing moet worden gegeven in verband met de verder toe te passen wetsbepalingen;

Overwegende dat de in het klaagschrift gevoerde bewering dat klager, in verband met zijn vroegere pensionneering, geacht moet worden op 1 December 1918 te zijn ontslagen ingevolge art. 2 (1), 2o. onjuist is, daar hij bij zijn weder in dienst treden in Januari 1918 voor den dienst geschikt is bevonden en niet is gebleken, dat tijdens zijn ontslag op 1 December 1918 of daarna bij hem ziekten of gebreken zouden hebben bestaan, waardoor hij voor den militairen dienst ongeschikt of, in welke mate ook, invalide zou zijn, wordende trouwens het bestaan van zoodanige ziekten of gebreken niet beweerd;

Overwegende dat blijkens den inhoud der gedingstukken klagers ontslag op 1 December 1918 is verleend in verband met het geleide-

lijk afwikkelen van den interneeringsdienst, waardoor blijkbaar zijne diensten overbodig werden;

Overwegende dat het aldus verleende ontslag valt onder art. 2 (1), 4o. b der wet in welke bepaling dus de grond is gelegen, waarom klager voor herpensionneering volgens art. 26 (1) in aanmerking komt;

Overwegende dat de Militaire Pensioenraad in zijn hierboven onder de feiten vermeld advies erkent, dat klagers ontslag valt onder de zooeven gemelde wetsbepaling;

Overwegende dat wel daarbij wordt gezegd, dat ontslag op den zooeven vermelden grond naar de wet van 1902 geen aanspraak gaf op pensioen, doch dat deze juiste opmerking niet afdoet aan de juistheid van het zooeven overwogene, nu het geldt de toepassing der wet van 1922, die in art. 26 (1), 1o. de aanspraak op herpensionneering bindt aan het bestaan van recht op pensioen volgens die wet, zulks in tegenstelling met art. 9, eerste lid der wet van 1902, waar die aanspraak enkel rustte op ontslag na wederindiensttreding terwijl de betrokkene in het genot was van pensioen wegens vroegeren dienst;

Overwegende dat klager bij Koninklijk Besluit van 22 Januari 1896 uit den dienst bij de zeemacht is ontslagen op grond van art. 33, 2o, c. der wet van 28 Augustus 1851, St. 126 (bevorderingswet voor de zeemacht), wegens in en door den dienst ontstane lichaamsgebreken, die hem tot de verdere waarneming van den militairen dienst voor altijd ongeschikt maakten en dat hij daarop is gepensionneerd naar art. 14 der wet van dezelfden datum, St. 127 (pensioenwet voor de zeemacht) met het volle aan zijn rang van officier van administratie der tweede klasse bij de Koninklijke Marine verbonden pensioen;

Overwegende dat dit pensioen levenslang is toegekend, zoodat naar art. 32 (3) der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 ook het nieuw te verleenen pensioen levenslang moet worden toegekend;

Overwegende dat thans de vraag moet worden beantwoord, of klager valt onder den eersten volzin van art. 33 (1) der Pensioenwet voor de Landmacht 1922, bepalende dat, indien den te herpensionneeren militair reeds een invaliditeitspensioen voortdurend was verleend, het opnieuw toe te kennen pensioen wordt vastgesteld volgens de bepalingen van art. 17;

Overwegende dat de Minister deze vraag ontkennend beantwoordt, betoogende dat onder invaliditeitspensioen in art. 33 (1) alleen is te verstaan *een naar art. 17 dier wet verleend pensioen*, bij welks toekenning rekening is gehouden met de mate van invaliditeit, veroorzaakt door de gebreken, die tot de pensionneering aanleiding gaven, en niet een pensioen, *verleend ingevolge de pensioenwet van 1851*, waarbij de mate der invaliditeit niet in aanmerking is genomen;

Overwegende dat naar het spraakgebruik hij die — gelijk klager in 1896 — door ziekte of gebreken ongeschikt is voor de verdere

waarneming zijner betrekking, als geheel of ten deele invalide wordt aangemerkt en dat hetzelfde geldt voor de taal der pensioenwetgeving van 1922, daar immers art. 48 (1) c. der (burgerlijke) Pensioenwet 1922, St. 240 het aan een ambtenaar, die op genoemden grond is ontslagen, toe te kennen pensioen als „invaliditeitspensioen" aanduidt ook in die gevallen, waarin bij de vaststelling van het pensioensbedrag met de mate zijner invaliditeit geen rekening wordt gehouden;

Overwegende dat naar het oordeel van dezen Raad de strekking van art. 33 (1) zou worden miskend, wanneer aan het daar gebezigde woord „invaliditeitspensioen" een meer beperkte beteekenis zou worden toegekend, waardoor bijvoorbeeld voor klager de hem naar art. 26 (1) toekomende aanspraak op herpensionneering geheel illusoir zou worden gemaakt;

Overwegende dat dus de gestelde vraag bevestigend moet worden beantwoord;

Overwegende dat naar art. 17 het pensioensbedrag ten deele wordt bepaald naar de mate van invaliditeit, terwijl naar den tweeden volzin van art. 33 (1) het invaliditeitspercentage moet worden vastgesteld naar den toestand op het tijdstip der toekenning van het vroegere pensioen, waarmede blijkbaar is bedoeld berekening naar het bij die vroegere pensionneering vastgestelde invaliditeitspercentage;

Overwegende dat rechtstreeksche toepassing van deze bepaling in casu niet mogelijk is daar, zooals hierboven reeds is overwogen bij de vaststelling van klagers vroeger pensioen de mate zijner invaliditeit niet in aanmerking is genomen en niet is vastgesteld;

Overwegende dat dan ook den Minister moet worden toegegeven, dat bij de redactie van art. 33 (1) den wetgever alleen het geval voor oogen heeft gestaan, dat de vroegere vaststelling van het invaliditeitspensioen is geschied onder de werking der wet van 1922 en dus naar de bepalingen van art. 17 dier wet;

Overwegende dat echter niet kan worden aanvaard de hieruit namens den Minister bij pleidooi gemaakte gevolgtrekking, dat dus de herpensionneering achterwege zou moeten blijven;

Overwegende dat, nu door verzuim van den wetgever om door het stellen van overgangsbepalingen in gevallen als het onderhavige te voorzien, rechtstreeksche toepassing van den tweeden volzin van art. 33 (1) niet mogelijk is, de oplossing zal moeten worden gevonden in analogische toepassing dier wetsbepaling, waarbij overeenkomstig de ontwijfelbare bedoeling van het artikel klagers door de vroegere pensionneering vastgestelde invaliditeit moet worden beschouwd als nog aanwezig en moet worden gezorgd, dat aan de daardoor voor hem verkregen rechten in geen opzicht wordt te kort gedaan;

Overwegende dat deze Raad, aldus gedwongen om zonder eenigen feitelijken grondslag een percentage vast te stellen voor de bij klager tijdens zijn vroegere pensionneering bestaande invaliditeit, met het oog op het slot der vorige overweging dit percentage meent te moeten stellen op honderd;

Overwegende dat voor het geval van pensionneering naar 100 % invaliditeit het naar art. 17 (6) in één bedrag vast te stellen levenslange pensioen — invaliditeitspensioen en diensttijdspensioen te zamen — is het maximumpensioen naar art. 16 bedragende *70 % van den pensioensgrondslag doch niet meer dan f 4000.—;*

Overwegende dat aan klager behalve dit maximumpensioen nog toekomt de bij art. 20 (1) bedoelde verhooging, zulks onder de in art. 16 (2) gestelde beperking;

Overwegende dat vaststelling van den pensioensgrondslag, waarnaar het nieuw toe te kennen pensioen moet worden berekend, voor dezen Raad naar de thans beschikbare gegevens niet mogelijk is, doch dat wel een beslissing kan worden gegeven omtrent de daarbij aan de orde komende en tusschen partijen in geschil zijnde vraag, die van belang is voor het geval art. 15 moet worden toegepast, wat op 1 December 1918 klagers rang of stand was;

Overwegende dat klager bij klaagschrift beweert, van 12 Januari tot 1 December 1918 in dienst te zijn geweest in den rang van kapitein, officier van administratie 1e klasse der Koninklijke Marine, waarvan hij dan ook de uniform heeft gedragen, alzoo geen gebruik makende van het recht om de uniform te dragen van reserve-kapitein van de Infanterie;

Overwegende dat de Minister van Oorlog bij contra-memorie deze bewering onjuist noemt, daar klager bij Koniklijk besluit van 12 Januari 1918 als eervol ontslagen officier van administratie *tweede* klasse der Koninklijke Marine voor den dienst bij een interneeringsdepôt is bestemd en nimmer tot officier van administratie *eerste* klasse is bevorderd;

Overwegende dat in deze het gelijk is aan de zijde van den Minister en dat de vraag, welke uniform klager heeft mogen dragen of feitelijk heeft gedragen, voor de beoordeeling van zijn rang of stand zonder eenig belang is;

Recht doende in Naam der Koningin!

Stelt vast, dat zoowel de beslissing van 15 Februari 1924, waartegen het tegenwoordige beroep is gericht, als de daarbij gehandhaafde beslissing van 1 December 1923 zullen behooren te worden vernietigd en dat alsnog uitvoering zal behooren te worden gegeven aan 's Raads uitspraak van 24 Mei 1923, zulks met dien verstande:

dat het nieuw toe te kennen pensioen levenslang worde toegekend;

dat het jaarlijksche bedrag daarvan worde gesteld op 70 % van den pensioensgrondslag, doch niet hooger dan *f* 4000.—, zulks ongerekend de bij art. 20 der Pensioenwet voor de Landmacht bedoelde verhooging;

en dat, mocht bij de vaststelling van den pensioensgrondslag art. 15 dier wet toepassing vinden, als klagers rang en stand worde aangemerkt die van officier van administratie der tweede klasse van de Koninklijke Marine.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Rechtspleging bij de Landmacht.

Ministerieele beschikking van 5 November 1924, Iste Afd., nr. 2 (Legerorder nr. 381. O.).

Zie ook L. O. 1924, nr. 353. (M. R. T. Deel XX. bladz. 242. Red. M. R. T.).

Voor wat betreft de militaire rechtspleging wordt geacht te behooren:

Legerplaats bij Oldebroek tot het garnizoen Harderwijk.

In het gestelde onder B. van L. O. 1924, nr. 353, vervallen in regel 11 van boven de woorden: „districts- of" en in de regels 13 en 14 van boven de woorden: „door den districts- of".

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Hoog Militair Gerechtshof.

Bij Kon. besluit van 30 December 1924
is aan de hieronder genoemde rechterlijke ambtenaren bij het Hoog Militair Gerechtshof, met ingang van 1 Januari, wegens de reorganisatie van dat Hof, ingevolge de wet van 21 November 1924 (Stbl. no. 533), eervol ontslag verleend uit het achter hun naam aangegeven ambt, onder dankbetuiging voor de door hen bewezen diensten:

mr. H. W. van Sandick, President;

jhr. mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt, Advocaat-Fiscaal;

mr. W. Boekhoudt, Lid;

zijn aangewezen, met ingang van 1 Januari, bij het Hoog Militair Gerechtshof te 's Gravenhage:

tot President mr. dr. C. J. H. Schepel, Raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden;

tot Lid: mr. G. van Slooten Azn., Raadsheer in het Gerechtshof te 's-Gravenhage;

zijn benoemd, met ingang van 1 Januari:

tot Lid van het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage: Kapitein ter zee B. Schreuders, te 's-Gravenhage;

tot plaatsvervangend Lid van het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage:

mr. E. Jellinghaus, Raadsheer in het Gerechtshof te 's-Gravenhage;

mr. J. Donner, Raad-Adviseur bij het Departement van Justitie te 's-Gravenhage;

de Hoofdofficier van Administratie der 1ste klasse bij de Zeemacht E. G. de Wijs, te 's-Gravenhage.

Onderscheiding.

Bij Koninklijk besluit van 24 Januari 1925 is benoemd tot ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw mr. H. W. van Sandick, oud-President van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht.

Wij bieden bij dezen den Heer van Sandick onze gelukwenschen met deze Koninklijke onderscheiding aan.

Laatste zitting van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht.

Dinsdag 30 December 1924 is de laatste zitting van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht gehouden. Na behandeling van de laatste zaak, waarin Dr. H. Th. Gerlings als raadsman optrad, sprak deze, nadat vooraf Dr. Vuijstingh en de Advocaat-Fiscaal jhr. Dr. van Sasse van Ysselt het woord hadden gevoerd, namens de vereeniging van advocaten, geadmitteerd bij het Hof. Hij zeide het volgende:

Het einde van het jaar wekt altijd min of meer droeve herinneringen op en nu zal dit in nog grootere mate het geval wezen, nu uw Hof bij het sluiten van dit jaar tevens afsluit een tijdvak van meer dan 100 jaren van vestiging te Utrecht. Voor Utrecht en speciaal voor ons, advocaten, is uw heengaan een verlies en dit te meer, nu de indertijd gemaakte veronderstelling dat te Utrecht de Krijgsraad zou worden gevestigd, nog steeds op vervulling blijft wachten. Het zou de moeite loonen uitvoerig de geschiedenis van het Hoog Militair Gerechtshof te schetsen en daaruit zou ongetwijfeld blijken hoe het Hof een eereplaats in de rij der rechtscolleges heeft weten te veroveren en heeft weten te behouden. Uw college heeft zich steeds gekenmerkt door nauwgezette onderzoeken, waaraan alle tijd werd besteed, weloverwogen oordeelvellingen, getuigend van den humanen geest, waarmede uw college naast strikte rechtvaardigheidszin was bezield. Uw college had altijd open oog en oor voor de nieuwe stroomingen die op strafrechtelijk gebied zich baan braken. De voorwaardelijke veroordeeling werd door uw Hof op hare juiste waarde geschat en in toepassing gebracht. Ware dit een officieel afscheid, dan hadden wij als bestuur der vereeniging onze mede-leden gewaarschuwd om dezen dag en dit uur vrij te houden en zouden ongetwijfeld velen meer dan thans hier aanwezig zijn.

Wat ons advocaten betreft, wij hebben in het bijzonder gewaardeerd het juiste inzicht van uw college betreffende de verstandhouding met de advocaten. Uw Hof heeft steeds begrepen, dat de advocatie een onmisbaar element is bij de strafrechtspleging en dat eene goede advocatie alleen daar ontstaat, waar aan de balie de hooge plaats, die haar toekomt, wordt gegeven. Uw Hof heeft niettegenstaande de verouderde rechtsregelen aanleiding hadden kunnen geven tot velerlei strijd, de rechten en plichten der advocatie, in overleg met onze vereeniging, op minnelijke harmonieuze wijze weten te regelen. Ook de verhouding tot den heer advocaat-fiskaal en diens officie en tot den griffier en de griffie was steeds van zeer aangenamen aard. Wij, leden der vereeniging van advocaten, geadmitteerd bij het Hoog Militair Gerechtshof, wij bedanken uw Hof voor het vertrouwen dat wij zoo rijkelijk mochten genieten en voor uwe wijze van rechtspleging en onze gedachten zullen gaan met uwe leden, die verder geen deel van dit Hof zullen uitmaken en wij hopen de overige leden van uw Hof nog vaak terug te zien wanneer

wij de belangen van beklaagden voor het Hoog Militair Gerechtshof in den Haag mogen behartigen.

De President van het Hof Mr. van Sandick antwoordde met een enkel woord en zeide o.m.:

Ik heb besloten thans niet het woord te voeren en dus niet het voorbeeld te volgen van den Eersten President van het Hooggerechtshof bij de installatie van het Hoog Militair Gerechtshof op 17 October 1814 om „een discours te houden analogue op de omstandighijt".

Het Hof is erkentelijk voor de woorden van waardeering door de balie geuit en het Hof waardeert ook ten zeerste de diensten door de balie bewezen, terwijl het mij ten slotte een bijzonder genoegen is hulde te brengen aan den waarnemenden Griffier, 1e Luitenant der Artillerie A. Spruyt, voor de wijze waarop deze zich van zijn taak heeft gekweten.

Eerste zitting van het Hoog Militair Gerechtshof te 's Gravenhage.

Op 2 Januari j.l. heeft te 's Gravenhage de plechtige installatie plaats gehad van het Hoog Militair Gerechtshof in zijn gewijzigden vorm.

Aan het verslag van deze plechtigheid in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van Zaterdag 3 Januari 1925, Ochtendblad A, ontleenen wij het volgende:

In de zaal waarin het Gerechtshof zijn strafzittingen pleegt te houden, en welke voortaan ook aangewezen is voor die van het Hoog Militair Gerechtshof, waren verschillende dames en heeren, genoodigden en familieleden van de in het Hoog Militair Gerechtshof nieuwbenoemde functionarissen, van de plechtigheid getuige.

De president, Mr. Dr. C. J. H. Schepel, Raadsheer in den Hoogen Raad, opende de zitting en verzocht den wnd. Griffier, 1e luitenant der artillerie A. Spruyt, voorlezing te doen van de Koninklijke Besluiten, houdende spr.'s benoeming als president en die van Jhr. Dr. P. S. J. van den Brandeler, procureur-generaal bij het gerechtshof te 's Gravenhage, als advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht, alsmede van de desbetreffende processen-verbaal van beëediging.

Nadat hieraan voldaan was, verklaarde de President zichzelven en den Advocaat-Fiscaal geinstalleerd.

Vervolgens werd door den wnd. Griffier op verzoek van den President voorlezing gedaan van de Koninklijke Besluiten, houdende benoeming van leden en plaatsvervangende leden van het H. M. G. en van den Griffier van het gerechtshof te 's Gravenhage den heer Dr. L. L. J. A. van Lith de Jeude, als Griffier van het H. M. G.

De advocaat-fiscaal Jhr. Dr. van den Brandeler verkreeg hierna het woord. Hij wees er op hoe de 1ste Januari 1925 een gewichtige

dag is in de annalen van het Hoog Militair Gerechtshof. Onder den drang der tijdsomstandigheden zijn legermacht en marine ingekrompen; de zucht naar bezuiniging heeft de regeering er toe gedreven, om te zien naar een middel om het Hoog Militair Gerechtshof daarbij in gewijzigden vorm te doen aanpassen. De zetel, altijd te Utrecht geweest, is geworden 's Gravenhage. De approbatie der krijgsraad-vonnissen is komen te vervallen. De president bekleedt tevens een ander hoogst belangrijk ambt, dat van Raadsheer in den Hoogen Raad. Evenzoo de heer Dr. G. van Slooten Azn., Lid van het Hoog Militair Gerechtshof, die tevens Raadsheer is in het Gerechtshof te 's Gravenhage. De plaatsvervangende burgerlijke leden zullen geroepen zijn, deze beiden te vervangen. De procureur-generaal van het gerechtshof te 's Gravenhage is geworden advocaat-fiscaal. De griffier van dat hof is dienstbaar gemaakt aan de griffie van het Hoog Militair Gerechtshof.

De regeering koestert hooge verwachtingen van de nieuwe organisatie. Spr. meende, dat de auspiciën gunstig zijn. Niet alleen omdat het aantal zaken is verminderd met de inkrimping van leger en marine, maar ook door de omstandigheid, dat er zulke voortreffelijke krachten beschikbaar zijn. De President en de heer van Slooten bevinden zich op bekend terrein: de eerste is reeds acht jaren werkzaam geweest als President van het Hoog Militair Gerechtshof en de heer van Slooten was jaren Voorzitter van den Krijgsraad te 's-Gravenhage. De heer Dr. E. Jellinghaus plaatsvervangend Lid van het Hoog Militair Gerechtshof en Raadsheer in het Gerechtshof te 's-Gravenhage, is geruimen tijd waarnemend President van dien Krijgsraad geweest.

Aan den heer Dr. J. Donner, raad-adviseur aan het Departement van Justitie en eveneens plaatsvervangend Lid van het Hoog Militair Gerechtshof, heeft men veel te danken, wat betreft de nieuwe samenstelling van het Hoog Militair Gerechtshof. Dit zijn alle omstandigheden, die wijzen op een gunstige toekomst. De griffier van het gerechtshof te 's-Gravenhage is griffier tevens van het Hoog Militair Gerechtshof en met diens zaken minder bekend. Maar hem is toegewezen een fungeerend griffier, met de zaken volkomen bekend. Ook de procureur-generaal van het Hof te 's-Gravenhage komt als advocaat-fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof met de twee advocaten-generaal te staan voor nieuwe vormen en gebruiken in de rechtspleging. Dit valt te zwaarder, daar reeds een moeilijke taak aan het Hof op zijn schouders rust.

Spr. hoopte, dat wat de regeering verwacht van de nieuwe organisatie, ten volle in vervulling zal gaan en dat het openbaar ministerie, niet overbelast en onder alle omstandigheden, zijn taak zal kunnen vervullen. Dit wat het objectieve betreft; wat het subjectieve aangaat, spr. zou met volle opgewektheid aanvaarden de taak, hem als advocaat-fiscaal opgedragen. Regeering en Hoog Militair Gerechtshof konden verzekerd zijn, dat het spr. te dien aanzien niet aan goeden wil zal ontbreken. Spr. deed een beroep op den steun van

het Hoog Militair Gerechtshof en in 't bizonder op dien van den Voorzitter, want zonder samenwerking zou het werk niet slagen. Spr. was overtuigd dat de gevoelens die steeds hebben bestaan tusschen parket en het overige deel van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, ook hier zullen aanwezig zijn.

Dit streven naar goede samenwerking en goede afdoening van zaken, zou ook hier aan een goede rechtspraak ten dienste komen.

Spr. had ten slotte de eer, te requireeren, dat tot de beëediging en installatie van de nieuwbenoemde leden en plaatsvervangende leden zou worden overgegaan.

Nadat de waarn. griffier op verzoek van den President het eedsformulier had voorgelezen, legden de heer Dr. Van Slooten voornoemd, de belofte, en de heeren kapitein ter zee B. Schreuders, nieuwbenoemd Lid H. M. G., en Dr. Jellinghaus voornoemd en Dr. Donner, eveneens reeds boven vermeld, in handen van den President de voorgeschreven eeden af. Evenzoo de Griffier, Dr. Van Lith de Jeude.

De nieuwbenoemde functionarissen namen op uitnoodiging van den President de voor hen bestemde zetels in.

De President hield vervolgens een rede.

Hij heette de aanwezige functionarissen welkom. Spr. memoreerde wat er met betrekking tot het gewijzigde Hoog Militair Gerechtshof zich heeft voltrokken. Den 17 October 1814 werd het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht gevestigd in naam van den Souvereinen Vorst In een rustige omgeving heeft het Hof tot nu toe zijn functiën verricht in ons Staatsbestel. Doch ook reeds in 1858 werden er maatregelen tot bezuiniging op het stuk der militaire justitie genomen; men bracht het aantal leden van 9 op 7 en de salarissen werden verminderd. In 1914 werd het Hof weer in allerlei opzicht gereleveerd, in verband met de mobilisatie. In 1924 moest er weder bezuinigd worden en werd besloten tot verplaatsing naar 's-Gravenhage, volgens de nu genomen maatregelen.

In deze samenstelling is het Hof nu voor 't eerst bijeen. In de 110 jaar van zijn bestaan heeft het drukke en minder drukke tijden gekend. Reeds bij het begin was er veel werk. Een rapport van 1815 reeds gewaagt van een „terribele drukte". Vrijwel honderd jaar later, bij de mobilisatie, kwam het Hof opnieuw voor „terribele drukte" te staan. Allen is dat nog in herinnering gebleven. Geleidelijk echter keerde de gezwollen stroom in zijn oude bedding terug. Dit trok de aandacht van de regeering en deed de vraag rijzen of bij de financieele omstandigheden des lands het voortbestaan van het Hof wel gerechtvaardigd was. Er is echter een andere regeling getroffen. Thans hebben het Gerechtshof te 's-Gravenhage en het Hoog Militair Gerechtshof parket en griffie gemeen, ze werken in dezelfde zaal; overigens voeren ze echter een gescheiden bestaan.

Spr. bracht hulde aan den te vroeg overleden Dr. F. C. van Beusekom voor diens bemoeiingen ter zake van het Hoog Militair Gerechtshof.

Spr. verklaarde, niet te gelooven dat door de reorganisatie de zuinigheid zou worden bedrogen doordat er klachten zullen ontstaan over te groote drukte. De tijd moet hier leeren, maar spr. was vol goeden moed.

Spr. uitte woorden van waardeering voor verschillende functionarissen, die thans niet meer deel van het Hof uitmaken, en richtte zich vervolgens tot de aanwezige functionarissen persoonlijk. Spr. deed ook zijnerzijds een beroep op goede samenwerking tusschen parket en Hof. Het Hof zal daarbij zooveel mogelijk zijn steun verleenen, om de taak van het parket, die vooral in den eersten tijd zwaar zal zijn, te verlichten. In denzelfden geest richtte spr. zich tot den Griffier en den wnd. Griffier, alsmede tot de Haagsche balie, waarvan vele leden bij den Haagschen krijgsraad school hebben gemaakt.

Moge — besloot spr. — het Hof na de reorganisatie lang voortbestaan. Bekend is, dat het streven om de militaire rechtspraak niet meer een afzonderlijke rechtspraak te doen zijn, weer naar voren komt. Spr. zou daaromtrent hier geen oordeel geven. Maar komt het eenmaal zoover, dan zal het Hof zijn taak rustig volbrengen gelijk het dat tot dusver heeft gedaan.

Namens de Haagsche balie sprak ten slotte Dr. D. van der Goot. Moge door het binnentreden der militaire rechtspraak het aanzien van het voorname gebouw van het Gerechtshof nog worden verhoogd. Dit zal, zei spr., gezien de personen, wel het geval zijn. Spr. hoopte, dat de Haagsche balie zal medewerken tot rechtvaardige beslissingen van dit Hof.

De President, dankende voor deze vriendelijke woorden, sloot hierop de zitting.

Het Lid van het Hoog Militair Gerechtshof, luit.-generaal P. P. C. Collette, was verhinderd, de zitting bij te wonen; het nieuwbenoemde plaatsvervangende Lid, de heer E. G. de Wijs te 's-Gravenhage, hoofdofficier van administratie 1e kl. der zeemacht, wegens ongesteldheid, evenzoo.

Wachtgeld ambtenaren Hoog Militair Gerechtshof.

Het Stbl. no. 579 bevat een Kon. besluit van 24 December 1924, houdende regelen, overeenkomstig welke aan ambtenaren van het Hoog Militair Gerechtshof wachtgeld zal worden verleend.

Artikel 1 luidt: Ten aanzien van de toekenning van wachtgeld aan de ambtenaren in vasten dienst bij het Hoog Militair Gerechtshof, wier werkzaamheden door de in artikel 1 van de wet van 21 November 1924 (Stbl. no. 533) bedoelde reorganisatie overbodig worden, vinden de regelen van Ons besluit van 3 Augustus 1922 (Stbl. no. 479), zooals dat sindsdien is gewijzigd of nader mocht gewijzigd worden, overeenkomstige toepassing, echter met dien

verstande, dat aan den President, het Rechtsgeleerde lid en den Advocaat-Fiscaal, in afwijking in zooverre van het bepaalde in de artikelen 2, 3 en 4 van dat besluit, het genot van wachtgeld wordt toegekend tot op het einde van het kalenderjaar waarin zij den 70-jarigen leeftijd bereiken, ten bedrage van, ook na de eerste drie maanden, de laatstelijk genoten wedde en dat voor hen het bepaalde in het eerste en derde lid van artikel 8 van evenbedoeld besluit buiten toepassing blijft.

Artikel 2. Dit besluit treedt in werking tegelijk met de wet van 21 November 1924 (Stbl. no. 533).

Herziening militair strafprocesrecht.

Ten vervolge op wat wij mededeelden op bladz. 619 van Deel XIX kunnen wij thans melden, dat de Ministers van Justitie, Marine en Oorlog, naar aanleiding van het verzoekschrift van de Vereeniging van Advocaten, geadmitteerd bij het Hoog Militair Gerechtshof, voorkomende op bladz. 1 van Deel XX M. R. T., bij gemeenschappelijke beschikking van 12 Dec. 1924/22 Dec. 1924/3 Januari 1925 tot lid van de bij gemeenschappelijke beschikking van 7/9/21 October 1912 ingestelde commissie hebben benoemd:

Mr. M. H. de Boer, advocaat en procureur te Utrecht.

Tevens maken wij van deze gelegenheid gebruik om alsnog te vermelden dat het lid der bedoelde commissie N. J. J. van Rijn van Alkemade, Hoofdofficier van Administratie der 1ste klasse bij de Zeemacht, Schout-bij-Nacht titulair, reeds bij gemeenschappelijke beschikking van de bedoelde Ministers van 14/24 September 1923, onder dankbetuiging voor de diensten door hem als lid der voornoemde commissie bewezen, was vervangen door den Hoofdofficier van Administratie der 1ste klasse bij de Zeemacht E. G. de Wijs.

Wijziging van de samenstelling van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlandsch-Indië.

De Indische Staatsbladen nos. 396 en 397 bevatten een tweetal Koninklijke Besluiten van gelijken datum, 28 Juli 1924, nos. 430 en 431 tot wijziging van de samenstelling van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlandsch-Indië en wel in dien zin dat voortaan niet meer imperatief zal zijn voorgeschreven dat twee actief dienende of gepensionneerde hoofdofficieren van de Koninklijke Marine deel zullen uitmaken van het Hof, maar dat dit aantal wordt bepaald op „een of twee".

Het Koninklijk Besluit no. 430 brengt die wijziging aan in het

K. B. van 5 Maart 1864, No. 66 (Indisch Staatsblad no. 92) houdende reorganisatie van bedoeld Hof, en het Koninklijk Besluit no. 431 wijzigt de nog niet ingevoerde nieuwe Provisioneele Instructie (K.B. 10 December 1921 No. 10 jo. K.B. 3 Juli 1922, No. 59, Indische Staatsbladen no. 163 en 630 (Zie M. R. T. Deel XVIII, bladz. 109 en 457) in gelijken zin.

Het Besluit no. 430 treedt in werking met ingang van een door den Gouverneur-Generaal nader te bepalen tijdstip, terwijl het Besluit no. 431 in werking treedt op hetzelfde tijdstip als het K. B. van 10 December 1921, No. 10 (Indisch Staatsblad no. 163).

President-plaatsvervanger van den Krijgsraad voor de Landmacht.

Bij Kon. besluit van 18 November 1924 is aan mr. J. S. Loke, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend uit zijne betrekking van president-plaatsvervanger van den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Rechtsgeleerde studie bij de Landmacht.

Bij Beschikking van den Minister van Oorlog d.d. 10 December 1924 La. O 113 G. is aan den Kapitein der Infanterie I. Engers en aan de Eerste Luitenants der Infanterie A. T. Steffen en J. Ter Maten een getuigschrift van meer uitgebreide kennis op het gebied der rechtswetenschap toegekend.

Daar de Eerste Luitenant J. Ter Maten reeds vóór 1 Juli 1922 tot het volgen van de rechtsgeleerde opleiding was aangewezen, is aan dezen officier op grond van de, in de Ministerieele Beschikking van 12 December 1922, 1e Afd. Nr. 95 (L. O. 1922 no. 496, Zie M. R. T. Deel XVIII bladz. 299) voorkomende overgangsbepaling, tevens nog de geldelijke belooning van *f* 1000 toegekend.

Wij wenschen de geslaagde heeren met het resultaat hunner studiën geluk.

Dit jaar zijn geen officieren — nòch van de Landmacht, nòch van de Marine — voor een studie in rechtskundige vakken aangewezen.

Een moeilijkheid bij de toepassing van art. 74 Swb.

Het volgende geval deed zich voor:

Een militair der Koninklijke Marine maakte zich schuldig aan overtreding van een gemeentelijke politieverordening. Daar de militair zich, in afwachting van zijne uitzending naar Indië, met verlof buiten den Helder bevond en de datum van zijn vertrek zeer aanstaande was, werd gemeend dat toepassing van art. 74 Wetboek van Strafrecht in dezen de beste oplossing was.

De Commandant der Marine te Willemsoord verwees den militair naar den Zeekrijgsraad, welke verwijzing in persoon werd beteekend. Teneinde den meest mogelijken spoed te betrachten wachtte de Fiskaal niet op het „verzoek" van den verdachte, bedoeld in art. 74 Swb., maar deelde dadelijk den verdachte de door hem, Fiskaal, gestelde voorwaarde mede en machtigde dezen een zeker bedrag bij den aangewezen Ontvanger der Registratie te storten, waardoor het recht tot strafvordering ten aanzien van deze overtreding zou vervallen.

De militair vertrok evenwel naar Indië zonder aan die gestelde voorwaarde te hebben voldaan, waarop de Fiskaal de stukken door bemiddeling van den Commandant der Marine te Willemsoord den Commandant der Zeemacht toezond.

Welke mogelijkheden openden zich nu tot verdere afdoening der zaak?

a. Het als vervallen beschouwen van de bedoelde machtiging en op grond dat de beklaagde niet aan de gestelde voorwaarde had voldaan, de zaak verder voor den Zeekrijgsraad vervolgen.

Deze oplossing is zeker volkomen juist, als men den beklaagde naar Holland had willen terugzenden. Maar daar dit tot de onmogelijkheden behoorde, bleef de vraag of de Zeekrijgsraad te Soerabaia ook bevoegd was van de zaak kennis te nemen. Bij het ontbreken van een gelijkluidend voorschrift als dat genoemd in art. 88, sub 3 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht zal zulks, zooals ook door den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaia in zijn advies aan den Commandant der Zeemacht werd betoogd, zeker niet mogen worden aangenomen. Daar verwijzing door den Commandant der Marine te Willemsoord reeds had plaats gehad, kon de Commandant der Zeemacht ook niet andermaal den beklaagde verwijzen (zie art. 90 jo. 89, 1o Inv. wet Mil. Straf- en Tuchtrecht) en was dus vervolging voor den krijgsraad te Soerabaia uitgesloten.

b. Het als vervallen beschouwen van de bedoelde machtiging op grond dat de beklaagde aan de gestelde voorwaarde niet heeft voldaan en hem ter zake van het gepleegde feit een krijgstuchtelijke straf opleggen.

Ook dit kan de oplossing niet zijn, omdat de verwijzing naar den Zeekrijgsraad blijft bestaan en art. 59 W.K. zich dus verzet tegen

disciplinaire bestraffing van hetzelfde feit waarvoor de verwijzing plaats vond.

c. De termijn waarbinnen de afkoopsom had moeten worden voldaan verlengen.

Deze oplossing is in de praktijk gevolgd. De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaia overwoog, dat zijn ambtgenoot te Willemsoord niet in staat was den termijn te verlengen, ofschoon daartoe wel termen aanwezig waren, dat de beklaagde alsnog bereid was aan de gestelde voorwaarde te voldoen en machtigde dezen daarop bij den Officier van Administratie van den bodem waarop hij diende, het door den Fiskaal te Willemsoord vastgesteld bedrag te storten.

Ook deze oplossing is niet vlekkeloos. Uitdrukkelijk zegt art. 74 Swb.: „Bedoelde termijn kan *vóór den afloop* daarvan eenmaal worden verlengd." De gestelde termijn was in casu afgeloopen, zoodat men eigenlijk met de wet in strijd kwam, terwijl bovendien volgens de wet de verlenging van den termijn hier te lande had moeten geschieden.

Toch zijn ook wij van meening dat, waar eenmaal eene oplossing *moest* worden gevonden, de gevolgde handelwijze de beste is en de verlenging van den termijn door den Fiskaal te Soerabaia als een soort „negotiorum gestio" in casu kan worden aanvaard.

Maar als de beklaagde nu eens *niet* bereid was gevonden om het vastgestelde bedrag alsnog te betalen? Een wederkeerig maken van art. 88, 3o. Inv. Wet zou dan alleen uitkomst kunnen geven.

Behandeling van beklaagden; dagvaarding in strafzaken. — Voorwaardelijke veroordeeling. — Strafstelsel. — Aanvulling Wetboek van Strafrecht. — Testamenten van militairen. — Kosten van het Hoog Militair Gerechtshof en van de krijgsraden.

Aan het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal over de begrooting van Justitie voor het jaar 1925 ontleenen wij het navolgende:

Behandeling van beklaagden; dagvaarding in strafzaken.

Sommigen leden hadden met leedwezen gezien, dat bij de behandeling van de moordzaak te Wijchen op bepaald stuitende wijze de eene beklaagde als getuige tegen zijn medeplichtige aan hetzelfde misdrijf was gehoord.

Bovendien had de behandeling van die zaak de vraag doen rijzen, hoeveel kwaad had kunnen worden voorkomen, indien deze beklaagden reeds veel vroeger aan een onderzoek naar hun geestvermogens waren onderworpen. Men vroeg, of de Minister niet zou kunnen gelasten, dat het Openbaar Ministerie meer stelselmatig zulk een onderzoek bevorderde, en of de Minister het oorbaar acht, dat langer de

toestand voortduurt, dat, gelijk in deze strafzaak, tegen een geesteskranke levenslange gevangenisstraf wordt geëischt, omdat voor de juiste berechting van zijne zaak de noodige instellingen nog ontbreken.

Voorts werd gevraagd, of de Minister bereid is den ambtenaren van het Openbaar Ministerie aan te manen, dat hun dagvaardingen zoo moeten worden gesteld, dat beklaagden den zin daarvan althans bij benadering kunnen begrijpen, opdat het niet kan voorkomen, dat een hoogleeraar in het strafrecht, tevens oud-advocaat met veel ervaring, behoeft mede te deelen, dat hij een dagvaarding in een belangrijke strafzaak, die voor het gerechtshof te 's-Gravenhage zou dienen, niet heeft kunnen begrijpen.

Voorwaardelijke veroordeeling.

Opgemerkt werd, dat de wet op voorwaardelijke veroordeeling wel kent verlenging van den proeftijd, ook wel verlenging of verkorting van de werking der bijzondere voorwaarden, maar niet verkorting van den proeftijd zelf bij rechterlijk bevel. Eenige leden achtten dit een leemte en verzochten de medewerking van den Minister om in deze leemte te voorzien.

Strafstelsel.

Men zou gaarne vernemen, in welk stadium het onderzoek naar de wenschelijkheid van wijziging in ons strafstelsel thans verkeert.

Aanvulling Wetboek van Strafrecht.

Eenige leden verzochten de indiening van een wetsontwerp tot strafbaarstelling van personen, die worden aangetroffen in het bezit van voorwerpen, kennelijk moetende dienen tot het plegen van inbraak. Andere leden konden zich hiermede niet vereenigen. Zij konden niet inzien, waarom juist deze voorbereidingshandelingen, en niet die tot andere delicten, strafbaar zouden moeten worden gesteld, terwijl zij bovendien strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen in het algemeen onuitvoerbaar en ongewenscht achtten.

Testamenten van militairen.

Eenige leden betoogden de wenschelijkheid, dat in tijd van oorlog de zich in het veld of in een belegerde plaats bevindende militairen hun uitersten wil zouden kunnen maken ten overstaan van een aalmoezenier, hulpaalmoezenier, veldprediker of hulpveldprediker. Indien daartoe een wettelijke voorziening mocht noodig zijn, verzochten zij de Regeering deze ter hand te nemen.

Kosten van het Hoog Militair Gerechtshof, van den Krijgsraad bij de Landmacht en van den Zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa, van de officiën bij die Krijgsraden.

Sommige leden bepleitten op de meermalen uiteengezette gronden de afschaffing van de militaire rechtspraak binnen het Rijk in Europa in tijd van vrede.

Art. 19. Men meende, dat voor de betrekking van voorzitter van den Zeekrijgsraad geen post, althans niet een hooge, diende te worden uitgetrokken. Diens werkzaamheden wettigen geen afzonderlijken ambtenaar, doch kunnen zonder bezwaar worden opgedragen aan den kantonrechter in Den Helder die, naar men meende te weten, deze functie ook tot voor enkele jaren vervuld heeft.

De Memorie van Antwoord bevat hierop het volgende bescheid:

Behandeling van beklaagden; dagvaarding in strafzaken.

Dat bij de behandeling van de moordzaak te Wijchen op een *bepaald stuitende* wijze de eene beklaagde als getuige tegen zijn medeplichtige aan hetzelfde misdrijf zou zijn gehoord, daaromtrent is niets bepaalds bekend kunnen worden. Zonder nadere aanduiding van feiten, die stuitend geweest zijn, zal zulks ook moeilijk kunnen worden beoordeeld.

Intusschen is het mogelijk, dat de daar aan het woord zijnde leden hebben willen te kennen geven, dat zij het in het algemeen stuitend vinden, dat in dergelijke zaken de eene beklaagde als getuige tegen zijn medeplichtige aan hetzelfde misdrijf wordt voorgebracht.

In de Memorie van Antwoord (blz. 11) op het Voorloopig Verslag op de begrooting van hoofdstuk IV voor het dienstjaar 1924, [1]) is er door ondergeteekende reeds op gewezen, dat een volstrekt verbod tot het hooren als getuige van hen, die bij het plegen van het in geding zijnde strafbare feit zijn betrokken, naar zijn oordeel met de belangen eener goede justitie niet vereenigbaar zoude zijn en ook door het belang der betrokkenen niet werd geboden.

De ondergeteekende geeft gaarne toe, dat bij een bewijsvoering, als bedoeld, groote omzichtigheid geboden is en er tegen gewaakt dient te worden, dat een beklaagde, als getuige gehoord, niet in tweestrijd komt tusschen zijn plicht als getuige om de waarheid te zeggen en zijn eigen belang om een andere voorstelling van het feit te geven of wel te ontkennen. De ondergeteekende moge ook thans wederom wijzen op het voorschrift van art. 219 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering.

Wat de vraag betreft, die de behandeling van de onderhavige strafzaak zou hebben doen rijzen, namelijk hoeveel kwaad had kunnen worden voorkomen, indien deze beklaagden reeds veel vroeger aan een onderzoek naar hun geestvermogens waren onderworpen, meent de ondergeteekende te kunnen opmerken, dat mogelijk de behandeling in hooger beroep licht zal kunnen werpen op de al of niet aanwezigheid van eenigen goeden grond voor die vraag.

Voor het gelasten van een meer stelselmatig onderzoek naar de geestvermogens van beklaagden bestaat naar het oordeel van den ondergeteekende geen bepaalde aanleiding, waar niet is kunnen blijken, dat het Openbaar Ministerie in het algemeen in onvoldoende

[1]) Zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 498. Red M. R. T.

mate — wanneer er aanleiding tot bestond — gebruik heeft gemaakt van psychiatrische voorlichting.

Ten aanzien van de vraag, of ondergeteekende het oorbaar acht, dat langer de toestand voortduurt, dat, gelijk in deze strafzaak, tegen een geesteskranke levenslange gevangenisstraf wordt geëischt, omdat voor de juiste berechting van zijne zaak de noodige instellingen nog ontbreken, merkt de ondergeteekende op, dat — in het midden latend of de bedoelde beklaagde inderdaad geesteskrank was al moge misschien eenige grond voor het maken dier veronderstelling kunnen worden aangevoerd — in werkelijkheid niet is kunnen blijken, dat levenslange gevangenisstraf werd geëischt, juist om de reden in de vraag bedoeld; overigens is het in het algemeen al zeer weinig aannemelijk, dat zoodanige reden aanleiding zoude geven tot het requireeren van levenslange gevangenisstraf. Dat het noodig is, de aandacht van de ambtenaren van het Openbaar Ministerie te vestigen op de wenschelijkheid, dat de door hen uit te brengen dagvaardingen zóó worden gesteld, dat beklaagden den zin daarvan althans bij benadering kunnen begrijpen, staat bij den ondergeteekende nog niet vast. In het algemeen wijden de parketten daaraan toch wel reeds hunne aandacht. Voorts meent hij er op te moeten wijzen, dat door de ingewikkeldheid eener zaak en het feit, dat het Openbaar Ministerie moet zorgen in zijn dagvaarding voor verschillende ankers te gaan liggen, niet steeds kan worden voorkomen, dat een ruime, samengestelde omschrijving het begrijpen der dagvaarding voor beklaagde minder gemakkelijk maakt. Intusschen mag worden verwacht, dat, door de invoering van art. 309 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, wel de eventueel noodige, althans eenige verbetering in de gewenschte richting zal intreden.

Voorwaardelijke veroordeeling.

Het is den ondergeteekende niet aanstonds duidelijk, waarom het wenschelijk zou zijn de gelegenheid te openen, dat de proeftijd bij rechterlijk bevel worde verkort. Het eenig effect toch van zoodanige verkorting zou zijn, dat, indien alsnog binnen den aanvankelijken proeftijd een strafbaar feit werd gepleegd, tenuitvoerlegging niet meer zou kunnen volgen. Men bedenke evenwel, dat die tenuitvoerlegging ook thans slechts facultatief is, ter beoordeeling n.l. van den rechter, die de voorwaardelijke veroordeeling heeft uitgesproken. Mocht overigens in een zeer bijzonder geval behoefte bestaan om a priori de verdere mogelijkheid van een eventueele tenuitvoerlegging af te snijden, dan zal zulk een geval gereedelijk in de termen van gratie-verleening vallen.

Strafstelsel.

Naar de ondergeteekende verneemt, heeft de arbeid in het Centraal College voor de reclasseering, tot het adviseeren over de in het strafstelsel wenschelijke wijzigingen, geregelden voortgang. Men vleit zich, binnen niet al te langen tijd het eindrapport te kunnen vaststellen.

Aanvulling Wetboek van Strafrecht.

Het straffen van voorbereidingshandelingen als hier bedoeld kent ons Wetboek van Strafrecht slechts in zeer bijzondere gevallen; in art. 96, 3°, bijv. is strafbaar gesteld het voorhanden hebben van voorwerpen, waarvan men weet, dat zij bestemd zijn tot het plegen van aanslagen tegen de veiligheid van den Staat. Men heeft hier echter met uitzonderingsbepalingen te doen, aan generaliseering waarvan stellig niet kan worden gedacht. Dat echter ten aanzien van het misdrijf van inbraak een speciale behoefte zou bestaan aan invoering dezer uitzonderingsbepaling, is den ondergeteekende voorshands niet gebleken. Hij is echter bereid, dit punt nader in overweging te nemen.

Testamenten van militairen.

Ondergeteekende heeft bereids het oordeel der Staatscommissie-Limburg ingeroepen over eene wijziging van art. 993 B. W., in den geest als door het Voorloopig Verslag aangegeven.

Kosten van het Hoog Militair Gerechtshof, van den Krijgsraad bij de Landmacht en van den Zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa, van de officiën bij die Krijgsraden.

De ondergeteekende moge zich veroorloven, voor de vraag van de afschaffing van de militaire rechtspraak binnen het Rijk in Europa in tijd van vrede, te verwijzen naar de debatten, die nog zeer onlangs in de openbare vergadering der Kamer zijn gevoerd naar aanleiding van de wetsontwerpen betreffende de militaire strafrechtspleging.

Art. 19. Art. 5 van de wet van 13 Jan. 1923 (Stbl. no. 6) opent reeds de mogelijkheid om, evenals bereids ten aanzien van het fiscaalschap is geschied, ook het voorzitterschap van den Zeekrijgsraad te den Helder met andere functiën te combineeren. De ondergeteekende zal, zoodra de gelegenheid zich daartoe voordoet, zeker niet nalaten, van de aldus geschapen bezuinigingsmogelijkheid gebruik te maken.

Om niet te uitvoerig te worden, moeten wij voor hetgeen ten aanzien van bovenstaande onderwerpen bij het mondeling debat werd opgemerkt naar de Handelingen verwijzen. (Zie Handelingen 1924—1925 II bladz. 712 e.v.).

Georganiseerd overleg. — Statutenwijziging Bond van Korporaals K. M. — Commissie voor de regeling van den rechtstoestand van het militair personeel der Zeemacht.

Aan het Voorloopig Verslag over Hoofdstuk VI der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1925 (Marine) ontleenen wij het volgende:

Sommige leden wenschten te worden ingelicht, of het georganiseerd overleg voor het militaire personeel in zijn huidigen vorm zoo-

danig bevredigend werkt, dat ook daarover mededeelingen achterwege konden blijven. Men meende te weten, dat de Bond van Korporaals der Koninklijke Marine zijn vertegenwoordiging in het georganiseerd overleg had teruggetrokken. Indien dit juist is, zou men gaarne vernemen, waaraan dit uittreden moet worden geweten.

Gevraagd werd, of de Minister kan mededeelen, om welke reden de aangevraagde Koninklijke goedkeuring op de wijziging der statuten van den Bond van Korporaals der Koninklijke Marine reeds meer dan een jaar op zich laat wachten.

Gevraagd werd, tot welke resultaten de arbeid der in 1919 ingestelde commissie voor de regeling van den rechtstoestand van het militair personeel der zeemacht geleid heeft.

De Memorie van Antwoord luidt hierover:

In overweging is het georganiseerd overleg voor het militair personeel der zeemacht te herzien op de wijze als door de Regeering is voorgesteld met betrekking tot het georganiseerd overleg der burgerlijke ambtenaren. Daaruit valt af te leiden, dat het overleg in zijn huidigen vorm niet bevredigt. Het is inderdaad juist, dat de Bond van Korporaals der Koninklijke Marine zijn vertegenwoordiging in het georganiseerd overleg heeft teruggetrokken. In de mededeeling, welke het hoofdbestuur van dien bond ter zake tot ondergeteekende richtte, zijn de redenen voor deze handelwijze niet vermeld.

Omtrent de wijziging in de statuten van genoemden bond is eene correspondentie loopende tusschen de Departementen van Justitie en van Marine en den bond, in verband met enkele wijzigingen, welke dezerzijds als wenschelijk waren voorgesteld. Het laat zich aanzien, dat binnenkort dienaangaande een beslissing kan worden genomen.

Door ziekte van den voorzitter der commissie voor de regeling van den rechtstoestand van het militair personeel der zeemacht is in den arbeid van deze commissie eenige vertraging ontstaan. Verwacht werd, dat het rapport der commissie reeds in het voorjaar 1924 zou zijn ingediend; waarschijnlijk zal dit rapport binnenkort worden uitgebracht.

Pensioenen van Officieren bij den geneeskundigen dienst. — Wachtgeldregeling. — Rechtspositie der Onderofficieren, salarieering. — Bijzondere Vrijwillige Landstorm. — Dienstweigering. — Georganiseerd overleg.

In het Voorloopig Verslag aangaande Hoofdstuk VIII (Oorlog) der Staatsbegrooting voor 1925 komen o.m. ten aanzien van bovenvermelde onderwerpen, de navolgende opmerkingen voor:

Pensioenen van officieren bij den geneeskundigen dienst.

Eenige leden wezen er op, dat de pensioenen van officieren bij den geneeskundigen dienst minder gunstig zijn dan die van officieren van de wapens en de andere dienstvakken. Zij achtten dit onbillijk en zouden de pensioenen van officieren van denzelfden rang gelijkgesteld willen zien, onverschillig tot welk wapen of dienstvak zij behooren.

Wachtgeldregeling.

Op onverminderde handhaving en een meer humane uitvoering van de bestaande wachtgeldregeling werd aangedrongen. De wachtgelders hebben, in groote getallen te gelijk ontslagen, ten gevolge van hun speciaal militaire opleiding in de burger-maatschappij met veel moeilijkheden te kampen. Verschillenden hunner hebben ook op aandringen van de Regeering vrijwillig den dienst verlaten. Men meende, dat de Regeering niet gerechtigd is de vooruitzichten van de wachtgelders slechter te maken en dat zij den plicht heeft de ter zake bestaande regeling op de meest milde wijze uit te voeren. Gewezen werd op de weinig billijke toepassing van artikel 6 der wachtgeldregeling, waardoor het wachtgeld wordt verminderd zoodra en zoolang in eenige maand aan wachtgeld en andere inkomsten meer wordt genoten dan het bedrag der laatstgenoten bezoldiging, ook al wordt door vermindering van verdiensten in andere maanden het genoemde bedrag over een geheel jaar genomen niet bereikt. Ook ten aanzien van de toekenning van verhuiskosten aan wachtgelders wordt weinig mildheid betracht. Werd in dit opzicht wat meer royaliteit aan den dag gelegd, dan zouden vele wachtgelders eerder in staat zijn een betrekking buiten hun woonplaats te aanvaarden, hetgeen veelal tot hun eigen voordeel en zeker tot dat van de schatkist zou strekken.

Rechtspositie der onderofficieren; salarieering.

Wederom werd aangedrongen op het spoedig tot stand brengen van een regeling van de rechtspositie der onderofficieren. Deze positie is als gevolg van verouderde bepalingen, herhaalde partieele wijzigingen van de bepalingen en herhaalde wisseling van opvatting dermate onzeker geworden, dat de behoefte aan een vaste regeling zich dringend doet gevoelen. De omstandigheid, dat wellicht binnenkort wijziging in het stelsel van kadervorming zal moeten worden gebracht, behoeft, naar men meende, geen beletsel te vormen om de hierbedoelde regeling aanstonds ter hand te nemen.

Verscheidene leden achtten de traktementen der onderofficieren te laag. Te meer doet zich dit thans gevoelen, nu — te zamen tot een aanzienlijk percentage — op allerlei wijze iets van het traktement is afgenomen.

Verschillende leden wenschten in dit verband nogmaals te wijzen op de bij het militair personeel bestaande grief, dat op hun salaris

5 pct. meer dan op die der burgerlijke ambtenaren wordt gekort. Zij stelden de vraag, of de Minister bij nadere overweging niet tot een tegemoetkomende houding bereid zou kunnen worden gevonden.

Bijzondere Vrijwillige Landstorm.

Inlichtingen werden verzocht omtrent den Bijzonderen Vrijwilligen Landstorm. Gaarne zou men het doel van dit instituut nog eens nauwkeurig zien omschreven. Hoe sterk is dit corps? Hoeveel zijn in totaal de kosten en op welke hoofdstukken en welke artikelen van de Staatsbegrooting worden de ter bestrijding van die kosten noodige gelden aangevraagd? Is er eenig verband met de burgerwachten? Welke gebouwen zijn ten behoeve van den Bijzonderen Vrijwilligen Landstorm afgestaan? Behoort hiertoe ook het perceel Koninginnegracht 50 te 's Gravenhage? Zoo niet, waaruit is of wordt dit perceel dan betaald? Hoeveel personeel is in het genoemde perceel werkzaam, wat is de taak van dit personeel en uit welk begrootingsartikel wordt het betaald?

Van andere zijde werd opgemerkt, dat het Departement van Oorlog geen bemoeienis van financieelen aard met het hier besproken instituut heeft, zoodat de boven weergegeven vragen zouden dienen te worden gesteld niet aan den Minister van Oorlog, doch aan den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, op wiens begrooting de uitgaven ten behoeve van dit instituut voorkomen.

Dienstweigering.

Inlichtingen werden gevraagd omtrent de uitvoering van de wet betreffende dienstweigering.

Georganiseerd overleg.

Opgemerkt werd, dat het georganiseerd overleg voor de onderofficieren aan dezen geen bevrediging schenkt. Van werkelijk overleg schijnt nauwelijks sprake te zijn. Gevraagd werd, of de Minister niet bereid is een herziening van de bestaande regeling in overweging te nemen.

Enkele leden achtten de samenstelling der commissie van georganiseerd overleg voor de landmacht niet geheel juist. Zij drongen er op aan de korporaals, georganiseerd in de vereeniging „Voorwaarts", in het georganiseerd overleg te betrekken.

Andere leden vroegen, of de Minister bereid is te bevorderen, dat het militair personeel wordt vertegenwoordigd in de Centrale Commissie voor Overleg in Ambtenarenzaken.

De beantwoording van de gemaakte opmerkingen in de Memorie van Antwoord luidt:

Pensioenen van officieren bij den geneeskundigen dienst.

Zoolang in de burgerlijke en militaire pensioenwetten het juiste

beginsel gehuldigd wordt, dat het pensioenbedrag afhankelijk is van de genoten bezoldiging en den verkregen diensttijd op het oogenblik, waarop men wordt gepensionneerd, kan er van een gelijkstelling van de pensioenen van alle officieren van denzelfden rang geen sprake zijn.

Wachtgeldregeling.

Ongetwijfeld is het voor de wachtgelders niet altijd gemakkelijk geweest om zich in de maatschappij opnieuw een plaats te verwerven, doch waar, zooals uit de overgelegde cijfers blijkt, ongeveer 83 pct. der nog aanwezige militaire wachtgelders weer loonenden arbeid heeft gevonden, — welke arbeid voor bijna 76 pct. zoodanig loonend is gebleken, dat hunne inkomsten minstens het peil hebben bereikt van de laatstelijk genoten bezoldiging, met inachtneming van den invloed der algemeene salarisvermindering —, daar kan toch bezwaarlijk een grief worden ingebracht tegen de wijze waarop de militaire wachtgeldregeling wordt toegepast.

Het streven bestaat de regeling op milde wijze uit te voeren, óók, door aan hen, die er in geslaagd zijn in het particuliere leven plaatsing te vinden, ruimschoots gelegenheid te laten zich daarin op te werken. Blijkt ten slotte, dat zij er niet in slagen zoodanige bijverdiensten te verwerven, dat het wachtgeld daardoor kan worden verminderd, dan worden zij, zoowel in hun eigen belang als in dat van 's Rijks schatkist, voorgedragen voor betrekkingen in Overheidsdienst.

Dat het wachtgeld, zoodra en zoolang het, vermeerderd met daarvoor in aanmerking komende inkomsten uit arbeid of bedrijf verkregen, de laatstgenoten wedde zou overschrijden, verminderd wordt met het bedrag dier overschrijding, is zuivere toepassing niet alleen van de militaire, maar ook van de burgerlijke wachtgeldregelingen, die slechts bedoelen een steun te zijn bij het derven van andere inkomsten, en wel tot een maximum van 70 pct. (voor ongehuwden 60 pct.) van de vorige inkomsten, dat wil dus zeggen, voor den tijd dat de wachtgelder er niet in slaagt meer dan 30 pct. (resp. 40 pct.) van zijn vroegere inkomsten te verdienen. Het wachtgeld heeft echter niet — zoomin voor het burger- als voor het militaire Overheidspersoneel — de beteekenis van een vast inkomen; zoodra en zoolang dus de wachtgelder den steun van het wachtgeld in meerdere of mindere mate kan ontberen, behoort dienovereenkomstig vermindering plaats te hebben. De totale inkomsten per jaar kunnen niet als maatstaf worden genomen.

Indien verzoeken om toekenning van verhuiskosten door wachtgelders, die elders inkomsten uit beroep of bedrijf kunnen verkrijgen, inkomen, wordt elk verzoek nauwkeurig onderzocht en wordt aan de hand van de in de wachtgeldregeling voorkomende bepalingen ter zake nagegaan, in hoeverre aan het verzoek moet en kan worden voldaan.

Rechtspositie van onderofficieren, salarieering.

Zoolang de wijziging in het thans van kracht zijnde stelsel van kadervorming haar beslag nog niet heeft gekregen, wordt het praematuur geacht de regeling van de rechtspositie tot oplossing te brengen.

De jaarwedden der onderofficieren zijn niet lager gesteld dan die van ambtenaren van overeenkomstige positie in de burgermaatschappij.

Zooals reeds meermalen mondeling en schriftelijk werd uiteengezet, is de grief, dat op de salarissen van het militair personeel 5 pct. meer dan op die der burgerlijke ambtenaren wordt gekort, niet juist. Ten deze moge o.m. worden verwezen naar het gestelde in de Memorie van Antwoord betreffende de ontwerp-Oorlogsbegrooting voor 1923 onder het hoofd: „Pensioenkorting en salarisvermindering", bladz. 16/17 en naar bijlage C, behoorende bij die Memorie.

Bijzondere Vrijwillige Landstorm.

Hoezeer strikt genomen de beantwoording van de onder het hoofd „Bijzondere Vrijwillige Landstorm" gestelde vragen zou dienen te geschieden door den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, tot wiens ressort deze aangelegenheid behoort, heeft ondergeteekende er, na overleg met zijn voornoemden ambtgenoot, geen bezwaar tegen de ter zake gevraagde inlichtingen te verstrekken.

Het instituut der „Bijzondere Vrijwilligers" heeft ten doel om, in geval van binnenlandsche beroeringen, zoo noodig mede te werken tot handhaving van de openbare orde en rust in den lande en tot steun van het wettig gezag.

Het getal der dienstplichtigen en tot het reservepersoneel behoorenden, die tot de „Bijzondere vrijwilligers" zijn toegetreden, teneinde in voorkomend geval en tot voormeld doel, behoudens de vereischte vergunning van den Minister van Oorlog, vrijwillig onder de wapenen te komen, bedroeg op 1 October jl. 45.872.

De totaal-kosten worden uitsluitend aangevraagd op hoofdstuk V van de Staatsbegrooting en zijn voor het jaar 1925 op artikel 33 van dat hoofdstuk geraamd op *f* 305.500.

Tusschen het instituut der „Bijzondere vrijwilligers" en de burgerwachten — plaatselijke organisaties — bestaat geenerlei verband.

Ten behoeve van het onderwerpelijke instituut zijn geen gebouwen afgestaan; het perceel Koninginnegracht 50 te 's Gravenhage, is een Rijksgebouw, waarin is gevestigd de Inspectie van den vrijwilligen landstorm, terwijl daarin eenige vertrekken in gebruik zijn gegeven aan de Nationale landstormcommissie ten behoeve van haar bureaux, bestaande uit den secretaris der commissie en zes personen, belast met administratieve en andere werkzaamheden en wier salaris uit bovengenoemd begrootingsartikel wordt betaald.

Dienstweigering.

De voor de uitvoering der wet betreffende dienstweigering noodige maatregelen zijn vastgesteld bij K.B. van 3 Mei 1924 (*Staatsblad* n°. 230).

Bij K.B. van 20 Mei 1924 n°. 71 is het tijdstip van in werking treden der wet betreffende dienstweigering bepaald op 1 Juni 1924. Voorts zijn bij dat Besluit benoemd tot leden der Commissie van Advies, bedoeld in art. 2 der wet betreffende dienstweigering en art. 1 van het K. B. van 3 Mei 1924 (*Staatsblad* n°. 230) de heeren Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler, Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's Gravenhage; Mr. R. H. A. M. Romme, lid van den Raad van State, en Mr. J. Woltman, Secretaris-Generaal bij het Departement van Oorlog, en tot secretaris Mr. A. H. Kamerlingh Onnes, Referendaris bij het Departement van Oorlog.

De Commissie is 18 September j.l. geïnstalleerd. Zij heeft sindsdien geregeld vergaderd en een aantal dienstweigeraars gehoord. Conform een drietal tot dusver van haar ontvangen adviezen ligt het in de bedoeling van ondergeteekende om twee dienstweigeraars te belasten met hospitaaldienst en een derde, onder opheffing van het militair verband te werk te stellen bij een niet-militairen tak van Staatsdienst. Omtrent bedoelde tewerkstelling wordt thans door ondergeteekende overleg gepleegd met zijn Ambtgenoot van Financiën.

Georganiseerd overleg.

Bij de waardeering van de bezwaren tegen het georganiseerd overleg in den bestaanden vorm mag niet uit het oog worden verloren, dat dit overleg niet werkt op onzijdig terrein, zoodat overheid en personeel elkaar niet ontmoeten als twee partijen; werkgever en werknemer, bij het sluiten van een arbeidscontract. Het karakter van het te houden overleg zal dan ook, omdat het den overheidsdienst geldt, steeds adviseerend moeten blijven. Intusschen is in den loop van dit jaar eene wijziging in de regeling van het overleg tot stand gekomen, ten doel hebbende dit zoo vruchtdragend mogelijk te maken.

Nu de Regeering voorts met de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken te rade is gegaan nopens de wenschelijkheid, om door een wijziging in de samenstelling dier Commissie tot nauwer contact met de organisaties van Rijkspersoneel te geraken, heeft ondergeteekende ook de Commissiën voor Georganiseerd Overleg bij de Landmacht in de gelegenheid gesteld over een dergelijke wijziging haar gevoelen kenbaar te maken.

Het is wenschelijk noch noodzakelijk om de korporaals-vereeniging „Voorwaarts" te betrekken in het georganiseerd overleg. In de eerste plaats verdient het geen aanbeveling, de onderofficieren-commissie grooter te maken dan zij nu reeds is; in de tweede plaats opent het Koninklijk besluit van 9 Februari 1924 (*Staatsblad* n°. 37) de

mogelijkheid, dat wettelijk erkende vereenigingen van tot de landmacht behoorende personen, wier belangen niet worden behartigd door de aan het overleg deelnemende organisaties, op haar verzoek door de Commissie worden gehoord.

De vraag, of bevorderd zou kunnen worden, dat het militaire personeel vertegenwoordiging verkrijgt in de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg in Ambtenaren-zaken, kan niet bevestigend worden beantwoord, omdat de positie van burgerlijke en militaire ambtenaren te zeer verschillend is, dan dat samenvoeging in ééne Commissie gewenscht zou zijn. Intusschen is de maatregel genomen, dat de militaire commissiën — door tusschenkomst van het Departement van Oorlog — er mede in kennis zullen worden gesteld, wanneer in de burger-commissie belangen ter sprake worden gebracht, welke ook de militairen kunnen raken.

Wijze van vaststelling en tijd van afkondiging van het Koninklijk Besluit van 28 December 1922 (Staatsblad no. 745) tot vaststelling van de regeling bedoeld in de artikelen 15a der Pensioenwetten voor de Land- en Zeemacht en de bindende kracht van dien Algemeenen Maatregel van Bestuur.

Onder dagteekening van 8 October 1924 heeft het lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal Mr. Marchant de volgende schriftelijke vragen tot de Regeering gericht (Aanhangsel der Handelingen der Staten-Generaal 1924—1925—II, bladz. 25 e.v.):

I. Wat is de reden, waarom het Koninklijk besluit van 28 December 1922, tot vaststelling van de regeling, bedoeld in de artikelen 15*a* derPensioenwetten voor de landmacht en voor de zeemacht, en van de regeling, bedoeld in artikel 10, zesde lid, der militaire Weduwenwet 1922, eerst is afgekondigd door plaatsing in het *Staatsblad*, uitgegeven 5 Maart 1923, en waarom is dit *Staatsblad* opgenomen onder n°. 745 in den jaargang 1922?

II. Geldt niet als dagteekening van het *Staatsblad* de datum van uitgifte?

III. Zoo ja, kan dan de vermelde algemeene maatregel van bestuur eerder zijn in werking getreden dan den tweeden dag na 5 Maart 1923?

IV. Is het juist, dat vermelde algemeene maatregel van bestuur, gelijk hij op 28 December 1922 door H. M. de Koningin is onderteekend en door de Ministers van Oorlog, van Marine en van Financiën gecontrasigneerd:

a. niet inhield in den aanhef van artikel 1, eerste lid, de woorden: „gerekend van 1 Januari 1923", en

b. in artikel 6 behelsde: „Dit besluit treedt in werking met den eersten Januari 1923", terwijl in de afgekondigde redactie artikel 6 luidt: „Dit besluit treedt in werking met ingang van den tweeden dag na dien der dagteekening van het *Staatsblad*, waarin het geplaatst is."?

V. Is het juist, dat de in de vorige vraag aangegeven wijzigingen in Februari 1923 in het Koninklijk besluit van 28 December 1922 n°. 82 zijn aangebracht?

VI. Zoo ja, is de Minister niet van oordeel, dat een Koninklijk besluit alleen kan worden gewijzigd door een nader Koninklijk besluit?

VII. Had niet op de wijziging van vermelden algemeenen maatregel van bestuur de Raad van State moeten worden gehoord, hetgeen blijkbaar niet is geschied, omdat in de considerans alleen het advies van 27 December 1922 wordt vermeld?

VIII. Kan derhalve aan den algemeenen maatregel van bestuur, gelijk hij is afgekondigd, bindende kracht worden toegekend ten aanzien van de inwerkingtreding met 1 Januari 1923, waar

1°. de dagteekening van het *Staatsblad* is 5 Maart 1923;

2°. het Koninklijk besluit, houdende vaststelling van den algemeenen maatregel van bestuur, niet in het *Staatsblad* is opgenomen gelijk het is vastgesteld;

3°. het Koniklijk besluit niet door een nader Koninklijk besluit is gewijzigd, en

4°. indien al onder de aangebrachte renvooien een wijziging is te verstaan, op deze wijziging de Raad van State niet is gehoord?

Het antwoord van den Heer Ruys de Beerenbrouck, Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, Voorzitter van den Raad van Ministers. (Ingezonden 7 November 1924) luidde als volgt:

Ad I. De plaatsing van Koninklijke besluiten in het *Staatsblad* pleegt te geschieden naar orde van dagteekening van de vaststelling der besluiten. De datum van uitgifte (afkondiging) wordt daarbij buiten beschouwing gelaten. Aldus is ook in het onder I bedoelde geval gehandeld. Dat tusschen vaststelling en afkondiging van een besluit een zeker tijdsverschil ligt, staat en stond ook in het onderhavige geval in verband met de omstandigheid, dat tot het verkrijgen van het contraseign en de afkondiging van een besluit het noodige moet worden gedaan.

Ad II. Deze vraag wordt bevestigend beantwoord. Niettemin geschiedt, zooals reeds onder I is medegedeeld, de plaatsing in het *Staatsblad* naar orde van dagteekening der vaststelling.

Ad III. De bedoelde algemeene maatregel van bestuur is naar luid van art. 6 van dat besluit in werking getreden op 7 Maart 1923.

Intusschen verdient de aandacht, dat de inhoud van het besluit door zijn aanhef een dusdanige is, dat de daarin omschreven voorziening toepassing moest vinden, als had zij van af 1 Januari 1923 gegolden. De in het onderhavige geval voor het verkrijgen van een dergelijk effect gekozen vorm wordt bij herhaling gebezigd. Als voorbeeld moge worden verwezen naar de bij besluit van 16 December 1920 (*Staatsblad* n°. 900) getroffen voorzieningen ten behoeve van het Rijkspersoneel, die in gevolge den inhoud van dat besluit van af 1 Januari 1920 zijn toegepast, ofschoon het besluit eerst meer dan een jaar later, nl. op 10 Januari 1921, in werking is getreden.

Ad IV—VIII. In mededeelingen omtrent de geschiedenis van de totstandkoming van een besluit buiten hetgeen daaromtrent in de afkondiging is opgenomen, schijnt bezwaarlijk te kunnen worden getreden. Een Koninklijk besluit toch is tot op de afkondiging onderwerp van overleg tuschen Kroon en Ministers, wier contraseign dan ook een dagteekening niet draagt. Het kan dan ook gebeuren, dat met machtiging van de Koningin, vóór de afkondiging, bij renvooi, in aanvankelijk reeds geteekende besluiten ondergeschikte wijzigingen worden aangebracht. Er is dan echter geen sprake van een wijziging van een Koninklijk besluit door een nader Koninklijk besluit, doch men heeft slechts te doen met een phase in de totstandkoming van een rechtskrachtig Koniklijk besluit. Het hooren van den Raad van State op een dergelijke wijziging zou alleen vereischt zijn, indien de Grondwettelijke eisch van het voorafgaand advies aldus moest worden opgevat, dat de Raad van State moet zijn gehoord op het besluit, zooals dat ten slotte wordt afgekondigd, of althans, dat een wijziging op een niet door den Raad van State te berde gebracht punt, na het advies van den Raad van State, niet mogelijk is. Die opvatting echter is in de practijk van de bij nader rapport aan de Kroon in overweging gegeven wijzigingen van ontwerp-besluiten nimmer gevolgd.

Overigens mag in dit bijzondere geval wel worden opgemerkt, dat, indien inderdaad in den aanvankelijken vorm van het onderhavige besluit een verandering, als in vraag IV omschreven, zou zijn aangebracht, zulks niet een materieele wijziging zou hebben opgeleverd, doch integendeel juist zou hebben gestrekt om het effect te bereiken, dat door het besluit in zijn aanvankelijken vorm werd beoogd, doch bij handhaving van dien vorm, in verband met het tijdstip van afkondiging, zou zijn gemist.

Bij de Algemeene Beschouwingen over de Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1925, kwam de steller der vragen op de zaak terug en zeide (Handelingen der Staten-Generaal 1924—1925—II, bladz. 504 e.v.):

Het vierde punt, dat ik wilde ter sprake brengen, is de wijze, waarop de Regeering heeft gehandeld met de korting voor pensioen op de militaire salarissen. Ik heb mij veroorloofd daarover eenige schriftelijke vragen te stellen aan den Voorzitter van den Minister-

raad, en ik meen, hoewel de zaak niet in het Voorloopig Verslag is behandeld, de vrijheid te mogen nemen daarover een enkel woord te zeggen.

Er is van af 1 Januari 1923 een korting voor het pensioen toegepast op de militaire salarissen. De militairen zijn gaan informeeren op welke bepaling dat steunde, want de Pensioenwet laat alleen toe die korting toe te passen krachtens een algemeenen maatregel van bestuur, en die algemeene maatregel was niet gepubliceerd, toen de toepassing begon. Die korting is geheven en de algemeene maatregel van bestuur, krachtens welken dat geschiedde, is eerst op 5 Maart 1923 in het *Staatsblad* gekomen. Vraag: is dan die korting tusschen 1 Januari en 7 Maart (twee dagen na de afkondiging) 1923 te recht gedaan?

Mijn vragen betroffen de wordingsgeschiedenis van dien algemeenen maatregel van bestuur, want wat blijkt het geval te zijn geweest? De algemeene maatregel van bestuur is in December 1922 vastgesteld, in de verwachting, dat hij onmiddellijk in het *Staatsblad* zou worden geplaatst en met 1 Januari van kracht zou worden. De voorbereiding schijnt intusschen te zijn tegengevallen. Men heeft nog een en ander moeten doen om de toepassing der bepaling te verzekeren, en toen heeft men ervaren, dat het niet mogelijk was, zonder dat de algemeene maatregel van bestuur werd gewijzigd, rechtmatig tot die korting over te gaan. In Februari 1923 is toen een wijziging in het Koninklijk besluit gebracht. Men heeft zich tot de Koningin gewend, met het verzoek: in het Koninklijk besluit, dat Uwe Majesteit in het laatst van December heeft geteekend, moet alsnog een wijziging worden gebracht; Uwe Majesteit gelieve die verandering, bij renvooi aangebracht, te teekenen. De Koningin heeft daaraan voldaan.

In de eerste plaats zou ik de opmerking willen maken, dat, zoo die wijzigingen bij renvooi in een eenmaal geteekend en gecontrasigneerd Koninklijk besluit al geoorloofd zijn, de Regeering daarmede toch de uiterste voorzichtigheid zal moeten betrachten; want wat voor een vertooning is het, dat, wanneer eenmaal een Koninklijk besluit geteekend en gecontrasigneerd is, men, zonder den Raad van State opnieuw volgens het voorschrift van de Grondwet daarover te hooren, daarin wijziging gaat brengen bij renvooi? Waartoe deze practijk kan leiden, blijkt uit het antwoord van den voorzitter van den Ministerraad op mijn vragen, want wat lees ik in dat antwoord? De Minister zegt: wanneer eenmaal H. M. de Koningin een Koninklijk besluit heeft geteekend en het is zonder datum gecontrasigneerd door de betrokken Ministers, dat is een periode van overleg geopend tusschen de Kroon en haar raadslieden omtrent den inhoud van dat Koninklijk besluit. Een periode van overleg! Ik dacht, dat, wanneer eenmaal de Koningin een Koninklijk besluit had geteekend, de zaak was afgeloopen, maar neen, de Regeering deelt ons mede, dat er dan eerst begint een periode van overleg tot de afkondiging van dat Koninklijk besluit, overleg over de vraag, of men nog een en ander

bij renvooi in dat besluit zal gaan wijzigen. Zoo wordt ons in verband met die opvatting gezegd: het Koninklijk besluit is immers „slechts aanvankelijk reeds geteekend".

Het bewuste Koninklijk besluit is eerst in werking getreden op 7 Maart. En hoe heeft men nu de oplossing van de moeilijkheid gevonden? Men is bij renvooi in dat Koninklijk besluit gaan zetten, dat de inhouding op de salarissen en pensioenen zou worden gedaan, te rekenen van af 1 Januari 1923. Terwijl dus in den oorspronkelijken opzet van het Koninklijk besluit was ondersteld, dat het automatisch in werking zou treden met 1 Januari 1923 en dan de korting van dien datum rechtmatig zou zijn toegepast, is dat Koninklijk besluit eerst in werking getreden 7 Maart 1923 en heeft men door het renvooi daaraan gegeven terugwerkende kracht.

Wanneer ik de vraag stel: wanneer kon de Regeering de korting toepassen? dan is het antwoord: volgens de wet alleen, wanneer bij algemeenen maatregel van bestuur de Regeering daartoe is gemachtigd. Maar dan kon tusschen 1 Januari 1923 en 7 Maart 1923 de Regeering die korting niet toepassen, omdat die machtiging ontbrak. Een machtiging achteraf is niet in staat om te wettigen wat vóór dien tijd onwettig is geschied.

Het komt mij dus voor, dat de korting op de salarissen in die periode onwettig is geschied en dat de Regeering verplicht is die terug te betalen.

De Heer Ruys de Beerenbrouck, Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw repliceerde daarop als volgt (Handelingen der Staten-Generaal 1924—1925—II, bladz. 63):

Ik kom nu tot de opmerkingen van den heer Marchant, die in de eerste plaats eenige beschouwingen gewijd heeft aan den algemeenen maatregel van bestuur in zake de militaire pensioenen. Voor zoover die geachte afgevaardigde mededeelingen doet omtrent de wordingsgeschiedenis van den algemeenen maatregel, moet hij, aangenomen dat die mededeelingen juist zijn, daartoe in staat gesteld zijn door inlichtingen van een ambtenaar. Ik zal den geachten afgevaardigde op dezen weg niet volgen, omdat, zoolang een algemeene maatregel van bestuur niet geheel volgens den eisch van de Grondwet is tot stand gekomen, men staat voor het overleg tusschen Kroon en Ministers, dat — en ik vermoed, dat de geachte afgevaardigde het daaromtrent met mij eens is — ontsnapt aan de publieke contrôle. Slechts meen ik den geachten afgevaardigde er op te moeten wijzen, dat in het antwoord op zijn tot mij gerichte schriftelijke vragen geenszins is medegedeeld, dat alsnog wijzigingen in het besluit zouden worden aangebracht, nadat het door de Koningin geteekend en door de Ministers was gecontrasigneerd. Bovendien staat den geachten afgevaardigde het vaste gebruik van jaren her niet voor oogen, wanneer hij uitgaat van de veronderstelling, dat de Raad van State gehoord moet worden over een besluit, gelijk het ten slotte wordt gepubliceerd. Herhaaldelijk komt het voor, dat na het ontvangen van

het advies van den Raad van State nog wijzigingen worden aangebracht waarover dat hooge college niet is gehoord. Ten slotte bij dit punt de vraag, of een algemeene maatregel van bestuur terugwerkende kracht kan hebben. Naar ik meen heb ik in mijn antwoord op vraag III van den geachten afgevaardigde schriftelijk reeds doen uitkomen, dat hetgeen ten deze bepaald is in het bewuste Koninklijk besluit, gesteund wordt door de vaste practijk.

In de vergadering van de Tweede Kamer van 25 November 1924, betoogde de Heer MARCHANT ten aanzien van dit punt nog als volgt (Handelingen der Staten-Generaal 1924—1925—II, bladz. 655):

Het volgende punt, waarover ik nog iets zou willen zeggen, betreft den algemeenen maatregel van bestuur, houdende korting op de militaire pensioenen. Ik heb daar alleen van te zeggen, dat de Minister-President ten onrechte onderstelt, dat mij eenige mededeeling is gedaan door een ambtenaar. Ik heb van geen ambtenaar eenigerlei mededeeling, noch eenigerlei inlichting ontvangen. Mijn geweten is op dat punt volkomen zuiver.

In de tweede plaats beroept de Minister zich er op, dat hetgeen ten deze bepaald is in het bewuste Koninklijke besluit, gesteund wordt door de vaste practijk. Die vaste practijk bestaat in een paar algemeene maatregelen van bestuur, die de Regeering genoemd heeft. Ik heb gemeend de Regeering te moeten aanwijzen, op welken noodlottigen weg de Regeering kan geraken, wanneer zij, zonder argumenten te wegen, eenvoudig een maatregel neemt, omdat de practijk nu eenmaal antecendenten oplevert voor een beslissing. Veel wat er verkeerd is in onze Regeeringspractijk, heeft daaraan alleen zijn oorsprong te danken.

Ik kan dus de Regeering aanbevelen om, wanneer een beslissing moet worden genomen, niet uitsluitend te vragen naar antecendenten, maar ook het zelfstandig oordeel te laten werken.

Hierop heeft de Minister niet meer geantwoord.

Voorkoming van brandgevaar voor gebouwen en getimmerten.

Het Staatsblad no. 20 bevat het Kon. besluit van den 21sten Januari 1925, bepalende het tijdstip van inwerkingtreding van de wet van 13 Januari 1923 (Stbl. no. 9), houdende nadere voorzieningen ter voorkoming van brandgevaar voor gebouwen en getimmerten. Daarbij is bepaald dat deze wet in werking treedt met ingang van 1 Februari 1925.

De Algemeene Maatregel van Bestuur ter uitvoering van genoemde wet, en vaststellende bepalingen ter voorkoming van brandgevaar voor gebouwen en getimmerten, is als Kon. Besluit van 30 December 1924 opgenomen in Staatsblad n°. 620 van dat jaar.

BOEKAANKONDIGING.

Het Protocol van Genève.

Nederlandsche vertaling van het Protocol met bijbehorende Rapporten, van aanteekeningen voorzien door H. Ch. G. J. van der Mandere, Algemeen Secretaris van de Vereeniging van „Volkenbond en Vrede".
Uitgave S. L. van Looy, Amsterdam, 1924.

Thans, nu vermindering van bewapening en oorlog aan den oorlog zoo in het centrum der belangstelling staan, was het zeker een goede gedachte van den Heer van Looy om het Protocol van Genève dat, indien de regeeringen der verschillende landen zich er mede vereenigen, ons een groote stap vooruit zal brengen op den weg die tot verwezenlijking van deze idealen leidt, in Nederlandsche vertaling uit te geven.

De dagblad-verslagen van de Volkenbondsvergaderingen zijn gewoonlijk geen lichte kost en de kans is groot dat het publiek, zoo het deze geestelijke spijze al niet onaangeroerd laat, er toch niet in die mate belangstelling voor heeft als deze verslagen, om de belangrijkheid van het onderwerp, ongetwijfeld verdienen. Het nader brengen tot het Nederlandsche publiek van de resultaten der Vijfde Volkenbondsvergadering, hetgeen door deze uitgave geschiedt, is dan ook zeker geen overbodig werk en de Heeren van der Mandere en van Looy hebben daardoor gewis het hunne bijgedragen om de denkbeelden in 1924 in Genève ontwikkeld, ook in Nederland krachtige sympathieën te doen verwerven.

Het werkje voorafgegaan door een voorwoord van Mr. J. Limburg, Nederlandsch Gedelegeerde te Genève, begint met een kort inleidend overzicht en bevat vervolgens het Protocol, de artikelen van het Pact van den Volkenbond die in het Protocol worden genoemd, de rapporten-Politis en -Benesj die de toelichtingen geven op het Protocol en ten slotte de rede van Minister van Karnebeek en die van den Heer Limburg.

De vertaling is, voorzoover wij die met de officieele teksten hebben vergeleken, vlot en zuiver. Voor een eventueele herdruk mogen wij alleen op een zinstorende drukfout op bladz. 25, 14de regel van onder, waar in plaats van „elke" moet worden gelezen „klacht" de aandacht vestigen.

Het werk, te Genève verricht, kan alleen vruchten dragen als de idealen naar welker verwezenlijking daar werd gestreefd, leven in het rechtsbewustzijn der volken; moge uit een ruim debiet van dit werkje blijken dat het Nederlandsche publiek voor die idealen thans in ieder geval reeds een ruime mate van belangstelling heeft.

De Pijnbank in de Nederlanden

door

Mr. Dr. P. VAN HEYNSBERGEN.

Uitgave P. Noordhof, Groningen, 1925.
Prijs *f* 2,90 gebonden *f* 3,50.

Van den Uitgever van de hierboven vermelde studie ontvingen wij het verzoek deze door een korte bespreking bij onze lezers in te leiden. Gaarne voldoen wij hieraan, al twijfelen wij er niet aan of vele onzer lezers namen van de meeste hoofdstukken dezer studie reeds kennis, toen zij als afzonderlijke opstellen in deel XXXIII van het Tijdschrift voor Strafrecht verschenen.

De schrijver, substituut-officier van Justitie te Amsterdam, geeft, na in een eerste hoofdstuk den oorsprong en de opkomst van het inquisitoire strafproces te hebben geschetst, een uitvoerig geschiedkundig overzicht van het op de tortuur betrekking hebbende recht. Beginnende bij de Grieken en Romeinen volgt de schrijver de ontwikkeling van de pijnbank, om te constateeren, dat deze reeds in de 5de of 6de eeuw bij onze voorouders in gebruik was om in het tijdvak na de Frankische koningen weer in onbruik te geraken. Na het gebrekkige middeleeuwsch proces met zijn accusatoir karakter, zijn formeel bewijs, dat op den duur niet bevredigen kon, de godsoordeelen, de eeden van partijen en de eedhelpers, verschijnt, — zijn oorsprong vindend in het Italiaansch-Romeinsche recht en in het Canonnieke recht — de tortuur in de 14de en 15de eeuw, in deze landen ten tweede male, ten tooneele, om te blijven voortbestaan totdat zij in 1798 voor goed werd afgeschaft.

Duidelijk doet de Heer van Heynsbergen uitkomen hoe deze tweede verschijning van de pijnbank in het extra-ordinair strafproces niet enkel afkeuring verdient, omdat die tweede verschijning een noodzakelijk gevolg was van de invoering van het inquisitoir strafproces, en dat proces na het middeleeuwsch strafproces met zijne primitieve rechtsmiddelen, een belangrijke verbetering beteekende en dan ook sociale, ethische en juridische factoren op de opkomst van de nieuwe procesvorm grooten invloed hadden.

Het zoeken naar de materieele waarheid stond voortaan op den voorgrond, met alle middelen die den rechter ter beschikking stonden moest daarnaar worden gezocht en één van de middelen die daartoe dienden was de pijnbank, die helaas in de practijk veelvuldiger werd toegepast dan volgens de in rechtsopteekeningen neergelegde theorie en gezaghebbende schrijvers veroorloofd was. In het bijzonder vestigt de schrijver er de aandacht op dat het vooral 2 rechtsbeginselen waren die tot een veel te ruim gebruik van de tortuur aanleiding gaven en wel dèze, dat voor eene veroordeeling ter dood, bekentenis vereischt was en dat een veroordeelde die bekend had, niet mocht appelleeren Speciaal de laatste grond was oorzaak dat vooral de stedelijke recht-

banken, die zeer op hunne zelfstandigheid waren gesteld, er naar streefden een bekentenis los te krijgen en van de foltering een ruim gebruik maakten.

Het derde hoofdstuk over het wezen der tortuur, behandelt de verschillende wijzen waarop gepijnigd werd. Wij willen, ofschoon erkennend dat het hoofdstuk in deze studie geheel op zijn plaats is, hier niet lang bij stilstaan, de gevolgde methoden zijn al te weerzinwekkend; in het credit van de herleefde herinnering aan deze gruwelijkheden willen wij echter plaatsen het den lezer besluipend gevoel van dankbaarheid dat *die* tijden tenminste voorbij zijn.

Vervolgens wijdt de schrijver zijn aandacht aan de tot het laatst van de 18e eeuw gestreden strijd tusschen de vóór- en tegenstanders van de pijnbank om ten slotte in een hoofdstuk tot besluit uit de geschiedenis der tortuur deze les te trekken „dat voor een hoogstaand strafproces *zonder* dwang tot bekennen vereischt zijn: een ruime in de wet vastgelegde bewijsleer, wetsvoorschriften die den dwang verbieden, voorlichting van deskundigen, geschoolde politie en juridisch gevormde rechters, in het strafrecht ervaren."

Een conclusie waarmede wij ons geheel vereenigen kunnen.

H.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De beteekenis in het klachtproces voor het Hoog Militair Gerechtshof van de beslissing van den in artikel 61 W.K. bedoelden meerdere, houdende wijziging van de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden.

Mijne aanteekeningen aan den voet van de op bl. 99 e.v. in de eerste aflevering van dit deel gepubliceerde beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van 27 Mei 1924 hebben der Redactie aanleiding gegeven tot een betoog, hetwelk, niet omdat zij, in strijd met hare loffelijke gewoonte om van eene afwijkende meening onverwijld uit eigen aandrift blijk te geven, hare opmerkingen eerst in de derde aflevering na ruggespraak met derden heeft doen verschijnen (bl. 244 e.v.), maar wel op grond van de bewijsvoering zelve den bemoedigenden indruk maakt, dat de Redactie niet een zoo overtuigd tegenstander is van het door mij gestelde als degenen, met wie zij de zaak besprak, blijkbaar zijn.

Die aanteekeningen handelen over het wijzigen van de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden als gevolg van het gedeeltelijk gegrond bevinden van de klacht door den meerdere bedoeld in artikel 61 W.K.

Tot eene zelfde wijziging is, zonder dat beklag is gedaan, mede bevoegd de boven den strafoplegger gestelde meerdere (art. 50 W.K.). Maakt deze van die bevoegdheid gebruik, dan wordt hij luidens het tweede lid van artikel 51 als strafoplegger beschouwd. De Redactie zegt: de superieur *is* dus bij wijziging van de straf niet strafoplegger in den zin der wet; dat *blijft* de tot straffen bevoegde meerdere die zich allereerst de zaak aantrok, doch diens beslissing vervalt en verdwijnt geheel tengevolge van die van zijn chef, al blijft „de zaak" desondanks dezelfde.

Hier wordt met zooveel woorden gezegd — de slotwoorden laat ik een oogenblik rusten — dat, wanneer de meerdere van artikel 50 de straf en de omschrijving van de strafreden heeft gewijzigd, de beslissing van den strafoplegger vervalt, ja geheel verdwijnt. Ik onderschrijf dit van ganscher harte. Maar als het juist is, dat van af het oogenblik van die wijziging de beslissing van den oorspronkelijken strafoplegger niet meer bestaat, ze van de baan is doordat ze hare plaats heeft ingeruimd voor de straf en de omschrijving van de strafreden van den boven den strafoplegger gestelden meerdere, dan heeft de oorspronkelijke strafoplegger, wien nu ook niet meer toekomt de bevoegdheid, den strafoplegger in artikel 50 gegeven, om de door

hem opgelegde straf en/of de omschrijving van de strafreden te wijzigen, de oplegging der straf te niet te doen of de uitvoering der straf te schorsen, als zoodanig voorgoed afgedaan. En nu vraag ik: *is* die meerdere dan niet strafoplegger in zijne plaats geworden? Wat zou de uitdrukking: „wordt als strafoplegger beschouwd" in artikel 51 anders kunnen beteekenen?

Blijkens de Memorie van Toelichting heeft de wetgever in het tweede lid van artikel 51 willen doen uitkomen, dat de oorspronkelijke strafoplegger voor de nieuwe in de zaak genomen beslissing „natuurlijk" niet langer verantwoordelijk gesteld kan worden. [1]) Hem zal dus nooit meer iets ter zake van die bestraffing kunnen worden aangewreven, nu zijn meerdere hem heeft gedekt voorzoover betreft zijne beslissing, dat de door hem gestrafte strafschuldig is en hij zijne uitspraak ten aanzien van de omschrijving van de strafreden en van de opgelegde straf om hals heeft gebracht. Dat de oorspronkelijke strafoplegger niet langer, lees: niet, aansprakelijk gesteld kan worden voor de straf en omschrijving van de strafreden van zijn meerdere, d.i. voor de daad van een ander, is zeker eene natuurlijke zaak. In werkelijkheid *is* deze meerdere nu de strafoplegger. Hij die de straf wijzigt of in de omschrijving van de strafreden verandering brengt, *wordt* de straffer, zegt het in de Memorie van Toelichting aangehaalde artikel (thans 189) van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie. Zijne straf en omschrijving van de strafreden moeten dus worden ingeschreven in de straflijst van den gestrafte.

De bepaling van het tweede lid van artikel 51 heeft de strekking, verklaart de Redactie, om uit te maken, tegen welken maatregel de gestrafte, die wil reclameeren, tenslotte moet opkomen, want dat ingrijpen van den meerdere gaat buiten den gestrafte om. De opmerking dat dit ingrijpen buiten den gestrafte omgaat, welke kwalijk is te rijmen met het gebiedend voorschrift der wet: „De bevoegdheid..... komt toe .... aan iederen boven dezen gestelden meerdere, *echter niet zonder* den strafoplegger en den gestrafte te hebben gehoord" schijnt minder juist. Met instemming daarentegen nam ik kennis van de verklaring, dat, als de gestrafte wil reclameeren, hij dat moet doen tegen de beslissing van den meerdere van artikel 50. Zoo is het! want de straf en de omschrijving van de strafreden van den oorspronkelijken strafoplegger zijn vernietigd, bestaan niet meer. De gestrafte dient dus zijn beklag in over de straf en de omschrijving van de strafreden van dien meerdere, die voor hem voortaan is de strafoplegger, en dit zou ook zoo zijn, wanneer het tweede lid van artikel 51 niet geschreven ware.

Aangenomen dat de gestrafte zijn beklag doet over de straf en de omschrijving van de strafreden van den meerdere van artikel 50 en niet over die van den oorspronkelijken strafoplegger, dan staat daarmede tevens vast, dat degene die van dat beklag heeft kennis te

[1]) Van der Hoeven, Militair Straf- en Tuchtrecht, III, bl. 336.

nemen, zijn beslissing ook slechts geeft over de straf en de omschrijving van de strafreden van dien meerdere.

Na deze inleiding over de artikelen 50 en 51 W. K., die noodzakelijk wat uitvoerig moest zijn, ga ik over tot de bespreking van de overeenkomstige bepalingen in de § handelende over het beklag.

Als de gestrafte zijn beklag heeft gedaan over de straf of de omschrijving van de strafreden of over beide, dan zal ingevolge artikel 66 W. K. de meerdere van artikel 61, die het beklag gedeeltelijk gegrond bevindt d.w.z. die, van oordeel dat de klager terecht is gestraft, zich niet kan vereenigen met de opgelegde straf of de omschrijving van de strafreden of met geen van beide, doen hetzelfde waartoe in artikel 50 de meerdere van den strafoplegger is bevoegd verklaard; hij zal namelijk de straf en/of de omschrijving van de strafreden wijzigen, terwijl tengevolge van de toepasselijkverklaring van dit voorschrift in artikel 68 dit eveneens tot plicht is gesteld aan het Hoog Militair Gerechtshof welks eindbeslissing is ingeroepen, ingeval door het Hof het beklag gedeeltelijk gegrond wordt bevonden.

Is nu niet logisch de redeneering dat, zoo goed als de gestrafte zijn beklag zal hebben te doen en de meerdere bedoeld in artikel 61 W. K. zijne beslissing zal moeten geven niet over de straf en de omschrijving van de strafreden van den oorspronkelijken strafoplegger, door wiens meerdere bedoeld in artikel 50 W. K. deze zijn gewijzigd, maar over de straf en de omschrijving van de strafreden door dezen meerdere gegeven, evengoed de eindbeslissing van het Hof zal moeten worden gevraagd en gegeven over de straf en de omschrijving van de strafreden van den meerdere van artikel 61, wanneer door dezen de straf en de omschrijving van de strafreden, waarover bij hem beklag is gedaan, zijn gewijzigd?

Tegen de opvatting, dat het Hof eene uitspraak heeft te geven over de beslissing van den meerdere van artikel 61, heeft de Redactie oogenschijnlijk geen bezwaar. De zinsnede in het dispositief van de bovenvermelde beschikking „Bevestigt de beslissing door den Commandant van het Korps Politietroepen op het beklag genomen" is door haar tenminste niet bestreden. Voorts beschrijft zij op bl. 245 als stelsel van de Wet op de Krijgstucht, dat de eindbeslissing van het Hof „niet" wordt „beperkt" tot de beslissing van den meerdere van artikel 61. Eindelijk herinner ik aan wat zij met betrekking tot het begrip „wijzigen" bij de bespreking van artikel 50 heeft gezegd, dit omschrijvende als het vervallen, het verdwijnen van de beslissing van den oorspronkelijken strafoplegger.

In verband met het op bl. 244 geschrevene zal hare opmerking dat de eindbeslissing niet wordt beperkt tot de beslissing van den meerdere van artikel 61 moeten beteekenen, dat zij ook bevat eene uitspraak over de straf en de omschrijving van de strafreden van den oorspronkelijken strafoplegger, welke vormen de beslissing in eersten aanleg en daarom tot *basis* zullen moeten strekken van de eindbeslissing. Blijkbaar is de Redactie dus van meening dat het Hof de

beslissing van den meerdere van artikel 61 heeft ter zijde te leggen totdat 's Hofs oordeel over de straf en de omschrijving van de strafreden van den oorspronkelijken strafoplegger gereed is en dat het daarna aan dit oordeel toetst de beslissing van den meerdere van artikel 61, om vervolgens ook recht te doen op deze beslissing.

Den hoogsten rechter, betoogt de Redactie zou men aan de uitspraak van de „tusschen-instantie", gesteld dat deze in strafzaken bestond, toch niet mogen binden; allerminst dan in beklagzaken. Immers wat de waarborgen voor een juiste beslissing betreft kan naar hare meening het beroep op den meerdere bedoeld in artikel 61 zeker niet met het appèl bij het Hof op één lijn worden gesteld.

Inderdaad biedt de beslissing van den hoogsten tuchtrechter, het Hoog Militair Gerechtshof, daarvoor betere waarborgen dan die van den lageren, den meerdere van artikel 61. Maar niet anders is het gesteld met de verhouding van de beslissing van dezen meerdere tot die van den strafoplegger. Is de strafoplegger alleen verplicht den klager te hooren, de meerdere is gehouden een uitgebreid onderzoek in te stellen. Zoo wordt het Hof daarenboven verplicht zoo mogelijk de getuigen onder eede te hooren en in eene gemotiveerde beschikking openlijk rekenschap te geven van zijne beslissing niet alleen aan zich zelf, maar ook aan de buitenwereld. Ja, is niet altijd èn in straf- èn in tuchtzaken het beroep op den hoogeren rechter een recursus a iudice male informato ad iudicem melius informatum? De hoogere rechter wordt toch steeds geacht in kennis en ervaring de meerdere te zijn van den lageren rechter en deswege beter zich te kunnen doen voorlichten en ook wijzere beslissing te geven. De stelling dat het Hof aan de beslissing van den meerdere van artikel 61, waarover beklag, niet gebonden zou zijn, wordt door de bewering dat ze van mindere waarde is dan de eindbeslissing en dienvolgens alleen formeel voor eene beslissing in aanmerking zou komen, dan ook niet bewezen.

Eene beslissing in eersten aanleg moet natuurlijk tot basis dienen voor den rechter in hooger beroep. Hoe zou ik dat kunnen tegenspreken? Maar als die beslissing is tenietgedaan en er dus niet meer is, kan zij daartoe toch niet meer dienen. Voor het Hof is dan de beslissing van den meerdere van artikel 61, houdende wijziging van de omschrijving van de strafreden en van de straf, geworden de beslissing in eerste instantie, en daarover zal het dus uitsluitend de eindbeslissing hebben te geven. Het karakter van een niet volwichtig appèl, van eene tusschen-instantie, staat mij niet klaar voor oogen. Twee beslissingen in dezelfde zaak naast elkander loopende zoolang het Hof er geen eind aan heeft gemaakt, dat wil er bij mij niet in. Ik kan mij dan ook niet voorstellen dat, wanneer men in strafzaken een meervoudig appèl had, de hoogste appèlrechter gebonden zou zijn aan de door den lageren appèlrechter tenietgedane uitspraak van den eersten rechter, zooals de Redactie zegt dat te voelen.

Terecht zeide van der Hoeven dan ook: De superieur, bij wien men zal komen ingevolge artikel 61 blijft superieur en wordt c.q. straf-

oplegger. Volgens de Redactie evenwel heeft de Regeerings-Commissaris daarmede slechts in het licht willen stellen, dat de superieur, thans meerdere van artikel 61, superieur blijft en géén rechter wordt. Dit zou blijken uit hetgeen aan die zinsnede voorafgaat. Hierop antwoord ik, dat ik het betoog van van der Hoeven in zijn geheel heb gelezen. Geeft men daarbij in het bijzonder aandacht aan wat er dadelijk op volgt, dan ziet men dat hij de opvatting aantast dat eene klachtzaak zou zijn eene rechtszaak en die meerdere zou zijn rechter in dien zin dat hij een rechtsstrijd tusschen twee partijen zou hebben te beslissen, tusschen den strafoplegger en den gestrafte, waaraan hij dan toevoegt dat wanneer de meerdere van artikel 61 bij zijne beslissing de door den oorspronkelijken strafoplegger opgelegde straf wijzigt, hij wordt de strafoplegger.

Hoe ging het vóór de invoering van de nieuwe tuchtwetgeving, toen de gestrafte zich rechtstreeks kon beklagen bij den Krijgsraad en van diens beslissing appelleeren op het Hoog Militair Gerechtshof, maar ook zich kon wenden tot de hoogere militaire autoriteit en daarna tot den militairen rechter? [1]) Van de laatste soort is eene zaak te vinden in Militaire Jurisprudentie II bl. 70. De superieur van den strafoplegger had blijkens de dispositie van het Hof opgelegd eene straf „*ter vervanging* eener straf van *gelijken* aard en duur", den klager opgelegd door den oorspronkelijken strafoplegger, maar had de omschrijving van de strafreden gewijzigd. De gestrafte beklaagde zich nu bij het Hof over de straf, hem door den superieur van den strafoplegger opgelegd. Op *die* klacht beschikt nu het Hof. Het verklaart de klacht gegrond voorzooveel betreft de zwaarte der opgelegde straf en handhaaft de reden voor die straf opgegeven, wat in verband met het voorgaande alleen kan slaan op de beslissing van den meerdere, zonder met een woord te reppen van de straf of de omschrijving van de strafreden van den oorspronkelijken strafoplegger. Deze zijn door het Hof dus niet tot grondslag genomen voor de eindbeslissing. Het slot van de beschikking luidt: Beveelt dat deze wijziging in de opgelegde straf (de straf was door het Hof verminderd) in klagers strafregister zal worden ingeschreven. Over in-

[1]) Toen ik in mijne aanteekeningen den tegenwoordigen rechtsgang: strafoplegger — meerdere van art. 61 — Hof vergeleek met dien van vroeger: strafoplegger — Krijgraad — Hof, mocht ik van eene ingrijpende wijziging spreken. Ik liet toen vanzelf den anderen rechtsgang: strafoplegger — diens meerdere — (voor zooveel de Landmacht betrof bis zur allerhöchsten Stelle; zie M. J., I bl 37, M. R. T. II, bl. 341) — Krijgsraad — Hof, waarbij het zelden tot den militairen rechter kwam, glippen. Van der Hoeven, evenals tevoren de Regeering (v. d. H. III bl. 385) sprekende van de niet zeer duidelijke bepaling van art. 17 R. L., betwijfelde zelfs of beroep van den superieur op den Krijgsraad wel mogelijk was (v. d. H. III bl. 396). Opmerkelijk dat sedert het in werking treden van de nieuwe militaire wetgeving het aantal klachtzaken bij den militairen rechter zoo belangrijk is verminderd. Zou dit het gevolg zijn van de omstandigheid, dat de meerdere nu zooveel zorgvuldiger onderzoekt dan onder de oude wetgeving placht te geschieden? Of zijn hier nog andere omstandigheden in het spel? Publicatie daarvan zou zeker wenschelijk zijn.

schrijving van de door het Hof gehandhaafde omschrijving van de strafreden van de hoogere militaire autoriteit wordt niets vermeld. Klaarblijkelijk was deze dus reeds in het strafregister gesteld in de plaats van de door strafopleggers meerdere gewijzigde, lees: vernietigde, omschrijving van de strafreden van den oorspronkelijken strafoplegger. Zoo was voorheen de praktijk. Dat vóór 1923 nimmer is erkend, dat het Hof gebonden is aan de beslissing van „de tusschen-instantie" lijkt derhalve wat boud gezegd.

Met nadruk wijst de Redactie er op, dat de wet eischt dat het Hof „de zaak" onderzoekt en zij naar het wezen slechts kent één beklag, hetwelk kan worden voortgezet tot bij het Hof. Deze twee punten behoeven nadere bespreking.

Het Hof zal hebben te onderzoeken en daarna beslissing hebben te geven over „de zaak", het gebeuren in zijn geheel, dat aanleiding heeft gegeven tot de oorspronkelijke bestraffing, zooals met juistheid in 's Hofs beschikking is gezegd. Dat gebeuren is *de strafreden.* Het wordt door den strafoplegger in een vorm gegoten en dat gietsel heet dan *de omschrijving van de strafreden,* door de Regeering aangeduid met: de qualificatie van het feit. [1]) Nu zal men toch niet willen beweren, dat het Hof de qualificatie door den oorspronkelijken strafoplegger aan het feit gegeven zal hebben te beschouwen als eene telastlegging, door den strafoplegger geformuleerd en bewezen verklaard, en het dus zal hebben te onderzoeken of het feit, door den strafoplegger aldus telastgelegd, inderdaad bewezen en strafbaar is? Hoe zou men het Hof b.v. kunnen binden aan eene omschrijving van de strafreden als deze: insubordinair gedrag in dienst tegenover een oudere in rang? [2])

Hoe het Hof dan moet ontdekken, welk het gebeuren is waarvoor de klager is gestraft? In de eerste plaats door het over het gebeurde opgemaakte rapport. Voorts door te raadplegen de andere stukken op de zaak betrekking hebbende, meer in het bijzonder de verhooren van den strafoplegger, den klager en de getuigen door den meerdere van artikel 61, die zooals gezegd voor het Hof is geworden de strafoplegger en die immers, alvorens zijne beslissing te geven, zich door den oorspronkelijken strafoplegger heeft doen voorlichten, dezen zelfs heeft moeten ondervragen indien hij daartoe zijn verlangen had te kennen gegeven. Dit alles natuurlijk voorzoover een en ander in schrift is gebracht. Tenslotte door zelf te verhooren of te doen ondervragen genoemden meerdere en wiens voorlichting het verder mocht behoeven. En dan doet het Hof wat vóór de wet van 1912 in strafzaken de militaire rechter deed, die eene schriftelijke klacht voor zich had welke geen behoorlijke omschrijving van het feit inhield: het formuleert het gebeurde aan de hand van de ingebrachte klacht en het gehouden onderzoek. Zoo stelde het Hoog Militair Gerechtshof, beschikkende op het beklag over de straf met de evenvermelde omschrijving van de strafreden eerst vast, welk feit blijkens het ge-

[1]) v. d. Hoeven III. bl. 339. [2]) M. J. II, bl. 39.

houden onderzoek was geschied met vermelding van plaats en tijd en gaf daarvan in zijne uitspraak nog eene resumtie in dezen vorm: Verklaart dat klager ter zake van het op 31 Augustus 1903 te Nijmegen tusschen den brigadier R. en hem voorgevallene terecht is gestraft, terwijl het daarna eene andere omschrijving van de strafreden gaf dan die van den strafoplegger.

Er is slechts één beklag. Wie trekt dit in twijfel? Iemand doet zijn beklag bij den meerdere van artikel 61. Deze stelt hem gedeeltelijk in het ongelijk. Dan klaagt hij door bij het Hof. Hij zet dus zijn beklag voort. Maar *waarover* klaagt hij nu door bij het Hof? Toch niet over datgene waarin hij van den meerdere reeds gelijk heeft gekregen? Dat zou absurd wezen. Welk belang zou hij hebben bij zoodanig beklag? Gesteld dat hij aanvankelijk is gestraft voor twee feiten en de meerdere verklaart zijn beklag gegrond ten opzichte van één van die beide feiten. Dan kan hij toch niet blijven klagen over dit feit, waarvan roya in de straflijst is gelast? Of hij is voor een feit gestraft met streng arrest, en de meerdere wijzigt deze straf in licht arrest. Dan is zijn bij het Hof voortgezet beklag over de zwaarte van de opgelegde straf toch niet te begrijpen als een verzoek tot oplegging van eene straf lichter dan streng arrest, maar strekt het om de straf van licht arrest te wijzigen in eene nog lichtere.

Dat het de bedoeling van de Redactie is als hare meening bekend te stellen dat het Hof als grondslag voor zijne beslissing heeft te nemen de beslissing van den oorspronkelijken strafoplegger in haar geheel, dus niet alleen de omschrijving van de strafreden maar ook de opgelegde straf, legt zij nader vast door als consequentie van hare leer te aanvaarden, dat het Hof bevoegd is de oorspronkelijk opgelegde straf te herstellen als de meerdere van artikel 61 die had verlicht, en daaraan toe te voegen de verzuchting dat een gestrafte door de vrees dat het Hof van die bevoegdheid gebruik zal maken, weerhouden kan worden van het doen van beklag bij het Hof.

Is de meerdere van artikel 50, die de opgelegde straf wijzigt, tot strafverzwaring bevoegd, de meerdere van artikel 61 mag volgens het door de Redactie aangehaald Regeeringsantwoord geen zwaardere straf opleggen. Het is, zegt de Regeering, omdat het beklag is een éénzijdig hooger beroep, dat is gelijk te stellen met het geval dat het openbaar ministerie niet mede appelleert [1]). Maar dan vraag ik: geldt dat verbod niet evengoed wanneer het Hof heeft te oordeelen over het beklag betreffende de beslissing van den meerdere van artikel 61? Zou het Hof in hoogste instantie dan wel eene zwaardere straf mogen opleggen dan in de zaak in hoogere instantie is opgelegd?

De Regeering doelde hier op de bepaling van artikel 248 van het Wetboek van Strafvordering [2]) welke, zooals de Pinto daarbij aan-

---

[1]) v. d. Hoeven III, bl. 528.

[2]) Art. 248 luidt: Indien alleen de beklaagde in hooger beroep is gekomen, kan hij tot geene zwaardere straf worden veroordeeld dan hem bij het vonnis is opgelegd.

teekent, eene uitzondering geeft op den regel dat de rechter in hooger beroep de zaak geheel opnieuw behandelt, waarvoor z.i. goede reden is, daar toch het den beklaagde in zijn belang toegekend recht van hooger beroep niet in zijn nadeel moet kunnen uitloopen. [1]) Aan het voorschrift van artikel 248 houdt de Hooge Raad dan ook streng de hand. Blijkt de letter der wet de toepassing van het artikel te belemmeren, dan wordt het beginsel in het artikel neergelegd, toegepast. [2]) Het is te onzent thans dan ook beslist een levend beginsel. De Regeering, die bij het ontwerpen van de Wet op de Krijgstucht meermalen strafrechtelijke beginselen tot leidraad nam, heeft de toepassing ook van dat beginsel in het tuchtrecht gewild, waarmede ook voor het tuchtrecht de op zich zelf wenschelijke inbreuk op den regel van behandeling van de zaak door den hooger-beroep-rechter in vollen omvang van hoogerhand is gedekt. Ik koester dan ook niet voor het minst de vrees dat het Hoog Militair Gerechtshof, beslissende op een beklag, dat beginsel zou verloochenen. Maar het Hof zou het moeten verloochenen, wanneer het de leer volgde van de Redactie en een door den meerdere van artikel 61 ten aanzien van de omschrijving van de strafreden en van de straf gewijzigde d.i. tenietgedane beslissing van den strafoplegger bij zijne eindbeslissing als uitgangspunt, dus als nog bestaande, aanmerkte, van oordeel dat het aan de beslissing van den meerdere van artikel 61 niet was gebonden.

Resumeerende, blijf ik van meening:

dat indien de meerdere van artikel 61 de omschrijving van de strafreden en de straf heeft gewijzigd, dadelijk de beslissing van den oorspronkelijken strafoplegger in de straflijst moet worden doorgehaald en vervangen door die van den meerdere;

dat de gestrafte, die daarna de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof wil inroepen, dit moet doen over de beslissing van dien meerdere;

dat alsdan de strafoplegger die, indien hij zulks verlangt door het Hof moet worden gehoord, is de meerdere van artikel 61;

dat het Hof, het beklag gegrond bevindende, nietig verklaart de oplegging der straf door dien meerdere, en bij gedeeltelijke gegrondbevinding van het beklag wijzigt de door den meerdere opgelegde straf of diens omschrijving van de strafreden of beide;

dat bij wijziging van de straf de door het Hof te bepalen straf lichter moet zijn dan die door den meerdere opgelegd;

dat eindelijk de strafoplegger aan wien het Hof zoodra mogelijk van zijne beslissing doet kennis dragen, is de meerdere van artikel 61.

Inz.

---

[1]) Het herziene Wetboek van Strafvordering II, bl. 342.

[2]) Ik denk hier aan het arrest van 27 Februari 1899 W. 7247, waarbij de Hooge Raad besliste, dat de appèl-rechter, die op de door hem gehandhaafde vrijheidsstraf een geringer aantal dagen preventieve hechtenis in mindering brengt dan de eerste rechter, aldus in het nadeel van den veroordeelde wijziging brengt in het vonnis van dien rechter en mitsdien handelt in strijd met het beginsel van artikel 248 Sv.

Het loont bijna niet de moeite om op de min of meer formalistische kwestie nog nader in te gaan. Toch willen wij trachten nog even te verduidelijken hoe wij deze zaak bezien.

De meerdere van art. 50 W. K. wordt krachtens art. 51 beschouwd als strafoplegger. Dit geldt niet voor den meerdere van art. 61 W. K.

Dat heeft tot gevolg dat over de straf en strafreden van den meerdere van de artt. 50 en 51, de eindbeslissing van het Hof niet mag worden ingeroepen vóórdat beslist is op een klacht bij den tot straffen bevoegden meerdere onder wiens rechtstreeksch bevel de als strafoplegger beschouwde meerdere van de artt. 50 en 51 staat, dat is bij een anderen meerdere dan die onder wiens rechtstreeksch bevel de oorspronkelijke strafoplegger staat.

Oordeelt nu het Hof anders dan de laatste in de zaak gemoeide meerdere, dan doet het Hof diens beslissing te niet, en dan herleeft de daaraan voorafgegane beslissing, dat is die van den strafoplegger of, indien krachtens de artt. 50 en 51 is ingegrepen, die van den daar bedoelden meerdere. Het Hof moet dan in het eene geval over de beslissing van den strafoplegger, in het andere geval over die van den meerdere die als strafoplegger wordt beschouwd, een oordeel vellen. Doch in dit andere geval oordeelt het Hof niet meer over de beslissing van den strafoplegger, die voor goed verdwenen is.

Zoo ligt, formeel gesproken, de zaak. Materieel zal de beslissing wel meestal op hetzelfde neerkomen: Het bewijsmateriaal in de geheele zaak van den aanvang af verzameld, zal in beide gevallen tot grondslag dienen van alle in de zaak genomen beslissingen. Dat daarbij aan het door het Hof verzameld bewijsmateriaal op grond van art. 68 al. 2 W. K. meer waarde mag worden gehecht, dan aan het vroeger bijeengebrachte gehoeft geen betoog en is hier van geen belang. Alleen de rustpunten in de zaak, de gevallen beslissingen, over welker voortbestaan moet worden beslist, zijn verschillend.

De vraag welke beslissing in de straflijst moet worden opgenomen is van ondergeschikte beteekenis. Wij verwijzen hiervoor naar ons onderschrift op blz. 98 van dezen jaargang. De laatste geldige strafoplegging moet altijd kunnen worden teruggevonden, althans zoolang het recht tot strafvordering ter zake van het daarin omschreven vergrijp niet is verjaard.

Red. M. R. T.

WETGEVING.

---

a. *Wijziging van de organisatie van en de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof.*

b. *Afschaffing der approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden gewezen, en, in verband daarmede, toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals.*

Het wetsontwerp omtrent de wijziging der organisatie van het H. M. G. is als Wet van 21 November 1924 opgenomen in Staatsblad no. 533 (Uitgegeven 1 December 1924).

Het wetsontwerp omtrent de afschaffing der approbatie enz. werd als Wet van 21 November 1924 gepubliceerd in Staatsblad no. 532 (Uitgegeven 1 December 1924).

Bij Koninklijk Besluit van 24 December 1924 (Staatsbl. no. 580) is bepaald dat de beide voren genoemde wetten in werking treden, voor het Rijk in Europa met ingang van 1 Januari 1925 en overigens met ingang van 1 April 1925.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1923—1924 — **189**.

Wijziging en aanvulling van de bepalingen van het Wetboek van Strafrecht met betrekking tot de uitlokking.

Openbare behandeling (vervolg van bladz. 184).

De heer HEEMSKERK, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben wel eenigermate verwonderd over den strijd, die door eenige leden van deze Kamer tegen dit wetsontwerp is gevoerd.

Die geachte sprekers hebben zich hoogelijk verwonderd getoond, dat men in artikel 2 van dit wetsontwerp een leemte in het Wetboek van Strafrecht ging aanvullen.

Er zijn toch zoovele strafwaardige feiten in de wereld, zeggen die geachte sprekers, die niettemin niet strafbaar gesteld zijn. Dus indien er een leemte in het Wetboek van Strafrecht is, dan behoeft die in het geheel niet aangevuld te worden.

Nu ben ik de eerste om te erkennen dat wetten niet volmaakt zijn; dat niet alle strafbaar gestelde feiten kunnen achterhaald worden

en dat er altijd iets onvolledigs zal blijven, maar het staat toch niet zoo, dat, wanneer er een leemte in een wetboek bestaat, er a priori meer reden is om die leemte niet aan te vullen dan om haar wel aan te vullen. En het staat toch ook niet zoo, zooals die geachte sprekers gelieven te veronderstellen, dat hier maar eens plotseling door den Minister een greep in de lucht is gedaan en gedacht is: laat ons nu maar eens beproeven deze leemte aan te vullen en een andere maal eens een andere leemte.

De geachte sprekers vragen: wat zit er toch achter deze zaak? alsof het heel wat bijzonders zou wezen. Zoo zou ik wel kunnen vragen: wat zit er toch achter, dat de geachte sprekers vragen wat er achter zit?

Daarenboven is het een vragen naar den bekenden weg, want op bladz. 2 der Memorie van Antwoord wordt daaromtrent reeds iets medegedeeld:

> „Het was een onzer industrieele ondernemingen, die zich ernstig beklaagde over de gevaren, waaraan haar bedrijfsgeheim door de straffeloosheid der mislukte omkooping was gebleken te zijn blootgesteld: aan haar personeel werden voorstellen tot verraad van het geheim gedaan, waarvoor men zich wellicht gewacht zou hebben, indien men geweten had ook bij mislukking der pogingen aan een strafrechtelijke vervolging bloot te staan. Vrijwel gelijktijdig kwamen voorts opnieuw klachten in omtrent het bij herhaling voorkomen van pogingen tot omkooping tot meineed; de frequentie, waarmede deze pogingen optreden, wordt ongetwijfeld mede bevorderd, doordat men zich bij mislukking straffeloosheid verzekerd weet."

Dus als de heeren vragen wat er achter zit, dan hadden zij daarop zelf het antwoord kunnen geven door voor te lezen wat ik daar voorlas.

Maar het is volstrekt niet noodig, dat er een of ander feit is, dat hiertoe aanleiding zou hebben gegeven, want de aanvulling van de leemte, welke het hier geldt, ligt zoo in den aard der zaak, dat ik eerder zou hebben verwacht, dat de geachte sprekers zouden hebben gezegd: het is wel waar, dat in het Wetboek van Strafrecht leemten moeten blijven, maar de leemte, waarvan hier de aanvulling wordt voorgesteld, is van dien aard, dat zij aangevuld moet worden. Wat is de zaak? Iemand begeeft zich naar een ander om dien persoon tot het plegen van een strafbaar feit uit te lokken door een van de middelen, genoemd in art. 47, en als art. 1 van dit wetsontwerp wordt aangenomen: ook door het verschaffen van middelen en gelegenheid daartoe. Wanneer die persoon dat strafbare feit begaat, zal hij er zelf belang bij hebben om over die zaak niet te spreken; hij zal natuurlijk trachten dat strafbare feit heimelijk te begaan en zoo mogelijk niet ontdekt te worden. De uitlokker denkt altijd bij zich zelf: indien het maar gelukt, is het best mogelijk, dat wij beiden schotvrij blijven. Het is wel zeker, dat zij beiden zoo denken,

want misdadigers denken steeds, als zij een misdaad plegen, dat zij wel schotvrij zullen blijven; anders zouden zij in de meeste gevallen die misdaad niet plegen. Nu kan echter de uitlokker bij zich zelf ook dit zeggen: als de man weigert het feit te plegen en aan de verzoeking weerstand biedt, ben ik straffeloos; ik loop dus heel weinig gevaar; gelukt mijn poging om den man uit te lokken tot het strafbare feit, dan loopen wij vrij; mislukt mijn poging, dan zal de man misschien zeggen, dat ik de poging heb gedaan, maar dan ben ik toch straffeloos; ik kan het er dus gerust op wagen.

Dat is de leemte en nu hadden mijn zoo scherpzinnige bestrijders in deze Kamer scherpzinnig genoeg kunnen wezen om deze redeneering bij zich zelf op te zetten en niet zoo naïef te vragen hoe ik er toe kwam, deze leemte te willen aanvullen.

Deze leemte heeft ten gevolge, dat veel meer menschen het wagen om te pogen een misdrijf uit te lokken, zoodat er veel meer misdrijven ten gevolge van uitlokking worden gepleegd. De geachte sprekers zeggen, dat ik feiten moet mededeelen. Er zijn eenige feiten, maar als dit wetsontwerp wordt aangenomen, zullen er meerdere feiten ter kennis van den rechter kunnen komen, gevallen namelijk, waarin de poging tot uitlokking is mislukt. Het is een zonderlinge vraag aan de Regeering, welke bepaalde feiten tot de indiening van dit voorstel hebben aanleiding gegeven.

Met hetgeen ik heb aangevoerd en medegedeeld is de zaak eigenlijk beslist, maar de geachte sprekers hebben er verschillende beweringen omheen gegroepeerd. Zij hebben gezegd: er is immers niets gebeurd, als de poging tot uitlokking niet door een misdrijf is gevolgd. Ja, dat is met een poging altijd het geval. Wanneer iemand een poging tot misdijf doet en er is een klein begin van uitvoering, en dat wordt verhinderd door omstandigheden onafhankelijk van zijn wil, dan is er inderdaad toch niets gebeurd. Ik herinner mij uit mijn praktijk, dat ik twee menschen te verdedigen had, die aan de deur van een perceel in de Kalverstraat 5 in Amsterdam hadden staan morrelen aan het slot. Toen was de politie gekomen; zij waren aan den haal gegaan, doch waren achterhaald, en toen werden zij vervolgd wegens poging tot diefstal bij nacht in een bewoond huis, met inbraak, in vereeniging, en zij werden veroordeeld tot zes jaar tuchthuis (het was nog onder den Code Pénal), terwijl er toch niets was gestolen en de deur zelfs dicht was gebleven. De verdediging lag voor de hand: men kon vragen of het wel zeker was, dat zij wilden stelen; zij hadden ook wel met een ander oogmerk kunnen willen binnenkomen.

Zij werden veroordeeld, maar populair gesproken, was er nog niets gebeurd, er was alleen aan de deur gemorreld.

Maar, zeggen nu andere sprekers, wanneer nu iemand bij een ander komt met de bedoeling om door een der middelen van art. 47 hem uit te lokken tot een misdrijf, is er dan niets gebeurd en is er dan ook geen moreele schade aangericht? Is er dan niet, evenals bij een begin van uitvoering van een ander misdrijf, reeds een

gevaar ontstaan? Het geldt soms in zulke gevallen moreele schade. Een meineed bijv. is een misdrijf op moreel gebied en ook ambtsmisdrijven zijn dikwijls misdrijven op moreel gebied. Het misdrijf van art. 178 van het Wetboek van Strafrecht, een gift aan een rechter geven om invloed uit te oefenen op de beslissing van een aan diens oordeel onderworpen zaak, kan een moreele werking hebben. Men is er niet af met te zeggen: er is alleen op moreel gebied wat gebeurd. Dat is ook zeer natuurlijk, want in de maatschappelijke orde neemt het moreele element een niet minder belangrijke plaats in dan het materieele.

Een andere vraag is die van den heer Dresselhuys. Het is geheel onzeker, wat er eigenlijk is, meent deze. Er zou een strafbaar feit zijn, dat niet gepleegd is; er is slechts een poging tot uitlokking, die mislukt is, dus is alles maar hypothese en weet gij in het geheel niet, waarom het gaat. Zooveel verbeelding heeft de heer Dresselhuys ook wel, dat hij zich wel een duidelijke voorstelling kan maken van iets, dat hij niet gezien heeft. Het wetboek onderstelt dan ook in sommige gevallen, dat men dat wel moet kunnen, o.a. in de artikelen over opruiing. Daarin wordt ook gesproken over strafbare feiten, en of zij gepleegd zijn, wordt in het midden gelaten. En wat art. 178 betreft, zoolang de rechter geen beslissing heeft genomen, weet men ook niet, hoe die er uit zal zien; het is heel moeilijk, dat van te voren te zeggen; dat behoef ik den heer Dresselhuys niet mede te deelen.

Maar wanneer iemand een poging gedaan heeft om met een van de middelen, in art. 47 bedoeld, een ander tot een strafbaar feit uit te lokken, kan men toch wel weten, wat hij op het oog heeft gehad en dan kan men dat waarlijk wel omschrijven. Die bedenking — ik waag het te zeggen — is inderdaad van geen waarde.

Een andere vraag is: zal men altijd het bewijs kunnen leveren? De heer Kleerekoper heeft wel zijn verbeelding laten gaan en daarmede erkend, dat hij verbeelding heeft; hij heeft ons voorgesteld twee personen, waarvan de een bij den ander een bezoek brengt, en de laatste biedt aan de verleiding weerstand en wil het niet doen, en dan vraagt hij: hoe kan die eene persoon bewijs leveren? Daar zal veel afhangen van de vraag, hoe naïef de persoon is, die het bezoek kreeg, of hoe vindingrijk hij is, want ik kan mij voorstellen, dat, wanneer het iemand is, die eenige ressources van fantasie en combinatie heeft, hij wel een middel weet te bedenken om te constateeren, dat die aanbieding aan hem is gedaan. Misschien, dat sommigen het erg moeilijk zullen vinden; dat wil ik wel gelooven, maar er zijn misschien anderen, die op dat gebied meer gaven zouden hebben en er wel in zouden slagen. Het wil mij voorkomen, dat dit in het geheel niet ondenkbaar is en dat wij ons niet hebben te houden aan het eenvoudige geval, dat de geachte afgevaardigde stelde, dat iemand een zaak geheel en al onder vier oogen afdoet. Overigens indien het werkelijk mocht zijn, dat het bewijs van dit strafbare feit niet te leveren is, dan zou men de bestrijders van dit artikel niet anders dan kunnen gelukwenschen, want dan hadden zij hun zin. Zij

wenschen immers, dat iemand, die poogt een ander tot een misdrijf uit te lokken en daarin niet slaagt, niet gestraft wordt. Welnu, hoe heerlijk dan in hun stelsel als dat altijd onbewijsbaar zal zijn, dan heeft ook niemand er last van, want als het O. M. ziet, dat het feit niet bewezen kan worden, zal het ook geen vervolging beginnen.

Hoogstwaarschijnlijk vreezen de bestrijders, dat er wel strafvervolgingen zullen zijn maar waarom moeten zij dat eigenlijk vreezen, wat hebben zij er eigenlijk tegen? Zouden zij zich niet veel eerder moeten verheugen, wanneer personen, die op zoo snoode wijze zijn opgetreden, inderdaad daarvoor de verdiende straf kregen? Dat zou natuurlijk alleen dan verkeerd zijn, wanneer men zich hier alleen op ethisch en niet op maatschappelijk gebied bewoog, maar uit hetgeen ik heb opgemerkt, valt reeds genoegzaam af te leiden, dat de stelling van de geachte bestrijders in dat opzicht niet als juist kan worden aangenomen, en dat men zich hier wel degelijk op maatschappelijk gebied bevindt, waar de strafrechter mag en moet ingrijpen, omdat hij anders een andere strafbepaling die van art. 47, 2°., feitelijk in vele gevallen krachteloos maakt. Dat is natuurlijk de zeer duidelijke reden om in te grijpen.

Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Bakker—Nort heeft nog een eigenaardig bezwaar tegen dit wetsontwerp ingebracht, nl. dat zij niet ingenomen is met de celstraf. Dat is toch dunkt mij iets, dat bij de beoordeeling van de strafbaarheid van een feit moeilijk kan wegen. Het standpunt zou dan dit zijn: zoolang het strafstelsel niet op geheel en al voldoende wijze is ingericht, moeten er niet meer nieuwe delicten in het Wetboek van Strafrecht worden opgenomen.

Mevrouw Bakker—Nort: Niet anders dan bij strikte noodzakelijkheid.

De heer Heemskerk, Minister van Justitie: Dit standpunt is geloof ik moeilijk te aanvaarden.

Nu heeft de heer Dresselhuys nog eenige bezwaren tegen de redactie van dit artikel ingebracht en de heer van Sasse van Ysselt heeft min of meer in aansluiting daaraan den wensch geuit, dat het liever had kunnen gevonden worden door een wijziging van art. 45 over de poging en van art. 47 over de uitlokking.

Och ja, Mijnheer de Voorzitter, ik wil mij bij dien wensch wel gaarne aansluiten, maar dat was nu niet zoo gemakkelijk te redigeeren. De geachte afgevaardigde de heer Dresselhuys heeft gemeend, dat dit nu niet een van mijn meest geniale producten was. Ik vlei mij met geen enkel geniaal product, maar er zijn eenige personen, die veel ervaring hebben van het redigeeren en toepassen van wettelijke bepalingen op het gebied van het strafrecht. Die personen worden door mij geregeld geraadpleegd en de geachte afgevaardigde de heer Dresselhuys zal overtuigd zijn, dat die heeren aan de zaak veel aandacht hebben geschonken. Zij hebben gevoeld, dat het zeer moeilijk was dit te redigeeren op een andere wijze dan hier

wordt voorgesteld. Zakelijk maakt het geen verschil. Er bestaat een stelling, dat mislukte uitlokking nu al strafbaar is. De uitlokker wordt gestraft als de dader; de uitlokker is dus dader; poging tot uitlokking is dus poging tot het misdrijf. Die redeneering is wel gehouden, maar zij is wel een weinig simplistisch. Het beschouwen van den uitlokker als dader is toch min of meer een fictie en meer te beschouwen als het gelijkstellen van de uitlokking met de daad.

Nu meent de geachte afgevaardigde de heer Dresselhuys, dat dit artikel een ergerlijke anomalie inhoudt. Als de uitgelokte een poging doet, is de uitlokker vrij, wanneer die poging niet strafbaar is. Hij noemt als voorbeeld een poging tot mishandeling, welke poging niet strafbaar is. Maar, zegt de geachte afgevaardigde, als de uitgelokte geen poging doet tot mishandeling, is de uitlokker niet vrij. Zoo is het echter niet. Als de uitgelokte het misdrijf pleegt of een strafbare poging daartoe doet, is de uitgelokte strafbaar ingevolge art. 47, tweede lid. Als de uitgelokte noch het misdrijf pleegt, noch een strafbare poging doet, is hij strafbaar krachtens het hier voorgestelde. Indien de uitgelokte een poging pleegt, die niet strafbaar is, bijv. een poging tot mishandeling, dan is een strafbare poging niet gevolgd en valt hij dus in de termen van dit artikel en is hij niet vrij. Nu zegt men, dat de uitgelokte wel vrij is, terwijl de uitlokker gestraft wordt. Dat komt, omdat poging tot mishandeling nu eenmaal niet strafbaar is gesteld, terwijl degene, die de uitlokking heeft gepleegd, even schuldig is als hij zou zijn, wanneer de mishandeling voltooid was geworden. De uitlokker is de primaire schuldige, maar als men niet wil, dat de uitgelokte vrijuit gaat, zou de eenige logische consequentie zijn, dat men die leemte aanvult en poging tot mishandeling strafbaar stelt.

Daar zou zeker iets voor te zeggen zijn, maar er is geen reden om degeen, die een ander uitlokt tot mishandeling, straffeloos te maken, Welke reden van billijkheid en rechtvaardigheid zou daarvoor zijn? Men kan gemakkelijk zeggen, met den redacteur van het *Weekblad van het Recht* — zooals deze gemeenlijk pleegt te zeggen —, dat men het Wetboek van Strafrecht niet al te volledig moet willen maken. Maar menschen, die zich aan zulke lage handelingen schuldig maken, dat zij een ander uitlokken tot misleiding, waarom zouden die vrijuit moeten gaan?

De heer Dresselhuys: Omdat u de menschen, die een nog lagere handeling plegen, de pogers tot mishandeling, vrijuit laat gaan.

De heer Heemskerk, Minister van Justitie: Neen, de uitlokkers plegen in vele gevallen een lagere handeling dan degenen, die het feit pogen te doen.

De heer Dresselhuys: Juist, maar die gaan vrijuit.

De Voorzitter: Indien de heer Dresselhuys zou voortgaan met

zijn interrupties, dan zou hij mij uitlokken tot het nemen van andere maatregelen dan eenvoudig waarschuwen.

De heer Heemskerk. Minister van Justitie: Neen, Mijnheer de Voorzitter, zooals de heer Dresselhuys het zegt, is het niet.

Ik heb niet veel meer te zeggen.

De heer Dresselhuys heeft nog bezwaar gemaakt tegen het woord „uitgesproken". Ik begrijp niet, in welk opzicht dat dien geachten afgevaardigde kan hinderen. Er wordt gezegd, dat de gevangenisstraf zal zijn ten hoogste vijf jaren of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden, echter met dien verstande, dat nimmer een zwaardere straf wordt uitgesproken dan ter zake van strafbare poging tot het misdrijf of, indien poging niet strafbaar is, van het misdrijf zelf kan worden opgelegd.

Wat hindert het nu, dat daar staat „uitgesproken"? Wanneer wordt gezegd, dat er geen zwaardere straf wordt uitgesproken dan op het misdrijf is bepaald, dan is in dat geval de strafpositie vastgesteld, want de rechter kan geen hoogere straf uitspreken.

Eindelijk heeft de heer van Sasse van Ysselt namens de Commissie van Rapporteurs gesuggereerd, om een kleine wijziging te brengen in art. 134*bis* Wetboek van Strafrecht, zooals in art. II van het wetsontwerp wordt voorgesteld, door tusschen „ter zake van" en „poging" te schrappen „strafbare" en tusschen „indien" en „poging" in te voegen „zoodanige" en om vóór „van het misdrijf" nog in te voegen de woorden „ter zake".

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb tegen deze wijzigingen geen bezwaar en, hoewel ik meen, dat het artikel eigenlijk nog niet aan de orde is, meen ik toch, goed te doen, deze wijzigingen aan te brengen, waardoor het slot van de eerste alinea een redactie verkrijgt, gelijk ik hierbij op uw tafel deponeer.

De Voorzitter: Ik heb het niet onjuist gevonden, dat de leden, die over dit onderwerp spraken, ook over de artikelen spraken, zoodat ook de artikelen thans een onderwerp van beraadslaging uitmaken.

Ik deel verder mede, dat de Regeering in artikel 2 van het ontwerp van wet aan het slot van het eerste lid van het voorgestelde artikel 134*bis* van het Wetboek van Strafrecht een zoodanige wijziging aanbrengt, dat dit slot thans luidt:

> „dan ter zake van poging tot het misdrijf of, indien zoodanige poging niet strafbaar is, ter zake van het misdrijf zelf kan worden opgelegd."

De heer Kleerekoper: Mijnheer de Voorzitter! Het is eigenlijk een voorrecht, wanneer deze Minister een zaak moet verdedigen, die niet heel sterk lijkt, omdat men dan de speling van zijn vernuft op het genotrijkst voor zijn oor, en dikwijls ook voor zijn oog, kan zien leven. De Minister is er sterk in, de stelling van zijn tegenpartij te

pakken, die eenigszins om te bouwen tot grooter sierlijkheid en minder nauwkeurigheid van weergave, en zich dan daartegen te keeren.

Zoo begon de Minister met zijn drie bestrijders in de schoenen te schuiven, dat zij zouden hebben gezegd, dat, indien er al een leemte is in ons Wetboek van Strafrecht, die leemte nog niet behoeft te worden aangevuld.

Mijnheer de Voorzitter! Hebben wij dit gezegd? En mij bepalende tot mij zelf: heb ik dat gezegd?

Neen, Mijnheer de Voorzitter! Het spel van 's Ministers vernuft zit hier in het woord „leemte". Wij hebben niet gezegd: als er een leemte is, behoeft die nog niet te worden aangevuld. Wij hebben gezegd: voor gij die leemte aanvult, moet ge eerst aantoonen, waaruit die leemte is gebleken. Zóó was het! Eérst moet ge aantoonen, waaruit gebleken is, dat ge er inderdaad met de geldende bepalingen van het Wetboek van Strafrecht niet meer komen kunt. Een leemte, dat noemt men in onze taal: een gebleken hiaat, een gebleken tekort.

De heer Heemskerk. Minister van Justitie: Leemte is meer een Nederlandsche uitdrukking dan hiaat.

De heer Kleerekoper: Mijnheer de Voorzitter! Tot genoegen van den Minister: een gebleken tekort, een gebleken te weinig, een geval, waarin men heeft een zeer ernstige handeling, die de rechtsorde niet gedoogt, maar waartegen het Wetboek van Strafrecht geen strafbedreiging bevat.

Het is niet de grief van 's Ministers bestrijders, dat hij een leemte aanvult, maar dat hij met een aanvulling wil komen, zonder eerst aan te toonen, dat er uit welk feit dan ook een leemte is gebleken.

De Minister heeft wel gesproken over een zeker bericht uit de pers, dat vooral in sommige werkgeversorganen geweldig is opgeblazen, over een beweging om arbeiders aan te sporen tot het verraden van een fabrieksgeheim. Hier is juist het verschil van meening, dat tot uiting komt. Eerst wanneer er gebleken was van aanranding van dat fabrieksgeheim, was het moment gekomen om te zeggen: het is niet goed, dat alleen de aanrander wordt gegrepen door de justitie; zij, die de aanranding hebben geprovoceerd, moeten niet straffeloos uitgaan. Maar er is geen aanranding geweest, er is geen provocatie gevolgd door een handeling en ofschoon de handeling ontbroken heeft, die een gevolg moet zijn van de provocatie, wordt de onbewijsbare provocatie strafbaar gesteld. Dat is de grief uit de Kamer. Enkele voorbeelden uit de Memorie van Antwoord, feiten betreffende, die in den loop van een tiental jaren gebeurd zijn, geven het antwoord op die vraag niet.

Wie den Minister hoorde, moest toch wel overtuigd worden van de zwakte van zijn betoog. De Minister heeft eigenlijk aangetoond, dat hij het kwaad, waartegen hij zich keeren wil, met dit wetsontwerp grooter maakt.

Het is altijd gevaarlijk om een zwakke zaak te verdedigen. Dan komt men op een dergelijk hellend vlak.

Wat heeft de Minister zelf aangetoond? Als iemand bij een ander op bezoek komt en uitlokt tot een strafbaar feit en deze bepaling is wet geworden, dan heeft die provocateur er alle belang bij, om met alle wanhoop net zoo lang aan te houden tot hij het object bewogen heeft het te doen. Een krassere tegenstelling in verdediging van een wetsontwerp, dat moreele gevolgen moet hebben, is niet denkbaar.

De Minister zei zelf: als ik uitlok en de man, dien ik wil bewegen, blijft onaandoenlijk, dan zal hij mij misschien aanklagen. Ik moet tot elken prijs trachten hem te bewegen, het misdrijf te plegen, want dat is de eenige manier, dat ik er straffeloos uitkom.

De Minister heeft dus zelf aangetoond, dat hij met deze bepaling een prikkel schept voor provocateurs, om tot elken prijs aan te houden tot de provocatie is geslaagd. Want mislukt ze, dan heeft de uitlokker in den persoon, dien hij wilde bewerken, zijn eigen aanklager geschapen, die zich tegen hem zou richten, wanneer hij een aanklacht tegen hem indient op grond van het bezoek.

De Minister heeft er aan toegevoegd: U weet hoe het gaat, Mijnheer de Voorzitter; de menschen, die het misdrijf gaan plegen, denken, dat zij niet gepakt zullen worden en met strafbedreigingen voorkomt men misdrijf niet. Welnu, als men van dat standpunt uitgaat, wat nut kan het dan hebben met straf te bedreigen uitlokking, terwijl de Minister zelf aantoont, dat daardoor het misdrijf niet voorkomen wordt?

De Minister heeft een voorbeeld aangehaald uit zijn eigen praktijk en heeft ons verteld, dat hij indertijd een beklaagde heeft verdedigd, die terechtstond wegens poging tot diefstal, die niets gestolen had, maar die wel des nachts aan een deur had gemorreld. Hieruit blijkt dus, dat zelfs een talentvol verdediger, nu deze beklaagde dus bij uitstek gelukkig was in de keuze van zijn pleitbezorger. . . . . .

De heer HEEMSKERK, Minister van Justitie: Ik was toegevoegd.

De heer KLEEREKOPER: Een toegevoegd verdediger, van de standing van den Minister, zal zijn taak met grooter ijver vervullen, omdat hij zich gevoelt de drager van het nobile officium. Dat is alleen aan het pleidooi ten goede gekomen.

Maar wat voor deze zaak klemmender is, is het groote verschil tusschen hetgeen de Minister mededeelt uit zijn praktijk als advocaat en wat hier wordt voorgesteld. Dat die persoon gestolen had, bleek niet in het proces; zoover was hij niet gekomen; maar er bleek wèl, dat hij gemorreld had aan een deur van een huis, waar klaarblijkelijk een ander woonde dan hij zelf. Dat is het feitelijk substraat, dat altijd aan de strafbare handeling ten grondslag moet liggen, maar hier wordt een delict geschapen, waarbij die feitelijke grondslag ontbreekt.

De Minister zegt: het is toch een groote moreele schade als men

een ander ten val brengt. Ik heb het betreurd, dat de Minister dit heeft gezegd. De Minister is zelf onderlegd in de moraliteit; hij heeft nog dezer dagen een uiteenzetting gegeven op ander gebied, waarbij groote zelfbewustheid in zedelijke normen aan het licht getreden is. Maar één ding staat vast. Het is dubieus of moreele opvattingen van subjectieven aard den doorslag kunnen geven omtrent de rechtspersoonlijkheid eener vereeniging, maar het is niet dubieus, dat alléén moreele overwegingen niet den doorslag kunnen geven voor het tot stand komen eener strafbepaling.

Ik zeide reeds in eersten termijn: evengoed als ik wraak strafbepalingen, waarbij elk moreel element wordt uitgeschakeld, wraak ik strafbepalingen, waarbij alleen een moreel element wordt aangevoerd om het tekort aan feitelijke elementen aan te vullen.

Ik beweer, dat bij een groot aantal misdrijven de eigenlijke drijfveer ligt bij een ander dan bij den dader.

De Minister weet beter dan wij, dat het een utopie is, dat men met de Strafwet altijd zou kunnen treffen dengene, die moreel aansprakelijk is voor een daad. Wanneer een kantoorbediende neiging heeft voor een dame, die toegankelijk is voor geld — een voorbeeld, dat herhaaldelijk voorkomt —, wanneer die dame zegt, dat f 400 of f 500 de prijs is, en wanneer dan die kantoorbediende tot het plegen van een diefstal overgaat, om op die manier zijn ongelukkig verlangen te kunnen bevredigen, zal de Minister dan durven ontkennen, dat de moreele prikkel tot het misdrijf van een ander is uitgegaan, en durft hij dan beweren, dat hij kans ziet om naast den kantoorbediende terecht te doen stellen degene, die de directe moreele aanleiding tot het misdrijf is geweest, waartoe die onnoozele jongen anders niet zou zijn gekomen? De Minister weet wel, dat het volkomen utopistisch is, om alléén met moraal strafrecht op te bouwen.

Een ander voorbeeld. Gesteld dat in een vergadering, waar een antipapist de menschen op hevige wijze opruit tegen het Katholiek geloof, iemand zich het hoofd zoo op hol laat maken, dat hij den volgenden dag in een Katholieke kerk iets kapot gaat slaan, zoodat dit strafbare gevolgen heeft, dan zal de Minister niet ontkennen, dat dat ongelukkige heethoofd moreel minder verantwoordelijk is dan die antipapist, die meent, dat het heil van den Staat ligt in het vernietigen van die heiligdommen in de Katholieke kerken.

Ik geef deze voorbeelden om te doen uitkomen, dat er menschen genoeg zijn, die, door drijfveeren in beweging te zetten, meer schuldig zijn dan de daders zelf. Zulke menschen gaan vrijuit, want er is geen strafbare handeling gepleegd. Maar iemand, die tevergeefs gepoogd heeft een ander uit te lokken tot het plegen van een daad, moet worden terechtgesteld. Dat gaat over de normen van hetgeen men strafrecht noemt heen.

De Minister gaat in zijn verdediging zelfs zoover van te zeggen: als de geprovoceerde man een gehaaide kerel is, zal hij wel zorgen, dat hij een bewijs krijgt, dat de uitlokker er is geweest. De man gaat quasi naar buiten om iets te halen, maar zegt tot zijn huisgenooten:

gaan jelui achter de deur staan, want ik heb hier iemand op bezoek, die tot een strafbaar feit komt uitlokken. Ik vrees, dat als een uitlokker zijn adressen weet en hij komt bij een zoo gehaaid persoon, zijn kans veel grooter is om te slagen dan wanneer hij komt bij iemand, die er niet dadelijk op uit is een ander er in te laten loopen.

Wanneer een strafbaar feit is gepleegd, dan zal de rechter tot de getuigen kunnen zeggen: wat hebt gij gezien; wat had de dader in de hand; hoe werd de daad gepleegd? enz. Niet ten onrechte heeft de wetgever bij voorbaat meeningen en gissingen uitgesloten; hij stelt feitelijke vragen en verlangt feitelijke antwoorden. Hier echter is het misdrijf, dat men wilde uitlokken, niet gevolgd. Er is alleen een gesprek gevoerd over de mogelijkheid van een misdrijf en dat moet nu tot een vervolging leiden. Wat zal nu ter terechtzitting aan de getuigen kunnen worden gevraagd? Dit: wat heeft hij toen gezegd; wat hebt gij toen geantwoord; wat heeft hij daarop weer gezegd?

Dat is een uitstekend debat voor een naaikrans, maar niet een debat, dat in een strafzaal kan worden gevoerd en op grond waarvan iemand kan worden veroordeeld.

De Minister is er niet in geslaagd aan te toonen, wat hij met deze zaak wil bereiken, maar het summum van zijn verdediging was, dat hij zijn bestrijders toevoegde: gij moet blij zijn, dat het bewijs dan toch niet zal te leveren zijn. Ik had gezegd: deze zaak is niet te bewijzen, en nu zegt de Minister: verheug u daarover, want als er geen bewijs slaagt, zijn er ook geen kwade gevolgen te wachten. Maar moet het zoover komen, dat de Minister van Justitie tot de wetgevende macht mag zeggen, dat het een reden is om zich te verheugen, wanneer er wettelijke bepalingen worden gecreëerd, die niet kunnen worden toegepast? Dat is een zonderlinge vreugde. Ik verheug mij niet over dit wetsontwerp, omdat ik overtuigd ben, dat het zakelijk element er in ontbreekt en dat de noodzakelijkheid om deze strafbepalingen te creëeren niet is gebleken, waarbij de rechter kletspraatjes moet gaan uitzoeken. Jan Lasteraar kan naar de politie loopen en zeggen: die of die is bij mij geweest en heeft mij gesproken over dit of dat strafbare feit, en als er dan maar eenige kletspraatjes worden verteld, is dat voldoende om de zaak in gang te zetten. En dat verdedigt de Minister met een beroep op de moraliteit. Daarom durf ik er tegenoverstellen, dat er ook iets zeer immoreels in is om een strafbaar feit te creëeren, dat alleen op grond van kletspraatjes kan worden vervolgd, en waarbij beweringen omtrent gevoerde besprekingen feitelijkheden moeten vervangen.

Ik moet zeggen, dat, waar zelfs een zoo scherpzinnig pleitbezorger als deze Minister niets meer kan aanvoeren dan wij zooeven hebben gehoord. dit niet pleit voor de deugdelijkheid van de stelling van den Minister.

De heer Dresselhuys: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik een enkel woord van repliek spreek, is het om te constateeren, dat Zijn Excellentie in gebreke is gebleken om te antwoorden op de hoofd-

bezwaren, die ik naar voren heb gebracht. De Minister heeft hier met klem betoogd, dat er een leemte was in het Wetboek van Strafrecht, en dat dit vooral hieruit gebleken was, dat een onzer industrieele ondernemingen heeft medegedeeld, dat er een poging werd aangewend tot verraad van fabrieksgeheimen. Maar noch de leemte, noch de noodzakelijkheid neem ik voorshands in deze als bewezen aan. De leemte niet, omdat de Minister vergeet, dat men niet overal, waar een strafwaardige handeling straffeloos blijft, kan spreken van een leemte in ons Strafwetboek. Dat is juist de vergissing van den Minister. Ons Strafwetboek heeft buiten zijn werkingssfeer gesteld al datgene wat, hoewel strafwaardig, niet de rechtsorde verstoort of waarbij andere bezwaren sterker wogen dan de wensch om te straffen. De Minister heeft moeten toegeven, dat het Wetboek van Strafrecht, niet straffende poging tot mishandeling, naar zijn systeem, een „leemte" zou vertoonen, terwijl hij toch bij nadere overweging zal toegeven, dat de strafwetgeving zeer verstandig die strafbaarstelling er uit gelaten heeft. Nu doet zich het vreemde geval voor, dat de uitlokker dikwijls vrijuit gaat, terwijl de poging tot dezelfde uitlokking gestraft zal worden, en nu zegt de Minister, dat dit laatste dan ook maar strafbaar moet worden gesteld. Maar zoo zal de Minister het geheele Strafwetboek kunnen aantasten. Wanneer de Minister uitgaat van deze gedachte als een strafwaardige handeling ongestraft blijft, is er een leemte in het Strafwetboek, dan zal hij veel wijzigingen daarin kunnen voorstellen.

Dan zal de Minister dus b.v. moeten gaan strafbaar stellen niet alleen de poging tot mishandeling, maar al die verkeerde uitingen op zedelijk gebied, die zeker strafwaardig kunnen zijn. Maar er kan, naar de Minister zegt, moreele schade zijn geleden, die de wetgever echter zeer opzettelijk niet heeft willen straffen, omdat hij het kwaad van de straf veel erger vond dan het verstoren van de rechtsorde. Hier heeft de wetgever zich zeer zorgvuldig onthouden en is tot de conclusie gekomen, dat de straffeloosheid beter was dan de andere gevaren. Men kan dus niet spreken van een leemte in het Strafwetboek; de Minister zou alleen kunnen betoogen, dat het geheele systeem daarvan verkeerd is. Maar wanneer de Minister dat interimair zou gaan betoogen, zouden wij een geheel ander debat moeten voeren dan is geschied.

Mijnheer de Voorzitter! Ik constateer, dat de Minister niet heeft geantwoord op de volgende punten:

in de eerste plaats niet op de vraag, waarom de werkelijke uitlokker straffeloos kan uitgaan, als hij berouw toont en de handeling nog belet, en waarom den poger tot uitlokking de gelegenheid daartoe wordt ontnomen krachtens de bepalingen van het artikel; dit is een onvergeeflijke fout;

in de tweede plaats niet op de vraag, wat beteekenen de woorden: „tracht te bewegen"; of hierop toepasselijk is de pogingsleer met alle gevolgen van art. 45, ja dan neen, of hier geldt de quaestie van poging ondeugdelijk object of poging ondeugdelijk middel; over de

beteekenis van het laatste lid van 's Ministers artikel, waarbij straffeloos wordt gemaakt in bijzondere gevallen de terugtred, of daarvoor dezelfde bepalingen gelden als van art. 45, dan wel of de omzetting van de woorden aanleiding geeft tot de omkeering van den bewijslast.

De Minister heeft voorts niet geantwoord op mijn bezwaar, dat de zaak niet bewijsbaar zal zijn, te weten gewoonlijk niet te bewijzen zal zijn het tijdstip, waarop de handeling is verricht. Ik zal mij niet verder in deze zaak verdiepen; het wil mij voorkomen, dat de Minister hoopt op een zekere psychologie in de Kamer, die een afkeurenswaardige handeling per se strafbaar wil stellen, terwijl de Minister vergeet, dat daartegenover staan zeer belangrijke beginselen van strafrecht, die gevolgd moeten worden. Wanneer ook hier de meening heerscht: er is nog iets strafwaardigs en te gelijk straffeloos over, daarin moet worden voorzien, dan wint de Minister het pleit met glans, ondanks alle gebrekkigheid. Als de Kamer echter in het oog vat, dat het Strafwetboek is een waardevol, moeizaam opgebouwd en nauwkeurig geconstrueerd stuk werk, waaraan niet mag worden getornd, en zeker niet met het argument van den Minister, dat het zoo moeilijk was de zaak anders te redigeeren en dat hij daarom deze primitieve methode heeft gevolgd, dan zal zij dit wetsvoorstel niet kunnen aanvaarden. Ons is niet duidelijk gemaakt, waarom deze nieuwe strafbepaling, deze wijziging in ons strafrecht noodig was. De Minister kan moeilijk gelooven, dat het enkele feit, dat een onzer industrieele ondernemingen geklaagd zou hebben, zonder nadere aanduiding, voor ons een voldoende aanduiding kan zijn, dat ons stelsel van strafrecht moet worden veranderd. Er is gezegd, dat de Minister er iets mee voor heeft, en er wat achter zit. Ik weet het niet, maar die indruk is inderdaad door dit debat versterkt, al hebben wij geen bewijzen gekregen. Het komt mij voor, dat dit geheele wijzigingsvoorstel is een terugtred op strafwetgebied, een slechte redactie, een ontsiering van ons zeer waardevolle Strafwetboek, die ik tot mijn leedwezen onmogelijk kan accepteeren.

De heer VAN RAVESTEIJN: Mijnheer de Voorzitter! Bescheiden als ik ben, en niet-jurist zijnde tevens, heb ik geschroomd, mij in dit debat tusschen juristen te mengen en gewacht, totdat de Minister had gesproken om mij te laten inlichten, wat nu eigenlijk de strekking van dit wetsontwerp was. Ik ben echter na het antwoord van den Minister op de bezwaren van de tegenstanders, die meer juridisch geschoold zijn, niet veel wijzer geworden.

Die bezwaren, die ik ook voelde, zijn door het antwoord van den Minister zelfs vergroot. Ook ik heb mij afgevraagd: wat is eigenlijk de ratio van dit wetsontwerp? De Minister heeft op het gebied van wijziging van het Strafwetboek een zekere reputatie. Ik herinner aan de bekende wet van het voorjaar 1920. Voor die wijziging was er een duidelijke reden, al werd die reden door een groot deel der Kamer niet voldoende geacht, nl. de vrees voor revolutionnaire woelingen.

Nu is men bij een zaak als deze natuurlijk geneigd, iets dergelijks bij dezen heer Minister te zoeken.

Wij weten, dat deze Minister behoort tot de ijverigste bestrijders van revolutionnaire gevaren en wij mogen aannemen, dat de vrees daarvoor hem nog altijd bezielt. Vier jaren geleden heeft de Minister de aanleiding voor de indiening van zijn toenmalig wijzigingsvoorstel niet onder stoelen of banken gestoken; ieder wist dus toen waarom het ging. Ik laat daar, dat achteraf de geheele wetswijziging onnoodig is gebleken, zij is nooit toegepast, maar de Minister verlangde toen een wapen tegen mogelijke gevaren. Is dit wetsontwerp misschien een staaltje van dezelfde mentaliteit? Met den heer Dresselhuys moet ik tot de conclusie komen, dat het antwoord van den Minister dit vermoeden heeft versterkt. De motiveering, die men in de Memorie van Antwoord leest, is al bijzonder dwaas:

> „Het was een onzer industrieele ondernemingen, die zich ernstig beklaagde over de gevaren, waaraan haar bedrijfsgeheim door de straffeloosheid der mislukte omkooping was gebleken te zijn blootgesteld: aan haar personeel werden voorstellen tot verraad van het geheim gedaan, waarvoor men zich wellicht gewacht zou hebben, indien men geweten had, ook bij mislukking der pogingen aan een strafrechtelijke vervolging bloot te staan. Vrijwel gelijktijdig kwamen voorts opnieuw klachten in omtrent het bij herhaling voorkomen van pogingen tot omkooping tot meineed; de frequentie, waarmede deze pogingen optreden, wordt ongetwijfeld mede bevorderd, doordat men zich bij mislukking straffeloosheid verzekerd weet."

Het laatste, wat daarin wordt aangehaald, wordt zelfs in het geheel niet gepreciseerd. Waar de klachten inkwamen en welke de bijzondere gevallen waren, daarvan vernemen wij niets. Ieder moet zich toch afvragen: hebben de bekwame ontwerpers van het Wetboek van Strafrecht aan deze dingen niet gedacht, toen zij het ontwierpen?

Waren de sociale omstandigheden toen zóó, dat het feit, dat de Minister nu wil straffen, poging tot uitlokking, toen niet voorkwam? Het is bijna ongelooflijk. Er moet dus een novum zijn, maar de Minister heeft dat niet gegeven, want het feit, dat een fabrikant zich beklaagd heeft over niet gelukte omkooping, kan toch niet voldoende zijn. Nog een ander bekwaam jurist, de heer van Sasse van Ysselt, heeft over deze zaak gesproken. Ik heb naar het betoog van dien geachten afgevaardigde met groote belangstelling geluisterd, omdat hij op dit gebied van de toepassing van ons strafrecht groote ervaring heeft, maar ook hij heeft niets anders aangevoerd dan de Minister. Er moet dus iets anders achter zitten. Wat kan dat zijn? Ik zie het zoo, dat in normale omstandigheden de nieuwe bepalingen buitengewoon weinig effect zullen hebben en zelden zullen worden toegepast. Het betoog van den heer Kleerekoper was dienaangaande voldoende. Hij wees er op, dat dit wetsontwerp in vele gevallen zal provoceeren tot aanbrengerij. Hij heeft daarvan eenige

voorbeelden genoemd. Wanneer deze bepalingen wet worden, dan zal de eerste de beste een aanklacht kunnen indienen, dat een ander geprobeerd heeft hem tot een misdrijf uit te lokken. Het misdrijf is dan wel niet gevolgd, maar de persoon in quaestie zal dan moeten aantoonen, dat hij die poging niet heeft gepleegd. Dat zal nu in normale gevallen wel losloopen, maar men stelle zich eens voor, dat de klassenstrijd eens wat feller oplaait. Ik spreek nu nog niet eens van revolutionnaire tijden. Met het oog daarop is de wetswijziging van 1920 door den Minister ingediend en door de Kamer aanvaard. Wat zal er nu kunnen gebeuren? Dat men zal krijgen uitlokking tot het misdrijf van opruiing, en dan zal men de deur openstellen voor alle mogelijke denunciaties.

Ik weet wel, dat ook dan in de meeste gevallen het zeer moeilijk zal zijn een veroordeeling te verkrijgen. Maar evenals bij het wetsontwerp, dat in 1920 is aangenomen, heeft de Minister dan altijd tegen bepaalde personen, die aan gene zijde van de barricade staan, dat wil zeggen degenen, die zich zoogenaamd aan opruiing zouden hebben schuldig gemaakt, een middel in de hand, dat in die tijden van zoo'n ontzaggelijke waarde voor de Regeering is, nl. de preventieve hechtenis. Iemand wordt door een denunciant beschuldigd van hem te hebben uitgelokt tot opruiing of iets dergelijks. Het openbaar ministerie heeft het dan in de hand een dergelijke verdachte zoolang in preventieve hechtenis te zetten. Ik stel mij voor, dat dit eigenlijk de sociale reden van dit wetsontwerp is. Wat door den Minister daarvoor wordt gegeven, is eigenlijk geen reden; dat is te dwaas en dat is van zoo competente zijde als den heer Dresselhuys aangetoond geworden. Maar dit lijkt mij een moeilijkheid en ik zal niet behoeven te zeggen, welk een gevaar dat voor de rechtsorde in zich bergt. Ik moet mij dus ten sterkste tegen de aanneming van dit wetsontwerp verzetten.

De heer Heemskerk. Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Onder de bezwaren, die de heer Dresselhuys nogmaals tegen dit wetsontwerp heeft aangevoerd, nemen een niet onbelangrijke plaats in de consequenties, die daaruit naar zijn meening zouden moeten worden getrokken, nl., dat uit de aanvulling van deze leemte de aanvulling van nog meer leemten zouden moeten volgen.

Het is een fout, zou ik volgens dien geachten spreker gezegd hebben dat de poging tot mishandeling niet strafbaar is; indien dit wetsontwerp wordt aangenomen, zal ook de poging tot mishandeling strafbaar gesteld moeten worden.

Zoo heb ik mij niet uitgedrukt.

Ik heb — indien het een bezwaar was voor den geachten afgevaardigde, dat een poging tot mishandeling niet strafbaar was, maar een poging tot uitlokking tot mishandeling wel — tot hem gezegd: dan zou daaruit eerder volgen, dat de poging tot mishandeling zou moeten worden strafbaar gesteld dan dat de poging tot uitlokking straffeloos moet blijven. Maar de consequentie, die

ik er uit trek, is niet deze, dat de poging tot mishandeling strafbaar moet worden gesteld.

Degene, die de poging tot uitlokking doet door een van de middelen, genoemd in art. 47, kan naar billikheid strafbaar worden gesteld, ook al is het misdrijf niet gevolgd. Dat zelfde geldt ook bij opruiing.

Die consequenties van den geachten afgevaardigde vallen dus weg.

Zoo is evenmin juist de bewering van den geachten afgevaardigde dat degene, die vrijwillig terugtreedt, toch niet [1]) zou worden gestraft. Degene, die een poging tot uitlokking doet, maar zelf die poging verijdelt, blijft volgens het voorgestelde artikel juist strafbaar. [2]) De vraag van den geachten afgevaardigde of hier ook geldt, zooals bij andere pogingen, de leer van de ondeugdelijke middelen, is, dunkt mij, een vraag, die alle belang verliest, waar men hier met geen andere middelen te doen kan hebben dan genoemd in art. 47, 2°., zoodat men aan die leer in dat opzicht geen behoefte heeft.

Zoo is er ook in de repliek van den heer Kleerekoper veel, dat eigenlijk op fantasie berust. De geachte afgevaardigde heeft in de eerste plaats, herinnerende aan mijn opmerking, dat, wie een misdrijf pleegt, in den regel gelooft, dat hij niet straffeloos zou zijn, opgemerkt, dat de uitlokker zijn best zal doen om zijn uitlokking te doen slagen.

Ja, maar de strafbedreiging schrikt ook nog wel van een misdrijf af. Dat is niet de eigenlijke grond, waarop straf wordt bedreigd, maar het is toch altijd een van de elementen in de strafbedreiging.

Nu is het merkwaardige, dat op het oogenblik de toestand zoo is, dat iemand eigenlijk niet wordt afgeschrikt door strafbepalingen tegen uitlokking, omdat hij altijd zeker is, als het mislukt, dat hij niet gestraft wordt. Vandaar, dat de consequentie van deze wet, indien zij wordt aangenomen, vermoedelijk zal wezen, dat pogingen tot uitlokking veel meer achterwege blijven dan thans.

Nu heeft de geachte afgevaardigde telkens en telkens herhaald, dat moreele overwegingen in ons Wetboek van Strafrecht niet zulk een belangrijke plaats innemen. Degeen, die moreel voor een feit aansprakelijk is, wordt niet gestraft. Er kan b.v., als ik den geachten spreker goed begrepen heb, een vrouw zijn, die zoodanig op een jongmensch heeft ingewerkt, dat hij ten slotte een misdrijf heeft gepleegd, en die vrouw wordt dan niet gestraft.

Neen, maar dat heeft met dit wetsontwerp absoluut niets te maken. Waarom wordt zij niet gestraft? Omdat de uitlokking is gelimiteerd door de middelen. genoemd in art. 47. Daarbij wordt volgens art. I van dit wetsontwerp, waartegen niemand bezwaar heeft gemaakt, nog iets gevoegd, maar het blijft gelimiteerd. Degeen, die moreel verantwoordelijk is voor een misdrijf, maar het niet heeft

---

[1]) Dit woord „niet" moet vervallen. Zie aangebrachte verbeteringen op bladz. 2209 der Handelingen. Red. M. R. T.

[2]) Lees: straffeloos. Zie als voren bladz. 2209 der Handelingen. Red. M. R. T.

uitgelokt door een van die middelen, wordt niet gestraft, maar dat blijft precies hetzelfde bij art. 2 van dit wetsontwerp indien dat artikel niet wordt aangenomen, want art. 2 van dit wetsontwerp breidt de middelen van art. 47 in het geheel niet uit.

De geheele beschouwing, welke de geachte afgevaardigde daaraan gewijd heeft, raakt dus absoluut niet de vraag, die het hier geldt. Die zou alleen aan de orde zijn, wanneer min of meer in aansluiting aan een opmerking van den heer van Sasse van Ysselt was voorgesteld om art. 47 niet limitatief te maken. Dan zou de geachte afgevaardigde binnen de orde zijn, als hij gezegd had: nu komen wij voor de vraag, of inderdaad degene, die moreel verantwoordelijk is voor een feit, gestraft moet worden, al is het niet uitgelokt door die bepaalde middelen. Maar met art. 2 van dit wetsontwerp hebben al die beschouwingen van den geachten afgevaardigde absoluut niets te maken.

De geachte afgevaardigde heeft ook nog gezegd, dat het summum van mijn verdediging was: als het niet bewezen kan worden, moeten de leden, die zooveel bezwaar hebben tegen deze strafbepaling, zich verheugen! Neen, dat was niet het summum van mijn verdediging, maar het was een opmerking, die ik er zoo maar bij maakte; indien er sprekers zijn, die een strafbepaling als deze zoo verkeerd vinden, moeten zij zich er natuurlijk over verheugen, wanneer die niet kan worden toegepast.

Thans heb ik nog den heer van Ravensteijn te beantwoorden. Deze vertrouwt de zaak niet en zegt: er moet iets achter zitten, het moet zeker zijn, dat ik weer bevreesd ben voor revolutionnaire woelingen. De geachte afgevaardigde heeft er zelf aan herinnerd, dat ik het in 1920 niet onder stoelen en banken heb gestoken en er toen eenige beschouwingen over geleverd heb. Er zit niets achter en het is precies zooals ik het heb medegedeeld. Er zijn eenige feiten, waarop is gewezen, en bovendien is het volkomen rationeel, dat het wetboek op dit punt wordt aangevuld. Zijn er geachte leden van deze Kamer, die er iets meer achter zoeken, dan moeten die maar in die meening blijven. Het kan mij inderdaad niets schelen, want als een ding niet bestaat, doet het er niets toe. Zoo is het met het denkbeeldige, dat er iets achter zou zitten.

De algemeene beraadslaging wordt gesloten.

Artikel 1 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Door de Regeering is zooeven in art. 2 een wijziging gebracht. Ik verzoek de Commissie van Rapporteurs haar oordeel over die wijziging mede te deelen.

De heer van Sasse van Ysselt, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! Waar de Commissie zelf die

wijziging aan de Regeering in overweging heeft gegeven, bestaat bij haar daartegen geen bezwaar.

Het gewijzigde artikel 2, thans luidende:

> Na artikel 134 van het Wetboek van Strafrecht wordt ingelascht een nieuw artikel 134*bis*, luidende aldus:
>
> „Hij die door een der in artikel 47 n°. 2 vermelde middelen een ander tracht te bewegen om een misdrijf te begaan, wordt, indien het misdrijf of eene strafbare poging daartoe niet is gevolgd, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden, echter met dien verstande dat nimmer eene zwaardere straf wordt uitgesproken dan ter zake van poging tot het misdrijf of, indien zoodanige poging niet strafbaar is, ter zake van het misdrijf zelf kan worden opgelegd.
>
> Deze bepaling is op hem niet van toepassing, indien het misdrijf of eene strafbare poging daartoe niet is gevolgd ten gevolge van omstandigheden van zijnen wil afhankelijk.",

wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De beweegreden van het ontwerp van wet wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het ontwerp van wet wordt op verzoek van den heer van Ravensteijn in stemming gebracht en met 38 tegen 29 stemmen aangenomen.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1923—1924 — **189**.

Wijziging en aanvulling van de bepalingen van het Wetboek van Strafrecht met betrekking tot de uitlokking.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Bij het afdeelingsonderzoek verklaarden enkele leden zich niet te kunnen vereenigen met dit wetsontwerp, dat eene zoogenaamde leemte in het Strafwetboek zoude aanvullen, waardoor iemand die „door het verschaffen van gelegenheid, middelen of inlichtingen" (art. 1) iemand zoude trachten te bewegen, om een misdrijf te begaan, wordt gestraft (art. 2) — zelfs wanneer deze uitlokking zonder gevolg is gebleven.

Deze leden verwezen kortheidshalve voor hunne bezwaren naar de uitnemend gedocumenteerde redevoering van den Heer Dressel-

huys in de Tweede Kamer op 21 Mei 1924 (*Handelingen* 1923/24. bladz. 2141 en vlg.).

Andere leden, instemmende met hetgeen in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag uit de Tweede Kamer tegen voornoemde bedenking is aangevoerd, verklaarden met 's Ministers voorstel te kunnen medegaan.

In één afdeeling werd de opmerking gemaakt, dat bij het straffen van gevangenen, die zich misdragen, de voorkeur diende te worden gegeven aan het hun onthouden van voordeelen en van voor hen gunstige bepalingen boven het opleggen van de andere tuchtstraffen.

Aldus vastgesteld den 17den Juni 1924.

IDENBURG.
W. FRANSEN.
VAN KOL.
DE GIJSELAAR.
HAAZEVOET.

EINDVERSLAG.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De strekking van het ontwerp is door de enkele leden, die verklaard hebben zich met het ontwerp niet te kunnen vereenigen, niet juist geduid, waar wordt gesteld, dat straf wordt bedreigd tegen hem, die door het verschaffen van gelegenheid, middelen of inlichtingen iemand tracht te bewegen een misdrijf te begaan. Wel is ook dit onder het nieuwe artikel begrepen, maar in de eerste plaats richt het artikel zich toch tegen het aanwenden van giften, beloften, misbruik van gezag, geweld, bedreiging of misleiding teneinde aldus een ander tot een misdrijf te brengen.

Het verzet, hetwelk in de Tweede Kamer daartegen is gerezen, is den ondergeteekende niet wel verklaarbaar geweest en hem ook door de hernieuwde overweging van de rede van den heer Dresselhuys, waarnaar in het Voorloopig Verslag wordt verwezen, niet duidelijk geworden. Er is hier een gevaarscheppende handeling, waarvan de strafbaarstelling, zooals in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer uitvoerig is aangewezen, geheel ligt binnen het kader van de bestaande bepalingen van ons Wetboek. Van een afwijking daarvan is zoo weinig sprake, dat naar sommiger meening reeds thans de mislukte of zonder gevolg gebleven uitlokking strafbaar is. Men heeft dus met de aanvulling van een leemte te doen. En die aanvulling is noodig, omdat de straffeloosheid van de poging tot uitlokking de kans op misdrij-

ven vermeerdert, waar immers voor het tegenwoordige aan het ondernemen eener uitlokking al te weinig risico is verbonden. Het is dan ook niet te verwonderen, dat zoowel in de wetenschap als in de practijk van de buitenlandsche wetgeving der latere jaren ten deze, zooals uit de reeds in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag aangehaalde passage van Birkmayer kan blijken, vrijwel een communis opinio bestaat. Onder die omstandigheden was het verzet in de Tweede Kamer voor den ondergeteekende min of meer een verrassing en moest bij hem in het bijzonder verbazing wekken, dat voor de indiening van het ontwerp buiten de zaak liggende motieven werden verondersteld.

Met voldoening mocht hij dan ook vernemen, dat andere leden met zijn voorstel medegaan.

De in één afdeeling gemaakte opmerking om het wangedrag van gevangenen liever te treffen door het onthouden van voordeelen dan door het opleggen van tuchtstraffen gaat geheel buiten dit ontwerp om. De ondergeteekende moge daarom volstaan met aan te teekenen, dat aan de opmerking uiteraard slechts gevolg kan worden gegeven, naarmate een stelsel van individualisatie der straf de gelegenheid opent om aan een gevangene zijn wangedrag door een wijziging in zijn behandeling te doen gevoelen. Waar nu het streven van den ondergeteekende juist is gericht op een mindere eenvormigheid in de toepassing der straf. wordt daarmede dus tevens een handelen overeenkomstig de gemaakte opmerking mogelijk gemaakt.

De Minister van Justitie,

HEEMSKERK.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 2den Juli 1924.

IDENBURG.
W. FRANSEN.
VAN KOL.
DE GIJSELAAR.
HAAZEVOET.

(Vervolg in afl. 5).

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 13 Juni 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genl. J. C. H. A. Quack, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Plaatsvervangende leden: Dr. J. E. van der Meulen en Kapitein-Luitenant ter Zee Dr. J. C. Jager.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. J. P. Timmer.

Vrijspraak van oplichting meermalen gepleegd, omdat de benadeelde niet door de middelen in de telastelegging genoemd tot de afgifte van de geldsommen is bewogen.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

F. H. A. M., oud 20 jaar, geboren te Belfeld, gewoon dienstplichtig-stukrijder bij het 4de Regiment Veld-Artillerie, gedetineerd te Utrecht, appellant van een door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 15 April 1924 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien is geconcludeerd tot vrijspraak,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 29 April 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant bij sententie van den Hove zal worden verklaard. bij het vonnis van den Krijgsraad te zijn niet bezwaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gehoord de pleidooien, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de met eede bevestigde verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuige M. A. v. W., dienstbode, wonende te E.;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij:

I. omstreeks de eerste helft van de maand Januari 1924 op twee verschillende tijdstippen en op of omstreeks 25 Januari 1924 te E., met het oogmerk zich wederrechtelijk te bevoordeelen, M. A. v. W. heeft bewogen tot de afgifte van respectievelijk *f* 10, *f* 10 en *f* 50, althans van eenig geld, door, na haar tevoren listiglijk en in strijd met de waarheid, mondeling en schriftelijk, te hebben voorgespiegeld, dat hij voornemens was haar in de maand Augustus, althans zoodra hij met groot verlof zou gegaan zijn, te huwen en na als zoodanig ook gedurende geruimen tijd met haar omgang te hebben gehad, en door valschelijk en listiglijk voor te wenden, dat hij onderwijzer was en een ruim salaris genieten zou, zoodat zij een goed leven konden leiden, door in aan haar op genoemde tijdstippen gerichte brieven haar die geldsommen te vragen, het daarin valschelijk latende voorkomen alsof hij bij haar de fout van gierigheid had ontdekt en die nu willende verbeteren, het voor haar karaktervorming noodig vond dat zij hem bovengenoemde geldsommen gaf, daarbij eveneens valschelijk bij haar het vertrouwen vestigende, dat hij dit geld gebruiken zou om daarvoor benoodigdheden te koopen voor hun aanstaand huwelijk, en dit geld noodig had voor het betalen van belasting en verzekeringspremies;

althans, dat hij destijds aldaar opzettelijk genoemde sommen gelds, welke toebehoorden aan M. A. v. W. en welke zij hem had toevertrouwd om daarmede meubelen te koopen ten behoeve van een door hen gezamenlijk op te richten huishouding, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door dat geld ten eigen bate aan te wenden;

II. op of omstreeks 19 Januari 1924 te E. met het oogmerk zich wederrechtelijk te bevoordeelen, M. A. v. W. heeft bewogen tot de afgifte van *f* 40, althans van eenig geld, door na haar tevoren, onder de bijzonderheden als sub I omschreven, listiglijk en in strijd met de waarheid te hebben voorgespiegeld haar te zullen huwen en verder door wederom als sub I omschreven valschelijk en listiglijk voor te wenden, dat hij haar van gierigheid wilde genezen, haar voor te stellen dat zij te zamen aan haar behoeftige moeder wat geld zouden sturen, listiglijk en in strijd met de waarheid voorgevende dat, indien zij, M. A. v. W., *f* 40 bijdroeg, hij een gelijk bedrag daarbij zoude doen en het dan aan haar moeder zou doen toekomen, terwijl hij zulks niet voornemens was, maar het ontvangen bedrag van *f* 40 voor zichzelf wenschte aan te wenden en dit ook inderdaad heeft gedaan;

althans dat hij destijds aldaar opzettelijk een bedrag van *f* 40, toebehoorende aan M. A. v. W., althans aan een ander dan aan hem, appellant, en hetwelk hij van haar had ontvangen ten einde het aan haar moeder ten geschenke te geven, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

III. op of omstreeks 2 Februari 1924 te E., met het oogmerk zich wederrechtelijk te bevoordeelen, M. A. v. W. heeft bewogen tot

de afgifte van *f* 30, althans van eenig geld, door, na haar listiglijk en in strijd met de waarheid te hebben voorgespiegeld onder de bijzonderheden als sub I omschreven, dat hij voornemens was haar te huwen, listiglijk en valschelijk voor te wenden, dat hij het geld noodig had om meubelen te koopen voor hun huishouden, dat zij zouden oprichten, dat zij, als zij het geld zelf niet had, haar koppigheid en hooghartigheid maar moest overwinnen, ter verbetering van haar karakter, en naar haar mevrouw, waarbij zij in betrekking was, moest gaan om een voorschot te vragen, en door, nadat M. A. v. W., ingevolge appellant's aandrang, het geld van hare mevrouw als voorschot had gevraagd en ook ontvangen, dit geld van haar aan te nemen en hebbende hij dit geheel, althans ten deele, ten eigen bate aangewend;

althans dat hij destijds aldaar opzettelijk een bedrag van *f* 30, althans eenig geld, toebehoorende aan M. A. v. W., althans aan een ander dan hem, appellant, en hetwelk zij hem had overgegeven om het te besteden ten behoeve van de inrichting van hun gezamenlijk in te richten huishouding, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door het ten eigen bate aan te wenden;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 15 April 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant onder I, II en III telkens primair ten laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met appellant's schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als „oplichting, meermalen gepleegd", en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één jaar en zes maanden met ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 10den Maart 1924 af in mindering zal worden gebracht, terwijl de Krijgsraad heeft verbeurd verklaard de in beslag genomen muziekstukken, regenjas en armbandhorloge, en niet wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, hetgeen appellant meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen, met vrijspraak daarvan;

Overwegende dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat appellant zich aan het hem onder I, II en III telkens primair te laste gelegde heeft schuldig gemaakt, zijnde in het bijzonder niet gebleken, dat M. A. v. W. door de middelen in dat ten laste gelegde genoemd tot afgifte der verschillende sommen gelds is bewogen; dat appellant derhalve van dit deel der telastlegging behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende voorts, dat appellant over de bedragen van tweemaal *f* 10, *f* 50 en *f* 30 — in de telastlegging onder I en III telkens subsidiair genoemd — welke door getuige M. A. v. W. zijn

afgegeven aan appellant om te besteden voor de inrichting van hun huishouding, de vrije beschikking had gekregen, zoodat hij dit geld ten eigen bate aanwendende, niet kan gezegd worden wederrechtelijk het zich te hebben toegeëigend, en dit bestanddeel van de telastlegging dus niet is bewezen, weshalve appellant ook van het hem subsidiair onder I en III ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende met betrekking tot het aan appellant subsidiair onder II ten laste gelegde;

a. dat appellant ter terechtzitting heeft erkend, dat hij omstreeks 19 Januari 1924 te E. van M. A. v. W. *f* 40 heeft ontvangen met opdracht dit geld aan hare moeder ten geschenke te zenden, en dat hij aan die opdracht niet heeft voldaan;

b. dat het ambtseedig proces-verbaal d.d. 12 Februari 1924 No. 10 van den sergeant 1ste klasse bij de Politietroepen A. J. T. K., tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, inhoudt dat appellant op 4 Februari 1924 aan genoemden sergeant o.m. heeft verklaard: „Den 19den Januari 1924 ontving ik voor het door mij voorgestelde doel uit handen van M. A. v. W. het door mij aan haar gevraagde bedrag van *f* 40. Noch deze *f* 40, noch eenig ander geld droeg ik aan de moeder van M. A. v. W. af, doch wendde dat geld ten eigen bate aan en kocht daarvan voor mijzelf verschillende eet- en drinkwaren. Ik leefde royaal van dat geld, waardoor ik het grootendeels verbraste.";

c. dat M. A. v. W. als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd, dat zij op 19 Januari 1924 aan appellant een bedrag van *f* 40 heeft ter hand gesteld om dit geld aan hare moeder te zenden; dat zij eenigen tijd later in een brief van hare moeder las, dat deze nimmer geld van of door bemiddeling van appellant had ontvangen en dat, toen zij appellant daarover onderhield, deze zeide: „dat zal ik je later wel eens vertellen";

Overwegende dat door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit appellant's erkentenissen in rechten gedaan, uit appellant's buitengerechtelijke bekentenis, alsmede uit de beëedigde verklaring van de getuige M. A. v. W., wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen appellant subsidiair onder II is ten laste gelegd, alsmede zijne schuld daaraan, met dien verstande, dat het feit is gepleegd omstreeks 19 Januari 1924 en dat het geld toebehoorde aan M. A. v. W.;

Overwegende dat, nu appellant alleen aan dit gedeelte van de telastlegging behoort te worden schuldig verklaard, de bij het vonnis opgelegde gevangenisstraf te zwaar is en de uitspraak ten aanzien van de verbeurdverklaring van de in beslag genomen muziekstukken, regenjas en armbandhorloge reeds om deze reden niet in stand kan blijven;

Overwegende dat het Hof den appellant op grond van het begane feit wel ongeschikt acht om in den militairen dienst te blijven, doch

niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht zoude behooren te worden uitgesloten;

Gezien behalve de in het vonnis genoemde wetsartikelen, — met weglating van de artikelen 33, 57 en 326 van het Wetboek van Strafrecht — de artikelen 321 van dit Wetboek en artikel 198 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 15 April 1924 ten laste van appellant gewezen, met betrekking tot het hem primair onder I, II en III en subsidiair onder I en III ten laste gelegde;

Verklaart dit ten laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt appellant daarvan vrij;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen appellant subsidiair onder II is ten laste gelegd, alsmede zijne schuld daaraan;

Qualificeert dit feit als: „verduistering";

Veroordeelt appellant deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden;

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 10 Maart 1924 af in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Beveelt, dat na verloop van acht dagen na de uitspraak van deze sententie de in beslag genomen muziekstukken, regenjas en het armbandhorloge zullen worden teruggegeven aan appellant, tenzij daarop door den eigenaar of rechthebbende binnen den voormelden termijn onder den Griffier beslag zij gelegd overeenkomstig de voorschriften van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 24 Juni 1924.

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Gens. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Plaatsvervangend Lid: Kapitein-Luitenant ter Zee Dr. J. C. Jager.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. L. D. Zijlstra.

Indien aan een dienstplichtige, die langer dan 8 dagen achterbleef van een hem verleend verlof, tijdens dat achterblijven een vrijstelling

van den dienstplicht wordt verleend, onder gehoudenheid zich wegens de door hem gepleegde desertie te verantwoorden, wordt door die vrijstelling de desertie niet beëindigd, maar blijft deze doorloopen tot aan de eventueele aanmelding of aanhouding van den achtergeblevene.

In casu is het aannemelijk dat beklaagde gedurende een gedeelte van den tijd van zijn achterblijven in de meening heeft verkeerd, dat hij gedurende den termijn van vrijstelling zich niet als deserteur behoefde aan te melden, de afwezigheid gedurende dat gedeelte van den tijd van achterblijven is dan ook ten genoegen des rechters bewezen.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

M. G., oud 22 jaar, geboren te Millingen (Duitschland), gewoon dienstplichtig-kanonnier bij het Korps Rijdende Artillerie,

gerequireerde in persoon, appellant van een door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 15 April 1924 gewezen vonnis, ter eenre voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot vrijspraak,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 29 April 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle, bij eisch à minima, is geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft den duur der opgelegde gevangenisstraf, en dat alsnog bij sententie van den Hove de appellant zal worden veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf, met instandhouding van het beroepen vonnis voor al het overige, ook wat betreft den aftrek van het voorarrest.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op den eisch à minima van den Advocaat-Fiskaal;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij na het eindigen van een hem verleend verlof op 15 October 1922 langer dan acht dagen ongeoorloofd van zijn korps, in garnizoen te Arnhem, afwezig is gebleven, totdat hij zich op 4 Maart 1924 te Arnhem vrijwillig heeft aangemeld;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 15 April 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met zijne schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde ten aanzien van de afwezigheid van 15 October 1922 tot 9 December 1922 en van omstreeks 6 Januari 1923 tot 4 Maart 1924 heeft gequalificeerd als: „Eerste desertie in tijd van vrede door een soldaat, „door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof van „zijn korps afwezig te blijven, zonder de reden van afwezigheid „ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, opgevolgd door „vrijwillige aangifte, doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aan„zien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste „desertie in tijd van vrede door een soldaat, opgevolgd door „arrestatie".

en deswege appellant heeft veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee maanden met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 4den tot den 6den Maart 1924 in mindering zal worden gebracht; terwijl de Krijgsraad heeft verstaan, dat gedaagde de reden van afwezigheid van 9 December 1922 tot omstreeks 6 Januari 1923 ten genoegen des Rechters heeft bewezen, en hem daarvan heeft vrijgesproken;

Overwegende dat blijkens schrijven van den Minister van Oorlog d.d.° 7 December 1922, Afdeeling Dienstplicht, No. 30 *v*, aan appellant wegens kostwinnerschap vrijstelling van den dienstplicht is verleend voor den tijd van een jaar met ingang van 9 December 1922, zulks onder opmerking, dat hij gehouden bleef zich te verantwoorden wegens de door hem gepleegde desertie;

dat hem bij schrijven van 6 Januari 1923, Afdeeling Dienstplicht, No. 7 *o*, door den Minister nog is medegedeeld, dat hij ondanks die vrijstelling gehouden was zich als deserteur ter beschikking te stellen van de militaire justitie en na het ondergaan van de eventueel hem voor zijne desertie opgelegde straf niet in werkelijken dienst zou worden gehouden;

Overwegende dat de meening van appellant's procureur, als zoude appellant niet hebben voldaan aan de oproeping van den Minister van 6 Januari 1923 en daardoor zich opnieuw aan desertie hebben schuldig gemaakt, is onjuist;

Overwegende dat de mededeeling, op dien datum aan appellant gedaan, toch niet was eene oproeping in werkelijken dienst, doch niet meer dan eene uitlegging van het eerste aan appellant gericht schrijven;

dat voorts door de vrijstelling, welke was verleend onder opmerking dat appellant zich voor de gepleegde desertie zou verantwoorden, deze desertie niet was beëindigd, maar bleef doorloopen totdat appellant zou zijn aangehouden of zich vrijwillig zou hebben gemeld;

Overwegende dat, waar de Minister van Oorlog blijk gaf bekend te zijn met appellant's desertie en desniettemin hem vrijstelling van dienstplicht verleende voor een jaar met ingang van een datum, waarop het aan appellant te Warbeijen bij Cleve gericht schrijven, houdende die vrijstelling, te zijner kennis kon komen, het aannemelijk is, dat appellant aanvankelijk in de meening verkeerde, dat hij gedurende den termijn van vrijstelling niet gehouden was, zich als deserteur te melden, weshalve hij de reden van afwezigheid van 9 December 1922 tot aan de ontvangst van het nader schrijven ten genoegen des rechters heeft bewezen, welke ontvangst, ruim berekend, wordt gesteld op 15 Januari 1923;

Overwegende dat het vonnis van den Krijgsraad dus in zooverre wijziging behoeft;

Overwegende dat overigens de bewezen- en schuldigverklaring op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis aangegeven, te recht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte niet tot een ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid, terwijl de qualificatie op de Wet is gegrond;

Overwegende echter, dat de aan appellant opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden te zwaar is;

Gezien de in het vonnis genoemde wetsartikelen;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 15 April 1924 ten laste van appellant gewezen, voorzoover betreft den duur der daarbij aan hem opgelegde gevangenisstraf;

Verbetert het vonnis, voorzoover daarbij de Krijgsraad heeft verstaan, dat appellant de reden van afwezigheid van 9 December 1922 tot omstreeks 6 Januari 1923 ten genoegen des Rechters heeft bewezen, en hij daarvan is vrijgesproken;

Veroordeelt appellant, ter zake als in het vonnis aangegeven, tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Verstaat, dat hij de reden van afwezigheid van 9 December 1922 tot 15 Januari 1923 ten genoegen des Rechters heeft bewezen;

Spreekt hem daarvan vrij;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand, mede ten aanzien van de bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 4 tot 6 Maart 1924 in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiskaal voerde aan:

dat, in verhouding tot hetgeen is misdreven, de geëischte straf juister is dan de opgelegde straf.

Terwijl de Raadsman betoogde:

dat naar zijne meening het feit waaraan appellant zich heeft schuldig gemaakt, zich niet heeft toegedragen, gelijk het is ten laste gelegd;

dat toch appellant na het eindigen van een hem verleend verlof op 15 October 1922 langer dan 8 dagen ongeoorloofd is afwezig gebleven, *totdat hij met ingang van 9 December 1922 vrijstelling heeft verkregen*, terwijl hij zich later opnieuw aan desertie heeft schuldig gemaakt, door niet te voldoen aan de oproeping van den Minister van Oorlog van 6 Januari 1923 om zich ter zake van desertie te melden en ongeoorloofd afwezig te blijven, totdat hij zich op 4 Maart 1924 vrijwillig heeft gemeld.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's Hertogenbosch.

Vonnis van 7 Juli 1924.

President-Plaatsvervanger: Mr. K. J. C. M. Sassen.

Leden: Kapitein O. C. G. Beelaerts van Emmichoven, 1e Luitenant A. R. van der Woude, 1e Luitenant A. Tuytel en 1e Luitenant H. L. G. Lambert.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Het voorschrift van art. 35 (2) Motor- en Rijwielreglement geldt alleen indien een uitwijken volgens de regelen van art. 2 van bedoeld Reglement op het Rijwielpad zelf niet mogelijk is. Daar een dusdanige noodzaak tot het verlaten van het rijwielpad niet is ten laste gelegd, moet op dien grond vrijspraak volgen.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's Hertogenbosch r. o. eischer,

tegen

F. B.; oud 24 jaar, geboren te Franekeradeel, sergeant bij de 2e Schoolcompagnie van het 20e Regiment Infanterie te Harderwijk; beklaagde, niet ter terechtzitting verschenen.

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch,

Gezien het schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad met aan den voet vermelde tenlastelegging, den 28 Juni 1924 aan den beklaagde beteekend;

Gehoord den Auditeur-Militair in zijne voordracht der zaak;

Gehoord de voorlezing door den Secretaris ter terechtzitting van:

1e het extract-stamboek den beklaagde betreffende, blijkens hetwelk hij op 19 Februari 1914 is bevorderd tot sergeant;

2e het proces-verbaal den 1 Mei 1924 onder No. 45 op den ambtseed opgemaakt door L. J. H. en L. H., beiden maréchaussée tevens onbezoldigd rijksveldwachter van de brigade Harderwijk 3e Divisie Kon. Maréchaussée;

3e. het proces-verbaal dd. 6 Juni 1924, onder No. 59a op ambtseed opgemaakt door L. J. H., maréchaussée tevens onbezoldigd rijksveldwachter van de Brigade Harderwijk 3e Divisie Kon. Maréchaussée;

Gehoord den Auditeur-Militair, vorderende, dat de beklaagde worde veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door vijf dagen hechtenis;

Overwegende dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij op 29 April 1924 te Harderwijk als bestuurder van een rijwiel, daarmede rijdende op het op de linkerzijde van den weg zich bevindend rijwielpad, gelegen langs en deel uitmakende van den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, Stationslaan, welk rijwielpad is aangeduid door borden van het model, vastgesteld door den Minister van Waterstaat, bij het inhalen van een anderen bestuurder van een rijwiel, dezen links, althans niet rechts is gepasseerd;

Overwegende dàt het bovenvermeld proces-verbaal sub 2 inhoudt:

dat relatanten op 29 April 1924 des namiddags omstreeks 1½ uur hebben gezien, dat terwijl zij, relatanten, op hunne rijwielen voortreden in de richting van het station Harderwijk op den openbaren weg, de Stationslaan, in die gemeente en hij, relatant, H. gebruik maakte van het rijwielpad gelegen ten Oosten van — en langs het bestraate gedeelte van genoemden weg, beklaagde, eveneens gezeten op een door hem bestuurd rijwiel en gaande in de richting van genoemd station, zoodat bedoeld rijwielpad voor beklaagde zoowel als voor hem, relatant H., links was, hem, H., links passeerde; dat bedoeld rijwielpad is aangeduid door aldaar van rijkswege geplaatste borden van het door den Minister van Waterstaat vastgesteld model;

Overwegende dat het sub 3 vermeld proces-verbaal o.m. inhoudt:

dat aan de andere zijde van de Stationslaan te Harderwijk geen rijwielpad ligt;

Overwegende dat door het extract-stamboek bovenvermeld is bewezen, dat de beklaagde het Rijk in hoedanigheid van sergeant tijdens het plegen van het feit diende;

Overwegende dat door het bovenvermeld proces-verbaal sub 2 wettig en overtuigend is bewezen het aan den beklaagde ten laste gelegde feit alsmede diens schuld daaraan; met dien verstande, dat beklaagde bij het inhalen van een anderen bestuurder van een rijwiel, dezen links is gepasseerd;

Overwegende dat de Krijgsraad evenwel het bewezen verklaarde feit niet strafbaar acht;

dat immers, — nu ten processe is komen vast te staan, dat zich slechts aan ééne zijde van de Stationslaan een rijwielpad bevindt, — ter deze dat rijwielpad ingevolge het bepaalde bij art. 34, 1e lid van het Motor- en Rijwielreglement, als een afzonderlijke weg behoort te worden beschouwd, zoodat in casu voor beklaagde art. 2 sub 2 van voornoemd reglement van toepassing was, aan welke bepaling door beklaagde, door den voor hem rijdende bestuurder links te passeeren, zeer terecht is voldaan;

dat in casu de bepaling van art. 35, 2e lid van gezegd reglement evenmin toepassing kan vinden, vermits een rijwielpad, hetwelk gelegen is langs- en deel uitmaakt van een weg, nog niet steeds behoeft te zijn een met een weg gemeen liggend rijwielpad, welke laatste omstandigheid alsmede die, dat het verlaten van dat rijwielpad noodzakelijk was, voor de toepassing van art. 35, 2e lid van het Motor- en Rijwielreglement vereischt worden en welke niet zijn ten laste gelegd;

dat derhalve — nu het ten laste gelegde evenmin strafbaar is ingevolge eenige andere strafrechtelijke bepaling van wet of verordening — beklaagde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 2, 60 Wetboek van Militair Strafrecht, 178, 179, 193 en 197 van de Regtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in Naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Verklaart het bewezen verklaarde feit niet strafbaar;

Spreekt den beklaagde vrij.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 10 October 1924.

President: Mr. H. W. van Sandick.

Leden: Lt. Gen.ls J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Dr. W. Boekhoudt en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Waarnemend-Advocaat-Fiskaal: Dr. J. Hamburger A.Dzn.

Raadsman: Dr. H. N. J. Bink.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve bij 's Hofs beschikking van 25 Juli 1924 gemachtigd hooger beroep te

doen instellen en vervolgen van het vonnis van den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 7 Juli 1924 gewezen in de zaak

tegen

F. B., oud 34 jaar, geboren te Franekeradeel, sergeant bij het 20ste Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon,

Welke Advocaat-Fiskaal verzocht en bij beschikking van 16 Augustus 1924 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den Exploiteur bij het Hof, om te dagvaarden den voornoemden B., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove met aanhaling der artikelen 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 76 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2, 17 der Motor- en Rijwielwet, 1, 2, 35 en 37 van het Motor- en Rijwielreglement, zal worden schuldig verklaard aan: „Het als bestuurder van een rijwiel op eene voor hem links van en met den weg gemeen liggend rijwielpad rijdende, bij het inhalen van een ander zoodanig voertuig niet rechts passeeren", en deswege veroordeeld tot eene geldboete van drie gulden met bepaling, dat die boete bij gebreke van betaling zal worden vervangen door drie dagen hechtenis,
alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden F. B., gedaagde in hooger beroep ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage, desnoods met verbetering der motiveering, te bevestigen het vonnis, waarvan beroep.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch, heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 29 April 1924 te Harderwijk als bestuurder van een rijwiel, daarmede rijdende op het op de linkerzijde van den weg zich bevindend rijwielpad, gelegen langs en deel uitmakende van den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, Stationslaan, welk rijwielpad is aangeduid door borden van het model, vastgesteld door den Minister van Waterstaat, bij het inhalen van een anderen bestuurder van een rijwiel dezen links, althans niet rechts, is gepasseerd;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 7 Juli 1924 gewezen vonnis,

op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis aangegeven het aan gedaagde ten laste gelegde, — met dien verstande als in het vonnis aangegeven, — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, alsmede zijne schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde echter niet strafbaar heeft verklaard en gedaagde heeft vrijgesproken;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring, op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis aangegeven, te recht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte niet tot een ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht het bewezen verklaarde niet strafbaar heeft geoordeeld;

dat inzonderheid dit feit niet valt onder het bepaalde in het tweede lid van artikel 35 van het Motor- en Rijwielreglement, daar niet in de telastlegging is vermeld, dat het voor gedaagde als bestuurder van een rijwiel bij het inhalen van een anderen wielrijder noodig was het rijwielpad te verlaten;

dat mitsdien de vrijspraak behoort te worden bevestigd;

Gezien de in het vonnis genoemde wetsartikelen;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 7 Juli 1924 in deze zaak gewezen;

Ontzegt allen anderen eisch.

De wnd. Advocaat-Fiskaal voerde aan:

dat terecht door den Krijgsraad het aan beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen verklaard, alsmede diens schuld daaraan, doch de Krijgsraad ten onrechte het bewezen verklaarde feit niet strafbaar acht;

dat feitelijk vaststaat dat aan de andere zijde van den weg zich geen rijwielpad bevindt.

dat in de telastlegging genoegzaam is uitgedrukt en eveneens feitelijk vaststaat, dat het rijwielpad, waarop beklaagde ten tijde en ter plaatse en onder de omstandigheden, in de telastlegging vermeld, gereden heeft, was een met den weg gemeen liggend rijwielpad,

en concludeerde, dat gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove met aanhaling der artikelen 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 76 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2, 17 der Motor- en Rijwielwet, 1, 2, 35 en 37 van het Motor- en Rijwielreglement, zal worden schuldig verklaard aan: „Het als bestuurder van een rijwiel, op een voor hem links van en met den weg gemeen liggend rijwielpad rijdende, bij het inhalen van een ander zoodanig voertuig niet rechts passeeren" en, deswege, veroordeeld tot eene geldboete van drie gulden, met bepaling dat die boete bij gebreke van betaling zal worden vervangen door drie dagen hechtenis.

dat gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove met aanhaling

der artikelen 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 76 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2, 17 der Motor- en Rijwielwet, 1, 2, 35 en 37 van het Motor- en Rijwielreglement, zal worden schuldig verklaard aan: „Het als bestuurder van een rijwiel, op een voor hem links van en met den weg gemeen liggend rijwielpad rijdende, bij het inhalen van een ander zoodanig voertuig niet rechts passeeren" en, deswege, veroordeeld tot eene geldboete van drie gulden, met bepaling dat die boete bij gebreke van betaling zal worden vervangen door drie dagen hechtenis.

terwijl de raadsman betoogde:

dat hij zich met de conclusie van den Advocaat-Fiskaal zou hebben kunnen vereenigen, indien slechts was ten laste gelegd en was komen vast te staan dat voor het passeeren het *verlaten* van het rijwielpad *noodzakelijk was* voor de naleving van Art. 2 van het Motor- en rijwielreglement;

dat immers art. 35 van dat reglement handelt omtrent het verlaten van rijwielpaden en dat verlaten van die paden, alleen voorschrijft voor zoover dat voor de toepassing van artikel 2 noodig is;

dat nu volgens art. 2 in dat geval, (d.w.z. als dat noodig is) bij het links passeeren van den inhalenden wielrijder, de langzaam rijdende wielrijder verplicht zou zijn het pad te *verlaten*, iets wat de Wetgever niet wilde;

dat daarom artikel 35^2 het tegendeel bepaalt, doch dit artikel blijkens zijn samenhang (waartoe te concludeeren uit de plaatsing en de woorden „hierbij wordt echter") alleen slaat op het *verlaten* van het rijwielpad, voor zoover zulks noodig is;

dat slechts is ten laste gelegd een pretens foutief passeeren en dus art. 35 niet toepasselijk is, tenzij tevens was ten laste gelegd en bewezen, dat voor het passeeren een verlaten van het betreffende pad noodig was (het tegendeel blijkt uit het procesverbaal d.d. 4 Juni 1924);

dat de vraag, of het pad als eene afzonderlijke weg moet worden beschouwd in deze van geen belang is, daar deze alleen iets ter zake doet ten opzichte van het verkeer op den hoofdweg,

en concludeerde desnoods met verbetering der motiveering, het vonnis waarvan beroep, te bevestigen.

De sententie is geheel in overeenstemming met het arrest van den Hoogen Raad van 24 April 1922, W. v. h. R. n°. 10899; men zie ook de Sententie van het H. M. G. van 1 Februari 1918, M. R. T. deel XIII, bladz. 482. Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 23 September 1924. [1])

Waarnd. President: Dr. W. Boekhoudt.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.
Plaatsvervangend Lid: Dr. J. E. van der Meulen.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Waarnd. Advocaat-Fiskaal: Dr. J. Hamburger A. Dzn.

Raadsman: Dr. G. A. E. B. Meijer.

Art. 359 Sr.

Beklaagde had in casu de gelden **niet** *door misdrijf onder zich;* **door oplichting niet,** *omdat de Commandant van het betrokken Landstormkorps zelf machtiging had gegeven tot verhooging van het loon per werkdag, en gedaagde door het inzenden van staten en kwitanties, opgemaakt met gebruikmaking van die machtiging, niet tot de afgifte van de daarop voorkomende gelden heeft* **bewogen;**

door gebruik te maken van een valsch geschrift niet, *omdat het een vaak voorkomend, en ook bij de administratie ten hoofdbureele van den V. L. S. bekend, gebruik is om zich bij eene verantwoording te bedienen van kwitanties die door den schuldeischer zijn afgegeven in het vertrouwen dat betaling van de gelden waarvoor zij hebben geteekend, doch die zij nog niet hebben ontvangen, wel volgen zal;*

door een ander misdrijf niet, *omdat daar al evenmin van is gebleken.*

Verwerping van beklaagde's verweer dat de wel in uitgaaf geleden, maar niet betaalde bedragen zouden hebben gediend tot het vormen van een „potje" om over kasgeld ten behoeve van den V. L. S. te kunnen beschikken.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 4 April 1924 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's Hertogenbosch op 3 Maart 1924 gewezen in de zaak tegen C. W. J., oud 54 jaar, geboren te 's Gravenhage,

[1]) Zie ook Beschikking van het H. M. G. van 11 December 1923 (M. R. T., deel XIX, bladz. 437). Red. M. R. T.

eertijds vrijwilliger bij den Landstorm, in positie gelijkgesteld met den rang van Kapitein, Commandant van het Landstormkorps „Kennemerland", zijnde zijne bij den Vrijwilligen Landstorm aangegane verbintenis op 19 September 1921 verbroken, gerequireerde in persoon,

Welke Advocaat-Fiskaal, verzocht en bij beschikking van 8 Juli 1924 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden J., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van 's Krijgsraads vonnis, en nader bij pleidooi, bij monde van den waarnemend-Advocaat-Fiskaal, subsidiair, d.w.z. ingeval het Hof van oordeel mocht zijn dat gedaagde de gelden in de telastlegging vermeld anders dan door misdrijf onder zich had, heeft gevorderd veroordeeling van gedaagde als schuldig aan het misdrijf, omschreven in artikel 359 van het Wetboek van Strafrecht,

alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemden C. W. J., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage, den gedaagde vrij te spreken van het ten deze ten laste gelegde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gehoord de pleidooien, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de met eede bevestigde verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuigen: N. G., gemeentewerkman, wonende te Bloemendaal; G. B., Eerste-Luitenant bij de Stormschool, te 's Gravenhage; G. v. S., administrateur der Nationale Landstormcommissie, wonende te 's-Gravenhage; G. S., eertijds burgerbewaker bij het Landstormkorps „Kennemerland", thans werkzaam in eene strijkinrichting, wonende te Santpoort, en van den mede ter terechtzitting van het Hof gehoorden getuige-deskundige K. A. v. S., Reserve-Kapitein der Militaire Administratie bij den Vrijwilligen Landstorm, wonende te 's-Gravenhage;

Overwegende dat van het vonnis van den Krijgsraad alleen hooger beroep is ingesteld voorzoover het inhoudt eene vrijspraak van de navolgende aan gedaagde ten laste gelegde feiten, te weten: dat hij te Bloemendaal of elders in Nederland als Kapitein-Commandant van het Landstormkorps „Kennemerland" in den loop der jaren 1918, 1919, 1920 en 1921, althans omstreeks dien tijd, opzettelijk geldsommen en wel maandelijks tot een bedrag van omstreeks *f* 100, welke gelden hij in voorzegde qualiteit, en alzoo anders dan door misdrijf, onder zich had en welke gelden toebehoorden aan den Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan gedaagde, wederrechte-

lijk zich heeft toegeëigend door maandelijks, althans op meerdere tijdstippen, aan den Staat te verantwoorden door overlegging van onjuiste quitantiën of anderszins, uitgaven ten bedrage van *f* 108, welke uitgaven door hem zouden zijn gedaan aan den gemeentewerkman N. G. te Bloemendaal voor het bewaren en onderhouden van geweren van den Vrijwilligen Landstorm, terwijl hij in werkelijkheid dien werkman telkens niet meer dan ongeveer maandelijks *f* 10 ter hand stelde:

althans dat hij ten tijde en plaatse en in qualiteit als bovengenoemd opzettelijk gepoogd heeft de hierboven omschreven wederrechtelijke toeëigening te plegen, door de handelingen hierboven omschreven te verrichten, zijnde de uitvoering daarvan niet voltooid door de omstandigheid, van zijn wil onafhankelijk, dat eene militaire commissie in Augustus 1921 werd ingesteld om gedaagde's geldelijk beheer te controleeren en gedaagde alstoen, om zijn beheer te kunnen verantwoorden, genoemden G. in of omstreeks Augustus 1921 ± *f* 1000 heeft ter hand gesteld en later nog ± *f* 100;

Overwegende dat gedaagde heeft erkend, dat hij in hoedanigheid van Kapitein-Commandant van het Landstormkorps „Kennemerland" te Bloemendaal in de jaren 1920 en 1921 onder zich had de aan burgerbewakers voor het bewaren en onderhouden van geweren van den Vrijwilligen Landstorm toekomende loonen, berekend aanvankelijk tegen *f* 3, doch sinds Maart 1920 tegen *f* 4 per werkdag; dat deze loonen voorkwamen op een uitschottenstaat, dien hij maandelijks met de op de posten van dien staat betrekking hebbende quitanties ter goedkeuring opzond aan den Inspecteur van den Vrijwilligen Landstorm, waarna het totaal van dien staat werd betaalbaar gesteld door den Administrateur der Xde Infanterie-Brigade of der Pantserfort-Artillerie per chèque op eene bankinstelling en het bedrag van de chèque na verzilvering aan gedaagde werd ter hand gesteld, die dan o.a. aan de burgerbewakers de gelden, waarvoor deze tevoren kwitantie hadden afgegeven, moest uitbetalen; dat hij aldus voor den gemeentewerkman N. G. als burgerbewaker heeft ontvangen als loon

over	Januari	1920	*f* 78
„	Februari	„	„ 72
„	Maart	„	„ 108
„	April	„	„ 96
„	Mei	„	„ 104
„	Juni	„	„ 104
„	Juli	„	„ 108
„	Augustus	„	„ 104
„	September	„	„ 104
„	October	„	„ 104
„	November	„	„ 104
„	December	„	„ 104
„	Januari	1921	„ 104
„	Februari	„	„ 96

over Maart 1921 . . . . . „ 104
„ April „ . . . . . „ 104
„ Mei „ . . . . . „ 104
„ Juni „ . . . . . „ 104
„ Juli „ . . . . . „ 104

en dat aan G. voorts aan toeslag op het loon toekwam uit de bij gedaagde in beheer zijnde administratiegelden over Januari en Februari 1920 telkens *f* 10, al welke bedragen — ook blijkens 's rechters waarneming — overeenstemmen met die, welke als aan G. uitbetaald voorkomen in de navolgende gedingstukken, te weten: *a.* met die in de uitschottenstaten van het Landstormkorps „Kennemerland" over elk der genoemde maanden en in de door G. onderteekende kwitanties voor elk van die bedragen (uitgezonderd de bedragen over October, November en December 1920, waarvan de kwitanties ontbreken en die men vermeld vindt op concept-uitschottenstaten); *b.* wat betreft de aan G. over 1920 toekomende bedragen (uitgezonderd de twee toeslagen) met die in het rekening-courantboek, aangehouden door den op gedaagde's bureau werkzamen Luitenant v. S., en *c.* de beide toeslag-bedragen, alsmede het dubbele van de bedragen over Januari tot en met Juli 1921 (deze laatste posten betreffen de twee wapenbewakers G. en S.) in het door gedaagde aangehouden kasboek;

dat hij zich niet herinnert, of de toeslag-bedragen door hem zijn afgedragen aan G., doch dat hij erkent dat van alle andere bovenvermelde bedragen door hem na ontvangst van de daarvoor bestemde gelden telkenmale niet meer dan *f* 10 aan G. is ter hand gesteld;

dat hij aan de Militaire Commissie, die in Augustus 1921 een onderzoek in deze zaak instelde, in strijd met de waarheid heeft verklaard, hetgeen door die Commissie is geverbaliseerd, o.m. dat G. niets van hem te vorderen had, omdat hetgeen onder diens naam verantwoord was betrekking had op de loonen van alle wapenpoetsers, welke door G. van dat geld werden betaald;

dat de taak van G. slechts bestond in het bewaken van de geweren vanuit zijne woning, welke geweren zich bevonden in een daarnaast gelegen gebouw;

Overwegende dat door de navolgende getuigen is verklaard en met eede bevestigd:

G.: dat hij in de jaren 1920 en 1921 belast was met het bewaken van de geweren van het Landstormkorps „Kennemerland", hetgeen hem reeds eerder was opgedragen door gedaagde in diens hoedanigheid van Commandant van dat korps, dat hij daarvoor niets anders had te doen dan toezicht te houden op het gebouw, waar de geweren werden bewaard; dat hij dit in den eersten tijd dan ook om niet heeft gedaan, doch dat hij later, nadat gedaagde hem eens had gezegd: „de kat komt ook een graatje toe", daarvoor *f* 10 per maand heeft ontvangen, welk loon gedaagde hem tot Augustus 1921 geregeld heeft uitgekeerd; dat gedaagde hem in al dien tijd nimmer heeft medegedeeld, dat hij aanspraak had op *f* 3 per werkdag,

allerminst dat dit loon tot *f* 4 was verhoogd, en hem evenmin iets bekend was van een hem toekomenden toeslag op het loon over twee maanden; dat hij voor de in deze zaak ingestelde Militaire Commissie onder pressie van gedaagde onware verklaringen heeft afgelegd over het ontvangen van een veel hooger loon dan hij in werkelijkheid had genoten, en, daar hij geen valschen eed wilde afleggen, gedaagde hem heeft gedrongen tot het aannemen van eene geldsom van ± *f* 1100 met de woorden: „pak dit nu maar aan, dan kun je, als 't je gevraagd wordt, verklaren dat je 't gehad hebt" en daarna nog van een bedrag van *f* 100 als loon over Augustus 1921, hetwelk hij op verlangen van gedaagde heeft in ontvangst genomen in tegenwoordigheid van een officier, zulks op eene wijze, die den indruk moest vestigen dat hij de ontvangst van een dusdanig maandelijksch loon heel gewoon vond;

S.: dat hij elke maand op last van gedaagde de gelden welke aan het Landstormkorps „Kennemerland" waren toegestaan, van de Bank haalde en aan gedaagde afdroeg, en dat gedaagde hem zijn loon als burgerbewaker daaruit betaalde;

Luitenant v. S.: dat hij van Mei 1919 tot December 1920 werkzaam was op het bureau van den Commandant van het Landstormkorps „Kennemerland", o.m. belast met het opmaken der uitschottenstaten en de kwitanties voor de bewakers-loonen, en dat het rekening-courantboek, in rechten aanwezig, door hem is aangehouden; dat gedaagde de op die uitschottenstaten voorkomende bedragen ontving en beheerde; dat gedaagde bij het aanvragen van de machtiging, welke elk kwartaal gevraagd moest worden voor het uitgeven van gedeelten van op de begrooting voorkomende verzamelposten als „wapenpoetsers" hem eens heeft gezegd, dat uit het maandelijks voor G. aangevraagde bedrag ook andere poetsers betaald zouden kunnen worden;

Overwegende dat door de in onderling verband beschouwde aanwijzingen, gelegen in de erkentenissen van gedaagde en de bovenvermelde kwitanties, origineele uitschottenstaten, rekening-courantboek en kasboek, alsmede in de verklaringen der getuigen G., S. en v. S., wettig en overtuigend is bewezen, dat gedaagde te Bloemendaal over de maanden Januari 1920 tot en met Juli 1921 maandelijks achtereenvolgens de bedragen *f* 78 + *f* 10, *f* 72 + *f* 10, *f* 108, *f* 96, *f* 104, *f* 104, *f*108, *f* 104, *f* 104, *f* 104, *f* 104, *f* 104, *f* 104, *f* 96, *f* 104, *f* 104, *f* 104, *f* 104 en *f* 104, in totaal *f* 1930, toebehoorende aan den Staat der Nederlanden, in zijne hoedanigheid van Commandant van het Landstormkorps „Kennemerland" heeft ontvangen ten behoeve van den gemeentewerkman N. G. te Bloemendaal voor het bewaren en onderhouden van geweren van het korps en dat hij in die hoedanigheid kort daarna tezelfder plaatse opzettelijk en wederrechtelijk die bedragen zich heeft toegeëigend met uitzondering van *f* 10 elke maand door hem aan G. ter hand gesteld;

Overwegende dat toch het betoog van den Advocaat-Fiskaal als zou gedaagde de op de uitschottenstaten verantwoorde loonen door

misdrijf onder zich hebben gehad, niet opgaat, omdat de Inspecteur van den Vrijwilligen Landstorm blijkens schrijven van 19 Maart 1920 aan den Commandant van het Landstormkorps „Kennemerland" zelf machtiging heeft gegeven om het loon van *f* 3 per werkdag te voren door hem toegestaan, te verhoogen tot *f* 4, weshalve gedaagde door het inzenden van staten en kwitanties, opgemaakt met gebruikmaking van die machtiging, niet gezegd kan worden tot afgifte van die gelden te hebben bewogen en zoodoende zich aan oplichting te hebben schuldig gemaakt, en gegeven het meer voorkomende, ook bij de administratie ten hoofdbureele van den Vrijwilligen Landstorm niet onbekend, gebruik om bij eene verantwoording zich te bedienen van kwitanties, door den schuldeischer afgegeven in het vertrouwen dat betaling van de schuld, welke in de kwitantie als gekweten staat vermeld, spoedig volgen zal, en van staten waarop die bedragen als betaald voorkomen, gedaagde ook niet opzettelijk gebruik heeft gemaakt van valsche geschriften, als waren zij echt en onvervalscht, en dus niet heeft bedreven het misdrijf, omschreven in het tweede lid van artikel 225 of 227 van het Wetboek van Strafrecht, terwijl al evenmin is gebleken, dat hij door eenig ander misdrijf de aan G. toekomende loonen onder zich had;

dat, daargelaten in hoeverre het in verband met de aan de bewezen verklaarde feiten te geven wettelijke omschrijving noodig is, dat rechtens het bewijs daarvan wordt vastgesteld, het derhalve onomstootelijk vaststaat, wat aan gedaagde is ten laste gelegd, dat hij de gelden anders dan door misdrijf onder zich had;

Overwegende dat door het Hof mede wordt verworpen het door gedaagde gevoerd verweer als zou hij van hetgeen hij heeft achtergehouden van het aan G. toekomende loon voor dien werkman een potje hebben gemaakt, zulks teneinde te kunnen beschikken over eenig kasgeld voor uitgaven ten behoeve van den Vrijwilligen Landstorm, waarvoor door den Inspecteur van den Vrijwilligen Landstorm geen voorschotten werden verstrekt;

dat het geloof aan de goede trouw van gedaagde ten deze aan het wankelen wordt gebracht door de verklaring van getuige v. S., dat hij in 1920 en door de mede met eede gesterkte verklaring van den getuige Luitenant B., den opvolger van Luitenant v. S. bij het Landstormkorps „Kennemerland", dat hij in 1921 eene door hem voor ontvangst van loon uitgeschreven kwitantie, welke G. nog voor voldaan moest teekenen en die door getuige bij gedaagde was bezorgd, kort daarna vond verwisseld tegen eene door G. geteekende doch met de hand van gedaagde geschreven kwitantie, hetgeen in verband met de omstandigheid dat G., die slecht van gezicht en, zooals ook door getuige S. is verklaard, ongezien kwitanties teekende in goed vertrouwen (gedaagde was ook als Directeur van Gemeentewerken de chef van G.), de onderstelling wettigt, dat gedaagde G. onkundig wilde laten met de bedragen, welke hij voor hem ontving en verantwoordde; dat gedaagde het nu wel heeft willen doen voorkomen in

zijn verhoor voor den Officier-Commissaris, dat Luitenant B. wel eens laat was met het uitschrijven van de kwitanties en dat gedaagde alsdan G. eene blanco-kwitantie liet teekenen, waarop evenwel het bedrag in cijfers was ingevuld, en deze verwisselde tegen eene inmiddels van den Luitenant ontvangen ongeteekende kwitantie, doch zulks op zichzelf weinig aannemelijk is en dan onverklaard blijft, dat hij op even geheimzinnige wijze heeft gehandeld met eene kwitantie van Luitenant v. S.;

dat voorts met beslistheid is tegengesproken: door G., dat eenige afspraak over het loon, als door gedaagde voorgegeven, met hem zou zijn gemaakt, zelfs dat ooit hem zou zijn medegedeeld dat hij aanspraak had op een loon van *f* 3 of *f* 4 per werkdag of op een toeslag op het loon, en door v. S. en B., dat gedaagde, zooals deze beweert, hen met meerbedoelde afspraak in kennis zou hebben gesteld, hebbende gedaagde integendeel het doen voorkomen bij zijn verhoor voor de Militaire Commissie en grootendeels ook aan Luitenant v. S., dat uit het op naam van G. geboekte loon door G. andere poetsers moesten worden betaald;

dat de voorstelling van zaken door G. gegeven dus ongerept blijft en nog in aannemelijkheid wint, in aanmerking genomen dat met het door G. ontvangen loon van *f* 10 per maand enkel de bewaking van het gebouw naast zijne woning behoorlijk was betaald;

Overwegende dat naar de meening van gedaagde's procureur vrijspraak moet volgen ook op dezen grond, dat naar luid van de woorden, welke in de telastlegging op de woorden: „wederrechtelijk zich heeft toegeëigend" volgen, te weten „door maandelijks, althans op meerdere tijdstippen, aan den Staat te verantwoorden door overlegging van onjuiste quitanties of anderszins uitgaven ten bedrage van *f* 108, welke uitgaven door hem zouden zijn gedaan aan den gemeentewerkman N. G. te Bloemendaal voor het bewaren en onderhouden van geweren van den Vrijwilligen Landstorm", aan gedaagde wordt ten laste gelegd dat hij zich de gelden heeft toegeëigend op een tijdstip, toen hij ze nog niet onder zich had;

dat, welke ook de beteekenis van die woorden zij, in geen geval ze in dien zin zullen mogen worden gelezen, waar met zooveel woorden is ten laste gelegd, dat gedaagde opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend gelden, „welke hij in voorzegde kwaliteit en alzoo anders dan door misdrijf onder zich had" en de woorden „wederrechtelijk zich toeëigenen" trouwens vormen een feitelijk begrip, hetwelk geen nadere omschrijving behoeft;

Overwegende dat, nu rechtens zijn bewezen de ten laste gelegde feiten voorzoover zij boven wettig en overtuigend bewezen zijn verklaard, zoomede gedaagde's schuld daaraan, de vrijspraak van den Krijgsraad wat betreft het eerste punt van de telastlegging, alleen juist is met betrekking tot hetgeen meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard, weshalve het vonnis des eersten rechters behoort te worden teniet gedaan, doch tegelijk vrijspraak moet volgen van het meerder of anders ten laste gelegde.

Overwegende dat door het bewezen verklaren van hoogervermelde feiten een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende dat die feiten zijn te omschrijven als het misdrijf het opzettelijk verduisteren door een ambtenaar van geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, strafbaar gesteld in de artikelen 359 en 380 van het Wetboek van Strafrecht, meermalen gepleegd, en als ééne voortgezette handeling beschouwd;

Overwegende dat bij de strafoplegging rekening dient te worden gehouden met de goede diensten, door gedaagde overigens den Lande bewezen, en het leed door gedaagde ondervonden door het verlies zijner gemeente-betrekking en door het lange tijdsverloop tusschen het ontdekken van de feiten (Augustus 1921) en de verwijzing naar den Krijgsraad (Februari 1923) en tusschen de verwijzing en de definitieve berechting;

dat, nu ook het militair belang zich daartegen niet verzet, er termen aanwezig zijn voor het toepassen van artikel 14*a* van het Wetboek van Strafrecht;

Gelet op de aangehaalde wetsbepalingen, op artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht en op de artikelen 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 3 Maart 1924 in deze zaak gewezen, voorzoover in appèl;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen de ten laste gelegde feiten, voorzoover zij boven als wettig en overtuigend bewezen zijn aangenomen, zoomede gedaagde's schuld daaraan;

Verklaart hem schuldig aan:

„Het opzettelijk verduisteren door een ambtenaar van geld, dat „hij in zijne bediening onder zich heeft, meermalen gepleegd, en als „ééne voortgezette handeling beschouwd";

Veroordeelt hem deswege tot gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Beveelt evenwel, dat deze straf niet zal worden ondergaan, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op één jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 der Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2—6 dier wet;

Spreekt gedaagde vrij van het meerder of anders ten laste gelegde;

Ontzegt allen anderen eisch.

De Advocaat-Fiskaal voerde aan:

dat hij zich met den grond, waarop de Krijgsraad den beklaagde van het hem onder I, zoowel primair als subsidiair, ten laste gelegde vrijgesproken heeft, niet vereenigen kan;

de Krijgsraad neemt wèl aan, dat de beklaagde geldelijke bedragen welke aan de gemeentewerkman G. hadden moeten zijn uitgekeerd, achtergehouden heeft, maar niet, dat de beklaagde het opzet zou hebben gehad om die bedragen zich wederrechtelijk toe te eigenen;

dat de beklaagde van de achtergehouden gelden voor G. een potje zou hebben gemaakt, is m.i. slechts een pour le besoin de la cause uitgedacht verzinsel, dat niet kan worden aanvaard en verworpen moet worden; de beklaagde is er dan ook eerst toe gekomen, om aan G. het geld ten volle uit te betalen, toen hij, door eene Commissie over dat geld gehoord, zich niet had kunnen rechtvaardigen en verantwoorden;

toch zal naar vertooners opvatting, de vrijspraak van den beklaagde onder I gehandhaafd moeten blijven, maar om eene geheel andere reden;

de beklaagde heeft, op daartoe gedane aanvrage, van den Inspecteur van den Vrijwilligen Landstorm machtiging bekomen, om G. in dienst te nemen, eerst tegen een dagloon van drie gulden per werkdag en later tegen een dagloon van vier gulden per werkdag. Naar dezen maatstaf heeft de beklaagde vervolgens van maand tot maand aan het Rijk *f* 100 voor loon aan G., wegens het bewaken der geweren, gevraagd en ook bekomen, telkens onder overlegging der betrekkelijke kwitantie, door hem, beklaagde, opgemaakt en door G. in blanco geteekend, terwijl G. van den beklaagde voor bewakingsloon per maand slechts *f* 10 kreeg;

dat de beklaagde derhalve door een samenweefsel van verdichtsels, alzoo door misdrijf, voorschreven gelden onder zich heeft weten te krijgen en had;

Weshalve de beklaagde, zij het op een geheel anderen grond, van het hem onder I ten laste gelegde zal moeten worden vrijgesproken,

en concludeerde na verbetering der gronden waarop het vonnis steunt tot bevestiging van het vonnis,

terwijl

de Raadsman betoogde:

dat de Krijgsraad terecht den beklaagde heeft vrijgesproken;

van het sub 1°. primair ten laste gelegde is het bewijs naar zijn meening *ook* niet in *wettigen* zin geleverd. De opzettelijke toeeigening zou volgens de telastlegging zijn geschied *door* verantwoording aan den Staat van uitgaven door middel van overlegging van onjuiste quitanties, welke uitgaven zouden zijn gedaan aan den werkman G., terwijl in werkelijkheid dien werkman een veel kleiner bedrag werd ter hand gesteld. [1])

[1]) Dit laatste is in elk geval niet in 1918 geschied, gelijk de telastlegging ten onrechte vermeldt.

Door de overlegging van deze quitanties kon in werkelijkheid echter geen verantwoording van *gedane uitgaven* geschieden. Het waren immers schijn-quitanties, niet omdat G. geen recht zou hebben gehad op het daarin genoemde bedrag (dit was officieel toegekend), maar omdat zij nog vóór de betaling reeds waren geteekend. Het was gewoonte, dat dit met deze en andere quitanties geschiedde; getuige v. S. verklaart, dat deze voorafgaande onderteekening bij de Inspectie bekend was. Zij konden en mochten dus niet gelden als bewijs van reeds gedane betalingen.

Ja, de vraag rijst, of door de overlegging van deze schijn-quitanties, verantwoording kon geschieden, zelfs al had beklaagde onmiddellijk na de ontvangst der gelden het *volle* bedrag der quitanties aan G. betaald.

En een verwijt omtrent het gebruik van deze schijn-quitanties kan beklaagde niet treffen, daar hij zonder die overlegging de benoodigde gelden voor de vereischte betalingen niet kon erlangen. Men wilde van de zijde der Inspectie klaarblijkelijk een te royaal omspringen met gelden voorkomen door het onthouden van voorschotten, maar daardoor dwong men de Commandanten tot het doen van betalingen uit eigen of geleende kas. Getuige v. S. geeft o.a. toe, dat ongeveer *f* 900 per maand aan voorschotten zijn betaald.

Het slechts ter hand stellen van *f* 10 aan G. kan ook geen element van de ten laste gelegde toeëigening uitmaken, daar G. toch, zij het dan ook later het volle ontbrekende bedrag van beklaagde heeft ontvangen. En ook in de tijdelijke onthouding kon geen daad van toeëigening worden gezien reeds op dezen grond, dat een *ten eigen bate* aanwenden niet is bewezen. Volkomen plausibel is de voorstelling van beklaagde, dat het voorloopig ingehouden geld gebruikt werd voor voorschotten ten bate van de V. L. S., diens verdere voorstelling omtrent het maken van een potje voor G. had gerust achterwege kunnen blijven; (Is dit overigens een verdichtsel? De verklaringen van G. zijn onderling tegenstrijdig en geven geen houvast.)

Derhalve, de beide handelingen, welke volgens de telastlegging de toeëigening zouden vormen, *konden* dit niet doen. M.a.w.: de toeeigening, gelijk deze is ten laste gelegd, is *door beklaagde niet gepleegd*. Evenmin kan in die handelingen een *poging* tot toeëigening gezien worden. Overigens is de subsidiaire telastlegging sub 1°. ook daarom onjuist, omdat de betaling van ± *f* 1100 in Augustus en September 1921 natuurlijk *wel* van beklaagde's wil afhankelijk was.

De vraag, of hier opzet bij beklaagde aanwezig was, behoeft op grond van het voorafgaande geen beantwoording, al is overigens de Raadsman van meening, dat in 't algemeen van eenige opzet tot aanwending *ten eigen bate* van Staatsgelden bij dezen beklaagde, die zich met grooten ijver aan de propaganda en de ontwikkeling van den Vrijwilligen Landstorm wijdde, geen enkel houdbaar bewijs is geleverd.

De Heer Advocaat-Fiskaal meent, dat de vrijspraak zal moeten worden gehandhaafd, zij het om andere redenen. Z.H.E.gestr. oordeelt n.l., dat beklaagde door een samenweefsel van verdichtsels de gelden, waarover de zaak gaat, onder zich heeft weten te krijgen. Hiertegen kon echter worden aangevoerd, dat een dergelijk „samenweefsel van verdichtsels", als door den Advocaat-Fiskaal bedoeld, op zich zelf nog geen misdrijf vormt. Maar bovendien: deze verdichtsels zouden volgens den Advocaat-Fiskaal bestaan in het vragen van de geldsommen, in de quitanties door G. in blanco onderteekend genoemd.

De Advocaat-Fiskaal stelt zeer terecht, dat G. officieel een bedrag van *f* 3 à *f* 4 per werkdag als bewaakloon was toegekend, maar ten onrechte gaat Z.H.E.gestr. van dezen basis uit, dat de quitanties steeds in blanco werden geteekend (en dus G. onbekend was met het werkelijke bedrag).

Gebleken is, dat getuige G. ook wel ingevulde quitanties teekende (vg. o.a. de verklaring van getuige S. voor Uwen Hove afgelegd) en dus wel terdege kon weten, althans behoorde te weten, dat hem nog een hooger bedrag dan *f* 10 toekwam. (Daarom behoeft ook in de door getuige B. geconstateerde verwisseling van een quitantie, geen kwade trouw te worden gezien. Zeer goed is denkbaar, dat beklaagde reeds een andere quitantie door G. had laten teekenen.)

(Het bestaan van bedriegelijke oogmerken, als de Heer Advocaat-Fiskaal aanneemt, acht de procureur geenszins bewezen, zie hierboven).

Wat de vrijspraak van het sub 2°. ten laste gelegde betreft, heeft de Heer Advocaat-Fiskaal zich blijkbaar daarmede evenals met de gronden daarvan vereenigd.

Ook de procureur acht deze uitspraak juist en vindt hier geen aanleiding tot nadere uiteenzetting.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 23 Mei 1924.

Waarn^{d}.-President: Dr. W. Boekhoudt

Leden: L^{t}. Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch en plaatsvervangend lid, Kapitein Luitenant ter Zee Dr. J. C. Jager.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Ongeoorloofde afwezigheid van korter dan één dag is krijgstuchtelijk strafbaar volgens art. 2, 1° W. K.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 2 Mei 1924, van den korporaal A. W. L. R., dienende bij de 3de Schoolbatterij van het 7de Regiment Veld-Artillerie, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept op het beklag, door hem ingediend over de hem op 29 April 1924 door zijn Batterij-Commandant, den Kapitein V. A. baron B., opgelegde straf van vijf dagen streng arrest, wegens:

„Achtergebleven van hem verleende avondpermissie en eerst den „volgenden dag te 5.30 n.m. teruggekeerd",

welk beklag bij op 1 Mei 1924 door den Commandant van het 7de Regiment Veld-Artillerie genomen beslissing ongegrond is verklaard;

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op het beklag betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hij de hem op 29 April opgelegde straf te zwaar vindt;

dat hij op Zondag, 27 April 1924, des morgens te omstreeks half tien, per rijwiel van Bergen-op-Zoom naar Dordrecht is vertrokken, na daartoe van den officier van de week toestemming te hebben bekomen;

dat hij dienzelfden dag te 12 uur 's nachts weder in de kazerne te Bergen-op-Zoom moest terug zijn en daartoe reeds te half zes namiddags weder per rijwiel uit Dordrecht naar Bergen-op-Zoom is vertrokken, daar hij er rekening mede heeft gehouden dat het weder zoo slecht was, doch het met groote moeite niet verder dan tot Zevenbergen heeft gebracht en toen niet verder in de richting van Bergen-op-Zoom is gegaan, omdat hij zeer vermoeid was en bovendien door en door nat geregend, terwijl de wind, dien hij op dezen terugweg tegen had, in een storm was overgegaan;

dat hij, dus geen kans ziende om Bergen-op-Zoom per rijwiel te bereiken en geen geld hebbende om per trein zijn reis voort te zetten, over Moerdijk naar Dordrecht is teruggereden, en te Zevenbergen, Moerdijk en Dordrecht heeft getracht, den wachtcommandant van zijne kazerne te telegrafeeren, doch hem zulks onmogelijk bleek, daar de telegraafkantoren reeds gesloten waren;

dat hij van Zondag op Maandag heeft overnacht bij kennissen te Dordrecht en ook des Maandags wegens het bijzonder slechte weder onmogelijk per rijwiel naar zijn garnizoen kon terugkeeren;

dat hij dit een en ander des Maandagsmorgens telephonisch heeft bericht aan den commandant der kazernewacht te Bergen-op-Zoom;

dat hij daarop naar de Pontonnierskazerne te Dordrecht is gegaan om geld te bekomen, ten einde per trein naar Bergen-op-Zoom terug

te kunnen gaan, en — na eerst nog op het Garnizoensbureau te Dordrecht te zijn geweest, — van den Administrateur van het Korps Pontonniers des voormiddags te omstreeks kwartier vóór twaalf een voorschot heeft gekregen, hetwelk ruimschoots voldoende was voor het vervoer van hem, klager, en zijn rijwiel naar Bergen-op-Zoom;

dat hij met den trein van 1.22 n.m., die te 2.46 n.m. te Bergen-op-Zoom aankomt, gemakkelijk had kunnen vertrekken, doch zulks niet heeft gedaan, omdat hij, dien dag nog niets genuttigd hebbende, eerst in het gezin, waar hij had overnacht, is blijven koffiedrinken;

dat hij met den trein van 4.04 n.m., die te 5.15 n.m. te Bergen-op-Zoom aankomt, is afgereisd;

dat hij erkent verkeerd te hebben gehandeld, door niet met den trein van 1.22 n.m. te vertrekken, doch het nog meer verkeerd van hem geweest is om op grond van de redeneering: „ik ben nu toch „al te laat" ook den trein van 1.49 n.m. niet te nemen;

Overwegende dat het door klager erkende en derhalve vaststaand verzuim onbestaanbaar is met de instandhouding van de militaire orde, als bedoeld in artikel 2 No. 1 der Wet op de Krijgstucht, en de opgelegde straf van vijf dagen streng arrest, mede gelet op den inhoud van klager's straflijst, voorzeker niet te hoog is, vermits aan klager, zelf indien aangenomen wordt dat hij zich des Zondagsavonds tot het uiterste heeft ingespannen om zijn korps te bereiken, niet alleen verweten moet worden, dat hij zich in den avond van Zondag, 27 April 1924, niet aanstonds heeft gemeld in de kazerne van het Korps Pontonniers te Dordrecht, doch ook, dat hij den volgenden dag er niet voor gezorgd heeft om te 2.46 n.m. in Bergen-op-Zoom terug te zijn, en dat hij daarna redeneerend: „ik ben nu toch al te laat", bovendien nog den trein van 1.49 n.m. uit Dordrecht, die te 3.31 in Bergen-op-Zoom aankomt, niet heeft genomen;

Overwegende dat de strafreden het gepleegde feit met voldoende juistheid omschrijft;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Handhaaft de beslissing, door den Commandant van het 7de Regiment Veld-Artillerie op het beklag genomen.

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan strafoplegger, een aan den Commandant van het 7de Regiment Veld-Artillerie, een aan den Advocaat-Fiskaal en een aan den Minister van Oorlog.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 16 September 1924.

President: Mr. H. W. van Sandick.

Leden: Lt. Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Dr. W. Boekhoudt en Schout-bij-Nacht: J. H. O. Graaf van den Bosch.

Het is den militair geoorloofd zijn meerdere, op een daartoe geschikt oogenblik, — bij voorkeur na diens beslissing, — in gepasten vorm mede te deelen voornemens te zijn eene beslissing van den Minister van Oorlog in te roepen. De uitdrukking: „Als u het niet toestaat dan wil (zal) ik mij telegrafisch tot den Minister van Oorlog wenden" mag echter daarbij niet worden gebezigd, zulks is zeker voor een militair van klager's rang — Eerste-Luitenant — incorrect. Gedeeltelijke gegrondverklaring van het beklag, wijziging van de strafreden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 22 Mei 1924, van een Eerste-Luitenant, dienende bij een der Regimenten Infanterie, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept op het beklag, door hem ingediend over de hem op 7 Mei 1924 door zijn Regiments-Commandant opgelegde straf van „berisping", en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Terwijl hij eerst twee maanden geleden minder correct was ge-
„weest in zijn woordenkeus bij een gesprek met den Regiments-
„Commandant, thans wederom in dezelfde fout vervallen.

„Nu kort na het gebeurde getracht het voorgevallene te herstellen,
„door zijn excuses aan te bieden";

welk beklag hij op 17 Mei 1924 door den Commandant der Infanterie-Brigade genomen beslissing (op 20 Mei d.a.v. ter kennis van klager gebracht) ongegrond is verklaard;

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op het beklag betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager, strafoplegger en als getuige onder eede den Kapitein-Adjudant . . . .);

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit het onderzoek ten aanzien van het in den aanhef der strafreden bedoeld gesprek, dat „twee maanden" vóór de dagteekening der straf werd gevoerd, is gebleken dat aan klager bij of kort na dit gesprek niet, althans niet voldoende duidelijk, is onder het oog gebracht, dat hij bij dit gesprek minder correct was geweest in zijn woordenkeus;

Overwegende dat reeds in verband hiermede aanleiding bestaat om hetgeen aan klager eerst na verloop van twee maanden ten aanzien van dit in den aanhef der strafreden bedoelde gesprek wordt verweten, uit de strafreden te doen vervallen;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij omstreeks begin Mei 1924 door den Commandant van het Regiment is aangewezen voor eene detacheering bij het Regiment Genietroepen te Utrecht, na welke aanwijzing zich bij zijne echtgenoote een nerveuze toestand openbaarde;

dat hij den Regiments-Commandant in verband hiermede op Woensdag 7 Mei 1924 mondeling in bijzijn van den Kapitein-Adjudant heeft verzocht om ontheffing zijner detacheering, zulks onder overlegging van een geneeskundige verklaring omtrent den toestand zijner echtgenoote;

dat hij tevens heeft verzocht de beslissing den volgenden dag te mogen vernemen, omdat elk uitstel voor de patiënte ongewenscht was;

dat hij na mededeeling van den Regiments-Commandant, dat de beslissing eerst Zaterdag 10 Mei 1924 kon genomen worden, heeft geantwoord dat, indien alsdan de beslissing in zijn nadeel zou uitvallen, hij zich alsnog telegrafisch tot den Minister van Oorlog wilde wenden;

dat het zijns inziens geheel geoorloofd is om de beslissing van de hoogste legerautoriteit in te roepen en de mededeeling, dat men zulks van plan is te doen, niet als indisciplinair kan worden beschouwd;

dat hij, na het Regimentsbureau te hebben verlaten, den Hoofdinstructeur om raad heeft gevraagd, daar hij nerveus was geworden door eene opmerking van den Regiments-Commandant, als zoude hij dezen „bedreigd" hebben;

dat de Hoofdinstructeur hem heeft aangeraden, zijne excuses te gaan aanbieden en hij, dezen raad terstond opvolgend, van den Regiments-Commandant ten antwoord heeft gekregen: „Je biedt je excuses nu wel aan en die aanvaard ik natuurlijk, maar het onaangename van de woorden blijft bestaan";

dat het hem, klager, in verband hiermede voorkomt, dat, waar de strafreden melding maakt van de gemaakte excuses , daarin ook behoorde te zijn opgenomen, dat de excuses waren aanvaard;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat klager op Woensdag 7 Mei 1924 op het Regimentsbureau komende, aan hem Regiments-Commandant, desgevraagd als het doel van zijne komst heeft opgegeven, dat hij wilde verzoeken zijne detacheering te Utrecht ongedaan te maken;

dat klager daarbij als het ware in één adem opmerkte: „Als U het niet toestaat, wil ik mij telegrafisch tot den Minister van Oorlog wenden", welke woorden strafoplegger dadelijk na afloop van het gesprek op de achterzijde der overgelegde geneeskundige verklaring heeft aangeteekend;

dat hij, Regiments-Commandant, zich zeer heeft gegriefd gevoeld over deze opmerking, die eene bedreiging vormde, om, na zulks aan klager te hebben medegedeeld, hem ten overvloede nog heeft voorgehouden dat geen ander officier voor deze detacheering beschikbaar was;

dat hij bij zich zelven de mogelijkheid heeft overwogen dat klager dagelijks heen en weer zou kunnen reizen van Arnhem naar Utrecht, zijnde dit eene voor klager in zooverre gunstige oplossing, dat deze niet tijdelijk gescheiden zou worden van zijn gezin;

dat hij, Regiments-Commandant, van voornemen zijnde hierover te correspondeeren met den Commandant van het Regiment Genietroepen, aan klager voorts heeft medegedeeld, dat deze de beslissing op het Regimentsbureau zoude kunnen vernemen op Zaterdag 10 Mei 1924, des middags te 12 ure;

dat klager ongeveer een half uur na vorenstaand onderhoud zich opnieuw heeft doen aandienen en zijne excuses over het voorgevallene heeft aangeboden;

dat hij, Regiments-Commandant, hierop heeft geantwoord: „Het doet mij genoegen dat je inziet verkeerd te hebben gehandeld en je biedt nu wel je excuses aan, maar de gesproken woorden blijven";

Overwegende dat in het dossier aanwezig is eene verklaring, gedagteekend 6 Mei 1924, van een Officier van Gezondheid 2de klasse, inhoudende dat het in verband met den gezondheidstoestand van klager's echtgenoote zeer ongewenscht voorkomt, dat klager gedurende vier maanden gescheiden van zijn gezin zoude worden, en

dat op de achterzijde van deze verklaring de navolgende potlood-aanteekening met het handschrift van strafoplegger voorkomt: „Als U het niet toestaat, wil ik mij telegrafisch tot den Minister van Oorlog wenden";

Overwegende dat de getuige Kapitein-Adjudant . . . . . heeft verklaard:

dat hij op Woensdag 7 Mei 1924 tegenwoordig is geweest bij het onderhoud tusschen den Regiments-Commandant en klager.

dat, voorzoover hij zich thans (vier maanden na het voorgevallene) herinnert, klager de opmerking dat hij zich telegrafisch tot den Minister van Oorlog wilde wenden, maakte nog vóórdat de Regiments-Commandant zeide, dat de beslissing eerst des Zaterdags genomen zou worden, doch niet aanstonds na klager's vraag of de Regiments-Commandant de detacheering ongedaan wilde maken, en klager toen zeide: „Zou ik de beslissing gauw kunnen vernemen want anders zou ik mij nog tot den Minister van Oorlog kunnen wenden";

dat hij den indruk heeft gekregen niet alleen, dat klager het zelf vervelend vond te zeggen dat hij zich tot den Minister van Oorlog wilde wenden, doch ook dat hij nerveus was bij het uiten dezer woorden;

Overwegende dat de vorenstaande verklaringen overeenstemmen wat betreft de vraag, of inderdaad door klager is gezegd: „Dan wil

(zal) ik mij telegrafisch tot den Minister van Oorlog wenden", doch niet ten aanzien van het punt, of klager deze woorden heeft gebezigd vóór dan wel nà de mededeeling van den Regiments-Commandant dat hij klagers verzoek niet aanstonds kon toestaan.

Overwegende dat naar 's Hofs oordeel aan de verklaring van een meerdere, tegen wien zekere woorden rechtstreeks zijn gebezigd en door wien zij kort na het gesprek zijn genoteerd, eene grootere objectieve waarde moet worden toegekend dan aan eene onder zekere reserve afgelegde verklaring van een, — zij het ook geloofwaardigen, — getuige;

dat daarom de voorstelling van zaken door den strafoplegger gegeven, als de juiste wordt aanvaard;

dat voorts klagers bewering als zou uit het desbetreffend antwoord van den strafoplegger moeten volgen, dat deze de aangeboden excuses had geaccepteerd, door het Hof niet wordt gedeeld;

Overwegende dat het weliswaar den militair volkomen geoorloofd is zijn meerdere op een daartoe geschikt oogenblik, — bij voorkeur na diens beslissing, — in gepasten vorm mede te deelen voornemens te zijn eene beslissing van den Minister van Oorlog in te roepen, doch de instandhouding eener goede krijgstucht eischt, dat eene uitdrukking, zooals daar is: „Als U het niet toestaat, dan wil (zal) ik mij telegrafisch tot den Minister van Oorlog wenden", met name door een militair van klagers rang, in geen geval tegen een meerdere worde gebezigd, en

dat klager inderdaad bij het hiervoren bedoelde dienstgesprek met zijnen Regiments-Commandant minder correct is geweest in zijn woordenkeus;

Overwegende dat klager deswege te recht is gestraft, waarbij naar billijkheid in aanmerking is genomen dat klager kort na het gebeurde zijne excuses heeft aangeboden, en klager dan ook met de lichtste straf, die van berisping, is gestraft;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de strafreden, zoodat zij komt te luiden:

„Minder correct geweest in zijne woordenkeus bij een dienstge-
„sprek met den Regiments-Commandant, doch kort na het gebeurde
„getracht het voorgevallene te herstellen door zijne excuses aan te
„bieden".

Bepaalt, dat deze gewijzigde strafreden in klagers straflijst zal worden ingeschreven in plaats van de strafreden waarover beklag:

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan strafoplegger, een aan den Commandant der . . . . Infanterie-Brigade, een aan den Advocaat-Fiskaal en een aan den Minister van Oorlog.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 24 October 1924.

President: Mr. H. W. van Sandick.

Leden: Lt. Gen.ls J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Dr. W. Boekhoudt en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Klacht over een opgelegde disciplinaire straf omdat het Reglement betreffende de Krijgstucht geen artikel zoude bevatten dat het gebeurde krijgstuchtelijk strafbaar stelt.

Beklag ongegrond verklaard omdat het voorgevallene een feit oplevert dat onbestaanbaar is met de militaire tucht en mitsdien strafbaar ingevolge art. 2 N°. 1 W. K.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 22 September 1924, van den sergeant J. Th. van der W., dienende bij de 3de Schoolcompagnie van het 11de Regiment Infanterie, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept op het beklag, door hem ingediend over de hem op 16 September 1924 door zijnen waarnemend-compagnies-commandant, den Eerste-Luitenant J. van R., opgelegde straf van zes dagen verzwaard arrest, en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Niettegenstaande het uitdrukkelijk verbod van een kapitein, die „hem verzocht had na afloop van eene kaderoefening op de fiets van „dien meerdere huiswaarts te willen gaan, doch geen tweeden persoon „op dat rijwiel te vervoeren, toch een collega achterop medegenomen, „waardoor het rijwiel beschadigd werd.";

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op het beklag betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager, strafoplegger en als getuige onder eede den Kapitein J. de V., dienende bij het 11de Regiment Infanterie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager na afloop van eene kaderoefening op Dinsdag 16 September 1924, op verzoek van den leider der oefening, den Kapitein J. de V., op het rijwiel van dezen kapitein kazerne-waarts is gereden;

dat hij aan een der sergeanten heeft gevraagd, of deze op de step van het rijwiel wilde gaan staan om naar de kazerne gebracht te worden, niettegenstaande de eigenaar, Kapitein de V., klager verboden had iemand op de step te vervoeren;

dat hierop klager te zamen met dien collega het rijwiel heeft gebruikt, ten gevolge waarvan een tweetal spaken van het achterwiel

zijn gebroken en de bevestiging van dit wiel veel minder vast is geworden;

Overwegende dat klager heeft verklaard, dat hetgeen aan hem in de strafreden wordt toegeschreven geheel juist is, behoudens dat het verbod van den Kapitein de V., — inhoudende dat hij geen tweeden persoon op het rijwiel zou vervoeren, — niet „uitdrukkelijk" is geweest, en voorts:

dat hij vermeent ten onrechte te zijn gestraft omdat, waar hij in het Reglement betreffende de Krijgstucht geen artikel heeft aangetroffen, waarin het voorgevallene krijgstuchtelijk strafbaar gesteld wordt, het feit naar zijne meening geen vergrijp tegen de krijgstucht oplevert;

Overwegende dat de getuige Kapitein J. de V. heeft verklaard:

dat hij op 16 September 1924 op zijn rijwiel naar de door hem te leiden kaderoefening is gereden en na afloop der oefening met een ander vervoermiddel huiswaarts is gegaan, na te voren aan klager ongeveer te hebben gevraagd: „Zou je deze fiets willen meenemen naar mijn huis? Als je dit wilt doen, dan eisch ik ook, dat je niemand op de step medeneemt. Als je het niet graag doet, zeg het dan maar, want dan ga ik zelf op mijn fiets terug.";

dat klager hierop antwoordde, dat hij het wel doen wilde;

Overwegende dat uit de opgave van klager, dat de Kapitein hem heeft gezegd: „maar dan niemand er op meenemen" en nader uit de vorenstaande beëedigde verklaring blijkt, dat de Kapitein de V. aan den klager „uitdrukkelijk" heeft verboden een tweeden persoon op het rijwiel te vervoeren;

Overwegende dat dus vaststaat, dat klager de uitdrukkelijke voorwaarde van genoemden kapitein heeft overtreden, een feit onbestaanbaar met de militaire tucht, en mitsdien strafbaar ingevolge artikel 2 No. 1 der Wet op de Krijgstucht;

Overwegende dat klager dan ook te recht is gestraft voor hetgeen aan hem in de strafreden op voldoend juiste en duidelijke wijze wordt verweten, en de opgelegde straf geenszins te zwaar is;

Gezien artikel 2 No. 1 der Wet op de Krijgstucht;

Krachtens artikel 67 dier wet, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Handhaaft de beslissing, door den Commandant van het 11de Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan strafoplegger, een aan den Commandant van het 11de Regiment Infanterie, een aan den Advocaat-Fiskaal en een aan den Minister van Oorlog.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

KANTONGERECHT TE ASSEN.

Zitting van 21 September 1923.

Kantonrechter: Mr. H. Kingma Boltjes.

Art. 35, lid 6, der Arbeidswet 1919 — Verbod om voor tien uur des voormiddags brood te verkoopen of af te leveren.

Onder afleveren valt ook het bezorgen van brood door een broodbezorger van een broodfabriek aan de cantine der Kazerne.
Dergelijke cantine kan toch niet worden beschouwd als eene filiaal der fabriek, dat zelf deel uitmaakt der onderneming, in welk geval het bezorgen aan het filiaal niet gelijk staat met „afleveren".
Hiertoe doet niet af dat de cantine 15 pct. korting geniet en het brood, dat niet verkocht werd, aan beklaagde mag teruggeven.

De Ambtenaar v. h. O. M., ambtshalve eischer,

tegen

J. S., bakker, te Assen, beklaagde,

Wij, Kantonrechter, enz.;
Overwegende, dat aan den beklaagde bij de dagvaarding is ten laste gelegd:
dat hij den 19en Juni 1923, te 9½ uur ongeveer, in den voormiddag, te Assen, als hoofd of bestuurder van een aldaar gevestigde broodbakkersonderneming, waarin alstoen in de soldatencantine, in of bij de kazerne aldaar, arbeid, bestaande in het afleveren van dien dag gebakken of opgewarmd brood werd verricht door J. B., niet heeft gezorgd dat in zijn onderneming aldaar die arbeid door meergenoemden J. B., in strijd met het bij of krachtens de Arbeidswet 1919 bepaalde, niet werd verricht;
Overwegende enz.;
Overwegende, dat door vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen: dat beklaagde op 19 Juni 1923, te 9½ uur ongeveer in den voormiddag, te Assen, als hoofd van een aldaar gevestigde broodbakkersonderneming, waarin alstoen in de soldatencantine, in de kazerne aldaar, arbeid, bestaande in het afleveren van dien dag gebakken brood werd verricht door J. B., niet heeft

gezorgd, dat in zijn onderneming aldaar die arbeid door meergenoemden J. B., in strijd met het bij de Arbeidswet 1919 bepaalde niet werd verricht;

Overwegende dat voorts volgens art. 35, lid 6, der Arbeidswet 1919 het afleveren voor 10 uur 's morgens verboden is, en het feit dus strafbaar is;

Overwegende nu, naar aanleiding van beklaagdes verdediging, dat het feit niet strafbaar zou zijn omdat de cantine een depot van hem zou zijn — dit op grond van de korting van 15 pct. en het recht om onverkocht brood terug te geven — en dat de wet het afleveren van brood voor 10 uur aan een depôt zou vrijlaten; dat de wet niet spreekt van depôts, doch zonder meer het *afleveren* — wat Wij boven bewezen hebben verklaard — strafbaar stelt; dat beklaagde echter kennelijk bedoelt een beroep te doen op hetgeen in de Memorie van Toelichting op art. 35, lid 6 (Bijlagen IIe Kamer 1921—1922, no. 458, 3) wordt gezegd ter verklaring van de invoering van dit nieuwe lid, alwaar staat: „Dat het vervoer van brood één uur vroeger is toegelaten dan de verkoop scheen gewenscht, om het mogelijk te maken, dat naar afgelegen filialen de broodkarren zoo tijdig uit de fabriek kunnen vertrekken, dat ook daar op 10 uur des voormiddags met den verkoop kan worden begonnen"; dat de bedoeling dus was den verkoop in de filialen mogelijk te maken gelijktijdig met dien in de bakkerijen zelf; dat nu inderdaad, wanneer in dergelijk filiaal het brood voor 10 uur bezorgd wordt, dit niet strafbaar zal zijn, doch dit alleen dan het geval is als men wegens de verhouding van filiaal tot bakkerij het bezorgen niet kan qualificeeren als *afleveren;* dat die verhouding dus zoo moet zijn, dat het filiaal is deel der onderneming, zoodat ook het brood in het filiaal daarvan deel blijft uitmaken, dus niet is afgeleverd; dat bij zoodanige verhouding de onderneming dan ook aansprakelijk zal blijven voor eventueelen verkoop of aflevering door het filiaal aan de clientèle voor 10 uur;

Overwegende dat echter van een dergelijke verhouding tusschen beklaagde en cantine niets is gebleken; dat immers uit de verklaring van getuige B. blijkt;

dat de cantine, wat betreft den in- en verkoop van brood geheel onafhankelijk is van beklaagde; dat toch de prijzen, tegen welke door de cantine het brood weer wordt verkocht aan de soldaten, worden vastgesteld door de cantinecommissie, geheel buiten beklaagde om; dat het voor de cantine benoodigde brood desgewenscht ook van een ander kan worden betrokken, er mitsdien geenerlei verplichting bestaat het brood van beklaagde te betrekken; dat desgewenscht de broodverkoop door de cantine kan worden gestaakt zonder inmenging van beklaagde; dat beklaagde ook geenerlei zeggenschap heeft omtrent de vraag, wie als beheerder van de cantine zal optreden;

Overwegende dat hiertegen niet afdoet, zooals door beklaagde is aangevoerd, dat de cantine aan beklaagde kan teruggeven wat zij

aan brood overhoudt en de cantine bij de afrekening 15 pct. korting van beklaagde geniet; dat deze feiten zonder meer de cantine immers nog niet maken tot een filiaal in den boven aangegeven zin, waar het bezorgen niet oplevert: afleveren;

Overwegende dat het ten laste gelegde feit, zooals dit boven is bewezen verklaard, mitsdien is in strijd met het bij de Arbeidswet 1919 bepaalde;

Overwegende dat dit als wettig en overtuigend bewezen aangenomen feit behoort te worden gequalificeerd als: het als hoofd van een onderneming niet zorgen, dat in zijn onderneming geen arbeid wordt verricht in strijd met het bepaalde bij de Arbeidswet 1919, Zooals die bij de wet van 20 Mei 1922 is gewijzigd, voorzien en strafbaar gesteld bij artt. 35, lid 6, 74, sub 2 en 83 der Arbeidswet 1919, gewijzigd bij de wet van 20 Mei 1922, S. 364;

Overwegende dat het onderzoek ter terechtzitting mede hebbende geloopen over de schuld van den beklaagde, met het bewijs der daadzaken ook dat van des beklaagden schuld daaraan is verkregen, weshalve op hem de straf, bij evengemeld art. 83 dier wet bedreigd, behoort te worden toegepast;

Gezien de aangehaalde artikelen, zoomede artt. 211, 214, 221, 253, 252*a*, 252*n*, Strafv., en artt. 23 en 91 Strafr.;

Recht doende:

Verklaart den beklaagde voornoemd schuldig aan het hem bij de dagvaarding ten laste gelegde feit, voor zoover boven bewezen verklaard, opleverende voormelde overtreding, in voege voorschreven door hem gepleegd;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene geldboete van *f* 2;

Bepaalt dat deze boete bij gebreke van betaling zal worden vervangen door hechtenis van twee dagen.

W. v. h. R. n°. 11241.

In hooger beroep is door de Rechtbank te Assen eene vrijspraak gewezen, welke echter, naar ons werd medegedeeld, niet nader is gemotiveerd. Red. M. R. T.

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 April 1924.

(1923. D. No. 316; I. No. 23).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Artt. 3, 12 b, alinea 1 en 44 der voormalige Burgerlijke Pensioenwet (Wet van 9 Mei 1890, Stbl. no. 78).
Artt. 170 en 176 der Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240).

Al was onder de voormalige Burgerlijke Pensioenwet bij Kon. besluit rechtsgeldig afwijzend op een verzoek om toekenning van pensioen beschikt, zoo bestond onder vigueur van die wet, toch altijd de bevoegdheid van de Kroon — al was die dan ook niet uitdrukkelijk in de wet toegekend — om later opnieuw een onderzoek naar die pensioens-aanspraak in te stellen en al of niet pensioen toe te kennen. Deze bevoegdheid is thans op grond van genoemd art. 170 op den Pensioenraad overgegaan.

Klager die tegen eene beslissing van den Pensioenraad waarbij van die bevoegdheid is gebruik gemaakt en zijn verzoek om pensioen is afgewezen, een bezwaarschrift heeft ingediend, is ten onrechte door den Pensioenraad in zijn bezwaar niet-ontvankelijk verklaard. Deze beslissing wordt door den C. R. v. B. vernietigd en klager in zijn bezwaar wèl ontvankelijk verklaard.

Waar hier intusschen slechts sprake is van een bevoegdheid en niet van eene verplichting, is het geheel aan het goedvinden van den Pensioenraad overgelaten te beslissen of er termen bestaan om van die bedoelde bevoegdheid gebruik te maken; de C. R. v. B. mag daarover niet oordeelen. Daar de C. R. v. B. ook onbevoegd is te beoordeelen of art. 44 der voormalige Burgerlijke Pensioenwet (art. 2, 2de lid Pensioenwet 1922) behoort te worden toegepast, verklaart de C. R. v. B. zich onbevoegd over de gegrondheid van klagers bezwaar tegen de eerste beslissing van den Pensioenraad te oordeelen.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

A., wonende te Z., klager, in persoon ter openbare terechtzitting

van 29 Januari 1924 verschenen, op die van 18 Maart 1924 niet verschenen,

tegen

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting van 29 Januari 1924 als gemachtigde is opgetreden:

Dr. H. J. L. C., medisch-adviseur bij dien Raad, wonende te 's Gravenhage en op die van 18 Maart 1924 M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord bovengenoemde personen;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat klager, die accountant bij den dienst der directe belastingen was, bij Koninklijk Besluit van 31 Januari 1920 met ingang van 1 Februari 1920 als zoodanig eervol is ontslagen;

Overwegende dat klager op 25 Juni 1920 pensioen heeft aangevraagd;

Overwegende dat naar aanleiding van deze aanvraag en van een nadere aanvraag gedaan door klager's echtgenoote, bij Koninklijk Besluit van 3 Februari 1921 — den Burgerlijken Pensioenraad en den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord — is goedgevonden en verstaan te verklaren, dat het verzoek om toekenning van pensioen niet vatbaar is voor inwilliging,

daarbij overwegende: dat de aanspraak op pensioen overeenkomstig art. 12*b* der Burgerlijke Pensioenwet gemaakt wordt op grond van de abnormale inspanning en andere feiten, welke zich gedurende belanghebbende's dienst als accountant hebben voorgedaan;

dat echter, daargelaten of oorzakelijk verband bestaat tusschen de zenuwziekte van belanghebbende en voormelde omstandigheden en feiten, die zich gedurende zijn diensttijd zouden hebben voorgedaan, deze omstandigheden en feiten niet kunnen worden aangemerkt als bijzondere omstandigheden, die zich bij de uitoefening van den dienst hebben voorgedaan, in den zin van art. 12*b*, al. 1, der Burgerlijke Pensioenwet;

Overwegende dat vervolgens, op een nadere aanvraag van klager van 12 April 1923, door verweerder — gelet op art. 176 der Pensioenwet 1922, j°. art. 3 der Burgerlijke Pensioenwet — bij beslissing van 17 September 1923 geen termen zijn gevonden om naar aanleiding van de nieuwe aanvraag, die geen nieuwe gezichtspunten opent, van voormelde beslissing der Kroon terug te komen;

Overwegende dat klager tegen deze beslissing een bezwaarschrift heeft ingediend, waarna verweerder bij beslissing van 7 November 1923 aan klager heeft medegedeeld, dat — nu onder vigueur der vroegere Burgerlijke Pensioenwet in hoogste instantie op reclamants verzoek om maximum-pensioen afwijzend is beschikt — zijn bezwaar niet-ontvankelijk is;

Overwegende dat klager van deze beslissing van 7 November 1923 tijdig in beroep is gekomen en bij klaagschrift in hoofdzaak heeft aangevoerd:

dat hij, voordat hij in 's Rijks dienst kwam, in betrekking was als chef de Bureau van de afdeeling Boekhouding bij de Coöperatieve Vereeniging „Centraal Beheer" te Amsterdam;

dat hij, als bewijs van gezondheid, een polis overlegt van de Amsterdamsche Mij. van Levensverzekering, welke hem na keuring is verstrekt;

dat hij 11 Januari 1919 in 's Rijks dienst is ziek geworden door te drukke bezigheden, waarvan verklaring van Professor E. D. W. wordt overgelegd, die ook persoonlijk zoowel aan zijn echtgenoote als aan hem verklaard heeft, dat zal blijken dat hij voor dergelijke bezigheden ongeschikt zal zijn;

dat ook Dr. D. S. en Dr. W. van L., beiden te Zeist, in een rapport aan den Minister van Financiën verklaard hebben, krachtens art. 5 der Burgerlijke Pensioenwet, dat hij ongeschikt geacht moet worden voor de verdere waarneming van zijn ambt;

dat Dr. D. S. in zijn geneeskundig rapport verklaard heeft, dat hij in 1914 al met zenuwen uit Amerika was gekomen;

dat dit op een grove onwaarheid van iemand anders moet berust hebben, daar het absoluut onjuist is en o.a. wordt tegengesproken door zijn huisarts Dr. B. H. J. v. L., te Z.;

dat, alhoewel hij geen 10 dienstjaren heeft (op 3 mnd. na) hierin toch voorzien wordt door art. 44 der thans vervallen Burgerlijke Pensioenwet en ook het 2e lid art. 2 der nieuwe Pensioenwet 1922 hierin voorziet;

dat hij lichamelijk als een gevolg van ziekten en gebreken in en door den dienst van het Rijk ontstaan, voor zijn ambt, beroep of andere werkzaamheden ongeschikt is;

weshalve hij dezen Raad verzocht heeft hem pensioen toe te kennen;

Overwegende dat geen contra-memorie is ingediend;

In rechte:

Overwegende dat de aanspraak op pensioen van klager, die onder de werking der Burgerlijke Pensioenwet is ontslagen, behoort te worden beoordeeld naar de bepalingen dier wet;

Overwegende dat aan klager, die tijdig een bezwaarschrift heeft ingediend tegen voormelde daarvoor vatbare beslissing van 17 September 1923, ten onrechte bij voormelde beslissing van 7 November 1923 is medegedeeld, dat zijn bezwaar niet-ontvankelijk is;

Overwegende dat deze laatste beslissing dus behoort te worden vernietigd;

Overwegende wat eerstgemelde beslissing betreft, waarbij klager's nieuwe pensioensaanvraag voor inwilliging niet vatbaar is geacht;

dat aangaande klager's recht op pensioen op grond van ziekten of gebreken welke gevolg zouden zijn van zich bij de uitoefening van den dienst als rijks-accountant voorgedaan hebbende bijzondere om-

standigheden, volgens de bepalingen der voormalige Burgerlijke Pensioenwet rechtsgeldig afwijzend is beschikt bij voormeld Koninklijk Besluit van 3 Februari 1921;

Overwegende dat alsnu in de eerste plaats de vraag behoort te worden beantwoord, of verweerder naar aanleiding van klager's nadere aanvrage om pensioen van 12 April 1923 bevoegd was om, zooals hij bij zijn beslissing van 17 September 1923 heeft gedaan, opnieuw een onderzoek naar klager's aanspraak daarop in te stellen en over het bestaan daarvan te beslissen;

Overwegende dat de Burgerlijke Pensioenwet die bevoegdheid niet uitdrukkelijk aan de Kroon gaf, maar haar, door in art. 33 lid 5 een regeling te treffen omtrent den datum van ingang van een wegens verandering in de wetstoepassing alsnog verleend pensioen, stilzwijgend erkende, terwijl ook de geschiedenis van art. 40 dier wet er op wijst, dat de wetgever het bestaan dier bevoegdheid als vanzelf sprekend aannam;

Overwegende dat de praktijk onder de werking dier wet dienovereenkomstig was en het wel voorkwam, dat de Kroon na een dergelijke nieuwe aanvraag, zonder dat er sprake was van verandering in de wetstoepassing, opnieuw een onderzoek naar de aanspraak op pensioen instelde en bij gegrondbevinding daarvan alsnog pensioen toekende;

Overwegende dat de Raad aanneemt, dat de Kroon zich daartoe terecht bevoegd heeft geacht;

Overwegende dat, daar bedoelde bevoegdheid ingevolge het bepaalde bij art. 40 der nieuwe Pensioenwet op verweerder is overgegaan, de gestelde vraag bevestigend behoort te worden beantwoord;

Overwegende dat ook de nieuwe Pensioenwet in art. 131 aan verweerder een gelijke bevoegdheid geeft;

Overwegende dat echter hier slechts aanwezig is een bevoegdheid, niet een verplichting, vroeger van de Kroon, thans van verweerder, om in afwijking van een vroeger afwijzende beslissing alsnog pensioen toe te kennen;

Overwegende dat het dus aan het goedvinden van verweerder is overgelaten te beslissen, of er termen bestaan van die bevoegdheid gebruik te maken en deze Raad daarover niet mag oordeelen;

Overwegende dat mitsdien deze Raad niet bevoegd is te oordeelen over de gegrondheid van klager's bezwaar tegen voormelde beslissing van 17 September 1923;

Overwegende ten slotte ten opzichte van het beroep van klager op art. 44 der Burgerlijke Pensioenwet, dat deze Raad niet bevoegd is te beoordeelen of die bepaling behoort te worden toegepast;

Recht doende in Naam der Koningin!

Vernietigt voormelde beslissing van 7 November 1923;

Verklaart klager ontvankelijk in zijn bezwaar, ingebracht tegen voormelde beslissing van 17 September 1923;

Verklaart zich onbevoegd over de gegrondheid van dat bezwaar te oordeelen.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 3 Juni 1924.

(1924. D. No. 40; I. No. 10).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. I. M. J. Baron van Wijnbergen.

Art. 145 Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240).
De weduwe van een op 1 October 1919 overleden gepensionneerd ambtenaar kan aan bovengenoemd art. 145 geen recht tot eventueele verhooging van het haar met ingang van 1 Januari 1920 toegekend weduwenpensioen ontleenen, omdat haar recht op pensioen op 1 October 1919, dus vóór den in art. 145 genoemden dag — 1 Januari 1920 — ontstond.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

Weduwe J. R. geboren T., wonende te Amsterdam, klaagster, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: J. J. L., algemeen secretaris van den Bond van Nederlandsche Onderwijzers, wonende te Amsterdam,

tegen

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat aan klaagster, weduwe van den op 1 October 1919 overleden gepensionneerden onderwijzer van een openbare lagere school te Amsterdam, bij Koninklijk Besluit van 27 Februari 1920 met ingang van 1 Januari 1920 weduwenpensioen is toegekend;

Overwegende dat de Pensioenraad naar aanleiding van een door klaagster op 9 Augustus 1923 gedaan verzoek om verhooging van haar pensioen haar bij beslissing van 9 October 1923 heeft medegedeeld, dat haar pensioen niet voor verhooging krachtens art. 145 der Pensioenwet 1922 in aanmerking komt, omdat haar echtgenoot is overleden op 1 October 1919 en haar recht op pensioen derhalve is ingegaan vóór 1 Januari 1920;

Overwegende dat klaagster bij tegen die beslissing bij den Pensioenraad ingediend bezwaarschrift heeft aangevoerd, dat zij meent,

dat haar pensioen wel voor verhooging in aanmerking dient te komen krachtens art. 145 der Pensioenwet 1922; dat wel is waar haar echtgenoot is overleden 1 October 1919, doch haar recht op weduwenpensioen eerst is ingegaan op 1 Januari 1920, weshalve zij den Pensioenraad heeft verzocht haar weduwenpensioen te herzien ingevolge de bepalingen van art. 145 bovenbedoeld;

Overwegende dat de Pensioenraad bij beslissing van 6 Februari 1924 de bezwaren van klaagster ongegrond heeft verklaard, daarbij overwegende dat zij bij Koninklijk Besluit van 27 Februari 1920 met ingang van 1 Januari 1920 is gepensionneerd;

dat laatstgenoemde datum niet is die, waarop haar recht op weduwenpensioen is ingegaan, doch die waarop ingevolge artikel 15 der Weduwenwet voor de Onderwijzers 1905 voor haar het genot van het pensioen, waarop zij bij het overlijden van haar echtgenoot recht verkreeg, een aanvang nam;

dat haar echtgenoot op 1 October 1919 overleed en dat haar recht op pensioen dus op dien datum, derhalve vóór den in art. 145 der Pensioenwet 1922 genoemden dag — 1 Januari 1920 — ontstond;

dat dus die wetsbepaling in haar geval niet van toepassing is;

Overwegende dat klaagster van deze beslissing tijdig is gekomen in beroep en bij klaagschrift bij haar bezwaarschrift heeft volhard;

Overwegende dat geen contra-memorie is ingediend;

In rechte:

Overwegende dat deze Raad de bestreden beslissing van den Pensioenraad geheel juist acht en de gronden, waarop zij berust, overneemt en tot de zijne maakt;

Overwegende alsnog naar aanleiding van klaagsters stelling, dat haar recht op weduwenpensioen op 1 Januari 1920 is ingegaan en haar pensioen dus ingevolge art. 145 der Pensioenwet 1922 behoort te worden verhoogd, dat dit artikel aan degenen, wier recht op pensioen op of na 1 Januari 1920, doch vóór 1 Juli 1922, is ingegaan, met ingang van laatstgemelden datum eventueel een verhooging van het pensioen toekent tot het bedrag, dat hun als pensioen zou zijn toegekend, indien de Pensioenwet 1922 reeds op het tijdstip, waarop hun recht op pensioen inging, van kracht ware geweest;

Overwegende dat mitsdien, indien met klaagster zou moeten worden aangenomen, dat haar recht op pensioen op 1 Januari 1920 is ingegaan, moet worden nagegaan, welk pensioen haar zou zijn toegekend, indien de Pensioenwet 1922 op dien datum van kracht ware geweest;

Overwegende dat klaagsters echtgenoot op 1 October 1919 is overleden en dus ook, indien de Pensioenwet 1922 op 1 Januari 1920 van kracht ware geweest, haar recht op pensioen vóór dien datum was *ontstaan* en zij ingevolge art. 176 dier wet aan die wet geen recht op pensioen had kunnen ontleenen, doch slechts aan de weduwenwet voor de onderwijzers 1905;

Overwegende dat hieruit volgt, dat het door klaagster gemaakte onderscheid tusschen het tijdstip, waarop haar recht op pensioen

ontstond en dat, waarop dit zou zijn *ingegaan*, bij de beantwoording der vraag, of art. 145 ten deze van toepassing is, niet ter zake doet;

Recht doende in Naam der Koningin!

Bevestigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 21 October 1924.

(1924. D. No. 48; I. No. 11). [1])

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Artt. 3 (1) en 4 (1) h, der Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240).

Is een geneeskundige, wiens taak het is zieke ambtenaren van de Rijksverzekeringsbank te controleeren en aan wien die functie bij contract is opgedragen door het Bankbestuur, onder goedkeuring van den Minister van Landbouw, ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922, zoodat voor hem een pensioensgrondslag moet worden vastgesteld?

C. R. v. B.: Hij is geen ambtenaar op grond van bovengenoemd art. 3 (1); zijne wedde wordt immers niet gekweten uit de inkomsten van een der aldaar genoemde publiekrechtelijke lichamen; hij is dat ook niet op grond van art. 4 (1) h, omdat hij niet is een „ambtenaar ondergeschikt aan het Bestuur der Rijksverzekeringsbank": hij werd immers niet benoemd door de Kroon, het eenige tot zoodanige benoeming bevoegde gezag.

Kan hij die te werk is gesteld krachtens privaatrechtelijke arbeidsovereenkomst de hoedanigheid van ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922 bezitten?

Pensioenraad: Neen! C. R. v. B.: Ja!

Ondergeschiktheid is een onmisbaar vereischte voor het bestaan van eenige dienstbetrekking hetzij van publiek- of van privaatrechtelijken aard.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

Z. te B., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. E. G. v. B., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

---

[1]) Zie ook M. R. T. Deel XX, bladz. 227. Red. M. R. T.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde personen;

Wat de feiten aangaat:

Overwegende dat klager, arts en praktiseerend geneesheer te B., na gehouden besprekingen met het Bestuur der Rijksverzekeringsbank, welke blijkbaar hebben geloopen over een in te stellen geneeskundig toezicht op het personeel dier Bank, werkzaam te Amsterdam, en over de voorwaarden, waaronder klager bereid zou zijn, dat toezicht op zich te nemen, en nadat omtrent dit laatste punt overeenstemming was verkregen, van het Bankbestuur onder dagteekening van 8 September 1911 de mededeeling heeft ontvangen, dat de Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel op voorstel van dat Bestuur had goedgevonden, dat hij zou worden belast met bedoeld toezicht tegen eene vergoeding in geld van f 1000 per jaar en van de kosten van een tramabonnement;

Overwegende dat klager daarop met het verrichten van bedoeld toezicht is aangevangen en daarmede nog steeds belast is, zijnde zijn geldelijke vergoeding inmiddels verhoogd tot f 3000 per jaar;

Overwegende dat klager, meenende ambtenaar bij de Rijksverzekeringsbank te zijn, den 22 Februari 1924 aan het Bestuur dier instelling heeft verzocht, overeenkomstig art. 34 van de Pensioenwet 1922 zijn pensioensgrondslag te willen vaststellen;

Overwegende dat het Bankbestuur bij beslissing van 25 Februari 1924 dit verzoek voor inwilliging niet vatbaar heeft verklaard op grond, dat hij krachtens overeenkomst werkzaam is en dus niet kan gerekend worden te behooren tot de aan het Bestuur ondergeschikte ambtenaren, bedoeld in art. 4 (1) h. der genoemde wet;

Overwegende dat naar aanleiding van een door klager tegen deze beslissing ingebracht bezwaar de Pensioenraad bij beslissing van 2 April 1924 dit bezwaar ongegrond heeft verklaard op de volgende overwegingen:

dat, zooals uit door het Bestuur der Rijksverzekeringsbank verstrekte inlichtingen is gebleken, reclamant belast werd met bovenbedoelde controle, nadat met dat Bestuur een overeenkomst ter zake was aangegaan;

dat hij derhalve, krachtens overeenkomst werkzaam zijnde, niet tot geneesheer belast met bedoeld toezicht door dat Bestuur d.i. door het daartoe bevoegd gezag werd benoemd, en dus uit dien hoofde niet is ambtenaar in den zin van eerstgenoemde wet;

dat toch eene dienstbetrekking die haren grond vindt in eene burgerrechtelijke overeenkomst, waarbij het overheidsorgaan en de functionnaris partij waren en die dus het resultaat is van twee overeenstemmende wilsverklaringen omtrent prestatie en contraprestatie, principieel verschilt van eene die tot stand is gekomen door eene eenzijdige wilsverklaring — in den vorm eener benoeming — van het bevoegd gezag, waaraan de benoemde zich vrijwillig heeft

onderworpen en dat juist dit eigen karakter van het ambtelijk dienstverband een der factoren is die het ambtenaarsschap typeeren;

dat reclamant uiteraard bij de na mondeling overleg aangegane mondelinge overeenkomst verplichtingen op zich heeft genomen en dat dus, hetgeen hij in zijn bezwaarschrift aanvoert omtrent de prestaties die op hem als geneesheer, belast met het bedoelde toezicht, rusten en omtrent het verbod tot het uitoefenen van particuliere praktijk bij ambtenaren der Rijksverzekeringsbank niets bewijst voor de gegrondheid van zijne meening, dat hij als ambtenaar fungeert;

dat zijn beroep op de geneeskundigen, die eene gelijkwaardige betrekking bekleeden in dienst der gemeente Amsterdam, met wie vermoedelijk de gemeente-artsen worden bedoeld, niet opgaat, omdat die artsen eene aanstelling hebben van het gemeentebestuur;

dat, had reclamant wèl eene benoeming van het bevoegd gezag, hij toch niet onder de Pensioenwet zou vallen, omdat, waar in het Koninklijk Besluit van 5 April 1911 No. 24, dat vaststelt welke de aan het Bestuur der Rijksverzekeringsbank ondergeschikte ambtenaren dier bank zijn, de geneesheer, belast met het geneeskundig toezicht op het personeel dier bank niet wordt genoemd, hij niet zou behooren tot de ambtenaren, bedoeld in artikel 4, eerste lid, h. dier wet;

dat, waar de Pensioenwet 1922 niet op reclamant van toepassing is, een pensioensgrondslag niet voor hem kan worden vastgesteld;

Overwegende dat klager in zijn tegen deze beslissing gericht klaagschrift uitvoerig betoogt, dat hij wel is ambtenaar als bedoeld onder letter h van art. 4 (1) der Pensioenwet en heeft geconcludeerd tot vernietiging van de beroepen beslissing en vaststelling van zijn pensioensgrondslag;

Overwegende dat de Pensioenraad bij contra-memorie het volgende heeft aangevoerd:

1. In onze beschikking van 2 April 1924, A. D. II no. $\frac{110.2}{101}$ VII, hebben wij reeds uiteengezet, waarom, naar onze meening, appellant geen ambtenaar is in den zin der Pensioenwet 1922 (Staatblad no. 240).

2. Steun voor onze meening, dat hij, die krachtens privaatrechtelijk arbeidscontract is te werk gesteld, niet heeft de hoedanigheid van ambtenaar vinden wij o.a. in het navolgende:

3. Het ontwerp- „Drucker" tot regeling van de arbeidsovereenkomst bepaalde in artikel 64, 2e lid, dat ten aanzien van personen in dienst van den Staat, Provincie, Gemeente of Waterschap de bepalingen dier wet, voor zooveel noodig, bij bijzondere wetten toepasselijk worden verklaard, want, zoo luidde de toelichting, „de verhouding van den Staat tot de personen in zijn dienst ligt geheel buiten het gebied van het privaatrecht".

4. Bij de behandeling van het tegenwoordige artikel 1637 z van het Burgerlijk Wetboek, waarin o.a. is bepaald, dat de bepalingen van den zevenden titel van dat wetboek niet van toepassing zijn

ten aanzien van personen in dienst van den Staat, Provincie, Gemeente, Waterschap of eenig ander publiekrechtelijk lichaam, zeide Minister Van Raalte in de Eerste Kamer der Staten-Generaal o.a.:

„Het onderscheid moet worden gemaakt, omdat bij het in dienst zijn van een publiekrechtelijk lichaam een element is, dat in de privaatrechtelijke verhoudingen niet is terug te vinden. Dat is namelijk het gezag, dat is het element van te zijn in dienst der Overheid." M.a.w. dus, de privaatrechtelijke bepalingen van het arbeidscontract kunnen nooit van toepassing zijn op de publiekrechtelijke verhouding tusschen b.v. den Staat en den ambtenaar. Er bestaat tusschen het openbaar lichaam en den ambtenaar in zijn dienst een band, doch het karakter van dien band sluit elke gedachte aan een privaatrechtelijk contract tusschen twee omtrent prestatie en contraprestatie, tot overeenstemming gekomen partijen uit. De verhouding tusschen den ambtenaar en den Staat is er eene van publiekrechtelijken aard; de ambtenaar is orgaan van den Staat, hij is degene, door wiens tusschenkomst de Staat zijn wil ten uitvoer brengt. Tot het scheppen van zulk een orgaan van den publieken dienst, uitvoerder van den Staatswil, is noodig eene benoeming, eene eenzijdige wilsverklaring van het Staatsgezag, waarbij aan hem die benoemd wordt, een deel der overheidstaak wordt opgedragen.

5. Ook de Hooge Raad besliste, dat „de wet op de arbeidsovereenkomst van 13 Juli 1907 (Staatsblad no. 193) niet toepasselijk is op de verhouding van den ambtenaar tot den Staat" (Weekblad van het Recht no. 10927).

Waar dus volgens al het bovenstaande de dienstverhouding tusschen een openbaar lichaam en zijne ambtenaren niet beheerscht kan worden door een privaatrechtelijke overeenkomst, kunnen nooit zij, die krachtens zulk eene overeenkomst aan zoodanig lichaam diensten bewijzen, het karakter dragen van ambtenaar.

6. Wij kunnen ook een beroep doen op verschillende buitenlandsche schrijvers van naam, die aan de verhouding tusschen den ambtenaar en het publiekrechtelijk lichaam dat hij dient, het contractueel karakter ontzeggen. Verwezen zij naar: Gönner, Otto Mayer (Deutsches Verwaltungsrecht blz. 220, II), Jellinek (System der subjectiven öffentlichen Rechte) 2e druk blz. 177:

„Sie (het scheppen van het dienstverband) ist ein Unterwerfungsvertrag, durch welchen sich der in den Staatsdienst Berufende einer gesteigerten Staatlichen Gewalt unterwirft."

Zoo zegt Gareis:

De nieuwe dogma's hebben de verdienste „der Privatrechtlichen Auffassung der Staatsverhältnissen den Todesstoss gegeben zu haben".

7. Gewezen moge voorts nog worden op den volgenden passus in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal omtrent hoofdstuk I der Staatsbegrooting voor 1924 met betrekking tot de formeel-juridische bevoegdheid der Regeering tot salarisvermindering der ambtenaren:

„Voor hen, die eene ambtelijke functie vervullen, gelden de regelingen ten aanzien van die functie, ook ten aanzien van het salaris, door de Overheid gesteld. Het eigenaardige dezer regelingen is, dat zij door de Overheid, krachtens haar gezag, dat zij met niemand deelt, niet anders dan eenzijdig kunnen worden vastgesteld en gewijzigd. De aanvaarding van een ambt is dus niet het aangaan eener *overeenkomst* met onveranderlijke termen, maar eene *daad*, waardoor men komt te staan onder vigueur der regelingen, die voor het ambt gelden en die steeds voor wijziging vatbaar zijn."

8. Artikel 4 der Pensioenwet 1922 bepaalt dat een aantal personen, in dienst van openbare lichamen o.a. de ambtenaren bij de Rijksverzekeringsbank, voor de toepassing van die wet als ambtenaren in den zin van artikel 3 worden beschouwd. Uit de omstandigheid dat de betrokkenen om als ambtenaar in dien zin te kunnen worden aangemerkt, uitdrukkelijk met dezen moesten worden gelijkgesteld, mag niet worden afgeleid, dat zij tot het lichaam in welks dienst zij zich verbinden, in eene andere dienstverhouding staan dan zij, bedoeld in artikel 3, tot het lichaam dat zij dienen. Artikel 4 handelt ook over personen, in dienst van niet openbare lichamen (bijzondere inrichtingen van onderwijs). Uiteraard kan de dienstbetrekking van dezen slechts op privaatrechtelijken grondslag berusten. Maar even vanzelfsprekend is het dat het dienstverband b.v. van de ambtenaren der Rijksverzekeringsbank op gelijke publiekrechtelijke basis steunt als dat van alle andere personen in publieken dienst. Indien die ambtenaren uit 's Rijks kas bezoldigd werden, zouden zij onder artikel 3 vallen. Niet dus omdat hunne dienstbetrekking een ander karakter draagt, maar alleen omdat zij uit de kas der Rijksverzekeringsbank worden gesalarieerd — zij het dan ook dat het salaris voor de helft door het Rijk wordt vergoed — en hunne wedde derhalve niet voldoet aan den in artikel 3 gestelden eisch, was hunne opneming in artikel 4 noodig. Zij zijn, wat hun van de onder artikel 3 vallende ambtenaren afwijkend karakter betreft, van hetzelfde type als de onder lit. L. van artikel 4 bedoelde ambtenaren van gemeentelijke instellingen.

9. Appellant ontkent thans in het klaagschrift, dat hij krachtens arbeidsovereenkomst werkzaam is. Uit het schrijven van het Bestuur der Rijksverzekeringsbank van 23 October 1922 S. G. No. 3718, blijkt echter, dat hij zijn arbeid wel degelijk heeft aanvaard na een met dat Bestuur gesloten overeenkomst, welke overeenkomst, blijkens nader schrijven van dat College van 12 April 1923, no. 1052, mondeling werd aangegaan.

10. Klagers betoog, dat eene zoodanige overeenkomst niet tot stand kan zijn gekomen, omdat de inhoud daarvan niet is weergegeven in den, aan hem gerichten brief van 8 September 1911, S. G. no. 52068, is reeds daarom niet juist, omdat de mondeling gesloten arbeidsovereenkomst geen bevestiging door een schriftelijk stuk behoeft. Bedoeld schrijven strekte overigens uitsluitend, om aan appellant mede te deelen, dat de Minister van Landbouw, Nijverheid

en Handel zich met de gesloten overeenkomst had vereenigd. In dien brief behoefde dus niet eene volledige omschrijving van de rechten en verplichtingen van partijen te worden opgenomen. Overigens omvat, naar onze meening, „het geneeskundig toezicht op het personeel der Rijksverzekeringsbank" ook de in het klaagschrift omschreven werkzaamheden, die, volgens appellant, indien met hem eene overeenkomst ware aangegaan, afzonderlijk zouden moeten worden gehonoreerd. Immers het keuren van ambtenaren der Bank, in verband met de afvloeiïng en het deelnemen aan conferenties zijn bemoeiingen die rechtstreeks verband houden met zijne controleerende medische functie.

11. Had appellant wèl eene benoeming van het bevoegd gezag, dan zou hij — wij wezen er reeds in onze beschikking van 2 April 1924 op — toch niet ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922 zijn, omdat hij niet behoort tot de in artikel 4 sub h dier wet aan „(het) bestuur (der Rijksverzekeringsbank) ondergeschikte ambtenaren". Lit. h van artikel 4 is overgenomen uit de wet van 29 April 1901 (Staatsblad no. 91).

12. Het Koninklijk Besluit van 19 Juni 1901, no. 33, wees de in die wet bedoelde ondergeschikte ambtenaren aan. Het werd vervangen door het Koninklijk Besluit van 27 Maart 1907, no. 38, waarvoor in de plaats trad het Koninklijk Besluit van 5 April 1911, no. 24. In geen dezer besluiten, die verschillende malen gewijzigd en aangevuld werden, werd de geneeskundige, belast met de medische contrôle op het personeel der bank, opgenomen.

Wat het recht betreft:

Overwegende dat de inhoud der beroepen beslissing geen voldoend inzicht geeft in den gedachtengang van den Pensioenraad, als resultaat waarvan die Raad, aannemende dat klager zijn arbeid voor de Rijksverzekeringsbank verricht ingevolge arbeidsovereenkomst, hem op dien grond de hoedanigheid van ambtenaar *in den zin der Pensioenwet* ontzegt;

Overwegende dat de contra-memorie de zaak niet duidelijker maakt en den indruk geeft alsof de Raad op twee gedachten hinkt;

Overwegende dat immers de in de 3e en 4e alinea van dit gedingstuk weergegeven aanhalingen, waar zeer stellig de leer wordt verkondigd, dat elke dienstbetrekking bij de overheid wegens de bijzondere hoedanigheid van deze werkgeefster een publiekrechtelijk karakter draagt en niet door privaatrechtelijke arbeidsovereenkomst tot stand kan komen, niet kan leiden tot de door den Pensioenraad genomen beslissing;

Overwegende toch dat die Raad, immers aannemende dat klager in dienstbetrekking staat tot het Bestuur der Rijksverzekeringsbank, bij aanvaarding van de in die citaten verkondigde leer tot de conclusie zou moeten komen, dat deze betrekking niet anders kan zijn dan van publiekrechtelijken aard en dus niet kan zijn tot stand gekomen door een privaatrechtelijke arbeidsovereenkomst;

Overwegende dat in de aanhalingen, voorkomende in de 6e en 7e

alinea der contra-memorie, die leer niet in zoo absoluten vorm wordt gesteld, al is het mogelijk dat ze wel aldus bedoeld is;

Overwegende dat immers hier wel wordt gesteld, dat *de ambtenaar* tegenover de overheid staat in publiekrechtelijke dienstbetrekking, geheel verschillend van de privaatrechtelijke, die door arbeidsovereenkomst tot stand komt, maar dat hierbij de vraag open blijft, wie als ambtenaar wordt beschouwd en de mogelijkheid bestaat, dat daarmede alleen wordt gedoeld op hen, wier functie meebrengt, dat zij als orgaan der overheid optreden;

Overwegende dat, indien dit de bedoeling is, deze aanhalingen voor de te beslissen zaak niet van eenig belang zijn, daar zij dan alleen betrekking hebben op ambtenaren in algemeen staatsrechtelijken zin, maar niet op ambtenaren in den bijzonderen zin der Pensioenwet 1922;

Overwegende dat deze Raad de aldus beperkte leer juist acht en dan ook in zeer vele naar aanleiding van de Invaliditeitswet gegeven uitspraken consequent heeft geoordeeld, dat ook in den overheidsdienst privaatrechtelijke betrekkingen voorkomen en dat de vraag, of een betrekking in dienst der overheid van privaat- of van publiekrechtelijken aard is, voor elk geval afzonderlijk moet worden beoordeeld met inachtneming van den aard der te verrichten werkzaamheden en de plaats van den functionnaris in het openbaar bestuur, terwijl dan voorts werd aangenomen, dat, is de dienstbetrekking van publiekrechtelijken aard, zij *niet kan zijn* tot stand gekomen door privaatrechtelijke arbeidsovereenkomst, doch in het andere geval juist langs den weg eener zoodanige overeenkomst *moet zijn* tot stand gekomen;

Overwegende dat noch de wet op de arbeidsovereenkomst, noch de Invaliditeitswet, noch de Pensioenwet 1922 tusschen de verschillende opvattingen omtrent de publiekrechtelijke dienstbetrekking een keus doet;

Overwegende dat immers art. 1376 z. Burgerlijk Wetboek bepaalt, dat de bepalingen van dat wetboek omtrent de arbeidsovereenkomst op overheidsdienst niet van toepassing zijn, waarmede geenszins is beslist, dat die dienst niet van privaatrechtelijken aard kan zijn, en dat het geven van zoodanige beslissing ook stellig niet in de bedoeling van den wetgever heeft gelegen, doch de bepaling juist is gegeven om geschillen, uit het hierboven aangeduide verschil in theorie voortspruitende, eens en vooral te voorkomen;

Overwegende dat voorts de Invaliditeitswet met het begrip „arbeid in loondienst" naar de vaste jurisprudentie van dezen Raad alleen doelt op arbeid ingevolge privaatrechtelijk arbeidscontract, terwijl onder dat begrip toch blijkens verschillende van hare bepalingen wel degelijk vallen dienstbetrekkingen bij den Staat en andere publiekrechtelijke lichamen;

Overwegende dat eindelijk de Pensioenwet bij de definieering van het begrip ambtenaar wel vordert, dat deze „een betrekking bekleedt", doch niet den eisch stelt, dat die betrekking moet zijn van

publiekrechtelijken aard en evenmin uitsluit het geval, dat zij door privaatrechtelijke overeenkomst tot stand is gekomen;

Overwegende dat de Pensioenwet ongetwijfeld bedoelt, dat als ambtenaren voor hare toepassing ook worden aangemerkt zij, die betrekkingen bekleeden, welke naar de rechtspraak van dezen Raad zuiver privaatrechtelijk zijn en dus door arbeidsovereenkomst in het leven moeten zijn geroepen, b.v. die van arbeider aan een gemeentelijke gasfabriek;

Overwegende dat deze Raad dus van meening is, dat de grond, waarop de beroepen beslissing berust, deze niet rechtvaardigt;

Overwegende dat echter ook deze Raad, zij het op geheel andere gronden, niet aanneemt, dat klager is ambtenaar in den zin der Pensioenwet;

Overwegende dat er vooreerst reden bestaat om te betwijfelen, of hier wel een dienstbetrekking — hetzij dan van publiek- of van privaatrechtelijken aard — aanwezig is en niet veeleer moet worden aangenomen dat klager, die zelfstandig de praktijk als geneesheer uitoefende en dit op den huidigen dag nog doet en die, naar hij ter terechtzitting heeft verklaard, nevens zijn arbeid voor de Rijksverzekeringsbank ook dergelijke werkzaamheden verricht voor andere instellingen of ondernemingen, waarvoor hij eveneens wordt beloond met een bedrag in geld, naar tijdsruimte berekend, bij dit een en ander zijn zelfstandigheid heeft bewaard, zijn arbeid voor de Bank evenals die voor bedoelde andere instellingen of ondernemingen verricht als onderdeel van zijn praktijk, zij het ook tegen betaling niet per verrrichting maar in abonnement, en dus niet is te beschouwen als ondergeschikte van het Bankbestuur, zijnde toch ondergeschiktheid een onmisbaar vereischte voor het bestaan van eenige dienstbetrekking, hetzij van publiek- of van privaatrechtelijken aard;

Overwegende dat — wat hiervan zij — klager niet voldoet aan de eischen, die art. 3 (1) der Pensioenwet stelt aan de hoedanigheid van ambtenaar, daar immers vaststaat, dat zijn belooning niet wordt gekweten uit de inkomsten van Rijk, provincie, gemeente, waterschap, veenschap of veenpolder, doch uit de inkomsten der Rijksverzekeringsbank;

Overwegende dat hij dan ook terecht oordeelt, dat die hoedanigheid alleen kan berusten op letter h van art. 4 (1) der wet, dus op het feit, dat hij zou zijn een der aan het Bankbestuur ondergeschikte ambtenaren;

Overwegende dat, ook afgezien van de bepaling van art. 3 (1), de hoedanigheid van ambtenaar niet kan worden verkregen dan door benoeming door — waaronder deze Raad ook verstaat overeenkomst met — het tot benoeming bevoegde gezag;

Overwegende dat art. 15 (1) der Ongevallenwet 1901, zooals dat heeft gegolden tot 1 Januari 1921 en het daarvoor op dien datum in de plaats getreden art. 4 (1) der Wet op de Rijksverzekeringsbank 1920, St. 780, eensluidend bepalen dat de aan het Bestuur dier Bank ondergeschikte ambtenaren door de Kroon worden benoemd;

Overwegende dat wel nadere bepalingen dezer beide wetten de gelegenheid openen om bij algemeenen maatregel van bestuur te bepalen, dat de benoeming der ambtenaren of van sommige hunner zal geschieden door den Minister met de uitvoering der wet belast en dat bij Koninklijk besluit van 10 Mei 1907, St. 98, inderdaad zoodanige maatregel is uitgevaardigd, waarin zijn opgesomd de categorieën van ambtenaren, wier benoeming door den Minister zal geschieden, doch dat in die opsomming ambtenaren met een functie, ook maar eenigermate overeenkomend met de door klager bekleede, niet voorkomen;

Overwegende dat, waar feitelijk vaststaat, dat klagers functie hem is opgedragen door het Bankbestuur onder goedkeuring van den Minister van Landbouw, hij niet kan zijn ambtenaar, ondergeschikt aan het Bestuur der Rijksverzekeringsbank, als zijnde niet benoemd door de Kroon, het eenige tot zoodanige benoeming bevoegde gezag;

Overwegende dat dus bij de aangevallen beslissingen terecht geweigerd is voor klager een pensioensgrondslag vast te stellen;

Recht doende in Naam der Koningin!

Bevestigt, doch op geheel andere gronden, de beslissing, waartegen het beroep is gericht.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 24 Juni 1924.

(1924. D. No. 36; I. No. 10).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 61 (2) der Pensioenwet 1922 (Stbl. No. 240).
Hoofd- en nevenbetrekkingen.
Op grond van aard en bestemming worden als één geheel beschouwd de diensten die bij elkaar aansluiten en de loopbaan als ambtenaar (onderwijzer) in verschillende rangen vormen.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

V. te A., klager niet verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat klager, die gelijktijdig de betrekkingen bekleedde van hoofd eener school van uitgebreid lager onderwijs te A. en leeraar aan de Zeevaartschool aldaar, geneeskundig is onderzocht voor wat betreft zijn geschiktheid voor laatstgenoemde betrekking en dat naar aanleiding van het omtrent dit onderzoek uitgebrachte rapport de Pensioenraad den 9 October 1922 heeft beslist, dat dit rapport voor zooveel den eisch van invaliditeit betreft, grond oplevert tot toekenning van pensioen;

Overwegende dat klager daarop met ingang van 15 October 1922 eervol uit de laatstgenoemde betrekking is ontslagen.

Overwegende dat de Pensioenraad hem bij beslissing van 30 October 1923 krachtens de artt. 48 (1) c., 54, 56 (1) en 108 der Pensioenwet 1922 over een diensttijd van 12 jaren, 6 maanden en 26 dagen met ingang van 15 October 1922 een jaarlijksch pensioen heeft toegekend van f 167, zijnde 30 % van de middelsom der pensioensgrondslagen over het tijdvak van 1 Januari 1920 tot 15 October 1922;

Overwegende dat klager, nadat de Pensioenraad hem had medegedeeld, dat in den voormelden diensttijd was medegeteld de tijd van 1 Juni 1911 tot 13 Augustus 1912, toen hij de betrekking bekleedde van leeraar aan de Zeevaartschool te A., tegen de zooeven vermelde beslissing bezwaar heeft ingebracht, verlangende hij dat die diensttijd bij deze pensionneering niet in aanmerking zou komen;

Overwegende dat de Pensioenraad bij nadere beslissing van 31 Januari 1924 dit bezwaar ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat klager tegen deze beslissing beroep heeft ingesteld en bij klaagschrift in hoofdzaak heeft aangevoerd:

dat hij in hoofdbetrekking is werkzaam geweest: *a.* als onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs in verschillende gemeenten van 1 September 1906 tot 1 Juni 1911, *b.* als leeraar Engelsch aan de Zeevaartschool te A. van 1 Juni 1911 tot 13 Augustus 1912 en *c.* als onderwijzer (hoofd) bij het openbaar onderwijs in de gemeente A. van 13 Augustus 1912 af en nu nog;

dat hij bovendien in bijbetrekking is werkzaam geweest: als leeraar Engelsch aan de zeevaartschool te A. van 1 Januari 1913 tot 1 Januari 1914, als leeraar handteekenen aan de zeevaartschool te A. van 1 April 1913 tot 15 October 1922 en als onderwijzer en hoofd bij het herhalingsonderwijs;

dat als criterium voor de toepassing van art. 61 (2) der wet moet gelden dat, waar pensioen uit bijbetrekkingen wordt verleend, de hoofdbetrekkingen niet mede in aanmerking komen;

Overwegende dat klager op deze gronden heeft verzocht de beslissing van den Pensioenraad niet te handhaven en te bepalen dat de diensttijd, doorgebracht in de betrekking hierboven als hoofdbetrekking onder *b.* vermeld voor de in dit geding bekende pensionneering niet medetelt;

Overwegende dat de Pensioenraad bij contra-memorie klagers stellingen uitvoerig heeft bestreden, in hoofdzaak op grond:

dat de vraag, welke betrekkingen als hoofd-, welke als bijbetrekkingen zijn aan te merken, voor de toepassing der wet onverschillig is, dat alleen de vraag is welke vroegere betrekkingen met de aangehoudene op grond van aard en bestemming der bewezen diensten als één geheel kunnen worden beschouwd;

dat in casu naar dezen maatstaf met de aangehouden betrekking van hoofd eener lagere school als één geheel kunnen worden beschouwd klagers vroegere betrekkingen bij het lager onderwijs, doch niet de van 1 Juni 1911 tot 13 Augustus 1912 vervulde betrekking van leeraar aan de zeevaartschool, die veeleer één geheel uitmaakt met de door hem later aan die school vervulde betrekkingen, zoodat de daarin doorgebrachte diensttijd bij de bovenvermelde pensionneering terecht is medegeteld;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat blijkens den inhoud der gedingstukken de in het klaagschrift gedane feitelijke mededeelingen omtrent de door klager vervulde betrekkingen juist zijn;

Overwegende dat naar het oordeel van dezen Raad de betrekkingen, door hem als hoofdbetrekkingen aangeduid, die wat den tijd betreft onmiddellijk bij elkaar aansluiten en te zamen klagers loopbaan als onderwijzer in verschillende rangen vormen, naar aard en bestemming der bewezen diensten als één geheel moeten worden beschouwd, zoodat, nu hij een dezer betrekkingen is blijven bekleeden, de diensttijd in deze betrekkingen — dus ook die in de gedurende het tijdvak van 1 Juni 1911 tot 13 Augustus 1912 vervulde betrekking van leeraar aan de zeevaartschool — voor de bepaling van het recht op en het bedrag van het hem wegens ontslag uit een andere betrekking toekomende pensioen niet medetellen;

Overwegende dat dus, met vernietiging van de beslissing, waartegen het beroep is gericht, het door klager tegen de beslissing van 30 October 1923 ingebrachte bezwaar gegrond moet worden verklaard;

Overwegende dat het niet-medetellen van voormeld tijdvak geenerlei invloed heeft op het recht op en het bedrag van het bij die beslissing toegekende pensioen, zoodat die beslissing overigens in stand kan blijven;

Recht doende in Naam der Koningin!

Vernietigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht;

Verklaart gegrond het door klager tegen de beslissing van 30 October 1923 ingebrachte bezwaar;

Verstaat, met wijziging in zoover van laatstgemelde beslissing, dat voor de bepaling van het recht op en het bedrag van het daarbij toegekende pensioen niet heeft medegeteld de diensttijd en de grondslag in de door hem van 1 Juni 1911 tot 13 Augustus 1912 bekleede betrekking van leeraar aan de zeevaartschool te A.

OFFICIEEL GEDEELTE.

BESLUIT *van den 26sten Januari 1925 (Stbl. n°. 22), tot herziening van den bij Koninklijk besluit van 31 Juli 1922* (Nederlandsch Staatsblad *n°. 475,* Indisch Staatsblad *1924 n° 178) vastgestelden algemeenen maatregel van bestuur ingevolge artikel 32 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 23 van de Wet op de Krijgstucht.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Koloniën, van Justitie, van Marine en van Oorlog van 8 October 1924, 1e Afdeeling, n°. 29*a*, van 23 October 1924, 2e Afdeeling A, n°. 843, van 5 November 1924, Afd. B, 1e Bureau n°. 58 en van 11 November 1924, Ie Afd., n°. 192;

Overwegende, dat het noodig is, den bij Ons besluit van 31 Juli 1922 (*Nederlandsch Staatsblad* n°. 475, *Indisch Staatsblad* 1925, n°. 178) vastgestelden algemeenen maatregel van bestuur ingevolge art. 32 van het Wetboek van Militair Strafrecht en art. 23 van de Wet op de Krijgstucht, ten aanzien van de daarin voorkomende bepalingen betreffende de straf- en de tuchtklassen in Nederlandsch-Indië voor de zeemacht en de in art. 63 onder 1°. van het genoemde Wetboek bedoelde militairen te herzien;

Den Raad van State gehoord (advies van 16 December 1924 n°. 34);

Gelet op het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van 24 December 1924, 1e Afdeeling n°. 54, van 7 Januari 1925, 2e Afdeeling A, n°. 768, van 17 Januari 1925, 1e Afdeeling B, 1e Bureau, n°. 62, 22 Januari 1925, Ie Afd. n°. 6;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Eenig artikel.

De bij Ons besluit van 31 Juli 1922 (*Nederlandsch Staatsblad* n°. 475, *Indisch Staatsblad* 1924, n°. 178) vastgestelde algemeene maatregel van bestuur, ingevolge artikel 32 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 23 van de Wet op de Krijgstucht betreffende de straf- en de tuchtklassen voor de zee- en voor de landmacht, ondergaat de navolgende wijzigingen:

I. Artikel 3 vervalt.

II. De tweede zin van artikel 40 wordt gelezen als volgt:
„De Gouverneur-Generaal is bevoegd dienaangaande nadere voorschriften te geven."

III. Artikel 59 vervalt.

IV. In artikel 60 vervallen de woorden: „en, voor zoover aangaat personen, ingevolge artikel 3 in de klasse van discipline voor de landmacht in eene der koloniën of bezittingen van het Rijk buiten Europa geplaatst, de commandeerende officier onder wiens bevel zij staan".

V. Artikel 61 wordt gelezen als volgt:
„De bevoegdheden, voor Onze Minister van Marine voortvloeiende uit de artikelen 1, derde lid, 5, eerste lid, 6, 7, eerste lid, 8, tweede lid, 15, 17, tweede lid, 19, 22, laatste lid, 32, laatste lid, 34, 42, eerste lid, 47, tweede lid, en 48 komen, voor zoover de strafklasse in *Nederlandsch-Indië* voor de Zeemacht betreft, toe aan den Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indië*.
De Gouverneur-Generaal heeft het recht deze bevoegdheden, zoomede die, welke art. 40 hem toekent, over te dragen aan eene door hem aangewezen autoriteit van de Zeemacht in *Nederlandsch-Indië*.
Het verslag, bedoeld in het eerste lid van artikel 10, en de kennisgevingen ingevolge het tweede lid van artikel 10 en ingevolge artikel 49 geschieden ten aanzien van de strafklasse in *Nederlandsch-Indië* voor de Zeemacht aan den Gouverneur-Generaal."

VI. Het tweede lid van artikel 64 wordt gelezen als volgt:
„Bovendien bestaat aan boord van elk oorlogsschip gelegenheid tot het ten uitvoer leggen der straf van plaatsing in eene tuchtklasse, met uitzondering van die schepen, welke daarvoor naar het oordeel van Onzen Minister van Marine of — voor zoover het schepen betreft, die staan onder het opperbevel van den Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indië* — naar het oordeel van dezen Landvoogd niet in aanmerking komen."

VII. Artikel 64 vervalt.

VIII. Het eerste lid van artikel 70 wordt gelezen als volgt:
„Het opperbeheer der tuchtklassen aan boord berust bij Onzen Minister van Marine."

IX. Artikel 82 wordt gelezen als volgt:
„De bevoegdheden, voor Onzen Minister van Marine voortvloeiende uit de artikelen 70, eerste lid, en 80, komen, voor zoover betreft de tuchtklassen aan boord van schepen onder het opperbevel van den Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indië*, aan dezen Landvoogd toe.
De Gouverneur-Generaal heeft het recht deze bevoegdheid over te

dragen aan een door hem daartoe aangewezen autoriteit van de Zeemacht in *Nederlandsch-Indië*."

X. Het gestelde onder *b* in het eerste lid van artikel 83 wordt gelezen als volgt:

„*b.* in *Nederlandsch-Indië* voor de Zeemacht, in inrichtingen of aan boord van vaartuigen daartoe tijdelijk bestemd door den Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch-Indië* of van zijnentwege door eene door hem aangewezen autoriteit van de Zeemacht in *Nederlandsch-Indië*."

Onze Ministers van Koloniën, van Justitie, van Marine en van Oorlog zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

's-Gravenhage, den 26sten Januari 1925.

WILHELMINA.

De Minister van Koloniën,
DE GRAAFF.

De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.

De Minister van Marine,
E. P. WESTERVELD.

De Minister van Oorlog,
VAN DIJK.

Uitgegeven den *negenden* Februari 1925.

De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.

BESLUIT *van den 22sten December 1924,* (Stbl. *n°. 574), tot wijziging van het Koninklijk besluit van 10 Juni 1915* (Staatsblad *n°. 239), houdende regeling der toelagen aan advocaten-raadslieden van beklaagden, wier zaak voor het Hoog Militair Gerechtshof moet dienen, of die naar een Krijgsraad bij de landmacht zijn verwezen.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Justitie van 18 December 1924, 2e Afdeeling A, n°. 852;

Hebben goedgevonden en verstaan:

op het tijdstip van inwerkingtreding van de wet van 21 November 1924 (*Staatsblad* n°. 533) vervalt artikel II van Ons besluit van 10 Juni 1915 (*Staatsblad* n°. 239), houdende regeling der toelagen aan advocaten-raadslieden van beklaagden, wier zaak voor het Hoog Militair Gerechtshof moet dienen, of die naar een Krijgsraad bij de landmacht zijn verwezen.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

's-Gravenhage, den 22sten December 1924.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.

Uitgegeven den *dertigsten* December 1924.

De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.

Geheimhouding van vonnissen.

Ministerieele kennisgeving van 14 Januari 1925, VIIde Afd., nr. 243 H. (Legerorders 1925, No. 24).

Meermalen komt het voor, dat, o.a. in verband met de uitvoering van de artt. 23 en 44 van de Dienstplichtwet, de justitieele autoriteiten inlichtingen of uittreksels uit het onder hun beheer staand strafregister verstrekken aan commandanten van korpsen, enz.

In verband met een verzoek van den Minister van Justitie wordt de aandacht er op gevestigd, dat de bedoelde gegevens geheim gehouden moeten worden voor anderen dan de autoriteiten, die bij de zaak zijn betrokken.

Geleiden van militairen, die voor den Krijgsraad moeten terechtstaan.

Ministerieele kennisgeving van 27 Februari 1925, IIde Afd., nr. 81 (Legerorder nr. 83).

Ter kennis van de landmacht wordt gebracht, dat het in het algemeen niet noodig is, dat militairen, die voor den krijgsraad moeten terechtstaan en zich niet in voorarrest bevinden, onder geleide naar 's-Hertogenbosch worden gebracht. Zij zullen opdracht moeten ontvangen om naar 's-Hertogenbosch te gaan en zich op het bepaalde uur bij den krijgsraad te melden.

Wordt om de een of andere reden toch een geleide gewenscht geacht, dan zal het geleide kunnen bestaan uit één man der politietroepen (meerdere van den beklaagde), gewapend met klewang en gummistok.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Militaire Strafwetgeving voor Suriname en Curaçao.

Bij Koninklijke Besluiten van 17 Februari 1925 (Stbl. nos. 39 en 40) zijn in de militaire strafwetgeving voor Suriname [1]) en in die voor Curaçao [2]) de, door de onlangs plaats gehad hebbende overbrenging van het Hoog Militair Gerechtshof van Utrecht naar 's-Gravenhage, noodig geworden wijzigingen, aangebracht.

Bovendien wordt er door in de „Invoeringsbepalingen Militair Straf- en Tuchtrecht" voor de beide gewesten een nieuw artikel 11bis ingevoegd, luidende:

„Het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage neemt in eersten en laatsten aanleg kennis van de strafbare feiten, begaan door in $\frac{\text{Suriname}}{\text{Curaçao}}$ aanwezige opper- en hoofdofficieren en door den Commandant van de Troepen in $\frac{\text{Suriname}}{\text{Curaçao}}$, onverschillig welken rang hij bekleedt."

De Koninklijke Besluiten treden met 1 April 1925 in werking.

De eerste gewone zitting van het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage.

Het Hoog Militair Gerechtshof hield 16 Januari 1925 zijn eerste openbare zitting voor het behandelen van strafzaken, welke reeds bij het oude Hof te Utrecht waren aangebracht doch niet afgehandeld waren.

Mr. H. Th. Gerlings trad namens de Utrechtsche advocaten in die zaken op en richtte eerst het woord tot het Hof en sprak het als volgt toe: „Hoogedelgestrenge Heeren, President en leden van het Hoog Militair Gerechtshof, mijnheer de Advocaat-Fiskaal, mijnheer de Griffier. Toen Uw Hof kort geleden Utrecht ging verlaten, had ik als Voorzitter der Vereeniging van Advocaten geadmitteerd bij Uw Hof het voorrecht bij het eindigen der laatste zaak een enkel woord te zeggen. Mag ik nu, op 't oogenblik dat Uw Hof hier in den Haag, zijne werkzaamheden gaat voortzetten bij den aanvang van de eerste

[1]) Vastgesteld bij K. B. van 16 October 1922 (Staatsblad no. 577) M. R. T. Deel XVIII, bladz. 295.

[2]) Vastgesteld bij K. B. van 16 October 1922 (Staatsblad no. 578) M. R. T. Deel XVIII, bladz. 295.

zaak ook eenige oogenblikken Uwe aandacht vragen. Ook thans beleven wij weder de waarheid, dat het einde tevens het begin moet zijn van iets anders, dat er geen scheidingen doch slechts onderscheidingen mogen worden erkend. En daarom wil ik beginnen zooals ik in Utrecht ben geëindigd. Uw College had altijd open oog en oor voor de nieuwe stroomingen die zich op strafrechtelijk gebied baan breken. Ja mochten wij het beleven, dat de nieuwe gedachten die aldus zijn te omschrijven „De strafrechtspleging is een deel van het opvoedingswerk" werden verwezenlijkt. Bij opvoeding worde de vrees-aanjaging en leed-toebrenging veranderd in liefde geven en steunverleening; mochten wij het beleven dat van onze gedachten ook onze strafrechtspleging geheel wordt doordrongen, dat de maatschappij zelf zorgt voor zijn misdadige en dus in geestelijke of moreele ontwikkeling achtergebleven leden en de Staat alleen regelend en toezichthoudend optreedt, ik twijfel niet of Uw College zou, hoezeer wij ons thans dien toestand in verband met de legerorganisatie niet kunnen denken, oogenblikkelijk de juiste plaats weten in te nemen. Voor afzienbaren tijd zal echter Uwe taak liggen in het berechten en zoo noodig straffen van hen die in strijd met de wetten of wettelijke regelingen handelden. Wanneer ik U mijnheer de President daar weer zie zitten, dan denk ik aan het gezegde: „On revient toujours à son premier amour" en wil ik U namens de leden onzer vereeniging van harte welkom heeten. Wij zijn niet haatdragend en vergeven U dat U ons ging verlaten en al mogen wij het betreuren, dat het Hof uit Utrecht is weggegaan, aan den anderen kant boeken wij het als een aanwinst dat aan U weder de leiding is toevertrouwd. Ook voor de andere nieuw benoemde leden geldt mijn woord als woord van welkom. Met den nieuwen Heer Advocaat-Fiskaal hopen wij op eene aangename samenwerking in het belang van de Rechtspraak en de heer Griffier zal wel de vraagbaak blijven zoo vaak advocaten in het duister verkeeren. Daar ik Uw tijd niet langer in beslag mag nemen, eindig ik met de hoop uit te spreken, dat Uw Hof — wat ons Advocaten betreft — dezelfde houding als vroeger zal blijven innemen, zich uitende in zoovele oogenschijnlijk kleine tegemoetkomingen, als daar zijn, het overleg plegen met den raadsman tot bepaling van een pleitdag, het aan den raadsman in handen stellen van het dossier en dat Uw College nog langen tijd onder deze leiding in handen moge hebben de uitvoering der militaire strafrechtspleging; ik heb gezegd.

De President van het Hof Mr. Dr. Schepel dankte met een enkel woord.

Ontwapeningswet.

Vijf leden van de sociaal-democratische fractie in de Tweede Kamer hebben den 2den Maart j.l. een voorstel-Ontwapeningswet bij die Kamer ingediend. Dit voorstel heeft in hoofdzaak een negatief karakter, in zooverre dat zijn hoofdinhoud wordt gevormd door de vermin-

dering van de in art. 27 van de Dienstplichtwet bepaalde maximumlichtingsterkte en wijziging van eenige andere bepalingen dier wet (verkorting oefentijd, afschaffing der herhalingsoefeningen enz.).

Wel wordt ook een Veiligheidswacht en een Zeewacht ingesteld, maar de regeling daarvan zal bij nadere wet geschieden. Het belangrijkste zijn dus, voor het oogenblik, de bovenbedoelde negatieve bepalingen, welke moeten dienen om tot een positieven toestand van ontwapening te geraken.

Waar het ontwerp niet de minste kans heeft in afzienbaren tijd het Staatsblad te bereiken, zullen wij het niet nader beschouwen, alleen willen wij er op wijzen dat ook het militaire strafrecht bij deze schoonmaak spoedig zal worden opgeruimd. Artikel XIV n.l. luidt: „Binnen twee jaren na het in werking treden van de artikelen I, „VIII en IX [1]) dienen Wij de voorstellen tot uitvoering van de „overige artikelen dezer wet, alsmede een voorstel tot intrekking van „het Wetboek van Militair Strafrecht, bij de Tweede Kamer der „Staten-Generaal in."

Wij hebben onze oogen eens uitgewreven bij het lezen van dit artikel. Hoe nu, geen Wetboek van Militair Strafrecht meer, maar nog wel krijgsraden, toepassende het gemeene Strafrecht; terwijl het toch altijd juist de militaire *rechtspraak* was, die de ergernis der sociaaldemocraten wekte?

De Memorie van Toelichting er op nalezende kwamen wij evenwel tot de conclusie, dat ook thans nog de rechtspleging de bête noire is gebleven, zoodat men met recht kan zeggen, dat zij, bij de vaststelling van art. XIV, door het oog van een naald is gekropen. Men leest in die memorie n.l.:

„Ten slotte stellen ondergeteekenden voor, ook het Wetboek van „Militair Strafrecht in te trekken. De *militaire rechtspleging* [2]), ge„lijk wij die tot heden kennen, verdraagt zich nu al niet meer met „den geest van volk en weermacht; des te minder is er plaats voor in „de nieuw te scheppen omstandigheden."

Men ziet het, de oude Rechtsplegingen zij *willen* niet dood, nu zou zelfs het jeugdige Wetboek van Militair Strafrecht, met hunne schuld beladen in het graf moeten zinken.... als er kans op aanneming van het ontwerp was. Maar, gelijk gezegd, van die kans bestaat geen schijn of schaduw.

„Oorlogsgevaar". [3])

In het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer der Staten-Generaal omtrent de Algemeene Beschouwingen over de Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1925 trof ons in het bijzonder de volgende paragraaf.

---

1) Twee jaar dus na de inwerkingtreding van de wijzigingen in de Dienstplichtwet en van de afschaffing van eenige andere wetten. Red. M. R. T.

2) Cursiveering van ons. Red. M. R. T.

3) Zie M. R. T. Deel XIX bladz. 616.

„Men vestigde er de aandacht op, dat het in de Staatscourant ver-
„schenen Koninklijk Besluit van den 30sten Juli 1914, n° 72, ver-
„klarende dat er oorlogsgevaar bestaat, nog steeds niet is ingetrokken.
„In de Memorie van Antwoord, onder dagteekening van 15 October
„1924, op het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs
„uit deze Kamer op het ontwerp van wet tot wijziging van de Motor-
„en Rijwielwet, deelde de Regeering echter mede, dat het in de be-
„doeling ligt, genoemd besluit binnenkort in te trekken.
„Er zijn tal van wetten, welke vervallen, wanneer de buitengewone
„omstandigheden, waaronder zij in het leven werden geroepen, heb-
„ben opgehouden te bestaan."

In de desbetreffende Memorie van Antwoord werd daarop het volgende bescheid gegeven:
„Tusschen de verschillende Departementen wordt nog overleg ge-
„pleegd aangaande de maatregelen, welke de intrekking van het Ko-
„ninklijk Besluit van 30 Juli 1914, n°. 72 noodig zal maken.
„Zoodra deze hun beslag hebben gekregen, zal het besluit worden ingetrokken."

De consequentie dat de handhaving van het bedoelde Koninklijk Besluit, op grond van art. 87 Swb. „tijd van oorlog" aanwezig doet zijn, is door de militaire rechtspraak, waarvoor zij, sedert de inwerkingtreding van het Wetboek van Militair Strafrecht, van overwegend belang zou zijn, niet getrokken, zonder dat, voor zoover ons bekend, ooit is gemotiveerd waarom zulks niet is geschied.

Het bovenstaande was reeds gezet toen in de Staatscourant van 18 Maart jl., no. 54, het Koninklijk Besluit van 11 Maart 1925, no. 5, werd gepubliceerd, waarbij het bedoelde Besluit van 30 Juli 1914, no. 72, werd ingetrokken, onder voorbehoud evenwel dat die intrekking niet geldt ten aanzien van de werking van de wet van 3 Augustus 1914 (Staatsblad no. 344), sedert gewijzigd, houdende verbod tot uit- en vervoer van sommige artikelen.

Voor de militairen die de hiervoren aangeduide consequentie niet meer hebben te vreezen en op een vrijspraak op grond van art. 24 der Motor- en Rijwielwet niet meer hebben te hopen, heeft de gedeeltelijke handhaving van het bedoelde K. B. geen bijzondere beteekenis meer. De thans getroffen regeling echter, waarbij alleen ten aanzien van de toepassing van één wet, oorlogsgevaar aanwezig wordt verklaard, komt ons, uit een staatsrechtelijk oogpunt beschouwd, zeer weinig aantrekkelijk voor.

In een hoofdartikel in de Nieuwe Rotterdamsche Courant (Avondblad E van Zaterdag 4 April 1925) wordt trouwens de noodzakelijkheid van de gemaakte restrictie in twijfel getrokken.

Het blad betoogt:
„Art. 1 der wet van 3 Augustus 1914 luidt geresumeerd als volgt:
„Ingeval van oorlog of oorlogsgevaar, alsmede zoolang niet door

„Ons is verklaard, dat met betrekking tot deze wet de door den „oorlog of het oorlogsgevaar veroorzaakte bijzondere omstandig„heden hebben opgehouden te bestaan, kan de uitvoer en het vervoer „van alle goederen of van bepaalde goederen, geheel of gedeeltelijk, „al of niet voorwaardelijk, zoowel voor het geheele grondgebied des „rijks als voor een gedeelte daarvan, worden verboden.

„Men ziet: naast oorlog of oorlogsgevaar wordt nadrukkelijk mel„ding gemaakt van door den oorlog of het oorlogsgevaar veroorzaakte „bijzondere omstandigheden. In de oorspronkelijke wet kwamen deze „laatste woorden niet voor. Er werd alleen van oorlog en oorlogs„gevaar gesproken. De wetgever (van 1915) heeft dan ook zeer „bepaald de bedoeling gehad om het van kracht blijven der wet van „3 Augustus 1914 mogelijk te maken, ook wanneer het oorlogsge„vaar, overeenkomstig het bepaalde bij art. 188 laatste lid der „Grondwet, voor geweken wordt verklaard."

Waar naar de meening van bedoeld dagblad, o.m. ook uit de geschiedenis van de Huurcommissiewet, blijkt dat de uitdrukking „bijzondere omstandigheden" moet worden beschouwd los van het begrip „oorlogsgevaar", zooals dat in het hoofdstuk der Grondwet over de defensie voorkomt, had het geen zin de genoemde restrictie te maken. De wet van 3 Augustus 1914 (Staatsblad no. 344) blijft immers, ondanks het vervallen van het oorlogsgevaar, van kracht, zoolang niet de Regeering heeft verklaard dat de „bijzondere omstandigheden", die gevolg van den wereldkrijg zijn, hebben opgehouden te bestaan.

Het hoofdartikel besluit dan ook met de wenschelijkheid uit te spreken van het herstellen der bij de redactie van het Kon. Besluit van 11 Maart 1925, vermoedelijk begane vergissing.

Occupatio Bellica.

In het Weekblad van het Recht n°. 11308 komt onder de rubriek „Ingezonden Bijdragen" o.m. onderstaand stukje voor:

M. de R.

Veroorloof mij de volgende vraag op te werpen.

In den laatsten tijd heeft de Belgische justitie verscheiden Duitsche militairen, die gedurende de bezetting van België buitengewone mishandelingen gepleegd hadden, doen terecht staan. Sommigen hunner zijn voor hun vergrijp zwaar gestraft; zelfs met den dood. Allerwege, ook buiten België, hebben die veroordeelingen een gevoel van *voldoening* gegeven. Natuurlijk.

Vergun mij intusschen de vraag of men in België tot die veroordeelingen het recht had. Immers zijn die wandaden gepleegd

door Duitschers ten tijde van den oorlog en onder *Duitsch bestuur*. Is door de bestuursverandering dat recht niet komen te vervallen? Mij dunkt van ja.

's Gravenhage, Februari 1925.

Mr. R. VORSTMAN.

N°. 11316 van hetzelfde Weekblad bevat, onder bovenvermeld opschrift, op de gestelde vraag het volgende antwoord, waarbij wij ons geheel aansluiten.

Eerst heden komt mij onder oogen W. 11308 met een ingezonden stukje van Mr. R. Vorstman, die de vraag opwerpt, of de Belgische justitie het recht heeft, Duitsche militairen, die gedurende de bezetting van België buitengewone mishandelingen gepleegd hebben, te veroordeelen. Hij merkt daarbij op, dat die wandaden gepleegd zijn door Duitschers onder Duitsch bestuur en is van meening, dat door de „bestuursverandering" dat recht is komen te vervallen. Begrijp ik zijn niet geheel duidelijke woorden goed, dan wil de inzender zeggen, dat de Belgische rechter *na het vertrek van de Duitschers* niet bevoegd zou zijn.

Het zij mij vergund deze vraag, die het rechtskarakter der oorlogsbezetting raakt, binnen het bestek van dit Weekblad te beantwoorden.

Het stellig volkenrecht moge sinds 1914 in beteekenis hebben ingeboet, onbetwist is, dat de Staat, wiens gebied bezet is, de soevereiniteit over dat gebied niet verliest. Hoewel de feitelijke macht in handen van den bezetter is, wordt deze toch slechts als beheerder en vruchtgebruiker beschouwd, die alle bestuur en verkeer — zooveel zulks niet tegen de belangen der bezetting ingaat — voortgang moet doen hebben zooals vóór de bezetting. De occupatio bellica is een op oorlogsgeweld berustende, *tijdelijke* en door de regelen van het volkenrecht begrensde *feitelijke uitoefening* van soevereiniteitsrechten.

Nu komt de verjaagde soeverein terug. Het is aan geen twijfel onderhevig, dat deze tot vervolging der schuldigen kan overgaan. Men kan zeggen, dat er stuiting van de verjaring plaats heeft gehad zoolang de gewone rechter feitelijk verhinderd was zijn taak te verrichten. In de doctrine wordt dit genoemd het jus postliminii: na het wegvallen van de feitelijke verhindering herneemt de soeverein de uitoefening zijner rechten. Hij heeft dan slechts te eerbiedigen de daden door den bezetter binnen de grenzen zijner volkenrechtelijke bevoegdheid verricht.

Doctrine en rechtspraak — zoo vóór als nà 1914 — zijn op deze punten eenstemmig. Zie ook het Landoorlogreglement, gevoegd bij de vierde Haagsche conventie van 1907.

's Gravenhage, 14 Maart 1925.

Mr. N. VAN HASSELT.

De taak van de politie-troepen.

Uit het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op Hoofdstuk V (Binnenlandsche Zaken en Landbouw) der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1925 nemen wij de volgende passus over:

„Over de politietroepen is in den laatsten tijd weinig goeds ver-„nomen. Was men wel ingelicht, dan heerscht daar een systeem „dat te veel aan Pruisen doet denken. Dit past niet in onzen volks-„aard. Het optreden van de militaire politie te Ede bij de onlangs „gehouden oefeningen schijnt de hoofdoorzaak geweest te zijn van „de ongeregeldheden, die daar zijn voorgevallen. De leden, hier aan „het woord, waren van meening, dat men in gevallen als dit beter „gebruik kan maken van de Maréchaussée. Over het algemeen zou „men het trouwens beter achten, indien het korps Maréchaussée, het-„welk een goed en betrouwbaar korps is gebleken, dat met tact weet „op te treden, werd uitgebreid, terwijl dan de politietroepen zouden „kunnen worden opgeheven.

„Andere leden kwamen hiertegen ernstig in verzet. Zij wezen er „op, dat de politietroepen, vooral aan de grenzen, veel en goed werk „verrichten.

„Eenige leden zouden de taak der politietroepen gaarne in de „Memorie van Antwoord nauwkeurig zien omschreven."

De desbetreffende Memorie van Antwoord vermeldt met betrekking tot dit punt het volgende:

De opmerkingen, gewijd aan het optreden en de taak der politietroepen, een en ander in verband gebracht met het korps Maréchaussée, werden door den ondergeteekende ter kennis gebracht van den Minister van Oorlog. De beschouwingen, waartoe die opmerkingen genoemden Minister aanleiding geven, mogen hier volgen.

Het korps politietroepen beschikt over zeer krijgstuchtelijk en betrouwbaar personeel.

Dat in den laatsten tijd weinig goeds van de politietroepen zou zijn vernomen, kan dan ook niet op goede gronden berusten.

Dat het personeel bij de door het korps te vervullen militair-politioneele diensten naar plicht optreedt tegen de tekortkomingen van militairen waartegen het heeft te waken, behoeft allerminst aanleiding te geven tot de meening als zou er een systeem heerschen dat „aan Pruisen doet denken", indien daarmede bedoeld mocht worden dat het personeel bij de vervulling van zijn taak onoordeelkundig en zonder takt te werk zou gaan.

Welke de oorzaken zijn geweest van de ongeregeldheden gedurende de herhalingsoefeningen te Ede, kan nog niet worden vastgesteld, hangende het terzake door den Minister van Oorlog gelaste onderzoek. Bij voorbaat de hoofdoorzaak te zoeken in het optreden der politietroepen aldaar zou niet te rechtvaardigen zijn.

Geenszins kan worden ingestemd met het oordeel dat het beter geweest zou zijn, in gevallen als dit, Maréchaussées te gebruiken, aangezien dit wapen voor diensten als de hierbedoelde niet het in de eerste plaats aangewezene is. Het wordt dan ook onjuist geacht ten deze een vergelijking te maken tusschen de politietroepen en de Maréchaussée, *beide* korpsen zijn goed en betrouwbaar en waar hunne diensten elkander wederzijds aanvullen doch geenszins dekken, zou het uitbreiden van de Maréchaussée onder opheffing van de politietroepen niet toelaatbaar zijn. Bovendien zouden de kosten, verbonden aan de uitbreiding der Koninklijke Maréchaussée, belangrijk hooger zijn dan het op de politietroepen uit te sparen bedrag.

Daarom wordt geheel ingestemd met de leden, die een waardeerend oordeel over den arbeid der politietroepen gaven. De politietroepen toch verrichten niet alleen aan de grens doch ook in het binnenland vele en goede diensten.

Hun taak is in het kort het volgende:

1. Het verleenen van militairen bijstand indien, op grond van artikel 184 der Gemeentewet, of op grond van artikel 15 van de Instructie voor de Commissarissen der Koningin in de provinciën, militaire hulp gevorderd wordt.
2. Bewaking van militaire gebouwen en terreinen.
3. Transporten van arrestanten.
4. Beteekenen van vonnissen.
5. Versterking van Rijkspolitie in geval van nood.
6. Dienst bij krijgsraden, keuringsraden, indeeling van dienstplichtigen, inspectiën van dienstplichtigen.
7. Diensten bij veeziekten en besmettelijke ziekten.
8. Wachtdiensten bij de Eerste Kamer der Staten-Generaal en bij de Paleizen.
9. Politiedienst in het leger.
10. Grensbewaking.

Overigens moge worden verwezen naar de Memorie van Antwoord inzake Hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting 1922, en naar de Memorie van Antwoord betreffende Hoofdstuk IV der Staatsbegrooting 1922.

Wat de in het slot van de Memorie van Antwoord opgenomen verwijzing betreft mogen wij in herinnering brengen, dat in de bedoelde Memorie van Antwoord inzake Hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting 1922 o.m. onder het hoofd „Politietroepen" het volgende voorkomt.

„Het ligt in het voornemen, meerbedoelde 700 man (de ontwor-
„pen organisatie der Politietroepen Red. M. R. T.) zoodanig te
„groepeeren, dat zij, met inachtneming van de mogelijkheid tot vlug-
„ge concentratie bij onlusten, in de garnizoenen de bewaking van
„gebouwen en voorraden voor zoover noodig op zich kunnen nemen,

„waardoor de te oefenen dienstplichtige manschappen van anderen „dan instructieven wachtdienst kunnen worden vrijgesteld.

„Voor wat betreft de vraag, welke verhouding bestaat tusschen „het openbaar ministerie en de politietroepen, zij medegedeeld, dat „tusschen beide organen geen bijzondere verhouding bestaat, be„halve voor zoover het personeel is aangesteld tot onbezoldigd Rijks„veldwachter, in welk geval de verhouding tot het openbaar mi„nisterie dezelfde is als van andere opsporingsambtenaren.

„De vraag is gedaan of, nu de politietroepen tot een vast korps „worden gemaakt, de Maréchaussée niet in haar geheel bij het „Departement van Justitie kan worden ondergebracht. De beantwoor„ding van deze vraag luidt ontkennend. De Maréchaussée behoort „deel uit te maken van het leger; zou dit niet het geval zijn, dan zou, „in oorlogstijd, van het wapen in geen enkel opzicht gebruik ge„maakt kunnen worden voor den dienst bij de troepen te velde, „zonder in botsing te komen met de regels van het oorlogsrecht; „bovendien is het een belangrijk voordeel dat de Maréchaussée onder„worpen is aan de militaire tuchtwetten, die de noodzakelijke disci„pline verzekeren en het wapen tot eene onder alle omstandigheden „betrouwbare macht maken."

De Memorie van Antwoord inzake Hoofdstuk IV der Staatsbegrooting 1922, eveneens hiervoren genoemd, houdt wat de politietroepen betreft o.m. het volgende in:

„De ondergeteekende zal zich veroorloven hieronder aard en be„stemming der politietroepen nog eens scherp in het licht te stellen. „Er zijn twee soorten van rijkspolitie, Rijksveldwacht en Maré„chaussée, twee korpsen, waarvan elk zijn eigen bijzondere voor„deelen heeft en om die reden voortbestaan verdient. Vóór de op„richting der politietroepen was de Maréchaussée tevens aangewezen „voor het verrichten van politiediensten bij het leger. Tot hoe groot „ongerief deze regeling voor het rijkspolitietoezicht aanleiding gaf, „is wel gebleken bij de mobilisatie, toen het legerbestuur de Maré„chaussée voor zich opeischte en geheele landsdeelen van het aldaar „te voren door de Maréchaussée uitgeoefende politietoezicht werden „verstoken. Nog tijdens de mobilisatie zijn toen opgericht de politie„troepen, d.z. een speciaal afgericht onderdeel van de krijgsmacht, „voornamelijk bestemd voor het verrichten van politiediensten bij „het leger, voor welke diensten het gebruik van volslagen politie„mannen in het algemeen niet noodig en dus niet gewenscht is. Zijn „dus de politietroepen aan te merken als een militair korps, aller„eerst voor legerdiensten bestemd en als gevolg daarvan tot ontlas„ting der rijkspolitie strekkende, zoo leveren zij daarnaast, in verband „met hunne bijzondere opleiding en africhting, een nuttige reserve „op voor de rijkspolitie, niet alleen bij onlusten, doch ook meer in „het algemeen. Voor zoover hun legertaak dit toelaat, zijn zij steeds „beschikbaar om de rijkspolitie bij te springen. Om hier eenige be-

„langrijke punten meer in het bijzonder te noemen, worde er aan
„herinnerd, dat thans dag aan dag tal van Maréchaussées en Rijks-
„veldwachters aan het rijkspolitietoezicht worden onttrokken voor
„transporten en executiën, diensten, waarvoor alweder het gebruik
„van volslagen politiemannen onnoodig en dus ongewenscht is. Het
„ligt in de bedoeling voortaan voor deze en dergelijke diensten voor
„zooveel mogelijk gebruik te maken van politietroepen. Ook langs
„dezen weg zal wederom de Rijkspolitie de gelegenheid erlangen
„zich meer dan tot dusver aan haar eigenlijke taak te wijden. Voorts
„worde opgemerkt, dat zich wel eens omstandigheden kunnen voor-
„doen, waarin de Rijkspolitie tijdelijk aanvulling behoeft. Dit was
„b.v. het geval toen de grensbewaking van het Departement van
„Oorlog op dat van Justitie overging, en dit kan elken dag gebeu-
„ren, wanneer b.v. bereden Maréchaussée voor onlusten naar elders
„wordt gedetacheerd. Op dergelijke gebeurlijkheden kan de sterkte
„der Rijkspolitie niet worden berekend — immers zou zij dan voor
„normale omstandigheden te sterk zijn —, doch de, c.q. voor snelle
„tijdelijke uitbreiding vatbare, politietroepen kunnen dan bijsprin-
„gen, gelijk ten aanzien van de grensbewaking is geschied. Uit deze
„uiteenzetting zal wel zijn gebleken, dat de politietroepen niet zijn
„aan te merken als rijkspolitie, doch als een militair korps met leger-
„taak, dat slechts subsidiair aan de taak der rijkspolitie deelneemt
„en dan nog voornamelijk zoodanige politiediensten buiten het leger
„verricht, waarvoor het gebruik van volslagen politiemannen niet
„noodig is. En vervolgens zal ook wel zijn gebleken, van hoeveel
„beteekenis de instelling der politietroepen indirect voor de verbe-
„tering van het rijkspolitietoezicht zal kunnen wezen.

Het karakter der beslissingen van den Centralen Raad van Beroep in zake militaire pensioenen.

Het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op Hoofdstuk I der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1925 bevat aan het slot van § 9 de volgende opmerking:

Sommige leden betoogden, dat de Regeering zich somtijds niet houdt aan de wet. Zij dachten hierbij o.a. aan het feit, dat de Minister van Oorlog tot tweemaal toe geweigerd heeft het pensioen van een militair vast te stellen, ofschoon de Centrale Raad van Beroep die pensionneering had gelast en had vastgesteld, dat de Minister aan die beslissing uitvoering moest geven [1]). Deze leden achtten het zeer bedenkelijk, dat de Minister weigert uitvoering te geven aan een rechterlijk gewijsde, waartoe de wet hem verplicht. Mocht de Minister bij zijn weigering volharden, dan zou de Regee-

[1]) Men zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 107 en Deel XX, bladz. 354.
Red. M. R. T.

ring hierdoor in groote moeilijkheden kunnen komen, omdat die weigering dezen bewindsman zou kunnen blootstellen aan een strafvervolging wegens overtreding van art. 355, sub 4°, van het Wetboek van Strafrecht.

Bij de openbare beraadslaging in de Tweede Kamer over bedoeld hoofdstuk bracht Mr. Marchant de kwestie weder ter sprake en betoogde (Handelingen der Staten-Generaal 1924—1925—II, bladz. 503 e.v.) [2]):

Een derde punt. In het Voorloopig Verslag is aanmerking gemaakt op de houding van den Minister van Oorlog naar aanleiding van een procedure over pensioen, gebracht bij den Centralen Raad van Beroep. Een zonderlinge affaire! In de Pensioenwet voor de landmacht is bepaald, dat de pensioengerechtigde, die niet tevreden is met de beslissing van de Regeering over zijn pensionneering, in beroep kan komen bij den Centralen Raad van Beroep, genoemd in artikel 1 van de Beroepswet. Mede door den Militairen Pensioenraad kan zoodanig beroep worden ingesteld, zooals in de wet staat. Artikel 56 van de Pensioenwet voor de landmacht zegt:

> „De Centrale Raad van Beroep heeft in aangelegenheden als in het eerste lid bedoeld, tot taak vast te stellen of de bestreden beslissing al of niet met verbetering der gronden zal behooren te worden gehandhaafd, dan wel geheel of gedeeltelijk vernietigd, en in het laatste geval, welke beslissing daarvoor in de plaats zal behooren te treden."

Mijnheer de Voorzitter! Het zal u allerminst onbekend zijn, dat in Nederland tot dusver geen sterveling er aan gedacht heeft om te betwijfelen, dat hier werd gegeven een rechterlijke beslissing in pensioengeschillen. De eerste sterveling, die er aan gedacht heeft, is de tegenwoordige Minister van Oorlog. Het is merkwaardig: de Minister van Oorlog heeft in de pensioenzaak, die in het Voorloopig Verslag is besproken, tweemaal een beslissing gekregen van den Centralen Raad van Beroep. Het is een quaestie van herpensionneering; deze is geweigerd door de Koningin, waarop de belanghebbende in hooger beroep is gegaan. De Centrale Raad van Beroep heeft gezegd: Deze man behoorde te worden hergepensionneerd. Best. Opnieuw heeft de gerechtigde zich gewend tot de Regeering met een verzoek om herziening van zijn pensioen. Het antwoord van de Regeering luidde: Ik doe het niet, want het kan niet volgens de wet. De Minister zegt dus tegen den Centralen Raad van Beroep: Gij weet er niet van; gij hebt een beslissing gegeven, die ik niet kan opvolgen, in strijd met de wet. Gevolg: een tweede beroep bij den Centralen Raad van Beroep. Deze heeft toen den Minister geant-

---

[2]) Daar de Memorie van Antwoord, voor zoover in dezen van belang, door den Heer Marchant woordelijk in zijn betoog wordt geciteerd, is deze niet afzonderlijk door ons vermeld. Red. M. R. T.

woord: Als gij meent, dat het niet kan, zullen wij u aanwijzen, hoe gij het pensioen moet berekenen; de Raad gaf daarop een nadere beslissing. Ook na de tweede beslissing van den Centralen Raad van Beroep blijft de Minister weigeren om aan de tweede beslissing uitvoering te geven.

Daarover is geklaagd in het Voorloopig Verslag. Er is daar gezegd, dat de Minister, indien hij dat weigert, het Strafwetboek overtreedt; want dan weigert hij opzettelijk uitvoering te geven aan een wettelijke bepaling. Ik kan de verzekering geven, dat, indien het noodig is, de vijf leden van onze fractie bereid zijn het voorstel tot een strafvervolging bij de Kamer in te dienen.

Wat antwoordt de Regeering? Zij zegt op bladz. 18 van de Memorie van Antwoord:

> „Hetgeen wordt aangevoerd ten betooge, dat de Regeering zich niet zou houden aan de wet, kan niet steekhoudend worden geacht. Er is immers geen sprake van, dat de Minister van Oorlog beslissingen zou hebben genomen met terzijdestelling der wet; integendeel de door dien Minister in deze gevolgde gedragslijn is bepaald door zijn gevoelen, dat de desbetreffende bepalingen van de wet tot regeling van de militaire pensioenen bij de landmacht aan de uitspraken van den Centralen Raad van Beroep geen ander karakter hebben toegekend — en in verband met de Grondwet ook niet konden toekennen — dan dat van een advies. Artikel 355, sub 4°., van het Wetboek van Strafrecht, hetwelk als eerste vereischte de aanwezigheid van opzet onderstelt, kan hier dan ook geheel buiten beschouwing blijven."

Ik heb naast den tekst van de Pensioenwet ook nog eens van a tot z nagelezen de toelichting en ik heb daarin geen enkele uitdrukking kunnen vinden, die iemand, die lezen kan, iemand die wel eens meer een wet gelezen heeft, aanleiding kan geven om te twijfelen, dat het karakter der beslissingen van den Centralen Raad van Beroep is rechtspraak.

Hoe men het in zijn hoofd kan halen, om een beroep te doen op strijd met de Grondwet, kan ik nog minder verklaren. Het zal mij aangenaam zijn, wanneer dit Kabinet zich steeds houdt binnen de perken der Grondwet; het laat soms wel eens wat te wenschen over; maar dat het een Minister van Oorlog zou vrijstaan, om buiten uitvoering te laten een rechterlijke beslissing op dezen grond, dat de Penioenwet in strijd zou zijn met de Grondwet, dat kan in het hoofd van een redelijk denkend wezen geen oogenblik opkomen.

Hieruit blijkt echter, dat wel degelijk de Minister van Oorlog geweigerd heeft, om uitvoering te geven aan de wet. Dit feit staat vast.

Ook de criminalistische opvattingen niet alleen van den Minister van Oorlog, maar ook van het Kabinet laten veel te wenschen over.

Ik weet niet, of de Minister van Justitie de moeite heeft genomen,

om de Memorie van Antwoord te lezen; ik weet niet, of hij heeft medegewerkt tot de constructie van de zinsnede, die ik zooeven heb voorgelezen. Het is niet waarschijnlijk. De vraag is niet, wat „het gevoelen" van den Minister van Oorlog is.

Men stelle zich voor, dat voor de rechtbank terechtstaat een man, die zich heeft schuldig gemaakt aan oplichting, die iemand heeft bewogen tot afgifte van eenig goed door bedrieglijke kunstgrepen of een samenweefsel van verdichtselen, en dat die man zegt: ik ben van gevoelen, dat het geen bedrieglijke kunstgrepen zijn geweest en dat geen verdichtselen zijn saamgeweven. Zou men denken, dat de rechtbank dan zou zeggen: als ge van dat gevoelen zijt, dan kunnen wij u niet veroordeelen?

Het zou er vreemd uitzien in ons land als het zoo ging!

Wanneer kornuiten van den heer Wijnkoop terechtstaan voor de rechtbank ter zake van wederspannigheid, verzet tegen een ambtenaar in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening, en zij zouden zeggen: wij zijn van gevoelen, dat die ambtenaar niet was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, zonder meer: dan zou de president der rechtbank zeggen: dat zal de rechtbank weten; wij hebben met uw praatjes niets te maken, volgende zaak!

Zou men dan denken, dat de Minister van Oorlog, terechtstaande voor den Hoogen Raad der Nederlanden, zich van zoo iets zou kunnen afmaken met te zeggen: ik ben „van gevoelen", dat de beslissing van den Centralen Raad van Beroep slechts een advies is? Hij zou van den president van den Hoogen Raad, waarschijnlijk in eenigszins beleefder termen dan ik zooeven van den president der rechtbank veronderstelde, ten antwoord krijgen: mijnheer, wij hebben alle respect voor uw opvatting, maar wij deelen haar niet; het komt alleen aan op de vraag: was er hier een beslissing van den Centralen Raad van Beroep? De Minister van Oorlog zou dan moeten zeggen: ja. De president: hebt gij willens en wetens nagelaten om daaraan uitvoering te geven? De Minister van Oorlog weder: ja. De president: dan hebben wij verder met uw gevoelens niets te maken; dan is het opzet bewezen.

De zaak is daarom hier strafrechtelijk van belang, omdat wij kunnen zeggen, nu wij deze zinsnede voor ons hebben: habemus reum confitentem. Mijn vrees was, dat de Minister van Oorlog nog altijd een exceptie zou zoeken, zou zeggen: ik heb er mij niet over uitgelaten, de zaak is nog in onderzoek, of wat dan ook, maar neen, hier staat in deze zinsnede verklaard, dat de Minister opzettelijk weigert uitvoering te geven aan de beslissing en dat de weigering voortspruit uit onwetendheid omtrent de beteekenis der wet. Maar dat kan een raadsman der Kroon niet voorwenden, en of de wet in strijd is met de Grondwet, dat heeft hij niet te onderzoeken: er is hier een rechterlijke beslissing en de Minister moet daaraan uitvoering geven; hij heeft dat opzettelijk nagelaten, en met zijn motieven hebben wij niets te maken. Ook de rechter heeft de wet te aanvaarden zooals zij luidt.

Het is voor mij een volmaakt onbegrijpelijke zaak, dat de Regeering, staande voor deze feiten, dat het Kabinet in zijn geheel den treurigen moed heeft gehad dit antwoord op bladz. 18 der Memorie van Antwoord te geven. De heeren hebben nu de moeilijkheden met de ambtenaren gehad: heel Nederland is in verzet gekomen tegen het voornemen van de Regeering, om den ambtenaren den toegang af te snijden naar den rechter in zake hun recht op salaris. Zie de beteekenis daarvan in de onvergetelijke korte redevoering van den leider der Roomsch-Katholieke Kamerfractie. En terwijl men dus voelen en tasten kon, dat dit morrelen aan de rechtspositie van de ambtenaren door de Regeering niet wordt geduld, komt zij nog eens daaroverheen met de mededeeling: ook van de pensioengerechtigden gaan wij de rechtspositie ondergraven; ook hun gaan wij, tegen de wet, den toegang tot den rechter ontzeggen: de rechterlijke beslissing lappen wij, wanneer zij ons niet aanstaat, als een advies aan onze laars.

Gevoelen de heeren Ministers niet, wat zij daarmede hebben gedaan? Beseffen zij niet, welke beteekenis dit heeft voor het vertrouwen in het Kabinet als handhaver van het recht?

Het zal mij aangenaam zijn, wanneer ik straks van den Voorzitter van den Ministerraad mag vernemen een ja of een neen op mijn vraag: zal van dit oogenblik af het Kabinet onmiddellijke uitvoering geven aan beslissingen van den Centralen Raad van Beroep in pensioenzaken? Mocht het antwoord zijn: neen, dan is mijn voornemen daarover een uitspraak van de Kamer uit te lokken.

De Heer Ruys de Beerenbroeck, Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw antwoordde hierop volgens de „Handelingen" als volgt (Handelingen der Staten-Generaal 1924—1925—II, bladz. 632):

Naar aanleiding van hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Marchant aan het adres van den Minister van Oorlog heeft opgemerkt in zake de toepassing der Militaire Pensioenwetten, moge ik in de eerste plaats er op wijzen, dat er in de zaak, waarop de geachte afgevaardigde doelt, nog geen eindbeslissing is genomen.

In de Memorie van Antwoord staat:

> „er is immers geen sprake van dat de Minister van Oorlog beslissingen zou hebben genomen met terzijdestelling van de wet."

Met opzet is deze redactie gekozen, mede omdat na de behandeling der zaak in tweeden termijn door den Centralen Raad van Beroep, nog geen Koninklijk besluit, houdende de eindbeslissing, is uitgelokt.

De eerste uitspraak van den Centralen Raad van Beroep was zóó gesteld, dat een nadere procedure noodig was en eerst daarna de eindbeslissing kon worden genomen. Welke uitlegging men ook aan de wet moge geven, nooit kon er dus worden gezegd, dat de Minister van Oorlog een beslissing heeft genomen in strijd met de wet.

Deze stand van zaken moet den geachten afgevaardigde, die als rechtsgeleerd raadsman van den belanghebbende bij den Centralen Raad van Beroep is opgetreden, bekend zijn; hij houde het mij ten goede, het wekt ietwat verwondering, dat de geachte afgevaardigde hier heeft verklaard, dat de Minister van Oorlog blijft weigeren aan de tweede beslissing van den Centralen Raad van Beroep gevolg te geven.

De rechtspraak, die het hier geldt, dient dan ook beschouwd te worden los van deze aanhangige zaak en, geloof ik, ook los van de in het Voorloopig Verslag en in de rede van den heer Marchant gegeven voorstelling, alsof het hier geldt het al of niet gehoorzamen aan de wettelijke voorschriften. Zij betreft de uitlegging van de wet, waaromtrent bij den Minister van Oorlog aanvankelijk een meening heeft voorgezeten, versterkt door rechtsgeleerd advies, die staat tegenover die van den geachten afgevaardigde. De wijze, waarop deze zaak door de leden, in het Voorloopig Verslag aan het woord, was opgezet, maakt een ander antwoord dan dat, hetwelk op bladz. 18 der Memorie van Antwoord is gegeven, onmogelijk.

Het is bevreemdend, dat zoowel de leden, in het Voorloopig Verslag aan het woord, als de heer Marchant in zijn rede zich hiervan geen rekenschap hebben gegeven en ik vraag mij dan ook af, of het geen verwondering mag wekken, dat de heer Marchant heeft medegedeeld, in de geschiedenis van de militaire pensioenwetten niets te kunnen vinden, dat steun geeft aan de aanvankelijke opvatting van den Minister van Oorlog.

In de Memorie van Toelichting op het ontwerp der militaire pensioenwet staat onder meer aangeteekend ten aanzien van de taak van den Centralen Raad van Beroep, ik citeer letterlijk:

> „De taak van den Centralen Raad van Beroep zal hier echter een andere moeten zijn dan hem bij de Beroepswet ten aanzien van de uitvoering van de Ongevallenwet is opgedragen.
>
> Het beroep op dat College van eene door de Kroon genomen beslissing in zake militaire pensioenen, kan — althans voor zooveel de officieren betreft — nimmer ten doel hebben eene uitspraak uit te lokken, waarbij dat College, verrichtende wat des Konings is, het genomen Koninklijke besluit geheel of gedeeltelijk door een nieuwe beslissing vervangt. In artikel 60 van de Grondwet toch wordt het op pensioen stellen van officieren van zee- en landmacht in het bijzonder aan de Kroon voorbehouden.
>
> Moet dus de eindbeslissing bij de Kroon blijven berusten, dan ligt het voor de hand, dat de uitspraak van den Centralen Raad van Beroep geen wettelijk verbindende kracht kan bezitten, doch zal dienen als een leiddraad bij het nemen van die eindbeslissing."

Verder citeer ik nog uit die Memorie van Toelichting:

„Nadat de Centrale Raad van Beroep in de aangelegenheid, die aan zijn oordeel is onderworpen van zijn meening heeft doen blijken, wordt door de Kroon de eindbeslissing genomen, die, behoudens in het geval in de voorgaande alinea genoemd, niet meer voor wijziging vatbaar is."

Deze passus, dunkt mij, Mijnheer de Voorzitter, kan toch grond geven aan het gevoelen, dat de Kroon de eindbeslissing zou kunnen nemen in strijd met de meening van den Centralen Raad van Beroep. Meer zeg ik er niet van, omdat ook ten aanzien van den uitleg van die passus zeker eenige redenen daartegenover zijn te stellen, maar men kan allerminst zeggen, dat er niets is tot steun van dat gevoelen. Ook is bevreemdend, Mijnheer de Voorzitter, de voorstelling, die de geachte spreker geeft van het beroep op de Grondwet, zooals het is geformuleerd in de Memorie van Antwoord op hoofdstuk I van de thans aanhangige begrooting.

Uiteraard kan men zich niet op de Grondwet beroepen tegen een wet, maar wel kan men op de Grondwet wijzen om te doen uitkomen, dat bij verschil van gevoelen die interpretatie van een wet moet worden gevolgd, die met de Grondwet overeenstemt.

Voorts is ook minder juist de uitdrukking in het Voorloopig Verslag „uitvoering geven aan een rechterlijk gewijsde". De wijze, waarop deze zaak dus hier in het debat is gebracht, kan de Regeering tot haar leedwezen niet aanvaarden. De vraag is enkel deze, of de militaire pensioenwetten zoo moeten worden uitgelegd, dat de Kroon haar eindbeslissing behoort te geven in overeenstemming met de uitspraak van den Centralen Raad van Beroep, waarbij die Raad heeft vastgesteld, of de beslissing, al of niet met verbetering der gronden, zou behooren te worden gehandhaafd, dan wel geheel of gedeeltelijk kan worden vernietigd, en in het laatste geval, welke beslissing in de plaats zal behooren te treden.

Voor een antwoord in eerstbedoelden zin is grond natuurlijk de tekst van art. 56 der militaire pensioenwetten, die door den geachten afgevaardigde is geciteerd, en daarvoor zijn voorts nog eenige argumenten aan te voeren. Wanneer de geachte afgevaardigde eenvoudig ter adstructie van zijn meening een betoog had geleverd en daarbij die argumenten had aangevoerd, ware naar mijn oordeel de zaak tot de juiste verhoudingen teruggebracht.

Ik zou de Kamer noodeloos ophouden, indien ik thans in een uiteenzetting van die argumenten trad. De vraag, of de wettelijke formule een gelukkige is en bezwaren teweeg zou brengen, die tot herziening zouden moeten leiden, kan, indien daartoe aanleiding mocht bestaan, wellicht te eeniger tijd een punt van overweging uitmaken.

Bij de replieken kwam de heer Marchant nogmaals op de kwestie terug en zeide (Handelingen der Staten-Generaal 1924—1925—II, bladz. 655):

In de tweede plaats zal ik weinig zeggen over het verschil, dat tusschen de Regeering en mij was gerezen over het karakter, dat moet worden toegekend aan de beslissingen van den Centralen Raad van Beroep in pensioenzaken.

De Regeering heeft de juistheid van mijn opvatting erkend; dat verheugt mij natuurlijk. Intusschen vestig ik er de aandacht op, dat er uit de rede van den Minister-President eenige woorden zijn weggevallen in de *Handelingen*, waarop het juist aankomt. Na de alinea, op blz. 632 der *Handelingen*, 2de kolom, welke begint met de woorden:

> „Voor een antwoord in eerstbedoelden zin is grond natuurlijk de tekst van art. 56 der militaire Pensioenwetten", etc.,

heeft de Minister, naar ik uit zijn mond heb opgeteekend — en het is mij reeds gebleken, dat deze woorden inderdaad zijn gesproken —, gezegd:

> „Deze vraag is door de Regeering ten slotte bevestigend beantwoord",

of iets dergelijks. Hiermede is deze zaak uit de wereld.

Ik wil er nog dit van zeggen. De Minister-President had zich niet zoo sterk behoeven te verbazen over verschillende mijner opmerkingen. Voor deze verbazing is niet de minste grond aanwezig geweest; eerder zou ik aanleiding hebben om mij te verbazen over het feit, dat de Regeering de opvattingen, waarvan gebleken was aan het Departement van Oorlog, aanvankelijk nog min of meer voor haar rekening heeft kunnen nemen.

Het verschil tusschen de beslissing van den Centralen Raad van Beroep in ongevallenzaken en in pensioenzaken ligt voor den ingewijde in de zaak zoo voor de hand, dat hij er geen oogenblik over zal denken om op de door den Minister-President geciteerde zinsneden uit de Memorie van Toelichting op de militaire pensioenwet een aan de mijne tegengestelde meening te gronden.

Ik wil daar nog een enkel woord van zeggen, omdat deze zaak van zoo groot belang is voor de rechtspositie der gepensionneerden.

In ongevallenzaken kan de Centrale Raad van Beroep de eindbeslissing nemen, dus de ongevallenrente zelf vaststellen, omdat de wet geen andere autoriteit aanwijst, die als prerogatief heeft het vaststellen der eindbeslissing.

De Grondwet eischt echter, dat de pensioenen worden vastgesteld door de Koningin; het eindbesluit moet dus door de Koningin worden genomen. Nu zegt de Memorie van Toelichting: het gevolg van dit verschil in positie is, dat in de rechtspraak van den Centralen Raad van Beroep in pensioenzaken niet de eindbeslissing kan zijn begrepen; m.a.w. de eindbeslissing moet de Centrale Raad van Beroep laten aan de Regeering, aan de Koningin, die daarvoor bij de Grondwet is aangewezen.

Wat kan dus de inhoud zijn van de rechtspraak van den Centralen Raad van Beroep? De Centrale Raad van Beroep kan niets anders doen dan vaststellen, de Memorie van Toelichting zegt de leidraad, ik zou liever willen zeggen den grondslag, waarop de beslissing der Koningin moet berusten. Aan deze rechtspraak is zelfs de Regeering, en gelukkig, gebonden.

Ik hoop, dat deze zaak nu duidelijk zal zijn en dat ook de Regeering zal inzien, dat het argument, aan de Memorie van Toelichting ontleend, geen steek houdt.

De Heer Ruys de Beerenbroeck, Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw gaf ten slotte hierop nog het volgende bescheid (Handelingen der Staten-Generaal 1924—1925—II, bladz. 707):

De geachte afgevaardigde de heer Marchant heeft de juiste opmerking gemaakt, dat in de *Handelingen*, op bladz. 632, tweede kolom, in mijn betoog over de toepassing der Pensioenwet een tweetal regels ten onrechte niet zijn te vinden. Het is daarom noodig dat ik nog even uitspreke, dat ook naar mijn oordeel de militaire pensioenwetten zoo moeten worden uitgelegd, dat de Kroon haar eindbeslissing behoort te geven in overeenstemming met de uitspraak van den Centralen Raad van Beroep.

President-plaatsvervanger van den Krijgsraad voor de Landmacht.

Bij Kon. besluit van 26 Februari 1925 is benoemd tot president-plaatsvervanger van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch mr. L. B. J. Vermeulen, substituut-officier van justitie bij de Arrondissements-Rechtbank aldaar.

BOEKAANKONDIGING.

Een nieuw Leerboek van Strafrecht

door Prof. Mr. B. M. TAVERNE.

Leerboek van het Nederlandsche Strafrecht, door Mr. Willem Zevenbergen, hoogleeraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, Eerste Deel, Algemeene Leerstukken, 556 + XXVIII blz. J. B. Wolters' U. M. Groningen, Den Haag 1924.

Het werk, dat hierbij voor de lezers van dit Tijdschrift moge worden geïntroduceerd, wijkt zoozeer af van hetgeen op dit stuk hier te lande bestaat en het bevat zoovele stellingen, welke tot een uitvoerige bespreking verlokken, dat het eigenlijk een boek is.... om een boek over te schrijven. Ik zal dit niet ondernemen, maar het komt mij toch wel nuttig voor deze bewering althans eenigermate toe te lichten. Zij raakt ten slotte het geheele strafrechtsonderwijs hier te lande en ik stel mij voor, dat een oud-hoogleeraar niet alleen van die materie eenigszins op de hoogte is, doch ook zich daartegenover ietwat vrijer gevoelt dan vroeger, toen hij zelf nog voor den katheder stond.

De Nederlandsche student leert het strafrecht — kort gezegd — uit van Hamel of Simons. Of deze boeken, naast dat van Gewin, ook door de studenten der Vrije Universiteit worden geraadpleegd — ik heb nu uitsluitend het oog op het algemeene deel — is mij niet bekend.

Natuurlijk kan de student op de colleges nog heel wat meer hooren, maar hij zal toch in den regel wel niet zoo lang de colleges bezoeken, dat de geheele stof door het gesproken woord tot hem is gekomen. Hij blijft dan in elk geval voor het ontbrekende op Simons of van Hamel aangewezen en hij zal voor het examen die boeken, hetzij beide, hetzij een van beide, geheel doorwerken. Eventueel zal de repetitor — tenzij deze zelf de geheele stof behandelt, hetgeen ook voorkomt — hem toch ook naar deze leerboeken verwijzen.

En nu wil ik in eerbied en oprechte hoogachting voor deze beide leermeesters, aan wie de Nederlandsche juristen zooveel te danken hebben, voor niemand onder doen, maar daarom behoef ik mijn oogen nog niet te sluiten — integendeel ik houd ze wijd open — voor het nu eenmaal vaststaande feit, dat deze beide grootmeesters, de mannen, van wie generaties van Nederlandsche juristen het strafrecht hebben geleerd, de zedelijke verantwoordelijkheid van den normalen

mensch voor zijn eigen daden, niet aanvaarden en dan ook die verantwoordelijkheid als grondslag voor het strafrecht verwerpen. VAN HAMEL wilde niet meer en niets minder dan de begrippen toerekeningsvatbaarheid, straf en delikt geheel uit het strafrecht bannen en SIMONS is van oordeel dat niemand zedelijk verantwoordelijk is voor zijne daden. O, ik weet het wel, in de leerboeken zelf wordt het niet zoo scherp en niet zoo positief gezegd als genoemde schrijvers zulks in monografiën hebben gedaan, maar zooveel is toch zeker, dat een verdediging van de zedelijke verantwoordelijkheid van den mensch als fundament van de straf door deze schrijvers in hunne leerboeken niet is en niet kon worden gegeven.

Laten de ouderen nog eens terugdenken aan hun jeugd, toen zij *voor het eerst* kennis maakten met de in ernst verdedigde stelling, dat niemand zedelijk voor zijn daden verantwoordelijk kan worden gesteld. Hoe zou dan het van overtuiging blijk gevende woord van den hoogleraar den twijfelmoedige kunnen helpen! Men begrijpe mij niet verkeerd. Natuurlijk moeten de studenten met alle opvattingen kennis maken en naar eigen overtuiging kiezen. Dat behoeft nauwelijks te worden gezegd. Echter, op dien leeftijd doen zoovele argumenten opgang, welke in redelijkheid geen argumenten moesten zijn. Juist in dit opzicht is de toestand m.i. bedroevend, niet met het oog op genoemde leerboeken, nog minder met het oog op de personen der schrijvers, maar met het oog op bekende uitingen van bekende, veelal beroemde denkers. Echter kunnen anderzijds de studenten in die leerboeken uitteraard geen steun vinden voor hunne houding tegenover die nader aan te duiden argumenten.

Wij leven — natuurlijk! — in een tijd van kentering. Over 50 of 100 jaar zitten onze nazaten wellicht volop in de zedelijke verantwoordelijkheid en den vrijen wil. Vijf en twintig jaar geleden haalde de „echte wetenschapsman", die zich vrij waande van vooroordeelen en dogma's, daarover meewarig de schouders op. Welnu, *dien tijd zijn wij bezig te boven te komen*. Dat is al een heel ding.

Men heeft in het strafrecht tientallen van jaren geleefd onder de deterministische terreur, waarmede — dat moge geheel ten overvloede worden aangestipt — niet gezegd is, dat alle deterministen terroristen waren. Voor het uitoefenen van een terreur zijn echter niet zoo heel veel personen noodig. In elk geval heeft het wetenschappelijk schrikbewind succes gehad. Ieder, die nog iets durfde beweren over het bestaan van een (betrekkelijken) vrijen wil, werd onmiddellijk onthoofd. Hij was geen ernstige denker en in geen geval jurist. [1])

Hoe groot de invloed dier terroristen is geweest, is niet te schatten. Ik acht dien invloed buitengewoon groot, omdat m.i. een student

[1]) Een zeer korte bloemlezing, daarop betrekking hebbende, is te vinden in mijn „Grondslagen van het strafrecht" praeadvies voor de rechtskundige afdeeling van de Vereeniging tot het bevorderen van de beoefening der wetenschap onder katholieken, 1924.

het heel erg vindt om dom te schijnen. Schreeuwt men dus maar hard genoeg, dat men dom en achterlijk moet zijn als men nog iets met een vrijen wil te maken wil hebben en dat er onmogelijk een jurist kan groeien uit iemand, die nog aan zulk een dwaasheid gelooft, dan is daarvan de invloed op die jeugdige geesten onberekenbaar. Hier is de andere leer op onbillijke wijze gehandicapt. Bewijzen zijn natuurlijk op dit gebied moeilijk te leveren. Ik bedoel hiermede: bewijzen van dien door mij geschetsten invloed. Want dat, zij het dan ook slechts door enkelen, op het gebied van den vrijen wil, een intellectueelen terreur is uitgeoefend, valt moeilijk tegen te spreken. Bevestiging van mijn overtuiging omtrent dien invloed kan toch echter wel daarin worden gezien, dat mij van *verschillende* zijden is te kennen gegeven, dat het wel goed was, dat in mijn zooeven aangehaald geschrift de intellectueele hooghartigheid van sommige deterministen aan de kaak is gesteld, want — zoo was de toevoeging „je dorst bijna niet meer te zeggen, dat je nog aan een vrijen wil geloofde." Hiermede is, dunkt mij, het gevoel van benauwenis en beklemming, dat in zake de grondslagen van het strafrecht heerscht, duidelijk geteekend.

Daarin begint nu, zooals ik reeds zeide, gelukkig verandering te komen. De materialistische, naturalistische en positivistische denkwijzen zijn over haar toppunt van macht en glorie heen. Zoowel van wijsgeerige als van psychologische zijde komen nieuwe geluiden, die den mensch zijn „Adelsbrief" weder teruggeven. [1]) Ik kan dit alles niet nader ontwikkelen, doch constateer alleen met vreugde, dat in dit nieuwe Leerboek van Prof. Zevenbergen tegen de ontkenning van den vrijen wil en de zedelijke verantwoordelijkheid met beslistheid stelling wordt genomen. Van te meer belang is dit, omdat aan Schr. toch zeker niet het verwijt zal te beurt vallen, dat hij zijn onderwerp niet wijsgeerig zou hebben behandeld.

Nog op een ander punt mag hier de aandacht worden gevestigd. Prof. Zevenbergen is hoogleeraar aan de Vrije Universiteit, waar onderwijs wordt gegeven op Gereformeerden grondslag. Nu is het van algemeene bekendheid geworden, dat het standpunt door Schr. ten aanzien van de doodstraf ingenomen onder de Gereformeerden beroering heeft gewekt. Er schijnt een onderzoek te zijn ingesteld en, mag men de dagbladen gelooven, dan is Schr., voor zijne beweerde afwijkingen der Gereformeerde Leer, ter verantwoording geroepen. Hoe dat onderzoek is afgeloopen, is wetenschappelijk natuurlijk zonder belang. Bij allen, die aan iets hoogers gelooven dan hetgeen de onmiddellijke ervaring ons leert, zal het inzicht in fundamenteele vragen van recht ten nauwste met hun Geloof samenhangen. Het spreekt vanzelf echter, dat men uit dat Geloof geen argumenten kan

[1]) „Die völlige Unverantwortlichkeit des Menschen für seine Handlungen und sein Wesen — zoo had Nietzsche immers gezegd — ist der bitterste Tropfen, welchen der Erkennende schlucken musz, wenn er gewohnt war, in der Verantwortlichkeit und dem Pflicht den Adelsbrief seines Menschtums zu sehen."

putten ter overtuiging van andersdenkenden. Maar omgekeerd bestaat bij velen een geheel verkeerd inzicht omtrent de beteekenis van de verhouding van het Geloof tot de wetenschappelijke overtuiging. Ik kan daarop hier niet ingaan, al zou ik het gaarne doen, daar ik meermalen op dat misverstand ben gestuit. Men heeft, wat de leer van Prof. Z. over de doodstraf betreft, gezegd — terecht of ten onrechte, dat valt buiten mijn competentie — dat hij zich daardoor buiten de Gereformeerde Leer heeft geplaatst. Mocht dit zoo zijn, dan is het ook al weer heel natuurlijk, dat daar van Gereformeerde zijde bezwaren tegen worden ingebracht. Wetenschappelijk is dat, gelijk gezegd, niet van belang. Wat echter door een en ander wel naar voren komt, is dit: dat Prof. Z. zelfstandig en onbevangen de gewichtige vraagstukken van het strafrecht bespreekt.

Ook bij de wilsvrijheid komt dit weer duidelijk uit. Minister HEEMSKERK zeide onlangs in de Tweede Kamer: „Een antirevolutionair zal nooit op de wijze als Minister REGOUT en ook de heer VAN WIJNBERGEN deed, den nadruk leggen op den vrijen wil. Wel op de schuld, maar het mysterie van den vrijen wil en de determinatie van den wil, daar blijft bij de bespreking van dit vraagstuk de antirevolutionair buiten". Ook hier is het standpunt van Prof. Z. anders. Ook in hem leeft, dat gelukkig allerwege weer opkomende denkbeeld, dat juist de vrijheid van den wil de grondslag voor de zedelijke verantwoordelijkheid is. Natuurlijk waagt hij er zich niet aan om als 't ware voor te rekenen of uit te teekenen, hoe de verwezenlijking van die vrijheid moet worden gedacht. Een mysterie is het, ook voor hen, die rotsvast van deze vrijheid zijn overtuigd. Er is echter al veel bereikt, indien wordt ingezien, dat geen enkele positieve uitkomst, van welke wetenschap ook, tot het prijsgeven van het geloof aan den vrijen wil dwingt. En, wanneer men nu anderzijds inziet, dat achteraf nooit kan worden *aangetoond,* dat iets, dat nu eenmaal gebeurd is, ook niet had kunnen gebeuren, dan geloof ik, dat het verstandig is, om van experimenteele bewijzen van den vrijen wil — gelijk in sommige psychologische kringen worden aangekondigd — vooralsnog niet te veel te verwachten. Het teekent echter den ommekeer, die bezig is zich te voltrekken.

Dat door deze nieuwe stroomingen — vgl. SAUER in Duitschland — de ouderen wel niet van overtuiging zullen veranderen, is van minder belang. De meeste denkers zijn nu eenmaal vasthoudender van aard dan b.v. VON LISZT, die eerst leerde, dat de strafrechtelijke schuld met het „dafür können" staat en valt en daarna, met niet minder zekerheid, dat die schuld alleen op deterministischen grondslag te fundeeren is. Als de jongeren, behalve de deterministische geluiden, nu ook maar eens andere klanken te hooren krijgen en vooral als zij niet het minderwaardig domheidsgevoel over zich krijgen en eens rustig kunnen lezen, dat hun vrijheidsidee niet door de banbliksem „causaliteit" vernietigd wordt, dan is al veel gewonnen.

De vraag doet zich nu voor, of het boek van Prof. Z. in handen

van veel studenten zal komen. Men zou zich kunnen voorstellen, dat een hoogleeraar in het strafrecht tot zijn studenten zegt: gij kunt het algemeen deel leeren uit VAN HAMEL, SIMONS of ZEVENBERGEN. Daarvoor zou m.i. veel te zeggen zijn. Toch moet ik hier wijzen op enkele omstandigheden, welke de verspreiding van dit nieuwe Leerboek onder de studenten niet begunstigen. Daarbij heb ik niet het oog op afwijkingen, welke immers ook bij VAN HAMEL ten opzichte van SIMONS en omgekeerd voorkomen, noch ook op de min gangbare, beperkte opvatting van het begrip strafrechtswetenschap door ZEVENBERGEN gehuldigd — waarover straks nader — neen, ik doel daarbij op de wijze van behandeling der stof in het algemeen. Deze is — het moet worden erkend — voor den gemiddelden student te moeilijk. De student heeft nu eenmaal behoefte aan een boek, waarin hij de geheele stof van het algemeene deel behandeld vindt en wel op zoodanige wijze, dat hij, na een of twee jaar de colleges te hebben gevolgd, die stof kan verwerken. En dit schijnt mij voor een niet zeer begaafd student, zonder philosophische scholing, heel moeilijk.

Hieruit volgt, dat, ook bij volledige medewerking der hoogleeraren, slechts onder de zeer begaafde studenten het boek van ZEVENBERGEN als studieboek zou worden gekozen. Van een behandeling en uitlegging van het werk op de colleges zal slechts sprake kunnen zijn bij algemeen gebruik, hetgeen aan de Vrije Universiteit zal plaats vinden. Daar zijn de studenten dus in dit opzicht in veel gunstiger conditie.

Nog een andere opmerking wil ik niet terug houden. Zij luidt kort en bondig: het boek is te Duitsch. Ik wil allerminst uit het oog verliezen, dat wij, criminalisten, aan de Duitschers ontzettend veel te danken hebben. Maar daarom behoeven wij nog niet de typisch Duitsche methode over te nemen. Echter, dat is ten slotte een quaestie van smaak.

Schr. heeft een logisch wel gefundeerde, doch m.i. weinig bruikbare opvatting van den omvang der strafrechtswetenschap, te weten een dogmatische behandeling van de „strafrechtsnormen" (wel te onderscheiden van de *normae agendi)*, een systematische behandeling van die rechtsnormen, die de voorwaarden en den inhoud der straf bepalen. Buiten de strafrechtswetenschap vallen dus de beide hoofdonderdeelen der criminologie, n.l. de crimineele aetiologie en de crimineele politiek. Zoo komt Schr. er toe om daarover, en ook over de uitlevering en de geschiedenis van het strafrecht en onze strafwetgeving, het een en ander in een Aanhangsel van ongeveer 100 pagina's mede te deelen. Dit alles ter wille van het systeem, een inconvenient, dat zich bij de behandeling van doel en inhoud der straf zeer sterk doet gevoelen en slechts daardoor wordt getemperd, dat Schr. zijn eigen criterium niet consequent heeft toegepast. Had hij dit wel gedaan, dan zou nog meer — en wel brokstukken van wèl

bij de strafrechtswetenschap ingedeelde onderwerpen — naar het Aanhangsel zijn verhuisd.

Van overwegend belang is dit echter niet, daar het ten slotte slechts betreft de plaats waar de behandelde stof te vinden is.

Van meer gewicht, en van groote draagwijdte, is echter een ander algemeen gezichtspunt door Schr. vooropgesteld. Schr. voert de door hem gevolgde methode aan als een rechtvaardigingsgrond voor het doen verschijnen van zijn leerboek naast dat van VAN HAMEL, SIMONS en GEWIN. Deze rechtvaardiging is echter allerminst noodig. Immers, bij de behandeling van de verschillende leerstukken van het algemeene deel, de toerekeningsvatbaarheid, de onrechtmatigheid, noodweer, overmacht, enz. geeft ZEVENBERGEN een zoo zelfstandige, in menig opzicht van genoemde schrijvers afwijkende en meer volledige behandeling ten beste, dat reeds daardoor dit leerboek zijn eigen verschijning afdoende rechtvaardigt.

En nu de methode. In de strafrechtswetenschap is deductie troef. Het moet, dunkt mij, den student, die voor het eerst met die wetenschap kennis maakt en deze uit VAN HAMEL, SIMONS en GEWIN gaat bestudeeren, vreemd te moede zijn, dat hij allerlei abstrakte leerstukken moet verteren, welke alle draaien om een deliktsinhoud of een gedeelte daarvan, dat hij heel veel te hooren krijgt over het begrip „strafbaar feit", het handelingsbegrip, enz. zonder dat hij nog met eenigen deliktsinhoud, met een wettelijk omschreven delikt, heeft kennis gemaakt. MAX RUMPFF heeft getracht daarmede te breken. Hij heeft een helaas onvoltooid gebleven boek geschreven, waarin hij vooropstelt de omschrijving van eenige gevallen, waaruit hij dan allerlei strafrechtelijk interessante quaesties doet oprijzen. Langs inductieven weg wil hij opklimmen van de feiten tot den regel, van het concrete tot het abstrakte en hij heeft dit op schitterende wijze gedaan.

Toen ik in Schr.'s voorwoord las, dat van een vruchtbaar college over het positieve strafrecht alleen sprake kan zijn als het speciale delikt, liefst nog aan de hand van gevallen uit de praktijk, het thema vormt en toen ik voorts ontwaarde dat, naar Schr.'s oordeel, het leerstuk der wettelijke omschrijving in de bestaande leerboeken als de centrale gedachte wordt gemist, had ik een oogenblik de hoop, dat Schr. ook in zijn leerboek vele dogmatische — of liever dogmatisch geworden — vraagstukken langs inductieven weg zoude ontwikkelen. Daartoe zou inderdaad, niet alleen om de methode zelf, maar ook omdat de strafrechtsdogmatiek voor een goed gedeelte zich langs casuistischen weg heeft gevormd en ontwikkeld, alle aanleiding bestaan. Al spoedig bleek mij echter, reeds uit de inleiding, dat hier een import van Belings typentheorie en Tatsbestandsmässigkeitslehre werd ondernomen.

Heeft nu deze verruiming der strafrechtelijke begrippenwereld in de strafrechtswetenschap geluk gebracht? Was zij voor de wetenschappelijke verdieping van den criminalist noodig? Ik waag het zulks te betwijfelen. Uitwerken kan ik dit hier niet. Wel moge

ik met enkele woorden toonen, welke invloed van de leer der wettelijke omschrijving op de behandeling der stof in Schr.'s Leerboek aanwijsbaar is. Dit is van belang, omdat hetgeen Schr. over de leer der wettelijke omschrijving ten beste geeft geenszins uitsluitend theoretische waarde heeft. Integendeel, de toepassing der strafwet op bepaalde menschelijke gedragingen is daarbij ten nauwste betrokken.

Ten deze doet zich in de strafrechtswetenschap een zonderling verschijnsel voor. De meeste theoretici, en trouwens het overgroote deel der juristen-wereld, beschouwt den regel van art. 1, 1e lid van ons Strafwetboek als den hoeksteen van elk wettelijk strafrecht, het bolwerk der rechtszekerheid, enz. Vergeten wordt, dat die regel in onze strafwet — het zou wellicht anders worden, indien de Bindingsche Normen-leer geldend strafrecht was — overbodig is, daar er hoegenaamd niets zou veranderen aan ons positief strafrecht en aan zijn toepassing in de strafrechtspraak, indien die regel zou worden geschrapt. Het is niet juist — gelijk wel wordt beweerd — dat alleen door dien regel de analogische toepassing der strafwet ten onzent is uitgesloten. Analogische toepassing, d.w.z. toepassing van een wettelijke omschrijving op een daarin niet passend geval, is natuurlijk uitgesloten, zoolang de wet ze zelf niet toestaat. Elk vonnis, waarin een feit dat niet onder het toegepaste artikel valt, niettemin volgens dat artikel wordt gequalificeerd en gestraft, zou op ten onzent geldende strafprocessueele eischen, dadelijk cassabel zijn. Wil de rechter tòch analogie bedrijven, dan kan zulks alleen, indien ten slotte de cassatierechter — gesteld deze is in de zaak gemoeid — dit, echter ook alweer onder het mom van uitlegging, goedkeurt. Men zegt, dat dit wel eens is gebeurd. Ik verwijs daarvoor naar de praeadviezen der N. J. V. 1922, in het bijzonder naar de toen gevoerde debatten.

De liefde voor dat beginsel van bedoelden Feuerbachschen regel is in theorie zóó hecht — het woord Errungenschaft duikt dan allerwege op — dat zelfs criminalisten, wier stelsel, consequent doorgevoerd, juist rechtstreeks tot de analogie zou voeren — men denke aan de Italiaansche school, voor welke het delikt slechts symptomatische beteekenis heeft — met hand en tand zich, ter wille van de rechtszekerheid, tegen het toelaten der analogische toepasssing verzetten.

Prof. Zevenbergen, die op het vergeldingsstandpunt staat — waarbij natuurlijk logisch het verbod van analogie veel beter thuis behoort dan bij het z.g. moderne strafrecht — wil ook van de analogie niets weten. Dadelijk wil ik, om misverstand te voorkomen, hieraan toevoegen, dat ook ik analogie in het strafrecht niet mooi vind. Het komt er slechts op aan, dat de deliktsomschrijvingen in de strafwet zóó zijn — en aldus behooren zij te zijn — dat de strafrechter zonder analogische toepassing zijn taak naar behooren kan vervullen en voorts dat de waarheid in 's rechters uitspraken

kan worden bewaard. Maar het eenerzijds luid toejuichen van genoemden regel en het anderzijds toelaten van analogie, als het maar uitlegging wordt genoemd, is m.i. hinderlijk. Meer kan ik er hier niet van zeggen.

Waartoe was deze aanloop noodig? Om te doen zien, dat het standpunt door ZEVENBERGEN ten aanzien der analogie ingenomen, meebrengt dat bij de toepassing eener wettelijke omschrijving in een concreet geval, buitenwettelijke elementen geen rol mogen spelen. Doen zij dat wel, dan valt die schoone regel — behalve dan, indien die buitenwettelijke elementen alleen ten voordeele van een verdachte zouden wegen, waarvoor geen enkele goede reden bestaat — weder geheel in duigen. Laten wij eens zien, hoe het te dien opzichte met het nieuwe Leerboek staat.

Hoe ontwikkelt Schr. de „vereischten van het strafbaar-zijn"? Eerst zegt hij, dat de *„wetenschap de vereischten van het strafbaar feit zelfstandig moet opsporen"*, en hij voegt daaraan toe, *„natuurlijk alleen uit het strafrecht zelf"*, welke restrictie de quaestie m.i. niet duidelijker maakt. Wij worden echter spoedig wijzer. Na te hebben gezegd, dat een handeling, die aan de wettelijke omschrijving beantwoordt, altijd een *rechtsfeitverwerkelijking* is en omgekeerd, noemt hij het *rechtsfeitverwerkelijking-zijn* de logische eerste eigenschap der handeling als strafbaar feit.

Nu mocht men meenen, dat in de rechtsfeitverwerkelijking ten slotte alles ligt besloten, zoodat men hier zou kunnen denken aan een uit verschillende componenten samengestelde eigenschap, of wel, indien men de componeerende deelen zelfstandig zou beschouwen, aan een *op zich zelf* niets zeggende eigenschap der handeling, maar dan zou men zich vergissen. De rechtsfeitverwerkelijking is de *eerste* eigenschap. De *tweede* eigenschap van de handeling als strafbaar feit is de onrechtmatigheid; dat is dan de eigenschap, die hierop berust „dat ze met het recht — even te voren genoemd „het recht zonder meer" — of wat o.i. althans in dit verband hetzelfde is, met de wet strijdt". Ik heb deze m.i. niet zeer klare omschrijving van het onrechtmatigheidskenmerk woordelijk aangehaald, zonder daar nu verder aan te tornen. Dan volgt het *derde* vereischte, de schuld of schuldigheid, waaronder Schr. verstaat dat de handeling laakbaar, schuldig (in materieelrechtelijken zin) moet zijn. Nota bene, dat zou dus alles boven de wettelijke omschrijving uitgaan! Maar wij zijn er nog niet. De *vierde* eigenschap is de *„strafwaardigheid"*, toegelicht als volgt: De wet eischt b.v. een bepaalden graad of vorm van schuld, die in het gegeven geval ontbreekt. Eerst wanneer er zulk een schuld is, als de strafbedreiging onderstelt, eerst dan is het feit *wat men veelal noemt* (cursiveering van mij) *strafwaardig*. Dat zijn nu de vier gewone eigenschappen van een handeling als strafbaar feit. Daarenboven kent de Schr. nog momenten, voorwaarden, die er „nog bij moeten komen, zal de aan de wettelijke omschrijving beantwoordende, onrechtmatige, schuldige en strafwaardige handeling een

delict zijn". Dat zijn dan de z.g. bijkomende voorwaarden van strafbaarheid of van strafwaardigheid. Het voldoen aan deze bijkomende voorwaarden is dan een „andere, laatste en wel *vijfde* eigenschap eener handeling als strafbaar feit". De hier geschetste volgorde dezer eigenschappen „van het delict in concreto" is voorts „logisch geboden en ook denk-economisch de eenig juiste".

Schr. werkt dit nu nog nader uit. Als er geen „handeling" is, kunnen wij het onderzoek dadelijk beëindigen. Is er een „handeling" dan gaan wij achtereenvolgens die handeling toetsen aan al de opgenoemde eigenschappen. Schr. volgt de gewone m.i. inelegante methode van bijna alle schrijvers: een strafbaar feit is een „handeling", maar er valt ook onder „niet-handelen", in het bijzonder het laten. Maar waarom dan toch aan dat begrip „handeling" vastgehouden? Trouwens de concrete delictsomschrijvingen geven nog andere nuances te zien dan handelen en laten. Ik stip dit slechts even aan, ga er niet op in. In den zelfden gedachtengang wordt dan, bij de nadere analyse der handeling gezegd, dat onder „beweging" ook „rust" valt, immers, handeling is steeds gewilde spierbeweging. „Deze kan voorts zoowel in een beweging der spieren als in een rust der spieren bestaan." Ondanks de ook bij ons reeds ingeburgerde gelijkstelling van iets met zijn tegendeel, te weten handelen en niet-handelen, wil het mij niet gelukken mij in die terminologie thuis te gevoelen.

Echter dat is slechts een kleinigheid. Hoofdzaak is, dat bij het onderzoek naar het recht der Overheid om straf te vorderen — mij dunkt, hier zitten wij toch midden in de werkzaamheid van den rechter — het gegeven, stel het is dan een „handeling", aan voormelde vijf eigenschappen of voorwaarden moet worden getoetst. En waar blijft nu de rechtszekerheid — waaraan de misdadigers echter, juist wat de ernstige criminaliteit betreft, veel minder behoefte hebben dan zoovele juristen voorgeven — waar blijft het wettelijk Feuerbachsche strafrecht, indien naast de rechtsfeitverwerkelijking nog die andere zelfstandige vereischten ten toetse komen? En toch komt de Schr. op tegen de z.g. materieele onrechtmatigheid (die nu eenmaal, men moge dit goed- of afkeuren, een rol van beteekenis in de strafrechtspraak vervult) „want het is een vlag, waaronder niet-positiefrechtelijke elementen zich toegang tot het positief recht en positiefrechtelijke overwegingen en uiteenzettingen weten te verschaffen".

Maar, indien Schr. dan die niet-positiefrechtelijke elementen wil weren, dan houde hij zelf de deur daarvoor gesloten. De wettelijke omschrijving is uitputtend en afdoende. Indien de gedraging aan de wettelijke omschrijving voldoet, dan zijn er daarenboven geen andere *zelfstandige* formeele vereischten meer. Dan kan men die gedraging van verschillende zijde bekijken en daaraan verschillende eigenschappen bespeuren, maar de wettelijke omschrijving blijft alomvattend.

Het is echter zaak om het verband des geheels niet uit het oog te verliezen. Art. 287 Swb. zegt, dat hij, die een ander opzettelijk van het leven berooft wordt gestraft, maar wij zien ook uit die zelfde wet, waarin dat artikel staat, dat niet elke opzettelijke dooding strafbaar is en omgekeerd ook, dat men niet behoeft gedood te hebben om volgens datzelfde artikel — zij het dan in verband met een andere wetsbepaling — te worden gestraft. Men moet dus — en dit is in het strafwetboek zelf te lezen — bij elk delict optellen en aftrekken. Dat is zoo natuurlijk mogelijk, wanneer er nu eenmaal regelingen bestaan, die voor alle delicten gelden en die dus niet telkens behoeven te worden herhaald, indien ze afzonderlijk zijn opgesteld.

Het doodingsdelict staat dus in art. 287, doch is daar slechts ten deele geregeld. Dit te onderkennen is van belang voor een juist inzicht in de leer der onrechtmatigheid. Hij die opzettelijk doodt wordt gestraft, tenzij hij ontoerekeningsvatbaar is, of heeft gehandeld in overmacht, noodweer, of krachtens wettelijk voorschrift of ambtelijk bevel, en hij is, hoewel hij niet opzettelijk heeft *gedood*, niettemin strafbaar, indien hij zulks op de in art. 45 Swb. omschreven wijze heeft gepoogd, of indien hij het feit heeft medegepleegd of heeft doen plegen of indien hij het feit opzettelijk op de in art. 47 Swb. omschreven wijze heeft uitgelokt of daaraan op de in art. 48 Swb. omschreven wijze medeplichtig is.

Zoo luidt dus volledig het doodingsdelict volgens ons positief strafrecht; zoo luidt de volledige wettelijke omschrijving. Daar gaat niets af en daar komt niets bij. Indien deze volledige wettelijke delictsomschrijving in het oog wordt gehouden, dan is die dooding, *zonder eenig verder vereischte*, strafbaar, en kan men, zoo men wil, omgekeerd zeggen, dat diè dooding en wat daarbij is getrokken onrechtmatig is, omdat de wet ze met straf bedreigt (formeel begrip) of men kan zeggen dat diè dooding onrechtmatig is en daaròm met straf wordt bedreigd (materieel begrip).

Dat is m.i. de zuivere, wettelijke, positief-rechtelijke redeneering, die aan de strafrechtelijke werkelijkheid beantwoordt en zeer zeker past in, of liever wordt geeischt door, het Feuerbachsche systeem. Maar geleerd is die redeneering niet.

Uit het voorafgaande blijkt dan tevens, dat de formeele wederrechtelijkheid, nl. van het feit in zijn geheel, geen eigen inhoud heeft en dat de materieele wederrechtelijkheid als grond voor strafbaarstelling in de eerste plaats voor den wetgever van belang is. Dat ze in werkelijkheid ook in de rechtspraak een belangrijke rol speelt, heb ik gepoogd elders aan te toonen. Men kan dan zeggen, dat de rechter wetgeversarbeid verricht. Men kan dat goedkeuren of afkeuren, maar niettemin gebeurt het en het is, dunkt mij, van belang, dat dit wordt ingezien. Want, daar is wel iets aan te doen, indien de wet dit per se zou willen uitsluiten.

Tot zoover de wederrechtelijkheid van het feit in zijn geheel,

b.v. de opzettelijke dooding of poging daartoe enz. als bepaald feitelijk gegeven.

Wanneer geeft nu die onrechtmatigheid of wederrechtelijkheid den wetstoepasser moeite? Alleen als dit vereischte met name in de delictsomschrijving wordt genoemd. En wanneer zal de wet zich van dat vereischte bedienen? Indien de gedraging ook zeer goed met recht kan geschieden, ook door iemand, die geen beroep op een wettelijk omschreven strafuitsluitingsgrond tot zijne beschikking heeft. Het hangt geheel af van de regeling van de gronden van niet-strafbaarheid. Immers, waarom staat in art. 287 Swb. niet, dat de opzettelijke *wederrechtelijke* dooding strafbaar is, al kon Binding dan in zekeren zin terecht zeggen, dat niet de dooding, maar slechts de wederrechtelijke dooding strafbaar was? Omdat *elke* opzettelijke dooding, waarvoor geen *wettelijk omschreven* grond van niet-strafbaarheid bestaat, door de wet strafwaardig wordt geacht.

Nu blijkt ook dadelijk, waarom het woord „wederrechtelijk" in de omschrijving van diefstal of verduistering niet kan worden gemist. En dan geeft het woord uitleggings-moeilijkheden als iedere andere door de wet gebruikte term, maar staat buiten het algemeen karakter van het strafbaar feit. Veelal geldt dan het onrechtmatigheids-vereischte niet de gedraging in haar geheel, al komt ook dit zeer vaak voor, maar een onderdeel.

In de litteratuur wordt de onrechtmatigheid als wel omschreven, het geheel of een zeker onderdeel der gedraging betreffend wettelijk vereischte en de onrechtmatigheid als kenmerk of eigenschap van het delikt, niet voldoende in het oog gehouden.

Dat de hiervoren geschetste opvatting betreffende de beteekenis der deliktsomschrijving juist is, springt in het oog als men zich even indenkt in den toestand dat een strafwetboek — of liever het geheele strafrecht — in één omschrijving zou zijn vervat. Dan zou natuurlijk bij de omschrijving dier gedraging dadelijk alles volgen wat er bijkomt en wat er afgaat, als 't ware in één adem, in diezelfde omschrijving. Daarom moeten bij alle deliktsomschrijvingen die gronden, welke er bijkomen en afgaan er dadelijk bijgedacht worden. Eerst dan heeft men het beeld van het delikt volledig geteekend. Alleen reeds uit het feit, dat er vele opzettelijke doodingen worden verricht, die niet met straf worden bedreigd, blijkt dat elke wettelijke deliktsomschrijving, zooals deze in een bepaald wetsartikel is te vinden onvolledig is. Wat natuurlijk niet wegneemt, dat de deliktsomschrijving, zooals deze in de wet staat, met het nu eenmaal bestaan van de regelen, betreffende hetgeen er af gaat en hetgeen er bij komt, terdege rekening moet houden, ook omdat het noodig kan voorkomen — hetgeen dan ook herhaaldelijk, vooral in bijzondere wetten geschiedt — dat een van de algemeene regeling afwijkende bepaling omtrent de gronden van uitsluiting der strafbaarheid of omtrent de „Strafausdehnungsgründe" (Mayer) wordt

gegeven, zoodat, uit een technisch-legislatief oogpunt beschouwd, de wettelijke deliktsomschrijving, in haar onvoltooiden vorm, een gewichtig vraagstuk is en blijft.

Het is ten eenenmale onuitvoerbaar om de critiek op Schr's leer hier nader uit te werken. Naar mijn overtuiging kent Schr. aan de z.g. leer der wettelijke omschrijving en aan de rechtsfeitverwerkelijking — door Schr. nog nader onderscheiden in centrale, fragmentaire en periferische rechtsfeitverwerkelijking — als eigen, zelfstandig kenmerk van het strafbaar feit, een beteekenis toe, die deze niet heeft en die deze voor het strafrecht, en zeker voor het strafrecht volgens Schr.'s beperkte opvatting, niet hebben kàn. Zoo is het ook met de onrechtmatigheid en strafwaardigheid, te weten als eigen, zelfstandige, formeele kenmerken van het delikt. Het eenige dat daarmede gediend is, is de systematiek. Maar hier valt te onderscheiden. Een logische, systematische behandeling der rechtsstof zal ieder toejuichen. Vooral voor de vorming van den jurist, voor de ontwikkeling van zijn logisch deductie-vermogen, is kennismaking met systemen en hunne ontwikkeling nuttig en onontbeerlijk. Daartoe biedt de rechtsstudie gelegenheid te over. Maar daartoe behoeft geen systeem om de systematiek te worden geschapen. Het ligt geheel in de lijn van de Duitsch-philosophische tendenz van Schr.'s leerboek om dit wel te doen, maar dat mag de nuchtere vraag niet terughouden, of het behandelde systeem iets meer is dan een gedachten-constructie van den Schr., dat mag de oogen niet doen sluiten voor het groote gevaar, waaraan systemenmakers zoo zelden zijn ontkomen, te weten om ten slotte consequenties te aanvaarden alleen omdat zij in het systeem passen, dat is vooral in de „eminent menschliche Wissenschaft" van het strafrecht het geval, omdat daar de gebondenheid aan de wet niet door de knellende banden van het systeem moet worden verzwaard, omdat de strafrechtspraak — waarin zich toch de ware beteekenis van de dogmatiek kristalliseert en zonder welke die beteekenis nihil is — is ontgroeid aan den tijd, toen de strafrechtspleging nog was „ein Monolog des Strafrechtstheoretikers" (Max Rumpff), toen „de vondst van den abstraheerenden geleerde over leven en vrijheid besliste" (Hijmans).

Allerminst wil ik beweren dat Prof. Zevenbergen dien kant weer uit zou willen. Ik wil alleen zeggen dat daar de gevaren liggen van zijn op de spits gedreven systematiek. Het zijn sterke beenen, die deze kunnen dragen. Zie slechts hoe alleen de op den troon verheven systematiek — het handelingsbegrip — Schr. leidt tot de stelling dat voor het doodingsdelikt een *positieve handeling* (blz. 55) noodig is, een opvatting, die ook bij de behandeling der causaliteit wordt doorgevoerd — het Strafrecht rekent alleen met handelingen (blz. 74) — terwijl toch de wet bij de omschrijving van het doodingsdelikt niet vordert dat de dader schiet, of slaat of steekt, enz. — gelijk in vroeger tijden — maar dat de dader iemand

van het leven berooft. Daar nu „dooden" niet, gelijk wegnemen, een bepaald omschreven handeling is, kan het, dunkt mij, niet juist zijn om de positieve handeling als een steevast vereischte voorop te stellen en, volgens het elders gegeven recept, het onderzoek te beëindigen indien er geen handeling wordt gevonden. Nu wil ik gaarne aannemen, dat de vraag, of bij het doodingsdelikt de levensberooving door stilzitten mogelijk is, niet zoo eenvoudig is — mij schijnt intusschen de casus niet ondenkbaar — maar ik kom op tegen het poneeren van stellingen, welke niet uit de strafwet zijn afgeleid en die daarna worden gebruikt om de beteekenis der strafwet vast te stellen, terwijl in het geheel niet blijkt, dat de wet op die stelling is gebaseerd. In dit opzicht valt trouwens nog op te merken, dat Schr. wel de techniek van ons strafwetboek beschouwt, maar bij mij is twijfel gerezen, of Schr. voldoende rekening heeft gehouden met de zoo vaak buiten alle strafrechtstechniek omgaande, ja veelal wanstaltige deliktsomschrijvingen der bijzondere wetten, waaraan nu eenmaal in foro geen mindere beteekenis toekomt dan aan eenige deliktsomschrijving van het strafwetboek. En juist daar is het poneeren van abstrakte stellingen en de deductie daaruit dubbel gevaarlijk. De rechter moet tevreden zijn als de quaesties, welke voor hem oprijzen, niet met dogmatiek zijn doordrenkt.

Dat de wettelijke omschrijving voor de strafrechtspolitiek van belang is, gelijk Schr. op bl. 51 zegt, zal niemand tegenspreken. Dat echter daar ter plaatse de beteekenis van art. 1 Swb. op haar juiste waarde wordt geschat, kan ik niet toegeven. Ik wees er reeds op, dat aan ons strafrecht hoegenaamd niets zou veranderen indien deze getuigenis — historisch zeer verklaarbaar — in ons wetboek ontbrak. Schr. neemt hier echter over het „Schlagwort" van von Liszt, de „Magna Charta" van den misdadiger. Ook dit is voor het misdrijven-recht, de ware criminaliteit, m. i. onjuist; de zaak wordt daarbij op haar kop gezet. Slechts bij zeer hooge uitzondering zal de „misdadiger", alvorens te handelen, de wettelijke omschrijving in studie nemen. Zijn ethisch instinct en zijn kennis der sociale grondslagen van den Staat wijzen hem den weg. Juist zoodra dit niet meer het geval is, hapert er iets. Vandaar dat men terecht van de ontwrichting van het strafrecht kon spreken in den onzaligen oorlogs- en distributie-tijd.

Het zou nu zeer aanlokkelijk zijn, om na te gaan, hoe Prof. Z. de vijf hiervoren opgesomde bestanddeelen van het delikt afzonderlijk behandelt, hoe hij het zelfstandig karakter dier bestanddeelen verdedigt. Eerst dan zoude ik mijne, tegenover de zijne staande, opvatting uitvoerig kunnen motiveeren. Daarvoor is hier echter geen gelegenheid en ik verwijs dus de lezers naar het boek zelf, opdat zij bij zichzelf kunnen ondervinden, of de door den Schr. ondernomen behandeling der stof hen bevredigt. Liever wil ik mij bepalen tot een enkel geval, waaruit m.i. blijkt, hoe de Schr. de

daarbij rijzende quaesties voor zich en voor zijn lezers noodeloos ingewikkeld maakt.

Na bespreking der wettelijke rechtvaardigingsgronden behandelt Schr. de „andere gronden, die de onrechtmatigheid uitsluiten", waarover dan de „gansche rechtsorde" zou beslissen. Dat de rechtszekerheid hier in het gedrang komt, zeide ik hiervoren reeds. Men voere hiertegen niet aan dat hier „slechts" de rechtszekerheid der maatschappij en niet die van het individu op het spel staat. Immers, indien eenmaal die aan de „gansche rechtsorde" ontleende rechtvaardigingsgronden worden erkend, kan daarvan even goed een te weinig als een te veel worden gegeven en is het belang van het individu daar ten nauwste bij betrokken. Dat de rechter, bij de vervulling van zijn taak als handhaver der maatschappelijke rechtsorde, op het gebied der hem vrijgelaten uitleggingsmarge, te weten door bepaling der materieele wederrechtelijkheid, op buiten-wettelijke, doch formeel in het keurslijf der wet geperste gronden, tot strafbaarheid of tot niet-strafbaarheid komt, heb ik meermalen trachten aan te toonen. Maar aan deze quaestie van rechtspraakpsychologie — die door Schr. trouwens niet wordt erkend — zijn wij hier niet bezig. Neen, het geldt hier nog, geheel formeel, het vaststellen van de elementen van het delikt, hetgeen geheel iets anders is.

Welnu, in bedoelde paragraaf spreekt Schr. over de *straffeloosheid van den medicus*, „zoo deze bestaat!" voegt schr. er aan toe. Nadat allerlei constructies zijn behandeld, welke hier thans niet ter zake doen, wordt ten slotte de vraag gesteld, of de handeling van den medicus wel aan de wettelijke omschrijving beantwoordt, want als de „ontstentenis van de rechtsfeitverwerkelijking" vaststaat, dan is alles uit. Hoewel ik allerminst wil beweren, dat hetgeen Schr. te voren heeft medegedeeld, niet de moeite der kennisneming waard zou zijn, haal ik dit voorbeeld aan omdat het zoo teekenend is voor Schr.'s methode. Mij dunkt, dat het alleszins aangewezen is om te beginnen met de vraag, waarmede Schr. eindigt. Niet aldus Prof. Z. die eerst gaat onderzoeken of de medicus door de dogmatiek een vrijbrief krijgt om te mishandelen en daarna pas vraagt, of, hetgeen de medicus doet, eigenlijk wel mishandeling is.

Het resultaat, waartoe Schr. bij de behandeling van dit vraagstuk komt (blz. 128) is overigens wel verrassend en komt mij niet juist voor. Maar dit kan verder buiten beschouwing blijven. Het was er mij hier slechts om te doen, aan de hand van een enkel voorbeeld, het licht te laten vallen op de sterke tendentie van den Schr. om de verschillende vragen, welke zich bij de toepassing der strafwet kunnen voordoen, abstrakt en dogmatisch te behandelen. Dat die zelfde tendentie de behandeling van het delikt en zijn bestanddeelen noodeloos ingewikkeld maakt, spreekt vanzelf. Om dit aan te toonen wil ik nog slechts wijzen op de behandeling van het hiervoren genoemde vierde deliktsbestanddeel, door Schr. de *strafwaardigheid* genoemd, waarmede hij bedoelt het passen op een strafbedreiging.

Hier wordt de toestand bepaald verrassend en hier moet zelfs — m.i. geheel ten onrechte — de „vergeldingsfanaticus" dienst doen (blz. 180).

Schr. zegt, dat uit het feit, dat men met een, aan de wettelijke omschrijving beantwoordende, onrechtmatige, aan schuld te wijten, handeling te doen heeft, nog niet volgt, dat ze nu ook behoort gestraft te worden. Over vervolgingspolitiek hebben wij het hier niet. Toch is met al die eigenschappen, waarvan, zooals ik reeds hiervoren zeide, de eerste afdoende is, het strafwaardige — waarmede weer niets anders dan een *formeel vereischte* is bedoeld — nog niet gegeven. Of dit het geval is, zegt Schr., daarover kan alleen de strafbedreiging uitsluitsel geven. De „vergeldingsfanaticus" vindt dien eisch ongerijmd, hij wil al lang aan het straffen gaan, maar — aldus Schr. — dit is niet het standpunt van onze wet. Want — en nu haal ik verder het Leerboek aan — „hoewel uiteraard alle rechtsfeiten culpoos kunnen worden verwerkelijkt, verreweg het grootste gedeelte der culpose rechtsfeitverwerkelijkingen wordt niet gestraft d. w. z. er is geen strafbedreiging aan te wijzen, waarop deze culpose feiten passen. Voorts is ons bij opzet gebleken, dat niet zelfs steeds iedere doleuse rechtsfeitverwerkelijking wordt gestraft, vermits de wet soms alleen strafbedreiging geeft, als er een door de wet omschreven bijkomend oogmerk in concreto is. Zoo ook komt het voor, dat alleen voor die doleuse rechtsfeitverwerkelijking een passende strafbedreiging bestaat, die met voorbedachten raad is verricht. Het is dus niet voldoende, dat er een aan de wettelijke omschrijving beantwoordende, onrechtmatige, aan schuld te wijten handeling aanwijsbaar is, maar de onrechtmatige rechtsfeitverwerkelijking moet aan zulk een schuld te wijten zijn (b.v. alleen dolus bij de doleuse delicten, of wel dolus met een bijkomend oogmerk), als door de strafwet geëischt wordt, d. w. z. die op een strafbedreiging past. Het is duidelijk, dat vele, aan de wettelijke omschrijving beantwoordende, onrechtmatige, aan schuld te wijten handelingen niet op een strafbedreiging passen en dus niet gestraft kunnen worden."

Ik mag de aanhaling niet verder voortzetten. Het zou verleidelijk zijn dit wel te doen, waar Schr. in het vervolg de niet-strafbaarheid van poging tot medeplichtigheid in het geding brengt. Uit het aangehaalde blijkt echter vooreerst — en dit blijkt ook bij de behandeling der straf — dat Schr. geen starre vergeldingsman is, hetgeen ik met genoegen constateer. Maar overigens is de vergeldingsfanaticus er m.i. geheel ten onrechte bij gehaald en Schr. maakt de zaak noodeloos ingewikkeld. Mij dunkt, het behoeft na al het voorafgaande eigenlijk niet nader te worden aangetoond. De voorstelling alsof de wettelijke schuldgraad of een bijkomend oogmerk niet een wezenlijk bestanddeel der wettelijke omschrijving zou uitmaken — en daarop alleen kan bovenstaande redeneering berusten — is in strijd met de werkelijkheid en met Schr.'s eigen leer. Reeds de uitdrukking „doleuse"

rechtsfeitverwerkelijking is m.i. in Schr.'s eigen systeem niet houdbaar.

Nu ik eenige bezwaren tegen het Leerboek van Prof. ZEVENBERGEN heb opgesomd, mag ik een betuiging van bewondering voor deze wetenschappelijke praestatie niet achterwege laten. Inderdaad is hier geleverd een praestatie van den eersten rang. De juristen kunnen hiervoor niet anders dan dankbaar zijn, want reeds het feit, dat iemand, die er de capaciteiten voor heeft, een Leerboek wil schrijven verdient waardeering. Immers bij een Leerboek, waarin de geheele rechtsstof moet worden behandeld, heeft de Schr. niet alleen voortdurend weerstand te bieden aan zijn neiging om in onderdeelen te uitvoerig te worden, maar hij heeft — men erkenne dit gerust — ook eenige weerzin te overwinnen bij de behandeling van min of meer dorre gedeelten, die niet in staat zijn om de geestdrift gaande te houden.

En nu is het mij een behoefte hier uitdrukkelijk te herhalen, dat het nieuwe Leerboek, niettegenstaande mijne hierover ontwikkelde bezwaren, vele superieure qualiteiten bezit. Juist waar Schr. niet gekneld zit in de banden van zijn systeem, heeft hij beschouwingen geleverd, welke de lezing en bestudeering overwaard zijn. Ik heb hierbij niet alleen het oog op vraagstukken van dogmatiek, als de poging en de deelnemingsleer, maar ook op de beschouwingen van meer wijsgeerigen aard. Vooral de uiteenzettingen over het wezen, de rechtvaardiging en het doel der straf zijn zeer belangrijk. Ieder, die zich met strafrecht bezig houdt, behoort daarvan kennis te nemen.

Natuurlijk komen ook hier vragen op. Zoo had ik gaarne gezien, dat Schr. zich over de leer van ADOLF MERKEL en zijn volgers wat uitvoeriger had uitgelaten. Immers, men kan eerst de criminalisten in twee groepen verdeelen, te weten zij die de zedelijke verantwoordelijkheid van den mensch handhaven en zij die deze verwerpen. Deze laatste categorie begint te slinken en heeft een gevoelige aderlating ondergaan door het succes der derde school. Toch — ik heb daar in mijn „Grondslagen van het strafrecht" op gewezen — kan ik mij volkomen verplaatsen in den gedachtengang van hen, die de vrijheid van den menschelijken wil niet kunnen erkennen, en die dien exodus niet hebben medegemaakt. Zoo onze beide grootmeesters VAN HAMEL en SIMONS. Ook ik stel mij voor, dat ik dien exodus niet zou hebben medegemaakt, indien ik, wat de vrije-wils-quaestie betreft, op hun standpunt stond. En de uitroep van VAN HEYNSBERGEN, die den juristen toeroept, komt nu maar over de brug, hier zult ge U thuis gevoelen, de zedelijke verantwoordelijkheid, de vergelding is ook op de basis van den onvrijen wil geconstrueerd; „wat aarzelt gij dan nog, weifelzieke rechtsgeleerde?", komt mij dan ook eerlijk gezegd eenigszins naief voor.

Die uittocht heeft echter tot gevolg gehad, dat onder hen, die de zedelijke verantwoordelijkheid erkennen, juist met betrekking tot de

fundeering van de straf, groote principieele verschillen bestaan. Ook daarover handelde ik in mijn hiervoren aangehaald geschrift en het komt mij voor, dat voor het huidige tijdperk hier het brandpunt der strafrechtelijke beginselen is gelegen. Een uitvoerige behandeling van dit punt ware dus zeer zeker gerechtvaardigd en gewenscht, niet het minst voor de studenten. Is op deterministischen grondslag de zedelijke verantwoordelijkheid van den mensch te construeeren? Ziedaar de vraag, welke ik — met v. Liszt in zijn n^{de} druk — nog altijd ontkennend zou willen beantwoorden, omdat zoowel von Liszt in zijn n + 1ste druk, als de volgelingen van Merkel de bevestigende beantwoording dier vraag voor mij niet overtuigend hebben gemaakt. Het spreekt vanzelf, dat degenen, die de zedelijke verantwoordelijkheid op grond van de (betrekkelijke) wilsvrijheid handhaven, voor de redeneering van Merkel c.s., die immers tot hetzelfde resultaat — zij het dan m.i. bij de behandeling der recidivisten geenszins in alle opzichten — leidt, een gewillig oor hebben, maar dit neemt niet weg, dat ik niet zou aarzelen het wanhoopsstandpunt van Simons en de zijnen te aanvaarden, indien het geloof in den vrijen wil mij zou ontzinken. Ik gebruik de uitdrukking „wanhoopsstandpunt" — Polak noemt den toestand, waarin Simons verkeert, tragisch — omdat Simons, juist wat zijn opvattingen van menschelijkheid en rechtvaardigheid betreft, geenszins gelijk kan worden gesteld met eenige voormannen der Italiaansche school, die, al willen zij dan wel de benaming „straf" loslaten, met veel grootere hardheid den misdadiger willen bestrijden, dan de huidige criminalist, die aan de zedelijke schuld vasthoudt, ooit zou willen doen. Zeer terecht kon dan ook van Hamel zeggen, dat als eenmaal het moderne strafrecht eens zou zijn doorgevoerd, de misdadigers nog wel eens zouden terug verlangen naar dat oude vergeldende strafrecht. Want, al moet worden toegegeven, dat het moderne strafrecht voor de zoo hoog noodige ontwikkeling van de kennis van den persoon des misdadigers, en voor de aanpassing van straf of maatregel aan diens persoonlijkheid, zeer veel heeft gedaan, al moet worden erkend, dat het z.g. klassieke strafrecht in dogmatiek dreigde ten onder te gaan, even waar is het, dat niet minder dan eenig strafrecht, het schuld-strafrecht meebrengt een zorg voor den persoon van den delinquent, een zorg, waarbij dan niet zoozeer, als bij het moderne strafrecht, de veiligheid en het belang van de maatschappij op den voorgrond staan, maar een zorg, welke, juist op de basis der zedelijke verantwoordelijkheid, uitgaat van de gedachte eenerzijds, dat de misdadiger niet meer mag lijden dan hij verdient en anderzijds, dat de misdaad niet bloot als een natuurverschijnsel moet worden beschouwd en het zedelijk besef van den deliquent moet worden ontwikkeld. Dat hier vruchtbare samenwerking met de moderne criminalisten, meer dan op eenig ander gebied, kan plaats vinden, moet met groote vreugde en dankbaarheid worden geconstateerd.

Ten slotte is er nog een punt, waarop ik nog gaarne eenige meer-

dere uitvoerigheid had gezien. Prof. ZEVENBERGEN is in de Pers wel heftig aangevallen over zijn houding, t.a.z. van de doodstraf, waarschijnlijk omdat hij daar nu eenige teksten heeft genoemd, waarop van antirevolutionnaire zijde de doodstraf als eisch der Goddelijke Gerechtigheid is verdedigd. Ik ga daarop hier niet in, doch wijs er slechts op, dat, ook op punten, waarbij geen Schrift-teksten zijn vermeld, Prof. Z. niet geheel accoord gaat met de gangbare antirevolutionnaire leer. Ik gaf daarvan reeds een enkel voorbeeld en ik wijs ten slotte op Schr.'s beschouwingen over de fundeering — wezen en doel — der straf, waarbij Schr. blijk geeft zich beter te kunnen vereenigen met de leer, welke de salus reipublicae op den voorgrond en in het centrum der doelgedachte stelt en daarmede blijft op den bodem der werkelijkheid, dan met die, welke door uitdrukkingen als gerechtigheid Gods, Gods eeuwige rechtsorde, den schijn — maar ook niet meer dan dat — wekt, alsof het ons gegeven was, in Gods eeuwigen Raad te blikken.

Het is allerminst mijn doel om hier kritiek te oefenen. Er zou zeker heel wat te zeggen zijn op dit punt. Eenerzijds is het zoo natuurlijk mogelijk dat iemand, die overtuigd is Gods gebod te kennen, dit gebod als hoogste wet volgt, doch anderzijds is het duidelijk, dat men daarmede tegenover anderen, die God en zijn gebod niet kennen, niets bereiken kan en van hen in billijkheid ook niets verwachten mag. Daarom is, wanneer een fundeering der straf buiten theologische gronden om te geven is, welke met de theologische overtuiging niet in botsing komt, die fundeering boven de anderen te verkiezen. In dienzelfden gedachtengang zegt dan ook BEYSENS, waar hij de vrijheid van den mensch bij beraden handelingen verdedigt: voor argumenten uit de Openbaring verwijs ik naar de theologen.

Zoo is het ook hier. En in dit opzicht wijkt Prof. Z. zeer sterk af van KUYPER, BAVINCK en GEWIN. Of hij ook hierover ter verantwoording is geroepen, is uit de berichten der dagbladen niet gebleken. Het is, evenals die andere hiervoren behandelde quaesties, wetenschappelijk zonder belang en niets anders dan een interne aangelegenheid in Gereformeerden kring. Wat ons echter hier wel interesseert is, dat Schr. zich onder meer beroept op THOMAS VAN AQUINO. Ook hier zou m.i. een kleine uitweiding op haar plaats zijn geweest, vooral omdat de studie van dezen middeleeuwschen Aristoteles hoe langer hoe meer het genie van dezen genialen denker aan het licht brengt en tot gemeen goed maakt. Waar VON JHERING van hem getuigt: „denn die Grundgedanken um die es mir zu thun war, finden sich schon bei jenem gewaltigen Denker in vollendeter Klarheit und prägnantester Fassung ausgesprochen", daar treft het dat ook zoovele anderen, en zoo ook Prof. ZEVENBERGEN, bij hem de juiste grondgedachte terugvinden. [1])

---

[1]) Zie over de leer van Thomas, mijn „Grondslagen van het strafrecht", blz. 59—67.

Hiermede ben ik aan het einde van mijne bespreking van het nieuwe Leerboek gekomen. De belangrijkheid van dit werk moge de uitvoerigheid dezer aankondiging rechtvaardigen. Niets zou mij aangenamer zijn dan dat velen in deze bespreking een aansporing zullen vinden om het boek zelf ter hand te nemen en van de zeer belangwekkende uiteenzettingen van Prof. ZEVENBERGEN kennis te nemen.

Maart 1925.

WETGEVING.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1923—1924 — **189**.

Wijziging en aanvulling van de bepalingen van het Wetboek van Strafrecht met betrekking tot de uitlokking.

De openbare behandeling van het wetsontwerp in de Eerste Kamer der Staten-Generaal had plaats op 9 Juli 1924. De *Handelingen* vermelden dienaangaande:

De beraadslaging wordt geopend.

De heer MENDELS: Mijnheer de Voorzitter! Ik gevoel neiging om mijn verontschuldiging te maken, dat ik in dit late seizoen nog eenigen tijd van de aandacht der Kamer verg voor een strafrechtelijke uiteenzetting. Maar de behoefte doet zich in mij toch zeer sterk gevoelen om mijn meening te zeggen en mijn stem er over te motiveeren. De zaak, die het hier betreft, is trouwens naar mijn oordeel van genoegzamen ernst en gewicht om de belangstelling van de Kamer nog te vragen. Elke aanvulling van het Wetboek van Strafrecht door het bedreigen van gevangenisstraf op het begaan van handelingen, die tot dusverre niet strafbaar waren, lijkt mij een zaak van gewicht, die ernstige overweging verdient. Immers het geheele strafrecht is krachtens zijn aard een uitzonderingsrecht. De Staat, geharnast en toegerust met alle middelen, die hem ten dienste staan te zijner beveiliging en ter bescherming van de belangen, die hij meent te moeten dienen, komt met zijn sterkste wapen tegen het individu, ontneemt hem zijn vrijheid en zondert hem af, omdat hij zich door het verrichten van eenige handeling naar het oordeel van de organen van het Staatsgezag heeft vergrepen tegen de rechtsorde.

Indien de Staat op deze exceptioneele wijze in de vrijheid van den enkeling ingrijpt door het stellen en toepassen van strafbepalingen, heeft ook de vertegenwoordiging van het Staatsgezag, de Regeering, die zulks noodig acht en dus voorstelt, den onafwijsbaren plicht om de noodzakelijkheid van een dergelijke nieuwe strafbepaling duidelijk te maken. Niet lichtvaardig en niet incidenteel, omdat men er toevallig aan denkt, dat dit ook nog wel zou kunnen, moet men nieuwe strafbepalingen maken, maar alleen omdat de urgentie uit het maatschappelijk leven is gebleken.

Men is er niet af door te zeggen: er zijn handelingen onder mijn aandacht gekomen, die ik zeer laakbaar en zeer onbehoorlijk acht,

dus strafwaardig, en die als strafbare feiten in het Wetboek van Strafrecht moeten worden opgenomen. Als men zoo redeneert, maakt men de salto mortale, van alles wat in het maatschappelijk leven genoemd kan worden zeer onbehoorlijk, getuigenis afleggend van een zeer slechte gezindheid, als met de Strafwet te vervolgen handelingen te qualificeeren. Dat is volkomen onjuist. Niet alle handelingen die onbehoorlijk zijn, die blijk geven van een kwade inborst, moeten daarom met de Strafwet worden vervolgd. Dergelijke neiging bespeur ik bij vele leeken. Zij redeneeren veelal: dat is gemeen, die kerel moet de kast is, waarom is dat niet strafbaar? Zij hebben de opvatting, dat elke gemeenheid door den koddebeier niet alleen moet worden gewraakt en gelaakt, wat ik hem gaarne toesta te doen, maar dat hij den bedrijver ook in den nek moet pakken en opsluiten. Een dergelijke ouderwetsche leekenopvatting kan echter allerminst die zijn van den Minister van Justitie.

Het Latijnsche woord is volkomen juist: Non omne quod licet honestum est. Niet alles, wat strafrechtelijk geoorloofd is, is daarom netjes en behoorlijk. Er zijn veel dingen, die gemeen zijn en waaraan de strafrechter toch niets kan doen. Maar, ik zou dat gezegde ook willen omkeeren: Non omne quod inhonestum, illicitum esse oportet. Niet alles wat gemeen en onbehoorlijk is, moet daarom door de Strafwet worden achterhaald en achtervolgd.

Hoe zien wij nu de toepassing van wat ik zooeven zeide bij dit wetsontwerp? In de Memorie van Toelichting lees ik, dat de Minister het noodig acht om in het leerstuk van de deelneming aan strafbare feiten in artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht een wijziging aan te brengen van tweeërlei aard: 1°. hij wil de middelen, waarmee iemand een ander verlokt tot het plegen van een strafbaar feit — die op het oogenblik in de wet limitatief zijn opgesomd, — uitbreiden, en 2°. wil hij ook, indien door het aanwenden van een der middelen een ander getracht heeft iemand te bewegen tot het plegen van een strafbaar feit, maar dit niet is gelukt, omdat de man er geen gevolg aan heeft gegeven, dien „uitlokker", die tot dusverre straffeloos was, omdat er niets gevolgd is op zijn instigatie, doen straffen. Uitbreiding van de middelen dus bij voltooide uitlokking, en strafbaarstelling van mislukte uitlokking. Men zou zeggen: uitermate gewichtige quaesties, dingen, die het wezen van het strafbare feit, van de motiveering van de strafbaarstelling van het feit ten nauwste raken, die een niet onbelangrijke inbreuk maken op het systeem van ons nu al sedert zoovele jaren geldend Wetboek van Strafrecht.

Mij dunkt, wanneer een Minister van Justitie dergelijke voorstellen doet aan de Staten-Generaal, mag men toch meenen, dat deze verplicht is, de noodzakelijkheid, de onafwijsbaarheid daarvan luce clarius aan te toonen.

Maar wat lezen wij?

„Dat echter het doen van giften of beloften of het aanwenden van misbruik van gezag, geweld, bedreiging of misleiding met

het oogmerk een ander tot een strafbaar feit te bewegen, een handeling is, welke, afgescheiden van het bereikte gevolg, althans ten aanzien van misdrijven door de strafwet verdient te worden getroffen, schijnt weinig betoog te behoeven."

Ja, Mijnheer de Voorzitter, dat is gemakkelijk! Als dat waar was, dan zou het een vrij sterke blaam zijn voor de ontwerpers, de makers, en de voltrekkers van ons Wetboek van Strafrecht, dat wij nu al eenige tientallen van jaren in ons land in vigueur zien! Daar zegt plotseling een bewindsman — terwijl thans de uitlokker alleen dan strafbaar is ,als er werkelijk iets uitgelokt is, wanneer er werkelijk inbreuk is gemaakt op de rechtsorde, en een strafbaar feit gepleegd of een poging gedaan is —, dat het zelfs bijna geen betoog behoeft, dat dit principe verkeerd is. Ook al is er naar buiten niets gebeurd, toch zal er nu gestraft moeten worden. Tot dusverre beschouwde men dat als een intieme relatie tusschen die twee personen, waaruit zeker bleek een verkeerde inborst bij den een, maar het blijk geven van een verkeerde gezindheid door iemand (vergeefs) te trachten over te halen tot iets strafbaars strafte men tot dusverre niet. Immers naar buiten was er geen enkele inbreuk op de rechtsorde gemaakt, er was niets gebeurd, er was niets uitgelokt. Men kan het ook niet brengen onder de leer van de deelneming, want waarin neemt zoo'n man deel? Er is immers niets gebeurd. Neemt men deel door uitlokking aan de voorbereiding van een strafbaar feit, dat ook werkelijk geschiedt, dan heeft men als auctor intellectualis deelgenomen aan de totstandkoming van een strafbaar feit.

Maar als het feit niet tot stand komt, heeft men te recht gezegd, dat, al is het nog zoo leelijk. de strafrechter zich er niet mee te bemoeien heeft. Nu komt in eens de Minister van Justitie en zegt: afgescheiden van het gevolg, ook al is er niets verder gebeurd en al zegt de man lachend tot den uitlokker: loop heen!, moet die uitlokker gestraft worden, en dit schijnt weinig betoog te behoeven. Ik zou zeggen: dat schijnt enorm veel betoog te behoeven, want dat betoog moet bevatten een critiek op ons tegenwoordig Wetboek van Strafrecht, moet omverwerpen het stelsel van het tegenwoordig Wetboek van Strafrecht en het moet dus aangeven, dat Modderman en de zijnen, die het hebben ontworpen en verdedigd, en de Kamer, die het heeft aangenomen, en de anderen, die het zonder bezwaar hebben toegepast, het zich eigenlijk als juristen veel te gemakkelijk hebben gemaakt, want zij hebben een belangrijk stuk vergeten, nl. om de mislukte uitlokking strafbaar te stellen. Gelukkig heeft de Minister gezegd: schijnt weinig betoog te behoeven; inderdaad, het scheen den Minister zoo, maar het is gebleken heel veel betoog te behoeven.

Nu zou ik mij echter kunnen voorstellen, dat de Minister zou zeggen: theoretisch is er misschien minder voor te zeggen, maar practisch zal ik u een overstelpende hoeveelheid feiten aanbrengen, die het overtuigend bewijs leveren, dat inderdaad de mislukte uitlokking strafbaar behoort te zijn. Ik kan mij voorstellen, dat er nieuwe maatschappelijke verschijnselen zijn opgekomen, die men in-

dertijd niet heeft voorzien en niet heeft kunnen voorzien, een nieuwe soort van uitlokking tot een nieuw soort van delicten, en ik kan mij voorstellen, dat de Minister zegt: nu moet ik een dergelijke uitermate gevaarlijke uitlokking, ook wanneer geen strafbaar feit volgt, toch strafbaar stellen. Zoo had bijv. van zijn standpunt indertijd de Minister gelijk, toen hij zijn anti-revolutie-wetje indiende, dat op het oogenblik eigenlijk iedereen vergeten is en waarvan het eenige goede eigenlijk was, dat het mij toentertijd gelegenheid heeft gegeven, hier een niet onaardige speech te houden. Maar toen heeft de Minister nieuwe feiten aangevoerd. Er waren in het maatschappelijk gebeuren nieuwe dingen opgekomen, die naar zijn oordeel een nieuwe strafbepaling noodzakelijk maakten. Zeker, het is niet iederen dag kermis en ook niet iederen dag revolutie of bedreiging met de revolutie, maar toentertijd, scheen dat te dreigen en ik kan mij voorstellen, dat de Minister zeide: in dit nieuwe tijdsgewricht heb ik een nieuwe strafbepaling noodig, hoewel ik persoonlijk dit kinderlijk naïf vond en mij daartegen heb moeten verzetten. Nu zou men zeggen, dat hier ook nieuwe feiten worden aangevoerd. Geen sprake van! De Minister zegt alleen:

> „Het komt den ondergeteekende, wiens aandacht door enkele, hem ter kennis gebrachte voorvallen van den laatsten tijd op deze leemte werd gevestigd, voor, dat voorziening in deze moet worden verkregen door opneming van een bijzondere strafbepaling."

Door enkele feiten, die hem in den laatsten tijd ter kennis zijn gekomen!

De Kamer, die de Memorie van Toelichting in handen kreeg, mocht zelfs niet, voordat zij nadere aanvrage had gedaan, weten, waarin die nieuwe feiten dan bestonden. Men had den Minister maar op zijn woord te gelooven!

Toen in het Voorloopig Verslag werd gevraagd: Welke zijn die nieuwe feiten, zit daar wat achter? Misschien weer een nieuw revolutiegevaar, de Minister van Justitie weet dat beter dan wij, zeide de Minister: Welneen, maar in 1888 is er eens een geval geweest, dat menschen gepoogd hadden een ander tot meineed te verlokken door het aanbieden van giften, maar omdat die persoon, die bijna den meineed had gepleegd, nog tijdig vrijwillig is teruggetreden, bleven de aanstokers vrij rondloopen. En daarna zal dit of iets dergelijks nog wel eens zijn voorgekomen.

Wil men een geval uit den laatsten tijd, vroeg de Minister, welnu, mij is bekend, dat er wel eens pogingen zijn gedaan in den laatsten tijd om een fabrieksgeheim van een industrieel door middel van een werkman of werkmeester te weten te komen door te trachten dien man door giften of anderszins te bewegen, dat strafbare feit te plegen. Dat is toen niet gelukt en nu hebben die fabrikanten geklaagd, dat de man, die getracht heeft dat gedaan te krijgen, vrijuit gaat. Men zal toch moeten toegeven, zegt de Minister, dat zoo

iemand gestraft moet worden. Ik zie alle fabrikanten in deze Kamer al bevestigend knikken.

Men voelt toch wel, dat dat geen motiveering is! Is dat iets nieuws, dat men tracht in de handelswereld een fabrieksgeheim van een ander te weten te komen en dat men daarvoor wel eens gemeene middeltjes aanwendt? Dat gebeurt dagelijks. De concurrentiestrijd kweekt onder de fabrikanten vanzelf een dergelijke gezindheid. De meeste fabrikanten zijn natuurlijk zoo stevig met deugden gepantserd, dat zij daartegen bestand zijn, maar de onderlinge strijd kweekt, althans bevordert, die eigenschap, en er worden wel degelijk vaak gemeene middeltjes aangewend om achter het geheim te komen. Doch dat gebeurde heusch dertig jaar geleden ook al, maar moet daarom nu plotseling het Wetboek van Strafrecht veranderd worden?

Ik wil het woord zonder eenige onaangename bedoeling uitspreken, maar de toelichting tot deze wijziging maakt op mij den indruk van dilettantenwerk. Het is alsof deze Memorie niet door dezen Minister is geschreven.

Men neemt maar even zoo'n paar gevalletjes van den tegenwoordigen en vroegeren tijd, die ongetwijfeld een laakbare gezindheid te kennen geven, en dan zegt men: zie je wel, dat ons Wetboek van Strafrecht gewijzigd moet worden.

Neen, Mijnheer de Voorzitter, dat Wetboek van Strafrecht moet niet gewijzigd worden. Ik sta in dit opzicht volkomen aan de zijde van professor Simons, die zich èn in het *Weekblad van het Recht* èn op de jongste juristenvergadering zoo scherp tegen dit wetsontwerp heeft uitgelaten.

Laten wij toch oppassen, dat, als er zich iets aan onze aandacht opdringt, dat wij leelijk vinden, onbehoorlijk, laakbaar, om niet onmiddellijk — tenzij in hoogste urgentie — met ons Wetboek van Strafrecht klaar te staan, en zeker waar het betreft het creëeren van misdrijven.

Dit is een der slechtste middelen om criminaliteit tegen te gaan of te verminderen. Het Wetboek moeten wij alleen dan er bij halen, als al het andere faalt, en, als onze maatschappij met al haar ongerechtigheden nog reilt en zeilt zonder dat het Wetboek van Strafrecht aangevuld wordt, dan moeten wij dat Wetboek er niet onnoodig bijhalen.

Een enkel woord, Mijnheer de Voorzitter, over de twee concrete wijzigingen die de Minister voorstelt. Ten eerste de uitbreiding der middelen.

Die middelen zijn beperkt tot geweld, bedreiging, misleiding, misbruik van gezag.

De Minister stelt voor daaraan toe te voegen: hij, die een misdrijf of strafbaar feit uitlokt — behalve door deze middelen —, door het verstrekken van inlichtingen, middelen en gelegenheid.

Daartegen heeft in de Kamer niemand gesproken; niettemin waag ik het, ook tegen deze wijziging eenige bedenking te hebben. Zachtst genomen vind ik haar uit technisch-legislatief oogpunt niet elegant.

De wetgever van ons Wetboek van Strafrecht is niet mal geweest en heeft zijn redenen gehad, waarom hij zich speciaal beperkt heeft tot deze middelen, want de woorden: gelegenheid, inlichtingen en middelen waren ook hem wel bekend. Die zelfde woorden komen voor bij medeplichtigheid. Daar staan ze. Maar bij de uitlokking zijn ze weggelaten.

Daarmede heeft de wetgever dus blijkbaar een bedoeling gehad; het is geen omissie geweest. Men zal het mij dadelijk moeten toegeven, wanneer men vergelijkt den aard van de uitlokkingsmiddelen, die nu in ons Wetboek van Strafrcht zijn opgesomd, met den aard van de middelen, die de Minister thans voorstelt. Men zal moeten toegeven, dat, wanneer men iemand brengt tot het begaan van een misdrijf door geweld, misleiding, misbruik van gezag, giften, de toegepaste middelen van een geheel anderen aard zijn dan het geven van gelegenheid, het verschaffen van inlichtingen en het verstrekken van de middelen. De eene soort betreft het oefenen van moreele of physieke pressie. Die middelen zijn, laat ik zeggen, op zich zelf al gemeen.

Het geven van gelegenheid, het verschaffen van inlichtingen en het verschaffen van middelen tot het plegen van misdrijf zijn echter geen pressiemiddelen. Zij zijn als middel van veel onschuldiger aard dan die op het oogenblik voor de strafbare uitlokking vereischt zijn. Zonder voldoende motiveering zegt men nu, omdat het zoo leelijk is als iemand aan een ander gelegenheid of inlichting geeft tot het plegen van misdrijf: laten we dat er nu maar bij plakken.

Er zijn er, die verder gaan en zeggen: je moet geen middelen noemen. Strafbaar is ieder, die een ander brengt, zij het dan ook met diens vrijen wil, tot het plegen van een misdrijf. Dat is een standpunt! Ik ben daar tegen, want dan zou men er toe komen om, wanneer iemand tegen een ander zegt: „Ik begrijp niet, hoe jij dien kerel nog maar altijd zijn gang laat gaan, die je zoo beleedigd heeft, als ik je was, zou ik hem al lang een pak ransel gegeven hebben", en die ander denkt: eigenlijk heeft hij gelijk, ik moest het eigenlijk doen, en hij geeft den man een pak ransel, dien eerste gelijk als den dader te straffen. En zoover te gaan zou ik bedenkelijk vinden.

Het voorstel behoudt echter de limitatieve opsomming, doch verruimt haar. Ik kan het echter niet anders zien, dan dat het geven van gelegenheid, het geven van inlichtingen en het verschaffen van middelen, van geheel anderen aard zijn en tot een totaal andere orde van begrippen behooren dan: geweldpleging, misbruik maken van gezag, misleiding, enz., die thans bij de uitlokking staan, en dat men die twee verschillende categorieën niet zoo maar op een lijn naast elkaar kan plaatsen.

Verder zal ik over het eerste punt niet uitweiden.

Ernstiger bezwaar heb ik echter tegen de strafbaarstelling van de mislukte poging. Dat het niet gemotiveerd is door de urgentie heb ik getracht aannemelijk te maken.

Maar er is meer. De Minister maakt van de mislukte uitlokking

een nieuw delict. Uitlokking staat op het oogenblik bij de leer van de deelneming aan strafbare feiten, bij het algemeene deel dus van het Wetboek van Strafrecht. De Minister maakt nu van de mislukte poging tot uitlokking een apart delict, dat als volgt wordt omschreven:

> „Hij die door een der in artikel 47, n°. 2, vermelde middelen een ander tracht te bewegen om een misdrijf te begaan, wordt, indien het misdrijf of een strafbare poging daartoe niet is gevolgd, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden ....." enz.

De Minister zet dat in artikel 134*bis*, dus achter de opruiing. Dat de Minister het niet zet bij de leer van de deelneming, maar bij de aparte delicten, motiveert Zijn Excellentie door te zeggen: Kijk eens, ik heb bij de opruiing toch ook een delict van aanzetting tot een misdrijf, waarbij het er niets op aankomt, wat het gevolg is; opruiing is ook strafbaar, wanneer daaraan niemand gevolg heeft gegeven; welnu, achter de opruiing kan ik dus in gelijke orde ook zetten de strafbare mislukte poging tot uitlokking.

Ik acht deze argumenteering zonder waarde. Ik wil toch den Minister er op wijzen, dat het opschrift van Titel V van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht, waar de Minister dit punt onder wil brengen, luidt: Misdrijven tegen de Openbare Orde.

Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef er bijna geen woord meer aan toe te voegen, want dat begrijpt waarachtig ook een leek.

Deze titel V luidt dus: Misdrijven tegen de Openbare Orde. Nu vraag ik mij toch af, wat dat toch voor een wetgeving is, die onder zulk een titel wil plakken een artikel, dat strafbaar stelt b. v. een praatje onder vier oogen, want dat doet men toch meestal, wanneer men iemand probeert over te halen tot een delict; men zorgt er voor, dat daarbij zoo min mogelijk getuigen aanwezig zijn; men spreekt met den betrokkene onder vier oogen en zegt b. v.: Kerel, het zou mij wat waard zijn, als je dat of dat deed. Men kan het ook iets onschuldiger doen en b. v. zeggen: Ik geloof, dat vannacht de tuindeur daar en daar open staat, want ik heb dat al een paar keer gezien; ik geloof, dat je daar misschien wel een slagje kunt slaan. In die gevallen zijn er dus inlichtingen gegeven, hetgeen nu nog niet strafbaar is, maar het voortaan zal worden, als dit wetsontwerp wet wordt. Ook als het feit niet gepleegd wordt, zal men nu voortaan vijf jaar kunnen krijgen voor poging tot uitlokking van een niet gepleegd feit. En dat wil de Minister nu zetten op één lijn met de opruiing en andere misdrijven tegen de openbare orde.

Dan versta ik de woorden „openbare orde" niet meer.

Onder de misdrijven, die daaronder vallen, wordt in de eerste plaats genoemd opruiing. Volkomen te recht. De opruier is volgens de wet hij, die in het openbaar — dit is een vereischte voor het delict — mondeling of schriftelijk opruit tot eenig strafbaar feit.

Vervolgens art. 132, dat strafbaar stelt hem, die een geschrift,

waarin tot eenig strafbaar feit wordt opgeruid, met het oogmerk om aan den opruienden inhoud ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen, verspreidt, openlijk ten toon stelt of aanslaat.

In art. 133 wordt gesproken van hem, die in het openbaar, mondeling of bij geschrifte, aanbiedt inlichtingen, gelegenheid of middelen te verschaffen om eenig strafbaar feit te plegen.

Art. 134 betreft dengene, die een geschrift, waarin wordt aangeboden inlichtingen, gelegenheid of middelen te verschaffen om eenig strafbaar feit te plegen, met het oogmerk om aan dat aanbod ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen, verspreidt, openlijk ten toon stelt of aanslaat.

In art. 138 wordt strafbaar gesteld huisvredebreuk en in art. 139 hij, die in een voor den openbaren dienst bestemd lokaal wederrechtelijk binnendringt of, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering van den bevoegden ambtenaar aanstonds verwijdert.

Dat alles zijn misdrijven, die zeer duidelijk tegen de openbare orde gericht zijn.

Nu zegt de Minister: ik ga de mislukte uitlokking strafbaar stellen. Hoe die moge gebeuren, het kan mij niets schelen; ik breng het onder in dezen titel. Anders heeft het in het geheel geen plaats. Zoo verlegen is men er mede; men weet niet, waar men het moet onderbrengen, aangezien het in het geheel niet past in ons Wetboek van Strafrecht. Men zet het nu in een titel, waarvan het opschrift er op slaat als een tang op een varken.

Ook bij opruiing doet het er niets toe, welk effect die opruiing heeft. Men is strafbaar, omdat men heeft opgeruid tot een strafbaar feit, onverschillig of de ander het doet of niet. Zoo zegt men ook hier: het doet er niets toe, welk effect die poging tot uitlokking heeft; het plegen van de verleidingshandeling, het spreken van het verleidingswoord, het uitoefenen van dien verleidenden invloed is, ook al heeft het geen effect, op zich zelf reeds zoo leelijk en degeen, die zich daaraan schuldig maakt, is evenals bij de opruiing strafbaar.

Maar de Minister vergeet één ding, dat men bij de opruiing, ter bepaling van de strafwaardigheid, totaal heeft afgezien van, dat men geabstraheerd heeft, het effect van de opruiing, dat men dat effect volkomen buiten rekening heeft gehouden; dat men de opruiing dus strafbaar heeft gesteld op zich zelf, omdat opruiing is een misdrijf tegen de openbare orde: daarmee tast men de openbare rechtsorde aan. Als men in het publiek opruit, een aanzetting tot misdrijf lanceert — wat er van terechtkomt kan niet schelen, het zaad wordt uitgestrooid, de opwekking tot het delict is er —, dan is dat op zich zelf een misdrijf tegen de openbare orde.

Hier daarentegen heb ik geen misdrijf tegen de openbare orde en moet ik wel degelijk letten op het effect, omdat in het algemeen ons wetboek geen gezindheden straft, geen kwade inborst en gemeenigheden, maar alleen let op de rechtsorde storende en krenkende daden.

Dat is hier juist het geval, en daarom moet men wel degelijk bij de uitlokking op het effect letten.

Het andere verschil is dit: bij de uitlokking heb ik met een bepaald persoon te doen. Dien bepaalden man tracht ik te bewegen tot het plegen van een bepaald delict onder bepaalde omstandigheden, wat bij opruiing absoluut het geval niet is.

Men krijgt nu tweeërlei soort van uitlokking: de geslaagde en de niet geslaagde. Bij de opruiing bestaat niet dat onderscheid tusschen wel geslaagde opruiing en niet geslaagde opruiing. Maar als dader is men strafbaar bij geslaagde uitlokking. De uitgelokte, die de daad niet begaan heeft, is niet strafbaar, maar de uitlokker zal nu toch strafbaar worden.

Den heer Dresselhuys heeft de Minister op dit punt m. i. niet geheel recht laten wedervaren. De heer Dresselhuys heeft deze opmerking gemaakt: Hoe weet gij, als officier van justitie, dat gij dezen man moogt vervolgen: wanneer gij hem vervolgt krachtens dit nieuwe artikel, vervolgt gij hem op grond, dat hij door een van de middelen, welke thans worden uitgebreid, heeft getracht iemand te bewegen tot het plegen van een strafbaar feit, welk strafbaar feit niet is gevolgd, terwijl ook geen strafbare poging daartoe is gevolgd. Is het feit wel gevolgd, dan is de man strafbaar als volmaakte uitlokker. De heer Dresselhuys vraagt: Hoe weet gij, dat het strafbare feit niet is gevolgd en dat het niet zal volgen? Wanneer is het niet gevolgd? Vijf minuten daarna? Of een dag of een maand?

Hoe weet gij, vroeg de heer Dresselhuys, dat het feit niet gepleegd zal worden; gij gaat mij nu vervolgen voor poging tot uitlokking van een niet begaan feit, maar als de verlokte dat feit nu later toch pleegt, word ik dan nog weer vervolgd als intellectueel dader?

Een tweede punt, ten aanzien waarvan de Minister mij niet heeft bevredigd bij de behandeling in de Tweede Kamer toen op de practijk van het ontwerp werd gewezen, is ook naar voren gekomen naar aanleiding van een opmerking van den heer Dresselhuys. Deze maakte de opmerking, dat de poger tot uitlokking niet strafbaar is, als hij zelf door zijn eigen ingrijpen voorkomt, dat het feit gepleegd wordt. Men probeert iemand tot een feit te brengen, maar men bedenkt zich en, terwijl de man zich bezighoudt met een poging, komt de uitlokker die poging verijdelen en zorgt hij, dat het feit niet geschiedt. Die man is toch niet strafbaar, zeide de heer Dresselhuys, en wat antwoordde de Minister? Men kan het vinden op bladz. 2150 der *Handelingen*. Het is het volgende:

> „Degene, die een poging tot uitlokking doet, maar zelf die poging verijdelt, blijft volgens het voorgestelde artikel juist strafbaar."

De heer Heemskerk, Minister van Justitie: Dat is een fout, die later verbeterd is.

De heer MENDELS: Als het een drukfout zou zijn, ging ik er niet nader op in, maar toch wil ik, zonder wreed te worden, er op wijzen, dat men op die zelfde bladz. 2150 der *Handelingen* ook het volgende kan lezen:

> „Zoo is evenmin juist de bewering van den geachten afgevaardigde, dat degene, die vrijwillig terugtreedt, toch niet zou worden gestraft."

Daarop laat de Minister de woorden volgen, welke ik zooeven citeerde.

Nu kan men later wel corrigeeren en zeggen, dat het een vergissing is geweest — een drukfout kan het moeilijk wezen —, maar dan blijkt daaruit toch, dat de strekking van het voorgestelde artikel den Minister op dat oogenblik allerminst duidelijk voor den geest stond. Immers, bij de toelichting zeide hij het tegenovergestelde van hetgeen in het artikel staat. Het tweede lid van het artikel zegt namelijk:

> „Deze bepaling is op hem niet van toepassing, indien het misdrijf of eene strafbare poging daartoe niet is gevolgd ten gevolge van omstandigheden van zijnen wil afhankelijk."

Ik vind het toch teekenend, dat de Minister zich op dit essentieele punt heeft vergist, en ik neem akte er van, dat de Minister dit naderhand heeft herroepen, maar als het zoo gaat met het groene hout, den Minister zelf, hoe moet het dan straks gaan met het dorre hout, met de advocaten en de lagere magistratuur, die uit dezen wirwar heelemaal niet wijs kunnen worden, want als straks een officier van justitie zich bij de toepassing van dit artikel ernstig zal vergissen of een advocaat zal verkeerd pleiten, dan zal hij een goed excuus hebben door te zeggen: het is een zoo ingewikkelde materie, die men zoo rauwelings heeft ingeplant in het Wetboek van Strafrecht, dat mijn vergissing zeer acceptabel is, want de Minister van Justitie heeft bij de verdediging van zijn ontwerp ook een grove vergissing begaan. Ik zie daarin geen gemis van attentie bij den Minister bij de behandeling van het ontwerp, want hij was er zeer goed bij, maar ik zie in dit zeer teekenend feit alleen een symptoom van de moeilijkheden van deze materie.

En als daarbij zelfs de Minister, zulk een renpaard op juridisch gebied, al struikelt, hoe moet het dan gaan met zulk een ouden knol van een advocaat als ik ben; welke buitelingen moet deze dan wel maken.

Ik zou er bovendien de aandacht op willen vestigen, dat tusschen de behandeling van dit ontwerp in de Tweede en de Eerste Kamer de Nederlandsche Juristenvereeniging heeft vergaderd te Breda. Ik heb zelf als lid van het bestuur medegewerkt tot vaststelling van de vraagpunten, en daaronder was er ook een, hoe men dacht over onbeperktheid van de middelen van uitlokking. Dat heeft de vergadering niet geaccepteerd. Ook is gevraagd, hoe men denkt over straf-

baarstelling van de mislukte poging, en de vergadering heeft dat met groote meerderheid, 17 tegen 28 stemmen, verworpen. Nu is het gezag van de Juristenvereeniging natuurlijk niet onaantastbaar, maar het is toch een vergadering, waar advocaten uit de practijk, magistraten en hoogleeraren bijeengekomen en die de Minister ook altijd zoo belangrijk acht, dat hij er trouw verschijnt. De Minister is er nu den eersten dag niet geweest — het was toen voor hem misschien ook niet aangenaam er bij te zijn zonder er over te kunnen medespreken — en kwam den tweeden dag. Maar het beginsel van dit ontwerp is toch afgestemd, na de niet onverdienstelijke toelichting en verdediging van iemand, die, naar ik vermoed, aan het tot stand komen van het ontwerp een belangrijk aandeel heeft gehad, een hoogleeraar, die in relatie stond met het Departement van Justitie.

Ik wijs er verder op, dat een van de prae-adviseurs, mr. dr. van Heynsbergen, een substituut-officier van justitie te Amsterdam, iemand, die het zeker niet gemakkelijk neemt met de delinquenten en met de toepassing van het Wetboek van Strafrecht, en die, als ik mij niet vergis, in godsdienstige en politieke richting vrij na staat aan de meerderheid van deze Kamer, in zijn prae-advies op bladz. 15 het volgende schrijft:

> „Ten slotte is een voorstel tot het plegen van een misdrijf, niet in daden omgezet, niet altijd van zoodanige sociale beteekenis, dat strafbaarstelling geboden is; alleen bij zwaardere misdrijven, van zoo ernstigen aard, dat een aansporing om ze te plegen gevaarlijkheid verraadt, moet de verleidingshandeling zelve gestraft worden, al moge zij zonder gevolg blijven. Daarom is beperking tot zwaardere misdrijven, bijv. die, genoemd in art. 86 W. v. Sv., aanbevelenswaardig."

Deze substituut-officier van justitie is dus in het algemeen ook niet voor strafbaarstelling van de poging, en dat versterkt mij nog in mijn afwijzende houding.

Ten slotte wensch ik nog eenige vragen te richten tot den Minister. Hoe staat het met het verschaffen van de middelen, waarmede men tracht iemand tot dat feit te brengen? Moet dat middel al verschaft zijn, of behoeft men dat middel alleen maar toe te zeggen om strafbaar te zijn? Het wetsontwerp zegt: „Hij, die door een der vermelde middelen een ander tracht te bewegen, een misdrijf te begaan." Beteekent dat, dat men het middel al moet hebben verschaft, dat men de gift al moet hebben gegeven, dat men de gelegenheid tot het plegen van het delict al moet hebben geopend, en dat men dan strafbaar is voor het trachten te bewegen, als het delict niet wordt gepleegd? Is het voldoende, wanneer iemand zegt: vriend, ik zal dien hond weglokken en u daardoor de gelegenheid verschaffen om dat huis binnen te dringen? Of moet de hond al weggelokt zijn? Moet het middel wel of niet zijn toegepast als verleidingsmiddel? Dat is mij nog niet duidelijk. In het eerste geval, wanneer men alleen toe-

zegt, dat men het middel zal verschaffen, heeft men dan slechts een poging gedaan om te pogen iemand te verlokken, of is dat op zich zelf al het trachten om te verlokken?

Nog een andere vraag. Hoe staat het met de ondeugdelijke middelen? In het algemeen is men niet strafbaar wanneer men een poging doet om een delict te plegen met een absoluut ondeugdelijk middel. Dan is men niet strafbaar. Stel u voor, dat iemand een ander wil dooden met een revolver, maar deze blijkt later ongeladen of er zit een volmaakt onschadelijk propje vloeipapier in, dan is dat een absoluut ondeugdelijk middel. Zoo kan ook iemand trachten een ander te vermoorden, terwijl achteraf blijkt, dat op het moment, dat hij hem den dolk in het lichaam stak, de man al lang dood was. Dan blijkt het object absoluut ondeugdelijk te zijn. Welnu, de poging, gedaan met een absoluut ondeugdelijk middel of op een absoluut ondeugdelijk object, is niet strafbaar. Maar nu, als men iemand een absoluut ondeugdelijk middel verschaft, als men ondeugdelijke inlichtingen geeft, waarvan men denkt, dat ze goed zijn, maar die achteraf blijken, dat zij volmaakt falikant zijn? Dus: het middel, dat men verschaft of toezegt, blijkt achteraf absoluut ondeugdelijk te zijn, is men dan strafbaar? M. a. w., zijn de algemeene beginselen van de pogingsleer ook op dit speciale pogingsdelict van toepassing? Zoo wemelt het van vragen, nu men op het onzalige denkbeeld is gekomen, om de thans onstrafbare mislukte poging tot uitlokking te verheffen tot een zelfstandig delict, dat in zijn wezen nooit iets anders kan zijn dan een pogingshandeling, een poging tot uitlokking tot een strafbaar feit, dat niet gelukt. Want uitdrukkelijk stelt het artikel vast: je bent strafbaar alleen als het feit niet gepleegd is, want als het feit wel gepleegd is, ben je als uitlokker gelijkelijk als de dader strafbaar. Het betreft hier dus het tot zelfstandig delict verheffen van een feit, dat uitdrukkelijk gekenschetst is als een mislukte poging. Ik heb dus het recht te vragen: hoe staat het dan met de algemeene beginselen van de pogingsleer, b.v. ten aanzien van het ondeugdelijk middel?

Mijnheer de Voorzitter! Langer zal ik van het geduld van deze Vergadering niet vergen. Ik heb dit noodig geacht niet alleen om mijn stem tegen dit ontwerp te motiveeren — dat zou alleen een ontlasting van mijn gemoed zijn geweest, dat niet waard was geweest zoo lang de aandacht van de Vergadering te vragen —, maar ik hoop, eenigermate aannemelijk te hebben gemaakt, dat de tijd, dien ik hier heb besteed, gerechtvaardigd was, omdat het hier betreft niet onbelangrijke beginselen van ons Wetboek van Strafrecht, die ieder mensch in onze maatschappij raken, waarvoor niemand onverschillig mag blijven, want ieder heeft wel te bedenken: een woord, dat ik wel meer heb aangehaald en dat altijd zijn juistheid blijft behouden: Iedere leek moet zich met belangstelling wapenen bij dergelijke onderwerpen, car l'instruction criminelle menace tout le monde.

De heer Rink: Mijnheer de Voorzitter! Het is niet mijn voornemen,

bij deze gelegenheid een breed debat uit te lokken over het omvangrijke en moeilijke leerstuk van de uitlokking in het algemeen, of van de mislukte uitlokking of de poging tot uitlokking in het bijzonder. Ik ben alleen opgestaan om te verklaren, dat de bezwaren, die ik bij het afdeelingsonderzoek tegen het wetsontwerp heb in het midden gebracht, bij mij nog in volle kracht bestaan en dat ik daarom de Regeering in deze op haar weg niet zal kunnen volgen.

Een uitvoerige uiteenzetting van de bekende bezwaren tegen dit wetsontwerp in deze Vergadering acht ik minder noodig, waar deze reeds op uitnemende wijze vroeger zijn ontwikkeld door den hooggeleerden hoofdredacteur van het *Weekblad voor het Recht* in dat orgaan, en door den heer Dresselhuys in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, terwijl zeer kort geleden de Juristenvereeniging in haar algemeene vergadering met meerderheid van stemmen heeft uitgesproken, dat een nieuw zelfstandig delict, waarbij de mislukte uitlokking strafbaar wordt gesteld, niet in ons Wetboek behoort te worden opgenomen. De geachte spreker, die mij zooeven voorafging, heeft bovendien een aantal argumenten tegen het wetsontwerp aangevoerd. Hoewel ik tot dezelfde conclusie kom als hij, kan ik niet al zijn argumenten onderschrijven. Bepaaldelijk moet ik constateeren, dat mijn bezwaar niet geldt art. 1, de uitbreiding van art. 47, 2°., van ons Strafwetboek. Hoewel, naar mijn bescheiden meening, niet noodzakelijk, nog minder urgent, bestaat hiertegen bij mij geen bezwaar en ter wille daarvan zou ik zeker mijn stem aan dit wetsontwerp niet onthouden.

Maar ik heb overwegend bezwaar tegen het 2de artikel van het wetsontwerp, waarbij de Regeering voorstelt, om, niet, zooals men verwacht zou hebben, in het algemeene deel van het Wetboek, maar in het bijzondere deel, en wel in het Tweede Boek, Titel V, een nieuw strafbaar feit op te nemen, waarbij als speciaal, zelfstandig, delict wordt gestempeld het uitlokken tot een misdrijf, ook dan, wanneer dat uitlokken niet tot misdrijf heeft geleid, en er dus niets strafwaardigs uit de uitlokking is voortgevloeid. Dat gaat mij te ver.

Reeds thans bestaan er in ons Wetboek speciale delicten, welke vallen onder het begrip uitlokking, en die als zelfstandige misdrijven strafbaar zijn, ook al komt er van het beoogde feit zelf niets. Openbare opruiing is strafbaar, en te recht. Hij, die door giften of beloften invloed tracht uit te oefenen op een rechterlijke uitspraak, ook al is het slagen daarvan in Nederland niet denkbaar, is te recht strafbaar. Hij, die een ambtenaar door giften of beloften wil afbrengen van zijn plicht, is strafbaar, ook al volhardt de ambtenaar ten volle in zijn plicht. Dat alles heeft goeden grond en ik wil daarin geen verandering brengen. Maar uitlokking tot een misdrijf, welke uitlokking niet tot misdrijf heeft geleid, is, in het algemeen, evenzeer te recht, tot nu toe niet strafbaar geweest. De Hooge Raad heeft zeer beslist uitgemaakt, dat om een daad van uitlokking strafbaar te doen zijn, een allereerste vereischte is, dat het misdrijf gepleegd wordt. Als ik mij eens triviaal mag uitdrukken, ik hoop, Mijnheer de

Voorzitter, dat u het mij zult toestaan: voor hazepeper is in de eerste plaats haas noodig.

Zoo is ook voor strafbare uitlokking tot misdrijf in de eerste plaats noodig, dat een strafbaar feit wordt gepleegd. Maar als de uitlokker échec heeft geleden, met alles wat hij gezegd of gedaan heeft geen succes heeft gehad, als — indien ik mij nog eens huiselijk mag uitdrukken — alles met een sisser afloopt, dan is (hoezeer die poging een immoreele daad mag zijn) de maatschappelijke orde niet dermate beleedigd of geschaad, dat het noodig is, dat de justitie ingrijpt en dat hier een nieuw, zelfstandig misdrijf in het wetboek wordt opgenomen. Laat ik er bijvoegen: ik houd niet van dikke strafwetboeken. Wij moeten er niet op uit zijn, om het aantal strafbepalingen voortdurend te vermeerderen. Het is een onmogelijke eisch, om alles, wat immoreel is, onder de strafwet te brengen. Laten wij eerder trachten het aantal strafbepalingen te verminderen, daarmede zullen wij aan de maatschappij een grooteren dienst bewijzen.

Er komt nog iets bij. Indien deze nieuwe strafbepaling wet wordt en indien op grond daarvan vervolgingen plaats hebben, want er zijn in alle kringen en alle rangen bezadigde en minder bezadigde personen, dus er zullen ook minder bezadigde ambtenaren van het Openbaar Ministerie kunnen zijn, die meenen, dat, nu de strafbepaling er eenmaal is, zij ook toegepast moet worden, dan ontstaat het gevaar, dat men daardoor nieuwe immoreele daden en zelfs misdrijven zal kweeken.

Men bedenke toch wel, in deze zaken zal zich in den regel alles onder vier oogen, binnenskamers, in het verborgene afspelen, en wanneer er vervolgd wordt, zal daarin moeten worden gewroet. Dan kunnen er personen zijn, die er het grootste belang bij hebben, dat vervolging niet wordt ingesteld, althans geen succes heeft. Dan wordt het terrein zeer uitgebreid, waarop bedreiging, chantage, zelfs meineed welig zullen kunnen opgroeien.

Het is mijn stellige overtuiging, dat deze strafbepaling aan de maatschappij meer moreel kwaad zal toebrengen dan wanneer enkele daden van immoraliteit ongestraft blijven, indien en zoolang deze geenerlei gevolgen hebben gehad. Het is om die reden, Mijnheer de Voorzitter, dat mijn naaste geestverwanten en ik onze stem aan dit wetsontwerp niet zullen kunnen geven.

De heer Verkouteren: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van dit wetsontwerp is in de Tweede Kamer de opmerking gemaakt, dat men het kwaad niet altijd moet bestrijden door vermeerdering van het aantal strafbepalingen, en de heer Rink heeft hier zooeven in gelijken geest gesproken.

Wanneer men daarmede bedoelt, dat men de menschen liever sociaal moet maken, ga ik daarmede volstrekt niet akkoord, maar wanneer het in het algemeen het beginsel moet uitdrukken, dat men het kwaad niet alleen moet bestrijden door het te straffen, kan ik

daarmede wel meegaan en wensch ik daarop iets dieper in te gaan.

Er is nog een tweede middel om het kwaad te bestrijden, nl. door het goede te beloonen. Wanneer men even stelselmatig het goede beloonde in de maatschappij, als men het kwaad straft, zou er zeker minder kwaad geschieden. Niet lang geleden is er een boekje verschenen van mr. H. L. A. Visser: „Karakter als cultuurelement", waarin een geheel hoofdstuk wordt gewijd aan 't geven van lof en belooningen en waarin hetzelfde beginsel wordt verkondigd. Ik heb ook eenige jaren geleden de stelling gewaagd, dat men, naast den professor in het strafrecht, moest hebben een professor in het belooningsrecht. Waar men een hel heeft, moet er ook een hemel zijn, en Montesquieu heeft de scherpzinnige opmerking gemaakt, dat alleen die godsdiensten bij de volken ingang vinden, die een hel en een hemel hebben.

Het is ook niets nieuws. De heeren weten het: ik ben aartsconservatief en verkondig nooit iets nieuws, maar altijd iets ouds.

Ik vind reeds in de Staatsregeling van 1798 in art. 57: „Zij" (de maatschappij) „beloont de verdiensten door bewijzen van eer of door premiën.", en onze vaderen waren ook zeer gewoon dat te doen. Bij het uitbreken van een oorlog stelden zij bijv. een premie voor hem, die het eerst een schip enterde, en wij weten allemaal, dat het pogen van het neerhalen der vlag van Bossu door Jan Haring in den slag op de Zuiderzee, waaraan een premie was verbonden, hem het leven heeft gekost. Napoleon gaf ook schenkingen aan zijn generaals en wij hebben Wellington een groote dotatie gegeven na den slag bij Waterloo. Generaal von Bülow wordt nog betaald, dat wil zeggen zijn nakomelingen, omdat hij in den Franschen tijd Arnhem heeft bestormd en daardoor de Franschen heeft gedwongen ons land te ontruimen.

Ook de zeehelden zijn bij ons rijk bedacht. Het paleis van Soestdijk is ook nog een bewijs van het belooningsrecht, want het is een nationaal huldeblijk geweest. De Belgen hebben aan onzen Erfprins een paleis te Brussel als huldeblijk aangeboden, maar het later bij wijze van straf voor het bombardement van Antwerpen weer teruggenomen.

Wij zijn echter gewoon, onze groote mannen bij hun leven gebrek te laten lijden en na hun dood te eeren. Ruysdael is in het armenhuis gestorven, Vondel en Bilderdijk hebben armoede geleden, terwijl een man als Cobden, die de graanwetten heeft doen intrekken, een dotatie heeft gekregen van circa 1 millioen pond, evenals Florence Nightingale, die zieken en gewonden verpleegd heeft in den Krim-oorlog.

In het buitenland heeft men zelfs gezien, dat menschen, die geen succes hadden gehad, beter beloond werden dan diegenen, die dat wel hadden.

In den Spaanschen successie-oorlog is Rijssel door ons genomen, en de overwonnenen werden toen beter beloond dan de overwinnaars, die de stad genomen hadden.

Wij hebben het beginsel van het belooningsrecht ook bij onze schoolprijzen en ook bij de Militaire Willemsorde, die men zelfs kan reclameeren.

Ik herinner mij nog een voorbeeld uit den Atjeh-oorlog. Kapitein van Dalen heeft toen de Militaire Willemsorde verdiend, maar niet gekregen, omdat hij bij een openbare gelegenheid weigerde de hand aan te nemen van den Gouverneur-Generaal. Toen is er gezegd: reclameer de Militaire Willemsorde, want ge hebt er recht op, maar dat weigerde hij.

De Voorzitter: Wij hooren allen den geachten spreker zeer gaarne, maar hij dwaalt wel een beetje te veel af van het onderwerp, dat in debat is. Ik kan begrijpen, dat de geachte spreker het betoog houdt, dat wij thans van hem hooren, en velen zullen dat met instemming hebben vernomen, maar het schijnt mij in een te ver verwijderd verband te staan met het wetsontwerp, dat thans in behandeling is, dan dat de geachte spreker daarmede zou kunnen doorgaan.

De heer Verkouteren: Ik heb in het algemeen slechts willen opmerken, Mijnheer de Voorzitter, dat men tegenover het strafrecht ook het belooningsrecht diende te plaatsen. Dit staat in verband met de algemeene opmerking, die gemaakt is in de Tweede Kamer, dat men niet het aantal strafbepalingen tot in het oneindige moet uitbreiden.

Het goede moet evengoed stelselmatig worden beloond als het kwade gestraft. Deze twee dingen zijn absoluut niet van elkaar te scheiden en tot nu toe is er m.i. te weinig nadruk op gelegd, dat door stelselmatige toepassing van het belooningsrecht ook het kwade zeer grondig en krachtig kan worden bestreden.

De heer Heemskerk, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Bij de bestrijding, die dit wetsontwerp heeft ondervonden, is de eerste geachte spreker begonnen met een uitvoerige beschouwing over den plicht van voorzichtigheid bij de herziening van het Wetboek van Strafrecht en, korter, heeft ook de twee geachte spreker, de heer Rink, zich in dien geest uitgelaten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben volkomen bereid als het moest ook mijnerzijds een vermaning te geven, om het aantal strafbepalingen niet te veel te vermeerderen.

Tegenwoordig worden veel wetten gemaakt over allerlei onderwerpen. Het zijn zeer dikwijls wetten van socialen aard, die vallen in den smaak van den eersten geachten spreker, den heer Mendels, en diens geestverwanten, en in den regel staan in die wetten strafbepalingen. Het zijn dan bepalingen tegen feiten, waarvan men vroeger nooit als strafbare feiten gehoord had, maar die nu onder de Strafwet gebracht worden. Inderdaad moet men met de uitbreiding van dergelijke strafbepalingen zeer voorzichtig zijn, want het zijn zeer dikwijls in den grond van de zaak geen misdrijven. Ik wil niet

ontkennen, dat er gevallen bij kunnen zijn, waarbij het ook uit een moreel oogpunt zeer gewenscht is, dat zij onder het bereik van de wet vallen, maar zeer dikwijls zijn het ook feiten, die voor het eerst tot strafbaar feit gemaakt worden en het eigenlijk in den grond van de zaak niet zijn.

Men moet er dus zeer voorzichtig mee wezen, want het geeft iets kunstmatigs. Wanneer men echter tot de ontdekking komt, dat er misdrijven zijn, die in het Wetboek van Strafrecht niet strafbaar zijn gesteld, maar uit den aard der zaak toch strafbaar behooren te wezen, bevindt men zich op veel veiliger terrein dan bij de uitbreiding van strafbepalingen, die zeer dikwijls door den geachten afgevaardigde den heer Mendels, door zijn geestverwanten en ook door anderen worden aanbevolen.

Mijnheer de Voorzitter! Hiermede heb ik eigenlijk reeds het grootste gedeelte van het algemeene gedeelte van de rede van den heer Mendels beantwoord.

Er wordt erkend, dat wat dit wetsontwerp beoogt te treffen iets strafwaardigs is, maar er wordt bij gezegd: gij moet toch het Wetboek van Strafrecht niet aanvullen.

Waarom niet? Omdat, zegt de heer Mendels, gij daardoor een blaam werpt op de ontwerpers van het Wetboek van Strafrecht, Minister Modderman en zijn medewerkers.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb den Minister Modderman goed gekend toen hij nog professor was. De heer Modderman was veel te bescheiden om een dergelijke opmerking te maken. Hij zou dat zijnerzijds nooit hebben gedaan. Hij zou gezegd hebben: „als wij samen een groot werk gemaakt hebben, weten wij toch wel, dat er fouten aan kleven en dat er leemten in zijn, en het zou mij niets verwonderen, wanneer men later tot de ontdekking kwam, dat er leemten zijn, die aangevuld moeten worden". Er zijn gevallen geweest, waarin het Wetboek van Strafrecht is aangevuld en waarbij niemand er aan gedacht heeft, dat er een blaam werd geworpen op de ontwerpers.

De heer Mendels: Zoo heb ik het ook niet gezegd.

De heer Heemskerk, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde heeft, naar ik meen, het wel gezegd. Ik neem het hem niet kwalijk, het is alleen een argument, dat niets beteekent.

Een ander argument is: gij straft hier iets, dat geheel en al binnenskamers is gebleven: er is niets gebeurd.

Mijnheer de Voorzitter! In zekere gevallen, wanneer er een poging tot misdrijf is, is er inderdaad niets gebeurd of zoo weinig gebeurd, dat wij nog niet van onmiddellijke schade kunnen spreken. Ik heb zelf een geval genoemd in de Tweede Kamer van menschen, die niets anders gedaan hadden dan morrelen aan een deur en die toch tot 6 jaar tuchthuisstraf zijn veroordeeld wegens poging tot diefstal bij

nacht door middel van braak, in vereeniging gepleegd. En toch had den zij niets gedaan dan morrelen aan een deur.

Is hier ook niets gebeurd? Hier heeft iemand zich gewend tot een ander om hem door eenige bepaalde middelen uit te lokken tot een misdrijf. Hij heeft daardoor een groot gevaar doen ontstaan; hij heeft den ander in verzoeking gebracht en men weet van te voren niet, welke gevolgen dat kan hebben.

Het feit, dat men gevaar doet ontstaan, is in het Wetboek van Strafrecht hier en daar voorzien, b.v. in artikel 164, waar iemand die opzettelijk gevaar veroorzaakt voor het verkeer door stoomvermogen over een spoorweg strafbaar wordt gesteld, met gevangenisstraf van ten hoogste 15 jaar. En als het aan zijn schuld te wijten is, kan hij krachtens art. 165 nog gestraft worden met gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste 6 maanden.

Is een mislukte uitlokking altijd zoo ontzaglijk onschuldig? Er is gevraagd, wat de aanleiding is tot de indiening van dit wetsontwerp. Het is hier in een anderen stijl gevraagd dan in de Tweede Kamer, maar gevraagd is toch: welke gewichtige feiten zijn er dan toch? Och, Mijnheer de Voorzitter, de feiten, die daartoe aanleiding geven, zullen dikwijls verborgen blijven juist omdat het straffeloos is, als iemand tevergeefs poogt een ander tot een misdrijf uit te lokken; het helpt niet, of men het al vertelt, want de man is toch straffeloos. Maar een enkele maal wordt het toch verteld. Nu is er juist een feit bekend geworden, dat met een sisser is afgeloopen, zooals de heer Rink zou zeggen, en waarvan de heer Mendels zou zeggen, dat het heelemaal niet sist. Als hij het feit kent, zou ik wel eens willen weten, of hij dat dan nog zegt. Het feit is het volgende:

Een zeker persoon — wij zullen maar zeggen X. — heeft zich een poos geleden voor het eerst gewend tot den officier van justitie, met de klacht, dat een zekere Y., voor wien hij als schipper voer, hem geld had beloofd, indien hij zijn scheepje zou willen laten zinken en die hem zijn ontslag had gegeven, toen hij dat weigerde. (Het sist dus heelemaal niet!) Er is aan X. toen gezegd, dat er strafrechtelijk tegen Y. niets was te beginnen, dat deze quaestie juist een onderwerp uitmaakte van een novelle voor het Wetboek van Strafrecht. X. is toen voor de civiele quaestie verwezen naar het bureau voor rechtsbijstand voor on- en minvermogenden; hij is schriftelijk door den officier van justitie bij dat bureau aanbevolen en is daarmede nu bezig.

De officier van justitie kan dus dien Y. niet vervolgen en de heeren Rink en Mendels strekken hun beschermende hand over hem uit.

De heer Mendels: U moet er nog bijvoegen, dat wij het mooi en best vinden!

De heer Heemskerk, Minister van Justitie: Ik zeg niet, dat de heer Mendels het best vindt, maar hij vindt het best, dat Y. niet

gestraft kan worden; de heer Mendels klaagt er hevig over, dat men een bepaling maakt, waardoor men iemand, die handelt als deze Y., kan straffen.

Men ziet hier ook, dat het niet eens zulk een zuiver intieme gebeurtenis is, want het muisje heeft een staartje gehad, n.l. dat de schipper, die aan zijn plicht getrouw was, ontslagen is.

Heilzaam zou het toch zijn geweest, als deze Y. geweten had, dat hij door een enkele poging om den man uit te lokken tot het plegen van het misdrijf, reeds strafbaar was. Maar hij kon bij zich zelf denken: mislukt het, dan ben ik straffeloos; gelukt het, dan zal de man er wel niet van spreken.

Nu hebben wij hier dus — en dit voorbeeld toont het bijzonder duidelijk aan — inderdaad een leemte in het Wetboek van Strafrecht. Degeen, die poogt iemand uit te lokken tot misdrijf, doet niet alleen een even laakbare daad, maar ook evenzeer een gevaarlijke daad als degeen, die er in slaagt om iemand uit te lokken tot misdrijf. Het gevolg is natuurlijk minder erg, zooals altijd het gevolg van een poging minder erg is dan de geslaagde daad, maar niemand denkt er aan, om daarom poging tot misdrijf straffeloos te laten. Maar er zijn ook gevallen, waarin met de poging samenhangt een gevolg, dat inderdaad hoogst bedenkelijk is en dat er op wijst, dat de straffeloosheid van het feit een leemte is in ons Strafwetboek.

Ik geloof niet, dat het noodig is, dat ik hierbij nog langer stilsta.

Er zijn eenige meer speciale bedenkingen tegen dit wetsontwerp ingebracht.

De heer Mendels acht verkeerd art. 1, een gevoelen, dat niet door den heer Rink gedeeld wordt en dat door zeer weinigen gedeeld wordt.

Art. 1 geeft een uitbreiding aan art. 47 van het Wetboek van Strafrecht, dat uitlokking dan strafbaar stelt, wanneer het feit is uitgelokt door giften, beloften, misbruik van gezag, geweld, bedreiging of misleiding. Daaraan zal nu toegevoegd worden: het verschaffen van gelegenheid, middelen of inlichtingen.

Dat is toch eigenlijk zeer eenvoudig. Hier is analogie met een reeds bestaand artikel, art. 133, dat luidt:

> „Hij, die in het openbaar, mondeling of schriftelijk, aanbiedt inlichtingen, gelegenheid of middelen te verschaffen om eenig strafbaar feit te plegen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden."

Die strafbaarheid is onafhankelijk van de vraag, of het misdrijf gepleegd wordt. Maar wanneer iemand, niet in het openbaar, inlichtingen, gelegenheid of middelen verschaft om een misdrijf te plegen en hij lokt daardoor een misdrijf uit, is het dan niet volkomen irrationeel, dat die persoon straffeloos blijft? Het is rationeel, dat hij, die in het openbaar aanbiedt zulke inlichtingen, gelegenheid of mid-

delen te verschaffen, gestraft wordt, omdat hij daardoor een gevaar doet ontstaan, hetzelfde gevaar dat de uitlokker doet ontstaan, maar het is dan ook zeker geheel irrationeel, dat, wanneer gebleken is, dat het gevolg is ingetreden bij een niet in het openbaar gedane aanbieding, de uitlokker dan straffeloos blijft. Zoodat ik inderdaad meen, dat het bezwaar van den geachten afgevaardigde den heer Mendels tegen art. 1 te recht door de meesten niet gedeeld wordt.

Hoe zal het daarmede gaan, heeft de geachte afgevaardigde gevraagd, dat iemand uitlokt door het verschaffen van inlichtingen, gelegenheid of middelen? Och, Mijnheer de Voorzitter, de geachte afgevaardigde heeft zelf eenige voorbeelden genoemd, dat iemand zegt: daar is een gelegenheid, daar kunt gij binnengaan, of mededeelt aan een ander, dat een ander persoon zich op ongewenschte wijze tot zijn meisje in betrekking wil stellen, in één woord eenige mededeeling doet, waarvan het bedoelde gevolg is, dat die man daardoor gebracht wordt tot het plegen van een misdrijf. De geachte afgevaardigde heeft het zelf inderdaad, zooals altijd, niet onaardig uitgelegd; hij behoeft dus niet te vragen, hoe dat in de practijk zal gaan.

Nu klaagt de heer Mendels, en ook eenigszins de heer Rink, dat hier een artikel is geplaatst, niet in het algemeen gedeelte, maar dat een speciale bepaling gemaakt is tegen het misdrijf van mislukte uitlokking. Ik zal niet diep ingaan op de vraag, hoe het artikel er zou moeten uitzien als het in het algemeen gedeelte geplaatst ware, omdat wij dan inderdaad zouden krijgen een aantal combinaties, die veel te moeilijk zijn om in een mondeling debat te worden uitgewerkt en overzien. Daarom is het geen wonder, dat de deskundige adviseurs, die ik het voorrecht heb te hebben, mij hebben geraden, het niet in het algemeen gedeelte te plaatsen. Ik mag daar wel even melding van maken. De geachte afgevaardigde de heer Mendels heeft gezegd: ik wil het nu niet onvriendelijk zeggen, maar het is dilettantenwerk. Maar hij heeft zelf als één van die dilettanten genoemd prof. van Dijck, die in de vergadering der Juristenvereeniging het woord heeft gevoerd en die vroeger raad-adviseur was aan het Departement van Justitie.

Maar hoe komt gij er dan toe, zegt de heer Mendels, om dat artikel te plaatsen in den Vijfden Titel van het Tweede Boek: Misdrijven tegen de openbare orde, terwijl de zaak zich toch afspeelt onder vier oogen?

Eigenlijk zijn alle misdrijven misdrijven tegen de openbare orde en er zijn er eenige in dezen titel onder dat opschrift genoemd, maar men vindt sommige dingen van dien titel later ergens anders terug. Zoo is b.v. één van de misdrijven tegen de openbare orde genoemd in art. 138, waarvan de twee eerste alinea's luiden:

> „Hij, die in de woning of het besloten lokaal of erf, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringt of, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering van of van-

wege den rechthebbende aanstonds verwijdert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

Hij, die zich den toegang heeft verschaft door middel van braak of inklimming, van valsche sleutels, van een valsche order of een valsch kostuum, of die, zonder voorkennis van den rechthebbende en anders dan ten gevolge van vergissing binnengekomen, aldaar wordt aangetroffen in den voor de nachtrust bestemden tijd, wordt geacht te zijn binnengedrongen.

Maar wanneer men ziet art. 311, 5o., dan is daar sprake van diefstal en wordt er gesproken van:

„diefstal, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijfs heeft verschaft of het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak, verbreking of inklimming, van valsche sleutels, van een valsche order of een valsch kostuum."

Is nu die diefstal met inklimming minder tegen de openbare orde dan de huisvredebreuk met inklimming? Ik geloof het niet; zij staan in dit opzicht precies gelijk. Alle misdrijven zijn tegen de openbare orde en daarom worden zij juist gestraft. Nu heeft men kans gezien eenige rubrieken van die misdrijven te specialiseeren, maar er zijn ook enkele misdrijven onder de algemeene rubriek „misdrijven tegen de openbare orde" in het wetboek geplaatst. Aangezien dit artikel in menig opzicht eenige overeenkomst vertoont met opruiing, is het in de buurt van de opruiing niet slecht op zijn plaats. Men had er desnoods een afzonderlijken titel van kunnen maken; ik wil het niet geheel tegenspreken en men zou kunnen overwegen dat alsnog te doen, indien men zich eens meer op zijn gemak aan een herziening van het strafwetboek zal kunnen zetten, maar principieel bezwaar tegen het plaatsen van eenig misdrijf onder de rubriek „misdrijven tegen de openbare orde" is er niet.

De geachte afgevaardigde heeft een paar punten uit de rede van den heer Dresselhuys gememoreerd en o.a. de vraag gedaan: als iemand terechtstaat, omdat hij getracht heeft een ander te bewegen een misdrijf te plegen, maar het is hem niet gelukt, hoe weet men dan, dat dat misdrijf niet nog zal volgen? Dan is dus het misdrijf niet gepleegd, maar het zou misschien nog gepleegd kunnen worden. Men weet dus, dat het nog niet gepleegd is. Als het nog gepleegd kan worden, is het nog niet gepleegd. Die vraag is dus zeer eenvoudig te beantwoorden.

Verder heeft de geachte afgevaardigde gewezen op een bezwaar van den heer Dresselhuys, waarbij een fout is geslopen in mijn antwoord, welke later (pag. 2209 van de *Handelingen* der Tweede Kamer) is verbeterd. Deze zaak behoeft echter niet tot een vraag aanleiding te geven. De vraag was deze: hoe is het nu met het berouw, wanneer degene, die een uitlokking heeft beproefd, zelf voorkomt,

dat het misdrijf gepleegd wordt? Dat staat in het tweede lid van het artikel zeer duidelijk; het luidt:

> „Deze bepaling is op hem niet van toepassing, indien het misdrijf of eene strafbare poging daartoe niet is gevolgd ten gevolge van omstandigheden van zijnen wil afhankelijk."

Indien hij dus ten slotte den man heeft weten te bewegen, om het misdrijf niet te plegen, is hij niet strafbaar. Iets anders zou het wezen, wanneer het was gekomen tot een poging en degene, die beproefd had het misdrijf teweeg te brengen, het slagen van die poging had voorkomen, bijv. door de politie te waarschuwen. Dat heeft echter niets te maken met dit artikel, want dan is er toch een uitlokker, krachtens art. 47 strafbaar als dader van een strafbare poging, die mislukt is door omstandigheden, onafhankelijk van den wil van den onmiddellijken dader. Dit artikel laat echter open de straffeloosheid van den man, die, na gepoogd te hebben iemand tot een misdrijf uit te lokken, hem ten slotte toch nog tijdig weet te bewegen het misdrijf niet te plegen. Daarin kan dus geen bezwaar tegen het artikel gelegen zijn.

En eindelijk vraagt de geachte afgevaardigde: moet het middel verschaft zijn, moet de gift gegeven zijn? En hoe is het met een ondeugdelijk middel? Ik mag den geachten afgevaardigde er aan herinneren, dat in art. 47 staat, dat men als dader gestraft wordt, wanneer men door giften, beloften, misbruik van gezag, geweld, bedreiging met geweld of misleiding, opzettelijk heeft uitgelokt. Het element van de belofte speelt dus ook een rol in dit bedrijf. Het behoeft dan dus nog niet gekomen te zijn tot een bepaalde daad.

Ik zal mij hierin verder niet begeven, want het is natuurlijk zeer gemakkelijk, ten aanzien van een strafbepaling allerlei gevallen te stellen en allerlei vragen te doen, die haar oplossing gereedelijk vinden, wanneer een bepaald geval voor den rechter is, maar die in abstracto niet altijd gemakkelijk kunnen worden beantwoord en met welker beantwoording de Minister, die het wetsontwerp verdedigt, altijd een zekere voorzichtigheid in acht moet nemen.

Hoe zal het zijn met de ondeugdelijke middelen? Wanneer er is een absoluut ondeugdelijk middel, dan ben ik in het algemeen van meening, dat er geen poging is, maar daaromtrent bestaat wel verschil van gevoelen. De geachte afgevaardigde bij voorbeeld vindt het een ondeugdelijk middel, wanneer men met een propje schiet. Ik heb echter eens iemand verdedigd, die met een pistool op een ander geschoten had. Toen de getroffene zich 's avonds uitkleedde, viel het kogeltje uit zijn flanelletje. Ik heb toen natuurlijk gepleit, dat de beklaagde met een ondeugdelijk middel een poging gedaan had, maar de rechtbank heeft den man tot 3 jaar veroordeeld (ik had toch nog eenig succes, want de eisch was 8 jaar geweest) en de rechtbank heeft dus dat middel niet absoluut ondeugdelijk geacht. Toch wenschte ik wel, dat alle schoten met dat pistooltje werden gelost.

Dit wijst er op, dat men die zaak maar aan de practijk moet over-

laten. De rechter zal, als hij een feit voor zich heeft, gemakkelijk den weg vinden.

Hoewel mijn geachte bestrijder de heer Mendels zeer lang gesproken heeft, geloof ik toch niet, dat ik verplicht ben nog veel hierbij te voegen. Ik acht de zaak duidelijk en eenvoudig genoeg. Wanneer er feiten voor den rechter komen, die gelijken op het feit, dat ik zooeven de eer had aan de Kamer mede te deelen, dan twijfel ik niet, of de rechter zal er wel zijn weg in vinden.

Alleen nog deze opmerking. De heer van Heynsbergen heeft volgens den heer Mendels medegedeeld, dat het gewenscht is alleen te straffen mislukte uitlokking van ernstige feiten. Ik kan mij daarmede voor de practijk in sommige gevallen wel vereenigen. Wanneer een openbaar ministerie een zeker onderscheid wil maken met het oog op den aard van de omstandigheden, dan heb ik daartegen in den regel geen bezwaar, want dit is toch altijd de plicht van het openbaar ministerie. Maar daaruit volgt niet, dat uitlokking en ook mislukte uitlokking tot een betrekkelijk onbelangrijk feit niet een zeer ernstig karakter kan hebben, en dus levert de algemeenheid van de bepaling ook in dit opzicht geen bezwaar op.

De heer Mendels: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een enkel woord om op te komen tegen het argument, dat de Minister ontleende aan de mededeeling van den onbekenden officier van justitie, die hem vertelde dat iemand vergeefs heeft gepoogd zijn knecht te verlokken een schuit te doen zinken, uit welke lakenswaardige handeling dus te meer de groote leemte in ons Wetboek van Strafrecht blijkt. Immers, die officier van justitie moest zeggen: ik kan dien man niet vervolgen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, dat komt elk oogenblik voor, dat men bij een officier van justitie of ook wel bij een advocaat komt met allerhande verhalen omtrent heel leelijke dingen, en dat men moet adviseeren: maak er geen strafzaak van, het is wel heel gemeen en onbehoorlijk, maar het is niet strafbaar. Veelal moet men in dergelijk geval iets zien te bereiken langs den weg van publicatie, door de zaak te onderwerpen aan de publieke opinie.

Er zijn veel dingen, die niet door den beugel kunnen, maar die toch niet worden achterhaald door ons Wetboek van Strafrecht, al zijn de dingen verwerpelijk in moreel opzicht. Ik zal geen casuïstiek geven van allerlei ergerlijke feiten. Men kan verleiden tot heel wat slechte dingen, die toch niet onder de strafwet vallen. Men kan b.v. opzettelijk iemand aan den drank brengen door hem telkens mede te nemen en met hem te drinken, of men kan iemand opzettelijk verleiden tot een ontuchtig leven, en toch is dat niet strafbaar. Een commissionnair in effecten kan wel cliënten instigeeren om met een klein kapitaal te gaan speculeeren, waarbij de man alles verliest, en als het gebeurde dan niet valt onder oplichting door bedrieglijke kunstgrepen of een samenweefsel van verdichtsels, dan is de man toch niet strafbaar. Het strafrecht heeft nu eenmaal zijn grenzen.

Er valt altijd heel wat buiten, en ik voeg er bij, dat ik dat geen ongeluk vind.

In het geval van dien knecht, waarover de Minister sprak, had men dien patroon door openbaarmaking aan de publieke verachting kunnen prijsgeven. Anderen waren dan tevens tegen hem gewaarschuwd. Maar dat is geen argument door nu maar dadelijk van een leemte in het Wetboek van Strafrecht te gaan spreken.

Daar kom ik tegenop! Als de Minister dien kant opgaat, kan ik hem uit ons Wetboek van Strafrecht nog wel andere dingen aanhalen! Poging tot mishandeling is niet strafbaar. Waarom verandert de Minister dat niet? Is dat niet erg? Poging tot overtreding is niet strafbaar. Medeplichtigheid aan een overtreding is ook niet strafbaar, en er zijn toch heel gewichtige en ernstige overtredingen! Poging tot een misdrijf is alleen dan strafbaar, wanneer het voornemen van den dader zich geopenbaard heeft door een begin van uitvoering. Wanneer dus iemand met een geweer in de hand op den loer legt, om een ander te vermoorden, die reeds op een paar meter afstand genaderd is, maar plotseling hoort hij voetstappen naderen, en denkt: ik doe het niet, dan is die man niet strafbaar, want hij heeft geen begin van uitvoering aan zijn voornemen gegeven. Die man heeft in dit geval geen uitvoeringshandeling, maar een voorbereidende handeling gedaan. Ik heb iemand verdedigd, die in een twist met een politieagent — die hem blijkbaar eenigermate gesard had — een plotselinge beweging maakte achterwaarts en een mes, dat open achter hem lag, greep, maar zijn arm werd tijdig vastgehouden en het mes werd hem ontwrongen. De man had gezegd: ik zal je ..... en overigens wees alles er op, dat hij steken wilde, en daarom werd hij vervolgd wegens poging tot doodslag. Ik heb er toen op gewezen, dat het hier betrof een voorbereidingshandeling en niet een uitvoeringshandeling, want hij had zelfs geen begin van eenige stootende beweging gemaakt. Daarop is hij vrijgesproken, er was geen begin van uitvoering. Zoo'n fijn onderscheid maakt — te recht — de rechterlijke macht. Zoo wil men er tegen waken, dat voornemens gestraft worden, dat gezindheden, dat opwellingen gestraft worden. Dat mag niet. Er moeten daden of gevolgen van die gezindheden gestraft worden, er moet een correlaat zijn tusschen de gezindheid en de uiting daarvan. Er moet zijn althans een aanvang van inbreuk op de rechtsorde. Dat is het groote grondbeginsel van ons Wetboek van Strafrecht. En daarvan wijkt men hier af, doordat men, wat tot dusverre bewust niet strafbaar werd geacht, even bewust, zonder voldoend aannemelijke redenen, maar omdat er wel eens gevallen voorkomen, waarbij gezegd wordt: het is toch jammer, dat dat niet strafbaar is, wel strafbaar gaat stellen.

Mijnheer de Voorzitter! Op al deze gronden verklaar ik mij niet overtuigd door hetgeen de Minister van Justitie heeft aangevoerd, en zal ik tegen dit wetsontwerp stemmen.

De heer HEEMSKERK, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Eén woord nog. Ook nu heeft de geachte afgevaardigde gezegd: niet alles, wat op moreel gebied gemeen is, moet gestraft worden. Ik spreek dat den geachten afgevaardigde volstrekt niet tegen. Het moet altijd iets zijn, dat inbreuk maakt op de rechtsorde en dat zich op een of andere wijze door een daad openbaart. Nu gaf de geachte afgevaardigde voorbeelden van feiten, die straffeloos zijn. Och, Mijnheer de Voorzitter, daar zijn er bij, waarvan men zou kunnen denken: is daar niet een leemte in ons strafwetboek?

B.v. zekere misleidingen, waardoor iemand benadeeld wordt en die toch niet het karakter vertoonen van oplichting. Dat zijn dan illustraties van de vraag, die gesteld kan worden, of het misdrijf van oplichting niet wat eng is omschreven. En dat dit geen paradoxale vraag is, blijkt uit het feit, dat het misdrijf van oplichting in de wetgeving van andere landen, b.v. in het Engelsche recht, ruimer omschreven is dan hier, zoodat men er daar eerder onder valt dan hier. Dus daarover kan nog wel eens worden nagedacht. Dat is misschien niet de bedoeling van den geachten afgevaardigde geweest, maar daarvoor is toch wel iets te zeggen. Wat het geval aangaat, waarin de geachte afgevaardigde de verdediging heeft gevoerd, het geval nl., dat iemand een mes heeft gegrepen om daarmede te steken, doch nog bijtijds bij den arm is gegrepen, en die is vrijgesproken, dat is vermoedelijk mede te danken geweest aan het talent van den verdediger. Maar ik kan mij ook een rechter voorstellen, die hem niet zou hebben vrijgesproken en die gezegd zou hebben: hier is niet een voorbereidingshandeling, maar er is een begin van uitvoering. Intusschen, dat zijn matières à plaider, dat kunnen wij hier niet uitmaken.

Nu zegt de geachte afgevaardigde, dat een gezindheid alleen niet gestraft mag worden, dat er moet zijn een daad. Maar hier is de daad, dat men middelen gaat aanwenden om iemand te bewegen een misdrijf te doen. Hier is dus een daad in verband met het teweegbrengen van een misdrijf, ook al is een misdrijf niet gevolgd. Ook die algemeene beschouwing van den geachten spreker geef ik hem dus cadeau.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het ontwerp is als Wet van den 28sten Juli 1924 opgenomen in Staatsblad No. 370 (uitgegeven 6 Augustus 1924).

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 14 November 1924.

President: Mr. H. W. van Sandick.

Leden: Lt. Gen.ls J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Dr. W. Boekhoudt en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Raadsvrouw: Mej. Dr. E. C. Simons.

Waarnemend-Advocaat-Fiscaal: Dr. J. Hamburger A.Dzn.

Waar den beklaagde onder de werking van de Militiewet uitstel van eerste oefening en verlof was verleend en hem voortdurende ongeoorloofde afwezigheid na eindiging van dat verlof is ten laste gelegd en **niet** *het niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst, is art. 68 van het Dienstplichtbesluit niet toepasselijk.*

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

J. S. P. van G., oud 25 jaar, geboren te Amsterdam, gewoon dienstplichtig-hulpstoker, gerequireerde in persoon, appellant van een door den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord op 20 Augustus 1924 gewezen vonnis ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage te vernietigen het vonnis, waarvan beroep, en appellant vrij te spreken, subsidiair hem niet tot een langer arrest te veroordeelen, dan hetgeen reeds door hem is ondergaan,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 12 September 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Fiskaal bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant bij sententie van den Hove zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake, dat hij als gewoon dienstplichtig-hulpstoker bij de Zeemacht, eertijds hulpstoker-zeemilicien, van de lichting 1919, aan wien uitstel van eerste oefening en verlof verleend was tot 8 Augustus 1922, op welken datum hij alzoo van verlof in de Marine-kazerne te Willemsoord had moeten terugkeeren, opzettelijk ongeoorloofd, althans uit onachtzaamheid of nalatigheid, in tijd van vrede, na het eindigen van dit verlof voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij zich vrijwillig en zonder achterhaald te zijn op den 11den Juni 1924 in bovengenoemde kazerne heeft aangemeld;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 20 Augustus 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant ten laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met zijne schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepe-
„ling, door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof
„afwezig te blijven, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen
„des rechters te kunnen bewijzen",

en te dier zake appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring, op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis aangegeven, te recht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte niet tot een ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid;

Overwegende dat appellant's procureur en de appellant hebben aangevoerd, dat te zijnen aanzien de voorschriften van artikel 68 van het Dienstplichtbesluit niet zouden zijn in acht genomen omdat hij niet door middel van eene persoonlijke kennisgeving is opgeroepen;

Overwegende dat dit artikel onder meer bepaalt, dat de oproeping in werkelijken dienst voor eerste oefening in de daar genoemde gevallen geschiedt door middel van eene persoonlijke kennisgeving;

dat aan appellant evenwel niet is ten laste gelegd niet te hebben voldaan aan eene wettige oproeping voor den werkelijken dienst, doch na het eindigen van een hem tot 8 Augustus 1922 verleend verlof voortdurend en zonder vergunning afwezig te zijn gebleven;

dat alzoo artikel 68 van het Dienstplichtbesluit in dezen toepassing mist;

Overwegende dat de qualificatie op de Wet is gegrond en derhalve appellant in zooverre met het vonnis niet is bezwaard;

Overwegende echter dat eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand, waartoe appellant bij het vonnis is veroordeeld niet staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, immers te zwaar is;

Gezien de wetsartikelen in het vonnis genoemd;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Zeemacht te Willemsoord op 20 Augustus 1924 ten laste van appellant gewezen, voor zooverre den duur van de daarbij aan hem opgelegde straf betreft;

Veroordeelt appellant, ter zake als in het vonnis aangegeven, tot gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Ontzegt allen anderen eisch.

De verdediger voerde aan:

dat appellant zich door het vonnis van den Krijgsraad bezwaard gevoelt en daarom daarvan in appel komt;

dat appellant volkomen te goeder trouw niet tijdig zich voor den dienst heeft aangemeld, daar hij toch herhaaldelijk uitstel van opkomst heeft verzocht en verkregen en niet wist, dat dit niet verder mogelijk was;

dat appellant zoodra hem bekend was, dat verder uitstel hem geweigerd was, onmiddellijk alles in het werk heeft gesteld om zijn verplichtingen na te komen en zich vrijwillig heeft gemeld;

dat ten overvloede appellant er op wijst, dat ten zijnen aanzien de voorschriften van artikel 68 van het Dienstplichtbesluit niet in acht zijn genomen;

dat appellant reeds 17 dagen in arrest heeft doorgebracht en z. i. als er nog gestraft moet worden met die ondergane straf rekening gehouden moet worden;

en concludeerde tot vernietiging van het vonnis des Krijgsraads waarvan beroep met vrijspraak van den appellant, subsidiair hem niet tot een langer arrest te veroordeelen dan hetgeen reeds door hem is ondergaan.

De Wnd. Advocaat-Fiskaal achtte beklaagde niet bezwaard met het vonnis van den Krijgsraad.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 23 Januari 1925.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.Genl. J. C. H. A. Quack, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Klacht over een door een Vlootvoogd aan een schepeling opgelegde straf, wegens het indienen van een onredelijke en ongepaste klacht over diens commandant (klacht ingediend op grond van de artt. 9 en 31 van het Reglement betreffende de Krijgstucht).

In eerste instantie wordt deze klacht behandeld door een door den Minister van Marine aangewezen meerdere (art. 61. W. K.).

Beklag door dien meerdere en door het H. M. G. ongegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 18 December 1924, van den korporaal-schrijver M., dienende aan boord van Hr. Ms. „Heemskerck", waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Vice-Admiraal, Chef der Afdeeling Materieel bij het Departement van Marine, ingebracht over de hem op 17 September 1924 door den Commandant der Marine te Willemsoord, opgelegde straf van één dag streng arrest en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Het indienen van eene onredelijke klacht, die als ongepast moet „worden gequalificeerd.";

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden, waaronder een afschrift der op 6 December 1924 door den Vice-Admiraal, Chef der Afdeeling Materieel bij het Departement van Marine, genomen beslissing, waarbij het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van straf en strafreden;

Gehoord klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager dadelijk na binnenkomst van Hr. Ms. „Heemskerck", bij den Vice-Admiraal, Commandant der Marine te Willemsoord, op grond van de artikelen 9 en 31 van het Reglement betreffende de Krijgstucht, eene klacht heeft ingediend tegen den Commandant van genoemden bodem;

dat klager deze klacht heeft gegrond op het feit, dat de Commandant hem tijdens het verblijf te Trondjhem krenkend en onbillijk heeft behandeld door:

1. tegen hem de uitlating te bezigen: „Als je bij mij 's nachts aan de deur geklopt had, had ik je nog heel iets anders op je hoofd gegooid (althans in dien geest — tweemaal);

2. hem niet in de gelegenheid te stellen om te Trondjhem den Nederlandschen Consul te spreken;

dat de onder 1 bedoelde uitlating sloeg op hetgeen er met klager en twee andere schepelingen van Hr. Ms. „Heemskerck" op 30 Juli 1924 te Trondjhem was voorgevallen, hierop neerkomende, dat klager, nadat de laatste sloep weg was, in gezelschap van de bedoelde schepelingen heeft geklopt aan de deur van een gebouw, waarvan op de bovenverdieping verschillende vensters verlicht waren, waar hij muziek en zang hoorde en dat hij hield voor een restaurant; dat er boven een venster werd geopend en hij aan eene vrouw, die aan het venster kwam, vroeg of zij Duitsch sprak en of hij daar iets kon drinken of een kamer kon krijgen; dat de vrouw hierop iets antwoordde, wat hij niet verstond, en er vervolgens, toen hij nog bleef wachten, uit een der vensters iets — naar hij veronderstelt water — op zijn hoofd en kleeren werd geworpen; dat een der beide andere schepelingen toen de deur opende en zij drieën de trap zijn opgegaan; dat hij boven twee keer op een deur geklopt heeft, waarna zij zijn heengegaan;

dat zij kort daarna op den steiger door de politie zijn gearresteerd en naar een politiebureau gebracht; dat men hem naar boord heeft laten gaan en hij den volgenden dag door den sergeant der mariniers weer naar het politiebureau is gebracht, waar zich toen ook de Commandant bevond; dat de inspecteur van politie hem zeide, dat hij veroordeeld was tot 50 kronen boete ter zake van het in den laatsten nacht voorgevallene, dat de inspecteur opnoemde, welke boete, op zijne reclame daarna tot 35 kronen werd verminderd; dat hij, na de boete betaald te hebben, weg kon gaan;

dat het klager niet in de gelegenheid stellen om te Trondjhem den Nederlandschen Consul te spreken hierop neerkomt, dat klager den volgenden morgen officieel gevraagd heeft den Commandant te spreken, reden: „Hollandschen Consul te spreken wegens vermeende ongeoorloofde handeling gepleegd tegenover hem door menschen aan den wal", maar dien dag den Commandant niet te spreken heeft gekregen en hij om 4 uur van den eersten officier, op zijne vraag omtrent den uitslag van zijn verzoek, heeft gehoord, dat de Commandant naar den Consul was om dezen te adviseeren, de aanklacht niet in behandeling te nemen (althans in dien geest); dat hij op 2 Augustus nogmaals een verzoek heeft ingediend om den Commandant te spreken; dat hij te 9 uur 's morgens ongeveer bij den Commandant geroepen is en hij toen o.m. diens medewerking heeft gevraagd om den Consul te mogen spreken om eene aanklacht als bo-

venbedoeld in te dienen; dat de Commandant hem heeft toegesproken in den geest als boven onder 1 bedoeld en hij nog dienzelfden dag bij zijn divisie-chef geroepen werd, die hem namens den Commandant mededeelde, dat de Commandant de zaak als afgedaan beschouwde en er niets meer van hooren wilde, waarna hij nog dienzelfden middag een expresse-brief aan den Consul geschreven heeft;

Overwegende dat bezwaarlijk is in te zien, wat er voor klager voor krenkends gelegen zou kunnen zijn in de boven weergegeven uitlating van zijnen Commandant, waarin hem duidelijk werd gemaakt, hoe de Commandant, die zelf bij het politie-onderzoek was aanwezig geweest, dacht over feiten als daarbij waren gebleken en over het gedrag van klager bij die gelegenheid; dat klager van oordeel moge zijn, dat de Commandant die feiten verkeerd of te ernstig heeft ingezien en dat diens uitlating daarvan blijk gaf, maar dat dit heel iets anders is dan, zooals hij in zijne klacht gedaan heeft, zijnen Commandant verwijten, dat deze tegenover hem artikel 9 van het Reglement betreffende de Krijgstucht zou hebben overtreden;

Overwegende dat het getuigt van een algeheel gemis aan inzicht bij klager, welke de juiste militaire verhouding is van een schepeling tegenover zijnen Commandant door te zeggen, dat de Commandant niet had mogen nalaten zijne medewerking te verleenen tot maatregelen, die klager noodig oordeelde met betrekking tot wat hem aan den wal was overkomen; dat de Commandant, die door het politie-onderzoek bij te wonen zich een eigen kijk op het gebeurde had verschaft, volkomen vrij was daarna zijne houding daartegenover te bepalen en van oordeel dat klager wat hem was overkomen enkel aan zichzelven te wijten had en dat deze door de daarvoor aangewezen autoriteiten naar de wetten des lands rechtvaardig behandeld was, recht en reden had om klager te laten weten, dat hij de zaak als afgedaan beschouwde en er niets meer van hooren wilde;

dat klager van oordeel moge zijn, dat de Commandant een verkeerden of te ernstigen kijk op de feiten heeft gehad en dit uit diens houding is gebleken, maar dat dit wederom heel iets anders is dan zijnen Commandant verwijten, zooals hij in zijne klacht heeft gedaan, dat deze tegenover hem artikel 31 van het Reglement betreffende de Krijgstucht niet zou hebben in acht genomen;

Overwegende dat de strafoplegger het indienen van deze klacht over zijnen Commandant dan ook terecht als onredelijk heeft beschouwd en als ongepast heeft gequalificeerd en te dier zake de niet te zware straf van één dag streng arrest heeft opgelegd en de, door den Minister van Marine aangewezen, tot straffen bevoegde meerdere bij zijne beslissing op het beklag dit terecht ongegrond heeft verklaard en de strafreden, alsmede de straf, heeft gehandhaafd;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Vice-Admiraal, Chef der Afdeeling Materieel bij het Departement van Marine, op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan den strafoplegger, een aan den Vice-Admiraal, Chef der Afdeeling Materieel bij het Departement van Marine, een aan den Advocaat-Fiskaal en een aan den Minister van Marine.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 6 Februari 1925.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Genl. J. C. H. A. Quack, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Het zenden van een schrijven door een onderofficier, werkzaam op een commandementsbureau, aan een onderofficier van minderen rang, om dezen te waarschuwen voor een mogelijk door dien commandant in te stellen onderzoek, hebbende hij uit een door dien commandant op diens bureau gevoerd gesprek opgevangen, dat bedoelde onderofficier zich aan een vergrijp zou hebben schuldig gemaakt.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 6 Januari 1925 van den sergeant-majoor-instructeur B., dienende bij de Groep Landstormverbanden Zwolle—Assen, afdeeling Almelo, waarin deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van voormelde Groep ingebracht over de hem op 12 December 1924 door zijn Afdeelings-Commandant opgelegde straf van acht dagen verzwaard arrest, en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Ten bureele van zijn afdeelings-commandant gehoord hebbende, „dat een sergeant der afdeeling zich zou hebben schuldig gemaakt „aan verwaarloozing van een Rijksrijwiel, dezen sergeant, zijn min„dere in rang, een schrijven gezonden met de bedoeling hem bij voor„baat te waarschuwen voor een mogelijk onderzoek van den afdee„lings-commandant, blijkende onder meer uit de gebezigde woorden: „ „Wees dus op je hoede" en „kerel, zet je scherp", een en ander „terwijl hij begreep een ongeoorloofde handeling te verrichten, waar „hij in datzelfde schrijven den sergeant verzocht, dit niet aan den „kapitein, afdeelings-commandant, mede te deelen.";

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden, waaronder een afschrift der op 30 December 1924 genomen en op 5 Januari d.a.v. door klager voor „gezien" geteekende beslissing van den Commandant der Groep Landstormverbanden Zwolle—Assen, waarbij het beklag ongegrond wordt verklaard, met handhaving van straf en strafreden;

Gehoord klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven, dat klager in den ochtend van 25 November 1924, terwijl hij op het afdeelings-bureel van het instituut Vooroefeningen van den Vrijwilligen Landstorm te Almelo werkzaamheden verrichtte, bij een gesprek van den kapitein-afdeelingscommandant met den administrateur der afdeeling heeft opgevangen, dat de kapitein dien dag een dienstbrief had ontvangen, waarin werd medegedeeld dat een der sergeanten van genoemde Landstormafdeeling, wonende te Ommen, een door hem gebruikt Rijksrijwiel in zeer verwaarloosden toestand en voorzien van een geheel versleten, niet van Rijkswege verstrekten, buitenband, ter herstelling in de Centrale rijwielherstelplaats te Deventer had ingeleverd;

dat klager nog dienzelfden dag een particulier schrijven aan vorenbedoelden sergeant heeft gezonden, hetwelk tijdens een onderzoek naar den vermisten Rijks-buitenband te Ommen ten huize van dien sergeant in beslag is genomen te zamen met den aldaar nog aanwezigen Rijks-buitenband;

Overwegende dat klager's voormeld schrijven, waarvan een behoorlijk gewaarmerkt afschrift bij de op het beklag betrekking hebbende stukken aanwezig is, o.m. een mededeeling bevat, dat de kapitein-afdeelingscommandant dien morgen een schrijven had ontvangen van den Officier, belast met het toezicht op de rijwielherstelplaats, te Deventer, waarin werd bericht dat een door vorenbedoelden sergeant gebruikt Rijksrijwiel in danig verwaarloosden toestand was aangetroffen;

en verder, met eene vermaning om er niet met den kapitein over te spreken, o.m. inhoudt:

„Wees dus op je hoede.

„Maar die buitenmodel buitenband. Kerel zet je scherp. Heb je „hem misschien al eens in de reparatie gegeven en kan een van die „reparateurs hem te goeder trouw hebben afgenomen of te kwader „trouw hebben gegapt?";

Overwegende dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd, dat hij dit schrijven aan den sergeant te Ommen heeft toegezonden niet om hem te waarschuwen en hem tevens eene te voeren verdediging in den mond te geven, doch dat zijne bedoeling alleen is geweest om licht in de zaak te brengen;

Overwegende dat dit verweer niet kan worden aanvaard, als in strijd met den duidelijken inhoud van bedoeld schrijven, terwijl klager bovendien geen enkele bemoeiing met het onderzoek had en dus in de zaak geen licht had te ontsteken en hij, blijkens de in het schrijven voorkomende vermaning om er niet met den kapitein over te spreken, zelf zeer wel heeft begrepen, dat zijne handelwijze geenszins onschuldig, maar laakbaar was;

Overwegende dat klager door, met gebruikmaking van hetgeen hem op het afdeelingsbureel toevallig gebleken was, het onderzoek naar eene wellicht ernstige tekortkoming te bemoeilijken, het in hem op het afdeelingsbureel gestelde vertrouwen niet alleen heeft misbruikt, doch ook een algeheel gemis aan inzicht in zijne militaire verhouding jegens den aan hem ondergeschikten onderofficier zijner afdeeling heeft getoond;

Overwegende dat klager deswege terecht is gestraft en de opgelegde straf van acht dagen verzwaard arrest, — hoewel deze voor een onderofficier van klager's rang als eene wel zeer gevoelige correctie moet worden beschouwd, — zeker niet te zwaar is;

Overwegende dat de strafreden klager's vergrijp tegen de krijgstucht op juiste wijze kenschetst;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant der Groep Landstormverbanden Zwolle—Assen op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan den strafoplegger, een aan den Commandant van voormelde Groep, een aan den Advocaat-Fiskaal en een aan den Minister van Oorlog.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

ARROND.-RECHTBANK TE 's-GRAVENHAGE.

Zitting van 25 Maart 1924.

Voorzitter: Mr. J. Æ. van Rhede van der Kloot.

Rechters: Mrs. P. W. J. Bijnen en W. Lunsingh Tonckens.

Art. 32. Inkwartieringswet.

De verplichting tot het doen van leveranties, ofschoon gelegd op gemeenten en inwoners, drukt niettemin ook op in de gemeente gevestigde rechtspersonen.

De generaal-opperbevelhebber was bevoegd tot het doen van de aanvrage.

De vermelding in de aanvrage, dat het aangevraagde moet dienen voor den Krijgsdienst, houdt een voldoende aanwijzing van bestemming in, trouwens het ontbreken van zoo'n aanwijzing zou de aanvrage niet vitieeren.

Weliswaar mag de vordering niet vooruitloopen op de behoefte in dien zin dat ook gevorderd mag worden datgeen waaraan in de toekomst wellicht behoefte zal ontstaan, doch dit brengt niet mee, dat slechts leveranties gevraagd mogen worden tot **dadelijk** *gebruik.*

Het staat echter den Staat niet vrij onder het mom van art. 32, en dit artikel misbruikend, leveranties te requireeren, in het wezen der zaak **niet** *voor den Krijgsdienst doch tot andere doeleinden bestemd.*

Eischeres wordt in de gelegenheid gesteld door getuigen te bewijzen dat dit laatste het geval is.

De Coöperatieve Vereeniging „Association Coopérative Zélandaise de Carbonisation", gevestigd te Sluiskil, in de gemeente Terneuzen, ten deze vertegenwoordigd door haren Raad van Bestuur, bestaande uit de heeren: enz., eischeres, procureur Jhr. Mr. A. K. C. de Brauw,

tegen

den Staat der Nederlanden, gedaagde, procureur Jhr. Mr. G. W. van der Does.

De Rechtbank, enz.;

Overwegende, dat ten processe is komen vast te staan:

hetgeen de eischeres stelt in het eerste „aangezien" der conclusie van eisch;

dat deze vordering van den Burgemeester is geschied naar aanleiding van eene aan hem gerichte aanvrage, luidende:

„Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht.
O. V. O. No. 77185.

's-Gravenhage, 23 Febr. 1917.

(Afdeeling Intendance No. 2263)

Onderwerp:
Aanvraag tot leverantie
van gietcokes.

Gemeente Terneuzen
Ingekomen den
26 Febr. 1917
Geboekt no. 339 B.

Op grond van art. 32 der Wet van 14 September 1866 (Stbl. no. 138) heb ik de eer, UEdelachtbare te verzoeken, in Uwe gemeente ten behoeve van den krijgsdienst de levering te vorderen van negen duizend (9000) ton gietcokes.

In verband met het bepaalde in art. 10, juncto art. 11 van het K. B. van 10 November 1892, no. 253, houdende vaststelling der reglementaire bepalingen ter uitvoering van vermelde Wet, deel ik U mede, dat volgens van deskundige zijde bekomen inlichtingen de handelsprijs van gietcokes een bedrag van *f* 23 per ton, loco, niet overschrijdt.

U gelieve bij de in billijkheid vast te stellen schadeloosstelling, daarmede rekening te houden.

De Generaal,
op last
De Generaal-Majoor,
W. A. H. Doorman."

dat eischeres tegen die vordering heeft geprotesteerd als door haar gesteld;

dat gedaagde kolen heeft doen weghalen als bij de dagvaarding feitelijk gesteld, en dat aan de eischeres daarvoor zijn uitbetaald de door haar genoemde bedragen;

Overwegende, dat de eischeres van oordeel is, dat de bovenvermelde last tot levering onrechtmatig is, wat naar haar oordeel zoude medebrengen de onrechtmatigheid van de daaruit voortgevloeid zijnde inbezitnemingen en wegvoeringen voormeld;

Overwegende, dat de Rechtbank hieronder de verschillende argumenten door de eischeres daarvoor aangevoerd zal bespreken;

Overwegende, enz.;

Overwegende, dat tusschen partijen is onbetwist, dat op het oogenblik van de aanvrage en van de vordering het geval van oorlogsgevaar aanwezig was, zoodat art. 32 der Inkwartieringswet toepassing kon vinden;

Overwegende, dat de eischeres betoogt, dat de vordering niet tot haar gericht had mogen zijn nu de wet de verplichting tot het doen van leveranties legt op de gemeenten en inwoners en zij, als zijnde rechtspersoon, niet zoude zijn inwoonster;

Overwegende, dat strekking en doel der wet bij het opleggen van die verplichting is om der militaire autoriteit te doen verschaffen datgene waaraan zij ter richtige uitvoering van haar taak in het landsbelang behoefte heeft, dat het bereiken van dat doel in ernstige mate zoude zijn belemmerd indien die verplichting niet ook op de in de gemeente gevestigde rechtspersonen drukte en een gezonde uitlegging van de wet dan ook dwingt tot de opvatting dat onder het begrip „inwoner" hier verstaan moeten worden ook de in de gemeente gevestigde rechtspersonen;

dat het huldigen van eene andere opvatting zoude leiden tot de ongerijmde gevolgtrekking dat in gevallen als bedoeld in art. 28 der wet de beschikking over het voor de hand liggende en dringend noodige niet steeds zoude kunnen worden verkregen;

Overwegende, dat eischeres beweert dat de „aanvrage" waarop de gedane vordering steunt, zoude zijn gedaan door den tot het doen daarvan niet bevoegden generaal-majoor Doorman;

dat deze stelling — afgezien van de al of niet bevoegdheid van dien generaal-majoor — feitelijk onjuist is;

dat toch die aanvrage, aan het hoofd voerende „Opperbevelhebber van land- en zeemacht", is onderteekend „De Generaal, op last de Generaal-Majoor W. A. H. Doorman", en in dezen vorm aldus is de schriftelijke mededeeling van dien generaal-majoor, welke mededeeling door hem wordt gedaan op last van den generaal-opperbevelhebber, dat *deze* aan den Burgemeester te Terneuzen verzoekt te vorderen 9000 ton gietcokes;

Overwegende, dat de eischeres aanvoert, dat echter ook die generaal-opperbevelhebber tot het doen van de aanvrage niet bevoegd zoude zijn geweest, en wel omdat, terwijl art. 4 der wet het doen van aanvrage opdraagt aan hem, die krachtens de voorschriften bij reglement vast te stellen daartoe bevoegd is en op vertoon van een marschorder of van de bescheiden bij dat reglement voorgeschreven, bedoeld reglement, zijnde het Inkwartieringsbesluit 1892, in art. 1 de daargenoemde autoriteiten bevoegd verklaart tot het doen van aanvrage van leveranties slechts hetzij voor krijgsvolk in garnizoen of gekantonneerd hetzij voor krijgsvolk op marsch, en dus niet tot het doen van dergelijke aanvrage ten behoeve van den krijgsdienst in het algemeen, gelijk ten deze is geschied, terwijl het reglement, niet voorschrijvende welke bescheiden overgelegd moeten worden, in strijd zoude komen met de wet en de daarbij genoemde bevoegdverklaring dus zonder gevolg zoude zijn;

Overwegende dat het laatste gedeelte van het hier aangevoerde berust op een min juiste lezing van art. 4 der wet, hetwelk niet voorschrijft, gelijk eischeres schijnt te meenen, dat in elk geval bij het doen van de aanvrage bescheiden moeten worden overgelegd, aan het reglement overlatende te bepalen welke die bescheiden zullen zijn, doch dat, indien het reglement bescheiden voorschrijft, deze moeten worden vertoond bij de aanvrage, het aan de Kroon overlatende te beslissen of al dan niet bescheiden voorgeschreven zullen worden;

Overwegende, dat de considerans van het Inkwartieringsbesluit 1892 luidt onder meer: „Overwegende, dat ingevolge het bepaalde bij art. 3 der wet van 14 September 1866 (Stbl. no. 138), betrekkelijk de inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk, en de transporten en leverantiën voor de legers of verdedigingswerken van het Rijk gevorderd ..... de noodige reglementaire bepalingen ter uitvoering van die wet behooren te worden vastgesteld bij Algemeenen Maatregel van Bestuur", en art. 1 van dat besluit aldus aanvangt: „Tot het doen der aanvraag aan eene gemeente tot inkwartiering en onderhoud van het krijgsvolk, tot transporten en leverantiën van welken aard ook, voor de legers of verdedigingswerken van het Rijk, zijn bevoegd:" en hieruit blijkt dat de bedoeling van genoemd art. 1 is te regelen de bevoegdheid tot het doen van aanvragen betreffende de *geheele* materie genoemd in art. 4 der wet;

Overwegende, dat van dit standpunt uit moet beschouwd worden het onderscheid dat het besluit maakt tusschen krijgsvolk in garnizoen of gekantonneerd en krijgsvolk op marsch, welk onderscheid blijkbaar een terugslag is op het in de artt. 1 en 2 der wet bepaalde;

Overwegende, dat uit de definitie, in dat art. 2 van krijgsvolk op marsch gegeven, blijkt dat de wet het „op marsch zijn" beschouwt als een uitzonderingstoestand, immers dit ophoudt zoodra dat op marsch zijnde krijgsvolk zijn „bestemming heeft bereikt";

Overwegende, dat hieruit volgt, dat de kennelijke bedoeling van het besluit is om, waar het bepaalt, dat zekere autoriteiten bevoegd zijn tot het doen van de aanvrage voor krijgsvolk in garnizoen of gekantonneerd, daarmede aan te wijzen de bevoegde autoriteit voor al die gevallen waarin het niet betreft krijgsvolk op marsch;

Overwegende, dat derhalve de generaal-opperbevelhebber wèl tot het doen van de aanvrage bevoegd was;

Overwegende, dat de eischeres zegt, dat de aanvrage niet zoude voldoen aan den eisch, dat zij moet bevatten eene aanwijzing van de bestemming waartoe het aangevraagde moet dienen;

dat deze opmerking feitelijk is onjuist, immers in de aanvrage staat dat het aangevraagde moet dienen voor den krijgsdienst, voor zoover de eischeres beweert dat dit niet voldoende zoude zijn en eene nadere preciseering van de bestemming noodig zoude zijn, zij daarmede aan die aanvrage eenen eisch stelt welken noch de wet, noch het besluit kent;

dat de eischeres opmerkt, dat de Burgemeester uit de aanvrage moet kunnen beoordeelen of hij daaraan moet voldoen, maar de mededeeling dat het aangevraagde bestemd is „voor den krijgsdienst" hiervoor alleszins voldoende is, nu het niet aan hem staat om te beoordeelen of de krijgsdienst al dan niet aan het aangevraagde behoefte heeft;

alles nog afgescheiden hiervan dat het ontbreken van eene aanwijzing van de bestemming van het aangevraagde de aanvrage niet vitieert, nu deze eisch niet steunt op de wet, en het voorschrift slechts de strekking kan hebben om den burgemeester zoo noodig in staat

te stellen om te beoordeelen op welke wijze het best aan de aanvrage wordt voldaan;

Overwegende, dat de stelling van de eischeres, dat de inwoners eener bepaalde gemeente ook door den opperbevelhebber alleen gedwongen kunnen worden tot leverantiën, welke moeten voorzien in de behoefte van het militair gezag ter plaatse, althans binnen den kring der eigene stelling of eigen omgeving, geen steun vindt in de wet, en bepaaldelijk in strijd met het algemeen karakter van de woorden „ten behoeve van den krijgsdienst" in art. 32 der wet;

Overwegende, dat de eischeres de gedane requisitie onrechtmatig acht omdat niet zoude zijn gevorderd, gelijk art. 32 eischt, naarmate van de behoefte van legers en verdedigingswerken;

Overwegende, dat der eischeres kan worden toegegeven dat dit artikel aldus moet worden uitgelegd, dat de vordering niet mag vooruitloopen op de behoefte, terwijl aan het begrip behoefte niet zoodanige uitbreiding mag worden gegeven dat daaronder ook zou vallen datgeen waaraan in de toekomst wellicht behoefte zal ontstaan;

Overwegende, dat zulks echter nog niet medebrengt dat de leveranties slechts zouden mogen worden aangevraagd indien het aangevraagde moet strekken tot dadelijk verbruik, gelijk eischeres schijnt te meenen;

Overwegende, dat het toch is een vraag van doelmatigheid, staande alleen ter beoordeeling van de militaire autoriteit en dus niet van den rechter, of op zeker oogenblik voor legers en verdedigingswerken „behoefte" bestaat aan het de beschikking hebben over zekere goederen, aan het hebben van een voorraad daarvan, en het dan ook, bij bevestigende beantwoording van die vraag door de daartoe geroepen autoriteit, volkomen gewettigd is om met het oog op *die* „bestaande behoefte" leverantiën aan te vragen en te vorderen;

Overwegende, dat de opperbevelhebber in zijne aanvrage zegt zulks te doen op grond van voormeld art. 32, en hierdoor wordt aangetoond dat hij ten tijde van de aanvrage van oordeel was dat toen behoefte bestond aan het aangevraagde;

Overwegende, dat het tegendeel niet blijkt uit het vaststaande feit, dat de cokes niet onmiddellijk is weggehaald, immers het bestaan van behoefte aan voorraad niet in zich sluit de noodzakelijkheid van het dadelijk vervoeren, en te minder nu het transport van een hoeveelheid cokes als de onderhavige uit den aard der zaak het nemen van omvangrijke beschikkingen vereischt en de gedaagde, gelijk ten processe bij de pleidooien tusschen partijen is komen vast te staan, reeds dadelijk met het oog op dat transport maatregelen genomen heeft;

dat het tegendeel al evenmin blijkt uit datgene wat de opperbevelhebber *later* omtrent die kolen, welke ten gevolge van de requisitie te zijner beschikking waren, heeft besloten, zoodat hier al hetgeen de eischeres omtrent de verdere lotgevallen der kolen aanvoert en verhaalt buiten beschouwing kan blijven;

Overwegende, dat het in verband met de bovenvermelde transportmoeilijkheden duidelijk wordt hoe de burgemeester, niet in aansluiting op de aanvrage, aan den last tot levering kon toevoegen „welke levering moet geschieden op door hem (burgemeester) nader te bepalen plaats en tijdstip", aan welke woorden dan ook geen andere beteekenis mag worden toegekend dan deze dat aan eischeres later zal worden medegedeeld wanneer de cokes zoude worden weggehaald;

dat dan ook die toevoeging niet rechtvaardigt de daaruit door eischeres getrokken conclusie dat de vordering in strijd met hare bewoordingen inhield een last tot bewaren en ter beschikking houden;

Overwegende, dat dan ook onjuist voorkomt de stelling van de eischeres, op die conclusie berustende, dat de verschillende door den burgemeester aan haar gedane mededeelingen, dat op zeker oogenblik een bepaalde hoeveelheid cokes bij haar zoude worden weggehaald, telkens in het wezen der zaak zouden inhouden eene vordering tot levering als bedoeld in art. 5 der wet, en dus ook haar grief dat bij die verschillende mededeelingen een schriftelijke last tot levering niet is uitgereikt ongegrond is;

Overwegende echter, dat al stond de beoordeeling van de al of niet doelmatigheid alleen aan gedaagde, het, hoewel de vorm van de aanvrage en de vordering aan den eisch der wet voldeden, dezen niet vrijstond om onder het mom van voormeld art. 32, en dit artikel misbruikende, te requireeren leveranties, in het wezen der zaak *niet* voor den krijgsdienst doch tot andere doeleinden bestemd;

Overwegende, dat, nu de eischeres hare vordering doet steunen op onrechtmatige daad van den gedaagde, zij dit laatste, hetwelk zij beweert het geval te zijn, zal hebben aan te toonen;

Overwegende, dat hetgeen later met die kolen heeft plaats gehad, ruiling voor andere voorwerpen, ter beschikking stellen voor niet-militaire doeleinden, gelijk de eischeres beweert, op zich zelf nog niet aantoont dat de requisitie met het oog daarop heeft plaats gehad, zoodat de eischeres het bovenbedoelde bewijs nog zal moeten leveren en zij, nu zij heeft aangeboden zulks te doen door getuigen, hiertoe behoort te worden toegelaten;

Recht doende:

Alvorens verder te beslissen:

Laat de eischeres toe en voor zooveel noodig beveelt haar door getuigen te bewijzen, dat de aanvrage tot levering van gietcokes bovenvermeld en de daarop steunende tot haar gerichte vordering tot het leveren van gietcokes geheel, althans gedeeltelijk geschiedden ten einde de beschikking te verkrijgen over gietcokes, bestemd voor andere dan militaire doeleinden;

Verstaat enz.

W. v. h. R. No. 11281.

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 21 October 1924.

(1924, D. No. 66; I. No. 8).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Artt. 54 (2) en 60 der Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240).
Kan verlof — anders dan wegens ziekte of verplichten militairen dienst — van méér dan één jaar deel uitmaken van den tijdsduur waarover de in bovengenoemd art. 54 bedoelde middelsom der pensioensgrondslagen moet worden vastgesteld?
Pensioenraad: Neen! C. R. v. B.: Ja!

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X., wonende te A., klager, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: J. J. L., aldaar,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 18 Februari 1924 aan klager, ingaande 1 Augustus 1923, een jaarlijksch pensioen heeft toegekend van *f* 1230 over een diensttijd van 25 jaren en 8 maanden, naar de middelsom der pensioensgrondslagen over de laatste 3 jaren — blijkens nader gegeven toelichtingen het tijdvak 1 Februari 1917—1 Februari 1920 — ten bedrage van *f* 2394,44 4/9;

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 24 Mei 1924 klagers op art. 54 (2) der Pensioenwet steunend bezwaar tegen voormelde beslissing, ongegrond heeft verklaard, daarbij overwegende:

dat van de Pensioenwet 1922, hoofdstuk 2 van den zesden titel

handelt over „de berekening van het pensioen" en dat van dit hoofdstuk deel uitmaken de artt. 54 en 60;

dat volgens eerstgenoemd artikel het pensioen berekend wordt naar het jaarlijksch gemiddelde aan pensioensgrondslagen over de laatste drie c.q. over de laatste tien jaren van den diensttijd of over den geheelen diensttijd;

dat ingevolge artikel 60 voor de regeling van het pensioen niet als diensttijd medetelt tijd van verlof — met uitzondering van verlof wegens ziekte of verplichten militairen dienst — van meer dan een jaar; dat dus zoodanige verloftijd niet deel kan uitmaken van den diensttijd, waarover de in artikel 54 bedoelde middelsom der pensioensgrondslagen moet worden vastgesteld; dat aan reclamant, die met ingang van 1 Augustus 1923 uit zijn betrekking van onderwijzer werd ontslagen, van 1 Februari 1920 tot en met 31 Juli 1923 in verband met zijn werkzaamheid als bezoldigd bestuurder eener woningbouwvereeniging, verlof werd verleend, met geheele inhouding van zijne jaarwedde als onderwijzer; dat dus het tijdvak van 1 Februari 1920 tot 1 Augustus 1923 voor de toepassing van art. 54 der Pensioenwet niet als diensttijd medetelt en zijn pensioen berekend moet worden naar den gemiddelden pensioensgrondslag over het tijdvak van 1 Februari 1917 tot 1 Februari 1920;

Overwegende dat klager van deze laatste beslissing tijdig beroep heeft ingesteld en herziening van het besluit van den Pensioenraad verzocht heeft;

Overwegende dat geen contra-memorie is ingediend;

In rechte:

Overwegende dat uit de stukken blijkt:

dat aan klager met ingang van 1 Augustus 1923 eervol ontslag is verleend als onderwijzer bij het gewoon lager onderwijs;

dat hij van 1 Februari 1920 tot aan eerstgemelden datum verlof heeft gehad als onderwijzer en werkzaam is geweest als bezoldigd bestuurslid van een woningbouwvereeniging;

dat gedurende dit tijdvak zijn jaarwedde als onderwijzer geheel werd ingehouden;

Overwegende dat verweerder van oordeel is dat, op grond van art. 60 der Pensioenwet van 1922, dit tijdvak voor de berekening van klagers pensioen niet in aanmerking komt;

Overwegende dat deze opvatting in zoover juist is dat bij de pensioensberekening bedoeld tijdvak niet *als diesttijd* meetelt, maar overigens in strijd is met de duidelijke bepaling van art. 54 (2) volgens welke als middelsom waarnaar het pensioen berekend wordt genomen moet worden het jaarlijksch gemiddelde van de gezamenlijke grondslagen der laatste 3 jaren „onmiddellijk aan den dag van ingang van het ontslag voorafgaande", derhalve de grondslagen sinds 1 Augustus 1920;

Overwegende dat klagers grief dus gegrond is, zoodat — nu zijn pensioensgrondslag sinds 1 Januari 1920 *f* 3600 bedroeg — bedoelde middelsom op dat bedrag is te stellen;

Overwegende dat het toe te kennen pensioen, berekend over een diensttijd van 25 jaar en 8 maanden, dus bedragen zal voor elk jaar in aanmerking komenden dienst 2 % van *f* 3600 en derhalve te stellen is op *f* 1848 per jaar;

Recht doende in naam der Koningin!

Vernietigt de beslissing, waarvan beroep;

Verklaart het bezwaar door klager ingebracht tegen de beslissing van 18 Februari 1924 gegrond;

Stelt — met wijziging in zooverre van die beslissing — het bedrag van het daarbij toegekende pensioen vast op *f* 1848.—.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Juli 1924.

(1924. D. No. 49; I. No. 8).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Artt. 48 (2) en 130 (1) der Pensioenwet 1922 (Stbl. No. 240).

Ook vóór het in werking treden van de wijzigingswet van 30 Juni 1923 (Stbl. No. 307) viel het aan klager verleend ontslag niet onder art. 48 (2) der Pensioenwet 1922, omdat hij telkens voor een bepaald tijdvak werd benoemd en zijne betrekking dus telkens na afloop van zulk een tijdvak verviel.

Intrekking van het eenmaal verleende pensioen is terecht geschied, omdat de Pensioenraad tijdens de beslissing waarbij pensioen werd toegekend, wèl bekend was met het feit dat klager ontslagen werd als tijdelijk werkman bij het Staatsbedrijf der Artillerie-inrichtingen, maar niet met het feit dat hij als zoodanig telkens slechts voor een bepaalden termijn was aangesteld. [1])

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

A. te X., klager, niet verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

---

[1]) Men zie het medegedeelde op bladz. 128 van dezen jaargang.
Red. M. R. T.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat klager, gewezen tijdelijk Rijkswerkman bij het staatsbedrijf der artillerie-inrichtingen te X. bij beslissing van den Pensioenraad van 30 Augustus 1923 met ingang van 1 Mei 1923 in het genot van pensioen is gesteld ingevolge art. 48 (2) der Pensioenwet 1922, waarbij alzoo is aangenomen dat hij was ontslagen op grond van opheffing van zijn betrekking of op grond van een nieuwe organisatie van zijn dienstvak;

Overwegende dat de Pensioenraad den 25 Januari 1924 een nadere beslissing heeft gegeven, waarbij vorenbedoeld pensioen met ingang van 1 Januari 1924 is ingetrokken, zulks op grond van de volgende overwegingen:

dat bij de toekenning van pensioen was uitgegaan van de onderstelling dat het ontslag van belanghebbende het gevolg was van de opheffing zijner betrekking;

dat echter uit nader overgelegde gegevens is gebleken dat belanghebbende telkens voor een bepaald tijdvak werd benoemd en zijn betrekking dus telkens na afloop van zulk een tijdvak vanzelf verviel;

dat dit eveneens het geval was op 30 April 1923 toen het tijdvak, waarvoor hij laatstelijk was benoemd, afliep;

dat dus ten aanzien van deze met ingang van 1 Mei 1923 vanzelf vervallen functie van opheffing in den zin van het tweede lid van artikel 48 der voormelde wet, dat het oog heeft op gevallen, waarin de doorloopende werkkring van een voor onbepaalden tijd aangenomen ambtenaar wordt afgebroken, geen sprake is geweest;

dat 's Raads bovengenoemde beslissing derhalve gegrond is geweest op onjuiste feiten;

dat belanghebbende is geboren op 13 Mei 1875 en den leeftijd van 65 jaar nog niet heeft bereikt;

dat niet is gebleken, dat hij uit hoofde van ziekten of gebreken ongeschikt is voor de verdere waarneming van zijne betrekking;

dat hij dus geen recht heeft op pensioen;

Overwegende dat eindelijk de Pensioenraad bij beslissing van 10 April 1924 het door klager tegen de beslissing van 25 Januari 1924 ingebrachte bezwaar heeft afgewezen;

Overwegende dat klager van deze laatste beslissing in beroep gekomen, bij klaagschrift heeft aangevoerd, dat hij van 17 Juli 1916 tot 1 Mei 1923 onafgebroken in dienst is geweest en wel met dienstverband en in verband met een wijziging van het dienstvak met ingang van laatstgemelden datum is ontslagen, op welken grond hij dezen Raad heeft verzocht, de beroepen beslissing te vernietigen en hem weder in het bezit te stellen van het hem vroeger toegekende pensioen;

Overwegende dat geen contra-memorie is ingediend;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat blijkens de onder de gedingstukken aanwezige onder dagteekening van 3 Januari 1921 opgemaakte aanstelling klager met ingang van 1 Januari 1921 is aangenomen als tijdelijk rijkswerkman bij bovengenoemd staatsbedrijf voor den tijd van zes maanden, terwijl blijkens op dat stuk geplaatste aanteekeningen de dienstbetrekking daarna herhaaldelijk is verlengd, telkens voor een bepaalden termijn, laatstelijk voor den termijn van 1 April tot en met 30 April 1923;

Overwegende dat klager op laatstgemelden dag na den arbeid is ontslagen met bewijs van ontslag wegens geëindigden diensttijd;

Overwegende dat het op deze wijze en onder de gemelde omstandigheden verleende ontslag niet valt onder de bepaling van art. 48 (2) der Pensioenwet 1922, gelijk door dezen Raad reeds meermalen is beslist, waaruit volgt, dat ten onrechte aan klager op grond van deze wetsbepaling pensioen is toegekend;

Overwegende dat de Pensioenraad naar art. 130 (1) der wet bevoegd is tot herziening en eventueel intrekking van een beslissing, waarbij alzoo ten onrechte penioen is toegekend, doch alleen *onder de voorwaarde,* dat gebleken is van de onjuistheid der aan die beslissing ten grondslag gelegde feiten;

Overwegende dat door den inhoud der gedingstukken en het ter terechtzitting verhandelde is gebleken, dat de Pensioenraad tijdens het geven der beslissing, waarbij aan klager pensioen werd toegekend, wel bekend was met het feit, dat hij was ontslagen als tijdelijk werkman bij het staatsbedrijf, doch niet met het feit, dat hij als zoodanig telkens slechts voor een bepaalden termijn, laatstelijk loopende tot en met 30 April 1923, was aangesteld;

Overwegende dat juist in dit laatste feit de reden is gelegen waarom klager niet ingevolge art. 48 (2) had mogen worden gepensionneerd, zoodat aan de hierboven vermelde voorwaarde is voldaan en de beslissing tot toekenning van het pensioen terecht is ingetrokken;

Overwegende dat dus klagers bezwaar tegen die intrekking terecht ongegrond is verklaard;

Recht doende in Naam der Koningin!

Bevestigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Juli 1924.
(1923. D. No. 318; I. No. 14).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Artt. 3; 4 (1) l.; 134 van de Pensioenwet 1922 (Stbl. No. 240). Het Algemeen Ziekenhuis te Utrecht is geen gemeentelijke instel-

ling. Diensttijd als hoofdverpleegster in die inrichting kan, daar een hoofdverpleegster dus geen ambtenaar is, en evenmin naar het bepaalde onder letter l. van art. 4 (1) der Pensioenwet 1922 als ambtenaar wordt beschouwd, niet voor pensioen worden ingekocht.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

Z. te U. klaagster, niet verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde;

Wat de feiten aangaat:

Overwegende dat klaagster, destijds directrice van het ziekenhuis te Y., onder dagteekening van 1 Augustus 1922 aan den Pensioenraad de noodige stukken heeft ingediend om ingevolge art. 134 der Pensioenwet 1922 voor pensioen onder meer in te koopen den tijd, door haar doorgebracht als hoofdverpleegster in het Algemeen Ziekenhuis te Utrecht van 7 Juli 1902 tot 15 Maart 1907;

Overwegende dat de Pensioenraad bij beslissing van 3 Juli 1923 aan klaagster heeft medegedeeld, dat bedoeld tijdvak niet voor vergelding met pensioen in aanmerking komt, omdat zij als hoofdverpleegster in het genoemde ziekenhuis niet was ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922;

Overwegende dat een door klaagster tegen deze beslissing ingebracht bezwaar door den Pensioenraad bij nadere beslissing van 14 November 1923 is afgewezen, op grond, dat klaagster als hoofdverpleegster in het Algemeen Ziekenhuis te Utrecht benoemd werd door en in dienst is geweest van het college van Regenten der Vereenigde Gods- en Gasthuizen aldaar en dus, aangezien dit college een particulier college is, niet was ambtenaar in den zin van art. 3 (1) der Pensioenwet 1922, terwijl zij evenmin kan worden gerangschikt onder een der in art. 4 dier wet genoemde categorieën van voor de toepassing der wet als ambtenaren beschouwde personen;

Overwegende dat klaagster in beroep van deze nadere beslissing in hoofdzaak aanvoert:

dat naar haar oordeel het college van Regenten der Vereenigde Gods- en Gasthuizen, door welk college zij benoemd is, niet is eene „particulier college", doch het Bestuur van eene inrichting, die in zoo nauw verband staat en zoozeer afhankelijk is van de Gemeente Utrecht, dat een door het Bestuur van die inrichting gedane benoeming geacht moet worden geschied te zijn door het daartoe bevoegd

gezag van de Gemeente. (cf. art. 35, 2e lid, slot eerste zinsnede betreffende art. 4, 1e lid sub e);

dat toch de Raad der Gemeente Utrecht de leden van het college van Regenten benoemt, terwijl de Regenten rekenplichtig zijn aan Burgemeester en Wethouders en het nadeelig saldo van de exploitatie van de instelling wordt gedragen door de Gemeente Utrecht in den vorm van betaling der verpleegkosten van de patienten die op last van de Gemeente verpleegd worden;

dat in den Staatsalmanak 1923 bladz. 264 dan ook is vermeld, dat de Medische en Oorheelkundige kliniek gevestigd zijn in het Stedelijk ziekenhuis;

Overwegende dat klaagster, op deze gronden van oordeel, dat de vorenbedoelde diensttijd voor haar in aanmerking behoort te komen bij de vaststelling van haar pensioen, dezen Raad heeft verzocht, met vernietiging van de aangevallen beslissing in dien zin te beslissen;

Overwegende dat de Pensioenraad bij contra-memorie in hoofdzaak het volgende heeft aangevoerd:

Appellante wil in haar bezwaarschrift blijkbaar betoogen dat bedoeld ziekenhuis eene gemeentelijke instelling is en dat zij als hoofdverpleegster door het daartoe bevoegd gezag van die gemeente werd benoemd. Uit den brief van Regenten der Vereenigde Gods- en Gasthuizen van 4 Mei 1923 en uit de overeenkomst tusschen hen en de gemeente van 7 November 1919 en het Koninklijk Besluit van 27 Maart 1817 — beide bij dien brief overgelegd — blijkt echter dat hier niet aan eene gemeentelijke instelling kan worden gedacht. Bij dat Koninklijk Besluit werden de gezamenlijke Utrechtsche gasthuizen onder één algemeen bestuur gebracht en werd aan dat bestuur de verplichting opgelegd een algemeen „hospitaal of ziekenhuis" op te richten en te onderhouden. De gemeente stond aan Regenten der vereenigde Gods- en Gasthuizen — het algemeen bestuur hier bedoeld — tegen een jaarlijksche vergoeding haar in eigendom toebehoorende gebouwen, meubelen, werktuigen en bedrijfsbenoodigdheden af, ten einde hen in staat te stellen aan bovengenoemde verplichting te voldoen. De in gebruikgeving en in gebruikneming zijn contractueel geregeld, laatstelijk bij bovenbedoelde overeenkomst van 7 November 1919. Het ziekenhuis is dus eene met medewerking van de gemeente in het leven geroepen instelling van de Vereenigde Gods- en Gasthuizen.

Appellante voert tot verdediging van haar standpunt aan dat het College van Regenten rekenplichtig is aan Burgemeester en Wethouders en dat het nadeelig saldo van de exploitatie der instelling door de gemeente wordt gedragen.

Maar het brengen van dit nadeelig saldo ten laste van de gemeentekas is eenvoudig een overeengekomen vorm van subsidieeren (artikel 5, § 1 der overeenkomst) waartegenover staat de door de gemeente gestipuleerde rekenplichtigheid van Regenten (artikel 6, § 2 der overeenkomst).

Ook de omstandigheid dat Regenten door den gemeenteraad worden benoemd bewijst niets voor de juistheid van appellante's betoog. De benoeming door den gemeenteraad geschiedt krachtens artikel 147 der gemeentewet en is nader geregeld in de verordening van 29 Juli 1858. Moeilijk zou kunnen worden beweerd, dat alle in genoemde wetsbepaling bedoelde instellingen gemeentelijke instellingen zijn. Men behoeft slechts te wijzen op de mede in het artikel begrepen instellingen, bedoeld in lid *d.* van artikel 2 der Armenwet.

Dat de Staatsalmanak van 1913 spreekt van het „*Stedelijk* Ziekenhuis", is een argument zonder beteekenis, waarbij niet behoeft te worden stilgestaan.

Ware het betrokken ziekenhuis wél eene gemeentelijke instelling met eigen inkomsten, bedoeld in artikel 4, eerste lid, (1) der Pensioenwet 1922, dan zou toch appellante niet onder die bepaling vallen, omdat zij, waar het recht tot het benoemen van personeel niet door den gemeenteraad op Regenten, die haar in dienst namen zou zijn overgedragen, niet door of vanwege het daartoe bevoegd gezag der gemeente zou zijn benoemd.

Wat het recht betreft:

Overwegende dat de zoogenaamde Vereenigde Gods- en Gasthuizen te Utrecht zijn afzonderlijke stichtingen, welke bij het in de contra-memorie vermelde Koninklijk Besluit van 27 Maart 1817 onder het gezamenlijk bestuur van een college van Regenten zijn gebracht, van welk college ingevolge een door den Raad der gemeente Utrecht den 29 Juli 1858 vastgestelde verordening de leden door dien Raad worden benoemd;

Overwegende dat de vorenbedoelde stichtingen zelfstandig zijn blijven bestaan, wat in voormeld Koninklijk Besluit uitdrukkelijk is bepaald, terwijl dit zelfstandig bestaan ook later steeds is erkend;

Overwegende dat zoodanige erkenning stellig ligt opgesloten in het feit, dat de gemeente in 1871 met het college van Regenten een overeenkomst heeft gesloten omtrent de exploitatie van een algemeen ziekenhuis, welk feit geheel onvereenigbaar zou zijn met de hoedanigheid van dat college als ondergeschikte van het gemeentebestuur;

Overwegende dat de voortdurende erkenning van de vorenbedoelde stichtingen als zelfstandige instellingen nog sterker spreekt uit de bewoordingen der later, namelijk in 1919 tusschen voormelde partijen gesloten nieuwe overeenkomst over hetzelfde onderwerp, waar het college van Regenten optreedt „als Bestuurders der stichtingen van Agnes van Leeuwenberch en van St. Catharyne";

Overwegende dat blijkens het voorgaande het ziekenhuis, waaraan klaagster onder de werking der overeenkomst van 1871 verbonden is geweest, niet is een gemeentelijke instelling;

Overwegende dat hieruit volgt dat klaagster in het hier in aanmerking komende tijdvak niet was ambtenaar in den zin van art. 3

der Pensioenwet 1922 en evenmin naar de bepaling onder letter l van art. 4 (1) dier wet als ambtenaar wordt beschouwd;

Overwegende dat, waar zij ook naar geen ander wetsvoorschrift ter zake van haar voormelde functie als ambtenaar was aan te merken, de in die functie doorgebrachte tijd niet naar art. 134 dier wet voor pensioen kan worden ingekocht;

Overwegende dat dus het door klaagster tegen de in dien zin door den Pensioenraad gegeven beslissing ingebrachte bezwaar ongegrond is;

Recht doende in Naam der Koningin!

Bevestigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Juli 1924.

(1923. D. No. 310; I. No. 24).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 176 der Pensioenwet 1922 j°. art. 1 (2) van de Pensioenwet voor zijdelingschen Staatsdienst 1912 (Wet van 30 Maart 1912 Stbl. No. 134).

Klager, „bode" van den eerstaanwezend ingenieur in een geniecommandement, werd aangesteld en bezoldigd door de aannemers van het jaarlijksch onderhoud van de militaire gebouwen in dat commandement. Hij is dus slechts in zijdelingschen Staatsdienst werkzaam geweest (zie n°. 37 van staat A behoorend bij bovengenoemde Pensioenwet voor zijdelingschen Staatsdienst 1912). Daar de tijd in die functie doorgebracht niet is gevolgd door een burgerlijke betrekking, in den zin der Burgerlijke Pensioenwet, kan deze niet met pensioen worden vergolden.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

Z. te P., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen,

tegen

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde personen;

Wat de feiten aangaat:

Overwegende dat klager, mededeelende dat hij van 4 Februari 1897 tot omstreeks half Juni 1922 is werkzaam geweest als bode van den eerstaanwezenden ingenieur in het genie-commandement te P. en als zoodanig op verzoek is ontslagen, zich tot den Pensioenraad heeft gewend met een aanvraag om toekenning van pensioen;

Overwegende dat de Pensioenraad den 20 Augustus 1923 hierop de volgende beslissing heeft genomen:

„De Pensioenraad,

Beschikkende op eene aanvrage om pensioen van Z., gewezen werkman bij het onderhoud van militaire gebouwen en werken te P.

Gelet op artikel 3 der Pensioenwet 1922 (Staatsblad n°. 240) juncto artikel 16 van het Koninklijk Besluit van 11 Juli 1922 (Staatsblad n°. 444);

Overwegende dat belanghebbende in genoemde betrekking in zijdelingschen dienst van den Staat werkzaam en derhalve niet ambtenaar in den zin van genoemde wet was,

deelt den adressant bij afschrift dezer mede, dat hij geen recht heeft op pensioen";

Overwegende dat klager tegen deze beslissing een bezwaarschrift heeft ingediend, waarin hij aanvoert:

dat hij niet als werkman doch als bode is aangenomen door den toenmaligen eerstaanwezend Ingenieur v. P., hetgeen toch ook bleek uit het overgelegde bewijs;

dat volgens zijne meening hij, die werkzaam is in zijdelingschen dienst van den Staat, wèl recht op pensioen heeft;

dat hij zich dan ook niet kan vereenigen met de afwijzende beschikking;

Overwegende dat de Pensioenraad bij nadere beslissing van 10 October 1923 het alzoo ingebrachte bezwaar heeft afgewezen, lettende op artikel 3 der Pensioenwet 1922 (Staatsblad n°. 240) juncto artikel 16 van het Koninklijk Besluit van 11 Juli 1922 (Staatsblad n°. 444) en artikel 125 der Pensioenwet 1922 (Staatsblad n°. 240), zooals dat artikel is gewijzigd bij de wet van 30 Juni 1923 (Staatsblad no. 307),

en overwegende dat de Raad moet handhaven zijne, aan bovengenoemde beschikking ten grondslag gelegde overweging; dat zich overigens geen nieuwe gezichtspunten voordoen, welke een wijziging in 's Raads uitspraak zouden rechtvaardigen;

Overwegende dat klager tegen deze nadere beslissing beroep heeft ingesteld en, meenende dat hij billijkheidshalve recht heeft op pensioen als zijnde hij in zijdelingschen dienst van den Staat geweest, bij klaagschrift dezen Raad heeft verzocht, zijn pensioenaanvrage nader te onderzoeken;

Overwegende dat de Pensioenraad bij contra-memorie heeft mede-

gedeeld, dat nader is gebleken, dat klager zijn betrekking heeft verlaten niet onder de werking der Pensioenwet 1922, doch op 17 Juni 1922, derhalve vóór haar in werking treden, met het oog waarop de volgende wijzigingen worden aangebracht:

„In beide beschikkingen moet voor: „Gelet op artikel 3 der Pensioenwet 1922 (Staatsblad n°. 240), juncto artikel 16 van het Koninklijk Besluit van 11 Juli 1922 (Staatsblad n°. 444)" worden gelezen: „Gelet op artikel 176 der Pensioenwet 1922, juncto de thans vervallen Burgerlijke Pensioenwet in verband met de mede vervallen Pensioenwet voor zijdelingschen Staatsdienst 1912, juncto den bij die wet behoorenden staat A. (n°. 37)"; in de overweging van de beschikking van 20 Augustus 1923 moet voor: „in den zin van genoemde wet" worden gelezen „in den zin van de Burgerlijke Pensioenwet".

Wat het recht betreft:

Overwegende dat in de contra-memorie terecht en op goede gronden is uiteengezet, dat ter beantwoording van de vraag, of klager aanspraak heeft op pensioen, niet de bepalingen der Pensioenwet 1922 in aanmerking komen, doch die van de thans vervallen Burgerlijke Pensioenwet en Pensioenwet voor zijdelingschen Staatsdienst 1912;

Overwegende dat uit den inhoud der gedingstukken blijkt, dat klager de functie, ter zake waarvan hij aanspraak maakt op pensioen, heeft vervuld ingevolge de in de algemeene voorwaarden voor de aanbesteding van het jaarlijksch onderhoud van de militaire gebouwen te P. en in de bestekken der voor dat werk jaarlijks gehouden aanbesteding opgenomen bepalingen, aanvankelijk inhoudende dat de aannemer de ten behoeve van het werk opgedragen boodschappen moest doen verrichten, later dat de aannemer voor dat doel steeds één persoon ter beschikking moest stellen, terwijl in de bestekken is aangegeven, op welk loon de aannemer voor een boodschaplooper moest rekenen;

Overwegende dat hieruit volgt, dat klager als boodschaplooper werd aangesteld en bezoldigd door de aannemers van bedoeld werk en zijn loon door dezen werd betaald en dus niet werd gekweten uit de Staatsinkomsten, waaruit naar art. 2 der Burgerlijke Pensioenwet voortvloeit, dat hij niet was ambtenaar in den zin dier wet en dus niet als zoodanig aanspraak had op pensioen;

Overwegende dat hieraan niet afdoet, dat klager meent, indertijd door den eerstaanwezend ingenieur met de bedoelde functie te zijn belast, welke meening verklaarbaar is door het feit, dat die ingenieur bij de aanwijzing van den persoon des boodschaploopers meer belang had dan de aannemer en dus ongetwijfeld daarop invloed zal hebben uitgeoefend;

Overwegende dat evenmin afdoet dat klager, gelijk hij mededeelt, telkens wanneer hij aanspraak meende te mogen maken op verhooging van loon, zich tot verkrijging daarvan wendde tot de militaire autoriteiten, daar immers dezen door vermelding van hoogere loonbedragen in de bestekken deze zaak feitelijk konden regelen;

Overwegende dat de functie van ambtenaar in den zin der Burgerlijke Pensioenwet door klager ook niet kon zijn verkregen doordat hem — gelijk hij beweert — in de crisisjaren van Rijkswege een duurtetoeslag is verstrekt;

Overwegende dat klager toegeeft, dat hij slechts in zijdelingschen Staatsdienst werkzaam is geweest;

Overwegende dat deze opvatting juist is, daar de door hem bekleede functie is die van „vaste arbeider bij het onderhoud van geniewerken, die door den aannemer ten genoegen van de directie wordt beschikbaar gesteld en wiens loon in het bestek is geregeld", welke betrekking is genoemd onder no. 37 in staat A, behoorende bij de Pensioenwet voor zijdelingschen Staatsdienst 1912;

Overwegende dat naar deze wet de in zoodanige functie doorgebrachte tijd onder zekere voorwaarde voor de regeling van pensioen in aanmerking komt, doch alleen wanneer die tijd is gevolgd door een aanstelling in een burgerlijke betrekking in den zin der Burgerlijke Pensioenwet, hetgeen voor klager niet het geval is;

Overwegende dat dus klagers aanvraag om toekenning van pensioen terecht is afgewezen en het door hem tegen de afwijzing ingebrachte bezwaar terecht ongegrond is verklaard;

Recht doende in Naam der Koningin!

Bevestigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht.

Het trekt de aandacht dat de Pensioenraad, nadat hij een nadere beslissing had gegeven en klager tegen die nadere beslissing beroep had ingesteld en dus de zaak bij den Centralen Raad van Beroep aanhangig was, nog wijzigingen aanbracht in die beslissing. Wij zouden meenen dat de in het algemeen geldende regelen van proces en art. 72 van de beroepswet o.m. luidende: „eene uitgesproken beslissing kan niet meer gewijzigd worden", zich daartegen verzetten.

Red. M. R. T.

Personen in dienst bij de N.V. Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij (P. G. E. M.) vallen niet onder art. 4 (1) letter *m* der Pensioenwet 1922 en zijn dus niet als ambtenaren in den zin dier wet te beschouwen.

In zijne uitspraak van 23 December 1924 (1924 D. No. 77; I. No. 13) heeft de Centrale Raad van Beroep de in het opschrift vermelde uitspraak gegeven.

Een electricien in dienst van de P. G. E. M. had aan die maatschappij verzocht een pensioensgrondslag voor hem vast te stellen. Zulks was door deze geweigerd op grond dat de Pensioenwet 1922 niet op hem van toepassing was. De electricien diende een bezwaarschrift in bij den Pensioenraad, die het bezwaar afwees op grond dat moet worden aangenomen dat het doel der P. G. E. M. gericht

is op de behartiging van het provinciaal belang in den zin, niet van het complex van de belangen der Geldersche gemeenten of van een deel daarvan, maar van het belang van het gewest als organische eenheid, dat wel is waar een aantal gemeenten voordeel trekken, van de werkzaamheid der Maatschappij, maar dat die omstandigheid, waar het dienen van de belangen dier gemeenten niet haar rechtstreeksch doel is, haar niet stempelt tot een N.V. bedoeld in art. 4 (1) letter *m* der Pensioenwet 1922, dat dus reclamant niet is ambtenaar in den zin dier wet en een pensioensgrondslag derhalve niet voor hem kan worden vastgesteld.

De electricien wendde zich hierop tot den Centralen Raad van Beroep die de beslissing van den Pensioenraad bevestigde op grond van de volgende overwegingen:

Overwegende dat, overeenkomstig de opvatting van beide partijen, de vraag, of klager als ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922 is te beschouwen, uitsluitend is te beoordeelen naar de bepaling van art. 4 (1) dier wet, aanhef en onder letter *m;*

Overwegende dat dus, waar vaststaat, dat de P. G. E. M. is een Naamlooze Vennootschap, die uitsluitend de provincie Gelderland en vier in die provincie gelegen gemeenten tot aandeelhouders heeft, enkel is te beslissen, of zij is een Vennootschap „tot het dienen van gemeentelijke belangen", dat wil zeggen: die het dienen van zoodanige belangen ten doel heeft;

Overwegende dat blijkens art. 1 harer statuten de P. G. E. M. ten doel heeft de distributie van electriciteit binnen het gebied der provincie Gelderland; daarbuiten voor zoover haar zulks door het bevoegd gezag wordt opgedragen of toegestaan,

en dit doel tracht te bereiken:

1e. door het koopen, zoo noodig voortbrengen en verkoopen der benoodigde electriciteit;

2e. door het aanleggen en exploiteeren van netten en bijbehoorende inrichtingen voor het geleiden, transformeeren, verdeelen en leveren van electriciteit;

Overwegende dat blijkens art. 3 der statuten de provincie in het maatschappelijk kapitaal, verdeeld in 1000 aandeelen, heeft deelgenomen voor 996 aandeelen en 4 gemeenten ieder voor één aandeel, terwijl blijkens het ter terechtzitting verklaarde deze verhouding nog steeds ongewijzigd is;

Overwegende dat naar art. 30 der Statuten het stemrecht in de algemeene vergaderingen van aandeelhouders met inachtneming van art. 54 van het Wetboek van Koophandel in dier voege wordt uitgeoefend, dat elk aandeel recht geeft op een stem;

Overwegende dat door den inhoud der gedingstukken vaststaat, dat de P. G. E. M. als regel den electrischen stroom direct levert aan de grootindustrie en aan particulieren, zijnde er slechts één gemeente, die zelf aan de grootindustrie levert en slechts 16 gemeenten, die de distributie aan particulieren zelf ter hand hebben

genomen, tegen 44, waar de P. G. E. M. direct aan particulieren levert;

Overwegende dat de voorziening in de behoefte van industrie en particulieren aan electriciteit niet uit haar aard is een gemeentelijk belang, doch dit slechts wordt wanneer een gemeente ze zelf ter hand neemt;

Overwegende dat dit geval zich hier slechts voordoet bij de 16 gemeenten, die electriciteit van de P. G. E. M. betrekken en ze binnen haar gebied distribueeren;

Overwegende dat, wanneer onderscheidene gemeenten de voorziening op dergelijken voet ter hand nemen en ter betere behartiging van dit gemeenschappelijk gemeentelijk belang — al of niet in vereeniging met andere openbare lichamen — een Vennootschap oprichten met het doel om de voortbrenging of den aankoop der benoodigde electriciteit en de onderlinge verdeeling daarvan te bezorgen, er sprake zou kunnen zijn van een Vennootschap, vallende onder letter *m* van art. 4 (1) der wet;

Overwegende dat echter in het onderhavige geval, waar de electriciteitsvoorziening feitelijk is ter hand genomen door de provincie, die immers door haar overwegend bezit aan aandeelen de gestie der P. G. E. M. geheel in handen heeft, deze Vennootschap hoogstens geacht kan worden een provinciaal belang te dienen, wat — vooral nu de gemeenten als regel de electriciteit niet zelf afnemen en verder distribueeren — iets geheel anders is dan een conglomeraat van gemeentelijke belangen;

Overwegende dat hieraan niet afdoet, dat sommige gemeenten zelf afnemen en distribueeren, daar de voorziening in de hierdoor geschapen gemeentelijke behoefte aan electriciteit noch volgens haar statuten, noch feitelijk het doel is van de P. G. E. M., zoodat deze niet kan worden aangemerkt als een Vennootschap „tot het dienen van gemeentelijke belangen";

Overwegende dat dus de personen in dienst van de P. G. E. M. niet vallen onder art. 4 (1) letter *m* der Pensioenwet 1922 en dus niet als ambtenaren in den zin dier wet zijn te beschouwen, zoodat de Pensioenraad bij de beroepen beslissing terecht heeft afgewezen het bezwaar, door klager ingebracht tegen de weigering der P. G. E. M. om voor hem een pensioensgrondslag vast te stellen.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Militaire Rechtspleging in Suriname en in Curaçao.

BESLUIT van den 3den Maart 1925, (Staatsblad n°. 59), / 60), *betreffende de Regtspleging bij de Landmagt in* Suriname (Gouvernementsblad *1913 n°. 73).* / Curaçao (Publicatieblad *1914 n°. 2).*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Koloniën en van Justitie van 28 Januari 1925, 10 de afdeeling, n°. 35;

Gelet op de artikelen 128 en 168 van het Regeeringsreglement van Suriname; / 149 en 189 van het Regeeringsreglement van Curaçao;

Den Raad van State gehoord (advies van 17 Februari 1925, n°. 32);

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van 2 Maart 1925, 10de afdeeling, n°. 20, en van 2 Maart 1925, 2de afdeeling A, n°. 859;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

HOOFDSTUK I.

Algemeene bepalingen.

Artikel 1.

De rechtspleging bij de Landmacht in *Suriname* / *Curaçao* wordt uitgeoefend door:

1°. krijgsraden;
2°. het in Nederland gevestigde Hoog Militair Gerechtshof.

Artikel 2.

Op de in het vorig artikel genoemde rechtspleging zijn de in Nederland geldende voorschriften van toepassing, voor zoover daarvan niet bij dit besluit is afgeweken.

Hoofdstuk II.

Bepalingen, waarbij van de daarneven vermelde voorschriften van de Regtspleging bij de Landmagt *geheel of ten deele is afgeweken.*

Artikel 3.

10 en 11. De bevoegdheid tot onderzoek van zaken en tot verwijzing naar den militairen rechter, aan den Commandeerende-officier der troepen toekomende ten aanzien van onder zijne bevelen dienende militairen, wordt ten opzichte van in $\frac{Suriname}{Curaçao}$ aanwezige opper- en hoofdofficieren en van dien Commandant zelf in eerste en laatste ressort uitgeoefend door den Gouverneur. Alvorens omtrent de verwijzing naar den militairen rechter te beslissen, wint hij het advies in van het Hof van Justitie.

Artikel 4.

15. De in artikel 15 van de Regtspleging bij de Landmagt aan het Hoog Militair Gerechtshof toegekende bevoegdheid wordt in $\frac{Suriname}{Curaçao}$ uitgeoefend door den Gouverneur, na ingewonnen advies van het Hof van Justitie.

Artikel 5.

1 en 29. Alle actief dienende en eervol ontslagen officieren der land- en zeemacht in $\frac{Suriname}{Curaçao}$ zijn tot officier-commissaris benoembaar.

Artikel 6.

88. Het binnentreden tegen den wil van den rechthebbende van eene woning, bedoeld in het vierde lid van artikel 88 der Regtspleging bij de Landmagt, geschiedt:

1°. in zaken die naar den krijgsraad zijn verwezen, op last van het hoofd der plaatselijke politie, die daarbij, desverkiezende, tegenwoordig kan zijn; en

2°. in zaken welke naar hunnen aard in eersten aanleg voor het Hoog Militair Gerechtshof moeten dienen, na kennisgeving aan het hoofd der plaatselijke politie, die daarbij, desverkiezende, tegenwoordig kan zijn.

Artikel 7.

(1) Wanneer de Gouverneur een zaak naar den militairen rechter heeft verwezen, zendt hij de op die zaak betrekking hebbende bescheiden, welke hem na afloop der informatiën moeten worden ter hand gesteld, ter verdere afdoening door aan het Hoog Militair Gerechtshof. 113 en 1

(2) Wanneer het in bijzondere gevallen niet mogelijk blijkt aan een op wettige wijze samengestelden krijgsraad de afdoening van een zaak over te laten, verzoekt de Commandeerende-officier van het garnizoen aan den Gouverneur onder opgave van redenen, dat de verdere afdoening van die zaak aan het Hoog Militair Gerechtshof zal worden opgedragen. De Gouverneur beslist op dit verzoek bij gemotiveerde beschikking, welke eventueel met de processtukken aan het Hoog Militair Gerechtshof wordt toegezonden. 115.

Artikel 8.

(1) Als raadslieden mogen worden gekozen of toegevoegd praktizijns, in $\frac{Suriname}{Curaçao}$ de praktijk uitoefenende, en voorts officieren, geen lid van den krijgsraad, officier-commissaris of secretaris zijnde. De toevoeging geschiedt door den President van den Krijgsraad uit de daarvoor in aanmerking komende praktizijns en officieren volgens rooster. 116.

(2) Bij weigering van een praktizijn om aan eene zoodanige toevoeging gevolg te geven, kan hij, op voordracht van den President van den Krijgsraad, door het Hof van Justitie ingevolge de desbetreffende bepalingen omtrent het toezicht over de handelingen der praktizijns worden gestraft.

Artikel 9.

(1) $\frac{Suriname}{Curaçao}$ vormt één militair arrondissement. 118 en 1

(2) Tenzij de Gouverneur het tegendeel bepaalt, wordt $\frac{Suriname}{Curaçao}$ ook als één garnizoen aangemerkt.

(3) De bepaling van het tweede lid geldt alleen voor de toepassing van dit besluit en heeft dus geen invloed op de uitlegging van voorschriften van materieel strafrecht of van krijgstucht.

Artikel 10.

Behalve uit een burger-rechtsgeleerde als President bestaat de krijgsraad uit twee door den Commandant benoemde tot de landmacht in $\frac{Suriname}{Curaçao}$ behoorende officieren, daaronder begrepen tweede-luitenants, onverschillig van welken leeftijd. 120.

Artikel 11.

—124. (1) Uit de leden van het Hof van Justitie benoemt de Gouverneur, telkens voor den duur van twee jaren, een president en een president-plaatsvervanger van den krijgsraad.

(2) De artikelen 121—124 van de Regtspleging bij de Landmagt zijn op dezen president en op dezen president-plaatsvervanger niet van toepassing.

Artikel 12.

126. Het ambt van auditeur-militair wordt uitgeoefend door het openbaar ministerie bij het Hof van Justitie.

Artikel 13.

131. Tot leden van den krijgsraad zijn, bij gebreke van actief dienende officieren der Landmacht in *Suriname,* / *Curaçao,* officieren van de Zeemacht alsmede eervol onslagen officieren van Land- en Zeemacht benoembaar.

Artikel 14.

148. (1) De praktizijn, als raadsman gekozen of toegevoegd, draagt ter terechtzitting het costuum voor praktizijns.

(2) Ingeval de raadsman een praktizijn is en deze zich voor den krijgsraad oneerbiedig gedraagt, of zich vergeet in onbetamelijke uitdrukkingen jegens de algemeene verordeningen, den rechter of het openbaar gezag, of zich met blijkbaar doel van beleediging onbetamelijk uitlaat jegens partijen, getuigen of deskundigen, wordt hij door den president gewaarschuwd of berispt, en kan hij op diens voordracht door het Hof van Justitie voor een tijd in de uitoefening van zijn beroep voor de rechterlijke colleges worden geschorst.

Artikel 15.

en 179. De bepalingen van de artikelen 178 en 179 van de Regtspleging bij de Landmagt blijven buiten toepassing.

Artikel 16.

198. De uitlevering aan het militair gezag van in beslag genomen stukken van overtuiging, bedoeld in het laatste lid van artikel 198 van de Regtspleging bij de Landmagt, geschiedt bij veroordeeling wegens overtreding van artikel 451, 1°., van het Wetboek van Strafrecht voor de Kolonie *Suriname* (*Gouvernementsblad* 1911 n°. 1). / 459, 1°., van het Wetboek van Strafrecht voor de Kolonie *Curaçao.*

Artikel 17.

Recht van appèl of hooger beroep van een vonnis, bij den Krijgsraad gewezen op eene beweerde onbevoegdheid van den officier-commissaris of van den rechter om in eene zaak informatiën te nemen of uitspraak te doen, staat in $\frac{Suriname}{Curaçao}$ open op den Gouverneur, die daarop, na ingewonnen advies van het Hof van Justitie, beslist. 235

Artikel 18.

De bevoegdheid van het Hoog Militair Gerechtshof, omschreven in artikel 241 van de Regtspleging bij de Landmagt, komt in $\frac{Suriname}{Curaçao}$ toe aan den Gouverneur, die beslist na ingewonnen advies van het Hof van Justitie. 241

Artikel 19.

De president van een krijgsraad te velde behoeft geen hoofdofficier te zijn. 245.

Artikel 20.

Bij de krijgsraden te velde benoemt de Commandeerende-officier een auditeur-militair. Daartoe wordt zoo mogelijk iemand aangewezen, die den graad van doctor in de rechtswetenschap of de hoedanigheid van meester in de rechten aan eene Nederlandsche Universiteit heeft verworven. 250 en

Artikel 21.

De auditeur-militair is bevoegd de nasporing van strafbare feiten, waarvan de cognitie aan den krijgsraad is opgedragen, te bevelen aan de ambtenaren en beambten vermeld in artikel 8, 1°.—6°., van het Wetboek van Strafvordering voor de Kolonie $\frac{Suriname.}{Curaçao.}$ 274.

Artikel 22.

De auditeur-militair is verplicht de bevelen na te komen, welke hem in zijne ambtsbetrekking door den Advocaat-Fiscaal en door den Gouverneur worden gegeven. 276.

Artikel 23.

De president en de president-plaatsvervanger, alsmede de leden van het Openbaar Ministerie bij het Hof van Justitie, ambtshalve 373 en

belast met de functiën van auditeur-militair, leggen den eed (de belofte) af in handen van den Gouverneur.

Artikel 24.

l. Bep. rt. I. De in het tweede lid bedoelde artikelen gelden alleen in strafzaken wegens misdrijven of wegens de overtredingen, bedoeld in de artikelen 444 en 445 van het Wetboek van Strafrecht voor de Kolonie *Suriname;* / 451 en 452 van het Wetboek van Strafrecht voor de Kolonie *Curaçao;* zij worden niet toegepast in het proces tegen voortvluchtigen.

Artikel 25.

ld. Bep. rt. II. Het arrest van den beklaagde kan worden ten uitvoer gelegd op den voet van de krijgstuchtelijke straffen van stads-, kwartier- of kamerarrest.

Artikel 26.

ld. Bep. rt. XI. Dit artikel wordt in *Suriname* / *Curaçao* niet toegepast zoolang de straf van berisping daar nog niet geldt.

Artikel 27.

ld. Bep. rt. XII. Het bepaalde in het eerste lid vindt enkel toepassing ten aanzien van ouders of voogden, die eene bekende verblijfplaats binnen de kolonie hebben.

Artikel 28.

ld. Bep. t. XIII. Ten aanzien van de toepasselijkheid van artikel XI wordt verwezen naar artikel 26.

HOOFDSTUK III.

Bepalingen, waarbij van de daarnevens vermelde voorschriften van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Geregtshof *geheel of ten deele is afgeweken.*

Artikel 29.

9 en 31. (1) Tot het nemen van informatiën in zaken, welke in eersten aanleg voor het Hoog Militair Gerechtshof moeten worden gebracht, wordt in *Suriname* / *Curaçao* aangewezen de President van den Krijgsraad.

(2) Informatiën in *Suriname* / *Curaçao* in andere zaken dan de in het eerste lid bedoelde worden opgedragen aan den officier-commissaris.

Artikel 30.

De voor het Hoog Militair Gerechtshof bestemde rapporten van officieren die het bevel hebben gevoerd over het garnizoen of van eenige stad, sterkte of post welke aan den vijand is overgegaan, worden, zoo mogelijk door tusschenkomst van den Gouverneur, aan Onzen Minister van Koloniën ingezonden. **66.**

Artikel 31.

(1) Zoowel in zaken van overtredingen, welke in eersten aanleg door het Hoog Militair Gerechtshof moeten worden behandeld als ingeval van hooger beroep als bij de behandeling door het Hoog Militair Gerechtshof van bezwaren tegen straffen, verblijft de beklaagde, de appellant of de klager in den regel in *Suriname.* / *Curaçao.* **75.**

(2) Hij wordt alleen dan opgeroepen om in persoon voor het Hoog Militair Gerechtshof te verschijnen:

1°. wanneer het Hof het noodig oordeelt;

2°. op zijn verzoek.

(3) Getuigen, deskundigen en tolken worden alleen opgeroepen om in persoon voor het Hoog Militair Gerechtshof te verschijnen, wanneer het Hof het noodig oordeelt.

Artikel 32.

Voor de verwijzing van in *Suriname* / *Curaçao* aanwezige opper- en hoofdofficieren en van den Commandant van de Troepen wordt verwezen naar artikel 3 van dit besluit. **76.**

Artikel 33.

De dagvaarding geschiedt zoo spoedig mogelijk nadat de stukken in handen van den Advocaat-Fiscaal zijn gesteld. **76a.**

Artikel 34.

Wanneer de beklaagde zich in *Suriname* / *Curaçao* bevindt, geschiedt de uitspraak van door het Hoog Militair Gerechtshof gewezen sententiën door den Secretaris in eene openbare zitting van den krijgsraad, zooals die alsdan zal zijn samengesteld, in tegenwoordigheid van den beklaagde. **77.**

Artikel 35.

79. De tenuitvoerlegging van sententiën en dispositiën van het Hoog Militair Gerechtshof geschiedt in dat geval op bevel van den auditeur-militair.

Artikel 36.

14 en 117. Het Hoog Militair Gerechtshof oefent geen toezicht uit op de zich in *Suriname* / *Curaçao* bevindende gevangenissen of huizen van verzekerde bewaring, noch op de daarin aanwezige gevangenen.

Artikel 37.

126. (1) Onverminderd het bepaalde in het derde lid van dit artikel wordt aan de zich in *Suriname* / *Curaçao* bevindende personen, die ingevolge dit besluit worden opgeroepen om in persoon voor het Hoog Militair Gerechtshof te verschijnen, ten laste van 's Rijks schatkist overtocht naar Nederland verleend en zoo noodig ook terug. De overtocht wordt door militairen volbracht in de klasse waarin zij volgens het overtochtsreglement behooren te reizen. Voor andere personen wordt de klasse door den Gouverneur bepaald.

(2) Voor zoover zij zich niet in verzekerde bewaring bevinden, hebben de in het vorig lid bedoelde personen bovendien recht op een vergoeding voor verblijfkosten volgens een door Ons vast te stellen tarief.

(3) Het Hof bepaalt bij de sententie, of, en zoo ja, tot welk bedrag, de kosten van den overtocht en de vergoeding voor verblijfkosten van den beklaagde of den klager en van de getuigen, de deskundigen of de tolken ten laste van den schuldige komen.

(4) Die kosten komen echter, zoowel wat den beklaagde als de getuigen, deskundigen en tolken betreft, in eersten aanleg geheel voor rekening van 's Rijks schatkist. In het tweede geval, bedoeld sub 2°. van het tweede lid van artikel 31 van dit besluit, wordt aan den beklaagde van Rijkswege noch overtocht, noch eenige vergoeding verleend, tenzij het Hoog Militair Gerechtshof, vóórdat hij de reis aanvaardde, had beslist, dat die overkomst ook door het College noodig werd geacht.

Hoofdstuk IV.

Slotbepalingen.

Artikel 38.

Eene bij vonnis van den krijgsraad opgelegde straf, welke bij

latere behandeling der zaak door het Hoog Militair Gerechtshof ongewijzigd is gebleven, wordt ten aanzien van artikel 39, eerste lid, van het Reglement op het beleid der regering in de Kolonie $\frac{Suriname}{Curaçao}$ beschouwd als eene in de kolonie opgelegde straf.

Artikel 39.

(1) Dit besluit treedt in werking op 1 April 1925.

(2) Op dat tijdstip wordt ingetrokken Ons besluit van 30 Januari 1915 (*Staatsblad* n°. 33, *Gouvernementsblad* n°. 11) [1] 23 December 1914 (*Staatsblad* n°. 611, *Publicatieblad 1915* n°. 13) zooals dat werd gewijzigd bij Onze besluiten van 24 Juni 1915 (*Staatsblad* n°. 294, *Gouvernementsblad* n°. 55) [2] en van 31 Maart 1922 (*Staatsblad* n°. 293, *Publicatieblad* n°. 51) (*Staatsblad* n°. 162, *Gouvernementsblad* n°. 69). [3] (*Staatsblad* n°. 163, *Publicatieblad* n°. 48).

Onze Ministers van Koloniën en van Justitie zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

's-Gravenhage, den 3den Maart 1925.

WILHELMINA.

De Minister van Koloniën,
DE GRAAFF.

De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.

Uitgegeven den *twaalfden* Maart 1925.

De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.

Het kan zijn nut hebben, bij deze gelegenheid in herinnering te brengen, dat de militaire strafwetgeving van 1814 en 1815 ook in de Koloniën geldig is of geweest is. De beide Regtsplegingen en de Provisioneele Instructie voor het (thans te 's-Gravenhage gevestigde) Hoog Militair Geregtshof, bezitten nog steeds kracht van wet ook in

1) Zie M. R. T. Deel X, bladz. 301. Red. M. R. T.
2) Zie M. R. T. Deel XI, bladz. 1. Red. M. R. T.
3) Zie M. R. T. Deel XVIII, bladz. 1. Red. M. R T.

Suriname en Curaçao. De omstandigheid echter, dat deze wettelijke voorschriften daar niet zijn afgekondigd, gaf aan hen die zich op een ander standpunt wilden plaatsen, een sterk argument in handen. Ter ondervanging daarvan is, toen bij de wet van 31 October 1912 (Stb. n°. 337) in de evenbedoelde wetten voor het eerst wijzigingen werden gebracht, besloten de geldigheid van die wijzigingen en daarmede die van de beide Regtsplegingen in hare toenmalige redactiën op andere wijze te verzekeren.

Het Koninklijk besluit van 30 Januari 1915 (Stb. n°. 33, G. B. n°. 11) en dat van 23 December 1914 (Stb. n°. 611, P. B. 1915 n°. 13), beiden genomen in den vorm bij de Grondwet voorgeschreven voor algemeene maatregelen van bestuur, legden toen onderscheidenlijk voor Suriname en voor Curaçao in de artikelen 2 vast, dat de rechtspleging bij de landmacht in die gewesten zou geschieden volgens de in Nederland geldende voorschriften, voor zoover daarvan niet bij die besluiten zou zijn afgeweken. Aldus was voor Suriname en voor Curaçao de rechtsgeldigheid van deze Nederlandsche wetgeving krachtens de artikelen 3 van de beide Regeeringsreglementen verzekerd.

Wijziging in deze Nederlandsche wetgeving behoeft sindsdien in deze gewesten niet meer overeenkomstig de artikelen 44 der beide Regeeringsreglementen te worden afgekondigd; bekendmaking van den inhoud van die wetten is voldoende.

De aangehaalde besluiten van 30 Januari 1915 en van 23 December 1914 zijn thans vervangen door de hierboven gepubliceerde van 3 Maart 1925. In het stelsel van wetgeving is daarbij geen verandering gebracht.

Red. M. R. T.

BESLUIT van den 11den Maart 1925 (Staatsblad *n°. 78), houdende nadere wijziging en aanvulling van de regeling van de aanstelling, de bezoldiging en den dienst van de beambten en bedienden bij de Krijgsraden van de Landmacht, bij den Zeekrijgsraad binnen het Rijk in* Europa, *bij de Auditeurs-Militair bij de Krijgsraden van de Landmacht en bij den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad binnen het Rijk in* Europa, *laatstelijk gewijzigd en aangevuld bij Koninklijk besluit van 9 December 1922* (Staatsblad *n°. 666).*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Justitie van den 19den Februari 1925, 4de Afdeeling, n°. 846;

Overwegende, dat het wenschelijk is gebleken, eenige wijzigingen en aanvullingen aan te brengen in de regeling van de aanstelling, de bezoldiging en den dienst van de beambten en bedienden bij de Krijgsraden van de Landmacht, bij den Zeekrijgsraad binnen het Rijk in *Europa*, bij de Auditeurs-Militair, bij de Krijgsraden van de Landmacht en bij den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad binnen het Rijk in *Europa*, laatstelijk gewijzigd en aangevuld bij Ons besluit van 9 December 1922 (*Staatsblad* n°. 666);

Den Raad van State gehoord (advies van den 5 Maart 1925, n°. 29);

Gezien het nader rapport van Onzen voornoemden Minister van den 7den Maart 1925, 4de Afdeeling, n°. 859;

Hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I.

Aan de artikelen 5 en 6 van voormelde Regeling wordt toegevoegd een nieuw lid, luidende als volgt:

„Van de in dit artikel neergelegde bepaling betreffende de leeftijdsgrens voor benoembaarheid kan door Onzen Minister van Justitie naar gelang van omstandigheden worden afgeweken."

Artikel II.

Artikel 10 van voormelde Regeling wordt gelezen als volgt:

„Het aantal Rijksklerken ter secretarie en ter auditie van de Krijgsraden wordt bepaald, als hieronder aangegeven:

ten hoogste 3 Rijksklerken, 1 bureelchef inbegrepen.

Bij een Krijgsraad, waar het schrijverspersoneel uit Rijksklerken en hulpschrijvers bestaat, kan door Onzen Minister van Justitie ingeval, naar diens oordeel, de werkzaamheden zulks vorderen, meer Rijksklerken dan het hiervoren vermelde aantal worden benoemd, met dien verstande, dat het aantal Rijksklerken op het gezamenlijk aantal rechterlijke beambten ten hoogste drie vierden bedrage."

Artikel III.

Aan artikel 15 van voormelde Regeling wordt toegevoegd een tweede lid, luidende als volgt:

„Om bijzondere redenen kan door Onzen Minister van Justitie van het in het eerste lid vervatte voorschrift afwijking worden verleend."

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en van hetwelk afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State en aan de Algemeene Rekenkamer.

Glarus, den 11den Maart 1925.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

HEEMSKERK.

Uitgegeven den *drie en twintigsten* Maart 1925.

De Minister van Justitie,

HEEMSKERK.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Hoog Militair Gerechtshof.

Bij Koninklijk Besluit van 12 Mei 1925, nr. 82, is benoemd tot plaatsvervangend lid van het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage de kolonel der artillerie E. A. D. E. Carp, te 's-Gravenhage.

President-plaatsvervanger van den Krijgsraad voor de Landmacht.

Bij Koninklijk Besluit van 16 April 1925, n°. 23, is aan Mr. R. W. J. C. de Menthon Bake, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend uit zijne betrekking van president-plaatsvervanger van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch.

Instructie Hoofdinstructeur.

Ministerieele beschikking van 18 Maart 1925, IIde Afd., nr. 73 (Legerorders 1925 no. 117).

1o. De Hoofdinstructeur is — naar de aanwijzingen van den R. C. — belast met de leiding van en het toezicht op de oefeningen en het verdere onderricht bij de compagieën (batterijen) van het regiment; hij houdt en leidt de bijzondere oefeningen, welke hem door den R. C. worden opgedragen; hij bevordert eenheid in de instructie.

2o. Hij wijdt zijne bijzondere aandacht aan de wetenschappelijke en practische ontwikkeling van de beroeps- en verlofsofficieren, zoomede aan de voortgezette opleiding der onderofficieren.

3o. Hij doet den regimentscommandant de noodige voorstellen, aanvragen, enz., betreffende het voor de instructie bestemde personeel en materieel en verleent zijne tusschenkomst bij de toezending van dergelijke bescheiden door de compagnies-(batterij-)commandanten aan den R. C.

4o. Hij wijdt zijne aandacht aan het naar behooren handhaven der krijgstucht bij de compagnieën (batterijen) en aan het nauwgezet opvolgen der reglementen, voorschriften en gegeven bevelen. Hij leidt en ondersteunt de compagnies-(batterij-)commandanten in de uitoefening van hun gezag.

5o. Het gestelde in de punten 1 t/m 4 heeft alleen betrekking

op de compagnieën (batterijen), welke verblijf houden in zijne standplaats of waarmede hij tijdelijk in eenzelfde standplaats verblijft; deze onderdeelen staan — binnen de grenzen van de hem opgedragen taak — onder zijne bevelen. Hij heeft mitsdien de strafbevoegdheid, bedoeld in art. 41 van de Wet op de Krijgstucht.

Bij het R. K. A. bevordert de H. I. ook de eenheid van instructie bij de schoolcompagnieën van het regiment, buiten zijne standplaats verblijf houdende.

6o. Wanneer zijne standplaats is buiten die van den R. C., treedt de H. I. op als detachementscommandant over de onderdeelen van het regiment in zijne standplaats.

7o. Hij (bij het R. Vg. A. de oudste H. I.) vervangt, wanneer hij de oudste hoofdofficier van het regiment is, den regimentscommandant bij diens afwezigheid of ontstentenis; de dienstcorrespondentie neemt hij alleen dan waar, wanneer hij dezelfde standplaats heeft als de regimentscommandant.

8o. De H. I. is voor zijn dienst verantwoordelijk aan den regimentscommandant.

Op bladz. 539 e. v. van den vorigen jaargang werden ons een paar vragen gesteld over eene over twee meerderen verdeelde strafbevoegdheid en wij spraken toen als onze meening uit, dat eene beperking der strafbevoegdheid niet op de wet kan steunen, dat men is òf tot straffen bevoegd in den vollen omvang òf niet.

In de hierboven afgedrukte instructie treft men die beperkte strafbevoegdheid wederom aan, doch nu niet als gevolg van twee naast elkaar loopende volledige bevelvoeringen, die ieder eene volledige strafbevoegdheid met zich brengen, welke strafbevoegdheid om conflicten te vermijden wordt beperkt, maar als gevolg van eene beperkte bevelvoering.

Dit soort van beperkte strafbevoegdheid is voor ons al evenmin aantrekkelijk, maar zelfs als wij aannemen, dat deze met de wet in overeenstemming is, dan zouden wij er toch op willen wijzen, dat de omvang van die strafbevoegdheid in de instructie weinig duidelijk is omschreven.

Tot straffen bevoegd is de hoofdinstructeur ten aanzien van den militair die dient bij een onderdeel, dat onder de bevelen van den hoofdinstructeur staat. Maar een onderdeel staat alleen maar onder de bevelen van den hoofdinstructeur binnen de grenzen van de aan die autoriteit opgedragen taak. Dit is niet alleen weinig mooi Nederlandsch, maar het is bovendien onduidelijk. De aan den hoofdinstructeur opgedragen taak wordt omschreven in de punten 1—4 der instructie en in die omschrijving wordt, behalve het leiding geven aan en het toezicht houden op oefeningen en onderricht, ook naar voren gebracht het „aandacht-wijden" aan de handhaving van de krijgstucht. De gevolgtrekking zou nu kunnen worden gemaakt,

dat dit laatste ook een deel van zijn taak is en het dien hoofdofficier dus mogelijk is ieder krijgstuchtelijk vergrijp te straffen. Maar dan komt men met de bewoordingen der instructie in strijd, die immers van grenzen van de bevelvoering spreekt, hetgeen in zich sluit, dat buiten die grenzen de hoofdinstructeur de militairen, waar het hier over gaat, niet onder zijne bevelen heeft en hij dus in dezen gedachtengang ook slechts een beperkte strafbevoegdheid kan bezitten. Men zal daarom o. i. deze gevolgtrekking niet mogen maken, maar de taak van den hoofdinstructeur moeten zien in oefening en opleiding, zoodat ten aanzien van alle feiten die daarmede geen verband houden, aan dien hoofdofficier geen strafbevoegdheid toekomt.

Hoe dit ook zij, volgens de instructie staat vast, dat de hoofdinstructeur weder geworden is een tot straffen bevoegde meerdere die, in sommige opzichten, rechtstreeks boven verschillende strafopleggers gesteld is. In de lijn der instructie zal het liggen om, in geval van met de oefening en opleiding verband houdende strafbare feiten, de hoofdinstructeur als de rechtstreeks boven den strafoplegger (b.v. indien een comp. commandant straf heeft opgelegd) geplaatste meerdere te beschouwen, tot wien een krijgstuchtelijk gestrafte zich met zijn beklag moet wenden. De regimentscommandanten zullen dus bij vele beklagzaken uitgeschakeld worden, hetgeen o. i. in het belang van hunne verantwoordelijkheid moet worden betreurd.

Maar waarom niet wat duidelijker formuleering gekozen? Nu blijft alles grootendeels overgelaten aan de praktijk, onder verbetering van de rechtspraak. Daaruit voortspruitende misverstanden doen aan de militaire verhoudingen geen goed en ondergraven de autoriteit van dergelijke voorschriften van hoogerhand.

Red. M. R. T.

BOEKAANKONDIGING.

Mensch en Maatschappij.

Driemaandelijksch Tijdschrift voor Anthropologie, Psychologie, Erfelijkheidsleer, Eugenese, Prae-historie, Ethnologie, Sociographie, Sociologie, Criminologie, Ethiek en Rechtsphilosophie.
Prijs per jaargang *f* 10.—.
Uitgave P. Noordhof, Groningen.

Onder bovenstaande benaming zag een nieuw tijdschrift het licht, waarvan wij onlangs de eerste aflevering ontvingen. Naar de Redactie in eene inleiding mededeelt, ligt de grond voor deze nieuwe uitgave hierin, dat het meerendeel der vakken van wetenschap, die in dit tijdschrift eene plaats zullen vinden nog jong zijn en een periodiek speciaal aan die vakken gewijd, tot nog toe dan ook niet bestond, waardoor verschillende beoefenaars hun werk in buitenlandsche tijdschriften moesten publiceeren.

In „Mensch en Maatschappij", dat tevens orgaan is van het Nederlandsch Nationaal Bureau voor Anthropologie, zullen de verschillende hierboven opgenoemde vakken dus een eigen huis vinden. Het moge, gezien de groote verscheidenheid dier vakken, den leek eenigszins toeschijnen dat hetgeen de bewoners verbindt niet veel meer is dan het tot nog toe gemeenschappelijk gedragen leed der onbehuisdheid, zulks is slechts schijnbaar. Al de genoemde onderdeelen van wetenschap hebben toch dit gemeen, dat zij den mensch en de maatschappij tot studieobject kozen en daarom houden zij niet alleen op velerlei wijze met elkaar verband, maar, naar de meening van de Redactie, is het zelfs noodzakelijk, dat de beoefenaars van een of meer dier vakken, kennis nemen van wat op de nevengebieden wordt verricht, hetgeen door de samenbrenging in één tijdschrift natuurlijk zeer wordt bevorderd.

De Redactie wordt gevormd door Prof. Mr. W. A. Bonger, Prof. Dr. K. Herman Bouman, Dr. H. J. F. W. Brugmans, Prof. R. Casimir, Mej. Dr. M. A. van Herwerden, Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, Prof. Mr. Dr. Leo Polak, Prof. Dr. S. R. Steinmetz, Dr. H. N. ter Veen, Mr. H. L. A. Visser en Dr. N. Westendorp Boerma, terwijl de lijst der vaste medewerkers eveneens vele bekende namen bevat.

Deze eerste aflevering bevat o.a. onder den titel „Eugenese en „de misdadiger" de voordracht door Dr. Leonard Darwin gehouden op het Italiaansch Eugenetisch Congres te Milaan in 1924, waarin

deze een pleidooi houdt voor maatregelen tot beperking van de nakomelingschap van misdadigers. Schrijver pleit niet voor het Amerikaansch-aandoende systeem van onvruchtbaarmaking van gevaarlijke misdadigers, [1]) maar wil de oplossing zoeken in langdurige afzondering voor harnekkige recidivisten en, voor hen die *voortdurend* recidiveeren, in blijvende afzondering met opgeving van alle gedachte hetzij aan straf of aan volledige verbetering.

Voorts vestigen wij de aandacht op een zeer belangwekkend artikel van Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan „Kindermoord in den „Indischen Archipel" waarin schrijver, aan de hand van de bestaande litteratuur, getoest aan, en aangevuld door eigen onderzoek de vragen beantwoord bij welke stammen van den Archipel het dooden van pasgeboren kinderen voorkomt, welke motieven daaraan ten grondslag liggen, welke kinderen gedood worden, op welke wijze en door wie, en of het dooden volgens den inlandschen Adat geoorloofd is.

Een opstel van Mr. M. P. Vrij over „Het beroepsgeheim van den „medicus", vooral bezien als moreel-maatschappelijk probleem in verband met eenige artikelen uit de wet op het arbeidscontract (1638 c en 1638 y B. W.), besluit de rij der artikelen.

Rubrieken voor boekbesprekingen, referaten en varia completeeren den inhoud, terwijl de laatste 15 pagina's mededeelingen van het Nationaal Bureau voor Anthropologie bevatten.

Het tijdschrift, dat driemaandelijks zal verschijnen, is ook uiterlijk goed verzorgd en wij wenschen Redactie en Uitgever met deze nieuwe uitgave veel succes. Slechts één vraag zouden wij willen stellen. Waarom wordt niet in alle artikelen de gewone de-Vries-en-te-Winkelsche spelling gevolgd? Woorden als „tiepe" en „sisteem" leiden door hun ongewoonheid de aandacht van den inhoud af en om dien inhoud is het toch te doen.

H.

---

[1]) In Maart jl. nog nam — naar in deze aflevering t.a.p. wordt medegedeeld — de Senaat van de Staat New-Jersey met 11 tegen 3 stemmen een initiatiefvoorstel aan, om onverbeterlijke misdadigers en ongeneeslijke krankzinnigen onvruchtbaar te maken. Het wetsontwerp behoefde nog de goedkeuring van het Huis van Afgevaardigden van dien Staat.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Op de grenzen van de militaire gehoorzaamheidsplicht

door

W. H. HEERIS,

Officier van Administratie der 1e klasse K. M.

Artikel 11 van het Reglement betreffende de Krijgstucht vestigt uitdrukkelijk de aandacht op de gehoorzaamheidsplicht van den militair voor zoover het betreft de opvolging van hem gegeven dienstbevelen, terwijl art. 12 van dat zelfde Reglement die gehoorzaamheidsplicht in lid 2 en 3 eenigermate beperkt voor het geval de omstandigheden sedert het oogenblik waarop het bevel gegeven werd, dusdanig zijn veranderd, dat de uitvoering van het bevel in strijd zou zijn met het algemeen of militair belang waarop het bevel betrekking had, en voor het geval een militair twee opeenvolgende met elkaar strijdige dienstbevelen van verschillende meerderen ontvangt.

In het Augustus/September-nummer 1924 van de Marine-Rundschau troffen wij een artikel van Oberst-leutnant von Oertzen aan, waarin vooral de eerste der genoemde beperkingen wordt besproken, de gevaren er aan verbonden in het licht worden gesteld en eenige historische voorbeelden van dergelijke afwijkingen van orders worden genoemd, die, naar wij meenen, ook de lezers van dit tijdschrift wel interesseeren zullen. Wij mogen daarom hieronder, bij het maken van een enkele opmerking over de dienstweigering, ook aan dat opstel het een en ander ontleenen.

Gelijk bekend, wordt in artikel 114 van het Wetboek van Militaire Strafrecht de gehoorzaamheidsplicht beperkt tot „dienstbevelen". Deze beperking geldt ook in het Duitsche Militaire Strafrecht waar in § 92 e.v. M. St. G. B. „ungehorsam gegen einen Befehl in „Dienstsachen" strafbaar wordt gesteld.

Wat is nu evenwel een „dienstbevel" en wat is het niet?

De Memorie van Toelichting op het Wetboek van Militair Strafrecht vermeldt ad art. 98 (thans 114), bij de interpretatie van het begrip dienstbevel, als kenmerk daarvan het *onderwerp* van dit bevel en stelt dit tegenover het bevel, hetwelk een louter particulier belang betreft of het bevel waarbij den mindere gelast wordt eene werkzaamheid te verrichten, die tot den dienst zelfs niet in eenig zijdelingsch verband staat. [1])

---

1) Van der Hoeven, II, bladz. 221.

In antwoord op een desbetreffende vraag in de Eerste Kamer gedaan, is als tweede voorwaarde, waaraan een „dienstbevel" moet voldoen, door de Regeering nog vermeld, dat het door een meerdere aan een mindere moet zijn gegeven, maar grooter houvast zal men in de stukken niet vinden.

Met Mr. J. A. Eigeman (zie diens opstel „Militaire Gehoorzaamheid) [1]) mogen wij dus uit de officieele interpretatie concludeeren dat een dienstbevel 1e een dienstbelang tot onderwerp moet hebben en 2e door een militairen meerdere moet zijn gegeven.

Nu is „dienstbelang" echter een rekbaar begrip en tusschen de eigenlijke „dienstverrichting" die, volgens de rechtspraak over de oude Crimineele Wetboeken, het onderwerp van de order moest zijn, en de bevelen, die met den dienst niets te maken hebben, ligt een breed grensgebied van orders, die wel tot den dienst in eenig verband staan en die dus zeker voor den dienst van belang zijn, maar waarbij men toch aarzelt. Wij zouden meenen, dat het eenige criterium hier gelegen is in het meer of minder onmiddellijk verband tusschen dienstbelang en gegeven order.

Mogen wij onze bedoeling met een paar voorbeelden aan de bovengenoemde studie van den Heer Eigeman ontleend, verduidelijken.

Een milicien die meer sterken drank had gebruikt dan wenschelijk voor hem was, heeft geweigerd te voldoen aan de order van een sergeant-majoor om zich te verwijderen en naar bed te gaan. De Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement overwoog in zijn vonnis van 30 Augustus 1904 [2]) dat zulks niet viel onder dienstweigering „omdat de order van een meerdere om zich te verwijderen en zich naar bed te begeven, geen militaire dienstverrichting betreft, noodig voor den militairen dienst of den goeden gang van zaken."

De Heer Eigeman is het met deze beslissing ook voor het Wetboek van Militair Strafrecht — naar het schijnt — eens, immers hij betoogt dat de gegeven beslissing juist is, indien men met de Memorie van Toelichting het criterium voor het dienstbevel in het onderwerp zoekt [3]) en vermeldt t. a. p. dat de beste gedragslijn voor den militairen rechter zal zijn: het criterium voor het dienstbevel alleen en uitsluitend te zoeken in het onderwerp waarover het bevel loopt. [4])

Wij meenen dat de schrijver hier gaat buiten de eischen die hij zelf — zie hierboven — aan een dienstbevel stelde en dat, waar het gebeurde zich in een kazerne afspeelde, het dienstbelang hier zoo direct bij betrokken is, dat men wel moet aannemen dat de order in het dienstbelang is gegeven, het dienstbelang het onderwerp was van het bevel.

Een sectie-commandant gelast den manschappen zijner sectie zijne

---

1) Zie M. R. T. Deel II, bladz. 167 e. v. (in het bijzonder bladz. 173).
2) Zie M. R. T. Deel I, bladz. 23.
3) Zie M. R. T. Deel II, bladz. 174.
4) Als voren, bladz. 175.

uitrusting voor hem in orde te brengen met het oog op een volgende inspectie.

Het onderwerp van dit bevel — aldus de Heer Eigeman — kan het nooit tot dienstbevel stempelen en het zou — ofschoon een dusdanig bevel wel tot den dienst in verband staat — zeker in strijd met de bedoeling van den wetgever zijn om hier van een dienstbevel te spreken.

In het algemeen zijn wij het met den schrijver eens, dat hier geen bevel gegeven is als bedoeld in art. 114 Mil. Swb., omdat hier bijna altijd het particulier belang van den sectie-commandant zal overwegen, het dienstbelang dat een sectie-commandant met een behoorlijk onderhouden uitrusting op inspectie verschijnt, daar geheel achter schuil gaat, maar wij kunnen het ons ook anders denken, in geval b.v. de sectie-commandant weet dat hij door dienstzaken zeker verhinderd zal zijn zijne uitrusting tijdig in orde te hebben en op geen andere wijze dan door het daartoe commandeeren van eenige manschappen zijner sectie, daarin kan voorzien.

Een hoofdofficier gelast een officier op een avondpartij bij de familie X. te verschijnen, daar hij eene uitnoodiging voor hem heeft aangenomen.

Hier kan naar de meening van den Heer Eigeman van *militaire* gehoorzaamheid geen sprake zijn, omdat het onderwerp, waarover het bevel loopt, het niet tot een dienstbevel stempelt.

Wij gaan hiermede accoord, maar vestigen er toch de aandacht op dat men door het voorbeeld een weinig te veranderen, door het b.v. over te brengen op marine-gebied en voor de „familie X." een autoriteit in het buitenland in de plaats te stellen, het gebied der moeilijkheden weer betreedt en dan het bevel *wel* een dienstbelang kan betreffen.

Wij willen hierbij onzerzijds nog een recent voorbeeld voegen:

Een marine-officier wordt geplaatst aan boord van een Wachtschip. Bij het willen uitpakken van de koffers, waarin zich zijne uniformen bevinden, merkt hij dat hij een sleutel verloren heeft. Hij stuurt herhaalde boodschapen naar den timmerman om de koffer open te steken; deze weigert te komen.

Wij zouden meenen dat bij deze order het particulier belang van den officier op den voorgrond stond, daar het hier een Wachtschip betrof en dus ook een burger-smid de koffer had kunnen openen, ofschoon zij het dan ook niet domineerend, het dienstbelang van steeds in uniform gekleed te kunnen zijn, mede in het spel was.

Was de overplaatsing geschied op een varend schip en bestond er dus geen gelegenheid tot het betrekken van hulp van den wal dan zou juist dat dienstbelang zijn gaan overheerschen en zou o.i. de order wel degelijk een dienstbevel zijn geweest.

Een rechterlijke uitspraak over de aard *dezer* order werd intusschen, hoewel de zaak voor den krijgsraad kwam, niet gegeven. Daar

echter ook bij de zaak zooals zij ten slotte voor den krijgsraad diende, de kwestie „dienstbevel of niet", de allesbeheerschende was, mogen wij het vervolg van het verloop der gebeurtenissen dat wij boven schetsten, hier inlasschen.

De officier, over het feit dat de timmerman hem per boodschap en weinig vormelijk, mededeelde dat hij niet kwam, verbolgen, begaf zich hierop naar dek en riep tot den timmerman die zich op een vlot langszij van het schip bevond: „majoor, kom eens hier" en daarna „ma-„joor, nu is het leggen wat leit en kom onmiddellijk hier", aan welk eerste bevel beklaagde (wij citeeren hier de woorden der dagvaarding) geweigerd heeft te voldoen, zeggende ongeveer „de Eerste Of-„ficier is mijn baas, ik heb met u niets te maken", en opzettelijk nagelaten heeft aan het tweede bevel te gehoorzamen.

De fiscaal eischte schuldigverklaring aan „opzettelijke ongehoor-„zaamheid" en veroordeeling tot drie weken gevangenisstraf. De krijgsraad verklaarde in zijn vonnis — door het H. M. G. geapprobeerd — het ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, maar overwoog wat de strafbaarheid betreft: „dat de woorden „majoor „kom eens hier" en „majoor, nu is het leggen wat leit, en kom onmid-„dellijk hier" geen dienstbevel inhouden in den zin van art. 114 „Wetboek van Militair Strafrecht; dat art. 114 W. v. M. S. straf-„baar stelt het weigeren of opzettelijk nalaten te gehoorzamen aan „eenig dienstbevel, doch dat, nu de Krijgsraad heeft beslist, dat de „telastegelegde woorden geen dienstbevel inhouden dit artikel niet „toegepast kan worden, terwijl het telastegelegde feit evenmin bij „eenige andere wet of wettelijke verordening is strafbaar gesteld"; op dien grond werd beklaagde vrijgesproken.

Het zou zeker interessant geweest zijn indien de krijgsraad zijn vonnis wat nader had gemotiveerd, omdat nu misschien de gevolgtrekking zal worden gemaakt dat de order om bij een meerdere te komen nimmer het karakter van dienstbevel heeft.

Wij voor ons zouden van meening zijn dat de tenlastelegging onvolledig was, dat de order „kom hier" alleen een dienstbevel kan worden op grond van de reden waarom men die last verstrekt (evengoed als het vragen van den naam van een mindere alleen een dienstbevel wordt om de reden waarom de naam wordt gevraagd; zie M. R. T. Deel XX bladz. 339 en hierna, bladz. 636) en dat die reden dan ook in de tenlastelegging had moeten worden vermeld.

Twee redenen liggen voor de hand, n.l. de order „kom hier" diende om den officier in de gelegenheid te stellen de order over het opensteken van de koffer te herhalen, of de order „kom hier" had op het oog de beklaagde bij den officier te ontbieden, opdat deze hem over zijne onkrijgstuchtelijke gedraging — in casu b.v. het feit der weigering om te komen, of de minder vormelijke wijze waarop die weigering geschiedde — kon onderhouden. In het eerste geval zou o.i. ook met een volledige tenlastelegging vrijspraak hebben moeten volgen, daar de order „kom hier" dan geen dienstbevel zou zijn geweest, in het twee-

de geval zou diezelfde order echter wel een dienstbevel hebben opgeleverd.

Waar, gelijk hiervoren vermeld, de tenlastelegging over die redenen, wat hiervan dan ook bij het onderzoek moge gebleken zijn, zwijgt, is geen strafbaar feit ten laste gelegd en de vrijspraak door den krijgsraad ook o.i. juist gewezen.

Voor het naspel dezer strafactie zie men de Beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van 3 April 1925, hierna opgenomen bladz. 643.

Hoe wordt nu het woord „dienstbevel"' door de jurisprudentie opgevat? Voorop mag worden gesteld dat de oude jurisprudentie op de dienstweigerings-artikelen uit de Crimineele Wetboeken nog slechts van betrekkelijke waarde is. Wel zullen de orders die den toets of zij op een „dienstverrichting" betrekking hadden, hebben doorstaan, ook volgens de nieuwe wet wel „dienstbevelen" zijn, maar het woord „dienstbevelen" opgevat in den zin van bevelen, „een „dienstbelang tot onderwerp hebbende" gaat verder. Hoe ver het evenwel gaat, daaromtrent leert ons de tot nog toe schaars gebleven jurisprudentie weinig.

„Onder „dienstbevel" moet worden begrepen een bevel, eenig mili„tair dienstbelang betreffende", aldus het H. M. G. in zijne sententie van 15 Februari 1924 [1]) geheel dus in overeenstemming met de conclusie die hiervoor uit de officieele interpretatie werd getrokken.

Het nalaten te voldoen aan de order om naar de kazerne te gaan, gegeven aan een in staat van dronkenschap verkeerenden mindere, werd bij vonnis van den krijgsraad voor de Landmacht van 13 November 1923 als opzettelijke ongehoorzaamheid gestraft en het desbetreffende vonnis te dezen aanzien bij sententie in appel bekrachtigd [2]). Hieruit zouden wij de gevolgtrekking maken, dat van de hierboven besproken voorbeelden, het eerste thans ook door de jurisprudentie als opzettelijke ongehoorzaamheid zou worden beschouwd.

Het niet noemen van zijn naam indien deze door een meerdere, die den beklaagde verdenkt van het plegen van een krijgstuchtelijk vergrijp, wordt gevraagd, levert opzettelijke ongehoorzaamheid op, aldus het H. M. G. in zijne sententie van 20 Juni 1924 [3]). Dat het met dezen gedachtengang o.i. in overeenstemming zou zijn, de order om onder dergelijke omstandigheden bij een meerdere te komen, eveneens als een dienstbevel te beschouwen, werd hiervoren bij het behandelen van het aangehaalde krijgsraadsvonnis reeds in het licht gesteld.

Mede met het oog op de jurisprudentie van het H. M. G. op art. 121 Mil. Swb., waaruit blijkt dat het Hof er niet gauw toe overgaat om aan te nemen, dat aan den negatieven eisch, dat een der daar ge-

1) Zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 567 e. v.

2) Zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 707 e. v. Hierbij moet nog rekening worden gehouden met het feit dat door den meerdere ter zake voorloopig arrest werd opgelegd. Het weigeren zich in arrest te begeven werd vroeger niet als dienstweigering beschouwd (H. M. G.'6 December 1878).

3) Zie M. R. T. Deel XX, bladz. 339 en hierna bladz. 636).

noemde misdrijven *buiten dienst* werd gepleegd, is voldaan, vermoeden wij, dat de jurisprudentie zich in de toekomst van het oude begrip dienstverrichting vrij ver zal verwijderen en door het rekbare begrip „dienstbelang" vele eertijds straffelooze gedragingen onder het bereik van artikel 114 Mil. Swb. zal brengen. Of men daarbij echter zóó ver zal gaan als men in Duitschland soms met het begrip „Befehle in Dienstsachen" is gegaan, wagen wij te betwijfelen. Daar werd bijv. een aan den drank verslaafde mindere aan wien door zijn meerdere bevel werd gegeven geen bier of jenever meer te drinken en die dat bevel niet opvolgde, op grond van § 92 M. Str. G. B. veroordeeld.

Buiten beschouwing bleef tot nu toe de kwestie van de persoonlijke bevoegdheid van hem, die de order gaf. Met opzet is — gelijk de Memorie van Toelichting vermeldt — de persoonlijke bevoegdheid tot het geven van het bevel niet als constitutief element van het delikt opgenomen, omdat „zoowel in den krijg als in bijzondere gevallen „machtsaanmatiging somtijds plicht van den meerdere zal zijn".

Volgt hieruit nu, dat de mindere ook in het algemeen — dus ook buiten de grenzen, waarbinnen machtsaanmatiging plicht van den meerdere is — dienstbevelen die door een persoonlijk onbevoegde meerdere zijn gegeven, moet gehoorzamen?

Eigeman beantwoordt deze vraag zonder voorbehoud bevestigend [1]), van Dijk daarentegen is blijkbaar van meening dat de persoonlijke bevoegdheid bij den meerdere moet bestaan, waarop alleen in gevallen van nood een uitzondering is toegelaten. [2])

Wij zouden ons, in dezen, bij de meening van den Heer van Dijk willen aansluiten, daar uit de Memorie van Toelichting ter aangehaalde plaatse wel blijkt, dat de persoonlijke bevoegdheidskwestie in het midden is gelaten, maar toch geenszins, dat bedoeld is onder dienstbevelen — de genoemde uitzondering dan daar gelaten — ook de onbevoegd gegeven dienstbevelen te begrijpen. Doch ook voor de meening van den Heer Eigeman is zeker veel te zeggen en zij heeft dit voor, dat zij, door de gehoorzaamheidsplicht ook tot onbevoegd gegeven dienstbevelen uit te strekken, den mindere niet plaatst voor de beantwoording der vraag, of voor den meerdere, die hem oogenschijnlijk onbevoegd een dienstbevel heeft gegeven, al of niet een noodtoestand gold, welke vraag voor den mindere in de meeste gevallen onmogelijk te beantwoorden zal zijn.

Voor zoover ons bekend is deze, zeker uiterst belangrijke, kwestie nog door geen rechterlijke uitspraak beslist. Bij de hiervoren genoemde zaak, die voor den Zeekrijgsraad werd behandeld, had zij misschien te berde kunnen komen, maar, daar de order niet als dienst-

---

1) Zie M. R. T. Deel II, bladz. 178.

2) Zie in het bijzonder de, ook door Heer Eigeman aangehaalde, polemiek tusschen R. en den Heer van Dijk in „De Militaire Gids" 1904, bladz. 550 en 615, en voorts van Dijk's „Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht", 2e druk, bladz. 121.

bevel werd beschouwd, bleef ook de vraag, of zij bevoegdelijk was gegeven buiten beschouwing.

In verband met het bovenstaande, zouden wij dus de hiervoren genoemde eischen waaraan het bevel moet voldoen, opdat de nietnakoming daarvan op grond van art. 114 Mil. Swb. strafbaar zij, willen aanvullen, door als derde voorwaarde te stellen dat het bevel moet gegeven zijn door een bevoegden meerdere.

Dat de mindere zich bij het weigeren van gehoorzaamheid aan een hem gegeven bevel in en zeer netelige positie bevindt, is uit het voorgaande reeds gebleken. Of het bevel een dienstbevel is, of de meerdere tot het geven van het bevel persoonlijk bevoegd was, of, zoo dit laatste niet het geval is, hij desalniettemin toch op noodtoestand een beroep kan doen, zijn alle vragen, die voor den mindere uiterst moeilijk te beantwoorden zijn. Daarom kan het dezen niet genoeg worden ingescherpt, dat hij als regel alle door een meerdere gegeven bevelen moet gehoorzamen; want doet hij dit niet, dan handelt hij suo periculo.

Intusschen kunnen er zich omstandigheden voordoen, waarin ook het opvolgen van een gegeven order voor den mindere niet zonder gevaar is en hem niet steeds voor straf zal vrijwaren, omdat voor hem een conflict van rechtsplichten bestaat en bij een dergelijk conflict *on*gehoorzaamheid plicht kan zijn. Wij doelen hier op de bekende drie gevallen:

a. Bevelen, waarbij den mindere gelast wordt een strafbaar feit te plegen;

b. Hoe moet de militair handelen, ingeval hij twee bevelen ontvangt, welker gelijktijdige uitvoering onmogelijk is;

c. Hoe moet de militair handelen, wanneer sedert het geven van het bevel de omstandigheden dusdanig zijn veranderd, dat de uitvoering van het bevel in strijd zou zijn met het algemeen of militair belang, waarop het bevel betrekking had.

Ad a. Zoowel de samenstellers van den 2den druk van J. J. C. van Dijk's bekende commentaar op het Wetboek van Militaire Strafrecht [1]) als mr. J. A. Eigeman in zijne dissertatie [2]) beschouwen het bevel tot het plegen van een strafbaar feit altijd als een onbevoegd gegeven ambtelijk bevel, dat niet behoeft te worden nagekomen. In het hiervoren meermalen aangehaalde opstel van den laatsten schrijver „Militaire Gehoorzaamheid" acht deze zulks nog slechts in abstracto juist en wijst er op, dat zeer vaak, vooral in oorlogstijd, waar de plicht tot gehoorzaamheid het meest nijpt, vernieling van eens anders eigendom, vrijheidsberooving, zelfs doodslag het onderwerp van een bevel kunnen uitmaken en dat deze bevelen zoo vaak zij door den meerdere worden gegeven om aan zijn opdracht

---

1) Zie Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht 2e druk, bladz. 124, noot 1.

2) Eenige beschouwingen over het bevel, voornamelijk uit een militair-strafrechtelijk oogpunt, bladz. 70.

te voldoen, dienstbevelen zijn in den meest strikten zin van het woord. [1])

Wij voor ons kunnen niet inzien waarom, waar bij persoonlijke onbevoegdheid machtsaanmatiging plicht kan zijn, ook bij absolute onbevoegdheid machtsaanmatiging niet evenzeer te verdedigen valt en wij zouden meenen, dat, waar in de Memorie van Toelichting wordt gezegd: „Zoowel in den krijg als in andere gevallen (bijv. waar het „tot bewaring of herstel van orde of veiligheid noodzakelijk is) zal „zekere machtsaanmatiging somtijds plicht voor den meerdere zijn", mede aan die laatste machtsaanmatiging is gedacht.

Als voorbeeld zouden wij willen noemen het geval dat, terwijl overbrenging van een bericht van het hoogste belang is, een meerdere aan een ordonnans order geeft, op zijn rijwiel het bericht naar het naastbijzijnd telegraafkantoor te brengen en deze de nakoming van het bevel weigert omdat zijn rijwiel niet van een bel is voorzien en die niet te krijgen is.

In een soortgelijk geval staat de meerdere zelf, bij het geven van het bevel voor een conflict van twee rechtsplichten. Pleegde hij het strafbare feit zelf, dan zou door hem met vrucht op art. 40 Sr. een beroep kunnen worden gedaan, maar dan zouden wij ook meenen, dat hij bevoegd is om aan een mindere het ambtelijk bevel te geven, het strafbare feit te plegen. Art. 43 alinea 1 Sr. zal den mindere dan straffeloosheid waarborgen, [2]) omgekeerd echter zal deze bij weigering, volgens art. 114 Mil. Swb. kunnen worden gestraft.

Was er bij het geven van het bevel van een dergelijk conflict geen sprake, of heeft, bij de keuze welk rechtsbelang moest worden opgeofferd, de superieur het mindere boven het meerdere verkozen, dan valt het bevel tot het plegen van een strafbaar feit in het geheel niet te rechtvaardigen en zal de eventueele strafbaarheid van den mindere, die het bevel opvolgde, moeten worden vastgesteld volgens het voorgeschrevene in art. 43, alinea 2 Sr.

Daar aan het objectieve vereischte, dat de nakoming van het bevel binnen den kring der ondergeschiktheid ligt, wel zal zijn voldaan, moet het criterium voor de wel- of niet-strafbaarheid van den mindere gezocht worden in diens goede trouw. Kent hij de onbevoegdheid, dan zal hij strafbaar zijn; kent hij die niet, zoo blijve hij straffeloos. In geval van twijfel kan de order, strikt genomen, nimmer te goeder trouw als bevoegd gegeven worden beschouwd en zou dus strafbaarheid moeten worden aangenomen. [3]) De mindere bevindt zich hier echter in een uiterst moeilijke positie en de rechter zal zeker — gelijk de M. v. T. reeds opmerkte — „bij de strafrechtelijke

---

1) Zie M. R. T. Deel II, bladz. 179.

2) In gelijken zin — naar het schijnt — Sententie H. M. G. 5 November 1909, M. R. T. Deel VII, bladz. 44 e.v.

3) In gelijken zin J. J. C. van Dijk, Wetboek van Militair Strafrecht enz., bladz. 124, en mr. J. A. Eigeman in diens opstel „Militaire Gehoorzaamheid", M. R. T. Deel II, bladz. 181.

„beoordeeling van het gedrag van den mindere, aan die moeilijkheid „der keuze indachtig zijn".

Van eene volkomen lijdelijke gehoorzaamheid kan dus niet worden gesproken; de mindere kan het bevel niet alleen toetsen, hij *moet* zulks zelfs doen als het bevel betreft het plegen van een strafbaar feit en hij twijfelt of de meerdere daartoe wel bevoegd is.

Van de moeilijkheid, die dit voor den mindere medebrengt, hebben in den loop der tijden vele militaire strafwetgevingen zich rekenschap gegeven en gepoogd de bezwaren te verkleinen door het in de wet opstellen van regelen, waardoor de mindere zich moest laten leiden in zijn oordeel.

Oberst-leutnant von Oertzen vermeldt in zijn, in den aanvang van dit opstel genoemd artikel, hoe reeds in Rome zich een soort compromis gevormd had. De mindere moest gehoorzamen, mits hem maar niet het begaan van een zwaar misdrijf werd opgedragen. Hij die, op bevel van een meerdere, een lichtere misdaad beging, was niet strafbaar, alleen de meerdere droeg de geheele verantwoordelijkheid. Beging de mindere, op bevel van zijn meerdere, een zwaar misdrijf, zoo was hij mede-verantwoordelijk. Waaruit dus volgt dat het Romeinsche recht den mindere verplichtte in een zoodanig geval ongehoorzaam te zijn. De omstandigheid dat het misdrijf op bevel gepleegd was, gold eventueel als een verzachtende omstandigheid.

Het Germaansche recht der middeleeuwen eischte de meest volkomen gehoorzaamheid. De mindere had te gehoorzamen zonder meer, maar droeg dan ook geen enkele verantwoordelijkheid, de meerdere was voor het op zijn bevel gepleegde strafbare feit strafbaar, alsof hij het zelf had gepleegd.

Het kanonieke recht trok de grenslijn voor de gehoorzaamheidsplicht daar waar de zonde begon, terwijl de militaire wetten van Gustaf Adolf het uitvoeren van een bevel tot het bedrijven van eene strafbare handeling verboden en den mindere eenvoudig als dader verantwoordelijk stelden.

Ook in Pruisen was men zich de moeilijkheid van het conflict tusschen onbeperkte gehoorzaamheid en strafrechtelijke verantwoordelijkheid voor eigen daden wel bewust, maar de wijze waarop men aan de moeilijkheid zocht tegemoet te komen, kwam practisch neer op het invoeren van onbeperkte gehoorzaamheid. Men schreef n.l. voor, dat een bevel slechts dan geldig was, wanneer het niet inging tegen den uitdrukkelijk verklaarden wil van den monarch, diens belangen niet schaadde, en niet strijdig was met regelingen en orders door een superieur van dengene die het bevel gaf, uitgevaardigd. Het zich hierover een oordeel vormen was evenwel tegelijkertijd den mindere vrijwel onmogelijk gemaakt, immers werden de volgende algemeene regelen vastgesteld:

„Wer *glauben* sollte, dasz der Befehl der Königlichen Absichten „widerspricht, hat ihn ohne Widerrede und Weigerung auszuführen „und ohne dasz es gestattet ist, sich über die Rechtmäszigkeit mit

„anderen zu beraten. Die Verantwortung trifft dementsprechend den „Befehligenden."

Waarbij v. Rudloff in zijn „Handbuch des preuszischen Militärrechtes" opmerkt: „Nur die *Gewiszheit* daran *und* die *Ueberzeu-* „*gung* dasz durch die Befolgung des Befehls dem Interesse des Mo- „narchen ein bedeutender und unwiderbringlicher Nachteil zugefügt „werden würde, könnte eine Ausnahme rechtfertigen."

Practisch had men dus de meest lijdelijke gehoorzaamheid voorgeschreven.

In het Pruisische Militair Strafwetboek van 1845 werd de ondergeschikte mede-verantwoordelijk gesteld indien het bevel, tot welks uitvoering de strafbare handeling begaan werd, geen „Befehl in „Dienstsachen" was, of wanneer de mindere vóór of tijdens de uitvoering van een „Befehl in Dienstsachen" bekend werd met de omstandigheid, dat het hier betrof het begaan van een strafbaar feit.

Hiermede werd dus vrijwel het tegenovergestelde bepaald van wat tot nog toe had gegolden. De resultaten die men hiermede bereikte, schijnen evenwel minder gunstig te zijn geweest. In het jaar 1860 tenminste werd de volgende „authentische Interpretation" aan de bedoelde artikelen gegeven: een mindere mocht de opvolging van een bevel, dat geen „Befehl in Dienstsachen" was, nalaten, indien dat bevel het begaan van een strafbar feit eischte; gold het een „Befehl „in Dienstsachen", dan behoefde het bevel alleen dan niet te worden gehoorzaamd, als de bevolen strafbare handeling een commun misdrijf of een misdrijf tegen de „militärische Treue" opleverde; betrof het een ander militair misdrijf, dan was gehoorzaamheid plicht.

De militaire strafwetten van de andere Duitsche staten volgden in het algemeen het Pruisische voorbeeld; wij gaan die stilzwijgend voorbij.

Het ontwerp van het nog geldend Duitsche Militair Strafwetboek hield met betrekking tot dit punt het volgende in:

„Wird von einer Person des Soldatenstandes durch Ausführung „eines Befehls in Dienstsachen eine mit Strafe bedrohte Handlung „begangen, so ist der Vorgesetzte, der den Befehl erteilt hat, als „Täter zu betrachten. Der untergebene bleibt straflos, insoweit „er den Befehl nicht überschritten hat. Er ist jedoch als Mittäter „zu betrachten, wenn die Befolgung des Befehls eine Handlung ge- „gen die militärische Treue in sich schliesst."

De grondgedachte van de onbeperkte gehoorzaamheid kwam hierin nog veel duidelijker dan in de bovengenoemde „authentische In- „terpretation" aan den dag. De Rijksdag kon zich daarmede evenwel niet vereenigen en uit de smeltkroes der beraadslagingen kwam een nieuwe paragraaf te voorschijn die als § 47 in het M. Str. G. B. werd opgenomen en die luidt:

„Wird durch die Ausführung eines Befehls in Dienstsachen ein „Strafgesetz verletzt, so ist dafür der befehlende Vorgesetzte allein „verantwortlich. Es trifft jedoch den gehorchenden Untergebenen „die Strafe der Teilnehmers: 1. wenn er den ihm erteilten Befehl

„überschritten hat, 2. wenn ihm bekannt gewesen, dasz der Befehl „des Vorgesetzten eine Handlung betraf, welche ein bürgerliches oder „militärisches Verbrechen oder Vergehen bezweckte."

De mindere heeft als gevolg hiervan dus in voorkomende gevallen te overwegen, of het hier een „Befehl in Dienstsachen" betreft. Is het gegeven bevel dat niet, en begaat de mindere door de uitvoering een strafbaar feit, zoo is hij ten volle strafrechtelijk verantwoordelijk. Is het gegeven bevel wél een „Befehl in Dienstsachen" zoo zal de mindere nog hebben te overwegen, of het bevel een handeling betreft, die een „Verbrechen" of „Vergehen" oplevert. Bij overtredingen is de mindere, die het bevel van een meerdere uitvoert, niet strafrechtelijk verantwoordelijk.

Ontegenzeggelijk ligt in § 47 M. Str. G. B. voor den ondergeschikte een leidraad; het lijkt evenwel twijfelachtig of deze hem de keuze veel gemakkelijker zal maken en voor de instandhouding eener goede discipline had § 47, dat den mindere nogal iets te overwegen geeft, gevaarlijk kunnen worden. De Heer v. O. verklaart echter dat, hoewel de formuleering van § 47 tot veel kritiek aanleiding heeft gegeven, de jurisprudentie de wet zóó heeft uitgelegd, dat de discipline er niet door is geschaad.

Ad b. en c.

In beide gevallen bevindt de mindere zich in een noodtoestand en moet de algemeene regel gelden, dat het grootere rechtsbelang of de belangrijkere rechtsplicht praevaleert.

In verband met de door den Heer Verheij bij de behandeling van het Wetboek van Militair Strafrecht geuite wenschen zijn in art. 12 van het Reglement betreffende de Krijgstucht den mindere eenige aanwijzingen gegeven. Omtrent het hiervoren genoemde punt *a* vindt men daarin niets.

Na de uitvoerige beschouwingen door den Heer Eigeman in zijne dissertatie en in zijn opstel „Militaire Gehoorzaamheid" gehouden, en na de duidelijke behandeling van dit onderwerp in het meermalen aangehaalde werk van den Heer J. J. C. van Dijk, behoeven wij hierbij niet langer stil te staan en kunnen wij ons thans op historisch terrein begeven en aan de hand van den heer von Oertzen aan de voorbeelden van afwijkingen van orders, door den toenmaligen Eerste-Luitenant der Infanterie G. J. W. Koolemans Beijnen in den Militairen Spectator 1883 bladz. 914 gegeven, nog eenige toe te voegen.

Voor daartoe over te gaan mogen wij alleen nog de opmerking maken, dat ook naar onze meening, door art. 12 (3) van het Reglement betreffende de Krijgstucht de kwestie der tegenstrijdige bevelen nog niet is opgelost. Wat geldt voor den mindere, die in een geval van tegenstrijdige bevelen wéét, dat de eerste verplichting gewichtiger is dan de tweede, moet die niettemin het tweede bevel gehoorzamen? Van Dijk op bladz. 123 (2e druk) noot 1 beantwoordt de vraag ontkennend en meent dat hier een beroep op den noodtoestand kan blijven gelden, nu aanwezig is de keuze tusschen het volgen van het

beter inzicht en het opvolgen van een in art. 3 Regl. op den Inw. Dienst (overeenkomende met art. 12 (3) R. K.) gegeven dienstvoorschrift.

Eigeman daarentegen (M. R. T. II, bladz. 189) is van oordeel, dat waar de wetgever geen omschrijving van het begrip noodtoestand geeft, maar wel in art. 135 Mil. Swb. opzettelijke ongehoorzaamheid aan een „door Ons of van Onzentwege vastgesteld dienst„voorschrift" strafbaar stelt, iedere regeling bij dienstvoorschrift voor een geval van noodtoestand getroffen, een lex specialis vormt, waardoor de algemeene regeling van art. 40 Sr. buiten toepassing dient te blijven. De mindere zal dus, volgens deze redeneering, in het geval dat hij weet, dat de eerste verplichting gewichtiger is dan de tweede, niettemin het tweede bevel moeten opvolgen; volgt hij het eerste bevel op, dan is hij strafbaar volgens art. 135 Mil. Swb.

In de eerste plaats doet zich de kwestie voor, of de beantwoording van de gestelde vraag, na de invoering van het Reglement betreffende de Krijgstucht, anders moet luiden dan daarvóór. Wel toch bevat art. 12 (3) van dat Reglement een voorschrift geheel overeenkomende met art. 3 van het Reglement op den Inwendigen Dienst, maar datzelfde Reglement bevat een art. 15 (2) luidende: „Dit reglement, *zonder zelf te zijn een dienstvoorschrift in den zin van artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht* heeft onder meer de strekking, de grondslagen van de krijgstucht te omschrijven, enz. . ."

Wil dit nu zeggen dat het voorschrift, thans neergelegd in art. 12 (3) van het bedoelde Reglement, *geen* dienstvoorschrift meer is?

Bij de behandeling van de Wet op de Krijgstucht in 1902 deed de toenmalige Minister van Oorlog, mede namens zijn ambtgenoot van Marine de toezegging, dat het saam te stellen reglement zou worden gemaakt tot dienstvoorschrift in den zin van artikel 119 (thans 135) van het Wetboek van Militair Strafrecht. [1])

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht wordt, naar aanleiding van een opmerking in dat Voorloopig Verslag, op de kwestie teruggekomen, de meening van den Minister van Oorlog Bergansius als een persoonlijke meening gekenschetst en betoogd: „dat de inhoud van het ontworpen reglement duidelijk doet „uitkomen, dat het hier niet geldt een dienstvoorschrift in den zin „van art. 135 Mil. Swb. en van art. 2 W. K.", terwijl daar aan wordt toegevoegd: „Dit zou ook het niet te aanvaarden gevolg hebben dat „alsdan elk opzettelijk niet-naleven van het reglement als misdrijf „zou zijn aan te merken. Het reglement, zooals het er ligt, is ge„dacht als een leerboek voor de militaire tucht. Doch het bevat het „materiaal voor een eventueel uit te vaardigen dienstvoorschrift, „waarvan het opzettelijk niet-nakomen misdrijf dient op te leveren." [2])

---

1) Zie v. d. Hoeven III, bladz. 69.
2) Zie v. d. Hoeven IV bladz. 32.

Bij de mondelinge beraadslaging in de Tweede Kamer werd door den Minister van Justitie het hierboven genoemde bezwaar tegen het maken tot dienstvoorschrift, dat elk niet-naleven van een verbodsbepaling uit het Reglement het misdrijf van art. 135 Mil. Swb. zou opleveren, nog eens scherp in het licht gesteld. [1])

Dit in aanmerking nemende, zouden wij de conclusie willen trekken, dat voor zoover in het Reglement voorschriften voorkomen, die reeds als dienstvoorschriften bestonden, zeker voor zooveel die voorschriften in de desbetreffende reglementen gehandhaafd zijn — zooals met art. 3 Regl. Inw. Dienst is geschied — die voorschriften *wel* als dienstvoorschriften moeten worden beschouwd en dat dus de invoering van het Reglement betreffende de Krijgstucht den toestand niet heeft veranderd.

Dit vooropstellende, zouden wij ons aan de zijde van van Dijk willen scharen. Artikel 40 Wetb. van Strafr. het begrip „noodtoe-„stand" omvattend, geldt voor het geheele strafrecht. Wel wordt nu door het bedoelde voorschrift een militair gezegd, hoe hij in het geval van twee tegenstrijdige orders handelen moet, maar dat neemt niet weg dat de mindere, staande voor de keuze: het eerste bevel volgen of het dienstvoorschrift, toch ook weer in noodtoestand kan verkeeren en hij het eerste bevel volgend — als dat de belangrijkste rechtsplicht voor hem oplevert — met vrucht op art. 40 Sr. een beroep zal kunnen doen.

Wat nu de geschiedkundige voorbeelden van afwijking van orders in verband met gewijzigde omstandigheden betreft, noemen wij:

De houding van den Generaal von Manstein in den slag van Colin, die zich ondanks het bevel om zijn troepen in reserve te houden, verleiden liet, zijne infanterie toch in het vuur te brengen, zoodat Frederik de Groote op het beslissende oogenblik over geene reserves meer beschikte en de slag verloren werd.

Overigens schijnt het betoonen van te groote zelfstandigheid geen fout van den Pruisischen officier geweest te zijn, eerder het tegendeel. Bismarck zeide eens: De Pruisische officier gaat in dienst een zekeren dood met de enkele woorden „Zu Befehl" zonder vrees tegemoet, maar als hij op eigen verantwoordelijkheid moet handelen, vreest hij de kritiek van zijne meerderen en van de wereld meer dan den dood en zelfs in die mate, dat zijne energie en de juistheid van zijne beslissing door de vrees voor eene terechtwijzing zeer beinvloed wordt.

Deze meening bestond ook bij de opperste legerleiding en met de verandering van taktiek werden ook de onderbevelhebbers met allen nadruk op de noodzakelijkheid van een zelfstandig oordeel gewezen. Deze opvoeding had ten gevolge, dat in den oorlog van 1870 het gezegde van Bismarck niet bewaarheid werd. Integendeel de Russische Generaal Woide [2]) heeft zelfs getracht de overwinning van de Duit-

1) Zie v. d. Hoeven IV bladz. 38 en 39.

2) Woide, Ursachen der Siege und Niederlagen im Kriege 1870. Berlijn E. S. Mittler & Sohn, 1897.

schers in dien oorlog uit de groote zelfstandigheid van de onderbevelhebbers te verklaren.

Als voorbeelden van ongehoorzaamheid in dezen oorlog wijst Oberst-leutnant von Oertzen op de volgende:

Bij Wörth werd door den Generaal Kirchbach het vechten niet gestaakt, ofschoon hem daartoe het bevel gegeven was.

De bevelvoering van het eerste Legerkorps door Generaal von Steinmetz, welke de slag bij Spichern tengevolge had, was met de bewoordingen en met den zin van de bevelen der opperste legerleiding in strijd. Zij voerde tot een crisis, die onnoodig was en die alleen door fouten van de tegenpartij weder werd goed gemaakt. Evenzoo valt de aanvoering van het vierde Legerkorps in den slag bij Sedan te veroordeelen, waardoor gemakkelijk een gedeeltelijke nederlaag had kunnen ontstaan, omdat hierdoor de mogelijkheid ontstond, die von Moltke vóór alles wilde voorkomen, dat sterke Fransche afdeelingen op zwakke Duitsche krachten zouden stooten.

Het is dan ook alleen aan den stelregel van von Moltke, dat men aan verworven roem en prestige geen afbreuk moest doen, te danken, dat in het groote werk van den generalen staf over dezen oorlog, over deze fouten in de bevelvoering, gegrond op onjuist beoordeelen van de omstandigheden, en het daardoor ten onrechte onuitgevoerd laten van ontvangen bevelen, in verontschuldigende bewoordingen wordt heengegleden. Ook in het belang van de zoozeer gewenschte zelfstandigheid, spaarde men den onderbevelhebbers de als-de-dood-gevreesde kritiek.

Na 1870/71 onderging de opvoeding van de toekomstige aanvoerders op dit punt geen verandering. Te verwonderen valt het niet, dat de wereldoorlog dan ook vele voorbeelden geeft van ongehoorzaamheid door te groote zelfstandigheid.

De bevelvoerende generaal van het Eerste Armeekorps, Generaal von François, verzamelde tijdens den opmarsch in Augustus 1914 zijn Armeekorps verder oostelijk dan hem bevolen was, waardoor het tot den slag bij Stallupönen kwam, die in het kader der operaties in het geheel niet paste.

In den slag bij Tannenberg wilde dezelfde Generaal die met zijn korps op den rechtervleugel van het 8ste Leger stond, verder rechts aanhouden, daar hij meende zoo op beslissende wijze te kunnen aanvallen. Tot geluk der Duitschers onderwierp hij zich ten slotte aan de besliste order van het oppercommando, waardoor de overwinning verzekerd werd.

Het eerste Duitsche leger kreeg op den 5en September 1914 het bevel van de opperste legerleiding het tweede leger te volgen. In plaats van dit te doen en een eind terug te trekken, trok het evenwel voorwaarts. De loop der gebeurtenissen heeft bewezen, dat in dezen de opperste legerleiding de toestand juister beoordeelde dan de commandeerende generaal van het eerste leger.

Daarentegen voerde de commandant van een infanterie-divisie op

28 Augustus 1914 een bevel tot den aanval uit, ofschoon hij het bevel onjuist achtte en leed met zijne divisie een nederlaag. Hij had zelfs niet gepoogd bij den meerdere de onjuistheid van het bevel in het licht te stellen „omdat hij niet wilde tegenspreken".

Nog verschillende andere voorbeelden worden in de Marine-Rundschau genoemd, die wij echter voorbijgaan.

Nu, na den verloren oorlog, gaan in Duitschland verschillende stemmen op die vragen, of men met de opvoeding tot groote zelfstandigheid niet te ver is gegaan. en of door die opvoeding, de grenzen van de gehoorzaamheidsplicht niet min of meer zijn uitgewischt, doordat men zich, in plaats van te vragen: *moet* ik van het bevel afwijken, vaak is gaan afvragen: kan ik misschien op de een of andere manier ook *niet* gehoorzamen? Zoo beschouwt b.v. ook Generaal von Kuhl [1]) deze vorm van ongehoorzaamheid als een gevolg van de vóór den oorlog heerschende militaire meeningen, een gevolg dat in den oorlog een geweldige beteekenis kreeg. Hij schrijft o.a.: „Es war „gewissermaszen zum Sport geworden, den erteilten Auftrag sofort „leichter Hand abzuschütteln und sich anders zu entschlieszen. „Darin liegt doch eine grosze Gefahr. Der Unterführer musz doch „dahin erzogen werden, dasz er nur unter zwingenden Verhältnissen „von seinem Auftrag abweichen darf und sich der ganzen Schwere „dieses Entschlusses dabei bewust bleibt. Anders sind in groszen „Verhältnissen die Operationen nicht im Einklang zu halten."

Een ieder zal met deze uitlating van den generaal von Kuhl wel instemmen, de moeilijkheid is echter juist, dat die zelfstandigheid, die men dan toch niet ontberen kan, bij de meesten gewekt en gesterkt moet worden, dat men moet leeren ongehoorzaam te durven zijn.

Aan waardeering van die ongehoorzaamheid heeft het — mits het goed afliep — nimmer ontbroken. [2]) Een aardig voorbeeld daarvan levert de ongehoorzaamheid van Nelson in 1801, waarmede wij dit opstel mogen besluiten.

In 1801 verscheen voor Kopenhagen de Engelsche vloot om de Deensche te vernietigen en zoodoende Napoleon een gevaarlijk wapen uit de hand te slaan en tegelijkertijd den Engelschen de vrije vaart op de Oostzee te verschaffen. Nelson had het bevel over dat gedeelte der vloot, dat de verdedigingswerken van Kopenhagen tot zwijgen moest brengen en de stad moest beschieten om de Denen daardoor te doen besluiten tot uitlevering van de nog zeewaardige oorlogsschepen.

Nelson viel krachtig aan, maar werd spoedig in een ernstig gevecht gewikkeld, zóó dat de toestand dreigend werd, tenminste aan den, uit de verte toezienenden commandeerenden admiraal zóó ernstig toescheen, dat deze aan Nelson seinde, het gevecht af te breken. Waarop deze weliswaar terug seinde het bevel ontvangen te hebben, maar nittemin bleef doorvechten tot zijn doel bereikt was. De overlevering,

1) Von Kuhl „Friedenserziehung und Kriegserfahrung".

2) In dit verband verdient het vermelding dat in Oostenrijk de hoogste militaire onderscheiding slechts kon worden verworven door het volbrengen van een moedige daad z o n d e r daartoe bevel te hebben bekomen.

die zulke beslissende oogenblikken gaarne scherp belicht en bij voorkeur den held der overlevering een „gevleugeld woord" in den mond legt, verhaalt dat Nelson bij die gelegenheid zijn verrekijker voor zijn blinde oog hield, terwijl hij zeide „het vlaggensignaal niet te kunnen aflezen."

Verre van eenige afkeuring uit te spreken eischte het dankbare Engelsche volk en de Engelsche marine voor hunnen nationalen held de volle verantwoordelijkheid voor deze ongehoorzaamheid op en daarmede ook den vollen roem van de uitlevering der Deensche vloot te hebben afgedwongen.

Voor de groote gevaren die een dusdanig zelfstandig handelen in oorlogstijd met zich brengt konden echter ook de Engelsche geschiedschrijvers niet blind zijn. De uitweg werd echter hierin gevonden, dat het bevel van Admiraal Parker voor tweeërlei uitlegging vatbaar was geweest en er ook uit had kunnen worden begrepen, dat het gevecht moest worden voortgezet. Zoo behield Nelson den roem zijner ongehoorzaamheid, terwijl hij officieel niet ongehoorzaam was geweest.

WETGEVING.

Uitbreiding van de mogelijkheid van toepassing van de straf van geldboete.

Bij Koninklijke boodschap van 12 Februari 1925 heeft H. M. de Koningin aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het navolgende wetsontwerp met bijbehoorende memorie van toelichting aangeboden.

ONTWERP VAN WET.

ZITTING 1924—1925—**303.**

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is meerdere uitbreiding te geven aan de mogelijkheid van toepassing van de straf van geldboete;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

§ 1.

Artikel 1.

In Titel II van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht wordt vóór artikel 24 ingelascht een nieuw artikel luidende als volgt:

„*Artikel 23bis.*

In geval van schuldigverklaring aan een strafbaar feit, ter zake waarvan de rechter, bij toepassing van vrijheidsstraf, als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden of hechtenis zou hebben opgelegd, kan hij:

1°. indien op het feit niet tevens geldboete is gesteld, niettemin geldboete opleggen;

2°. indien op het feit tevens geldboete is gesteld, doch oplegging ook van het maximum der geldboete niet voldoende zou zijn, eene hoogere geldboete opleggen.

De ingevolge het eerste lid op te leggen geldboete bedraagt ten hoogste drie duizend gulden bij feiten, waarop gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden of hechtenis is gesteld en ten hoogste tien duizend gulden bij feiten, waarop gevangenisstraf van meer dan drie maanden is gesteld."

Artikel 2.

Het tweede lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„Bij veroordeeling tot geldboete wordt die boete, bij gebreke van betaling, zooveel mogelijk op de goederen en inkomsten van den veroordeelde verhaald. Voor zooveel ook verhaal achterwege blijft, wordt de boete vervangen door hechtenis en ten aanzien van een minderjarigen persoon, die den leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt, door plaatsing in eene tuchtschool."

Artikel 3.

Het vijfde lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„De hechtenis kan voor ten hoogste acht maanden worden opgelegd bij toepassing van artikel 23*bis*, alsmede in de gevallen, waarin wegens samenloop van misdrijven, herhaling van misdrijf of het bepaalde bij artikel 44 het maximum der geldboete wordt verhoogd."

Artikel 4.

Artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„Betaling of verhaal van een gedeelte van de boete bevrijdt van een evenredig gedeelte van de vervangende straf.

De veroordeelde is altijd bevoegd door betaling van de boete of van een gedeelte daarvan zich geheel of ten deele te bevrijden van de hechtenis of van de plaatsing in eene tuchtschool."

Artikel 5.

In artikel 27, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht, wordt in plaats van „het derde lid van artikel 24" gelezen „het eerste lid van artikel 24".

Artikel 6.

In artikel 34, zesde lid, van het Wetboek van Strafrecht, vervallen de woorden „ , tweede en derde lid".

§ 2.

Artikel 7.

In artikel 266 van het Wetboek van Strafvordering wordt in plaats van „nadat ingevolge dat vonnis eerder lijfsdwang op hem is toegepast of beslag op zijne goederen gelegd is" gelezen: „nadat anderszins zich eene omstandigheid heeft voorgedaan, waaruit voortvloeit, dat het vonnis hem bekend is".

Artikel 8.

Artikel 344*bis* van het Wetboek van Strafvordering wordt vervangen door een nieuw artikel 344*bis*. luidende als volgt:

„Bij gebreke van betaling binnen den in artikel 341 bedoelden termijn zal de geldboete na aanmaning door de tot tenuitvoerlegging bevoegde autoriteit, indien naar het oordeel van den ambtenaar, in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, de omstandigheden zulks toelaten, worden verhaald op de roerende en onroerende goederen van den veroordeelde, op de opbrengst van zijnen arbeid, alsmede op wachtgelden. pensioenen of andere uitkeeringen, welke door den veroordeelde periodiek worden genoten.

Tot het in het eerste lid bedoelde verhaal zal niet worden overgegaan binnen den termijn van acht dagen, nadat den veroordeelde het voornemen daartoe zal zijn aangezegd bij exploit vanwege den ambtenaar. in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt.

Binnen den termijn van acht dagen na de beteekening van de aanzegging kan de voormelde ambtenaar eene vordering, de veroordeelde een verzoekschrift indienen bij den regter, die de straf heeft opgelegd, om het bedrag der opgelegde geldboete te verminderen.

De regter beslist, het openbaar ministerie gehoord, na verhoor of behoorlijke oproeping van den veroordeelde, indien deze het verzoek om vermindering heeft gedaan. Op eene vordering van den ambtenaar kan de veroordeelde worden gehoord.

De vermindering van de opgelegde boete kan slechts gegrond zijn op 's regters oordeel, dat sinds het uitspreken van de veroordeeling de geldelijke omstandigheden van den veroordeelde dermate zijn veranderd, dat, waren zij op genoemd tijdstip aldus geweest, eene lagere boete zoude zijn opgelegd.

Bij vermindering van de geldboete kan de regter ook den duur van de vervangende hechtenis verminderen. Hij is daartoe verplicht, voor zoover anders meer dan een dag van elken halven gulden der boete zou in de plaats treden.

De beschikking van den regter is niet aan eenig rechtsmiddel onderworpen."

Artikel 9.

Na artikel 344*bis* worden ingelascht twee artikelen, luidende als volgt:

„*Artikel* 344*bis a.*

Verhaal op de roerende en onroerende goederen van den veroordeelde geschiedt door het afgeven van een dwangbevel, medebrengende het regt om die roerende en onroerende goederen zonder vonnis aan te tasten.

Het dwangbevel wordt, in naam des Konings, uitgevaardigd door de tot verhaal der geldboete bevoegde autoriteit, na bekomen machtiging van den ambtenaar, in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt; het wordt den veroordeelde beteekend met bevel tot betaling en voorts ten uitvoer gelegd op den voet en de wijze, bij het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ten aanzien van de tenuitvoerlegging van vonnissen en authentieke acten voorgeschreven.

De tenuitvoerlegging van het dwangbevel kan niet worden geschorst dan door een verzet, met redenen omkleed, dat evenwel nimmer gerigt zal kunnen zijn tegen het vonnis, waarbij de geldboete werd opgelegd of tegen de beschikking, waarbij zij met toepassing van artikel 344*bis* nader werd vastgesteld. Op dit verzet vindt artikel 15 van de wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 22) op invordering van 's Rijks directe belastingen, overeenkomstige toepassing.

Indien bij eene inbeslagneming van roerende goederen derden op de daarin begrepene voorwerpen geheel of gedeeltelijk regt meenen te hebben, kunnen zij te dier zake hunne bezwaarschriften indienen bij den Commissaris des Konings in de provincie. Artikel 16 van de voormelde wet is van overeenkomstige toepassing.

De kosten van het verhaal krachtens dit artikel worden op gelijken voet als de boete zelve op den veroordeelde verhaald; zij worden berekend met overeenkomstige toepassing van de nadere wettelijke bepalingen, bedoeld in artikel 18 van de voormelde wet.

Artikel 344*bis b.*

Indien verhaal op de opbrengst van den arbeid van den veroordeelde of op de wachtgelden, pensioenen of andere uitkeeringen, bedoeld in artikel 344*bis*, mogelijk is, is de tot verhaal der geldboete bevoegde autoriteit, na bekomen machtiging van den ambtenaar, in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, bevoegd van de niet-voldoening der geldboete kennis te geven aan den persoon van wien de veroordeelde loon of wedde of uitkeering geniet, met opgave van den door haar bepaalden voet van betaling, bedoeld bij het derde lid van dit artikel.

Deze kennisgeving geschiedt schriftelijk en wordt door hem, aan wien zij gericht is, voor „gezien" geteekend aan die autoriteit teruggezonden. Bijaldien de kennisgeving niet binnen acht dagen na de verzending voor „gezien" geteekend door die autoriteit is terugontvangen, wordt zij herhaald bij exploit.

Door het voor „gezien" teekenen of de beteekening der kennisgeving in het tweede lid bedoeld, is de persoon tot wien deze werd gericht, verplicht, om zoolang de boete niet ten volle is betaald, tot kwijting en ten hoogste tot het bedrag van hetgeen door hem als loon of wedde of uitkeeering aan den tot betaling der boete verplichte verschuldigd is, aan die autoriteit telkens na verloop van de door deze aan te geven termijnen de som te voldoen, welke door deze in verband met het bedrag der geldboete en het bedrag van het loon, de wedde of de uitkeering is bepaald.

Uitbetalingen in strijd met bovenstaande voorschriften gedaan, ontheffen den persoon, in wiens dienst de veroordeelde is of van wien hij uitkeering geniet, niet van de verplichting, in het derde lid omschreven. De vordering tot betaling tegen hem geschiedt steeds ten name van de tot verhaal bevoegde autoriteit voor den kantonregter en op de wijze van procedeeren in zaken betrekkelijk tot eene arbeidsovereenkomst.

De bepalingen van artikel 757 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering en van de bijzondere wetten of wettelijke verordeningen krachtens welke schuldeischers alleen binnen de daarin aangegeven grenzen en op de daarin bepaalde wijze ten aanzien van loon, wedde of uitkeering als vorenbedoeld, rechten kunnen doen gelden, blijven ten deze buiten werking."

Artikel 10.

In het bij de wet van 15 Januari 1921 (*Staatsblad* n°. 14) vastgestelde Wetboek van Strafvordering worden de navolgende wijzigingen aangebracht:

a. aan het slot van den eersten zin van artikel 378 wordt na „aangehouden" gelezen: „of zich anderszins eene omstandigheid heeft voorgedaan, waaruit voortvloeit dat het vonnis of arrest hem bekend is";

b. in het tweede lid van artikel 507 wordt in plaats van „het laatste lid van artikel 542" gelezen: „artikel 542*e*";

c. het tweede lid van artikel 542 vervalt;

d. na artikel 542 worden ingelascht vijf nieuwe artikelen, luidende als volgt:

„*Artikel* 542*a*.

Bij gebreke van betaling binnen den in artikel 531, tweede lid, bedoelden termijn zal de geldboete na aanmaning door de tot tenuitvoerlegging bevoegde autoriteit, indien naar het oordeel van den

ambtenaar in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, de omstandigheden zulks toelaten, worden verhaald op de roerende en onroerende goederen van den veroordeelde, op de opbrengst van zijnen arbeid, alsmede op wachtgelden, pensioenen of andere uitkeeringen, welke door den veroordeelde periodiek worden genoten.

Tot het in het eerste lid bedoelde verhaal zal niet worden overgegaan binnen den termijn van acht dagen, nadat den veroordeelde het voornemen daartoe zal zijn aangezegd bij exploit vanwege den ambtenaar in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt.

Artikel 542*b*.

Binnen den termijn van acht dagen na de beteekening van de in het voorgaande artikel bedoelde aanzegging kan de ambtenaar in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, eene vordering, de veroordeelde een verzoekschrift indienen bij den rechter die de straf heeft opgelegd, om het bedrag der opgelegde geldboete te verminderen.

De rechter beslist, het openbaar ministerie gehoord, na verhoor of behoorlijke oproeping van den veroordeelde, indien deze het verzoek om vermindering heeft gedaan. Op eene vordering van den ambtenaar kan de veroordeelde worden gehoord.

De vermindering van de opgelegde boete kan slechts gegrond zijn op 's rechters oordeel, dat sinds het uitspreken van de veroordeeling de geldelijke omstandigheden van den veroordeelde dermate zijn veranderd dat, waren zij op genoemd tijdstip aldus geweest, eene lagere boete zou zijn opgelegd.

Bij vermindering van de geldboete kan de rechter ook den duur van de vervangende hechtenis verminderen. Hij is daartoe verplicht, voor zoover anders meer dan een dag voor elken halven gulden der boete zou in de plaats treden.

De beschikking van den reechter is niet aan eenig rechtsmiddel onderworpen.

Artikel 542*c*.

Verhaal op de roerende en onroerende goederen van den veroordeelde geschiedt door het afgeven van een dwangbevel, medebrengende het recht om die roerende een onroerende goederen zonder vonnis aan te tasten.

Het dwangbevel wordt, in naam des Konings, uitgevaardigd door de tot verhaal der geldboete bevoegde autoriteit, na bekomen machtiging van den ambtenaar in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt; het wordt den veroordeelde beteekend met bevel tot betaling en voorts ten uitvoer gelegd op den voet en de wijze, bij het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ten aanzien van de tenuitvoerlegging van vonnissen en authentieke acten voorgeschreven.

De tenuitvoerlegging van het dwangbevel kan niet worden ge-

schorst dan door een verzet, met redenen omkleed, dat evenwel, nimmer gericht zal kunnen zijn tegen het vonnis waarbij de geldboete werd opgelegd of tegen de beschikking waarbij zij met toepassing van artikel 542*a* nader werd vastgesteld. Op dit verzet vindt artikel 15 van de wet van 22 Mei 1845 (*Staatsblad* n°. 22), op de invordering van 's Rijks directe belastingen, overeenkomstige toepassing.

Indien bij eene inbeslagneming van roerende goederen derden op de daarin begrepene voorwerpen geheel of gedeeltelijk recht meenen te hebben, kunnen zij te dier zake hunne bezwaarschriften indienen bij den Commissaris des Konings in de provincie. Artikel 16 van de voormelde wet is van overeenkomstige toepassing.

De kosten van het verhaal krachtens dit artikel worden op gelijken voet als de boete zelve op den veroordeelde verhaald; zij worden berekend met overeenkomstige toepassing van de nadere wettelijke bepalingen, bedoeld in artikel 18 van de voormelde wet.

Artikel 542*d*.

Indien verhaal op de opbrengst van den arbeid van den veroordeelde of op de wachtgelden, pensioenen of andere uitkeeringen, bedoeld in artikel 542*a*, mogelijk is, is de tot verhaal der geldboete bevoegde autoriteit, na bekomen machtiging van den ambtenaar in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, bevoegd van de niet-voldoening der geldboete kennis te geven aan den persoon van wien de veroordeelde loon of wedde of uitkeering geniet, met opgave van den door haar bepaalden voet van betaling, bedoeld bij het derde lid van dit artikel.

Deze kennisgeving geschiedt schriftelijk en wordt door hem aan wien zij gericht is, voor „gezien" geteekend aan die autoriteit teruggezonden. Bijaldien de kennisgeving niet binnen acht dagen na de verzending voor „gezien" geteekend door die autoriteit is teruggontvangen, wordt zij herhaald bij exploit.

Door het voor „gezien" teekenen of de beteekening der kennisgeving in het tweede lid bedoeld, is de persoon tot wien deze werd gericht, verplicht, om zoolang de boete niet ten volle is betaald, tot kwijting en ten hoogste tot het bedrag van hetgeen door hem als loon of wedde of uitkeering aan den tot betaling der boete verplichte verschuldigd is, aan die autoriteit telkens na verloop van de door deze aan te geven termijnen de som te voldoen, welke door deze in verband met het bedrag der geldboete en het bedrag van het loon, de wedde of de uitkeering is bepaald.

Uitbetalingen in strijd met bovenstaande voorschriften gedaan, ontheffen den persoon in wiens dienst de veroordeelde is of van wien hij uitkeering geniet, niet van de verplichting, in het derde lid omschreven. De vordering tot betaling tegen hem geschiedt steeds ten name van de tot verhaal bevoegde autoriteit voor den kantonrechter en op de wijze van procedeeren in zaken betrekkelijk tot eene arbeidsovereenkomst.

De bepalingen van artikel 757 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en van de bijzondere wetten of wettelijke verordeningen krachtens welke schuldeischers binnen de daarin aangegeven grenzen en op de daarin bepaalde wijze ten aanzien van loon, wedde of uitkeering als vorenbedoeld, rechten kunnen doen gelden, blijven ten deze buiten werking.

Artikel 542*e*.

Indien hechtenis of plaatsing in eene tuchtschool ter vervanging van boete of verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen moet worden toegepast, geeft het met de uitvoering belast bestuur, onder overlegging van de stukken, van de niet-voldoening aan het vonnis of arrest onverwijld schriftelijk bericht aan den ambtenaar in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt."

§ 3.

Artikel 11.

Aan artikel 12 van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt een vijfde lid toegevoegd, luidende als volgt:

„Voor de toepassing van artikel 23*bis* van het Wetboek van Strafrecht wordt de militaire detentie onder de gevangenisstraf begrepen geacht."

Artikel 12.

Artikel 22 van het Wetboek van Militair Strafrecht vervalt.

Artikel 13.

Na artikel 207 van de Regtspleging bij de Landmagt wordt ingelascht een nieuw artikel, luidende als volgt:

„*Artikel* 207*a*.

Ten aanzien van de executie van vonnissen strekkende tot het opleggen eener geldboete, vindt het met betrekking tot dergelijke vonnissen in het Wetboek van Strafvordering bepaalde overeenkomstige toepassing.

Echter zal bij onstentenis van eenen met de invordering van geldboeten belasten ambtenaar, in de bij algemeenen maatregel van bestuur aan te wijzen gevallen, de invordering eener aan een militair opgelegde geldboete kunnen geschieden door den bij dien maatregel daartoe bevoegd verklaarden officier.

Met magtiging van den bij dienzelfden maatregel aangewezen officier kan voorts de aan een militair opgelegde geldboete, hetzij in ééns, hetzij bij gedeelten, zonder eenige verdere formaliteit van de soldij van den militair worden ingehouden."

Artikel 14.

Na artikel 206 van de Regtspleging bij de Zeemagt wordt ingelascht een nieuw artikel, luidende als volgt:

„*Artikel* 206*a*.

Ten aanzien van de executie van vonnissen strekkende tot het opleggen eener geldboete, vindt het met betrekking tot dergelijke vonnissen in het Wetboek van Strafvordering bepaalde overeenkomstige toepassing.

Echter zal bij ontstentenis van eenen met de invordering van geldboeten belasten ambtenaar, in de bij algemeenen maatregel van bestuur aan te wijzen gevallen, de invordering eener aan een militair opgelegde geldboete kunnen geschieden door den bij dien maatregel daartoe bevoegd verklaarden officier.

Met magtiging van den bij dienzelfden maatregel aangewezen officier kan voorts de aan een militair opgelegde geldboete, hetzij in ééns, hetzij bij gedeelten, zonder eenige verdere formaliteit van de soldij van den militair worden ingehouden."

§ 4.

Artikel 15.

De in zake van Rijksbelastingen ingevolge het derde lid van artikel 7 van de wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) geldende bepalingen voor het geval van wanbetaling van boeten blijven, met uitsluiting in zoover van de toepasselijkheid van de bepalingen betreffende wanbetaling van deze wet, van kracht.

Artikel 16.

Deze wet is niet van toepassing ten aanzien van vóór hare inwerkingtreding opgelegde geldboeten.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

De Minister van Marine,

De Minister van Oorlog,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Zooals de ondergeteekende in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer over Hoofdstuk IV van de Staatsbegrooting voor 1924 reeds heeft medegedeeld, was bij hem de overtuiging levendig, dat het vraagstuk van de verruiming van de toepassing van geldboete als straf urgent moest worden geacht en had hij dan ook het Centraal College voor de reclasseering, hetwelk de vraag van de wijziging van het strafstelsel in het algemeen in studie heeft, uitgenoodigd reeds aanstonds over een uitbreiding van de mogelijkheid van toepassing van de straf van geldboete een afzonderlijk advies te willen uitbrengen.

Dit college heeft aan die uitnoodiging bereidwillig voldaan een het is den ondergeteekende aangenaam, dat de overweging van dat advies hem heeft kunnen leiden tot de indiening van het ontwerp met toelichting, dat hiernevens aan de Staten-Generaal wordt aangeboden en waarbij in het algemeen de voorstellen van het Centraal College zijn gevolgd.

Een breed betoog, dat uitbreiding van de mogelijkheid van toepassing der geldboete inderdaad zeer gewenscht is, zal de ondergeteekende niet behoeven te leveren. Vooral in de latere jaren toch is het nut van een goed geregelde en toegepaste geldboete tot een algemeene overtuiging geworden, waarbij in het bijzonder de wenschelijkheid om de korte vrijheidsstraffen door een meer doelmatige straf te vervangen op den voorgrond heeft gestaan.

Tweeledig schijnt de voorziening, welke hier wordt geëischt. In de eerste plaats komt de vraag, of niet in een ruimer aantal gevallen de oplegging van geldboete aan den rechter mogelijk moet worden gemaakt. Doch in de tweede plaats moet ook worden bezien, of niet maatregelen moeten worden getroffen, dat de opgelegde geldstraf nu ook inderdaad zooveel mogelijk wordt ondergaan en niet dan in het uiterste geval door vrijheidsstraf wordt vervangen.

Ad 1um. Het is practisch niet wel uitvoerbaar voorgekomen om alle strafbepalingen van het Wetboek van Strafrecht en van de bijzondere wetten te toetsen aan de vraag, of ten aanzien van elke dier bepalingen de mogelijkheid van geldboete moest worden geschapen of verruimd. Gezocht is derhalve naar een algemeene formule, krachtens welke de rechter, indien de bijzondere omstandigheden van een aan zijn oordeel onderworpen geval hem daartoe aanleiding geven, geldboete kan opleggen, ook al is deze in de bijzondere strafbepaling niet bedreigd, of een hoogere geldboete dan de naast de vrijheidsstraf op het feit gestelde boete, indien deze hem niet voldoende voorkomt.

In deze gedachtengang is — in navolging van wat de Duitsche wetgever in 1921 heeft gedaan — ontworpen art. 23*bis* Wetboek van Strafrecht, waardoor de rechter steeds de straf der geldboete zal kunnen toepassen, wanneer de persoon van den beklaagde en de omstandigheden, waaronder hij het feit pleegde, hem daartoe aan-

leiding geven. Gevolgd is derhalve het systeem, dat in 1915 gekozen werd bij het formuleeren van art. 14*a* Wetboek van Strafrecht (voorwaardelijke veroordeeling) en, in aanmerking genomen wat destijds bij de behandeling van genoemd artikel werd opgemerkt, is ook in het thans ontworpen artikel geen aanwijzing voor den rechter opgenomen, in welke gevallen hij het nieuwe voorschrift zal moeten of kunnen toepassen. Wel is een andere grens uitdrukkelijk vastgelegd: op grond van de overweging, dat men in de uitbreiding der geldboete voornamelijk ziet een middel tot beperking der korte vrijheidsstraffen, is de toepassing van de nieuwe bepaling beperkt tot die gevallen, waarin de rechter, hadde hij slechts de bestaande strafpositie tot zijn beschikking, geen zwaardere vrijheidsstraf dan drie maanden gevangenisstraf of hechtenis zou hebben opgelegd.

De ontworpen bepaling geldt zoowel voor het Wetboek van Strafrecht als voor strafbepalingen in bijzondere wetten en verordeningen en in beide gevallen gelijkelijk voor misdrijven en overtredingen.

Het spreekt van zelf, dat de toepassing van de aldus uitgebreide boetestraf zoodanig wordt gedacht, dat slechts aan hen een boete wordt opgelegd, voor wie deze maatregel de geschikte straf wordt geacht. Het in het bijzonder gedurende de laatste jaren veldwinnen der gedachte, dat de strafrechter zich zooveel mogelijk door de daartoe bestemde organen laat voorlichten over de persoonlijke omstandigheden van den wetsovertreder, bevestigd door de opneming bij de wet van 5 Juli 1921 (Stbl. no. 834) in het Wetboek van Strafvordering van de artt. 32*a*, 78, tweede lid, en 190, vierde lid, kan aan de toepassing der geldboete niet onaanzienlijk ten goede komen. Meer bepaaldelijk zal ook zijn acht te geven, of de mogelijkheid van voldoening, zij het ook in termijnen, aanwezig kan worden geacht, opdat het vonnis niet op een vervanging van de eene vrijheidsstraf (principieele gevangenisstraf of hechtenis) door de andere (subsidiaire hechtenis) neerkome.

Ad 2um. Zal aldus in meerdere gevallen de geldboete kunnen worden opgelegd, het met die uitbreiding van de mogelijkheid van toepassing der geldboete-straf beoogde doel sluit in, dat nu ook zooveel mogelijk die straf als zoodanig wordt ondergaan en niet toch tenslotte weder door een vrijheidsstraf vervangen.

Het tegenwoordig stelsel is — art. 24, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht, brengt dit tot uitdrukking — dat de vraag, of de geldboete zal worden betaald, dan wel hechtenis zal worden ondergaan, ter beslissing staat van den veroordeelde. Ten aanzien van de vervangende tuchtschool is daarentegen door de bepaling van art. 344*bis* van het Wetboek van Strafvordering de mogelijkheid van reëele executie op de opbrengst van den arbeid van den veroordeelde geopend.

Die reëele executie moet naar het oordeel van den ondergeteekende ook tot de geldboete-straf, aan ouderen dan 18 jaren opgelegd, worden uitgebreid. Anders zou de voorgestelde verruiming der geldboete-

straf feitelijk kunnen neerkomen op een uitbreiding van het aantal gevallen van subsidiaire hechtenis.

Dienovereenkomstig wordt voorgesteld te breken met het stelsel, dat toepassing van de vervangende hechtenis afhankelijk is van den veroordeelde, doch als beginsel te aanvaarden, dat zooveel mogelijk bij onwil tot betaling verhaal op de goederen en inkomsten van den veroordeelde volgt.

Dit verhaal is aldus gedacht, dat na het ontvangen van de kennisgeving, dat de boete niet vrijwillig is betaald — een kennisgeving, die de ontvanger niet dan na voorafgaande aanmaning zal moeten verzenden — de ambtenaar, in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, nagaat, of hij het bedrag zal kunnen doen verhalen op de roerende en onroerende goederen van den vroordeelde, op diens loon of wedde, of op uitkeeringen, die door hem periodiek worden genoten, onverschillig uit welken hoofde. Den veroordeelde zal bij bevestigende beantwoording een exploit worden beteekend vanwege den voormelden ambtenaar, waarbij hem wordt aangezegd, dat tot bedoeld verhaal zal worden overgegaan.

Volgt binnen korten tijd geen vrijwillige betaling of wordt met het Openbaar Ministerie geen nadere regeling getroffen, dan zal het bedrag der boete met dwang worden geïnd.

Verhaal op de roerende en onroerende goederen van den veroordeelde geschiedt door het afgeven van een dwangbevel, medebrengende het recht van parate executie, een en ander geregeld naar analogie van het verhaal van 's Rijks directe belastingen volgens de wet van 22 Mei 1845 (Stbl. no. 22).

Verhaal op loon, wedde of door den veroordeelde genoten periodieke uitkeeringen in den ruimsten zin, geschiedt met behulp van een eenvoudig derden-arrest, als in art. 374*h* van het Burgerlijk Wetboek voor het verhaal van de daar bedoelde uitkeeringen is geregeld.

Wordt aldus reëele executie op den voorgrond gesteld, zoo is toch de algemeene reserve gemaakt, dat de omstandigheden de tenuitvoerlegging der geldboete moeten toelaten. Reëele executie kan al te bezwarend zijn. Dit geldt voornamelijk, ook ondanks de in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (art. 447 v.v) te dien aanzien gestelde en ook voor deze executie geldende beperkingen, voor het beslag op goederen, waarbij men natuurlijk niet bedoelt, dat een betrekkelijk kleine boete wordt verhaald door verkoop van bijv. enkele moeilijk te ontberen meubelstukken. Voor verhaal door middel van loonbeslag is de kwestie van minder belang, daar in die gevallen een belangrijke speling kan worden toegestaan in de voldoening der boete door de bedragen en de termijnen der paiementen zeer ruim te nemen.

Bovendien is nog een andere voorziening getroffen voor het geval, dat bij de voorbereiding der tenuitvoerlegging van het vonnis zou blijken dat een boete, bij de veroordeeling bepaald overeenkomstig de draagkracht van den betrokkene, onevenredig zwaar zou drukken

in verband met een belangrijke vermindering van zijn inkomen sinds de veroordeeling.

Voor deze gevallen is de mogelijkheid geschapen van een reductie der boete door den rechter, die de boete oorspronkelijk bepaalde, langs den weg van een eenvoudige procedure, hetzij na requisitoir van den ambtenaar, in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, hetzij op verzoek van den veroordeelde. Ook dit voorschrift heeft derhalve de strekking om de geldboete-straf als zoodanig zoo goed mogelijk te doen functionneeren en de toepassing van de subsidiaire hechtenis zooveel mogelijk uit te schakelen.

Ofschoon uit den aard der zaak het bezwaar, hetwelk de nadere vaststelling der boete wil ondervangen, zich wel meestentijds zal voordoen bij de als regel hoogere boeten, die krachtens de nieuwe bepaling zullen worden opgelegd, is een beperking tot deze gevallen niet opgenomen. Het nieuwere recht kent bij de geldboete strafposities van een hoogte, die ook buiten de toepassing van de nieuwe bepaling aan nadere vaststelling als bedoeld behoefte kan doen ontstaan.

Het proces tot nadere vaststelling der boete moet worden aangevangen voordat tot de gedwongen executie wordt overgegaan. Mocht zich later nog de wenschelijkheid voordoen den veroordeelde van een gedeelte der boete vrij te stellen, dan kan daartoe, gelijk thans wel voorkomt, de weg van het indienen van een verzoek om gratie worden ingeslagen.

Geoordeeld is, dat de in het voorafgaande ontwikkelde nieuwe regeling van de vervanging der boete niet ook voor het fiscale recht van toepassing moet worden verklaard. Dit recht heeft n.l. tot op heden op het stuk der geldboeten zijn eigen regeling gehad en wel ingevolge art. 7 van de Invoeringswet van het Wetboek van Strafrecht, alwaar in het derde lid is bepaald, dat „de in zake van Rijksbelastingen thans geldende bepalingen voor het geval van wanbetaling van boeten en gerechtskosten van kracht (blijven)". Ofschoon het thans aanhangig gemaakte ontwerp in zekeren zin de toepassing brengt van het beginsel, hetwelk in het fiscale recht reeds vanouds heeft gegolden, n.l. dat der reëele executie, is het toch beter voorgekomen den bestaanden toestand ten aanzien van het fiscale recht zonder meer te handhaven. In een van de slotbepalingen van het ontwerp is zulks, voor zooveel noodig, nadrukkelijk vastgelegd.

Artikelen.

Art. 1. Zie onder Algemeen. Tweeërlei geval is te onderscheiden: dat volgens de wettelijke strafpositie geldboete niet kan worden opgelegd en dat geldboete reeds alternatief is bedreigd. Voor het laatste geval vereischt alleen voorziening, dat de rechter tot vrijheidsstraf zou moeten overgaan, omdat het maximum der geldboete onvoldoende is. Tegemoetgekomen wordt daarmede dus tevens aan het bezwaar, dat de door de wet bedreigde geldboete in vele gevallen in

verband met de waarde-daling van het geld reëel veel lager is geworden dan bij den aanvankelijken opzet was bedoeld.

De geldboete treedt in de plaats van gevangenisstraf of hechtenis; behoudens toepassing van art. 39 *septies*, laatste lid, valt het kinderstrafrecht dus buiten dit artikel.

Het maximum der boete — *f* 3000 of *f* 10.000 — wordt bepaald naar gelang van aard en duur van de vrijheidsstraf op het concrete feit gesteld; met de vermindering in strafpositie, die bij poging tot en medeplichtigheid aan misdrijven intreedt, moet dus, evenals ook met een verhooging als gevolg van herhaling, rekening worden gehouden.

Het nieuw vastgesteld artikel is als art. 23*bis* genummerd, omdat in het eerste der aanhangige psychopathen-ontwerpen reeds een art. 23*a* wordt voorgesteld. Overigens is laatstbedoeld ontwerp, hetwelk ten aanzien van de psychopathen reeds een, zij het op eenigszins anderen voet geregelde, verruiming der geldboete inhoudt, niet geheel in overeenstemming met het onderhavige ontwerp, ook in zooverre in het psychopathen-ontwerp de vervanging der boete door vrijheidsstraf nog van den wil van den veroordeelde afhankelijk wordt gelaten. Voor het tegenwoordige is deze incongruentie niet te vermijden; te zijner tijd zal daarin zijn te voorzien.

Art. 2. Zie onder Algemeen. Hier ter plaatse in het Wetboek van Strafrecht behoeft slechts het beginsel te worden uitgesproken, dat de vervangende hechtenis niet meer automatisch bij het verstrijken zonder vrijwillige betaling van de ingevolge art. 341 van het Wetboek van Strafvordering gestelde termijnen intreedt, doch zooveel mogelijk verhaal wordt geoefend. De nadere uitwerking, met name voor wat betreft de vraag, wanneer verhaal mogelijk is te achten en hoe de mogelijkheid van verhaal onder omstandigheden kan worden bevorderd, behoort in het Wetboek van Strafvordering thuis (zie de artt. 8 een 9 van het ontwerp).

Art. 3. Dit artikel spreekt voor zich zelf.

Art. 4. Het eerste lid van art. 24 is in strijd met het gewijzigde tweede lid van art. 23 en moet dus vervallen. Het tweede en derde lid is omgezet: immers de bepaling van het derde lid wordt thans van algemeene strekking en omvat zoowel het geval van gedeeltelijke betaling als van gedeeltelijk verhaal. Overigens zal, waar immers de wet het verhaal alleen wenscht, indien de omstandigheden zulks toelaten, gedeeltelijk verhaal —, tenzij dan in het geval van een door samenspanning verijdelde executie, waarbij over de ondanks de executie ten uitvoer gelegde vrijheidsstraf uiteraard niet kan worden geklaagd, — wel bij uitsluiting voorkomen, indien men zich ten aanzien van het geldelijk vermogen van den veroordeelde heeft vergist. Is immers van den aanvang af waarschijnlijk dat volledig verhaal onmogelijk is, ook niet na voorafgaande toepassing van de in art. 344*bis* omschreven reductie, dan zou reëele executie weinig in overeenstemming zijn met de bedoeling van de wet.

De bepaling, dat te allen tijde alsnog betaling kan volgen, wordt van beperktere beteekenis, nu niet meer het enkele verstrijken van de termijnen de geldboete-straf door hechtenis doet vervangen, doch die vervanging eerst intreedt, als en voor zooveel het verhaal niet of tevergeefs wordt uitgeoefend. Voor dat verdere stadium blijft de bepaling noodig om te doen uitkomen, dat ook dan de vervanging door vrijheidsstraf niet absoluut is. Als vanouds zal diensvolgens de executie der straf door betaling van een evenredig deel der boete kunnen worden afgebroken.

Artt. 5 en 6. Deze wijzigingen zijn een gevolg van de wijziging, voorgesteld bij art. 4. Ten aanzien van het bij verbeurdverklaring alternatief opgelegde geldelijk bedrag is overigens het stelsel van het ontwerp — zooveel mogelijk reëele executie — niet overgenomen, doch het bestaande stelsel — hechtenis bij gebreke van betaling — gehandhaafd. Het hier bedoelde geldelijk bedrag toch draagt een ander karakter dan de boete; het is een sanctie op de primaire plicht tot uitlevering van verbeurdverklaarde voorwerpen, welke sanctie wellicht aan kracht zou verliezen, indien niet langer hechtenis als gevolg der wanbetaling zou optreden, terwijl de overwegingen, waarop de reëele executie der geldboete is gebaseerd, voor dit geval niet in die mate gelden.

Art. 7. Art. 266 van het Wetboek van Strafvordering regelt de termijnen van verzet tegen een verstek-vonnis. Het stelsel is daarbij, dat de termijnen van verzet worden geopend, zoodra vaststaat, dat de veroordeelde met het vonnis bekend is. In geval van oplegging van geldboete kan zulks, voor zooveel niet dagvaarding of z.g. verstekmededeeling aan den veroordeelde in persoon is beteekend, in het algemeen slechts worden aangenomen, indien de veroordeelde tot het ondergaan van vervangende hechtenis is aangehouden. Daarnevens noemt art. 266 voor het fiscale recht het bijzondere geval, dat tot verhaal van boete lijfsdwang wordt toegepast of beslag op goederen gelegd. Wordt nu echter dit ontwerp wet, dan zijn bij oplegging van geldboete nog vele andere gevallen denkbaar, dat de veroordeelde met het vonnis bekend wordt: de aanmaning tot betaling van den ontvanger, het exploit omtrent het voornemen tot verhaal, een oproeping naar aanleiding van een vordering tot vermindering, het korten op loon etc. Daarom wordt voorgesteld het slot van art. 266, hetwelk dus in het vervolg niet meer uitsluitend op het fiscale recht van toepassing zal zijn, door een formule van algemeene strekking te vervangen. Dit is bepaald noodig, omdat anders, b.v. bij executie der geldboete door loonbeslag, een voldoening der boete zou kunnen voorkomen zonder dat een termijn van verzet was geopend, en op die wijze weder het euvel intreden van vonnissen, die nimmer kracht van gewijsde verkrijgen.

Art. 8. Zie onder Algemeen.

Art. 9. De in art. 344*bis a* voor het beslag aangegeven procedure is ontleend aan de wet op de invordering van 's Rijks directe belastingen. Zie art. 14 en volg. van die wet.

De kosten komen ten laste van den veroordeelde. Evenals in art. 21 van de wet op de invordering ten aanzien van de belastingen is bepaald, geldt ook hier, dat de vervolging der kosten op denzelfden voet geschiedt als die der boete.

Art. 344*bis b* is grootendeels ontleend aan het tegenwoordige art. 344*bis*, hetwelk echter uitsluitend op aan jongeren dan 18 jaren opgelegde boeten betrekking heeft en alleen het beslag op loon betreft. Ook is op het voetspoor van art. 374 *h* van het Burgerlijk Wetboek de vereenvoudigde procedure van zaken van arbeidsovereenkomst van toepassing verklaard op een eventueel optreden tegen dengene, onder wien beslag is gelegd en die desondanks met de uitbetaling in gebreke blijft. Verder zijn de beperkingen, welke in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en in bijzondere wetten en verordeningen aan den omvang van een beslag op loon etc. zijn gesteld, voor dit beslag buiten effect gesteld.

Art. 10. Dit artikel bevat de wijzigingen, die in het nieuwe Wetboek van Strafvordering moeten worden aangebracht.

De verplaatsing van den inhoud van het tegenwoordige tweede lid van art. 542 naar een nieuw artikel, volgende op die welke op het verhaal betrekking hebben, is geschied, omdat de bedoelde bepaling betrekking heeft op een stadium, hetwelk ligt na de overweging en c.q. de toepassing van verhaal.

Art. 511 kon, waar het fiscale recht buiten dit wetsontwerp valt, ongewijzigd blijven. Art. 505, eerste lid, is naast het aangevulde art. 378 wellicht overbodig; alleen bij beslag op de goederen van den veroordeelde buiten dezen om kan de bepaling zelfstandige beteekenis behouden.

Artt. 11—14. Voor zooveel noodig strekken de onderhavige artikelen om de bij dit ontwerp getroffen voorzieningen ook voor het militaire recht toepasselijk te doen zijn. Wat de wijzigingen van het materieele recht betreft, vloeit de toepasselijkheid reeds rechtstreeks uit de artt. 1 en 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht voort, zoodat een bijzondere bepaling achterwege kan blijven. Alleen moet voor de in het militaire recht als alternatief van de gevangenisstraf opgenomen straf van militaire detentie (men verg. art. 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht) buiten twijfel worden gesteld, dat het nieuwe art. 23 *bis* evenzeer toepassing kan vinden, indien die detentie zou zijn opgelegd.

Anders staat het echter met de voorgestelde bepalingen van formeel recht. Ofschoon in de praktijk wel is aangenomen, dat de in het Wetboek van Strafvordering opgenomen bepalingen omtrent de geldboeten ook voor de militaire jurisdictie gelden en zulks in art. 22 van het Wetboek van Militair Strafrecht, hetwelk een nadere regeling omtrent de invordering van die geldboeten geeft, geacht kan worden ook min of meer te zijn verondersteld, is het punt te twijfelachtig, dan dat, nu de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering van zooveel verdere strekking worden, de toepasselijkheid ook voor het militaire recht niet uitdrukkelijk zou worden vastgelegd.

Voorgesteld wordt daarom de Regtspleging bij de landmagt en de Regtspleging bij de zeemagt in dien zin aan te vullen. Naar het aldus ontworpen nieuwe artikel moet dan voorts worden overgebracht hetgeen thans in art. 22 van het Wetboek van Militair Strafrecht ter aanvulling van de bepalingen van burgerlijke strafvordering is opgenomen en in het vervolg niet slechts voor de vrijwillige betaling, doch ook voor het gedwongen verhaal zal moeten gelden.

Art. 15. Zie onder Algemeen. Voor het fiscale recht vinden dus de bepalingen van het ontwerp omtrent de gevolgen van verzuim van vrijwillige betaling, daaronder begrepen de voorziening betreffende de aan executie eventueel voorafgaande vermindering van de boete, geen toepassing, doch blijven de tegenwoordige bepalingen gelden.

Art. 16. Wat betreft de oplegging van geldboete ingevolge het nieuwe art. 23 *bis* schijnt een overgangsbepaling naast het bepaalde in het tweede lid van art. 1 van het Wetboek van Strafrecht niet noodig.

Voor de vraag, ten aanzien van welke geldboeten reële executie, op den voet van de nieuwe bepalingen, toegelaten zal zijn, komt echter een uitdrukkelijke bepaling gewenscht voor. Daartoe strekt dit artikel. Buiten deze wet zullen vallen de vóór hare inwerkingtreding opgelegde geldboeten. Of de desbetreffende vonnissen en arresten bij de inwerkingtreding reeds onherroepelijk zijn geworden, is onverschillig; intusschen zal, indien omtrent een vóór de inwerkingtreding opgelegde boete daarna een nadere rechterlijke beslissing valt, een diensvolgens te betalen boete onder de nieuwe wet zijn begrepen.

De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.

De Minister van Marine,
E. P. WESTERVELD.

De Minister van Oorlog,
VAN DIJK.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1924—1925. — **303.**

Uitbreiding van de mogelijkheid van toepassing van de straf van geldboete.

VOORLOOPIG VERSLAG.

De Bijzondere Commissie, in wier handen het (boven) genoemde wetsontwerp is gesteld, heeft de eer als volgt te rapporteeren.

Algemeene beschouwingen.

De strekking van de voorgestelde regeling juicht de Commissie

toe. Zij meent, dat de Regeering hulde verdient voor het door haar in dezen genomen initiatief; en zij spreekt den wensch uit, dat het ontwerp — zij het wellicht eenigszins gewijzigd — spoedig tot wet zal worden verheven.

Bij een minderheid der Commissie is de vraag gerezen, of niet aan den eenen kant al te groote vrijheid is gegeven aan den rechter en aan den anderen kant ten onrechte aan den veroordeelde elke mogelijkheid wordt onthouden om zich door het ondergaan van een vervangende vrijheidsstraf geheel of gedeeltelijk aan de betaling van een hem opgelegde geldboete te onttrekken. Men vreesde, dat hiervan het gevolg zal zijn, dat meer dan eens een geldboete zal worden opgelegd en met gebruikmaking van dwangmaatregelen ingevorderd, welke zóó aanzienlijk is, dat niet alleen de veroordeelde, doch ook diens gezin daardoor getroffen en wellicht te gronde gericht wordt. Op deze wijze zou het doel van de voorgestelde wijziging, welke toch beoogt de korte vrijheidsstraffen door een meer doelmatige straf te vervangen, allerminst worden bereikt.

In meerderheid is de Commissie echter van oordeel, dat in de aanzienlijke mate van vrijheid, welke aan den rechter wordt gelaten, juist een der groote verdiensten van de voorgestelde regeling gelegen is. In dit opzicht sluit deze regeling geheel aan bij den bestaanden toestand. In onze strafwetgeving is aan den rechter reeds gedurende een lange reeks van jaren groote vrijheid toegekend. En de practijk is daar om aan te toonen, dat de Nederlandsche rechter die weelde kan dragen. Bij de beoordeeling van de voorgestelde bepalingen moet men er van uitgaan — en men kan dat gelukkigerwijze doen —, dat de rechter ze met verstand en naar billijkheid zal toepassen. Werd aan den veroordeelde de keus gelaten, of hij de opgelegde boete zou willen betalen dan wel vervangende hechtenis ondergaan, dan zou de bedoeling, waarmede de uitbreiding van de mogelijkheid van de toepassing van geldboete in het leven zou zijn geroepen, geheel worden verijdeld. En tusschen het laten van de hier bedoelde keus aan den veroordeelde en het ontnemen van die keus bestáat geen tusschenvorm. Het schijnt daarom ook minder juist te spreken van het onthouden aan den veroordeelde van „elke" mogelijkheid om zich door het ondergaan van een vervangende vrijheidsstraf geheel of gedeeltelijk aan de betaling van een hem opgelegde boete te onttrekken. Men onthoudt den veroordeelde de mogelijkheid daartoe of men onthoudt hem die niet. Doet men het laatste, dan zal de overige inhoud van het wetsontwerp geen effect kunnen sorteeren, althans niet het effect, dat men zich daarvan voorstelt.

De vraag werd nog in het midden der Commissie gesteld, of het niet gewenscht is, in de wet uitdrukkelijk vast te leggen hetgeen blijkens de eerste nieuwe alinea van bladz. 3 der Memorie van Toelichting in de bedoeling der Regeering ligt, n.l. de mogelijkheid van het treffen eener regeling in zake het betalen der boete door den veroordeelde met het openbaar ministerie.

Artikel 1.

In het eerste lid van het voorgestelde artikel 23*bis* van het Wetboek van Strafrecht wordt bepaald, dat de bevoegdheid tot het opleggen van geldboete aan den rechter steeds zal toekomen in geval van schuldigverklaring aan een strafbaar feit, ter zake waarvan de rechter, bij toepassing van vrijheidsstraf, als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden of hechtenis zou hebben opgelegd. Het hier gestelde criterium komt der Commissie niet juist voor. Uit theoretisch oogpunt bezien, moge hiervoor iets te zeggen zijn, in de practijk zal het onbruikbaar blijken. Het zal toch niet zóó gaan, dat de rechter in elk geval eerst, alsof hij van de mogelijkheid van de oplegging van geldboete niets wist, een vrijheidsstraf gaat vaststellen, en daarna gaat zien, of hij de nieuwe bepalingen omtrent de geldboete ook kan toepassen. De practijk zal deze zijn, dat de rechter aanstonds beoordeelt, welke van beide straffen, vrijheidsstraf of geldboete, hij de meest geschikte oordeelt. Verkiest hij de geldboete, dan zal hij zich uiteraard de mogelijkheid om die op te leggen niet zelf afsnijden door, hetzij bij zich zelf hetzij in de overwegingen van zijn vonnis, vast te stellen, dat hij bij toepassing van vrijheidsstraf een gevangenisstraf van meer dan drie maanden zou hebben opgelegd.

Meent de Commissie op grond van het bovenstaande op schrapping van het genoemde criterium te moeten aandringen, zij gevoelt, dat eenige beperking gewenscht is. Zij wenscht daarom der Regeering in overweging te geven, het eerste lid van artikel 23*bis* aldus te wijzigen, dat wordt bepaald, dat de rechter geldboete kan opleggen in geval van schuldigverklaring aan een strafbaar feit, waartegen hechtenis of gevangenisstraf van niet meer dan een bepaald aantal maanden of jaren is bedreigd. Zoo wordt een objectief criterium verkregen, waaraan meer waarde is toe te kennen dan aan het volkomen subjectieve, dat in het voorstel der Regeering voorkomt.

De Commissie meent, dat het bepaalde in het tweede lid van dit artikel niet geheel zonder bezwaar is. De mogelijkheid toch bestaat, dat degene, die zich aan een strafbaar feit, als in de eerstgenoemde categorie bedoeld, heeft schuldig gemaakt en uit dien hoofde staat veroordeeld te worden, zóó vermogend is, dat de drie duizend gulden, waarvan hier sprake is, voor hem, althans als straf, van betrekkelijk geringe beteekenis zijn. Indien dit den rechter bekend is, zal deze hoogstwaarschijnlijk geen geldboete, doch een vrijheidsstraf eischen. Dit zou in strijd zijn met de bedoeling van de wet en niet billijk tegenover den betrokkene. Daarom verdient het wellicht aanbeveling het in het hierbedoelde lid gemaakte onderscheid tusschen de gevallen, waarin maximaal f 3000 en waarin maximaal f 10000 boete kan worden opgelegd, te doen vervallen en een algemeen maximum van f 10000 te stellen. Misschien is zelfs dit bedrag nog voor eenige verhooging vatbaar.

Artikelen 5 en 6.

De Commissie zal het op prijs stellen eenigszins nader te zien toegelicht, waarom de Regeering gemeend heeft ten aanzien van de geschatte waarde van verbeurd verklaarde goederen niet het stelsel van reëele executie te moeten overnemen, hetwelk dit ontwerp voor de geldboete wil invoeren. Hetgeen hieromtrent op bladz. 5 der Memorie van Toelichting wordt gezegd, verschaft weinig licht.

Artikel 9.

In den aanhef van dit artikel zal na „344*bis*" moeten worden ingevoegd: „van het Wetboek van Strafvordering".

In het nieuw-voorgestelde artikel 344*bis*, *b*, van het Wetboek van Strafvordering wordt herhaaldelijk gesproken van „den persoon", van wien de veroordeelde loon of wedde of uitkeering geniet. De vraag is gerezen, of er hier wel aan gedacht is, dat velen een wedde ontvangen uit de kas van een openbaar lichaam.

Uit het derde lid van het hierbedoelde artikel is op te maken, dat beslag kan worden gelegd op het geheele loon van dengene, aan wien een geldboete is opgelegd. De vraag moge worden gesteld, of dit niet te ver gaat en of hier ook naar de meening van de Regeering niet voor eenige beperking aanleiding bestaat.

Artikel 15.

De Commissie kan de redactie van dit artikel niet bewonderen. Wellicht kan deze eenigszins worden verfraaid.

Aldus vastgesteld den 3den April 1925.

VAN SASSE VAN YSSELT.
SANNES.
BEUMER.
VAN RAPPARD.
KATZ.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 22 April 1925).

Naar aanleiding van hetgeen door de Bijzondere Commissie in het Voorloopig Verslag is gerapporteerd, veroorloven de ondergeteekenden zich het navolgende op te merken.

Algemeene beschouwingen.

Dat de strekking der voorgestelde regeling bij de Commissie toejuiching mocht vinden, stemde den ondergeteekenden tot vol-

doening. Zij zijn erkentelijk voor de gebrachte hulde en zullen zich beijveren aan de totstandkoming van het ontwerp zooveel mogelijk voortgang te geven.

Voor de vrees, waaraan door een minderheid der Commissie uiting is gegeven, dat meer dan eens een geldboete zal worden opgelegd en met gebruikmaking van dwangmaatregelen ingevorderd, welke zoo aanzienlijk is, dat niet alleen de veroordeelde, doch ook diens gezin daardoor getroffen en wellicht te gronde gericht zal worden, behoeft, naar de ondergeteekenden met de meerderheid der Commissie zouden meenen, geen grond te bestaan. Bij de bepaling van het bedrag der geldboete moet, zooals reeds in de Memorie van Toelichting (pag. 2, tweede alinea) is opgemerkt, gelet worden op de financieele draagkracht en de bijzondere procedure van art. 344*bis* (*nieuw*) van het Wetboek van Strafvordering zal de gelegenheid bieden met wijzigingen, welke in die draagkracht na het vonnis mochten zijn ingetreden, rekening te houden. Reëele executie is voorts in artikel 344*bis* (*nieuw*) uitdrukkelijk gebonden aan de voorwaarde, dat de omstandigheden deze toelaten. Om mogelijk misverstand te voorkomen, is laatstbedoelde uitdrukking nader ook in artikel 23 (*nieuw*) van het Wetboek van Strafrecht opgenomen. Uit een en ander volgt, dat de voorgestelde voorziening, indien zij, zooals verwacht mag worden, naar hare bedoeling wordt toegepast, de gevreesde bezwaren niet zal kunnen opleveren. Integendeel, gaat men na, welke funeste gevolgen, in het bijzonder ook voor het gezin, de uitvoering van een vrijheidsstraf, hoe kort ook, kan hebben, dan zal de uitgebreidere toepassing van de straf van geldboete juist dienstig kunnen zijn om de onbedoelde gevolgen, die een straf voor het tegenwoordige dikwijls moet hebben, te voorkomen. En aan den anderen kant ligt het toch in de rede, dat, indien eenmaal de geldboete als meest geëeigende straf door den rechter is uitgesproken, bij voorkeur die straf moet worden ondergaan en is het dus weinig in overeenstemming met den aard der zaak aan den veroordeelde de keuze te laten om de straf door een andere te vervangen. Met de meerderheid der Commissie meenen de ondergeteekenden te mogen vertrouwen, dat die beslissing in handen der rechtelijke autoriteit veilig is. Voor zooveel noodig kan trouwens, waar de vraag, of al dan niet reëel zal worden geëxecuteerd, door het Openbaar Ministerie moet worden beantwoord, door de noodige instructies de zaak in de gewenschte banen worden gehouden.

Bij de wet van 12 Juni 1915 (*Staatsblad* n°. 247) is in artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht opgenomen de in het onderhavige ontwerp gehandhaafde bepaling, dat de betaling van een gedeelte der boete bevrijdt van de uitvoering van een evenredig gedeelte der vervangende straf. Die bepaling is, zooals in de Memorie van Toelichting (Zitting 1911—1912, stuk n°. **304,** 3 bladz. 16, tweede kolom bovenaan) uitdrukkelijk is vermeld, opgenomen om aan de reeds toen bestaande praktijk, volgens welke het Openbaar Ministerie c. q. verlof geeft de boete bij gedeelten te betalen, een wettelijken

ondergrond te verschaffen. Een nadere regeling, als in het Voorloopig Verslag bedoeld, kan dus achterwege blijven.

Artikel 1.

De critiek, welke door de Commissie geoefend wordt op het in het ontwerp opgenomen criterium voor de vraag, wanneer geldboete in plaats van gevangenisstraf of hechtenis kan worden opgelegd, kunnen de ondergeteeenden tot op zekere hoogte onderschrijven. Het werken met een hypothetisch geval — wat zou geschieden, als geldboete niet of niet tot het gewenschte bedrag zou kunnen worden toegepast? — heeft altijd iets gekunstelds. Toch zouden de ondergeteekenden meenen, dat dit bezwaarlijk kan worden ontgaan en dat hier nog het meest aannemelijke criterium is aanvaard.

Het gaat hier immers niet in de eerste plaats over de gevallen, die generiek als licht kunnen worden beschouwd, zoodat de wettelijke strafpositie maatstaf zou kunnen zijn, doch meer bepaaldelijk over de gevallen, dat een generiek misschien ernstig delict in de omstandigheden van het concrete geval tot een lichte straf aanleiding mag geven. Daarom is het criterium, dat de Commissie naar voren brengt, nl. de wettelijke strafpositie, niet voldoende. Aanvaardt men dat, dan komt men onvermijdelijk, omdat generiek ernstige delicten onder omstandigheden een licht karakter kunnen dragen, tot een grens — het kan de vraag zijn, of een maximum van meer dan zes jaren niet reeds gevallen uitsluit, die eigenlijk wel onder de wet behooren —, die aan de strekking van het ontwerp niet voldoende recht doet wedervaren en, werd zij bij uitsluiting gesteld, den indruk der wettelijke strafposities op bedenkelijke wijze zou kunnen verzwakken.

En is nu, waar aldus de in het Voorloopig Verslag aangegeven maatstaf niet wel bruikbaar is, het in het ontwerp aangegeven criterium voor de lichtheid der concrete gevallen inderdaad zoo verwerpelijk? De ondergeteekenden zouden het meenen te mogen ontkennen. In de bepaling van de hoogte der vrijheidsstraffen zit wel zooveel systeem, dat met het noemen van een bepaald aantal maanden op te leggen gevangenisstraf een vrij scherpe onderscheiding van de concrete gevallen wordt bereikt. Dat de rechter de bepaling in de praktijk kan ontduiken, kan natuurlijk worden toegegeven, doch dit is een argument, hetwelk in strijd is met het vertrouwen in den rechter, waarvan ons Wetboek met zijn zoo groote rechterlijke vrijheid op allerlei wijze blijk geeft. Onopgemerkt zou zoodanige ontduiking trouwens ook niet blijven, want het vergelijkingsmateriaal ter vaststelling daarvan zal ook in de toekomst, immers uit de met meer dan drie maanden gestrafte gevallen, niet ontbreken. Bovendien zal onder het nieuwe Wetboek van Strafvordering, hetwelk in het vierde lid van artikel 355 op straffe van nietigheid voorschrijft, dat in het vonnis worden opgegeven de bijzondere redenen, die de straf hebben bepaald, de rechter bij toepassing van de in dit ontwerp bedoelde geldboete uitdrukkelijk rekenschap

moeten geven, dat het in artikel 23*bis* veronderstelde geval aanwezig kan worden geacht.

Overigens mogen de ondergeteekenden opmerken, dat, nog afgescheiden van de reeds in de Memorie van Toelichting genoemde Duitsche wet, de in dezen door het ontwerp gevolgde constructie niet zonder precedent is. In de wet van 28 Juni 1851 (*Staatsblad* n°. 68) tot invoering van het stelsel van eenzame opsluiting ten aanzien van enkele op te leggen straffen, leest men: „De eenzame opsluiting kan slechts worden opgelegd in de gevallen, waarin de regter de gevangenisstraf, uit kracht der betrokken strafwet, voor één jaar of minder zou hebben uitgesproken, en in geen geval voor langer dan de helft van den tijd dier gevangenisstraf."

Voorts zij aangeteekend, dat alleen ten aanzien van de gevangenisstraf overweging van de bij toepassing van vrijheidsstraf te bepalen strafmaat behoeft te geschieden; de hechtenis immers wordt in den aanhef van het nieuwe artikel 23*bis* zonder onderscheiding van strafmaat genoemd, zoodat dan slechts de vraag is, of geldboete (in het algemeen of tot een hooger bedrag dan in de wettelijke strafpositie alternatief bedreigd) in plaats van vrijheidsstraf wenschelijk is.

Intusschen, al zouden de ondergeteekenden aldus het in het ontwerp opgenomen criterium voor de lichtheid van de concrete gevallen wenschen te handhaven, zij kunnen gevoelen voor de gedachte naast dit criterium er nog een te stellen ter uitschakeling van de generiek zwaarste gevallen. Het kan inderdaad niet worden voorbijgezien, dat het een verkeerden indruk zou kunnen maken en aan min juiste opvattingen voet zou kunnen geven, dat ook bij de generiek zwaarste misdrijven geldboete zou worden bedreigd. Wel zou men zich ook bij die misdrijven wellicht concrete gevallen kunnen denken, die met geldboete voldoende zouden kunnen worden gestraft, doch zoo zeldzaam, dat het voordeel van de mogelijkheid eener geldboete voor die gevallen niet opweegt tegen het bezwaar, dat een gezonde opvatting van den ernst der hier bedoelde misdrijven zou worden verzwakt. Met inachtneming van een en ander is de grens gelegd bij feiten waarop een gevangenisstraf van meer dan zes jaren is gesteld, waarbij zij aangeteekend, dat ons Wetboek reeds thans de geldboete naast een gevangenisstraf van vijf jaren (men verg. de artikelen 111, 131 en 134*bis*) kent.

Het verschil in maximum der op te leggen geldboete voor de generiek lichtere en ernstiger gevallen moet naar het oordeel van de ondergeteekenden behouden blijven. Men moet voor de vraag, hoe zwaar een geldelijk offer kan treffen, niet te uitsluitend op de hoogte van het vermogen letten; het betalen van eenzelfde bedrag treft iemand bij volkomen gelijken vermogenstoestand voor een delict van lichteren aard zwaarder dan voor een delict van ernstiger aard. Dit psychisch element mag niet worden verwaarloosd en rechtvaardigt het, ook op zichzelf wenschelijk, verschil in strafpositie. Intusschen is het bedrag van f 3000 wellicht wat te laag gegrepen; nader

wordt voorgesteld daarvoor f 5000 te lezen. Overigens verlieze men niet uit het oog, dat een veroordeelde dikwijls naast de geldboete ook door verbeurdverklaring geldelijk wordt getroffen. Deze laatste straf kan vooral dienst doen om hem de door het delict verkregen verrijking te doen ontgaan.

Artikelen 5 en 6.

Het bepalen bij een verbeurdverklaring van niet in beslag genomen voorwerpen, van een geldelijk bedrag, hetwelk bij gebreke van uitlevering zal moeten worden voldaan, is iets geheel anders dan het uitspreken van een geldboete. Het is het oefenen van zijdelingschen dwang om tot uitlevering te komen. Het doortrekken van de lijn van het ontwerp — reëele executie — zou dus voor dit geval ertoe moeten leiden om het verkrijgen der uit te leveren voorwerpen zelf mogelijk te maken. Daarvan is echter afgezien. Het geldt hier, waar inbeslagneming reeds thans regel is en onder het nieuwe Wetboek van Strafvordering, alwaar in artikel 94 uitdrukkelijk alle verbeurd te verklaren voorwerpen voor inbeslagneming vatbaar zijn verklaard, in de toekomst nog meer toepassing zal vinden, een uitzonderingsgeval, hetwelk gereedelijk terzijde kan blijven.

Artikel 9.

Aan de gemaakte opmerking is gaarne gevolg gegeven.

„Den persoon" in het nieuw voorgestelde artikel 344*bis b* omvat ook de rechtspersonen, handelend door hare organen. De overeenkomstige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek hebben op dit punt nooit moeilijkheid gegeven.

De regeling der betaling is aan het beleid van het Openbaar Ministerie overgelaten. Dit zal uiteraard bij de bepaling der paiementen de redelijkheid hebben te betrachten. Het stellen echter van vaste grenzen, zooals bijv. in de wet op het arbeidscontract is geschied, schijnt hier, waar het niet de bevoegdheid van particuliere personen tot het oefenen van beslag, doch die van onder ambtelijke verantwoordelijkheid werkende overheidsorganen betreft, niet noodig en, waar dergelijke grenzen uit den aard der zaak in de concrete gevallen dikwijls onjuist zijn, niet wenschelijk.

Artikel 15.

De redactie is eenigszins gewijzigd en aldus, naar de ondergeteekenden hopen, verfraaid.

De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.
De Minister van Marine,
E. P. WESTERVELD.
De Minister van Oorlog,
VAN DIJK.

NOTA VAN WIJZIGING.

(Ingezonden bij brief van 22 April 1925.)

1. In het bij artikel 1 van het ontwerp voorgestelde artikel 23*bis* van het Wetboek van Strafrecht wordt in het tweede lid in plaats van „drie duizend gulden" gelezen: „vijf duizend gulden" en aan dat artikel wordt een nieuw lid toegevoegd, luidende:

„Het bepaalde in het eerste en tweede lid blijft buiten toepassing, indien op het feit gevangenisstraf van meer dan zes jaren is gesteld."

2. In het bij artikel 2 van het ontwerp voorgestelde nieuwe tweede lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht wordt in plaats van „zooveel mogelijk" gelezen: „indien de omstandigheden zulks toelaten,".

3. In den aanhef van artikel 9 van het ontwerp wordt na „344*bis*" ingevoegd: „van het Wetboek van Strafvordering".

4. Artikel 15 van het ontwerp wordt gelezen:

„De bepalingen, die ingevolge het derde lid van artikel 7 van de wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) in zake van Rijksbelastingen voor het geval van wanbetaling van boeten gelden, blijven van kracht, met uitsluiting in zoover van de toepasselijkheid van de bepalingen, welke deze wet ten aanzien van wanbetaling van boeten bevat."

Verslag.

De Bijzondere Commissie voor de bovengenoemde wetsontwerpen (*o.a. het wetsontwerp tot uitbreiding van de mogelijkheid van toepassing van de straf van geldboete. Red. M. R. T.*) is, na kennis genomen te hebben van de Memoriën van Antwoord op de Voorloopige Verslagen wegens deze wetsontwerpen, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over de voorstellen genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 30sten April 1925.

VAN SASSE VAN YSSELT.
SAMES.
BEUMER.
VAN RAPPARD.
KATZ.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 12 December 1924.

President: Mr. H. W. van Sandick.

Leden: Lt.-Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Dr. W. Boekhoudt en Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch.

Advokaat-Fiskaal: Jhr. Dr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Dr. L. D. Zijlstra.

Waar beklaagde, vóór de door hem gepleegde insubordinatie, door den meerdere op diens rang en mede op het feit, dat hij bij volharding in zijn ongepast gedrag in arrest zou worden gesteld, opmerkzaam is gemaakt, is de gepleegde insubordinatie niet „buiten dienst" gepleegd.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 26 September 1924 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 9 September 1924 gewezen in de zaak tegen

Z., oud 22 jaar, geboren te Joure, gemeente Haskerland, soldaat 2de klasse bij de Koloniale Reserve, gerequireerde in persoon,

Welke Advocaat-Fiskaal, verzocht en bij beschikking van 3 November 1924 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden Z., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft de qualificatie sub I en den duur der deswege aan den gedaagde opgelegde straf, en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove onder I zal worden schuldig verklaard aan: „Feitelijke insubordinatie", en deswege zal worden veroordeeld tot zes weken gevangenisstraf;

met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemden Z., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat gedaagde zich refereert aan het oordeel van het Hof.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht en op de met eede bevestigde verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuigen: L. L. D. de V., eertijds sergeant-leerling bij den Cursus te Kampen, thans sergeant bij het 20e Regiment Infanterie; K. de W., koopman, wonende te Joure en D. van D., bedrijfsleider, wonende te Heerenveen;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op of omstreeks 9 Juni 1924 te Heerenveen:

I. opzettelijk zijn meerdere, den sergeant de V., heeft aangerand, door de kepi, welke die onderofficier op het hoofd droeg, hem van het hoofd te slaan;

II. toen die meerdere hem ter zake hiervan en van het onkrijgstuchtelijk gedrag van gedaagde tegenover hem, sergeant de V., naar zijn naam vroeg, valschelijk heeft opgegeven genaamd te zijn: G. van D.;

Overwegende dat de Krijgsraad. bij op 9 September 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan gedaagde ten laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met zijn schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„I. Feitelijke insubordinatie, buiten dienst gepleegd;

„II. Het, door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een „valschen naam opgegeven",

en gedaagde heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van één maand voor het onder I gequalificeerde feit, en tot een geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door tien dagen hechtenis, voor het onder II gequalificeerde feit;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring, op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis aangegeven, te recht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte niet tot een ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid, en dat de qualificatie sub II juist is;

Overwegende echter, dat, waar niet is gebleken, dat het in aanhef en sub I ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit is gepleegd „buiten dienst", vermits de sergeant de V. vóór het plegen van dit misdrijf den gedaagde heeft opmerkzaam gemaakt, dat hij diens meerdere in rang was en dat gedaagde bij volharding in diens ongepast gedrag in arrest zoude worden gesteld, en het hier dus betrof eene dienstaangelegenheid, — de qualificatie sub I behoort te luiden: „feitelijke insubordinatie";

Overwegende dat de aan gedaagde ter zake van het sub II gequalificeerde feit opgelegde straf staat in goede verhouding tot den

ernst van dit feit, doch de aan hem ter zake van het sub I gequalificeerde feit opgelegde straf te licht is;

Gezien de in het vonnis genoemde wetsartikelen, met weglating van artikel 121 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 9 September 1924 ten laste van gedaagde gewezen, voorzoover betreft den duur der daarbij aan hem ter zake van het sub I gequalificeerde feit opgelegde gevangenisstraf;

Verbetert het vonnis ten aanzien van de qualificatie, aan het in aanhef en sub I ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit gegeven;

Verklaart gedaagde te dezer zake schuldig aan: „feitelijke insubordinatie";

Veroordeelt hem deswege tot gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand, mede ten aanzien van de aan gedaagde ter zake van het sub II gequalificeerde feit opgelegde geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door tien dagen hechtenis.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 Februari 1925.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Genl. J. C. H. A. Quack, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Waarnd. Advokaat-Fiskaal: Dr. R. del Campo genaamd Camp.

Raadsman: Dr. J. Pauwels.

Oplichting of het misdrijf van art. 363 aanhef en 2o. van het Wetboek van Strafrecht?

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

J. B., oud 41 jaar, geboren te Zalt-Bommel, sergeant bij het Regiment Genietroepen, gerequireerde in persoon,

appellant van een door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 14 October 1924 gewezen vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen, het vonnis te vernietigen en, opnieuw rechtdoende,

appellant alsnog vrij te spreken van het hem ten laste gelegde, met instandhouding van den door hem bekleeden rang van sergeant,

en

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 28 October 1924 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle, bij eisch a minima, is geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft den duur der opgelegde gevangenisstraf, en dat alsnog bij sententie van den Hove, de appellant zal worden veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf, met bepaling, dat de tijd, door den appellant vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf van 14 November 1923 tot 6 December 1923 in mindering zal worden gebracht, met instandhouding van het beroepen vonnis voor al het overige, ook wat betreft de verlaging van den appellant tot den stand van soldaat.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op den eisch a minima van den Advocaat-Fiskaal;

Gehoord de pleidooien, en gezien de stukken van het geding;

Gelet op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht en op de verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuigen de B., reiziger, wonende te Utrecht, A. K., Kapitein der Infanterie, gedetacheerd bij het Regiment Genietroepen te Utrecht, en A. J. C. A., Luitenant-Kolonel, Controleur der Militaire Administratie te Amersfoort, wonende te Utrecht;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij:

I. in of omstreeks de maand September 1922 te Utrecht, met het oogmerk zichzelven, althans de menage van het Regiment Genietroepen, althans een ander, wederrechtelijk te bevoordeelen, tijdens hij belast was met de administratie eener menage van het Regiment Genietroepen, den administrateur van dat Regiment, althans den Staat der Nederlanden, heeft bewogen tot de afgifte, althans tot het doen afgeven, van driehonderd vijf en vijftig gulden, althans van twee en zestig gulden, althans van eene som gelds, door, toen er ten behoeve dier menage leveranties moesten plaats hebben, met den boekhouder van de N.V. „L.", welke die leveranties zoude doen, af te spreken, althans dezen te verzoeken, de prijsberekening voor die leveranties met 10 % te verhoogen en het bedrag, dat daardoor meer aan de N.V. „L." zou uitbetaald worden dan verschuldigd was, aan hem, appellant, uit te keeren, en door, nadat leveranties als bovenbedoeld door de N.V. „L." hadden plaats gehad tot een verschuldigd bedrag van *f* 293.— en daarvoor bij de menage manschappen van

het Regiment Genietroepen eene rekening was ingekomen, welke volgens door appellant met den boekhouder voormoemd gemaakte afspraak in afwijking van het werkelijk verschuldigde was gesteld op een verschuldigd bedrag van *f* 355.—, aan den kapitein A. K., destijds belast met het toezicht op de voeding van het Regiment Genietroepen, althans op de menage manschappen van dat Regiment, ter kennisneming voor te leggen en ter onderteekening der daaronder gestelde verklaring eene door hem, appellant, gereedgemaakte rekening model No. 111 van de modellen van het Reglement van Administratie bij de Landmacht, betrekking hebbende op meergenoemde leveranties en gebaseerd op de onjuiste prijsopgave als bovenaangegeven, welke rekening annex verklaring luidde als volgt:

Dienst 1922.

Rekening van de N.V. „L.", blikhandel te Utrecht, wegens de navermelde leveringen ten dienste van het Regiment Genietroepen.

Data 1922.	Omschrijving.	Hoeveelheden.	Eenheden.	Bedrag	
				Per eenheid.	Geheel.
September	Koffieketels	5	stuks	15.—	75.—
	Kleine gamellen	40	„	4.50	180.—
	Vetgamellen	40	„	2.50	100.—
	De statuten vormen bijvoegsel No. 15 van de Nederlandsche Staatscourant van 29 Mei 1922 (No. 103).				
				Totaal . . .	*f* 355.—

De ondergeteekende verklaart, dat de in deze vermelde leveringen ten dienste van art. 28 tafelgereedschap noodig waren en naar behooren verricht zijn, en dat de uitgetrokken prijzen billijk en niet hooger zijn dan ter plaatse worden betaald voor dergelijke leveringen.

De Kapitein b. m. d. voeding,
(get.) A. K.

Voldaan ter som van driehonderd vijf en vijftig gulden.

Utrecht, den 10 Oct. 1922.
(get.) N.V. „L."

Gezien en goedgekeurd ter som van driehonderd vijf en vijftig gulden.

De Kolonel,
Commandant van gemeld Regiment,
(get.) M.

en op welke rekening hij, appellant, zijn paraaf had geteekend ten bewijze tegenover den kapitein K., dat hem, appellant, in zijn in

hoofde genoemde kwaliteit bekend was, dat de leveringen, in die rekening genoemd, noodig waren en naar behooren geschied, tegen billijke prijzen, niet hooger dan te Utrecht daarvoor worden betaald, terwijl hij wist, dat zulks niet het geval was, waarop de kapitein K. de onder de rekening gestelde goedkeuringsverklaring heeft onderteekend en de uitbetaling aan de N.V. „L." is gevolgd tot een bedrag van *f* 355.—, terwijl dit bedrag *f* 62.—, althans eene som gelds, grooter was dan hetgeen werkelijk was verschuldigd, hebbende de boekhouder van de N.V. „L." dit te veel uitbetaald bedrag daarna aan appellant uitgekeerd;

althans dat hij destijds aldaar te zamen met de B., boekhouder bij de N.V. „L.", met het oogmerk zichzelven, althans hen beiden, althans de menage van het Regiment Genietroepen, wederrechtelijk te bevoordeelen, door de handelingen bovenomschreven en door hen beiden na onderling gemaakte afspraak in onderling verband gepleegd, den administrateur van het Regiment Genietroepen, althans den Staat der Nederlanden, heeft bewogen tot de afgifte van *f* 355.—, althans van *f* 62.—, althans van eenig geld;

althans dat hij destijds aldaar opzettelijk door de bovenomschreven handelingen, door hem gepleegd in onderling overleg met de B., dezen is behulpzaam geweest, toen de B. met het oogmerk zichzelven althans hem, appellant, althans de menage van het Regiment Genietroepen te bevoordeelen door bovenomschreven door de B. gepleegde handelingen den administrateur van het Regiment Genietroepen, althans den Staat der Nederlanden, heeft bewogen tot de afgifte van *f* 355.—, althans van *f* 62.—, althans van eenig geld; althans dat hij destijds aldaar opzettelijk als geschenk heeft aangenomen *f* 62.—, althans eenig geld, terwijl hij wist, althans heeft begrepen en heeft moeten begrijpen, dat dit geld door misdrijf was verkregen;

II. op of omstreeks 15 September 1923 te Utrecht opzettelijk ongeveer *f* 53.—, althans eene som gelds, als geschenk heeft aangenomen, terwijl hij wist, althans heeft begrepen en heeft moeten begrijpen, dat dit geld door misdrijf was verkregen;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 14 October 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan appellant primair onder I ten laste gelegde, zooals in het vonnis aangegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met zijne schuld daaraan; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „oplichting", en deswege appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie maanden met verlaging tot den stand van soldaat, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 14 November 1923 tot 6 December d.a.v. in mindering zal worden gebracht, terwijl de Krijgsraad appellant heeft vrijgesproken van hetgeen hem primair meer of anders is ten laste gelegd, dan als be-

wezen is aangenomen, zoomede van hetgeen hem sub II is ten laste gelegd;

Overwegende dat appellant heeft verklaard:

dat hij van 1918 tot November 1923 onafgebroken werkzaam is geweest bij den Regimentsstaf van het Regiment Genietroepen te Utrecht en tevens belast was met de administratieve werkzaamheden ten behoeve van den kapitein, belast met de voeding van de manschappen; dat de rekeningen door hem eens per maand werden opgemaakt als rekening model No. 111, zulks na ontvangst van de desbetreffende rekening van den leverancier; dat hij, daar ten behoeve van de menage der manschappen de levering van na te melden goederen noodig was, in 1922 aan de Naamlooze Vennootschap Utrechtsche Metaalwarenfabriek v/h. „L.' prijsopgave heeft gevraagd van koffieketels, kleine gamellen en vetgamellen; dat hij daarna bij de naamlooze vennootschap voornoemd heeft besteld vijf koffieketels, veertig kleine gamellen en veertig vetgamellen, dat, toen de levering had plaats gehad, hij van de naamlooze vennootschap eene rekening ontving, welke overeenstemde met de gedane prijsopgave; dat hij in verband daarmede de rekening model No. 111 heeft opgemaakt tot dit bedrag, *f* 355.—, en hij de rekening, welke hem vertoond wordt en welke gemerkt is als bijlage K, ter teekening heeft voorgelegd aan den kapitein, belast met de voeding; dat die rekening model No. 111 verder op de gewone administratieve wijze is behandeld en dat het hem, appellant, uit zijne betrekking bekend is, dat de naamlooze vennootschap voornoemd het bedrag van *f* 355.— voor de gedane leverantie op eenigerlei wijze van de korps-administratie heeft ontvangen;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. de B., reiziger, wonende te Utrecht;

dat omstreeks het midden van het jaar 1922, toen hij nog in dienst was van de Naamlooze Vennootschap Metaalwarenfabriek v/h. „L.", zich bij hem in de zaak van voornoemde naamlooze vennootschap appellant vervoegde, die hem mededeelde, dat voor de menage der manschappen van het Regiment Genietroepen te Utrecht een zeker aantal gamellen noodig was; dat hij, getuige, boekhouder op het kantoor van voornoemde naamlooze vennootschap was en er geen ander personeel werkzaam was; dat voor bovengenoemde gamellen prijsopgave moest worden verstrekt, waarbij appellant mededeelde, dat bij levering van de gamellen een gedeelte van het bedrag der levering aan hem persoonlijk moest worden uitbetaald; dat, aangezien dit bedrag niet van de *normale* winst kon worden beschikbaar gesteld, door hem aan appellant werd te kennen gegeven en deze goedvond, in elk geval tusschen appellant en hem werd afgesproken, dat de prijzen, die in de prijsopgave zouden worden vermeld, hooger zouden worden gesteld dan de zoogenaamde winkelierspriizen; dat, nadat bedoelde prijsopgave schriftelijk was ingediend, eenigen tijd daarna de levering inderdaad aan de naamlooze vennootschap voornoemd werd op-

gedragen; dat de rekening van de levering werd gezonden aan den kapitein, belast met de voeding; dat deze rekeing door hem was opgemaakt tot een bedrag van *f* 355.—, overeenkomstig de prijsopgave;

dat dit bedrag door hem als boekhouder der naamlooze vennootschap is ontvangen; dat de rekening model No. 111 (bijlage K wordt aan den getuige vertoond) ten bewijze daarvan op 10 October 1922 namens de voornoemde naamlooze vennootschap voor „voldaan" is geteekend; dat hij het bedrag, waarmede die rekening boven de gewone prijzen was verhoogd, aan appellant heeft afgedragen; dat in het hem, getuige, vertoonde kasboek van de voornoemde naamlooze vennootschap door hem op 11 October 1922 voor de in bovengenoemde rekening vermelde leveringen een bedrag is geboekt van *f* 293.— in plaats van *f* 355.—, hetgeen geschiedde opdat de naamlooze vennootschap voornoemd van het hoogere bedrag geen belasting zoude behoeven te betalen; dat hij, getuige, de rekening voor de naamlooze vennootschap heeft opgemaakt tot een bedrag van *f* 355.— in overleg met den Directeur dier naamlooze vennootschap, den heer D. L.

2. D. L.;

dat de B. hem, Directeur der Naamlooze Vennootschap Metaalwarenfabriek v/h „L." te Utrecht, meermalen heeft medegedeeld ten tijde dat de B. boekhouder van die naamlooze vennootschap was. dat aan appellant van de eene of andere rekening van het Regiment Genietroepen te Utrecht een fooi moest worden uitbetaald;

3. A. K., kapitein der Infanterie, gedetacheerd bij het Regiment Genietroepen te Utrecht;

dat, terwijl hij kapitein van de voeding van de soldatenmenage van het Regiment Genietroepen te Utrecht was, appellant aan hem ten behoeve dier menage was toegevoegd tot het verrichten van practische en administratieve werkzaamheden, welke aan het toezicht op de voeding zijn verbonden; dat hij zich herinnert, gezien de hem vertoonde rekening model No. 111 van September 1922, bijlage K, dat omstreeks die maand nieuwe gamellen zijn aangeschaft; dat bovenbedoelde rekening model No. 111 hem ter onderteekening is voorgelegd, waarop door hem op bedoelde rekening zijne handteekening is gesteld; en dat hij, getuige, steeds op grond van de vooraf ingediende prijsopgaven bepaalde, door wien de leverantiën zouden geschieden;

Overwegende dat in het ten processe aanwezige, den appellant vertoonde en voorgehouden kasboek der Naamlooze Vennootschap Utrechtsche Metaalwarenfabriek v/h. „L." over het jaar 1922 onder de ontvangsten staat vermeld d.d. 11 October: „Reg. Genietroepen. Menage Mansch. *f* 293.—";

Overwegende dat de ten processe aanwezige, door appellant opgemaakte rekening model No. 111 een totaal-bedrag van *f* 355.— vermeldt, wegens levering door de Naamlooze Vennootschap voorheen „L." te Utrecht van koffieketels, kleine gamellen en vetgamellen ten dienste van het Regiment Genietroepen in de maand Septem-

ber 1922, en dat daaronder voor dit bedrag door de Naamlooze Vennootschap voor „voldaan" is geteekend;

Overwegende dat door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de eigen erkentenissen van appellant, de beëedigde verklaringen der getuigen, den inhoud bovenvermeld van het kasboek der Naamlooze Vennootschap Utrechtsche Metaalwarenfabriek v/h. „L.", en door den bovenaangehaalden inhoud der rekening model No. 111, wettig en overtuigend is bewezen, zoomede appellant's schuld daaraan:

dat hij omstreeks de maand September 1922 te Utrecht, tijdens hij belast was met de administratie eener menage van het Regiment Genietroepen, toen er ten behoeve dier menage leveranties moesten plaats hebben, met den boekhouder van de Naamlooze Vennootschap „L.", welke die leveranties zoude doen, heeft afgesproken, de prijsberekening van die leveranties te verhoogen en het bedrag, dat daardoor meer aan de Naamlooze Vennootschap „L." zou uitbetaald worden, aan hem, appellant, uit te keeren en dat hij, nadat die leveranties als bovenbedoeld door de Naamlooze Vennootschap „L." hadden plaats gehad en daarvoor bij de menage manschappen van het Regiment Genietroepen eene rekening was ingekomen, welke volgens door appellant met den boekhouder voornoemd gemaakte afspraak was gesteld op een verschuldigd bedrag van *f* 355.—, aan den kapitein A. K., destijds belast met het toezicht op de voeding van het Regiment Genietroepen, ter onderteekening der daaronder gestelde verklaring heeft voorgelegd eene door hem, appellant, gereed gemaakte rekening model No. 111 van de modellen van het Reglement van Administratie bij de Landmacht, betrekking hebbende op meergenoemde leveranties, waarop de kapitein A. K. de onder de rekening gestelde goedkeuringsverklaring heeft onderteekend en de uitbetaling aan de Naamlooze Vennootschap „L." is gevolgd tot een bedrag van *f* 355.—, hebbende de boekhouder van de Naamlooze Vennootschap „L." dit boven eerstbedoeld bedrag daarna aan appellant uitgekeerd;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen appellant onder I primair meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, en dat, nu het primair ten laste gelegde is bewezen verklaard, een onderzoek naar het onder I subsidiair in de eerste, tweede en derde plaats ten laste gelegde overbodig is;

Overwegende dat appellant — ambtenaar — door, tijdens hij belast was met de administratie eener menage van het Regiment Genietroepen, met getuige de B. afspraak te maken betreffende verhooging van de prijzen der leveranties ten dienste van de voeding van het Regiment Genietroepen, in zijne bediening heeft gehandeld in strijd met zijn plicht;

Overwegende dat appellant mitsdien door het aannemen van bovenbedoeld bedrag, wetende dat deze gift hem werd gedaan ten gevolge van vorenstaande afspraak, zich heeft schuldig gemaakt aan

het misdrijf van artikel 363 aanhef en 2o. van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan appellant onder II is ten laste gelegd;

Overwegende dat in verband met het vorenstaande 's Krijgsraads vonnis niet in stand kan blijven en behoort te worden teniet gedaan;

Overwegende dat het Hof den appellant op grond van het door hem begane feit onwaardig acht om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

Gezien de artikelen 2, 6, 25, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 76 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 10, 27, 84, 363 aanhef en 2o. van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, waarvan appèl;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, benevens appellant's schuld daaraan;

Qualificeert dit feit als:

„Als ambtenaar eene gift aannemen, wetende dat zij hem gedaan „wordt ten gevolge van hetgeen door hem, in strijd met zijn plicht, „in zijne bediening is gedaan";

Veroordeelt appellant deswege tot gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Verlaagt hem tot den stand van soldaat (geniesoldaat 2de klasse);

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 14 November 1923 tot 6 December d.a.v. in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen appellant onder I primair meer is ten laste gelegd, dan hierboven bewezen is verklaard, en hetgeen hem onder II is ten laste gelegd, en spreekt hem daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 Februari 1925.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Genl. J. C. H. A. Quack, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Waarnd. Advokaat-Fiskaal: Dr. R. del Campo genaamd Camp.

Raadsman: Dr. H. G. K. Hijmans.

Bij de toepassing van art. 57 lid 2 W. K. moet in het dictum van het vonnis een straf worden uitgesproken, daarna bepale de rechter

op welke wijze de ondergane disciplinaire straf bij de uitvoering van de uitgesproken straf in mindering zal worden gebracht. [1]) *(Zie conclusie Adv.-Fiskaal).*

Het door een meerdere aan een mindere, die op heeterdaad op het plegen van een indisciplinaire handeling betrapt wordt, vragen van diens naam, is een dienstbevel.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 28 November 1924 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 4 November 1924 gewezen in de zaak tegen E., oud 22 jaar, geboren te Stockum (Duitschland), gewoon dienstplichtig-soldaat bij het 5de Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon,

Welke Advocaat-Fiskaal, verzocht en bij beschikking van 16 December 1924 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden E., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot teniet-doening van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft het dictum, met uitzondering van de qualificatie, welke juist is, en dat de gedaagde alsnog bij sententie van den Hove zal worden veroordeeld tot vier dagen gevangenisstraf, met bepaling dat de vier dagen streng arrest, aan den gedaagde als krijgstuchtelijke straf op 23 Augustus 1924 opgelegd en door den gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak ondergaan, bij de uitvoering dier gevangenisstraf geheel in mindering zullen worden gebracht, met instandhouding van het beroepen vonnis voor al het overige,

alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemden E., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage, het vonnis a quo ten aanzien van het dictum te vernietigen en te verstaan, dat gedaagde ter verdere behandeling zal worden verwezen naar den bevoegden commandeerende-officier.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, en gezien de stukken van het geding;

---

[1]) In de sententie wordt zulks niet met zooveel woorden gezegd, maar, zijn wij wel ingelicht, dan is dit de bedoeling van de overweging aan de beteekenis van art. 57, lid 2 W. K. gewijd. Red. M. R. T.

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch heeft terechtgestaan ter zake, dat hij op of omstreeks 20 Augustus 1924 in de omgeving van den weg Amersfoort—Maarn, nadat zijn meerdere, de cadet-sergeant W. hem gelast had zijn naam op te geven, welken die meerdere gevraagd had omdat hij hem op heeterdaad betrapte op het plegen van eene indisciplinaire handeling, heeft geweigerd, althans opzettelijk nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 4 November 1924 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan gedaagde ten laste gelegde — met dien verstande als in het vonnis aangegeven — wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagde's schuld daaraan, het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid",

en de reeds ondergane disciplinaire straf eene voldoende bestraffing van het bewezen verklaarde strafbare feit heeft verklaard; [1])

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring, op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis aangewezen, te recht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte niet tot een ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid, terwijl de qualificatie op de Wet is gegrond en derhalve het vonnis in zooverre moet worden bevestigd;

Overwegende dat echter de Krijgsraad, door de reeds ondergane disciplinaire straf van vier dagen streng arrest, aan gedaagde ter zake van het ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit opgelegd, als eene voldoende bestraffing van dat feit te verklaren, aan het 2de lid van artikel 57 der Wet op de Krijgstucht eene beteekenis heeft gegeven, die daaraan niet kan worden toegekend, en zijn vonnis mitsdien in zooverre niet in stand kan blijven;

Overwegende dat, alle omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd, in aanmerking genomen, dat met eene gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen behoort te worden geboet;

Overwegende dat, nu daartoe termen aanwezig zijn, inzonderheid het militair belang zich daartegen niet verzet, het Hof met betrek-

---

1) In het vonnis van den Krijgsraad komt geen strafoplegging voor. Na de overweging betreffende de schuldigverklaring komen de volgende overwegingen:

„O, dat blijkens het uittreksel-straflijst beklaagde reeds ter zake van voor„meld feit krijgstuchtelijk is gestraft met vier dagen streng arrest;

„O. dat — nu beklaagde in verband met voormeld feit reeds twee maanden „langer in dienst gehouden is —de Krijgsraad van oordeel is, dat dit feit „voldoende is bestraft met de door beklaagde ondergane disciplinaire straf „hierboven genoemd;"

terwijl het dictum luidt:

„Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig „is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

„Qualificeert het als „opzettelijke ongehoorzaamheid;

„Verklaart de reeds ondergane disciplinaire straf eene voldoende bestraf„fing van het bewezen verklaarde strafbare feit." Red. M. R. T.

king tot gedaagde wenscht gebruik te maken van de bevoegdheid. bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 14a en volgende van het Wetboek van Strafrecht, 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis, door den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch op 4 November 1924 ten laste van gedaagde gewezen, voorzoover daarbij de reeds ondergane disciplinaire straf eene voldoende bestraffing van het bewezen verklaarde strafbare feit is verklaard;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Veroordeelt gedaagde, ter zake als in het vonnis aangegeven is, tot gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen;

Beveelt evenwel, dat deze gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op één jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no. 1 der Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nos. 2—6 dier wet;

Ontzegt allen anderen eisch.

Het Hof baseert zijne meening omtrent het 2e lid van art. 57 W. K., blijkbaar op de wordingsgeschiedenis van deze alinea, die, bij nota van wijziging in de wet gebracht, diende om op eenvoudige wijze de bedoeling van een amendement van Raalte-de Ridder weer te geven en de zaak tevens meer algemeen te regelen. Bedoeld amendement was geheel overeenkomstig art. 27 Sr. geredigeerd en schiep de mogelijkheid, dat bij rechterlijke uitspraak kon worden bepaald, dat een disciplinaire arreststraf bij de uitvoering *van de op te leggen gevangenisstraf, militaire detentie of hechtenis in mindering zou worden gebracht (Zie v. d. Hoeven III, bladz. 352).*

Hierlegenover ware te stellen dat het woord „bepalen" duidt op een in overweging nemen van de disciplinaire straf bij het vaststellen *der straf en* niet *bij het omschrijven van de wijze waarop de straf zal worden ten uitvoergelegd.*

Ten slotte mag nog worden opgemerkt dat het vonnis van den Krijgsraad in overeenstemming is met de meening van den Heer J. J. C. van Dijk, zooals die is neergelegd in zijne bekende toelichting op het Wetboek van Mil. Strafr. en Wet op de Krijgstucht, waar wij ad art. 57 W.K. lezen: „Zelfs zal het mogelijk zijn, dat de reeds ondergane disciplinaire straf bij het rechterlijk vonnis als voldoende bestraffing van het strafbare feit wordt aangemerkt" (2e druk bladz. 204). Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 6 Februari 1925.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Gen. J. C. H. A. Quack, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Het onwaarheid spreken voor een commissie van onderzoek is strafbaar ingevolge art. 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht.

Klagers verweer, berustende op het zich niet meer herinneren van bepaalde feiten, wordt door het H. M. G. verworpen.

Ongegrondverklaring van het beklag. Wijziging van de strafreden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 10 Januari 1925, van den timmerman-majoor Z., dienende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant der Marine te Willemsoord ingebracht over de hem op 3 December 1924 door zijn Commandant opgelegde straf van twee dagen verzwaard arrest met waarneming van dienst, en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Voor eene commissie van onderzoek onwaarheid gesproken.";

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden, waaronder de op 8 Januari 1925 door den Commandant der Marine te Willemsoord genomen beslissing, waarbij het beklag ongegrond is verklaard, de omschrijving der strafreden is gewijzigd in:

„Voor eene commissie, die een onderzoek instelde naar de wijze, „waarop hij zich in een spoorwegcoupé zou hebben uitgelaten in ver„band met eene te 's-Gravenhage plaats gehad hebbende demonstra„tie, verklaard dat hij zich niet kon herinneren op 25 October j.l. in „bedoelde spoorwegcoupé te hebben gereisd met den in uniform ge„kleeden sergeant der mariniers P., welken onderofficier hij kende; in „zijne verklaring volhard, toen hij bovendien voor de commissie met „dezen sergeant werd geconfronteerd, zulks terwijl hem bekend was „gesteld, dat vaststaat dat die sergeant tegenover hem gezeten heeft „in de coupé en zich in het door hem genoemde gesprek heeft ge„mengd en andere in uniform gekleede reizigers niet aanwezig wa„ren, en als zoodanig dus eene voor een hoofdonderofficier zeer laak„bare handeling gepleegd.",

en de opgelegde straf is gehandhaafd;

Gehoord klager en als getuigen onder eede: J., ambtenaar bij de Stedelijke Lichtfabrieken te Leiden, wonende aldaar, en P., sergeant der mariniers, dienende aan boord van Hr. Ms. „Gelderland";

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat de sergeant der mariniers P. ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard:

dat hij op 25 October 1924, des avonds met den trein van omstreeks 8 uur uit 's-Gravenhage in de richting van Haarlem reizende, in eene spoorwegcoupé heeft gezeten schuin tegenover klager, dien hij tevoren reeds eenige malen in Helder had gezien en dus van aanzien kende;

dat zich ook eenige burgers in die coupé bevonden en één hunner tot Leiden tusschen hem, getuige, en klager gestaan heeft;

dat na Leiden getuige en klager, zonder dat hun uitzicht werd belemmerd, schuin tegenover elkander hebben gezeten;

dat hij, getuige, den klager met de burgers een gesprek heeft hooren voeren over het organisatieleven bij de Marine en hij zich een oogenblik in dit gesprek heeft gemengd;

dat hij zich niet kan herinneren, of hij zich daarbij rechtstreeks tot klager heeft gewend, doch er wel van overtuigd is, dat klager hem, getuige, dien avond in de spoorwegcoupé heeft gezien;

Overwegende dat getuige J. ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard:

dat hij op 25 October 1924 te omstreeks 8.15 n.m. in eene spoorwegcoupé der 3de klasse van den Haag naar Leiden is gereisd;

dat in diezelfde coupé ook hadden plaats genomen een sergeant der mariniers en een timmerman-majoor der Marine, beiden in uniform, en eenige reizigers in burgerkleeding;

dat hij op een hoekplaats zat en achteruit reed, dat naast hem een burger zat en naast dien burger de timmerman-majoor, tegenover wien op de andere bank — dus vóóruit rijdende — de sergeant der mariniers zat;

dat aan het tusschen de reizigers gevoerde gesprek, hetwelk liep over de op dien dag te 's-Gravenhage gehouden demonstratie tegen de salarisvermindering en over de organisatie van het mindere marinepersoneel, ook door den timmerman-majoor werd deelgenomen;

dat deze naar zijn, getuige's, meening een oogenblik te ver ging in zijne beweringen;

dat hij, getuige, daarom zich in het gesprek heeft gemengd, waarop ook de sergeant der mariniers eene opmerking maakte;

dat hij, getuige, te Leiden den trein heeft verlaten;

Overwegende dat klager heeft opgegeven, dat hij op 25 November 1924 is verschenen voor de door den Commandant der Marine te Willemsoord benoemde commissie, welke een onderzoek zoude instellen naar aanleiding van eene gedane bewering, dat klager zich op 25 October 1924 te omstreeks 8 uur n.m., in den trein tusschen

den Haag en Leiden op eene ongeoorloofde wijze zoude hebben uitgelaten in verband met de op dien dag in den Haag gehouden demonstratie tegen de salarisvermindering;

dat hij desgevraagd voor de commissie heeft verklaard, dat hij zich wel herinnert in dien trein te hebben gezeten en te hebben gesproken over organisatie in het algemeen en over de kracht der massa; dat het zeer wel mogelijk is dat hij in den avond van 25 October 1924 van 's-Gravenhage naar Haarlem met den sergeant P. heeft gereisd, doch dat hij zich dit samenreizen niet herinnert;

dat hij aldus voor de commissie heeft verklaard, omdat hij zich bij het verhoor op 25 November 1924, evenmin als thans (ter terechtzitting van het Hof) kon of kan herinneren, op 25 October 1924 op voormeld uur in den trein 's-Gravenhage—Haarlem met den sergeant P. te hebben gereisd;

Overwegende dat naar 's Hofs oordeel op grond van de voormelde beëedigde getuigenverklaringen vaststaat, dat klager op 25 October 1924 met den sergeant P. in dezelfde spoorwegcoupé heeft gereisd van 's-Gravenhage tot Haarlem;

Overwegende dat het aan het Hof, na klager en de getuigen te hebben gehoord, onaannemelijk voorkomt, dat klager zich dit één maand later niet zou hebben kunnen herinneren, en zijne bewering in dien zin daarom als onwaar wordt verworpen;

Overwegende dat het klager's plicht was, de hem in den dienst door de commissie van onderzoek gestelde vraag naar waarheid te beantwoorden;

dat hij door, in stede daarvan, onwaarheid te spreken en dus het onderzoek te bemoeilijken, zich aan een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 No. 1 der Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving heeft schuldig gemaakt;

Overwegende dat de aan klager opgelegde straf niet te zwaar is, doch de strafreden, zooals die in de door den Commandant der Marine te Willemsoord genomen beslissing is geformuleerd, het wezen van het strafbaar feit niet voldoende doet uitkomen en daarom wijziging behoeft;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigt de strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Voor eene commissie van onderzoek naar de wijze, waarop hij „zich op 25 October in eene spoorwegcoupé zou hebben uitgelaten „in verband met eene dien dag te 's-Gravenhage plaats gehad heb„bende demonstratie tegen salarisvermindering, het onderzoek be„moeilijkt door onwaarheid te spreken.";

Bepaalt, dat deze gewijzigde strafreden in klagers conduiteboekje en in het strafregister zal worden ingeschreven in plaats van die, ge-

steld in de door den Commandant der Marine te Willemsoord genomen beslissing;

Bepaalt voorts, dat van deze 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan den strafoplegger, een aan den Commandant der Marine te Willemsoord, een aan den Advocaat-Fiskaal en een aan den Minister van Marine.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 3 April 1925.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: L^{t}.-Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Schout-bij-Nacht J. H. O. Graaf van den Bosch, Kapitein ter Zee B. Schreuders en plaatsvervangend-lid Dr. J. Donner.

Indien de rechter een zaak, op grond van art. 58, eerste lid, W. K., naar den commandeerende-officier verwijst, blijft de beantwoording der vraag of er eene krijgstuchtelijke overtreding is gepleegd en of ter zake eene disciplinaire correctie behoort plaats te hebben, geheel aan den commandeerende-officier overgelaten.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 13 Maart 1925, van den timmerman-majoor M. J. A. Z., dienende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant der Marine te Willemsoord ingebracht over de hem op 17 Februari 1925 door zijn Commandant, den Kapitein-ter-zee T. A. H., opgelegde straf van vier dagen streng arrest, en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„In ongepaste termen geweigerd, de tweemaal gegeven order van „zijn meerdere om bij dezen te komen op te volgen, zich daarbij op „het onjuiste standpunt plaatsend, dat de order niet in verband zou „staan tot den dienst, hetgeen niet te zijner beoordeeling is, omdat „niet hij, doch de meerdere aansprakelijk is voor de wettigheid van „het gegeven bevel, hem bovendien niet bekend kon zijn wat aan„leiding gaf tot de order, hetgeen hij hoogstens kon vermoeden, en „artikel 71 van de Wet op de Krijgstucht en artikel 13 van het Re„glement betreffende de krijgstucht den weg aangeven, hoe hij in „dit geval had moeten handelen."

bij welke beslissing door den Commandant der Marine te Willemsoord het beklag zoodanig ongegrond en lichtvaardig is verklaard,

dat het niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven, aan klager op grond hiervan de straf van één dag streng arrest is opgelegd, terwijl voorts de omschrijving der strafreden is aangevuld door achter de woorden „en artikel 13 van het „Reglement betreffende de Krijgstucht" te doen volgen: „in verband met artikel 12 (3) van dat Reglement";

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarachieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat, toen klager op den 25sten September 1924 op een vlot naast het Wachtschip te Willemsoord werkzaamheden verrichtte aan een vlet, een oppasser van de officieren bij hem is gekomen om namens den Luitenant-ter-zee J. te vragen, bij dezen te komen om een kist te openen;

dat klager dezen oppasser heeft geantwoord, geen tijd te hebben omdat hij spoedwerk had;

dat de oppasser dit antwoord aan genoemden Luitenant-ter-zee heeft overgebracht, die daarop, in uniform gekleed, persoonlijk gekomen is en, staande op de loopplank, hem heeft toegeroepen: „Majoor, kom eens hier!";

dat hij toen niet gekomen is;

dat de heer J. zijn vraag heeft herhaald, zeggende: „Nu is het liggen wat leit en kom onmiddellijk hier!";

dat klager hierop, zonder van het vlot te gaan, ten aanhoore van andere schepelingen heeft geantwoord: „Mag ik U er op wijzen, dat „ik bezig ben aan de uitvoering van een spoedorder van den Eersten „Officier; de Overste is mijn chef en met U heb ik dus op 't oogen„blik niets uit te staan!", althans woorden van gelijke strekking heeft geuit;

dat hij niet naar den heer J. is gegaan, doch doorgegaan is met zijne werkzaamheden;

Overwegende dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd, dat hij inderdaad meende niet verplicht te zijn bij den hem aanroependen officier te komen; dat hij niet inziet, dat het bezigen van woorden als: „Met U heb ik dus op 't oogenblik niets uit te staan!" tegenover een meerdere in rang ongepast is, en verder, dat hij meent niet krijgstuchtelijk strafbaar te zijn nu de Zeekrijgsraad te Willemsoord hem bij vonnis van 10 December 1924 „niet strafbaar" heeft verklaard en heeft vrijgesproken;

Overwegende dat het klager's plicht was, overeenkomstig het persoonlijk tweemaal gedaan verzoek van den Luitenant-ter-zee J. naar dezen officier te gaan, niet alleen omdat de mogelijkheid bestond dat deze officier aan hem, klager, eenige order wilde geven, doch ook

omdat de militaire vormen zulks eischen van iemand van klager's rang tegenover zijn meerdere;

dat klager echter, in stede van aldus blijk te geven van een behoorlijk besef van ondergeschiktheid aan- en eerbied voor zijn meerdere, een antwoord heeft gegeven dat reeds op zichzelf in strijd was met de eischen der krijgstucht en waardoor de ongepastheid der weigering des te sterker tot uiting komt;

Overwegende dat klager voor deze beide krijgstuchtelijke vergrijpen terecht is gestraft en de opgelegde straf van vier dagen streng arrest niet te zwaar is;

Overwegende dat de strafreden, als bevattende allerlei wat minder ter zake dienende is, niet in stand kan blijven en deze behoort te luiden, zooals hierna zal worden aangegeven;

Overwegende dat ter motiveering der bij beslissing van den Commandant der Marine te Willemsoord aan klager ter zake van onredelijk beklag opgelegde straf in de Beschikking van dezen Commandant is aangevoerd, dat de Krijgsraad en, door de approbatie van het vonnis, ook het Hoog Militair Gerechtshof, door de uitgesproken verwijzing der zaak naar den Commandeerende-Officier reeds te kennen hebben gegeven, dat klager's handelingen een krijgstuchtelijk vergrijp opleveren;

Overwegende te dien aanzien, dat 's Krijgsraad vonnis terecht geheel aan het inzicht en aan de verantwoordelijkheid van den Commandeerende-Officier heeft overgelaten de beantwoording der vraag, of alsnog eene krijgstuchtelijke correctie zoude worden toegepast, [1]) en dat derhalve, — in het midden nu gelaten de vraag, of het aannemelijk is dat klager 's Krijgsraads vonnis in de tegen hem gevoerde strafzaak heeft misverstaan in dien zien, dat hij zich daardoor óók voor eene krijgstuchtelijke correctie gevrijwaard heeft geacht, — klager door zich te beklagen bij de hoogere militaire autoriteit zich niet heeft schuldig gemaakt aan oneerbiedigheid ten aanzien van de beslissing van den Militairen Rechter, zoodat de straf van één dag streng arrest, hem opgelegd door den Commandant der Marine te Willemsoord, met de daarbij behoorende strafreden niet in stand kan blijven;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Doet teniet de beslissing, door den Commandant der Marine te Willemsoord op het beklag genomen, alsmede de strafreden, behoorende bij de straf, aan klager op 17 Februari 1925 opgelegd door

---

1) Na te hebben overwogen dat „beklaagde's ten processe gebleken gedraging het, overeenkomstig art 58 W. K., gewenscht maken de processtukken te stellen in handen van den Commandeerenden Officier ter beoordeeling of beklaagde alsnog krijgstuchtelijk behoort te worden gecorrigeerd", verwees de Krijgsraad de zaak naar den Commandeerenden Officier ter beoordeeling of beklaagde's handelingen alsnog krijgstuchtelijke bestraffing verdienen. Red. M. R. T.

den Commandant van Hr. Ms. Wachtschip te Willemosord, den Kapitein-ter-zee T. A. H.;

Bepaalt, dat de strafreden zal luiden:

„Geweigerd, en bovendien nog in ongepaste termen, bij een meer-
„dere te komen, hoewel deze hem prsoonlijk tot tweemaal toe ge-
„roepen had";

Handhaaft de opgelegde straf van vier dagen streng arrest;

Gelast, dat de vorenstaande strafreden in klager's conduiteboekje en in het strafregister van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord zal worden ingeschreven in plaats van de strafreden, waarover beklag;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan den strafoplegger, een aan den Commandant der Marine te Willemsoord, een aan den Advocaat-Fiskaal en een aan den Minister van Marine.

De overweging van den Commandant der Marine te Willemsoord, betreffende de oplegging der straf wegens oneerbiedig klagen, luidde als volgt:

„Overwegende dat, nu het Hoog Militair Gerechtshof in hoogste „instantie beslist heeft, dat klagers optreden tegen den luitenant ter „zee J. een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, en dat, nu de omschrij-„ving der strafreden, behoudens dat artikel 12 (3) Reglement van „Krijgstucht er in aangehaald behoort te worden, met juistheid ge-„steld is, terwijl ook de opgelegde straf in goede verhouding staat „tot den ernst van het gepleegde feit, het door klager doen van be-„klag niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden „toegeschreven en hem deswege eene disciplinaire straf moet worden „opgelegd".

Kennelijk is bedoelde Vlootvoogd van meening geweest dat over het onkrijgstuchtelijke karakter van de gedraging door de rechterlijke uitspraak, waarbij de zaak naar den C. O. werd verwezen, voor goed was beslist. De woorden van art. 58 W.K. „Wanneer de mili-„taire rechter. . . . bevindt, dat het feit een krijgstuchtelijk ver-„grijp. . . . oplevert. . . ." geven tot die meening inderdaad wel aanleiding. Het Hof stelt zich echter blijkbaar — geheel duidelijk komt dit punt in de desbetreffende overweging niet tot uiting — op een ander standpunt, dat van de volkomen vrijheid van den eventueelen strafoplegger en wij zouden ons, waar wij de beteekenis van het eerste lid zouden willen bepalen, mede door de tegenstelling die het vormt met het tweede lid, bij dat standpunt willen aansluiten. Maar zelfs al zou, na het vonnis, het onkrijgstuchtelijk karakter van de gedraging ook voor den C. O. behooren vast te staan, dan volgt daaruit nog niet dat een klacht over het feit der disciplinaire bestraffing steeds onredelijk moet zijn, immers er zijn ook onkrijgstuchtelijke gedragingen die niet behoeven te worden gestraft. (Men zie voor een voorbeeld M. R. T. XVIII bladz. 627).

Dat de motiveering in de beslissing van den Vlootvoogd minder juist is, onderschrijven wij dan ook, maar wij zouden meenen, dat de

uitspraak van het Hof, in de laatste overweging, „dat klager zich „niet heeft schuldig gemaakt aan oneerbiedigheid ten aanzien van „de beslissing van den **militairen rechter",** *evenmin een afdoende motiveering is voor het doen vervallen van de wegens oneerbiedigheid ten aanzien van de beslissing van den Commandant van het Wachtschip te Willemsoord opgelegde straf.*

Wij lezen de hierboven aangehaalde overweging uit de beschikking van den Commandant der Marine zóó, dat daarin drie redenen worden opgenoemd die — in onderling verband — de verregaande oneerbiedigheid van klager ten aanzien van de beslissing van den C. O. van bedoeld Wachtschip aantoonen.

Twee dier redenen worden ingeleid met „nu" en één met „terwijl". Naar de meening van het Hof vervalt één dier redenen, maar dat neemt niet weg, dat de beide andere, al of niet gecombineerd met nieuwe, door het Hof te berde te brengen redenen, die oneerbiedigheid hadden kunnen blijven bewijzen. Of zij dit al of niet deden was te overwegen, maar die overweging had moeten voeren tot de slotsom: klager is in eerbied tegenover den Commandant van het Wachtschip te Willemsoord al of niet te kort geschoten en dit was dan de grond geworden voor de handhaving of het doen vervallen van de door den Commandant der marine opgelegde straf. Oneerbiedigheid ten aanzien van de beslissing van den militairen rechter was niet in het geding.

De inzender die zoo vriendelijk was onze aandacht op bovenstaande beschikking te vestigen en dien wij inzage verstrekten van hetgeen wij hierboven opmerkten, verzocht ons zijne meening, die eenigszins van de onze afwijkt, hieronder eveneens bekend te mogen maken.

Hij schrijft ons:

Hooggeachte Redactie,

Ik moge hieronder aanteekenen, dat naar mijne bescheiden meening het laatste gedeelte van Uw vorenstaand betoog in tweëerlei opzicht minder juist is.

In de eerste plaats kan ik Uw stelling, dat oneerbiedigheid ten aanzien van de beslissing van den militairen rechter i. c. niet in het geding was omdat het hier uitsluitend om de verregaande oneerbiedigheid tegenover den Commandant van Hr. Ms. Wachtschip ging, geenszins onderschrijven.

Waar noch van oneerbiedigheid bij het onderzoek noch van oneerbiedigheid in den vorm van het beklag gebleken is, kan i. c. naar mijne meening van oneerbiedigheid tegenover den Commandant van Hr. Ms. Wachtschip geen sprake zijn. Doch zonder dat de eerbied jegens een bepaald persoon wordt verzaakt kan een „extra" straf noodig zijn, n.l. indien het ingediende beklag in wezen onredelijk was (vgl. art. 30, 3e lid van het Regl. betr. de krijgstucht). In wezen onredelijk inderdaad is het als militair bij zijn Commandant

opkomen tegen een uitspraak van het opperste College op het gebied van straf- en tuchtrecht; blijkens de in Uw onderschrift aangehaalde overweging van den Commandant der Marine was zulks eveneens de leidende gedachte bij de beslissing van deze autoriteit.

Het Hof had derhalve te beslissen of de aan de rechterlijke uitspraak gegeven uitlegging juist was.

In een tweede opzicht kan ik evenmin Uw betoog volgen.

Naar Uwe meening bestaat de mogelijkheid dat de twee navolgende gedeelten der overweging van den Commandant der Marine tezamen voldoende gronden voor een „extra" straf opleverden:

1) (nu) de omschrijving der strafreden met juistheid gesteld (is),

2) (terwijl ook) de opgelegde straf in goede verhouding (staat) tot den ernst van het gepleegde feit.

Het Hof zoude derhalve bij de beantwoording der vraag of klager een „extra" straf verdient, ook aan dit gedeelte van de vorenbedoelde overweging aandacht moeten geschonken hebben.

Nog daargelaten, dat mij deze opvatting voor de zich beklagende militairen weinig lankmoedig voorkomt en de doorvoering ervan vele gestraften zou kunnen weerhouden van het indienen van een beklag waardoor aan het beklagrecht een groot deel van zijn waarde zou worden ontnomen, meen ik tegen Uw standpunt te mogen aanvoeren dat het gecombineerd aanwezig zijn der punten 1) en 2) in verband met de redactie daarvan hoogstens kan leiden tot „onge-„grondverklaring van het beklag met handhaving van straf en straf-„reden."

Onredelijk kan zijn b.v. een beklag dat wordt ingebracht tegen een reeds te „slappe" strafreden en tegen een straf die „eerder te licht dan te zwaar" was, doch de Vlootvoogd heeft aan dezen klager in dit opzicht geen onredelijkheid verweten.

Trouwens zulks was ook niet mogelijk omdat klager's verweer hierop neerkwam, dat het door hem gepleegde feit bij rechterlijke uitspraak niet strafbaar was verklaard en hij mitsdien vermeende ten onrechte te zijn gestraft. (Het onderscheid tusschen strafbaarheid in strafrechtelijken- en in krijgstuchtelijken zin was aan klager namelijk ontgaan).

Het is dan ook m.i. logisch dat men in de overweging, die een ontkennende beantwoording der vraag of klager's beklag in wezen onredelijk was bevat, deze twee punten niet aantreft en men deze ziet behandeld bij de beschouwingen over de aanvankelijk opgelegde straf en strafreden, dus elders in 's Hofs eindbeslissing.

Met beleefden dank enz. *Spr.*

De inzender heeft ons niet overtuigd, doch wij laten hem gaarne het laatste woord. *Red. M. R. T.*

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 30 September 1924.

(1924. D. No. 50; I. No. 14).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Artt. 126 en 150 der Pensioenwet 1922, Stbl. No. 240.
Is bovengenoemd art. 150, 1ste lid **alleen** *van toepassing op den ambtenaar, die op 1 Juli 1922 een pensioensgrondslag had* **hooger** *dan zijn wedde? Pensioenraad: neen. C. R. v. B.* **niet beslist.**
Indien een administratieve autoriteit eenmaal bij besluit een pensioensgrondslag, met ingang van een bepaald tijdstip, heeft vastgesteld, is die autoriteit niet bevoegd dat besluit weer in te trekken en met ingang van datzelfde tijdstip een anderen pensioensgrondslag vast te stellen.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake X. te Z., klager, niet verschenen,

tegen

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde;
Wat aangaat de feiten van het twistgeding:
Overwegende dat klager, leeraar aan de Koninklijke School van Kunst, Techniek en Ambacht te A., zijnde een instelling van die gemeente, sedert 1 Mei 1922 als zoodanig een jaarwedde genoot van *f* 5980 en dat Burgemeester en Wethouders dier gemeente hierna aan te duiden als „B. en W.") bij besluit van 22 Februari 1923 met ingang van 1 Mei 1922 zijn pensioensgrondslag hebben vastgesteld op *f* 5980;

Overwegende dat klagers jaarwedde voorts de volgende veranderingen heeft ondergaan:

op 16 Juli 1922 bepaald op f 5170;
„ 1 September 1922 bepaald op „ 5440;
„ 1 Januari 1923 „ „ „ 4630;
„ 1 September 1923 „ „ „ 5370;
„ 1 October 1923 „ „ „ 5060;

Overwegende dat B. en W. bij besluit van 16 October 1922 met ingang van 16 Juli 1922 en 1 September 1922 klagers pensioensgrondslag hebben vastgesteld op respectievelijk f 5170 en f 5440, zijnde het bedrag zijner wedde op ieder dezer beide tijdstippen;

Overwegende dat B. en W. bij nader besluit van 8 October 1923, gelet op art. 34, juncto art. 150 der Pensioenwet 1922, met intrekking van hun voormeld besluit van 16 October 1922, met ingang van 16 Juli 1922, 1 September 1922, 1 Januari 1923, 1 September 1923 en 1 October 1923 klagers pensioensgrondslag hebben bevestigd op f 5980 (bedrag van den pensioensgrondslag op 1 Juli 1922);

Overwegende dat klager aan den Pensioenraad een tegen dit nadere besluit gericht bezwaarschrift heeft ingediend, waarin hij aanvoert:

„dat hij van meening is, dat de bevestiging van zijn grondslag op f 5980 ten onrechte heeft plaats gehad, aangezien z.i. de bepaling van art. 150, 1ste lid der Pensioenwet alleen van toepassing is op de ambtenaren, die op 1 Juli 1922 een grondslag hadden *hooger* dan hun wedde:

dat de wijziging, die genoemd artikel heeft ondergaan, bij de wet van 30 Juni 1923 (Stbl. No. 307) hem in die meening versterkt, aangezien in de aanvulling slechts sprake is van eene verklaring, waarbij „herstel" van den grondslag op het bedrag der wedde kan worden verzocht;

dat hij de verklaring, in het gewijzigde art. 150, 1ste lid, bedoeld, niet heeft afgelegd;

Redenen, waarom hij zich ingevolge art. 125, in verband met art. 126 der Pensioenwet 1922 tot Uwen Raad wendt met beleefd verzoek zijn pensioensgrondslag in bovengenoemde betrekking te willen vaststellen op het bedrag zijner jaarwedde";

Overwegende dat de Pensioenraad, bij beslissing van 10 April 1924 op dit bezwaarschrift beschikkende, aan klager heeft medegedeeld, dat geen termen aanwezig zijn om wijziging te brengen in de voor hem vastgestelde pensioensgrondslagen, zulks in hoofdzaak op deze overwegingen:

dat de jaarwedde en de pensioensgrondslag met ingang van 1 Mei 1922 op f 5980 zijn vastgesteld;

dat belanghebbende niet vóór 1 October 1923 het verlangen, bedoeld in art. 150, eerste lid der Pensioenwet 1922, heeft te kennen gegeven;

Overwegende dat klager, van deze beslissing van den Pensioen-

raad in beroep gekomen, bij klaagschrift dezen Raad verzoekt, zijn pensioensgrondslag in bovengenoemde betrekking alsnog te willen vaststellen op het bedrag zijner wedde, zulks op de reeds in zijn bezwaarschrift aangevoerde gronden;

Overwegende dat de Pensioenraad bij contra-memorie het volgende aanvoert:

De meenig van appellant dat artikel 150, eerste lid der Pensioenwet van toepassing is alleen ten opzichte van de ambtenaren, die op 1 Juli 1922 een pensioensgrondslag hadden hooger dan hunne wedde is niet juist. Het artikel bepaalt dat in het algemeen voor de op 1 Juli 1922 in dienst zijnde ambtenaren, dus ook voor hen wier pensioensgrondslag op dat tijdstip gelijk was aan hunne wedde, de pensioensgrondslag niet daalt beneden het bedrag waarover vóór dat tijdstip voor pensioen werd bijgedragen. Aan laatstgenoemden, niet minder dan aan eerstgenoemden moet onder vigueur der nieuwe Pensioenwet zijn gewaarborgd het behoud van uitzicht op pensioen, berekend volgens de vroegere pensioensbepalingen over den grondslag, waarover zij onder de werking van die bepalingen hebben gecontribueerd;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat B. en W., zijnde het ingevolge art. 34, 1 der Pensioenwet 1922 daartoe bevoegde overheidsorgaan, bij besluit van 16 October 1922 klagers pensioensgrondslag met ingang van 16 Juli 1922 en 1 September 1922 hebben vastgesteld;

Overwegende dat in het algemeen de beslissing eener administratieve autoriteit niet gezegd kan worden tusschen die autoriteit en den bij het besluit betrokken particulier onveranderlijk recht te scheppen en dus in het algemeen aan zoodanige autoriteit niet het recht kan worden ontzegd om haar besluit in te trekken en door een ander te vervangen, al is wellicht haar bevoegdheid om aan het nieuwe besluit terugwerkende kracht te verleenen, hetzij in het algemeen, hetzij in bepaalde gevallen betwistbaar;

Overwegende dat op dien regel echter uitzonderingen bestaan, bepaaldelijk in die gevallen, waar het oordeel over de juistheid van eenig besluit is opgedragen aan een andere administratieve autoriteit, hetgeen ten aanzien van de vaststelling der pensioensgrondslagen is geschied door de bepalingen der artikelen 125 en 126, 2 der Pensioenwet 1922, waar aan den Pensioenraad de bevoegdheid is toegekend om hetzij naar aanleiding van een bij dien Raad ingebracht bezwaar hetzij ambtshalve een vastgestelden pensioensgrondslag te wijzigen;

Overwegende dat deze regeling uitsluit de bevoegdheid van het orgaan, bij welks besluit een pensioensgrondslag is vastgesteld, om daarin bij nader besluit verandering te brengen;

Overwegende dat dus B. en W. bij hun besluit van 8 October 1923 in strijd met de wet klagers pensioensgrondslagen met ingang van 16 Juli 1922 en 1 September 1922 hebben vastgesteld op andere

bedragen, dan waarop deze bij hun besluit van 16 October 1922 waren bepaald;

Overwegende dat hun nader besluit dus in zoover moet worden vernietigd en dat, waar klager tegen het eerste besluit geen bezwaar heeft ingebracht en de Pensioenraad ook ambtshalve daarvan niet is afgeweken, dit besluit nog steeds van kracht is;

Overwegende dat dus sedert 1 Juli 1922 en tot 1 Januari 1923, zijnde de eerste datum na 1 September 1922, waarop het bedrag van klagers wedde is gewijzigd, voor hem steeds heeft gegolden een pensioensgrondslag gelijk aan zijn jaarwedde, ook nadat deze verlaagd was beneden haar bedrag op 1 Juli 1922, met het gevolg dat ook voor latere tijdvakken te zijnen aanzien art. 150 der Pensioenwet geen toepassing meer kan vinden;

Overwegende dat hieruit verder volgt, dat ook voor de tijdvakken, ingaande 1 Januari 1923, 1 September 1923 en 1 October 1923 bij het besluit van 8 October 1923 ten onrechte klagers pensioensgrondslag is bevestigd op f 5980, moetende voor elk dezer tijdvakken de pensioensgrondslag worden vastgesteld op het bedrag der jaarwedde;

Recht doende in Naam der Koningin!

Vernietigt zoowel de beslissing van den Pensioenraad van 10 April 1924, waartegen klagers beroep, als het besluit van Burgemeester en Wethouders van A. van 8 October 1923, waartegen zijn bezwaar is gericht;

Stelt den pensioensgrondslag van klager als leeraar aan de Koninklijke School van Kunst, Techniek en Ambacht te A. met ingang van 1 Januari 1923, 1 September 1923 en 1 October 1923 vast op respectievelijk f 4630, f 5370 en f 5060.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 11 November 1924.

(1924, D. No. 70; I. No. 12).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 125 der Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240).

Het in art. 125 (1) bedoelde bezwaarschrift kan ook door een gemachtigde worden ingediend. Overlegging van de volmacht, waarbij de machtiging wordt verleend, kan door den Pensioenraad worden gevorderd. Nu zulks in casu niet is geschied, moet worden aangenomen dat de Pensioenraad de machtiging heeft erkend. Het bezwaarschrift is dan ook tijdig ingediend en klager in zijn bezwaar ontvankelijk.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

J., wonende te A., klager, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: A. K., aldaar,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. E. G. v. B., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat verweerder op 2 Februari 1924 een beslissing aan klager heeft gezonden luidende:

„In verband met het rapport betreffende het onderzoek naar Uw gezondheidstoestand, hebben wij de eer U mede te deelen, dat al zou dat rapport grond opleveren tot toekenning van pensioen, Gij ingevolge artikel 48, 3e lid van de Pensioenwet 1922, toch geen aanspraak op pensioen kunt doen gelden, daar Gij vóór 1 Juli 1922 — datum van het in werking treden dier wet — niet eervol zijt ontslagen";

Overwegende dat Mr. F. P., advocaat en procureur te Amsterdam, bij brief van 26 Februari 1924 zich tot verweerder heeft gewend, mededeelend dat z.i. aan zijn client J. ten onrechte pensioen is geweigerd, waarna verweerder hem bij brief van 24 Maart 1924 bericht heeft, dat klager geen recht heeft op uitgesteld pensioen;

Overwegende dat daarop bij verweerder is ingekomen een brief van klager dd. 18 April 1924, waarin hij aanvoert recht op uitgesteld- of op invaliditeitspensioen te hebben;

Overwegende dat verweerder, klagers brief van 18 April 1924 opvattend als een bezwaarschrift gericht tegen voormelde beslissing van 2 Februari 1924, klager bij beslissing van 5 Juni 1924 niet ontvankelijk heeft verklaard in zijn bezwaar, daar het bezwaarschrift niet is ingediend binnen den wettelijken termijn;

Overwegende dat klager van deze beslissing van 5 Juni 1924 tijdig beroep heeft ingesteld, waarna verweerder een contra-memorie heeft ingediend, luidende:

„Appellant is bij besluit van Burgemeester en Wethouders van *Amsterdam* van 20 Februari 1917, no. 575 A., met ingang van 1 Mei 1917 niet op eigen verzoek, wegens ongeschiktheid voor zijne betrekking ontslagen als armbezoeker bij de Administratie Huiszittende Armen en Weduwenhof te *Amsterdam*. Eervol ontslag werd hem niet verleend en daarom ontleent hij, nu hij 29 September 1923 wegens invaliditeit ongeschikt is verklaard voor zijne vroegere betrekking, niet aan artikel 48, derde lid der Pensioenwet 1922

(Staatsblad no. 240), gewijzigd bij de wet van 30 Juni 1923 (Staatsblad no. 307) recht op pensioen.

Bij ons schrijven van 2 Februari 1924, P. no. $\frac{522.15}{83}$, stelden wij appellant hiermede in kennis. Op 27 Februari d.a.v. ontvingen wij een brief van Mr. F. P. te *Amsterdam*, waarin deze onze beslissing van 2 Februari 1924 bestreed. Uit den brief blijkt niet dat hij de strekking had van een door Mr. P. namens appellant ingediend bezwaarschrift. Ware dit evenwel anders, dan zou toch de formeele machtiging van den schrijver om voor appellant op te treden — strikt genomen laten de bewoordingen van artikel 125, eerste lid der Pensioenwet ook hem die van den bezwaarde eene formeele machtiging tot de indiening van een bezwaarschrift ontving, niet tot de indiening toe — ontbroken hebben. Onze brief van 24 Maart 1924, no. $\frac{522.15}{83}$ II, bevat dan ook slechts eene ter informatie strekkende mededeeling.

Op 19 April 1924 ontvingen wij een abusievelijk aan den Centralen Raad van Beroep gericht, op 18 April t.v. gedagteekend bezwaarschrift van appellant tegen onze beslissing van 2 Februari 1924. Aangezien dat bezwaarschrift niet binnen den in het eerste lid van genoemd artikel 125 gestelden termijn is ingediend, hebben wij bij onze beschikking van 5 Juni 1924, A. D. II $\frac{522.15}{83}$ III, appellant niet ontvankelijk verklaard in zijn beroep.";

In rechte:

Overwegende wat de niet-ontvankelijkverklaring van klager in zijn bezwaar — in de beslissing waarvan beroep uitgesproken — betreft:

dat deze Raad bovenbedoelden brief van Mr. P. van 26 Februari 1924 — uit welks inhoud blijkt, dat hij de belangen van klager, zijn „client", waarneemt en dus als diens gemachtigde optreedt — opvat als een, zij het niet zeer duidelijk geformuleerd, bezwaarschrift, namens klager bij gemachtigde gericht tegen de beslissing van 2 Februari t.v.;

onder opmerking, dat, nu verweerder — gelijk hij had kunnen doen — overlegging van een volmacht niet heeft gevorderd en inlichtingen aan Mr. P. heeft gegeven, deze door verweerder als gemachtigde van klager is erkend, terwijl deze Raad niet kan inzien dat — gelijk verweerder van meening is — art. 125 (1) der Pensioenwet 1922 het indienen van een bezwaarschrift door een gemachtigde niet toelaat;

Overwegende dat dus tijdig namens klager een bezwaarschrift tegen de beslissing van 2 Februari 1924 is ingediend;

Overwegende dat verweerder op dit bezwaarschrift geen beslissing ingevolge art. 125 (3) van voormelde wet heeft genomen, kunnende verweerders brief aan Mr. P. van 24 Maart 1924 niet be-

schouwd worden als zoodanig, maar slechts als een inlichting, waarbij de aandacht van dien advocaat wordt gevestigd op art. 48 (3) van voormelde wet, zooals dat artikel in 1923 is gewijzigd;

Overwegende dat vervolgens bij verweerder is ingekomen een brief van klager van 18 April 1924, welke in de beslissing, waarvan beroep, ten onrechte — na het bezwaarschrift van 26 Februari — als een zelfstandig bezwaarschrift is beschouwd, terwijl hij, naar het oordeel van dezen Raad, niet anders was dan een vervolg op het bezwaarschrift van 26 Februari 1924;

Overwegende dat dus, nu een bezwaarschrift was ingediend, en wel tijdig, terwijl nog geen beslissing op dat bezwaarschrift is genomen, verweerder alsnog een beslissing daarop zal hebben te geven, zoodat volgens art. 125 (4) van voormelde wet de stukken in zijn handen moeten worden gesteld;

Recht doende in Naam der Koningin!

Vernietigt de beslissing, waarvan beroep;

Verklaart klager ontvankelijk in zijn bezwaar gericht tegen de beslissing van 2 Februari 1924;

Stelt de stukken in handen van verweerder ten einde alsnog een beslissing te geven op het bezwaarschrift van 26 Februari 1924.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 3 Maart 1925.

(1924. D. N°. 104; I. N°. 10).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Art. 48 (2) van de Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240).

Valt onder de in het slot van bovengenoemd lid voorkomende woorden „eenige andere daad van den betrokkene" (toegevoegd door de Wet van 30 Juni 1923, Stbl. n°. 307) ook een huwelijk? Zoowel Pensioenraad als C. R. v. B. beantwoorden die vraag bevestigend.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

A. te B., klaagster, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: H. v. G., aldaar,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terecht-

zitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. E. G. v. B., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;

Wat de feiten aangaat:

Overwegende dat klaagster, telefoniste eerste klasse in vasten dienst van het Rijk, met ingang van 1 April 1924 als zoodanig op haar verzoek eervol is ontslagen op grond van een nieuwe organisatie van haar dienstvak, waardoor haar werkzaamheden overbodig zijn geworden, waarop haar ingevolge art. 1 van de bij Koninklijk besluit van 3 Augustus 1923, St. 479, vastgestelde wachtgeldregeling een wachtgeld is toegekend;

Overwegende dat zij den 14den Mei 1924 in het huwelijk is getreden, waardoor naar art. 9 der wachtgeldregeling dit wachtgeld is vervallen;

Overwegende dat zij een verzoek om toekenning van pensioen ingevolge art. 48 (2) der Pensioenwet 1922 heeft ingediend, waarop de Pensioenraad afwijzend heeft beschikt bij beslissing van 17 October 1924, zulks op grond, dat het sluiten van een huwelijk, waardoor het wachtgeld is vervallen, is een daad van klaagster zelve, zoodat zij naar het slot van art. 48 (2) geen aanspraak heeft op het daar bedoelde pensioen;

Overwegende dat klaagster bij bezwaarschrift uitvoerig en onder verwijzing naar de geschiedenis der wet van 30 Juni 1923, St. 307, waarbij aan art. 48 (2) der wet de slotbepaling is toegevoegd, heeft betoogd, dat naar de blijkbare bedoeling van den wetgever haar huwelijk niet is te beschouwen als „eenige andere daad", waardoor haar aanspraak op pensioen zou vervallen;

Overwegende dat de Pensioenraad bij nadere beslissing van 20 November 1924 zijn vroegere beslissing heeft gehandhaafd;

Overwegende dat klaagster in haar tegen deze nadere beslissing gericht klaagschrift wederom heeft betoogd, dat de door den Pensioenraad aan de slotbepaling van art. 48 (2) der wet gegeven uitlegging „lijnrecht in strijd is met de uitgesproken bedoeling van den „wetgever" en voorts heeft beweerd, dat de Pensioenraad in gevallen als het onderhavige voorheen wel pensioen heeft verleend;

Overwegende dat geen contra-memorie is ingediend;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat het sluiten door klaagster van een huwelijk, waardoor het haar toegekende wachtgeld is vervallen, ongetwijfeld is een daad van haar zelve;

Overwegende dat naar de slotbepaling van het tweede lid van art. 48 der Pensioenwet 1922 de bepaling van dat lid niet van toepassing is, onder andere indien het vervallen van het wachtgeld een gevolg is van het aanvaarden of weigeren te aanvaarden door de

betrokken ambtenaren van eenigen arbeid, waaraan inkomsten zijn verbonden, *of van eenige andere daad van den betrokkene;*

Overwegende dat terecht op grond van deze slotbepaling, welker woorden volkomen duidelijk zijn, zoodat daarvan niet door uitlegging — zij het op grond van de geschiedenis der wet — mag worden afgeweken, klaagster's recht op pensioen ingevolge art. 48 (2) der wet is ontkend;

Overwegende dat het in dit geding, waar alleen *klaagster's* recht op pensioen aan de orde is, niet ter zake doet, of en op welke gronden in andere gevallen wèl pensioen is toegekend;

Recht doende in Naam der Koningin!

Bevestigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 28 April 1925.

(1924. D. N°. 41; I. N°. 15).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en A. Burger.

Artt. 2, 10 en 24 van de Pensioenwet voor de Landmacht (Staatsblad 1922 n°. 66), laatstelijk gewijzigd bij de wet van 2 Juli 1923 (Stbl. n°. 328).

De stelling dat de rechtsgrond waarop pensioen wordt toegekend, steeds dezelfde moet zijn als die, waarop ontslag is verleend, is, in haar algemeenheid, niet juist.

Indien een op wachtgeld gesteld militair ter zake van langdurigen dienst wordt gepensionneerd, gaat het pensioen in met den dag, waarop het wachtgeld vervalt, wordt ingetrokken, of minder bedraagt dan het over den diensttijd berekende pensioen.

Bij de berekening van een aldus toe te kennen pensioen wordt de op wachtgeld doorgebrachte tijd als werkelijke diensttijd medegerekend.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

de Militaire Pensioenraad, klager, voor welken ter openbare terechtzitting van 24 Maart 1925 als gemachtigde is opgetreden: Jhr. Mr. R. W. W., secretaris van dien Raad, wonende te 's-Gravenhage, zijnde deze partij ter terechtzitting van 7 April 1925 niet verschenen.

tegen:

den Minister van Oorlog, verweerder, voor wien ter openbare

terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: A. A. L., commies bij het Departement van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage,

en tegen:

A, B enz. (*hier worden 38 namen vermeld. Red. M. R. T.*), partijen van rechtswege, allen niet ter terechtzitting verschenen.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;

Wat de feiten aangaat:

Overwegende dat bij Koninklijke besluiten van 28 Juli 1924, Nos. 487 en 488 aan de partijen van rechtswege pensioen is verleend op grond van art. 2 (1) onder 1o. der Pensioenwet voor de landmacht 1922, zulks in afwijking van de betrekkelijke adviezen van den Militairen Pensioenraad voor wat aangaat den rechtsgrond, waarop pensioen is verleend;

Overwegende dat de Militaire Pensioenraad tegen deze besluiten beroep heeft ingesteld bij klaagschrift, waarin vooreerst wordt geconstateerd, dat van de partijen van rechtswege die onder 1o. tot en met 33o. waren militairen met 30 jaar dienst bij ontslag en die onder 34o. tot en met 38o. militairen met minder dan 30 jaar dienst bij ontslag, en voorts het volgende wordt aangevoerd:

„Wij hebben aan de Koningin geadviseerd aan genoemde personen „pensioen te verleenen op grond van artikel 2 (1), 4o, *b* der wet, om„dat hun ontslag is verleend wegens opheffing van hunne betrekking, „onder toekenning van wachtgeld, en naar ons oordeel door dezen „vorm van ontslag ook de rechtsgevolgen daarvan zijn bepaald, waar„toe o.m. behoort de regeling van het pensioen naar artikel 2 (1), 4o, „*b* der wet, nu het wachtgeld is opgehouden.

„De Minister van Oorlog was van meening, dat, indien de betrok„ken personen al of niet met mederekening van den duur van het „wachtgeld een 30-jarigen dienst kunnen aanwijzen, zij alsnog recht „op pensioen krachtens artikel 2 (1), 1o. kunnen doen gelden.

„Ten einde niet in herhalingen te treden, veroorloven wij ons naar „de in afschrift hierbij overgelegde correspondentie te verwijzen, in „het bijzonder naar het schrijven van dezen Raad van 3 Mei 1924, „No. 44 L. aan den Minister van Oorlog.

„Ter nadere toelichting voegen wij daaraan nog het volgende toe:

„1o. Het recht op pensioen ontstaat — indien niet anders wordt „bepaald — op den datum van ingang van het ontslag.

„Dit beginsel is op zichzelf duidelijk en behoefde in de ongewij„zigde pensioenwetten voor de Land- en de Zeemacht 1922, evenals „in de vroegere wetten van 1902 niet nadrukkelijk tot uiting te wor„den gebracht, omdat destijds alle pensioenen onmiddellijk aan het „ontslag aansloten.

„Over dit punt heeft dan ook nimmer verschil van meening be-
„staan.

„Bij de invoering eener wachtgeldregeling voor de militairen moest
„een uitzondering op bedoelde regeling worden gemaakt, waardoor
„het mogelijk werd het pensioen te doen aansluiten aan het wacht-
„geld.

„De memorie van toelichting (kamerstukken 1922/23 No. **429,** 3)
„zegt daaromtrent:

„ „De toevoeging van een nieuw tweede lid (aan artikel 2), is nood-
„zakelijk omdat tengevolge van de voorgestelde aanvulling van arti-
„kel 10 met een nieuw punt 5o, de op wachtgeld doorgebrachte tijd
„wordt beschouwd als werkelijke diensttijd. Daaruit volgt dat het
„recht op pensioen ontstaat na het ophouden van het wachtgeld en
„niet bij het ontslag."

„Het tweede lid, waarop deze toelichting betrekking heeft, regelt
„het ontstaan van het recht op pensioen *uitsluitend* voor zoover dit
„gegrond is op artikel 2 (1), 4o, *b* der wet en laat overigens den regel,
„dat het recht ontstaat bij het ontslag, onaangetast, voorzooveel be-
„treft artikel 2 (1), 1o, 2o, 3o enz.

„2o. Het is een beginsel der pensioenwetgeving, dat diensttijd,
„bewezen na het ontstaan van het recht op pensioen, bij de regeling
„van dit pensioen niet in aanmerking kan komen.

„Toetst men de verleende pensioenen aan de aangegeven beginselen
„dan blijkt, dat de genomen beslissingen in strijd zijn met de wet:

„*a.* omdat als rechtsgrond is aangenomen een andere vorm van
„ontslag dan inderdaad werd verleend;

„*b.* omdat diensttijd, vallende ná het ontslag, dus ná den datum,
„waarop het recht op pensioen krachtens artikel 2 (1), 1o uitsluitend
„kan ontstaan, is medegerekend voor de berekening van het bedrag
„van het pensioen, en bovendien voor hen, genoemd onder *b,* voor de
„bepalig van het recht op pensioen.

„De Minister is van meening, dat, indien de wet aan den militair
„op meer dan een grond recht geeft op pensioen, de belanghebbende
„de bevoegdheid heeft toepassing van het voor hem voordeeligste
„artikel te vorderen.

„Wij merken op, dat van een dubbel recht alleen sprake zou kun-
„nen zijn ten aanzien van hen, die bij het ontslag een 30-jarigen
„dienst hadden volbracht en dus inderdaad op dat oogenblik een
„recht op artikel 2 (1), 1o zouden kunnen doen gelden (groep A.).

„Toekenning aan deze personen van pensioen krachtens artikel
„2 (1), 1o zou wellicht practisch mogelijk zijn, indien hun alsnog met
„intrekking van het reeds verleende ontslag, ontslag gegeven werd
„wegens langdurigen dienst en het pensioen met terugwerkende
„kracht zou worden verleend, zoodat de geheele opwachtgeldstelling
„met daaraan verbonden gevolgen werd teniet gedaan: dientengevolge
„zou ook de wachtgeldtijd in geen geval voor de berekening van hun
„pensioen medetellen.

„Tegen zoodanige wijziging van den ontslaggrond bestaan intus„schen naar onze meening ernstige bezwaren. Principiëele, omdat het „nieuwe besluit den toestand, die feitelijk heeft bestaan, niet dekt; „doelmatigheidsbezwaren, omdat daaruit allerlei moeilijkheden kun„nen voortvloeien. Zoo rijst b.v. de vraag, of dan het genoten wacht„geld waaraan de basis wordt ontnomen, en dat toch onder het oude „besluit terecht is genoten, door den belanghebbende zou mogen wor„den behouden of zou moeten worden teruggestort.

„Voor hen genoemd onder B. heeft echter nimmer een dubbel recht „bestaan. Bij ontslag hadden zij geen recht op pensioen krachtens „artikel 2 (1), 1e en zij konden dat recht, gelijk hiervoren is aange„toond, later niet verwerven door medetelling der wachtgeldjaren.

„Zoowel ten aanzien van de sub A als van de sub B genoemde per„sonen merken wij nog op, dat hier feitelijk geen sprake is van het „doen van een keuze tusschen twee rechtsgronden, doch dat deze „rechtsgronden achtereenvolgens zijn toegepast in dier voege, dat af„wisselend de voordeelen van den eenen dan weer van den anderen „vorm van ontslag werden gegeven. Zelfs werden die voordeelen ten „deele naast elkander genoten; immers eerst geniet de militair een „hoog wachtgeld en vermeerdert hij zijn diensttijd en daarna wordt „hem een pensioen verleend, dat niet, (zooals dat ex-artikel 2 (1), „4o, *b*) krachtens artikel 23*b* der Pensioenwet voor de Landmacht, „(*Staatsblad* 1922 No. 66) voor korting vatbaar is en wordt de „diensttijd dien hij tijdens zijn wachtgeld heeft gevormd, bovendien „nog medegerekend.

„Dat een dergelijk dooreen mengen van twee, in de wet streng ge„scheiden groepen van bepalingen, die de gevolgen van verschillende „rechtsgronden regelen, niet in de bedoeling van den wetgever heeft „gelegen, behoeft o. i. geen betoog.

„Hetgeen bij de bestreden beslissingen is gedaan, is eigenlijk het „invoeren van een vorm van uitgesteld pensioen buiten de grenzen, „voor dit pensioen in de wet gesteld.

„Immers wordt het ontstaan van het recht ex art. 2 (1), 1o uitge„steld tot een tijdstip, vallende ná het ontslag, en hiertoe geeft de „wet niet de bevoegdheid anders dan in de gevallen genoemd in arti„kel 2 (1), 4o, *b*.

„Op grond van het vorenstaande hebben wij de eer Uw college te „verzoeken te willen bepalen, dat genoemde personen krachtens arti„kel 2 (1), 4o, *b* hadden behooren te worden gepensionneerd.";

Overwegende dat geen contra-memoriën zijn ingediend;

Wat het recht betreft:

Overwegende dat blijkens den inhoud der gedingstukken de partijen van rechtswege zijn gewezen militairen beneden den rang van officier;

dat zij uit den militairen dienst zijn ontslagen wegens de opheffing hunner betrekkingen of wegens verandering in de organisatie van het wapen of dienstvak, waartoe zij respectievelijk behoorden;

dat aan ieder hunner bij zijn ontslag wachtgeld is toegekend;

dat voor ieder hunner dit wachtgeld op zijn verzoek is ingetrokken en dat bij de beslissingen, waartegen het beroep is gericht, aan ieder hunner met ingang van den datum, waarop zijn wachtgeld verviel, pensioen ter zake van langdurigen dienst is toegekend, terwijl bij de berekening van de bedragen dezer pensioenen de volle op wachtgeld doorgebrachte tijd als diensttijd in rekening is gebracht;

Overwegende dat het bezwaar van den Pensioenraad tegen deze beslissingen in de eerste plaats steunt op de stelling, dat de rechtsgrond, waarop pensioen wordt toegekend, steeds dezelfde moet zijn als die, waarop ontslag is verleend;

Overwegende dat deze stelling in haar algemeenheid niet juist is en geen steun vindt in de bepalingen der Pensioenwet voor de landmacht 1922, die wel onder 4o van art. 2 (1) doch niet in een der andere onderdeelen van dat artikel verband legt tusschen den grond voor het ontslag en dien voor het toe te kennen pensioen;

Overwegende dat het dan ook zeer wel mogelijk is, dat een ontslagen militair op meer dan één grond aanspraak kan maken op toekenning van pensioen, bepaaldelijk wanneer hij is ontslagen ingevolge art. 2 (1) onder 4o *b* of *e* en tevens voldoet aan de voorwaarden voor toekenning van pensioen ingevolge art. 2 (1) onder 1o;

Overwegende dat deze Raad met den Minister van Oorlog van oordeel is, dat in zoodanig geval aan den betrokkene het pensioen behoort te worden toegekend, dat voor hem het voordeeligst is;

Overwegende dat de Pensioenraad voorts als algemeen beginsel der pensioenwetgeving aanneemt, dat recht op pensioen ontstaat op den dag, waarop de betrokkene uit den militairen dienst wordt ontslagen en daaruit afleidt, dat aan de partijen van rechtswege pensioen ter zake van langdurigen dienst niet had mogen zijn toegekend met ingang van den dag, waarop hun wachtgeld verviel en dat bij toekenning van zoodanig pensioen de op wachtgeld doorgebrachte tijd niet als werkelijke diensttijd in aanmerking had mogen worden gebracht;

Overwegende dat inderdaad de vroegere militaire pensioenwetten en ook de tegenwoordige vóór de daarin door de wet van 2 Juli 1923, St. 328 gebrachte wijzigingen alleen pensioenen kenden, ingaande met den dag van het ontslag, doch dat door de aangebrachte wijzigingen dit stelsel is verlaten;

Overwegende dat die wijzigingen regelrecht verband houden met de invoering van wachtgeldregelingen, waardoor ontslagen militairen op wachtgeld kunnen worden gesteld met het gevolg, dat zij niet worden gepensionneerd zoolang het genot van het wachtgeld duurt;

Overwegende dat de Pensioenwet zich aan het nieuwe stelsel volledig heeft aangesloten door in art. 1 te bepalen dat pensioen kan worden toegekend niet alleen aan ontslagen, maar ook aan op wachtgeld gestelde — dus reeds vroeger ontslagen — militairen, waaruit

reeds aanstonds volgt, dat er een kategorie van oud-militairen is, wier pensioen niet aanstonds met het ontslag ingaat;

Overwegende dat tegelijkertijd art. 24 zoo is gewijzigd, dat nu uitdrukkelijk is geconstateerd, dat „het pensioen" — d. i. ieder pensioen — ingaat met den dag, waarop het recht op pensioen ontstaat;

Overwegende dat uit het onderling verband van deze beide artikelen regelrecht voortvloeit, dat naar 's wetgevers bedoeling voor op wachtgeld gestelde militairen eerst bij het ophouden van het wachtgeld een recht op pensioen ontstaat;

Overwegende dat dus thans twee kategorieën van ontslagen militairen (n.l. die met en die zonder wachtgeld) zijn te onderscheiden, voor wie het recht op pensioen op verschillende tijdstippen ingaat en dat er geen grond is om met den Pensioenraad te spreken van handhaving van den ouden regel behoudens een enkele beperkt op te vatten uitzondering;

Overwegende dat al is in de nieuw ingevoegde tweede en derde leden van art. 2 alleen voor de in het eerste lid onder 4o *b* en *e* bedoelde pensioenen uitdrukkelijk bepaald, dat indien den betrokkene wachtgeld is toegekend, zijn recht op pensioen eerst ontstaat wanneer het wachtgeld eindigt, hetzelfde moet gelden voor andere aan op wachtgeld gestelde personen toe te kennen pensioenen, voor wie de wetgever nergens uitdrukkelijk heeft verklaard, op welk tijdstip hun recht op pensioen ontstaat;

Overwegende dat eindelijk de bij de wijzigingswet in art. 10 onder 5o ingelaschte bepaling, die van algemeene strekking is, immers niet is beperkt tot het geval dat een zoogenaamd wachtgeldpensioen wordt verleend, alleen dán volledige toepassing kan vinden, wanmeer het recht op pensioen eerst ontstaat na afloop van den op wachtgeld doorgebrachten tijd;

Overwegende dat uit dit een en ander logisch volgt:

1o. dat voor op wachtgeld gestelde militairen ook het recht op pensioen ter zake van langdurigen dienst eerst ontstaat en dus naar art. 24 dat pensioen moet ingaan met den dag, waarop het wachtgeld vervalt, wordt ingetrokken, of minder bedraagt dan het pensioen, berekend over den diensttijd,

en 2o. dat bij de berekening van het aldus toe te kennen pensioen de op wachtgeld doorgebrachte tijd als werkelijke diensttijd in aanmerking komt;

Overwegende dat bij de bestreden beslissingen de partijen van rechtswege geheel overeenkomstig deze regelen zijn gepensionneerd en dat het door den Pensioenraad daartegen ingebrachte bezwaar ongegrond is;

Recht doende in naam der Koningin!

Stelt vast dat de bestreden beslissingen zullen behooren te worden gehandhaafd.

Opgemerkt moge worden, dat indien het thans aanhangige wijzigingsontwerp wet zal zijn geworden, de eenmaal op wachtgeld gestelde militair niet meer zal kunnen verlangen wegens langdurigen dienst te worden gepensionneerd. Volgens bedoeld wijzigingsontwerp toch wordt aan art. 3 der Pensioenwet voor de Landmacht een nieuw derde lid toegevoegd, luidende:

„Het recht op pensioen ter zake van langdurigen dienst wordt „geacht mede niet te bestaan voor den ontslagen militair, die laat- „stelijk op wachtgeld was gesteld." Red. M. R. T.

Is een schatter van meubilair voor de personeele belasting ambtenaar in den zin van art. 3 der Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240)?

Een schatter van meubilair voor de personeele belasting had den Minister van Financiën verzocht, een pensioensgrondslag voor hem vast te stellen. De minister achtte hem geen ambtenaar in den zin van art. 3 der Pensioenwet 1922 en weigerde het verzoek. Naar aanleiding van een bezwaarschrift van dien schatter gaf echter de Pensioenraad een beslissing in anderen zin en stelde een pensioensgrondslag voor hem vast.

Namens den Minister werd beroep ingesteld bij den Centralen Raad. Deze beschouwde in zijne uitspraak van 23 December 1924 (1924. D. No. 78; I. No. 13) den schatter als een deskundige, die de belastingadministratie van voorlichting dient bij het vervullen van haar taak en die als zoodanig zelfstandig, niet in ambtelijk dienstverband werkzaam is, zoodat hij geen betrekking bekleedt en niet is ambtenaar in den zin van voormeld art. 3.

Ten onrechte was dus naar de meening van den Centralen Raad een pensioensgrondslag voor hem vastgesteld, weshalve de beslissing van den Pensioenraad, waarbij de pensioensgrondslag was vastgesteld werd vernietigd en werd verstaan dat de oorspronkelijke beschikking van den Minister van Financiën, het vaststellen van een pensioensgrondslag weigerende, van kracht blijft.

INHOUD.

Blz.

Aangifte van een strafbaar feit, waarvan men weet dat het niet gepleegd is, in een verhoor dat men heeft te ondergaan, valt niet onder art. 188 Sr. 326

Aannemen van de houding. Bij het — moet worden stilgestaan 93

Aannemen van een gift. Het als ambtenaar — wetende dat zij hem gedaan wordt ten gevolge van hetgeen door hem, in strijd met zijn plicht, in zijne bediening is gedaan 629

Aanwezigheid van beklaagden. In een zaak met meer beklaagden moeten alle beklaagden gedurende de geheele behandeling der zaak ter terechtzitting tegenwoordig zijn . . 72

Aanwijzing. De omstandigheid, dat de opgaven van beklaagde leugenachtig bevonden zijn, bevat eene — voor zijn schuld aan het ten laste gelegde 79

Advocaat-Fiskaal. Toelage aan den waarnemenden — voor de Zee- en Landmacht (Verslag Alg. Rekenk. over 1923) . . 143

Advocaten-raadslieden. K. B. van 22 December 1924 (Stbl. n°. 574) tot wijziging van het K. B. van 10 Juni 1915 (Stbl. n°. 239), houdende regeling der toelagen aan — van beklaagden, die voor het H. M. G. of een krijgsraad bij de landmacht moeten terechtstaan 475

Afbetaling. Koop op —. Zie „Huurkoopcontract".

Afkondiging. De wijze van vaststelling en de tijd van — van het K. B. van 28 December 1922 (Stbl. n°. 745) tot vaststelling van den algemeenen maatregel van bestuur bedoeld in de artikelen 15*a* der Pensioenwetten voor de Land- en Zeemacht en de bindende kracht van dien maatregel (vragen van Mr. Marchant, nader toegelicht bij de algemeene beschouwingen over de Staatsbegrooting 1925) 382

Afwezigheid. Zie „Ongeoorloofde afwezigheid" en „Desertie".

Ambtenaar. Is een geneeskundige, wiens taak het is zieke ambtenaren van de Rijksverzekeringsbank te controleeren en aan wien die functie bij contract door het Bankbestuur, onder goedkeuring van den Minister van Landbouw, is opgedragen — in den zin der Pensioenwet 1922? Zoowel Pensioenraad als C. R. v. B. beantwoorden die vraag ontkennend, echter op verschillende gronden 462

Zie ook 227

Blz.

—. Een hoofdverpleegster in het Algemeen Ziekenhuis te Utrecht is geen — en kan ook niet naar het bepaalde onder letter *l* van art. 4 (1) der Pensioenwet 1922 als — worden beschouwd 559

—. Personen in dienst bij de N.V. Provinciale Geldersche Electriciteits-Maatschappij vallen niet onder art. 4 (1) letter *m* der Pensioenwet 1922 en zijn dus niet als — in den zin dier wet te beschouwen 566

—. Een schatter van meubilair voor de personeele belasting is geen ambtenaar in den zin van art. 3 der Pensioenwet 1922. 663

Arbeidscontract. Beantwoording der vraag of hij die te werk is gesteld krachtens privaatrechtelijk — de hoedanigheid van ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922 kan bezitten. 462
Zie ook 227

Arbeidswet 1919. Artikel 35, lid 6 der —. Verbod om voor 10 uur v.m. brood af te leveren. Onder afleveren valt ook het bezorgen van brood door een broodbezorger van een broodfabriek aan de cantine eener kazerne. Eene dergelijke cantine is niet te beschouwen als een filiaal van de broodfabriek, ook al geniet zij 15% korting en al mag zij het brood, dat niet verkocht werd, teruggeven 453

Authentieke acte. De uitbetalingsstaat van de traktementen en soldijen, welke, ingevolge de Verordeningen voor de Kon. Marine door den Officier van Administratie moet worden opgemaakt is *geen* —, maar wel een geschrift om tot bewijs van eenig feit te dienen, n.l. tot het bewijs van de daarin vermelde betalingen (anders Krijgsraad) 43

Bebouwde kom. Onverbindbaarheid van een gemeentelijke Motor- en Rijwielverordening omdat de gemeenteraad zijne bevoegdheid, ontleend aan art. 8 van de Motor- en Rijwielwet, heeft overschreden door te bepalen dat een weggedeelte dat in werkelijkheid nog géén deel uitmaakt van een —, toch moet worden aangemerkt als tot zoodanigen kring te behooren 329

Bedreigen. Feitelijk — met geweld 65, 68

Beklaagde. Behandeling van beklaagden (Justitiebegrooting 1925) 371

Beleedigen. Het toevoegen van beleedigende woorden kan niet zijn „—" en tevens „uitschelden" in den zin van art. 108 Mil. Swb., daar de wet met „uitschelden" eene handeling op het oog heeft welke niet onder „—" valt. De in casu gebezigde uitdrukkingen hadden de strekking den meerdere persoonlijk te — 200

Belemmering van een militairen marsch 17

België. Wijziging van de militaire strafrechtspleging in — . 146

Berg van Saparoea. C. J. G. L. van den —. Hoe moet in het

Blz.

nieuwe wetboek van militaire strafvordering de taak van den Officier-Commissaris naar de eischen der practijk omschreven worden? 258

Beslissing v/d C. R. v. B. Het karakter der — in zake militaire pensioenen (Hoofdstuk I, Staatsbegrooting 1925) . . 487

—. Beantwoording van de vraag welke rechtskracht een — in zake militaire pensioenen heeft 354

Beteekenis. De Internationale — van het Mil. Swb. . . . 9

Betrekking. Hoofdbetrekking en nevenbetrekking. Op grond van aard en bestemming worden als één geheel beschouwd de diensten die bij elkaar aansluiten en de loopbaan als ambtenaar (onderwijzer) in verschillende rangen vormen . . 470

Bevoegdheid. Relatieve competentieregeling bij de Landmacht 241, 361

Bewijs. De omstandigheid, dat de opgaven van beklaagde leugenachtig bevonden zijn, bevat een aanwijzing voor zijn schuld aan het ten laste gelegde 79

—. Toepassing van art. 74 aanhef 1°. Inv. Wet Militair Straf- en Tuchtrecht 200

Bezwaarschrift. Het in art. 125 (1) der Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) bedoelde — kan ook door een gemachtigde worden ingediend. Overlegging van de volmacht, waarbij de machtiging wordt verleend, kan door den Pensioenraad worden gevorderd. Nu zulks in casu niet is geschied, moet worden aangenomen dat de Pensioenraad de machtiging heeft erkend 652

Brandgevaar. Inwerkingtreding van de Wet op het voorkomen van — in gebouwen of getimmerten (Wet van 13 Januari 1923, Stbl. n°. 9). Algemeene maatregel van bestuur ter uitvoering van die wet (K. B. van 30 December 1924, Stbl. n°. 620) 387

Cantine. Het bezorgen van brood vóór 10 uur v.m. door een broodbezorger van een broodfabriek aan de — eener kazerne is strafbaar volgens art. 35, lid 6, der Arbeidswet 1919. Eene — kan niet beschouwd worden als een filiaal der broodfabriek, ook al geniet zij 15% korting en al mag zij het brood, dat niet verkocht werd, teruggeven 453

Carp. E. A. D. E. —. Benoeming van den Kolonel der Artillerie — tot plaatsvervangend lid van het Hoog Militair Gerechtshof 581

Centrale Raad van Beroep. Het karakter der beslissingen van den — in zake militaire pensioenen (Hoofdstuk I, Staatsbegrooting 1925). 487

Zie ook 354

Commissie. Benoeming van de — bedoeld in art. 1 v/h K. B. van 3 Mei 1924 (Stbl. n°. 230). (Zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 598) 13

Blz.

—. Wijziging in de samenstelling van de — tot voorbereiding der herziening van het militaire strafprocesrecht . . 368
—. De — voor regeling van den rechtstoestand van het militair personeel der Zeemacht. (Marinebegrooting 1925). . . 375

Competentie. Zie „Bevoegdheid".

Contrôlekaart. Valsche stempeling van een door de gemeentelijke Arbeidsbeurs te Rotterdam uitgegeven — voor havenarbeiders 214

Curaçao. Militaire strafwetgeving in Suriname en — . . . 478
—. Militaire Rechtspleging in Suriname en in — (K. B. van 3 Maart 1925, Staatsblad n°. 59/60) 569

Dagvaarding in strafzaken. (Justitiebegrooting 1925) . . . 371

Desertie. De qualificatie „—" zonder meer, is onvolledig, de omstandigheid dat de afwezigheid in tijd van vrede langer dan 30 dagen, of in tijd van oorlog langer dan 4 dagen, heeft geduurd moet in de qualificatie worden opgenomen . . . 187
—. De qualificatie „—" zonder meer, is onvolledig, de omstandigheid dat de desertie heeft bestaan in eene opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, waardoor een bevolen reis naar een plaats buiten het Rijk in Europa, waartoe het bevel den beklaagde bekend was, niet wordt medegemaakt, moet in de qualificatie worden opgenomen 190
—. Indien aan een dienstplichtige, die langer dan 8 dagen achterbleef van een hem verleend verlof, tijdens dat achterblijven een vrijstelling van den dienstplicht wordt verleend, onder gehoudenheid zich wegens — te verantwoorden, wordt door die vrijstelling de — niet beëindigd, maar blijft deze doorloopen tot aan de eventueele aanmelding of aanhouding van den achtergeblevene. De afwezigheid gedurende een gedeelte van den tijd van achterblijven is in casu ten genoegen des rechters bewezen. 424

Diefstal of verduistering? 79
—, verduistering of medeplichtigheid aan — 320

Dienst. Wanneer een militair die zich *buiten* — bevindt, door een meerdere die zich *in* — bevindt wordt gearresteerd en zich daarna verzet, kan niet gezegd worden dat de feitelijke insubordinatie *buiten* — is gepleegd 336
—. Waar, in casu, beklaagde vóór de door hem gepleegde insubordinatie, door den meerdere op diens rang en mede op het feit, dat hij bij volharding in zijn ongepast gedrag in arrest zou worden gesteld, opmerkzaam is gemaakt, is de gepleegde insubordinatie niet buiten — gepleegd 627

Dienstbevel. Het vragen van den naam van den mindere stond in casu gelijk met het bevel om dien naam te noemen; dit is een — 339, 636

Blz.

Dienstplichtbesluit. Art. 68 van het — is niet toepasselijk in het geval dat aan een beklaagde onder de werking van de Militiewet uitstel van eerste oefening en verlof was verleend en hem voortdurende ongeoorloofde afwezigheid na eindiging van dat verlof is ten laste gelegd 540

Dienstplichtigen. Verleenen van groot verlof aan — die in een krijgsraadszaak zijn betrokken (Min. Beschikking 24 Juli 1924, 1ste Afd. n°. 69, Legerorders 1924, n°. 270) . . . 146

Diensttijd. Voor de berekening van het pensioen worden, in het geval bedoeld in art. 61 der Pensioenwet 1922, als één geheel beschouwd de diensten, die bij elkaar aansluiten en de loopbaan als ambtenaar (onderwijzer) in verschillende rangen vormen 470

Dienstweigering. Zie ook onder „Ongehoorzaamheid".

—. (Oorlogsbegrooting 1924) 13

—. Kon. Besluit van 20 Mei 1924, n°. 71, betreffende de inwerkingtreding van de Dienstweigeringswet en houdende benoeming van de commissie bedoeld in art. 1 v/h K. B. van 3 Mei 1924 (Stbl. n°. 230). (Zie M. R. T. Deel XIX, blz. 598) 13

—. Inlichtingen omtrent de uitvoering van de Wet op de —. (Oorlogsbegrooting 1925) 376

Engeland. Wijziging van het militair strafprocesrecht in — 11

Essers. Mr. A. H. D. F. —. Benoeming van — tot Fiscaalplaatsvervanger bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord . . . 12

Fiscaal. Benoeming van Mr. D. Tollenaar tot — bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord 147

Fiscaal-plaatsvervanger. Benoeming van Mr. A. H. D. F. Essers tot — bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord 12

—. Ontslag van Mr. D. Tollenaar als — bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord 147

Garnizoenen. Aanwijzing van de — waartoe eenige plaatsen behooren 241, 361

Geheimhouding van vonnissen (Min. Kennisgeving 14 Januari 1925, VIIde Afd., n°. 243 H, Legerorders 1925, n°. 24). 476

Geldboete. Een moeilijkheid bij de toepassing van art. 74 Sr. 370

Geleiden van militairen, die voor den Krijgsraad moeten terechtstaan (Min. Kennisgeving 27 Februari 1925, IIde Afd. n°. 81, Legerorders 1925, n°. 83) 477

Genève. Zie „Protocol van Genève".

Georganiseerd Overleg bij de Zeemacht (K.B. van 19 Juni 1924, Stbl. n°. 298) 129

— bij id. (Marinebegrooting 1925) 375

— bij de Landmacht (Oorlogsbegrooting 1925) 376

Blz.

Geschrift. Zie ook „Valschheid in geschrift".
—. De uitbetalingsstaat van de traktementen en soldijen, welke, ingevolge de Verordeningen voor de Kon. Marine door den Officier van Administratie moet worden opgemaakt, is een — om tot bewijs van eenig feit te dienen, n.l. tot het bewijs van de daarin vermelde betalingen; hij is *geen* authentieke acte (anders Krijgsraad) 43
Gevaar. Het door schuld veroorzaken van — voor verkeer door mechanische kracht over een spoorweg. Het bestaan van — moet worden beoordeeld naar het oogenblik waarop het feit werd gepleegd 345
Gratie. Verzoeken om — (Ministerieele beschikking van 21 October 1924, 1ste Afd. n°. 33, Legerorders 1924, n°. 354, O.) 242
Groot verlof. Verleenen van — aan dienstplichtigen, die in een krijgsraadszaak zijn betrokken (Min. Beschikking 24 Juli 1924, 1ste Afd. n°. 69, Legerorders 1924, n°. 240) . . 146

Heeris. W. H. —. Op de grenzen van de militaire gehoorzaamheidsplicht. 586
Heijnsbergen. Mr. Dr. P. van —. De Pijnbank in de Nederlanden. 389
Herpensionneering. Een moeilijk geval van —. (Zie ook M. R. T. Deel XIX, bladz. 107) 354
Hoofdinstructeur. De — géén strafbevoegdheid? (Mr. P. J. Stigter) 149
—. De hoofdinstructeurs bij het Leger bezitten geen strafbevoegdheid 211
—. De instructie voor den — (Min. Besch. van 18 Maart 1925, IIde Afd. n°. 73, Legerorders n°. 117) 581
Hooger beroep. De vraag of zekere werkzaamheden en daarmede verdiende belooningen al of niet in aanmerking komen voor de berekening van een toe te kennen pensioen, komt eerst aan de orde wanneer de betrokken ambtenaar ontslagen is en de Pensioenraad dus over de toekenning van pensioen en eventueel over het bedrag daarvan heeft te beslissen. In casu had de Pensioenraad dus niet behoeven in te gaan op klagers verzoek om te bepalen, dat zijn salaris in een bepaalde betrekking of zijn diensttijd als zoodanig bij eventueele pensionneering voor pensioen zou medetellen. Hetgeen daaromtrent in de beslissing van den Pensioenraad voorkomt heeft geen bindende kracht en die beslissing is in zooverre voor — niet vatbaar 108
—. Niet-ontvankelijk-verklaring van klager in zijn — omdat het klaagschrift werd gezonden aan de Koningin en eerst *na* het verstrijken van den, in art. 54 van de Pensioenwet voor de Landmacht 1922 genoemden termijn, ter griffie van den C. R. v. B. werd ontvangen 117

Blz.

—. Een brief van den Pensioenraad, waarin deze bij den Minister van Financiën op toezending van stukken blijft aandringen en een meening van dien minister bestrijdt, is niet een voor — vatbare beslissing van dien Raad. De Pensioenraad is niet bevoegd een vraag van wetsuitlegging los van het bijzonder geval dat tot het meeningsverschil aanleiding gaf, op voor eenige persoon of eenige autoriteit bindende wijze te beslechten (art. 12 A. B.) 126

—. Niet-ontvankelijk-verklaring van klaagster in haar vraag om toekenning van pensioen, omdat over een pensioensaanspraak op grond van de Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) niet kan worden beslist, voordat eene beslissing over den pensioensgrondslag is gegeven en dit laatste niet is geschied. Vernietiging van de beide beslissingen van den Pensioenraad waarbij de aanvraag om pensioen werd afgewezen 225

—. Niet-ontvankelijk-verklaring van klager in zijn aanvraag om pensioengerechtigd te worden verklaard, omdat een brief van den Pensioenraad aan het Bestuur der Rijksverzekeringsbank, waarin die raad zijn oordeel te kennen geeft over de toepasselijkheid van de Pensioenwet op den aan die bank, ter contrôle van het personeel, verbonden geneesheer geen beslissing is als bedoeld in art. 125 van de Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) en de Pensioenraad klager in zijn bezwaar tegen die zoogenaamde beslissing. reeds niet-ontvankelijk had moeten verklaren. Vernietiging van de beslissing van den Pensioenraad, dat de Pensioenwet 1922 niet op klager toepasselijk is en niet-ontvankelijk-verklaring van klager in het door hem tegen voormelden brief van den Pensioenraad ingebracht bezwaar 227

Zie ook 462

—. Een Kon. Besluit, houdende eene beslissing op een verzoek als bedoeld in art. 160 der Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) is niet een beslissing waarvan — op den C. R. v. B. mogelijk is 237

—. Onder de voormalige Burgerlijke Pensioenwet (Wet van 9 Mei 1890, Stbl. n°. 78) bestond de bevoegdheid van de Kroon om een hernieuwd onderzoek naar iemands pensioensaanspraak in te stellen, ook al was reeds op een verzoek om toekenning van pensioen bij Kon. Besluit rechtsgeldig afwijzend beschikt. Die bevoegdheid is thans op den Pensioenraad overgegaan. Ten onrechte is klager door den Pensioenraad in zijn beroep tegen eene beslissing van dien Raad waarbij van die bevoegdheid is gebruik gemaakt, niet-ontvankelijk verklaard. De C. R. v. B. is echter, omdat hier alleen van eene bevoegdheid en niet van eene verplichting sprake is, onbevoegd over de gegrondheid van klagers bezwaar tegen de eerste beslissing van den Pensioenraad te oordeelen. 456

Blz.

—. Het in art. 125 (1) der Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) bedoelde bezwaarschrift kan ook door een gemachtigde worden ingediend. Overlegging van de volmacht, waarbij de machtiging wordt verleend, kan door den Pensioenraad worden gevorderd. Waar zulks in casu niet is geschied, moet worden aangenomen dat de Pensioenraad de machtiging heeft erkend. Het bezwaarschrift is dan ook tijdig ingediend en klager in zijn bezwaar ontvankelijk 652

Hoog Militair Gerechtshof. Toelage aan den waarnemenden Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht (Verslag Alg. Rekenkamer 1923). 143

—. Eervol verleende ontslagen en benoemingen bij het — met ingang van 1 Januari 1925 362

—. Benoeming tot ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw van den Oud-President van het — Mr. H. W. van Sandick 362

—. Laatste zitting van het — te Utrecht 363

—. Eerste zitting van het — te 's-Gravenhage 364

—. Wachtgeld toegekend aan de ambtenaren van het — . . 367

—. Wijziging van de samenstelling van het — in Nederlandsch-Indië 368

—. Kosten van het — en van de krijgsraden (Justitiebegrooting 1925) 371

—. De eerste gewone zitting van het — te 's-Gravenhage . . 478

—. Benoeming van den Kolonel der Artillerie E. A. D. E. Carp tot plaatsvervangend lid van het — 581

Huurkoopcontract. Alhoewel door partijen een — is onderteekend, is er in casu geen kwestie van huur, maar van een overeenkomst van koop en verkoop. De eigendomsoverdracht van het „gehuurde" rijwiel heeft tegelijk met de levering plaats gehad. Bepalingen in het — voorkomend, die daarmede in strijd zijn, moeten zonder gevolg blijven. Vrijspraak van verduistering 86

Huwelijk. Huwelijken van maréchaussées (Ministerieele beschikking van 21 October 1924, IIIe Afd. n°. 37, Legerorders 1924, n°. 365) 243

—. Onder de woorden „eenige andere daad van den betrokkene" in art. 48 (2) der Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240), toegevoegd door de wet van 30 Juni 1923 (Stbl. n°. 307), valt ook een — 655

Inkoop diensttijd. Diensttijd als secretaris der commissie, ingesteld volgens art. 26 der Wet op de Kamers van Koophandel 1920 (Stbl. n°. 152) kan niet voor pensioen worden ingekocht. 108

—. Het Algemeen Ziekenhuis te Utrecht is geen gemeentelijke instelling. Diensttijd als hoofdverpleegster in die inrich-

Blz.

ting kan, daar een hoofdverpleegster dus geen ambtenaar is en evenmin naar het bepaalde onder letter *l* van art. 4 (1) der Pensioenwet 1922 als ambtenaar wordt beschouwd, niet voor pensioen worden ingekocht 559

Inkwartieringswet. Art. 32 der —. De verplichting tot het doen van leveranties rust óók op rechtspersonen. De Staat mag onder het mom van bedoeld artikel geen leveranties requireeren, in het wezen der zaak *niet* voor den krijgsdienst, doch tot andere doeleinden bestemd 549

Instructie. De — voor den hoofdinstructeur (Min. Besch. van 18 Maart 1925, IIde Afd. n°. 73, Legerorders n°. 117) . . 581

Insubordinatie. Feitelijk bedreigen van een meerdere met geweld ten onrechte gequalificeerd als feitelijke — 65

Zie ook 68

—. Wanneer een militair die zich *buiten* dienst bevindt, door een meerdere die zich *in* dienst bevindt wordt gearresteerd en zich daarna verzet, kan niet gezegd worden dat de feitelijke — *buiten* dienst is gepleegd 336

—. Waar in casu beklaagde vóór de door hem gepleegde — door den meerdere op diens rang en op het feit dat hij bij volharding in zijn ongepast gedrag in arrest zoude worden gesteld, opmerkzaam is gemaakt, is de gepleegde — niet *buiten* dienst gepleegd 627

Intrekking van pensioen. Zie onder „Pensioensintrekking".

Inwerkingtreding van de Dienstweigeringswet 13

Justitiebegrooting 1925 371

Kindertoelage. De — valt niet onder het begrip „wedde" en mag dus niet in den pensioensgrondslag worden opgenomen. 121

Klachtproces. Een geval waarin de opgelegde straf wordt gehandhaafd omdat, ofschoon voor de tekortkoming (het niet-aannemen van de houding bij het, in een publieke lokaliteit, blootshoofds passeeren van eenige officieren) met het opleggen van een lichtere straf zou kunnen worden volstaan, bij het onderzoek voor het H. M. G. van verzwarende omstandigheden is gebleken 93

—. Indien een krijgstuchtelijk gestrafte bij den meerdere van art. 61 W. K. zijn beklag heeft gedaan over straf en strafreden en die meerdere heeft beide gewijzigd, dan mag de gestrafte tòch nog, op grond dat zijn beklag gedeeltelijk ongegrond bevonden is, de eindbeslissing van het H. M. G. inroepen. In dat geval is het H. M. G. bij zijne eindbeslissing niet aan de beslissing van den bedoelden meerdere gebonden; de oorspronkelijke bestraffing is het uitgangspunt 99

Zie ook 244 en 391

—. Een geval waarin de klacht in eerste instantie werd behandeld door een door den Minister van Marine aangewezen meerdere (art. 61 W. K.) 543

Blz.

—. Een geval waarin het beklag ongegrond wordt verklaard, al wordt de strafreden ook gewijzigd 640

—. Indien de rechter een zaak, op grond van art. 58, eerste lid, W. K. naar den Commandeerende-Officier verwijst, blijft de beantwoording der vraag of er eene krijgstuchtelijke overtreding is gepleegd, en of ter zake eene disciplinaire correctie behoort plaats te hebben, geheel aan het oordeel van den C. O. overgelaten 643

Klachtzaken. (Behandelde). Het berijden van het paard van een officier, op welk paard klager, tijdens een velddienstoefening, moest passen 91

—. Het in een publieke lokaliteit blootshoofds passeeren van eenige officieren, zonder daarbij de houding aan te nemen . 93

—. Een geval van mishandeling 96

—. Het korter dan één dag ongeoorloofd afwezig zijn . . . 444

—. Het door een eerste-luitenant, bij het doen van een verzoek, tegen zijn meerdere bezigen van de uitdrukking „Als „u het niet toestaat, dan wil (zal) ik mij telegrafisch tot den „Minister van Oorlog wenden" 447

—. Het niettegenstaande uitdrukkelijk verbod van een meerdere op de fiets van dezen een tweede persoon op de step vervoeren (Klacht ingediend op grond dat het Reglement betreffende de Krijgstucht geen artikel bevat dat het gebeurde krijgstuchtelijk strafbaar stelt) 451

—. Het indienen van een onredelijke en ongepaste klacht over klager's commandant 543

—. Het zenden van een schrijven door een onderofficier, werkzaam op een commandementsbureau, aan een onderofficier van minderen rang, om dezen te waarschuwen voor een mogelijk door dien commandant in te stellen onderzoek, hebbende hij uit een door dien commandant op diens bureau gevoerd gesprek opgevangen, dat bedoelde onderofficier zich aan een vergrijp zou hebben schuldig gemaakt 546

—. Het onwaarheid spreken voor een commissie van onderzoek (klagers verweer berustende op het zich niet meer herinneren van bepaalde feiten door het H.M.G. verworpen). 640

—. Het ongegrond en lichtvaardig klagen over een opgelegde disciplinaire straf 643

—. Het in ongepaste termen weigeren om bij een meerdere te komen. 643

Koop of afbetaling. Zie „Huurkoopcontract".

Korporaalsbond K. M. Statutenwijziging van de — (Marinebegrooting 1925) 375

Kosten van het H. M. G. en van de Krijgsraden (Justitiebegrooting 1925) 371

Krijgsraad. Zie ook „Zeekrijgsraad".

Blz.

—. Samenstelling van den —. Het vonnis behoort te worden gewezen door die rechters, welke aan het onderzoek der zaak ter terechtzitting hebben deelgenomen 72

—. Benoeming van Mr. G. A. M. Smeenk tot President-plaatsvervanger van den — voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch 148

—. Eervol ontslag aan Mr. J. S. Loke als President-plaatsvervanger van den — voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch 369

—. Kosten van het H. M. G. en van de krijgsraden (Justitiebegrooting 1925) 371

—. Benoeming van Mr. L. B. J. Vermeulen tot President-plaatsvervanger van den — voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch 495

—. Eervol ontslag aan Mr. R. W. J. C. de Menthon Bake als President-plaatsvervanger van den — voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch 581

—. K.B. van 11 Maart 1925 (Staatsblad nò. 78) houdende wijziging en aanvulling van de regeling van de aanstelling, de bezoldiging en den dienst van de beambten en bedienden bij de Krijgsraden voor de Landmacht, enz. 578

Krijgstuchtelijke afdoening. Waar de gepleegde mishandeling vrij ernstige gevolgen heeft gehad en de beslissing over het al of niet strafbaar zijn van den dader geenszins van eenvoudigen aard is, had geen — ex art. 2, 3°. W. K. mogen plaats vinden 96

—. Strafrechtelijke behandeling van een feit, na — van hetzelfde feit. In geval art. 57, lid 2 wordt toegepast, moet in het dictum van het vonnis een straf worden uitgesproken; daarna bepale de rechter op welke wijze de ondergane disciplinaire straf bij de uitvoering van de uitgesproken straf in mindering zal worden gebracht 636

Krijgstuchtelijke straffen. Schorsing van — 42

Kweekscholen voor de Zeevaart. Knipsel uit de besprekingen in de Nationale Vergadering, zitting van 5 Januari 1797, over de oprichting van — 148

Landstorm. De bijzondere vrijwillige — (Oorlogsbegrooting 1925) 376

Lectuur. Verspreiden van — onder militairen (Ministerieele beschikking van 16 October 1924, IIde Afd. n°. 33, Legerorders 1924, n°. 355) 243

Leugens. De omstandigheid, dat de opgaven van beklaagde — gebleken zijn, bevat een aanwijzing voor diens schuld aan het ten laste gelegde 79

Leveranties. Zie onder „Inkwartieringswet".

Blz.

Loke. Mr. J. S. —. Eervol ontslag aan — als President-plaatsvervanger van den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch 369

Mandere. H. Ch. G. J. van der —. Nederlandsche vertaling van het Protocol van Genève met bijbehoorende Rapporten en aanteekeningen 388

Maréchaussées. Huwelijken van — (Min. Beschikking 21 Oct. 1924, IIIe Afd. n°. 37, Legerorders 1924, n°. 365). . . . 243

Marinebegrooting 1925 375

Marsch. Belemmering van een militairen — 17

Medeplichtigheid. Diefstal, verduistering of — aan diefstal. 320

Mensch en Maatschappij. Boekaankondiging van de eerste aflevering van het tijdschrift — 584

Menthon Bake. Mr. R. W. J. C. de —. Eervol ontslag aan — als President-plaatsvervanger van den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch 581

Militaire Juristen. De toekomst van — bij de Landmacht . . 131

Militaire Marsch. Belemmering van een — 17

Militaire Pensioenen. Het karakter der beslissingen van den C. R. v. B. in zake — (Hoofstuk I Staatsbegrooting 1925) 487
Zie ook 354

Militaire Politie. Zie „Politietroepen".

Militair Strafprocesrecht. Zie ook onder „Rechtspleging".

—. Herziening van het — (Verzoekschrift van de Vereeniging van Advocaten, geadmitteerd bij het H. M. G. aan de Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog) 1

—. Vereenvoudiging bij de militaire strafrechtspleging (Artikelen van Prof. Mr. D. Simons in de „Amsterdammer" van 21 Juni 1924 en in n°. 11206 van het W. v. h. R.) 2

—. De militair-rechterlijke macht (Artikel uit het Algemeen Handelsblad van 20 Juni 1924 naar aanleiding van het wetsontwerp tot wijziging van de P. I., R. L. en R. Z.) 7

—. Wijziging van het — in Engeland 11

—. Militaire strafrechtspleging. (Artikel van Prof. Mr. D. Simons in n°. 11250 v/h. W. v. h. R.) 254

—. Wijziging van de militaire strafrechtspleging in België. 146

—. Hoe moet in het nieuwe wetboek van militaire strafvordering de taak van den Officier-Commissaris naar de eischen der practijk omschreven worden (C. J. G. van den Berg van Saparoea) 258

—. Herziening van het — 368

Militair Strafrecht. De Internationale beteekenis van het Wetboek van — 9

Blz.

Militair Strafwetboek. Het — in Zwitserland 255

Militaire Strafwetgeving voor Suriname en Curaçao . . . 478

Motor- en Rijwielregelement. Het voorschrift van art. 35 (2) — geldt alleen indien een uitwijken volgens de regelen van art. 2 van bedoeld — op het rijwielpad zelf niet mogelijk is. In casu is een dusdanige noodzaak tot het verlaten van het rijwielpad niet ten laste gelegd, daarom moet vrijspraak volgen. 428

Non bis in idem. Vrijspraak omdat beklaagde voor hetzelfde feit reeds eenmaal veroordeeld werd 77

Occupatio bellica 482

Officier. De sociale taak van den — 14

Ongehoorzaamheid. Zie ook onder „Dienstweigering".

—. Een geval van opzettelijke —. In casu stond het vragen van den naam van den mindere gelijk met het bevel om dien naam te noemen; dit is een dienstbevel 339
Zie ook 636

—. Op de grenzen van de militaire gehoorzaamheidsplicht. (W. H. Heeris) 586

Ongeoorloofde afwezigheid. Zie ook „Desertie".

—. De qualificatie „opzettelijke —" zonder meer, is onjuist. De omstandigheid dat de afwezigheid in tijd van vrede ten minste één dag en niet langer dan 30 dagen, of in tijd van oorlog niet langer dan 4 dagen, heeft geduurd moet in de qualificatie worden opgenomen 185
Zie ook 332

—. Eene — van korter dan één dag is krijgstuchtelijk strafbaar volgens art. 2, 1°. W. K. 444

—. Als onder de werking van de Militiewet uitstel van eerste oefening èn verlof was verleend en — na eindiging van dat verlof wordt ten laste gelegd, is art. 68 van het Dienstplichtbesluit niet toepasselijk 540

Ongeschiktheid. Bij ontslag uit den dienst op grond van art. 39, 2°, *b* (oud) van de Bevorderingswet voor de Landmacht 1902, moet *ook* voor de toekenning van pensioen het bestaan van — voor den dienst wegens lichaamsgebreken worden aangenomen, een nieuw onderzoek daarnaar door den Militairen Pensioenraad behoort niet te worden ingesteld . . . 350

Ontwapeningswet 479

Onverbindbaarheid van een gemeentelijke Motor- en Rijwielverordening omdat de gemeenteraad zijne bevoegdheid, ontleend aan art. 8 van de Motor- en Rijwielwet heeft overschreden 329

Blz.

Oorlogsbegrooting 1925 376

Oorlogsgevaar. Intrekking, bij K.B. van 11 Maart 1925 n°. 5, van het K.B. van 30 Juli 1914 n°. 72 480

Oplichting. Vrijspraak van — meermalen gepleegd, omdat de benadeelde niet door de middelen in de telastlegging genoemd tot de afgifte van de geldsommen is bewogen 420

—. Een geval waarin de krijgsraad wegens — veroordeelde, het H. M. G. wegens het misdrijf van 363 aanhef en 2°. Sr. 629

Overgangsbepalingen van de Pensioenwetten 1922 . . . . 108, 115, 123, 222, 229, 237, 456, 460, 559, 563, 649

Overleg. Georganiseerd — bij de Zeemacht (K.B. van 19 Juni 1924, Stbl. n°. 298) 129

—. id. — bij id. (Marinebegrooting 1925) 375

—. id. — bij de Landmacht (Oorlogsbegrooting 1925) . . . 376

Pensioen van officieren bij den geneeskundigen dienst der Landmacht (Oorlogsbegrooting 1925) 376

—. De stelling dat de rechtsgrond waarop — wordt toegekend, steeds dezelfde moet zijn als die waarop ontslag is verleend, is, in haar algemeenheid, niet juist 657

—. Indien een op wachtgeld gesteld militair ter zake van langdurigen dienst wordt gepensionneerd, gaat het — in met den dag waarop het wachtgeld vervalt, of wordt ingetrokken, of minder bedraagt dan het over den diensttijd berekende —. 657

Pensioengerechtigdheid. Een brief van den Pensioenraad aan het Bestuur der Rijksverzekeringsbank, waarin die raad zijn oordeel te kennen geeft over de toepasselijkheid van de Pensioenwet op den aan die bank, ter contrôle van het personeel verbonden geneesheer, is geen beslissing als bedoeld in artikel 125 van de Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240). Klager had in zijn bezwaar tegen die zoogenaamde beslissing door den Pensioenraad niet ontvankelijk moeten worden verklaard; waar zúlks niet is geschied, gebeurt dit, met vernietiging van de beslissing van den Pensioenraad, door den C. R. v. B. 227
Zie ook 462

—. Een K.B. waarbij een verzoek, om met toepassing van art. 160 der Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) een bode en een molenaar van een waterschap aan de werking dier wet te onttrekken wordt afgewezen, is geen beslissing waarvan beroep op den C. R. v. B. mogelijk is 237

—. Onder de voormalige Burgerlijke Pensioenwet (Wet van 9 Mei 1890, Stbl. n°. 78) bestond de bevoegdheid van de Kroon om een hernieuwd onderzoek naar iemands pensioens-aanspraak in te stellen, ook al was reeds op een ver-

Blz.

zoek om toekenning van pensioen bij Kon. Besluit rechtsgeldig afwijzend beschikt. Die bevoegdheid is thans op den Pensioenraad overgegaan. Ten onrechte is klager door den Pensioenraad in zijn beroep tegen eene beslissing van dien Raad, waarbij van die bevoegdheid is gebruik gemaakt, niet-ontvankelijk verklaard. De C. R. v. B. is echter, omdat hier alleen van eene bevoegdheid en niet van eene verplichting sprake is, onbevoegd over de gegrondheid van klagers bezwaar tegen de eerste beslissing van den Pensioenraad te oordeelen 456

—. Voor op wachtgeld gestelde militairen ontstaat het recht op pensioen terzake van langdurigen dienst op den dag, waarop het wachtgeld vervalt, wordt ingetrokken, of minder bedraagt dan het pensioen, berekend over den diensttijd. Het pensioen gaat met dien dag in 657

Pensioenraad. Een bezwaarschrift tegen een beslissing van den —, als bedoeld in art. 125 (1) der Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) kan ook door een gemachtigde worden ingediend. Overlegging van de volmacht, waarbij de machtiging wordt verleend, kan door den — worden gevorderd. Waar zulks in casu niet is geschied, moet worden aangenomen dat de — de machtiging heeft erkend 652

Pensioensberekening. De vraag of zekere werkzaamheden of de tijd waarin die zijn verricht en de daarmede over dien tijd verdiende belooningen voor de — al of niet mede in aanmerking komen, komt eerst aan de orde wanneer de betrokken ambtenaar ontslagen is en de Pensioenraad dus over de toekenning van pensioen en eventueel over het bedrag daarvan heeft te beslissen. Deze regel lijdt alleen dan uitzondering, wanneer de bedoelde vraag incidenteel moet worden uitgemaakt in verband met eenige beslissing tot het nemen waarvan de Pensioenraad verplicht is (b.v. een beslissing naar aanleiding van art. 134 der Pensioenwet 1922). Terecht heeft dan ook de Pensioenraad onderzocht of hij in casu naar art. 134 (6) dier wet de voor inkoop van diensttijd verschuldigde bijdrage kon vaststellen en terecht heeft hij die vaststelling geweigerd, omdat diensttijd als secretaris der commissie, ingesteld volgens art. 26 der Wet op de Kamers van Koophandel 1920 (Stbl. n°. 152), niet voor pensioen kan worden ingekocht 108

—. Indien het gezamenlijk bedrag van het weduwen- en weezenpensioen méér zou bedragen dan 80% van den pensioensgrondslag van den overleden echtgenoot, moet het weezenpensioen worden verminderd, het weduwenpensioen mag niet worden verminderd 238

—. Hoofdbetrekking en nevenbetrekkingen. Op grond van aard en bestemming worden als één geheel beschouwd de

Blz.

diensten die bij elkaar aansluiten en de loopbaan als ambtenaar (onderwijzer) in verschillende rangen vormen 470

—. Verlof van méér dan één jaar — verleend om andere reden dan ziekte of verplichten militairen dienst — kan deel uitmaken van den tijdsduur waarover de, in art. 54 der Pensioenwet 1922 bedoelde, middelsom der pensioensgrondslagen moet worden vastgesteld 555

—. Diensttijd als hoofdverpleegster in het Algemeen Ziekenhuis te Utrecht kan niet voor pensioen worden ingekocht . 559

—. Bij de — voor een op wachtgeld gesteld militair die ter zake van langdurigen dienst wordt gepensionneerd, wordt de op wachtgeld doorgebrachte tijd als werkelijke diensttijd medegerekend 657

Pensioensbijdrage. Ook over het tijdvak van 1 Juli 1922 tot 1 Juli 1923 (datum van inwerkingtreding van de wijzigingswet van 30 Juni 1923 (Stbl. n°. 307), waarbij die verplichting buiten twijfel werd gesteld) moet een openbaar lichaam voor ambtenaren, die de in het tweede lid van art. 156 der Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) bedoelde verklaring hebben afgelegd, voor het weduwen- en weezenpensioen bijdragen. 115

—. Het door of voor de in art. 156 (1) Penisoenwet 1922 (Stbl. n°. 240) bedoelde ambtenaren te betalen bedrag moet worden berekend tot 1 Juli 1922 en *niet* tot 1 Januari 1920. 123

—. Het feit dat van iemand een — wordt gevorderd, geeft dezen geen aanspraak op pensioen in andere dan in de wet aangegeven gevallen 128
Zie ook 557

—. Een van echt gescheiden, wederom met een andere vrouw gehuwd officier, aan wien, ten behoeve zijner gescheiden echtgenoote een verplicht deelgenootschap in de weduwen- en weezenkas voor de officieren van de landmacht is opgelegd, behoeft, na 1 Juli 1922, ten behoeve van zijn tweede vrouw niet onder de statuten van die kas te blijven ressorteeren, hij ressorteert voor wat die tweede vrouw aangaat onder de Militaire Weduwenwet 1922 229

Pensioensgrondslag. De kindertoelage valt niet onder het begrip „wedde" en mag dus niet in den — worden opgenomen 121

—. Een verhooging van inkomsten van *f* 150 per jaar, een officier toegekend wegens waarneming van de hem opgedragen functie van bataljonscommandant, welke functie, krachtens de bestaande organisatie, behoorde te worden vervuld door een officier van hoogeren rang, is uit den aard tijdelijk en komt dus voor de vaststelling van den — niet in aanmerking 221

—. Over een pensioensaanspraak op grond van de Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) kan niet worden beslist voordat eene beslissing over den — is gegeven. Waar het laatste niet is

Blz.

geschied, wordt klaagster in haar aanvraag om toekenning voor pensioen niet-ontvankelijk verklaard 225

—. Is een geneeskundige, wiens taak het is zieke ambtenaren van de Rijksverzekeringsbank te controleeren en aan wien die functie bij contract is opgedragen door het Bankbestuur, onder goedkeuring van den Minister van Landbouw, ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922, zoodat voor hem een — moet worden vastgesteld? Ontkennende beantwoording van deze vraag zoowel door den Pensioenraad als door den C. R. v. B.; de gronden zijn evenwel geheel verschillend . . 462

—. Beantwoording van de vraag of hij die op privaatrechtelijk arbeidscontract is te werk gesteld de hoedanigheid van ambtenaar in den zin der Pensioenwet 1922 kan bezitten, zoodat voor hem een — moet worden vastgesteld 462

—. Personen in dienst bij de N.V. Provinciale Geldersche Electriciteits-Maatschappij vallen niet onder art. 4 (1) letter *m* der Pensioenwet 1922, zijn dus niet als ambtenaren in den zin dier wet te beschouwen en voor hen kan geen — worden vastgesteld 566

—. Een schatter van meubilair voor de personeele belasting is geen ambtenaar in den zin van art. 3 der Pensioenwet 1922, voor hem kan dus geen — worden vastgesteld . . . 663

—. Indien een administratieve autoriteit eenmaal bij besluit een —, met ingang van een bepaald tijdstip, heeft vastgesteld, is die autoriteit niet bevoegd dat besluit weer in te trekken en met ingang van hetzelfde tijdstip een anderen — vast te stellen 649

—. Is art. 150, 1ste lid der Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) alleen van toepassing op den ambtenaar, die op 1 Juli 1922 een — had hooger dan zijn wedde? Deze vraag door den Pensioenraad ontkennend, door den C. R. v. B. niet beantwoord. 649

Pensioensintrekking. De — is terecht geschied, nu de Pensioenraad bij de pensioenstoekenning wèl bekend was met het feit dat klager ontslagen werd als tijdelijk werkman bij het Staatsbedrijf der Artillerie-inrichtingen, maar *niet* met het feit dat hij als zoodanig telkens slechts voor een bepaalden termijn was aangesteld 557

Pensioenstoekenning. Zie ook „Pensioensverhooging" en „Pensioengerechtigdheid".

—. Ook volgens art. 48 (2) oud der Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) is — in casu onmogelijk, omdat er geen kwestie is van opheffing van klagers betrekking, doch slechts van den afloop van het tijdvak waarvoor hij was benoemd, waarna die functie vanzelf kwam te vervallen. De vraag of aan een ander in klagers geval verkeerend ambtenaar al dan niet terecht — plaats had, doet niet ter zake 128

Zie ook 557

Blz.

—. Waar de Koningin, volgens de Burgerlijke Pensioenwet (Wet van 9 Mei 1890, Stbl. n°. 78), op het tijdstip van het in werking treden van de Pensioenwet 1922 over klagers aanspraak op pensioen nog geen beslissing had genomen, komt deze toe aan den Pensioenraad; dit college oordeelt zelfstandig over die aanspraak. Ontkennende beantwoording, zoowel door den Pensioenraad als door den C. R. v. B. van de vraag of klager voor de waarneming van zijne betrekking blijvend ongeschikt is 222

—. Over een pensioensaanspraak op grond van de Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) kan niet worden beslist, voordat een beslissing over den pensioensgrondslag is gegeven. Waar het laatste niet is geschied, wordt klaagster in haar aanvraag om — (weduwenpensioen) niet-ontvankelijk verklaard . . 225

—. Voorloopige — (invaliditeitspensioen) naar algeheele invaliditeit. Met den deskundige is de C. R. v. B. van oordeel, dat klagers lijden (tuberculose), dat ongeschiktheid voor den dienst medebrengt, het gevolg is van besmetting tijdens den diensttijd en dus van bijzondere omstandigheden of toestanden die zich bij de uitoefening van den militairen dienst hebben voorgedaan. 235

—. Bij ontslag uit den dienst op grond van art. 39, 2°, *b* van de Bevorderingswet voor de Landmacht 1902 (oud) moet ook voor de — het bestaan van ongeschiktheid voor den dienst wegens lichaamsgebreken worden aangenomen; een nieuw onderzoek daarnaar door den militairen Pensioenraad behoort niet te worden ingesteld 350

—. Waar klager, „bode" van den eerstaanwezend-ingenieur in een geniecommandement, werd aangesteld en bezoldigd door de aannemers van het jaarlijksch onderhoud van de militaire gebouwen in dat commandement, is hij slechts in zijdelingschen Staatsdienst werkzaam geweest. (Zie n°. 37 van Staat A behoorend bij de Pensioenwet voor zijdelingschen Staatsdienst 1912). Daar de tijd in die functie doorgebracht niet is gevolgd door een burgerlijke betrekking, in den zin der Burgerlijke Pensioenwet, kan deze niet met pensioen worden vergolden 563

—. De stelling dat de rechtsgrond waarop pensioen wordt toegekend, steeds dezelfde moet zijn, als die waarop ontslag is verleend, is, in haar algemeenheid niet juist 657

—. Onder de woorden „eenige andere daad van den betrokkene" in art. 48 (2) der Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240), toegevoegd door de wet van 30 Juni 1923 (Stbl. n°. 307), valt ook een huwelijk 655

Pensioensverhooging. Afwijzing van een verzoek om toekenning van verhoogd invaliditeitspensioen, omdat klager door zijne niet-verschijning voor het bevolen geneeskundig onderzoek, het verkrijgen van nadere gegevens omtrent het ver-

Blz.

band tusschen zijn ziekte en de uitoefening van zijn dienst onmogelijk heeft gemaakt en de C. R. v. B., oordeelende naar de gedingstukken, niet de overtuiging heeft bekomen dat zoodanig verband aanwezig is 119

—. De weduwe van een op 1 October 1919 overleden gepensionneerd ambtenaar kan aan art. 145 der Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240) geen recht tot eventueele verhooging van het haar met ingang van 1 Januari 1920 toegekend weduwenpensioen ontleenen, omdat haar recht op pensioen op 1 October 1919, dus vóór den in dat artikel genoemden dag, 1 Januari 1920, ontstond 460

Pensioenwetten. Overgangsbepalingen van de nieuwe — . . 108, 115, 123, 222, 229, 237, 456, 460, 559, 563, 649

—. Wijze van vaststelling en tijd van afkondiging van het K.B. van 28 December 1922, (Stbl. n°. 745) tot vaststelling van de regeling bedoeld in de artikelen 15*a* der — voor de Land- en Zeemacht en de bindende kracht van dien algemeenen maatregel van bestuur. (Vragen van Mr. Marchant, nader uitgewerkt bij de algemeene beschouwingen over de Staatsbegrooting 1925) 382

Pijnbank. De — in de Nederlanden door Mr. Dr. P. van Heijnsbergen 389

Politietroepen. Verzet tegen militairen van de —. Een militair van de — is een dienaar van de openbare macht en daarom op grond van art. 41 Sv. verplicht, in geval van ontdekking op heeter daad, den verdachte aan te houden en voor den officier van Justitie of een der hulp-officieren te brengen. Verzet, bij die werkzaamheid ondervonden, valt onder art. 180 Sr. 105

—. De taak van de — 484

President-plaatsvervanger. Benoeming van Mr. G. A. M. Smeenk tot — van den Krijgsraad voor de Landmacht. . . 148

—. Eervol ontslag aan Mr. J. S. Loke als — van idem . . . 369

—. Benoeming van Mr. L. B. J. Vermeulen tot — van idem 495

—. Eervol ontslag aan Mr. R. W. J. C. de Menthon Bake als — van idem 581

Preventief arrest. De tijd in — doorgebracht, mag niet in aanmerking komen bij het vaststellen van den tijdsduur van klagers plaatsing in de Tuchtklasse, daar in casu gestraft is met de minimum-tijdsduur van 3 maanden en bovendien de bevoegdheid bedoeld in art. 15 W. K. slechts kan worden uitgeoefend indien een arreststraf wordt opgelegd 91

Protocol van Genève. Nederlandsche vertaling van het — met bijbehoorende Rapporten, van aanteekeningen voorzien door H. Ch. G. J. van der Mandere 388

Blz.

Provinciale Geldersche Electriciteits-Maatschij. Personen in dienst bij de — vallen niet onder art. 4 (1) letter *m* der Pensioenwet 1922 en zijn dus niet als ambtenaren in den zin dier wet te beschouwen 566
Psychopathenwet. Het ontwerp — 249

Rechtsgeleerde studie. De toekomst van militaire juristen bij de Landmacht 131
— van officieren bij de Landmacht 369
Rechtsgrond. De stelling dat de — waarop pensioen wordt toegekend, steeds dezelfde moet zijn als die waarop ontslag is verleend, is, in haar algemeenheid, niet juist 657
Rechtkracht Uitspraken C. R. v. B. Beantwoording van de vraag welke — hebben. Een dergelijke uitspraak is zeker voor dien Raad zelve een bindend gewijsde waarop hij, behoudens in de wet genoemde gevallen, niet kan terugkomen. Vernietiging van twee Ministerieele beslissingen waardoor een vroegere uitspraak van den C. R. v. B. wordt teniet gedaan. Daar de C. R. v. B. niet in het bezit is van genoegzame feitelijke gegevens kan het bedrag van het pensioen niet worden bepaald; wèl vindt de Raad aanleiding vast te stellen hoe eenige daarbij te rijzen kwesties naar zijne meening behooren te worden beslist. (Zie ook M. R. T. Deel XIX, bladz. 107) 354
Rechtspleging bij de Zee- en Landmacht. In een zaak met meer beklaagden moeten alle beklaagden gedurende de geheele behandeling der zaak ter terechtzitting tegenwoordig zijn. Het vonnis behoort te worden gewezen door die rechters, welke aan het onderzoek der zaak ter terechtzitting hebben deelgenomen. 72
— bij de Landmacht. Relatieve competentieregeling (Legerorder) 241, 361
— bij id. Gratieverzoeken (Legerorder) 242
—. Geleiden van militairen, die voor den Krijgsraad moeten terechtstaan (Legerorder) 477
—. Geheimhouding van vonnissen (Legerorder) 476
—. Militaire — in Suriname en Curaçao (K.B. van 3 Maart 1925, Staatsblad n°. 59/60) 569

Rechtstoestand. Commissie voor de regeling van den — van het militair personeel der Zeemacht (Marinebegrooting 1925) 375
—. De — van de onderofficieren bij de Landmacht (Oorlogsbegrooting 1925) 376

Salarieering. De — bij de Landmacht (Oorlogsbegrooting 1925) 376
Sandick. Mr. H. W. van —. Benoeming van dezen tot ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw 362

Blz.

Schade aan den Lande. Verhaal op militairen der Zeemacht van — toegebracht. (Verslag Alg. Rekenk. over 1923) . . 143

Schatter. Een — van meubilair voor de personeele belasting is geen ambtenaar in den zin van art. 3 der Pensioenwet 1922. 663

Schorsing van krijgstuchtelijke straffen 42

Smeenk. Mr. G. A. M. —. Benoeming van — tot President-plaatsvervanger van den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch 148

Sociale taak. De — van den officier 14

Spoorweg. Het door schuld veroorzaken van gevaar voor het verkeer door mechanische kracht over een —. Het bestaan van gevaar moet worden beoordeeld naar het oogenblik waarop het feit werd gepleegd 345

Statistiek. Crimineele- en Justitieele — 133

Statutenwijziging Bond van Korporaals K. M. (Marinebegrooting 1925) 375

Stempeling. Valsche — van een door de gemeentelijke Arbeidsbeurs te Rotterdam uitgegeven contrôlekaart voor havenarbeiders 214

Stigter. Mr. P. J. —. De Hoofdinstructeur géén strafbevoegdheid? 149

Zie ook 211 en 581

Strafbevoegdheid over twee meerderen verdeeld 12

—. De Hoofdinstructeur géén —? (Mr. P. J. Stigter) . . . 149

—. De Hoofdinstructeurs bij het Leger bezitten geen — . . 211

Zie ook 581

Straf- en Tuchtklassen. K. B. van 26 Januari 1925 (Stbl. n°. 22) tot wijziging van den algemeenen maatregel van bestuur (K. B. van 31 Juli 1922, Stbl. n°. 475) betreffende de — 473

Strafrecht. Leerboek van het Nederlandsche — door Mr. Willem Zevenbergen, Eerste Deel, Algemeene leerstukken . . 496

Strafrechtelijke behandeling van een feit, nadat dit reeds krijgstuchtelijk is afgedaan. Wijze van toepassing van art. 57, lid 2, W. K. 636

Strafprocesrecht. Zie „Militair strafprocesrecht".

Strafstelsel. (Justitiebegrooting 1925) 371

Strafvordering. Verval van het recht tot — ingevolge art. 74 Sr. Eene moeilijkheid bij de toepassing van dat artikel . . 370

Strafwetboek. Het militaire — in Zwitserland 255

Strafwetgeving. Militaire — voor Suriname en Curaçao . . 478

Zie ook 569

Suriname. Militaire Strafwetgeving voor — en Curaçao . . 478

—. Militaire Rechtspleging in — en in Curaçao (K. B. van 3 Maart 1925, Staatsblad n°. $\frac{59)}{60)}$ 569

Blz.

Taverne. Prof. Mr. B. M. —. Een nieuw Leerboek van Strafrecht (Beoordeeling van „Leerboek van het Nederlandsche Strafrecht" door Mr. Willem Zevenbergen, Eerste Deel, Algemeene leerstukken) 496

Telastlegging. De auditeur-militair moet alle feiten, ter zake waarvan door de bevoegde autoriteit verwijzing naar den krijgsraad heeft plaats gehad, in de — aan den voet van het bevelschrift tot bijeenkomen van den krijgsraad opnemen . 197
Zie ook 247

—. Verschil tusschen de — en de omschrijving van het feit in de beschikking tot verwijzing. In casu is het meerdere wat in de — is opgenomen slechts een meer nauwkeurige omschrijving van het gebeurde, doch geen — van een ander feit 332

—. Verschil tusschen de — en de omschrijving van het feit in de beschikking tot verwijzing. In casu staat in beide toch hetzelfde feit omschreven, zij het dan ook op verschillende wijze 345

Testamenten van militairen (Justitiebegrooting 1925) . . . 371

Toelage Advocaten-Raadslieden. K.B. van 22 December 1924 (Stbl. n°. 574) tot wijziging van het K. B. van 10 Juni 1915 (Stbl. n°. 239) houdende regeling der toelagen aan advocaten-raadslieden van beklaagden die voor het H. M. G. of een krijgsraad bij de landmacht moeten terechtstaan . . 475

Toelage waarnd. Adv. Fiskaal. (Verslag Alg. Rekenk. over 1923) 143

Tollenaar. Mr. D. —. Benoeming van — tot Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord, met gelijktijdig ontslag uit zijne functie van Fiscaal-plaatsvervanger 147

Tuchtklasse. Bij het opleggen van de straf van plaatsing in de — mag *niet* worden bepaald, dat het voorloopig arrest in mindering zal worden gebracht; dit kan slechts geschieden indien een arreststraf wordt opgelegd 91

Uitbetalingsstaat. De — van de traktementen en soldijen, welke, ingevolge de Verordeningen voor de Kon. Marine door den Officier van Administratie moet worden opgemaakt, is geen authentieke acte, maar wel een geschrift om tot bewijs van eenig feit te dienen, n.l. het bewijs van de daarin vermelde betalingen (anders Krijgsraad) 43

Uitschelden. Het toevoegen van beleedigende woorden kan niet zijn „beleedigen" en tevens „—" in den zin van art. 108 Mil. Swb., daar de wet met „—" eene handeling op het oog heeft, welke niet onder „beleedigen" valt 200

Utrechtsch Algemeen Ziekenhuis. Het — is geen gemeentelijke instelling. Diensttijd als hoofdverpleegster in die inrichting kan niet voor pensioen worden ingekocht 559

Blz.

Valsche aangifte van een strafbaar feit, waarvan men weet dat het niet gepleegd is, in een verhoor dat men heeft te ondergaan, valt niet onder art. 188 Sr. 326

Valschheid in geschrift. Het herhaalde malen plegen van — door een onderofficier-schrijver der Kon. Marine 43

—. Als feit, tot bewijs waarvan een geschrift bestemd is, kan voor de toepassing van art. 225 Sr. alleen een zoodanig feit in aanmerking komen, dat rechtens eenige beteekenis heeft, dat op de rechtsverhouding der daarbij betrokken personen van invloed is. De stempeling, waarvan in casu sprake is, beteekende slechts dat de betrokken houder aangewezen was om zich aan te melden voor werk en uit niets blijkt, dat hier van een aanspraak op werk, van eenig gevolg, zij het ook een middellijk rechtsgevolg, sprake was. Kan de bewijsbestemming van eenig geschrift, door art. 225 Sr. gevorderd, ook worden gegeven bij overeenkomst? Bevestigend beantwoord door het O. M. Niet beslist door den Hoogen Raad 214

Verbindende Kracht. De — van den algemeenen maatregel van bestuur (K.B. van 28 December 1922, Stbl. n°. 745) bedoeld in de artt. 15*a der* Pensioenwetten voor de Land- en Zeemacht. (Vragen van Mr. Marchant, nader toegelicht bij de algemeene beschouwingen over de Staatsbegrooting 1925) . 382

Verduistering. Het herhaalde malen plegen van — door een onderofficier-schrijver der Kon. Marine 43

—. Diefstal of — 79

—. Een geval van vrijspraak van —, omdat, hoewel door partijen een „huurkoopcontract" is onderteekend, er in casu geen kwestie van huur is, maar van een overeenkomst van koop en verkoop 86

—. Het door een handelsreiziger ten eigen bate aanwenden van gelden, hem door dengene in wiens dienst hij is tot den aankoop van een spoorwegabonnement verstrekt, *kan* verduistering opleveren. Het doet zulks *niet* wanneer is afgesproken, dat de handelsreiziger de aldus verstrekte gelden, met zijne te verwachten verdiensten zal terugbetalen . . . 205

—. Diefstal, — of medeplichtigheid aan diefstal 320

—. Een geval van — meermalen gepleegd door een ambtenaar, van geld dat hij in zijne bediening onder zich had 434

Verhaal van schade, door militairen der Zeemacht aan den Lande toegebracht. (Verslag Alg. Rekenk. over 1923) . . . 143

Verlof. Een — van méér dan één jaar, verleend anders dan wegens ziekte of verplichten militairen dienst, kan deel uitmaken van den tijdsduur waarover de, in art. 54 der Pensioenwet 1922 bedoelde, middelsom der pensioensgrondslagen moet worden vastgesteld 555

Vermeulen. Mr. L. B. J. —. Benoeming van — tot President-

Blz.

plaatsvervanger van den Krijgraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch 495

Verwijzing. Wanneer door de bevoegde autoriteit — naar den krijgsraad heeft plaats gehad, staat het den Auditeur-Militair niet vrij dezen last zonder gevolg te laten, ook niet ten aanzien van één der feiten, wanneer ter zake van meerdere is verwezen 197

Zie ook 247

—. Ontbreken van de oorspronkelijke beschikking tot —. Indien niet is komen vast te staan, dat het bij de stukken aanwezig afschrift kan worden aangemerkt als afschrift, hetwelk bij het niet meer aanwezig zijn van den oorspronkelijken titel hetzelfde bewijs oplevert als die akte, is geen recht tot strafvordering aanwezig en moet beklaagde worden vrijgesproken 192

—. Verschil tusschen de telastlegging en de omschrijving van het feit in de beschikking tot —. In casu is het meerdere wat in de telastlegging is opgenomen, slechts een meer nauwkeurige omschrijving van het gebeurde, doch geen telastlegging van een ander feit 332

—. Verschil tusschen de telastlegging en de omschrijving van het feit in de beschikking tot —. In casu staat in beide toch hetzelfde feit omschreven, zij het dan ook op verschillende wijze 345

—. Indien de rechter een zaak, op grond van art. 58, eerste lid W. K. naar den Commandeerende-Officier verwijst, blijft de beantwoording der vraag of er eene krijgstuchtelijke overtreding is gepleegd en of ter zake eene disciplinaire correctie behoort plaats te hebben, geheel aan den Commandeerende-Officier overgelaten 643

Vonnis. Het — behoort te worden gewezen door die rechters, welke aan het onderzoek der zaak ter terechtzitting hebben deelgenomen 72

—. Geheimhouding van het —. (Legerorder) 476

Voorkoming van brandgevaar. Inwerkingtreding van de wet ter — in gebouwen of getimmerten. (Wet van 13 Januari 1923, Stbl. n°. 9), algemeene maatregel van bestuur (K.B. van 30 December 1924, Stbl. n°. 620) ter uitvoering van die wet 387

Voorwaardelijke veroordeeling. Een door den Krijgsraad onvoorwaardelijk opgelegde straf door het H. M. G. veranderd in een — 185

—. (Justitiebegrooting 1925) 371

Vragen. Eenige — naar aanleiding van de Wet op de Krijgstucht 251

Wachtgeld toegekend aan ambtenaren bij het Hoog Militair Gerechtshof 367

Blz.

—. De regeling van het — bij de Landmacht (Oorlogsbegrooting 1925) 376

—. Wijze van pensioenberekening voor een op — gesteld militair, die ter zake van langdurigen dienst wordt gepensionneerd. Datum van ingang van zoodanig pensioen . . . 657

Wedde. Onder het begrip — in de Pensioenwetten 1922 is de kindertoelage *niet* begrepen; deze mag dus *niet* in den pensioensgrondslag worden opgenomen 121

Wederspannigheid. Verzet tegen militairen van de Politietroepen. Een militair der Politietroepen is een dienaar van de openbare macht en daarom op grond van art. 41 Sv. verplicht, in geval van ontdekking op heeter daad, den verdachte aan te houden en voor den officier van Justitie of een der hulp-officieren te brengen. Verzet bij die werkzaamheid ondervonden, valt onder art. 180 Sr. 105

Weduwen- en Weezenkas v/d Officieren v/d Landmacht. De van echt gescheiden, wederom met een andere vrouw gehuwde officier, aan wien ten behoeve zijner gescheiden echtgenoote een verplicht deelgenootschap in de — is opgelegd, behoeft voor die tweede vrouw, na 1 Juli 1922, niet onder de statuten van die — te blijven ressorteeren; hij ressorteert te dien aanzien onder de militaire Weduwenwet 1922 229

Wetboek van militair strafrecht. De internationale beteekenis van het — van militair strafrecht 9

—. Aanvulling van het — van strafrecht. (Justitiebegrooting 1925) 371

Wetgeving.

1. *Wijziging van de organisatie van en de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof.* (Zie voor Ontwerp van Wet en Memorie van Toelichting M. R. T. Deel XIX, bladz. 526 e.v.).

   Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer 20
   Memorie van Antwoord 25
   Nota van Wijziging 34
   Eindverslag van de Tweede Kamer 41
   Tweede Nota van Wijziging 281
   Openbare behandeling in de Tweede Kamer 282
   Eindverslag van de Eerste Kamer 319
   Openbare behandeling in de Eerste Kamer 319
   Afkondiging der wet 400
   Inwerkingtreding der wet 400

2. *Afschaffing der approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden gewezen, en, in verband daarmede, toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals.* (Zie voor Ontwerp van wet, Memorie van Toelichting en Voorloopig Verslag M. R. T. Deel X, bladz. 193 en bladz. 520, en van Memorie van Antwoord

Blz.

en Gewijzigd Ontwerp van wet M. R. T. Deel XIX, bladz. 514 e.v.).
Voorloopig Verslag van de hernieuwde overweging in de afdeelingen van de Tweede Kamer 34
Memorie van Antwoord op dit Voorloopig Verslag . . . 37
Eindverslag van de Tweede Kamer 41
Nota van Wijziging 315
Openbare behandeling in de Tweede Kamer 316
Eindverslag van de Eerste Kamer 319
Openbare behandeling in de Eerste Kamer 319
Afkondiging der wet 400
Inwerkingtreding der wet. 400

3. *Voorziening ter bestrijding van de begunstiging van misdrijven op bepaalde watergebieden.*
Ontwerp van wet 155
Memorie van Toelichting 156
Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer 157
Memorie van Antwoord 159
Nota van Wijziging 162
Eindverslag van de Tweede Kamer 162
Openbare behandeling in de Tweede Kamer 163
Eindverslag van de Eerste Kamer 164
Openbare behandeling in de Eerste Kamer 164
Afkondiging der wet 164

4. *Wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met betrekking tot de uitlokking.* (Zie voor Ontwerp van Wet, Memorie van Toelichting en Voorloopig Verslag M. R. T. Deel XIX, bladz. 418 e.v.).
Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer 164
Nota van Wijziging 171
Eindverslag van de Tweede Kamer 171
Openbare behandeling in de Tweede Kamer 171, 400
Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer 417
Eindverslag van de Eerste Kamer 418
Openbare behandeling in de Eerste Kamer 515
Afkondiging der wet 539

5. *Aanvulling van het W. v. Sr. met eene bepaling ter voorkoming van gevaar voor brand in gebouwen of getimmerten, Wet van 13 Januari 1923, Stbl. n°. 9.* (Zie M. R. T. Deel XVII, bladz. 332 en 548 en Deel XVIII, bladz. 598 e.v.).
Inwerkingtreding der wet. 387
Algemeene maatregel van bestuur ter uitvoering van de wet 387

6. *Uitbreiding van de mogelijkheid van toepassing van de straf van geldboete.*
Ontwerp van wet. 602

Blz.

Memorie van Toelichting 611
Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer 618
Memorie van Antwoord 621
Nota van Wijziging. 626
Eindverslag van de Tweede Kamer 626

Wet op de Krijgstucht. De gepleegde mishandeling had, waar de gevolgen vrij ernstig zijn geweest en de beslissing over het al of niet strafbaar zijn van den dader geenszins van eenvoudigen aard is, in casu niet op grond van art. 2, 3° van de — krijgtuchtelijk mogen worden afgedaan 96
—. Eenige vragen naar aanleiding van de — 251

Zeekrijgsraad. Benoeming van Mr. A. H. D. F. Essers tot Fiscaal-plaatsvervanger bij den — te Willemsoord . . . 12
—. Benoeming van Mr. D. Tollenaar tot Fiscaal bij den — te Willemsoord, met gelijktijdig ontslag uit zijne functie van Fiscaal-plaatsvervanger 147

Zevenbergen, Mr. Willem —. Leerboek van het Nederlandsche Strafrecht. Eerste deel, Algemeene leerstukken . . . 496

Zijdelingsche Staatsdienst. Waar klager, bode van den eerstaanwezend-ingenieur in een genie-commandement, werd aangesteld en bezoldigd door de aannemers van het jaarlijksch onderhoud van de militaire gebouwen in dat commandement, is hij dus slecht in — werkzaam geweest, (zie n°. 37 van staat A behoorend bij den Pensioenwet voor — 1912). Daar de tijd in die functie doorgebracht niet is gevolgd door een burgerlijke betrekking, in den zin der Burgerlijke Pensioenwet, kan deze niet met pensioen worden vergolden 563

Zwitserland. Het militaire strafwetboek in — 255

WETSBEPALINGEN,

behandeld in deel XX Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Artikelen.	Bladzijden.
C. W. L.	
134 j° art. 159 en 17	424.
R. L.	
114 j° 14	197 (zie ook 247), 332, 345.
Mil. Swb.	
97	185, 332.
98 (2°)	187.
98 (3°)	190.
108	200.
114	339, 586, 636.
116	65, 68.
117	65, 336, 627.
121	336, 627.
Wet op de Krijgstucht.	
2 (1°)	91, 93, 444, 447, 451, 543, 546, 640.
2 (3°)	96.
15	91 (zie ook 251).
19	91 (zie ook 251).
28	251.
41 aanhef en 1°	211 (zie ook 149).
52	42.
57	636.
58	643.
61	543.
66	251.
67	99 (zie ook 244 en 391).
68	93, 99 (zie ook 244 en 391).
Reglement betreffende de Krijgstucht.	
9	543.
31	543.

Artikelen. Bladzijden.

Inv. Wet Mil. Straf- en Tuchtrecht.

74 aanhef en 1°. . . . . 200.

Dienstplichtwet.

36 (1) sub c . . . . . 251.

Dienstplichtbesluit.

68 . . . . . 540.

Inkwartieringswet.

32 . . . . . 549.
41 . . . . . 17.

W. v. Sr.

48 j° 310 . . . . . 320.
68 . . . . . 77.
74 . . . . . 370.
165 . . . . . 345.
180 . . . . . 105.
188 . . . . . 326.
225 . . . . . 43, 214.
310 . . . . . 79, 320.
321 . . . . . 43, 79, 86, 205, 320.
326 . . . . . 332, 420, 629.
351 bis . . . . . 345.
359 . . . . . 434.
363 . . . . . 629.
380 . . . . . 434.
435, 3° . . . . . 339.
453 . . . . . 336.

W. v. Sv.

41 . . . . . 105.
406 . . . . . 79.

Motor- en Rijwielreglement.

35 (2) . . . . . 428.

Artikelen. Bladzijden.

B. W.

1926 . . . . . 192.

Arbeidswet 1919.

35 lid 6 . . . . . 453.

Gemeentelijke Verordeningen.

Motor- en Rijwielverordening voor de gemeente Beesel.

1 . . . . . 329.

Pensioenwet 1922 (Stbl. n°. 240).

3 . . . . . 462, 559, 663.
4 (1) . . . . . 462, 559, 566.
31 . . . . . 121.
33 . . . . . 121.
48 (1) d . . . . . 119.
48 (2) . . . . . 128, 557, 655.
54 (2) . . . . . 555.
60 . . . . . 555.
61 (2) . . . . . 470.
97 . . . . . 238.
99 . . . . . 238.
125 . . . . . 225, 227, 652.
126 . . . . . 649.
127 a . . . . . 126.
130 (1) . . . . . 557.
134 j° art. 40 j° art. 26 (1) Wet op de Kamers van Koophandel 1920 (Stbl. n°. 152) 108
134 . . . . . 559.
145 . . . . . 460.
150 . . . . . 649.
156 (1) . . . . . 123.
156 (2) j° artt. 35 en 36 . . . 115.
160 . . . . . 237.
170 . . . . . 456.
175 } j° art 3, 1ste lid b en c der Burgerlijke Pensioenwet
176 } (Wet van 9 Mei 1890, Stbl. n°. 78) 222
176 . . . . . 456.

Artikelen. Bladzijden.

176 j° art. 1 (2) van de Pensioenwet voor zijdelingschen Staatsdienst 1912 (Wet van 30 Maart 1912, Stbl. n°. 134) 563

Pensioenwet voor de Landmacht 1922 (Stbl. n°. 66).

2 . . . . . 235, 354, 657.
10 . . . . . 657.
14, 2de lid . . . . . 221.
15 . . . . . 354.
17 . . . . . 354.
24 . . . . . 657.
26 . . . . . 354.
32 . . . . . 354.
33 . . . . . 354.
46 j° art. 39, 2°, b (oud) Bevorderingswet voor de Landmacht 1902 (Stbl. n°. 89) 350
54 . . . . . 117.
56 . . . . . 117, 354.

Militaire Weduwenwet 1922 (Stbl. n°. 337).

68 . . . . . 229.

Burgerlijke Pensioenwet (Wet van 9 Mei 1890, Stbl. n°. 78).

3 . . . . . 222, 456.
12 b, alinea 1 . . . . . 456.
44 . . . . . 456.

Pensioenwet voor zijdelingschen Staatsdienst 1912 (Wet van 30 Maart 1912, Stbl. n°. 134).

1 (2) . . . . . 563.

Bevorderingswet voor de Landmacht 1902 (Stbl. n°. 89).

39, 2°, b (oud) . . . . . 350.

Wet op de Kamers van Koophandel 1920 (Stbl. n°. 152).

26 (1) . . . . . 108.